CÜNEYT ARCAYÜREK

Büyüklere Masallar
Küçüklere Gerçekler • 8

ÇANKAYA MUHALEFETİ

Bilgi Yayınevi

BİLGİ YAYINLARI / BİLGİ DİZİSİ: 33
CÜNEYT ARCAYÜREK ANLATIYOR: 8

ISBN 975 - 22 - 0006 - 0
2002 . 06 . Y . 0105 . 2136

Birinci Basım
Haziran 2002

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22
Faks : (0-312) 431 77 58

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No: 8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks : (0-312) 433 19 36

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf : (0-212) 522 52 01 - 520 02 59
Faks : (0-212) 527 41 19

www.bilgiyayinevi.com.tr • e-mail: info@bilgiyayinevi.com.tr

CÜNEYT ARCAYÜREK

"Büyüklere Masallar
Küçüklere Gerçekler" : 8

ÇANKAYA MUHALEFETİ

BİLGİ YAYINEVİ

kapak düzeni: bilgi yayınevi

baskı: cantekin matbaacılık
yayıncılık ticaret ltd. şti.
384 34 35 - 384 34 36 - 384 34 37

İÇİNDEKİLER

UZUNCA BİR ÖYKÜNÜN BİRİNCİ BÖLÜMÜ
En iyi savunma saldırıdır 7

UZUNCA BİR ÖYKÜNÜN İKİNCİ BÖLÜMÜ
Savunmaya gerek yok; belge nitelikli yazımlar, görüşler yeterli 19

Birinci Bölüm
Çankaya Muhalefetine Giriş 33

İkinci Bölüm
1995 111

Üçüncü Bölüm
Kilometrelerce Uzaktan da Muhalefet 181

Dördüncü Bölüm
Köktendincilik: Bir Tehlike - Sarı Işık Yanıyor, Sönüyor 291

Beşinci Bölüm
Yalnız Adam 281

Altıncı Bölüm
Bir Hesap Adamı Hesap Veriyor 325

Yedinci Bölüm
Sarkaç Gibi Bir O Yana Bir Bu Yana 391

UZUNCA BİR ÖYKÜNÜN BİRİNCİ BÖLÜMÜ

– En iyi savunma, saldırıdır –

"Büyüklere Masallar – Küçüklere Gerçekler" dizisinin 7. kitabı "Sessiz Darbe"nin okuyucuya sunulmasının üzerinden 24 saat geçti geçmedi, kitaptan kısıtlı özetler veren gazeteler eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'den bir mektup aldı (19 Aralık 2001).

Mektup, klasikleşmiş bir deyiş olan "en iyi savunma, saldırıdır"ın tipik bir örneği idi.

Üstelik, devletin tepe noktasında görev yapan bir siyasetçiden beklenmeyen sözcüklerle zenginleştirilmiş bir üslupla yazılmıştı.

Cumhuriyet'e gelen mektupta aynen şöyle deniliyordu:

Sayın İbrahim Yıldız
Cumhuriyet Gazetesi
Genel Yayın Yönetmeni

Cumhuriyet Gazetesi'nin 18 Aralık 2001 tarihli nüshasının 6. sayfasındaki "Sessiz Darbe" adlı bir kitaptan, bana atfedilen sözler, özetler ve alıntılar yapılmaktadır.

Adıgeçen kitabın, vakti ile Cumhurbaşkanlığı'nda görev yapan bir zatın "anıları" olduğu ifade edilmektedir. Bunlar "anı" değil, "ispiyoncu"luktur.

Görev yaptığı tarihten bu yana, 7 sene geçtikten sonra; insanları birbirine düşürme, kötüleme, yanıltma maksatlarına hizmet ede-

cek şekilde ortaya attığı iddiaların hiçbirisi, beni bağlamaz.

Kendisine, "anı" yazması için hiçbir şey söylenmemiştir ve hiçbir müsaade verilmemiştir.

Cumhurbaşkanlığı'nda görev yaptığı sırada toparladığı birtakım dedikoduları; ne basın ahlâkına, ne de kişisel ahlâka sığmayacak şekilde, aradan seneler geçtikten sonra; başı, sonu, şartları belirsiz iddialar halinde kamuoyuna aksettiren bu kişinin yaptığı, tamamen "müzevirlik" ve "köstebek"liktir.

Kendisinin böyle bir maksadı olduğunu bana söyleseydi veya ben böyle bir şeyin farkına varsaydım, görevi o gün biterdi.

Bir "iyi niyet" ve "güven" istismarının belirgin örneği, bu kitaplarla sergilenmektedir.

Pek çok "yalan" ve "yanlışı" biraraya getiren bu "sözde anıların" gazetenizde çıkan özeti de, yanıltıcıdır.

Bu açıklamanın kamuoyuna duyurulmasını rica ederim.

Saygılarımla
Süleyman Demirel

Demirel'in mektubu, "Sessiz Darbe"ye geniş yer veren Hürriyet'te manşette değerlendirildi (21 Aralık 2001).

Gazete, "Baba'nın öfkesi"ni büyük puntolarla kamuoyuna sundu:

"Müzevir köstebek" büyük başlığının altında şu ayrıntılar göze çarpıyordu:

"Demirel, Cumhurbaşkanlığı döneminde basın danışmanı olan gazeteci-yazar Cüneyt Arcayürek'e patladı: İspiyoncu, müzevir, köstebek."

Hürriyet, ayrıntı veren başlıklarında eski Cumhurbaşkanı'nın Arcayürek'e "ağır sözlerle tepki gösterdiğini" belirtiyordu.

Ertesi günü (22 Aralık 2001) Hürriyet ve Milliyet; Arcayürek'in Demirel'e verdiği yanıtları yayımladı.

Hürriyet'te yayımlanan açıklamasına Arcayürek, şöyle başlıyordu:

"Kitapları yazarken Sayın Demirel'den izin alma gibi bir sorumluluğum olamazdı. Ben Köşk'teyken bana sık sık olan bitenleri not edip etmediğimi sorardı. Zira yaşadığı olayların bilinmeyen yönlerini, hatta belgeleri ile açıklayan kitaplar yazmamı teşvik ediyordu. Hiçbir zaman yayımlamayı aklımdan geçirmediğim kimi devlet belgelerini bana verirken güveni tamdı."

Arcayürek, açıklamasında daha sonra şunları söyledi:

"Türkiye'de önde giden devlet adamları yaşanan ve yaşadıkları olayların sadece kendi söylemleri, açıklamaları, yorumlarıyla kendi açılarından 'tek yönlü' olarak yazılmasını ve böylece halka, hatta tarihe mal edilmesini istiyorlar. Oysa yakın geçmişin ilginç olayları topluma yansıtılmayan yönleriyle de incelenerek yazılmalı ki, 'Resmi tarih' gerçekliğini koruyabilsin.

Ünlü yazar Çetin Altan, 19.12.2001'de Sabah'taki köşesinde şunları yazdı: 'Cüneyt Arcayürek'in tarihsel birer belge niteliğinde kitaplarını okuyanlar; bazı ünlü siyasetçilerin, kendi çıkarlarına göre yaptıkları hesap, plan ve uygulamalarla; o sırada kamuoyuna karşı yaptıkları demagojik açıklamalar arasındaki farkın büyüklüğünü görerek, sürekli yedikleri kazıkların da boyutlarını öğrenmiş olurlar.'

Sevgili Çetin Altan'ın saptamaları, gerçeğin ta kendisi.

Köşk'te görev yaptığım sırada, 'toparladığım dedikoduları, başı sonu belirsiz iddiaları' yansıttığımdan söz ediyor Sayın Demirel. Peki ama Köşk'te hemen her gün tam 3 yıl boyunca akşam üzerleri beni çağırması, en az 15, bazen 45 dakika ve daha fazla sürede güncel olaylar üzerinde benimle konuşup fikir alışverişi yapması, hatta bilgiler, belgeler vermesi, geceleri evden sık sık telefonla araması, toparladığım dedikoduların kaynağı mı acaba? Sayın Demirel, hiçbir zaman yayımlamayı aklımdan geçirmediğim kimi devlet belgelerini bana verirken güveni tamdı. Ama nedense bu kitaplar yayımlandıktan sonra birden kendisine yakışmayan sözcüklerle bana hücum etmeyi yeğlemesindeki anlamı bir türlü kavrayamıyorum.

Gerçek, gerçektir. Sayın Demirel'in üstlendiği büyük ve sorumlu görevlerdeki gerçekler tahkire varan sözcüklerle örtülemez. 50 yılı aşan meslek hayatımda ve kişisel yaşamımda ahlakımın sağlamlı-

ğıyla iftihar ediyorum. Ki Sayın Demirel bu iki önemli ve yaşamsal öğeye sahip olduğumu bilenlerin başında geliyor..."

Aynı gün Milliyet'te yayımlanan açıklamasında Arcayürek; Hürriyet'te değindiği noktaları yineliyor, açıklamanın son bölümlerinde şöyle diyordu:

"Sayın Demirel, bana hiçbir zaman yayımlamadığım kimi devlet belgelerini verirken bana güveni tamdı da şimdi kimi gerçekler olduğu gibi yansıtılınca bu güven birdenbire ortadan mı kalktı? Üstelik, kendisine yakıştıramadığım sözcüklerle bana hücum etmesindeki anlamın nedenini de bir türlü kavrayamıyorum.

Gerçek, gerçektir. Daha önce üstlendiği büyük ve sorumlu görevlerdeki gerçekler tahkire varan sözcüklerle örtülemez. 50'den fazla yıldır içinde bulunduğum mesleğimle ve kişisel ahlakımın sağlamlığıyla iftihar ediyorum. Ki Sayın Demirel, bu iki önemli ve yaşamsal öğeye sahip olduğumu bilenlerin başında geliyor."

*
* *

"Devlet işlerinde her zaman doğruyu söylememeli.
Size inanmayacak olurlarsa,
bunun da yararı vardır."
A.Thiers

Eski Cumhurbaşkanı gazetelerde yayımlanan mektubuyla yetinmedi.

Star televizyonunda pazar günleri öğle saatlerinde canlı olarak yayımlanan "Kırmızı Koltuk" programına katıldı (23 Aralık 2001).

Saat 13.15. Kırmızı Koltuk'a oturan Demirel konuşmaya başladı:

"Başlangıçta yazdığı 10 kitabın hemen hepsinde benimle mü-

lakâtlar yaptı. Benim söylediğim şeyleri yazdı. Benim söylediklerimi aynen yazdı demiyorum ama benim söylediklerimi yazdı.

Yani o kitaplarda bir şey gösterirseniz, evet, ben bunu söyledim, derim. Ama yeni serisinde bana atfen benim söylemediğim pek çok şey yazdı. Ve, kendisi o dönemde devletin memuru idi.

Ve orada birtakım eğri doğru, yalan yanlış, şu ve bu biçimde durumlar alıp veya bilgiler alıp, sonradan bunları yazacağım diye oraya gelmiş olsa... ona müsaade etmezdik.

Danışman olarak gelmişti. Yani kendisine bir şey danışılıyor. Ne yapmıştır? Sonradan yazacağı kitaplar için malzeme toplamıştır."

Programın yapımcısı Ümit Arslanbay sordu Demirel'e:

"Köşk'e sizi yazmak için çıktığı Ankara'da biliniyordu. Sanki o kitapları yazmak için Köşk'e çıkmış veya Süleyman Bey onun için çağırmış denilirdi."

Demirel konuştu:

"Olabilir. Ben ona ihtimal veremezdim. Başıma böyle bir şey gelmiş olmasından dolayı fevkalade muzdaribim. Yani nihayet bu, bir güven suiistimalidir. Yani birine güvenirsiniz; o gider onu kötüye kullanır. Belki başka siyasetçilerin başına böyle şeyler gelmiştir. Ama benim başıma gelmiş olmasından üzgünüm.

Çünkü aradan 7 sene geçmiş. Söylediği şeylerin çoğunu ben hatırlamıyorum. Söyledim mi söylemedim mi hatta çoğunu bile hatırlamıyorum. (Oysa Demirel, belleği ile övünen bir siyasetçi.)

Ama beni yakın arkadaşlarımla dalaştırmaktan başka değil maksadı. Bu, Türkiye'nin hangi meselesini hallediyor? Yani etrafımda olan yakın arkadaşlarıma vaktiyle şu sözü söylemişim, bu sözü söylemişim, ifşa etmesi Türkiye'nin hangi meselesini çözüyor?"

Soru: "Bu nedenle müzevirlik diye niteliyorsunuz?"

Yanıt: "Müzevirlik zaten. Bu nedir biliyor musunuz? Burada oturup konuşursunuz, birisi sizin müsadeniz olmadan gider nakleder. Ben bir şey söylemek istesem senin nakletmene gerek yok, gider yüzüne söylerim.

Ama insanın bin hali var. Ufunet dolu olduğu zaman olur, canının sıkıldığı zaman olur. Şu olur, bu olur. Bir yakınlık, bir iyiniyet, bir

kişiye güvenmenin suiistimal edeceği aklımdan geçmedi. Hata yapmışım."

Soru: "Sizi sıkıntıya sokan ne? Mesela Tansu Çiller ile aranızı mı açıyor?"

Yanıt: "Onların kimseye faydası yok. Sen (Arslanbay'a) zamanı başka şeyler için kullan."

*
* *

(Demirel'e aynı gün Kanal D'den yanıt)

– Açıl Susam Açıl –

Demirel'in Star televizyonunda açıklamalar yaptığı günün gecesi; Kanal D, Arcayürek'i ana haber bülteninde konuşmaya, eski Cumhurbaşkanı'nın savlarını yanıtlamaya çağırdı.

"Sessiz Darbe"nin yazarı, Demirel'in savlarına somut bilgiler içeren örneklerle yanıt verdi.

Genç haber spikerinin sıraladığı sorulara Arcayürek'in verdiği yanıtları –özetlemeden, konuşma üslubuna dokunmadan– topluca veriyoruz:

"Sayın Demirel'i bugün ben de dinledim. Dedi ki; 'Bundan önce ilk 10 kitabı çıktı.' O kitapların adı 'Cüneyt Arcayürek Açıklıyor' idi ve 12 Eylül 1980 darbesine kadar Türkiye'deki gelişmeleri anlatıyordum. Şimdi Sayın Demirel ne diyor? Cüneyt Arcayürek gizlice Köşkte birtakım belgeler bilgiler topladı.

Fakat o 10 kitabın nasıl yazıldığını söylerken de 'Geldi benimle mülakat yaptı. O mülakatta söylenenleri kendine göre kısa veya uzun o kitaplarda yazdı,' diyor. Gerçek böyle değil.

Gerçek şu; ben sadece Sayın Demirel'le mülakatlar yapmadım. Sayın Demirel bana dosyalar gönderdi. Bir değil, iki değil, üç değil, beş değil ve bunlarda neler vardı? Askerlerle yapmış olduğu; 12 Eylül darbesinden bir yıl önce, uyarı mektubundan sonra asker-

lerle yani zamanın Genelkurmay Başkanı Kenan Evren ve komuta heyetiyle yaptığı gizli toplantılar, o toplantılarda konuşulanlar ve o toplantılardan sonra askerlerin kendisine verdiği raporlar vardı. Daha önemlisi, örneğin Birinci Ordu Komutanı Necdet Paşa'nın bir sıkıyönetim toplantısında okuduğu el yazısıyla yazdığı bir yazıyı, Paşa'dan aldığı yazıyı bana verdi. Ben o konuşmaları, orada edinilen belgeleri nasıl nereden bulabilirdim? Bana kim verdi?

Ben açıklıkla söylüyorum. Sayın Demirel verdi. Bunları gönül rızasıyla yayımladığımı ve beğenerek yayımladığımı söylemeliyim. Sayın Demirel –ben bunları yazarken– 10 yıl yasaklıydı. Sadece düğünlerde veya nikâhlarda şahitlik yaptığı için resmi gazetelerde çıkıyordu ama bu kitapların yayımlanması, Cumhuriyet'te bunların geniş özetinin yayımlanması sayın Demirel'in bilinmeyen, 12 Eylül darbesinden önce yapmış olduğu kimi çabaların ortaya çıkmasına neden oldu. Sadece benim kitaplarıma değil, Sayın Demirel'in siyasal yaşamına da olumlu etkisi oldu. İnkâr edebilir mi?

Daha önceye geleyim. 12 Mart'ta MGK'de askerler adına Muhsin Batur Paşa, Hava Kuvvetleri Komutanı; Türkiye'de toplumun sosyal hayatını, ekonominin getirdiği sıkıntıları anlatan bir dosya okuyor. MGK'dan çıkarken 'Bunu bana verin' diyor Sayın Demirel, Başbakan. Paşa da veriyor. O dosyayı ben nereden edinmiş olabilirdim kitabıma alırken? Elbette Sayın Demirel bana vermişti. Ben de yayımlamıştım.

Bir başka örnek:

Sayın Muhsin Batur'un Köşk'e yazdığı Hava Kuvvetleriyle ilgili mektubu ben nerede bulabilirdim? Bunlar son derece 'top secret' devlet belgeleriydi. Bu belgeleri Sayın Demirel bana verdi, ben de bunları kitaplarımda kullandım ve kullandığım için de bugün çok iyi yaptığımı var sayıyorum. Çünkü gazeteci olarak bir çeşit vekanüvis yazıyorsak, tarihe hizmet ediyorsak, bunlar tarih için çok önemli birer malzeme diye düşünüyorum.

Şimdi gelelim bugünlere. 1993'te ben Köşk'te görev aldım ve temmuz ayıydı. Şimdi diyor ki 'Benim hiç haberim yoktu, bu kitapları yazacağından, bu kitaplar için bilgi topladığından. Eğer ben bu durumu anlayabilseydim, derhal işine son verirdim' diye fazla nazik olmayan bir üslupla bunu söylüyor.

Ben Köşk'e temmuzda girdim: Temmuz 93'te. 23 Haziran 1993. Daha evvel Köşk'te değilim. Sayın Demirel'le bir konuşma yapıyoruz. Cumhurbaşkanı'dır. İstanbul'a gidiyor. Yarın İzmir'e. '3 gün sonra sizinle konuşacağım' diyor bana. Bana diyor ki 'Sen hazırlan. Şu 30 seneyi yeniden yazmaya bir hazırlan' diyor. Bu da pek iyi, pek anlamsız ve açık değil diyelim. 28 Şubat 1994; ben Köşk'teyim ve soruyorum 'Kitaplar için plan program yaptınız mı?' diyorum Sayın Demirel'e. Bana cevap veriyor: 'Evet, bize 2-3 redaktör lazım, belgeleri okuyacak. Özet çıkaracak. Biz baksak belgelere, sen, ben 10 yıl çıkamayız içinden, aradık mı bulamayız.' Cüneyt Arcayürek araya giriyor: 'Redaktörler belgeyi aşırırlarsa ne yapacağız?' 'Ben de bundan korkuyorum' diyor Sayın Demirel, 'Ekrem çalışıyor, Ali Şener arşivi başka yere nakledecek. 50-60 arası taşındı. 10 cilt kitap ama ne kitap. 5 yıl vaktiniz var.'

Şimdi bunlar ne demeye geliyor? Demek ki ben birtakım kitaplar yazacağım. Sayın Demirel de istekli. Benim böyle arzu ve isteğimden haberi var ve bana yardımcı olacak. 10 cilt kitap yazmada benimle beraber. Hatta kitapları hazırlamamızı telkin ve teklif ediyor. Şimdi sormak lazım:

O zaman Sayın Demirel'in bunlardan haberi yokmuş da; eğer böyle ciddi bir çalışma içinde olduğumu bilseymiş beni kovacağını söylemesi ne kadar doğru acaba?

Ben Köşk'te başdanışmanlık görevi yaparken başka bir başdanışman Ömer Tarkan'dı. 2 dil bilen, aydın ve yetenekli bir arkadaşımdı. Posta gazetesindeki köşesinde bir yazı yazmış. Haberim yok. Bugün telefon ettiler, gördüm. Hani diyor ya Demirel, benim kitap filan yazacağımdan haberdar değilmiş! Tarkan yazıyor: 92'de Aşkabat'tayız. Nazlı Ilıcak'la ben tartışmışım. Olayı öğrenen Demirel, Arcayürek'e 'Anılarında bunları yazmayacaksın değil mi' dedi. Arcayürek, 'Yazarım, ben gazeteciyim. Her şeyi olduğu gibi yazarım. Olayın başka tanıkları da var. Bu tanıklar bir bir ortaya çıkar bir gün' dedi.

Ömer Tarkan açık yüreklilikle ve açık bir dille şöyle yazıyor: 'Herkes Arcayürek Köşk'te çalışırken döneme ait belge, bilgi topladığını, kitap yazacağını biliyordu. Hatta, Demirel, Arcayürek'e olayları yazarken yanılmaması için ayrıntıları özel seanslarda özetliyor-

du. Köşk'te çalışanlar, Ankara'daki gazeteciler bunu biliyorlardı. Hatta Arcayürek'in görevi gündelik siyaseti Cumhurbaşkanıyla değerlendirme ve dönemin çetelesini tutup yazmaktı. Arcayürek'in ele avuca sığmadığı, kitap yazacağı, olduğu gibi yazacağı herkesin malumuydu.'

Bu noktada Ömer Tarkan, çok ciddi bir yargıyı yazıyor: 'Gürültü, dizinin yani benim bu son 11 ciltlik dizinin kimi başka kitaplar gibi siparişe uygun olmamasından koptu diyor.' Ben sipariş üzerine kitap yazmam, yazı da yazmam. Hiç kimseden bugüne kadar – yaşamımı sürdürmek için– hiçbir şey istemedim. Ve bugün Star'daki programda Ümit Arslanbay aynı şeyleri söyüyor: 'Ben de o sırada Ankara'da gazetecilik yapıyordum. Herkes Cüneyt Arcayürek'in Köşk'e kitap yazmak için çıktığını söylüyor ve biliyordu' diyor. Bunlara cevap yok, ama ne var? Sayın Demirel diyor ki; bu kitaplarla arkadaşlarıyla dalaşmasını sağlamaya çalışmışım! Ama Sayın Demirel kitabın ana, temel iskeletinden hiç bahsetmiyor. Ondan tek kelime de söz etmiyor. Doğru mudur, değil midir olaylar. Bunları söylemiyor... 'Sessiz Darbe'deki olay nedir?

1994 yılında Genelkurmay Başkanı'nın ve ondan sonra Hava ve Deniz Kuvvet Komutanlarının görev sürelerini uzatmak! Bir çatışma var. Kimle kim arasında? Hükümetle askerlerin görüşleri yani Genelkurmay'ın görüşü bir yanda. Öte yanda Demirel. Sayın Demirel, iki Kuvvet Komutanının emekliye ayrılmasına kesinlikle yanlı. Bunlar emekliye ayrılmayıp da görev sürelerinin uzatılmasına dair bir kararname gelirse önüne, bunu imzalamayacağını kesin bir dille söylüyor. Buna karşın Sayın Tansu Çiller, Başbakan, 'Hayır imzalayacaktır' diyor ve süresinin uzatılmasına karşın kendi görüşünü açıklayan, özetleyen kimi de açıklamalar yapıyor. Bunlar resmi açıklamalar. Sayın Demirel'in bu Kuvvet Komutanlarının sürelerini uzatmaya karşı olduğunu, kararnameyi imzalamayacağını günler, aylar boyunca gazete manşetlerinde açıkladı. Hürriyet, Milliyet koleksiyonları şurada duruyor. Bunlara lütfen bakalım. Demirel bugün bunlardan bahsetmiyor. Sonra ne oluyor? Şu oluyor: Son dakikaya kadar direniyor. Askeri Şüra toplanıyor. 5 Ağustos 1994 günü birdenbire bir olay patlıyor ve o sabah Hürriyet gazetesinde müthiş bir istihbarat geliştirmesiyle bir manşet okunuyor: 'Baba'ya Tuzak' diyor

ve Askeri Şûradan Hava ve Deniz Kuvvetlerinde bir oramiral, bir orgeneral çıkmadığına değinen ve bunun neticesi komutanlıklar arasındaki kargaşayı ifade eden haber patlıyor.

O güne kadar iki Kuvvet Komutanının görev süresini uzatacak kararnameyi asla imzalamayacağını söyleyen Sayın Demirel, Genelkurmay Başkanının resmi bir davetlisini karşılamasını da engelleyerek, Doğan Güreş Paşa'yı çağırıyor ve durumu soruyor. Doğan Güreş Paşa da olduğu gibi durumu anlatıyor. Eğer bu uzatmalar olmazsa ordu kademelerindeki olası curcunayı açıklayan bilgiler veriyor ve onun üzerine Demirel, 'Getirin şu kararnameyi' diyor ve imzalıyor. Ben bunu duyduğum zaman açık yüreklilikle söyleyeyim ve yazdım da; sanki o kadar direnmeden sonra o kararnameyi ben imzalamışım gibi içim sızladı. Ama Sayın Demirel, bu dramatik olaylardan nedense hiç bahsetmiyor. Sonra ben kendisiyle konuşuyorum. 'Bu sabah Genelkurmay Başkanı'nı çağırdım' diyor. Ben soruyorum: 'Hürriyet'in manşeti üzerine mi?' Kesin bir sesle 'Hayır' diyor, ama Hürriyet çok önemli bir tezgâhı, sessiz darbeyi açığa vuruyor. Demirel anlattı: Genelkurmay Başkanı'na 'Siz gidiyorsunuz, başka bir alternatifiniz yok mu?' diye sordum. 'Siz gidiyorsunuz ama ben sizin yerinize gelecekleri konuşuyorum, çünkü benim müşavirim sizsiniz,' dedim Genelkurmay Başkanı'na, Doğan Paşa bana başka bir şey yapmanın mümkün olmadığını söyledi. 'Flexibilitesi yok mu?' diye sordum. Yoktu. Çünkü Askeri Şûradan oramiral çıkmamış, Hava Kuvvetlerine bir orgeneral gelmemişti. Bu şartlar içinde kumanda heyetinde geniş değişiklik yapmak olanaksızdı. Donanma Komutanı boşta kalacaktı.

Bunları bana Sayın Demirel söylüyor ve ben 'Ama siz çok eleştirileceksiniz Sayın Cumhurbaşkanım' dedim. Çünkü –Demirel adına– çok üzgündüm, inan ki öyleydim. Buna şu cevabı verdi: 'Eleştirileri sineye çekerim. Çünkü ben devlet başkanıyım, devleti korumak zorundayım. Düşündüm, taşındım, bir şey yarışında bulunmak, bunun yarışında olamam. 3 Ağustos beyanım nerede durduğumu gösteriyor. Hükümet-i idare eleştiri çeker' dedi. Böylece bir perde indi.

Ama ayrıntılar kitapta var, dediğiniz gibi. Bugün bunlardan hiç bahsetmiyor Sayın Demirel. Sadece beni eleştiriyor, bana dediğiniz

gibi ispiyon diyor. Ben ispiyonu büyük küçük siyasetçilerde çok yakından gördüm ve bilirim.

Müzevir diyor. Ben kimseye söz getirip götürmedim. Köstebek dediği zaman onca belgeleri bana kimin verdiğini düşünmesi gerekir demekten öteye gitmek istemiyorum.

Bugün ben Sayın Demirel'i dinledim. 'Hükümetin Türkiye'yi idare edemediğini anketler gösteriyor. Koalisyona destek yüzde 20'nin altında' dedi. Ama ben size başka bir anketten bahsedeyim:

'Türkiye'nin bu hale gelmesinin sorumlusu kim?' sorusuna yanıt: Demirel yüzde 63.9, Ecevit yüzde 36.1.

Merkez sağı birleştirmesi için Demirel'e oy verir misiniz? Evet: yüzde 5.6, hayır: yüzde 94.7.

Sabırla açıklamaları dinlediğiniz ve Kanal D bu olanağı tanıdığı için... Teşekkürler."

UZUNCA BİR ÖYKÜNÜN İKİNCİ BÖLÜMÜ

– Savunmaya gerek yok;
belge nitelikli yazımlar, görüşler yeterli –

"Büyük bir yargıç vardır.
Yanılmaz, kesip atan bir yargıç.
Bilir misiniz kimdir bu yargıç? Olaylar. "
A. Thiers

Gerçekten savunmaya gerek yok.

İşte, "Sessiz Darbe" ile ilgili basında çıkan yazılardan, gelen mektuplardan örnekler:

Tuncay Özkan'ın Milliyet'te "Perde Arkası" köşesinde "Gazeteci Cüneyt Arcayürek'i tanır mısınız?" başlığıyla yayımladığı yazı:

Cüneyt Arcayürek... Benim Cüneyt Ağabeyim. Bu kadar gazeteci, bu kadar meslek heyecanı içinde, bu kadar meslek disiplini olan bir ikinci kişi zor çıkar. Zaten kendisi de zor adamdır. Zor beğenir. Zor ikna olur. Zor konuşur. Zorlukların adamıdır. Zoru sever. Elde ettiği başarılar hep en zor olanlarıdır.

İlklerin adamıdır. Johnson mektubundan tutun, son 40 yılın olaylarının görünmeyen yönlerine kadar, Türkiye siyasetin o karmaşık labirentlerini, onun kılavuzluğunda okudu. Türk basını ona çok şey borçludur.

Onun sayesinde pek çok şeyi öğrendik. Son kitabı "Sessiz Darbe" yeni çıktı. O kadar çok bilinmeyene ışık tutmuş ki, aşk olsun

demeden duramıyorsunuz. Siyasetin sessiz karmaşasını aydınlatı-vermiş. Öylesi bilgiler ve analizler ki, keşke Arcayürek kitaplarını okullarda yakın tarih için, ders kitabı yapıp okutsalar. O zaman bambaşka kuşaklar çıkar ortaya.

Şimdiye kadar yakın tarihi anlatan tam 24 kitap yazmış. Hele bir tanesi var ki "Darbeler ve Gizli Servisler" adında, bizim gibi ülkelerde siyaset oyunu nasıl oynanıyor, yabancı ülkeler bu oyunlara nasıl hükmediyor, görmek isteyenlerin başucu eseri.

Son zamanlarda kitaplarını okumadan, gazetelerde çıkan özetlerle ortalığa fırlayıp, eleştiriler yapan siyasilere çok kızgın. Aralarında Türkiye'yi yıllarca yönetenler de var. Okusalar belki de o yarım yamalak demeçleri vermezler. Doğru düzgün tahliller yapabilirler. Ama onlar bile okuma özürlü olunca, gelin gerisini düşünün siz.

Geçen yaz bir telefon aldım Ankara'dan. Atladım gittim. Cüneyt Ağabey hasta. Eşi Esin Hanım yurtdışındaydı. Telefonda ona belli etmemeye çalışıyor. Ama ayakları üzerinde duramıyordu. Belinde, bir omurunda sinir sıkışması var. 1985'ten beri yakından tanıdığım Cüneyt Ağabey acı içinde. İlk kez böyle görüyorum. Gözünden yaş akıyor. Ama aklı hâlâ yazısında. Mustafa Balbay'a direniyor, doktor konusunda, önce yazısını yazacak sonra doktor.

Hastalık nedeni de yazıları. "Büyüklere Masallar, Küçüklere Gerçekler" serisinin kitaplarını yazmak için tam iki yıl boyunca, o eski daktilosunun başında saatler geçirmiş. Tam beş bin beş yüz daktilo sayfası yazmış. Dile kolay. Daktilosunun tuşuna vurduğu her darbe, onun sağlığından almış. Bel omurundaki hastalık zaman zaman uyarmış, ama o umursamadan yazmaya devam etmiş. Sonuçta yürüyemez olmuştu. Geri dönülemez noktaya ulaşmadan hemen önce, Ankara'da çok zor, ciddi ama uzman eller sayesinde bir o kadar da başarılı bir ameliyatla kurtuldu bu hastalıktan.

Şimdi sözü var bizlere. Müthiş bir kitap projesi daha var. Onu yazacak. Yazdıkları 1945'ten sonra yıl yıl Türkiye'nin tarihi. Hem de 2000'lere kadar. 24 kitap. Mütevazı ve hep kavganın göbeğindeki bir yaşam.

Uğur Ağabey (Mumcu) ona "üstat" derdi. 12 Eylül sonrasında bir gün zamanın genelkurmay başkanı Uğur Ağabeyi çağırmış. Konuşmasının sonunda da, "Telefon konuşmalarınıza dikkat edin" de-

miş. Uğur Ağabey "Hayırdır, ben dikkatliyimdir" deyince, "Siz değil canım, o konuştuğunuz arkadaşınız" deyivermiş. O konuşulan arkadaş Cüneyt Arcayürek. Konuşmanın konusu da 12 Eylül'ün etkin adı Orgeneral Haydar Saltık ve arkadaşlarının başka görevlere atanarak, yönetimden uzaklaştırılmaları. Cüneyt Ağabey bunu öğrenince telefonda biraz da o iğneli üslubu ile olguları süsleyerek aktarmış Uğur Ağabey'e. Uyarı gelmiş. Ama Cüneyt Ağabey'in dediği olmuş. Askeri Şûra Saltık ve arkadaşlarını başka görevlere atamış.

Zamanı kılavuzlar olmadan okumak zordur. Yaşamını Türkiye için kılavuz olmaya adamış bir gazetecidir Cüneyt Arcayürek. Sağ olun Cüneyt Ağabey, sağ olun... İyi ki varsınız. (18 Aralık 2001)

*
* *

Tufan Türenç'in, Hürriyet'teki köşesinde "Arcayürek usta ve Sessiz Darbe" başlığıyla yayımladığı, kitabın yazarını onurlandıran yazısı:

Bizim mesleğin çok garip yanları vardır. Kimi meslektaşa her türlü şansı verir, kimini de tökezletmek için önüne her türlü engeli koyar.

Kimi meslektaşımız "Bizim Yokuş"un tepesine paraşütle indirilir, kimi de Babıâli'yi tırnaklarıyla tırmana tırmana çıkar.

Tepedeki düzlüğe kadar yuvarlanmadan ulaşabilenler arasında bile eşit bir yarış hiçbir zaman olmaz.

Paraşütle gelenler daha yukarılara doğru itilirler.

Ötekiler ise ilerleyebilmek için gece gündüz çalışmak zorunda kalırlar.

Yani bizim meslekte bir yerlere gelmek, hele oralarda tutunabilmek pek öyle dışarıdan göründüğü kadar kolay değildir.

Bazı meslektaşlarımız ise bütün bu zorlukları üstün gazetecilik yetenekleriyle aşar.

Onlar sıradışı olanlardır, doğuştan gazetecidirler.

Onların önüne hangi engel çıkarsa çıksın buldozer gibi ezip geçerler.

Cüneyt Arcayürek usta, işte bu sıradışılardan biridir.

Ben daha mesleğe başlamadan, onun gazetecilik başarılarını hayranlıkla izlerdim.

Sürekli patlattığı bombaları ağzımın suyu akarak okurdum.

*
* *

Arcayürek'in "Sessiz Darbe" adlı son kitabını okurken, onun gazeteci olarak şeytanı bile atlatma hünerine sahip olduğunu bir kez daha anladım.

Ve Arcayürek ustaya şapkamı çıkardım.

Hiçbir gazeteci, içine düştüğü hazine dairesinden Cüneyt Arcayürek kadar çok pırlanta kaldıramaz.

Gerçi her gazetecinin eline Cüneyt Arcayürek gibi bir şans geçmez, tamam ama, unutmamak gerekir ki Köşk'e başdanışman olabilme cinliğini de ondan başkası pek beceremez.

Cüneyt Arcayürek, gazeteciliği boyunca hangi çiçekten bal alacağını çok iyi bildi.

"Sessiz Darbe", her satırı gazeteciler için hazine olan bir kitap.

Okurken bir meslektaş olarak Arcayürek'i kıskanmamak olanaksız.

Cumhurbaşkanının yakınında yıllarca çalışabilmek, devletin zirvesindeki her türlü bilgiye sahip olabilmek kuşkusuz çok önemli.

Hele Cüneyt Arcayürek gibi bir ustaysanız, elde ettiğiniz bilgilerden cumhurbaşkanını bile çileden çıkaracak ciltlerle kitap yazabilirsiniz.

Doğrusunu söylemek gerekirse, Demirel bu öfkesinde pek haksız da sayılmaz.

Ancak hiç kuşku duyulmasın ki zaman bu öfkeyi eritir.

Arcayürek'in "Sessiz Darbe"si, politikayla ilgilenenlerin su gibi okuyacağı bir kitap. (5 Ocak 2002)

*
* *

Fikret Bilâ'nın Milliyet'teki "Yön" başlıklı köşesinde yayımladığı yazı. Bilâ, Sessiz Darbe'de geçen olayları baştan sona günü gününe izleyen birkaç gazeteciden biri. "Sessiz Darbe" başlığıyla

yayımladığı yazıda, ilginç değerlendirmelerin yanı sıra, olayları doğrulayan irdelemeler yapıyor:

Mesleğimizin duayen isimlerinden, usta gazeteci-yazar Cüneyt Arcayürek, "Büyüklere Masallar, Küçüklere Gerçekler" isimli kitaplarının yedincisine "Sessiz Darbe" adını koymuş. Kitap, Bilgi Yayınevi'nden yeni çıktı.

Yakın tarihe ışık tutan kitapta hem siyasetçilerin, hem de gazetecilerin ders alacağı birçok öykü var. Arcayürek'in "Sessiz Darbe" dediği, 1994 yılında, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Başbakan Tansu Çiller ve Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş arasında geçen bir satranç karşılaşması aslında. Çiller-Güreş ikilisinin Cumhurbaşkanı Demirel'e "şah-mat" diyerek sonuçlandırdıkları bir oyun.

Konu dönemin Deniz Kuvvetleri Komutanı Ora. Vural Beyazıt ve Hava Kuvvetleri Komutanı Org. Halis Burhan'ın görev süresinin bir yıl uzatılmasıydı.

Arcayürek, o tarihte Cumhurbaşkanı Demirel'in başdanışmanıydı. Olayların içindeydi. Ben de konuyu yakından izliyordum. Bu süreçte çıkardığım haberlerden biriyle o yılın gazetecilik ödülünü almıştım. Milliyet'te "Tarihi Mektuplar" manşetiyle yer alan haber, Org. Güreş'in görev süresinin bir yıl uzatılmasıyla Genelkurmay Başkanı olamadan emekliye ayrılmak zorunda kalan eski Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Muhittin Fisunoğlu'na yazılmış "muhtıra" gibi mektup ve o mektuba verilen yanıtı. Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş, Kara Kuvvetleri Komutanı İsmail Hakkı Karadayı, Deniz Kuvvetleri Komutanı Vural Beyazıt ve Hava Kuvvetleri Komutanı Halis Burhan'ın imzalayıp Fisunoğlu'na gönderdikleri mektup ağır bir muhtıra niteliğindeydi. Fisunoğlu da yazdığı yanıtta, verilmek istenen gözdağından çekinmeyeceğini ifade ediyor ve komutanları ağır bir dille eleştiriyordu. Bu Türk Silahlı Kuvvetleri tarihinde bir ilkti.

Mektupların Milliyet'te manşet olmasından sonra Çankaya ile hükümet arasında "komutanlar"ı konu alan bir gerginlik de başgöstermişti. Cumhurbaşkanı Demirel, Beyazıt ve Burhan'ın görev sürelerinin uzatılmasına sıcak bakmıyordu. Ordu kademelerinde terfi tı-

kanması yaşanmasını istemiyordu. Zaman zaman, orduda herkesin yedeği olduğu, kimsenin alternatifsiz olmadığı yönünde basına mesajlar veriyordu.

Çiller ve Güreş'in niyeti ise komutanların görev süresini uzatmaktı. Olayı hem Cumhurbaşkanı Demirel'den, hem de Arcayürek'ten izlemeye çalışıyordum. Mektupları yayımladığımız gün Demirel, komutanlarla birlikte Denizkurdu tatbikatındaydı. Bir tepki vermemişti.

O sırada Fethiye'de tatilde olan Cüneyt Arcayürek'i arayarak, mektuplarla, komutanların görev süresinin uzatılması tartışmaları arasındaki bağlantıyı ve Cumhurbaşkanı Demirel'in bu konuda ne düşündüğünü sormuştum. Arcayürek, Demirel'in uzatmaya sıcak bakmadığını ve gerekçelerini anlatmıştı. Ben de yansıtmıştım. Benzeri mesajları Demirel de vermiş, uzatma talebi gelirse kararnameyi imzalamayacağı yönünde bir hava oluşturmuştu. Bu mesajlarla Çiller ve Güreş'i sıkıştırıyordu.

Arcayürek başta olmak üzere ben de dahil konuyu izleyen gazeteciler artık Demirel'in böyle bir kararnameye imza atmayacağına kesin gözüyle bakıyorduk. Ancak, öyle olmadı. Demirel, karşı durduğu kararnameyi imzaladı. Çiller ve Güreş kazanmıştı. Nasıl kazandıklarına gelince... O yıl yapılan Askeri Şüra'da, Deniz Kuvvetleri ve Hava Kuvvetlerinde kimse oramiralliğe ve orgeneralliğe terfi ettirilmemişti. Bu durumda komutanların emekli olması halinde oramiral ve orgenerallerden boşalacak görevlere atanacak aynı rütbede komutan kalmıyordu. Çiller ve Güreş'in Beyazıt ve Burhan'ın görev sürelerini uzatma kararlarının zemini Askeri Şüra'da hazırlanmıştı.

Demirel, uzatma kararnamesini imzalamak zorunda kaldı. Daha önceki beyan ve mesajların aksine, hiçbir şey olmamış gibi. Hatta fatura bu havayı ve haberleri yansıtan biz gazetecilere kesildi. Sanki, Demirel ile Çiller ve Güreş arasında bir "bilek güreşi" yaşanmamış gibi... Olayın ayrıntıları Arcayürek'in "Sessiz Darbe" kitabında... Siyasetçiler ve gazeteciler için ders dolu ayrıntılarıyla... (17 Aralık 2001)

*
* *

Bir edebiyat ve yazı ustası Tarık Dursun K. Dünya gazetesindeki "Pazartesi Perşembe" köşesinde "Ağacın en tepesinde olmak" başlıklı yazısında, bakın neler yazıyor:

Ucuz Amerikan gerilim romanlarında okuruz; kimi zaman da ödül kazanmış (örneğin Pulitzer gibi) kitaplar kimi gerçekleri toplum ve dünyanın gözleri önüne sererler. İster ilkel okur olsun, ister aydın (ve ilerici) okur, kendisine duyurulmamış ve kendisinden saklanmış sayısız gerçekleri bu ya da başka (sözgelişi anılar gibi) kaynaklardan öğrenir.

Bu noktada önemli ve inandırıcı olan, gerçekleri sergileyenin durumudur; yani konumu nedir, gerçeklere ve konu aldığı kişi ya da kişilerin ne denli yakınındadır, konuşlanması nedir, gözlem gücü nerede başlamakta, nerde bitmektedir?

Eğer konu, Çankaya, Cumhurbaşkanı ve Köşk'e (bizzat) davet edilmiş ya da atanmış gözlemci (adlandırırsak Cüneyt Arcayürek) ise, bu gözlemlenenlere salt siyasal değeri vardır gözüyle bakılmaz; yanı sıra ülke politikacının, onu yönetip yönlendirenle birlikte (iktidarda ve muhalefette olsun) öbür politikacılarla olan ilişkileri ve ülke genelinin nasıl görüldüğüdür.

İşte o nedenledir ki, Cüneyt Arcayürek'in geçmişte kalan anılarının kitaplaşması sonucu elimize varan belgesel çalışması büyük değer taşır.

Devletin başı Süleyman Demirel, gözlemci de Cüneyt Arcayürek ise... "Büyüklere Masallar Küçüklere Gerçekler" dizisi, dünün ve bugünün tarihini daha eskimeden, daha belleklere kendi usulünce yerleşmeden, yerleşip değişimlere uğratılmadan eksik ziyade Arcayürek aracılığında aktarılıyor.

Burada iki şey önem kazanmaktadır; birincisi, bir ülkenin devlet başkanı da insandır, her insan gibi o da kızar, söylenir, yanlış ya da doğru yapar. Hırsı vardır, öç duyguları gün gelir onu aşar, gün gelir pişmanlıklar duyar ve düşkırıkları dizboyu aşar.

İkincisi, Arcayürek'in kimi tabuları yıkmasıdır. Çankaya, bir mahaldir, orada üstün bir insan yerine gerçek bir insan oturmaktadır. Burada yazarımızın insana şaşkınlık veren bir gözlemcilikle her şeyi günü gününe notlarına düşürmekte, bir bakıma geçmişin vaka-

nüvisleri gibi tarihi bir başka noktadan yazmakta, hem vakanüvislik, hem de Evliya Çelebilik yapmaktadır.

Gözlemciliği doğrudur, anlatı biçimi de doğrudur.

Türkiye'nin gerçek (yani resmi olmayan) tarihini yazacaklar, Arcayürek'e özel bir teşekkür borçlanacaklardır.

O, bunu hak eden bir yazardır. (7 Aralık 2001)

*
* *

Türk Hukuk Kurumu Başkanı, eski Anayasa Mahkemesi Başkanı, Yekta Güngör Özden'in 25 Aralık 2001 tarihli yadsınamaz yorumlar içeren dost satırlarla örülü mektubu:

Değerli dost,

"Sessiz Darbe"yi adıma imzalamak inceliğinize teşekkür ederim. Ahmet Bey, sayfa okuduğumu bilir. Bir gecede tümünü bitirdim. Elinize sağlık. Daha ilk günlerinde fırtına kopardı. Yazılıp söylenenleri de izliyorum. İlgililerin tepkileri onlar yönünden doğal. Övgü olmayınca, eleştiri konusu yapılacağı anlaşılınca karşı çıkarlar. Doğruyu ve gerçeği seven kişi giderek azalıyor. Okuyan, okuduğunu anlayan da azalıyor.

Yüksek tepelerde rüzgârların nasıl estiği, çiçeklerin nasıl açıp solduğu daha iyi ortaya çıkıyor. "Yazma!" uyarısı yapılmamış, "Yazılmaması koşuluyla" denilmemiş. Toplumun bilmesindeki yarar, kişisel kaygıların üstündedir, önündedir.

Bunlar olanların bir bölümü. Bir de işlemler, imzalar, seçimler, atamalar, ilişkiler var. Yazılacak şeyler, yazılanlardan her zaman fazladır.

Daha neler görecek, neler duyacak, okuyacağız. Hele bu gidişle ve de bunlarla.

İyi dilekler, sevgi ve saygı ile.

*
* *

Sevgili Oktay Ekşi'nin içten satırlar içeren 24 Ocak 2002 tarihli mektubu:

Göndermiş olduğunuz "Sessiz Darbe" isimli kitabınıza teşekkür ederim. Birçok olayın gerçek yüzünü bu kitabınızda bulacağımı ve güzel anlatımınız sayesinde de büyük keyif alacağımı düşünüyorum.

Sevgi ve saygılarımla.

*
* *

Bir başka mektup. Bilkent Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Talât Halman'dan.

Yazarın layık olmaya çalışacağı övgülerle dolu, onur duyduğu kısa, ama anlamlı mektup:

Sayın Arcayürek,

"Sessiz Darbe" hızla büyüyen çağdaş Türkiye destanınızın nefes kesen bir bölümü. Bu sürükleyici eseri aydınlanarak, büyük yararlar sağlayarak, ibret dersleri alarak okudum. Size minnettarım.

Saygılar, tebrik ve teşekkürler, en iyi dileklerle. (20 Şubat 2002)

*
* *

Bir okuyucu faksı. Her açıdan değerli:

Sayın Cüneyt Arcayürek;

Büyüklere Masallar, Küçüklere Gerçekler dizisinin tamamını, son kitabınız Sessiz Darbe de içinde, satın alıp 1 aylık bir süre içinde hepsini okudum.

Doğrusu, Ülkemizin siyasal yaşamına egemen olmuş kişilerin böylesine çarpık, amaca ulaşmak için her şeyi kullanabildiklerine, çıkar ilişkilerinin nerelere vardığını sizin anlatımınızla öğrenmek bir başka güzel duygu.

Bu çarpıklığı, işlerin böyle döndüğünün farkındayım. Ama ayrıntılarını okudukça ülkemizin özellikle son elli yılda nerelere nasıl ve niçin geldiğini temeli daha sağlam bir biçimde yorumlayabiliyorum.

Bizlere kazandırdığınız yapıtlar gerçekten ve içtenlikle söylüyorum, Cumhuriyet tarihimizin çok yakın geçmişini gözler önüne sergiliyor. Eminim ki, gelecekte bilimsel tarih yazanlar, yapıtlarınızı kaynak olarak kullanacaktır.

Size içtenlikle teşekkürlerimi sunar, dizinin 8. kitabını sabırsızlıkla beklediğimi bildirmek isterim.

Saygılarımla.

Metin Gümüş

İşte yazarla eşzamanda Çankaya Köşkü'nde başdanışmanlık görevinde bulunan Ömer Tarkan'ın gerçeklere işaret eden "Sessiz Darbe ses getirdi" başlıklı yazısı.

Posta gazetesindeki köşesinde yayımladığı yazıda Tarkan, "tarihin gizlenemeyeceğinin" altını ustaca çiziyor:

Cüneyt Arcayürek'in "Büyüklere Masallar, Küçüklere Gerçekler" dizisinin 7. kitabı Sessiz Darbe yayınlanınca Demirel, Arcayürek'e 'Müzevir', 'Köstebek'! dedi...

Kitapta, tezvirat, biribirine düşürme çabası var mı? Eğer siyasetin bugünkü boşluğunda bir Demirel-Çiller işbirliği kotarılıyorsa ki; iki liderin, ikisi gizli, üç kez görüştükleri biliniyor. Bu işbirliği bu kitap yüzünden bozulmaz, iki siyasetçi de 'işlere' duygularını karıştırmayacak kadar deneyimliler. Köstebeklik gizli bilgilere ulaşır ulaşmaz karşı tarafa sızdırmak... Yıllar sonra kamuoyunun yararlanması amacıyla tarih yazmak köstebeklik sayılmaz. Öyle olsaydı, tarihçilere, biyografi yazarlarına tarihçi-yazar demez, köstebek-yazar derdik. Köstebek, istihbarat jargonu. Kitapta devlet güvenliğini tehlikeye sokan bilgi yok.

*
* *

1992'de Demirel'in Başbakanlığı sırasında Türkmenistan ziyaret edildi. Aşkabat'ta Nazlı Ilıcak Arcayürek ile tartıştı. Olayı öğrenen Demirel, Arcayürek'e "Anılarında bunları yazmayacaksın! Değil mi?" dedi. Yanıt: "Yazarım. Ben gazeteciyim, her şeyi olduğu gibi yazarım"dı. Olayın başka tanıkları da var.

Herkes, Arcayürek'in Köşk'de çalışırken döneme ait belge, bilgi topladığını, kitap yazacağını biliyordu. Hatta Demirel Arcayürek'e, olayları yazarken yanılmaması için ayrıntıları özel seanslarda özetliyordu. Herkes, Köşk'de çalışanlar, Ankara'daki gazeteciler bunu biliyorlardı. Hatta Arcayürek'in görevi gündelik siyaseti Cumhurbaşkanı ile değerlendirmek ve dönemin çetelesini tutup yazmaktı. Arcayürek'in ele avuca sığmadığı, kitap yazacağı ve olduğu gibi yazacağı herkesin malumuydu. Gürültü dizinin diğer kitaplar gibi siparişe uygun olmamasından koptu.

*
* *

Bütün siyasetçiler için aynı tür kitaplar yazılabilir. Hepsinin hayatı biribirine benzer. Demirel'in kitapta yer alan davranışları olağan. Tavırları şaşırtıcı değil. Herhalde o sıralarda Tansu Hanım'ın bakanı olan, Demirel'in siyasete taşıdığı kişiler de Çiller'den Demirel için benzer sözler duyuyorlardı. Hele bunların arasında biri vardı ki; kimin yanına geçerse, karşı taraftakinin gıyabında bacağının dizinden altını sallar, bu maç tezahüratı figürüyle bakanlık kapardı. Tanrım, devleti kimler yönetti!

Açın Watergate Skandalı'na dair kitapları, Nixon'un, muhaliflerine ve gazetecilere dümdüz sövdüğünü göreceksiniz. Demirel kimse için, o kadar ağır konuşmamıştır. Tabii Nixon'un artısı, Çin'i tanıyıp, Soğuk Savaş'ın kazanılmasına doğru ilk önemli adımı atmak. O kadar olacak artık, Demirel de Nixon'a göre daha zarif ve sevimlidir.

Bu dizi aslında gelecek kuşaklara çok önemli bir gerçeği açıklıyor: Yıllardır çıkar çekişmelerine göre yönetildiğimizi... Hiçbir sorunun üzerine çözmek kararıyla yürünmediğini, siyasetin ya tribünlerden alkış almak ya düpedüz kişisel çıkar sağlamak için yapıldığını kanıtlıyor. Ülkenin bugünkü durumu ortadayken, işlerin nasıl yürüdüğüne dair aslında 7 cilt kitaba da gerek yok. Kuş kadar beyni olan durumu zaten anlar.

Seçimde baraj zar zor aşılır, yargıdan yırtılır, kamuoyu aldatılabilir ama tarih gizlenemez. Gerçekler ört-bas edilebilseydi, Milât'dan neredeyse yedi yüz yıl önce yaşayan Frigya Kralı Midas'ın kulaklarının eşek kulakları gibi olduğu gizli kalırdı. (23 Aralık 2001)

*
* *

Gözcü gazetesi, 17 Aralık 2001 tarihli sayısı:

"'Sessiz Darbe' kitabı Türkiye'de kirli siyaseti anlatıyor"

Büyük harflerle manşet:

"İhanet Çemberi!"

"Gazeteci-yazar Cüneyt Arcayürek'in yeni kitabı 'Sessiz Darbe' Türk siyasetinin mide bulandıran kirli yüzünü gözler önüne serdi."

*
* *

Cumhuriyet Kitap eki, 17 Ocak 2002:

Sessiz Darbe – "Büyüklere Masallar Küçüklere Gerçekler": 7, Cüneyt Arcayürek, Bilgi Yayınevi, 484 s.

Büyüklere Masallar Küçüklere Gerçekler dizisi giderek ilginç bir içerik kazanıyor. Üç-beş yıl önceki yakın tarihimizde yaşanan; fakat kamuoyunca yeterince içyüzü bilinmeyen 'bir olayı', daha doğrusu 'olayları' yansıtıyor. Sessiz Darbe'de her şey; baştan sona her şey, öncelikle yasalara, genelde gelenek ve göreneklere, karşı çıkılmaz biçimde uygun olarak gelişti ve gerçekleşti. Ama... Birçok 'ama' var ki, bunlar gerçekten içerikleriyle Sessiz Darbe'de ayrıntılarıyla yanıtlandı. Kitaptaki, 1994'te yaşanan yadsınamaz gerçeklerin anlatımında rol alanların başında, elbette zamanın Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile Başbakan Tansu Çiller bulunuyor. Ne ki bu kez; Sessiz Darbe'de gelişen olaylarda önemli bir devlet görevlisinin adı da sık sık geçiyor: Zamanın Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş. Sessiz Darbe, devletin tepe noktalarındaki olayları, dışarıya yansıyan veya yansıtılan yüzüyle değil gerçek içyüzüyle anlatıyor.

*
* *

Yorum içerikli yazılara, onur veren mektuplara son nokta.

Usta Çetin Altan'ın kaleminden:

Cüneyt Arcayürek'in, tarihsel birer belge niteliğindeki kitaplarını okuyanlar; bazı ünlü siyasetçilerin, kendi çıkarlarına göre yaptıkları hesap, plan ve uygulamalarla; o sırada kamuoyuna karşı yaptıkları demagojik açıklamalar arasındaki farkın büyüklüğünü görerek sürekli yedikleri kazıkların da boyutlarını öğrenmiş olurlar...

Neyse ki dış dinamikler, yine de değiştirmek zorunda Türkiye'yi... Verilen ve daha bir süre verilecek olan firelere üzülüyor insan... (Sabah, 19 Aralık 2001)

Birinci Bölüm

ÇANKAYA MUHALEFETİNE GİRİŞ

"Bulunduğunuz parti içindekilerle geçinmek, karşı partidekilerle uğraşmaktan daha güçtür."
Cardinal de Retz (1613-1679)

1

"Kendinden olmayan birine yol göstermek çok zor"

İrticaya darbe vuran 28 Şubat 1997 MGK kararlarından üç yıl kadar önce 27 Kasım 1994'te Cumhurbaşkanı Demirel'e verdiğim 'değerlendirme' yazısına şöyle başlıyordum:

"Köktendincilik, Güneydoğu sorunundan öteye çok daha tehlikeli. Giderek boyutlanıyor.

Ayrıntılar bir yana, nedeni açık. Güneydoğu sorunu bölgesel. Şu ya da bu biçimde çözümlenebilir. Oysa, köktendincilik halkının yüzde 99'u Müslüman bir ülkede gelişiyor.

Demokratik olanaklardan yararlanarak demokrasiye karşı bir hareket olarak büyüyor.

Köktendinciliğe karşı mücadele yeterince yapılmıyor. Bireysel haklardan toplumsal yararlara dek vuracağı darbeler anlatılmıyor.

RP dışındaki sağ ve sol partilerin –oy kaygılarını bir yana atarak– köktendinciliğe artık doğrudan mücadele vermelerinin zamanı geldi, hatta geçiyor."

İslami hareketlerin giderek güçlendiği o kadar açıktı ki...

Kendine özgü bir Cumhuriyet yaratabilmek için dini sömüren çeşitli kaynakları cesaretlendiren akım, Refah Partisi idi.

Necmettin Erbakan'ın RP'nin iktidara gelişini "Kanlı mı olacak kansız mı" diye nitelemesi siyasetçileri yeterince uyarmamıştı.

Sağda ve soldaki partilerin yolsuzluktan enflasyona dek uzanan karamsar çizgiyi değiştirecek yetenek ve güçte olduklarını kanıtlayamamaları, Refah'ın giderek güçlenmesine olanak sağlıyordu.

Türkiye, 1995 genel seçimlerine bu manzarayla gidiyordu.

İslami akımlar güçleniyor, laik Cumhuriyet'i yaşatmaya kararlı olan sivil kesimlerdeki acizlik, ülke düzeyinde karamsarlığın artmasına neden oluyordu.

1995 genel seçimi Türkiye'ye çok değişik bir hava yansıttı.

Türkiye, Refah iktidarının karanlık yüzüyle tanıştı.

2

Demirel'e yeni yıl değerlendirmelerinde yardımcı olacağı kanısıyla yazdığım 4 sayfalık yazıda; daha sonra Cumhurbaşkanı'nın 'köktendincilik konusunda parti liderlerini uyarması'na yer veriliyor. Bu uyarının 'anayasal görevi olduğu' Cumhurbaşkanı'na anımsatılıyor.

Her şeyden önce köktendinciliğin içyüzünü ve içeriğini halka anlatarak kitleleri aydınlatmanın bir görev olduğu yazılıyor değerlendirmede.

Tahran rejiminin içyüzünü 'bütün çıplaklığıyla gösterebilmek için' kimi görsel olanaklardan yararlanılabileceğine değiniliyor:

"Cine-5'te son bir-iki haftadır gösterilen 'Kızım Olmadan Asla' adlı film, Amerikalı Betty Mahmoody'nin başından geçen gerçek olayları bütün çıplaklığıyla gözler önüne seriyor. Bu film, televizyon kanallarında yer alırsa, köktendinciliğin kalbi İran İslam Cumhuriyeti'nin gerçek yüzü etkili bir yoldan kitlelere mal edilebilir.

Ne çare, Türkiye'de hükümetler –örneğin Başbakan Çiller– böyle bir film ile köktendinciliğe karşı propaganda eylemini gerçekleştirebilecek cesarette mi?

Sayın Cumhurbaşkanımızın Ağustos 1994'ten beri Alevi kitlelere seslenişi bize göre, köktendinciliğe karşı önemli bir önlem, önemli bir adımdır.

Köktendinciliğe karşı önlem aranmadığı sürece 'malum önlem' zihinlerde hep canlı kalacaktır.

Kuşkusuz önlemleri demokratik rejim içinde kalarak bulacağız. Ne var ki, böyle bir aşamada demokratik kurumlarla özellikle yargının görevini yeterince yapması koşuluyla.

Ama görülen nedir? RP'nin yasa ve ahlak dışı yöntemlerle edindiği büyük maddi olanaklarla ilgili belgeler, banka kasalarından çıkarılıp gazete sütunlarına yansıdı. Ama bizim siyasetçilerimiz, kimi kurumlar hâlâ 'belge toplamakla meşguller.'"

Yazı, daha sonra başka konuları irdeliyor:

"TBMM'nin faaliyetlerine göz atarken, şu soruya olumlu yanıt verip veremeyeceğimizi araştırabiliriz: TBMM'nin çalışmaları halkımızı tatmin ediyor mu?

Aslında sorun, TBMM'nin çıkardığı veya çıkaracağı yasa sayısı değil.

Halktan uzaklaşmayacak, uzaklaşmadığını kanıtlayacak bir izlenim vermesi, bu izlenimi pekiştirmesi.

TBMM, ülkenin içinde bulunduğu koşullar dikkate alınırsa, en başta gelen denetim görevini yapmıyor, türlü çeşit nedenlerle yapamıyor.

Araştırma veya soruşturma komisyonları bir yana, soru önergeleri yürekler acısı. Halkın büyük dikkatle izlediği mal varlığı komisyonunun haline bir bakınız:

Komisyon, bütün liderlerin mal varlıklarını görülmemiş bir hızla kamuoyuna duyuruyor. Fakat sıra, komisyonun kurulmasına başlıca amil olan Çiller'e gelince, 'tasnif yapıyoruz' gerekçesine sığınarak, aslında neyi tasnif ediyor o da belli değil, Çiller'in mal varlığını açıklamayı durmadan erteliyor.

Birbiriyle çeliştiği bilinen mal varlığını açıklamamakla ulus adına görev yapan TBMM'nin bir komisyonu gerçekleri ulustan saklamayı, elbette siyasal gereklerle uygun buluyor.

Sayın Cumhurbaşkanı, acaba TBMM Başkanına bu gerçeği anımsattı mı?

Öte yandan TBMM Başkanı 3628 sayılı yasanın kendisine yüklediği önemli yükümlülükleri yerine getirmiyor. O yasaya göre, ABD'deki mal varlığı ortaya çıktığı gün Çiller'in Meclis'teki beyanna-

mesini saklı olduğu yerden alıp açmak, eksiklikleri, yanlışlıkları ya da yalanları saptayarak 'gereken yasal işlemleri yapmak' zorundaydı. Yapmamıştır.

Sayın Cumhurbaşkanımız,

TBMM ile ilgili olumsuz notları ayrıntılarıyla sıralamaya gerek yok.

Asıl ve önemli bir başka sorun, Çiller'dir.

Çiller'in mal varlığının kaynakları kuşkuludur. Birdenbire nasıl zengin olduğunu açıklayamamaktadır. Gayrimenkulleri nasıl edindiği bilinmemektedir. ABD'deki mal varlığını edinirken gereken dolarları nereden bulduğu sorusu hâlâ yanıtsızdır. Bir başbakan, vergi kaçakçılığı ile suçlanmaktadır. Kocasının başbakanlık konutundan devletin her kesimine emirler verdiği, kurumlar yönlendirdiği yaygındır.

Kısacası, Çiller 'şaibeli'dir. Devlet eliyle yapılacak araştırma lehine sonuç vermediği sürece, ne söylerse söylesin, nasıl savunma yaparsa yapsın, kısacası ağzıyla kuş tutsun, yeterli olmayacak, Türkiye'nin uzun süre şaibeli bir başbakanla yönetildiği gerçeği dallanıp budaklanacaktır.

'Yılın değerlendirilmesi'nde bir-iki noktaya daha değinmek gerekirse; örneğin, eğitim konusunda duyarlı duruma gelen imam-hatip okullarına dair bilgiyi kısaca aktarmakta yarar var. Köktendinci çevreler, televizyonlarda fırsat buldukça, ancak kendi yayın organlarında sürekli olarak, hizmete hazır 200'den fazla imam-hatip lisesinin bakanlıktan izin beklediğini, bir türlü alamadığını yayıyorlar.

Bu söylem, ileriki günlerde baskıya dönüşecek.

Terör mücadelesine girmek dahi gereksiz. PKK teröründeki duraklama, küçülme ya da giderek etkinliğini yitirmenin yanı sıra 'Kürt realitesi' çözüme ulaşmış değil. PKK'ya karşı çıkan Batı ve Amerika, 1995'te daha yalın biçimde Kürt sorununun üzerine gitmeyi başlıca politik hedef haline getirecekler.

Hükümetin varlığıyla yokluğu hemen her gün gündemin ilk maddesi.

Şaibeli bir başbakanın yönetimindeki ülke sürekli kan ve güç yitiriyor.

Rejimi her açıdan tehdit eden köktendincilik serpilip gelişiyor.

Önümüzdeki seçimde başarı sağlayamadığını varsayalım, ancak ondan sonraki ilk seçimde amacına ulaşması olasılığı giderek güçleniyor.

Bu arada bizim gibi düşünenler, Çankaya'ya önemli görevler düştüğüne inanıyor. Bu görevlerin başında, yörüngesinden çıkan, artık tehlike ve tehdit durumuna giren sorunlara Çankaya'nın el atması geliyor.

Örneğin, Sayın Cumhurbaşkanımız başkanlık edeceği bir Bakanlar Kurulu toplantısında 'genel beklentileri' dile getirebilir. Hükümetin toparlanma aşamasında olduğunu duyurabilir.

Bu ve buna benzer pek çok yol bulunabilir. Sayın Cumhurbaşkanının uyarıları, elbette önemli etkiler yapacak ve nihayet, olumlu sonuçlar doğuracaktır.

Böylece –en azından– devletin başı olarak yazılı olmasa da anayasanın 'ruhunda mündemiç', hatta devlet başkanları için gelenekselleşen görevi yerine getirmiş olacaklardır.

Sayın Cumhurbaşkanı, devletin tüm organlarını, köktendinciliğe karşı önlemleri önce tartışmaya, sonradan geçerli olanları saptamaya ve sonunda bu önlemleri uygulamaya çağırabilir..."

3

Demirel, 'hoşgörü devri açıyor':

Köşk'te Hacıbektaş Derneği ve Hacıbektaş Anadolu Kültür Vakfı Ankara Kültür Derneği yöneticileriyle Hacıbektaş Belediye Başkanı Mustafa Özcivan'ı kabulünde konuşuyor:

> "Alevi vatandaşlarımız, kendi inancının gereklerini rahatlıkla yapabilmelidir ve 'Ben Aleviyim' demekten de çekinmemelidir. Semahlarınızı, ibadetlerinizi gizli saklı değil, açıklıkla yapabilmelisiniz. Çünkü çok güzel şeyler yapıyorsunuz. Bu toplum, zaten birbirini kabul etmiş insanların toplumudur. Türkiye'de artık yeni bir devir açılmıştır ve bu devir hoşgörü devridir. Geçmişten ne devraldıysak, ahenk içinde onu gelecek nesillere götüreceğiz."

'Hoşgörü' devri, galiba 'kişisel açıdan' da kimi anlamlar taşıyor olmalı ki; Çankaya'ya zehir zemberek eleştiriler yönelten Mehmet Barlas'a "Seninle uzun uzun konuşacağız" diyor.

Sütunlara geçen bu diyalogdan sonra, Barlas'ın kendisi için; "Turgut Özal'ın tırnağı bile olamaz" dediğini anımsamış olmalı ki; Barlas'la uzun uzadıya konuşmadı. Hiç konuşmadı.

4

Ege'de –klasik deyimle– sular ısınıyor.

Genelkurmay Başkanı Karadayı'ya göre, manevralar 'rutin'.

Ama ABD, "Gerçek mermiler kullanmayın" diye Türkiye ile Yunanistan'ı uyarıyor.

Başbakan Çiller, 'kışkırtıcı olmayacağımızı' söylüyor. "Biz saldırgan değiliz. Provokatör de değiliz. Ama 12 mile müsaade edemeyiz. Buna kararlıyız" diyor.

(14 Kasım 1994 Pazartesi)

Gecenin bir saatinde Demirel, 'Mehmet Barlas'la konuşmadığını' söyledikten sonra;

"Ama konuşmamı isteyenler var" dedi.

Konuşmayacağını yineledi. Kimdi konuşmasını isteyen? Belki Çağlar!

Demirel, kırmızı kapaklı bir dosya açtı, içinde haritalar. 12 mile çıkınca Yunan karasuları, Ege'de Türkiye'nin vaziyeti.

SD: "Savaş hemen çıkmaz. Yunanistan 12 mile çıkınca (eliyle gösterdi) Çanakkale'den çıkan gemilerimiz, Akdeniz'e inebilmek için artık uluslararası kaidelere bağlı olurlar. İşte bu yapılmaya girişildiği an, savaş demektir.

Susam, Midilli önemli değil (eliyle gösterdi Girit'in hemen üzerindeki Yunan adalarını). Bizimkiler hemen bu adalara çıkarlar. Bu adalar, Midilli, Susam, bize geçince 12 mil engeli kendiliğinden kalkacak."

CA: "Yapabilir miyiz?"

SD: "Yapabiliriz. Yaparlar."

CA: "Bugün Hürriyet'te bir haber var. DYP'nin seçimden birinci parti çıkacağını söylemişsiniz. Fakat Çiller birinci parti çıkarsa seçimden, asla gitmez."

SD: "Ben böyle bir şey söylemedim.

'Refah Partisi birinci parti olursa rejim bunalımı doğar.

İç kavgaları şimdilik bir yana bırakın. RP'nin birinci parti olmasını engelleyin' dedim."

CA: "Çiller gelip size Ortadoğu'yu anlatmadı mı?"

SD: "'Çok önemli şeyler oldu' dedi. Önemli ne olmuşsa! 'Randevu alın gelin anlatın,' dedim. Bugüne kadar randevu istemedi."

CA: "Çiller'in çevresindekiler 'vadedilmiş topraklar' sözünü yazıp eline verdiler." (İsimler saydım. Hepsini doğruladı.)

SD: (Yumuşak bir sesle) "Kadın da Selanikli. Kökende. Bunlar birbirini tutarlar."

CA: "Aman efendim. İlk kez duyuyorum. Çiller, dönme mi?"

SD: "Dönme mi bilmem. Ama babası Selanik'ten gelme. Mübadele sırasında Milas ve civarına yerleştirilenlerden."

Müthiş ve kanıtlanması oldukça zor bir sav.

SD: "Yarın Gürcistan'a gidiyoruz. Soğuk orası."

CA: "Öyleyse palto alayım."

SD: "Neler gerektiğini size söylemiyorlar mı?"

Necdet Seçkinöz'le özel kalem odasında oturduk. Seçim konusu açıldı, "DYP asla birinci parti olamaz," dedim.

Necdet Bey, "Ama bunu (eliyle Demirel'in kabul odasını gösterdi) söyleyince bozuluyor" dedi.

"Bozulabilir" dedim: "DYP, birinci parti olursa zaten bugün zor görünen sonuç asla gerçekleşmez. Bu kadın gitmez!"

5

Toprak reformuna –1965'te iktidara ilk gelişinden beri– asla yatkın olmayan Cumhurbaşkanı'na GAP'ta bu reforma gereksinildiğini söyledim. "Sudan sonra bu bölgede toprak sorunu çıkar" diyordum.

Demirel, "Urfa'da sorun yok. Asıl mesele Diyarbakır'a kadar

GAP bölgesi. Elimizde toprak var. Kim alacak, kimler almalı? Sonradan kavgaya, kargaşaya götürmeyecek bir düzen kurmalı. Necdet'e emir verdim. Bu konuda çalışmaya başladı" dedi.

"Çok iyi efendim" dedim.

Sonra?.. Ne oldu? Bilemiyorum.

(15 Kasım 1994) Gürcistan. Tiflis'i çok beğendim. Harap bir kent ama yeşillikler içinde öylesine canlı ve güzel görünüyor ki...

Demirel'in Çiller'le ilgili sözlerini yalanlayan kimi bilgileri bu gezide edindim. Dışişleri'nden 'her zaman Demirel'le Çiller'i yakından gören' birisi, bana "Araları çok iyi. Demirel, Çiller'e iltifat ediyor. Çok iyi araları" dedi.

Devleti tanıdıkça yadırgamıyorum bu bilgileri ama...

Yine de tuhaf buluyorum.

6

Herkesi ve her yanı seçim heyecanı sarmışken:

Anayasa Mahkemesi, ara seçim yasasının sandık seçmen listelerini güncelleştirmeye ilişkin hükmünü oybirliğiyle iptal etti.

Ne olabilir? 4 Aralık seçimlerinde daha fazla vatandaş oy kullanabilecek!

Gerekçeli karara göre, YSK da bir karar alacak.

(16 Kasım 1994, gece) Kentlere gelenlere oy hakkı verilmezken, örneğin Güneydoğu'ya giden memurlara oy hakkı verilir. Demirel'e bu tezatı anlattım.

RP'nin yasa görüşülürken bu noktaya dayanan itirazı doğruydu. Bu karar anti-demokratikti. Demirel, yasa önüne geldiğinde galiba ince eleyip sık dokumamıştı.

Demirel, "Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararı 4 Aralık seçimini engellemez" dedi. Seçim yapılacaktı. Ama? "Ne yapılabilirdi?" Demirel'e göre:

"YSK, seçmen kütüğüne yazılmayanlara bir 'çağrı' yapar, şu kadar gün içinde başvuruları seçmen kütüğüne alacağını ilan eder. O kadar gün içinde gelenler oy kullanma hakkını elde eder"di.

"Bana verilen bilgiye göre" diyordu Demirel: "veya 27 Mart listelerinde olmayanlara çağrı yapılır, mesele de biter."

Cumhurbaşkanı, olaydan bir hisse çıkarmayı ihmal etmedi: "Bu tür işlere artık alışmak lazım. Sonra şu da var. Seçim bir ay sonra yapılırsa ne çıkar?"

Zaten Başbakan Çiller, kış nedeniyle aralık ayında Güneydoğu'da seçim yapılamayacağını söyleyip duruyor.

RP'den söz ettik:

"İstanbul'da acayip bir RP seçmen kitlesi var. Herifler boğa gibi. Kırmızı beze koşuyorlar."

Demirel'e, Güneydoğu'da 'gölgeli seçim izlenimleri'nin şimdiden ortaya çıktığını söyledim.

O kadar!

Ecevit, Anayasa Mahkemesi'nin 'iktidarın oyununu bozduğunu' söylüyor ve:

"Ara seçimlere 27 Mart (yerel seçim) listeleri ile girmek de yine seçimlere gölge düşürür" diyor.

Demirel İzmir'e gitti ve orada, laik demokratik Türkiye düşmanlarına gözdağı verdi: "Düzeni bozanın anasından emdiği sütü burnundan getiririz!"

7

YSK'dan seçime geçit veren bir karar beklenirken:

(17 Kasım 1994) Akşama doğru 'haber patladı':

Yüksek Seçim Kurulu, Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra '4 Aralıkta seçim yapılamayacağını' ilan etti.

Oysa; Cumhurbaşkanı 'ilgililerden aldığı bilgiye dayanarak' tam tersini söylüyordu.

Bilgi de ötesi de fos çıktı!

Tabii ertesi gün yorumlar, değişik haberler piyasayı sardı.

Örneğin; Sabah, Çiller'in ara seçim yoksa erken genel seçim olabilir diye düşündüğünü ve bu amaçla yola çıktığını, planlar yaptığını yazıyor.

Güneri Civaoğlu'na göre; Çiller, bir azınlık hükümeti kuracak ve bununla erken seçime gidecek.

Oysa hava değişik. Örneğin Demirel, "Ara seçim yapılmalı. Yargı kararları uygulanmazsa devlet göçer. Büyütülecek bir şey yok" diye demeçler veriyordu.

ANAP ise, "4 Aralık olmazsa 11 Aralık," diyordu. Mesut Yılmaz, hükümetin ara seçim istemediğine değindikten sonra, "Erken seçim kaymaklı baklava olur" dedi.

Tabii, Çiller Yılmaz'a karşı çıktı: "Bunların yaptıkları ciddiyetle bağdaşmıyor."

8

Çiller'in 'yalanları' ile ilgili ikinci bir toparlamayı –isteği üzerine– Cumhurbaşkanı Demirel'e sundum (18 Kasım 1994):

Sayın Cumhurbaşkanımız,

Tansu Çiller, Başbakan olduktan sonra televizyonlardan yayımlanan ilk Ulusa Sesleniş programında, "Size hiç 'yalan' söylemeyeceğim" demişti.

Daha önce sunulanlara ek olarak, Çiller'in bazı 'yalanları':

"Bazı görevler aldık, yerine getirmeye borçluyuz. Başbakanlığım gündemde değil. Kaldı ki benim de isteğim yok. Çok samimi olarak söylüyorum. Benim istediğim evlatlarım." (17 Temmuz 1992)

"Bakanlık odasına tutkum yok, üniversitedeki odam daha güzeldi. Bakanlık arabasına da tutkum yok. Önümde giden polis arabasının üstünde dönen şey gözümü fena halde bozuyor. Başbakanlık da nereden çıkıyor Allahaşkına!" (17 Kasım1992)

Sonra:

"Başbakanlığı düşünüyorum." (27 Mayıs 1993)

"Türkiye'de 2000 yılına kadar bir kadın başbakan göreceğiz." (25 Aralık 1993)

* * *

"Seçim sonrası özel bir ekonomik paket yok. Ardı ardına yeni uygulamalar olacak." (17 Şubat 1994)

"Tedbirler, paket maket kimse beklemesin. Paket maket falan yok." (11 Mart 1994)

Bakın, paket falan gündeme gelmeyecek. Önlemler alıyoruz. (19 Şubat 1994)

Sonra:

Ekonomik İstikrar paketi. (5 Nisan 1994)

* * *

"Yıllardır yatırım yapılmayan KİT'leri bugün zarar ediyor diye kapatmak istemek devlet terörüdür." (28 Nisan 1991)

Sonra:

"KİT'lerde büyük zararlar oluyor. Nereden ödüyoruz bunu? Yine sizlerin, hepinizin cebinden alınan parayla." (30 Kasım 1993)

* * *

"Karabük'ü asla kapatmayacağız." (Ziyaretçiler tarafından videoya alınan bu sözler sonradan televizyonlarda gösterildi) (Mart seçiminden önce)

"Karabük'ü kapatıyoruz." (Seçimden sonra)

* * *

"Türkiye'nin dini fanatizmin tehdidi altında olduğuna inanmıyorum." (İspanyol gazetesi El Pais'le röportaj, 2 Ağustos 1993)

Sonra:

"Anti-laik cephenin genişlemesi ciddi bir sorundur." (6 Aralık 1993)

"İrticaya karşı sonuna kadar direnirim, irticaın tek engeli benim." (19 Şubat 1994)

* * *

"Politikaya atılmamda iki önemli neden vardı. Ekonomideki bozulma ve eğitimdeki küçümsenmeyecek boyutlardaki irtica konusu. Kendi üniversite yaşantımın içerisinde bile neler yapıldığına tanık oldum." (19 Aralık 1990)

Sonra:

"Ben hocayken sınıfa talebelerim türbanla girerdi." (3 Mart 1994)

* * *

"Bask modelini inceleyip, Türkiye'ye uygulanıp uygulanamayacağını araştıracağım. Bu modelin başarılı olabilmesi için bu bölgelere farklı özellikler vermek gerekiyor." (Viyana'da beş gazeteciyle yaptığı özel sohbetten, 8 Ekim 1993)

Sonra:

"Ben, Bask modelini inceleyeceğim demedim. Bask modelini bilmiyorum." (DYP grup toplantısı, 12 Ekim 1993)

* * *

"Resmi radyolarda belli bir saatte Kürtçe yayın yapılabilir. Kürtçe ortaöğretimde seçmeli ders olabilir. Öneri değil, misal olarak söylüyorum." (Mesut Yılmaz'la yaptığı görüşme tutanağından, 12 Temmuz 1993)

Sonra:

"Simgesel de olsa radyo kurmak gibi Türkiye'nin bütünlüğüne göz diken hiçbir adıma müsaade etmeyeceğiz." (14 Temmuz 1993)

* * *

"Anayol olabilir belki ama Mesut Yılmaz engelleyici faktördür." (7 Mart 1993)

Sonra:

"Anayol formülü peşindeki arkadaşlarımız Hüsamettin Cindoruk'u bu işe memur etmeye çalışıyorlar. Mesut Yılmaz da DYP'nin ortadan kalkması için destek oluyor. Anayol formülü olmaz, göreceksiniz." (3 Kasım 1993)

* * *

"Çok varlıklı bir aileden geliyorum. Tek çocuğuyum. Ailemden miras yoluyla intikal eden miras, İzmir, İstanbul, Şehzadebaşı'ndaki muhtelif gayrimenkullerle Tarlabaşı'ndaki bir işhanı, Yeşilyurt'taki yalı dairesi, hisse senetleri, mevcut meblağ birikimimize eklenmiştir." (19 Ağustos 1992)

Sonra:

Çeşitli zamanlarda mal varlığıyla ilgili olarak çeşitli ifadeler.

Mal varlıklarını inceleyen komisyon Çiller'in mal varlığıyla ilgili açıklamayı sürekli erteliyor.

* * *

"Kötü durumda olan hiçbir banka yok." (Nisan başı)

Sonra:

"Yedi banka zor durumda." (Nisan ortası)

"TYT, Marmarabank ve İmpexbank dışında tasfiye edilecek banka yok." (22 Nisan 1994)

* * *

"İhaleler TV 2'den naklen yayımlanacak, rüşvet engellenecek, para cezaları caydırıcı hale getirilecek." (TV 2'de hâlâ böyle bir yayın yok.)

* * *

Son taze örnek:

4 Aralık seçimleriyle ilgili yasanın bir fıkrasını Anayasa Mahkemesi iptal ettikten sonra:

"Oyuna getirildim." (18 Kasım 1994)

Bir gün sonra (gazete manşetleri):

"Zabıtlar Çiller'i doğrulamıyor." (19 Kasım 1994)

* * *

Anımsatılacak söz:

"Türkiye'yi düzlüğe çıkaramazsam durmaz giderim." (15 Ekim 1993)

Nerede o günler...

Saygılarımla.

9

Doğrusu; Anayasa Mahkemesi'nin ve arasından YSK'nın kararları seçim konusunu 'tam anlamıyla arapsaçına çevirdi.'

Seçim çıkmazı. Her kafadan bir ses.

İzmir'den dönen Cumhurbaşkanı ile (19 Kasım 1994) akşam yaptığımız uzun görüşmede –uzun lafın kısası– şu soruya verdiği kısa yanıt ilginçti:

CA: "Genel seçim olabilir mi?"

SD: "Seçim olmaz! Fakat... Hüsamettin (Cindoruk) seçim istiyor. Kadına seçim yapmasını söyleyen de Hüsamettin. (Durdu bir süre) Neden, bilmiyorum."

10

Fakat Demirel'in kafası ara seçimden çok bir genel seçimde RP'nin çoğunluğu yakaladıktan sonra 'nasıl davranacağını araştıran' sorularla dolu.

İlginç bir konuşma geçti aramızda.

Sırasıyla izleyelim olayları:

Önce Sedat Ergin'e seçimlerle ilgili bilgi verdi, uzun bir konuşma yaptı.

Telefon görüşmesi sona erdikten sonra:

SD: "Bugün ben aradım Çiller'i. (Gülüyordu) Hani aramadı demesin diye.

Kadın, seçim yapmaktan korkuyor. Birisi kulağına bir şey söylemiş. Korku şu: RP birinci parti olursa uluslararası bankaların vereceği üç-beş kuruş kredi var ya, köktendinciler geliyor kuşku ve kaygısıyla bu kredilerden vazgeçeceklerini düşünüyor. Mesele bu."

CA: "Belki ama, 4 Aralıkta ara seçim kararı alırken neden düşünmemiş bunları?"

SD: "Birileri kulağına 'bir şeyler' söylemiş.

Zaten, RP'nin birinci parti olması Türkiye'yi tartışılır hale getirir."

CA: "Bir darbe?"

SD: (Lafı hemen kapattı) "Ama böyle bir beklenti doğar, yani Türkiye 'nereye gidiyor' gibi."

CA: "Bugünkü Milliyet'te Mercümek'in paraları aparttığını gösteren belge var."

SD: "Tayyip Erdoğan'ın arsa yolsuzluğu yazıldı, ispatlandı da ne oldu? Adam seçildi.

Bugün bir adam geldi. (Notlarını karıştırdı, bulamadı. Kalktı ceketinin cebinden iki not kartonu aldı ve bana verdi.)

Aklı başında bir adam. Martin Woobcoct... Guardian gazete-

sinden. Bugün geldi ve son derece kaygılıydı. Bana, '(a) RP koalisyona girerse, (b) tek başına iktidara gelirse ne olur' diye sordu. RP iki kez koalisyona girdi, 1973'te, 1977/78'de; hiçbir şey olmadı.

Tek başına iktidara gelirse, hatta 300 milletvekili çıkarırsa bile! Ne demokratik kurumlara, Anayasa Mahkemesi'ne, mahkemelere ve öteki kurumlara dokunabilir ve ne de Anayasa değiştirebilir. Bu hareketleri yapması engellenir. (Yüzüme baktı, kesin kararlı bir sesle) Burada bir Cumhurbaşkanı... Ben varım."

Demirel'in kafasındaki önemli sorun: 'RP'nin çoğunluğu sağlamasından sonra neler olacağı' sorusu.

Tabii, son sözleri oldukça oturaklı sözlerdi ve Demirel'in belki de 'mücadele azmini' gösteriyordu. Fakat benim, devleti fazla tanıdığımı sandığım günlerdi bu kanıları aklımdan geçirdiğim sıralar.

Zaten, bir yerde RP çoğunluğu kendi konumuyla doğrudan ilgiliydi.

Şöyle düşünüyordum: RP'nin laikliği kaldıracak, şeriat hükümlerini egemen kılacak Anayasa değişikliği girişimlerine karşı koymaz ve gereken sert tepkiyi göstermezse... 300 milletvekili ile RP; TBMM'de Demirel'i Çankaya'dan indirecek Anayasa değişikliğini zaten kendi başına yapardı.

Öteki liderlere karşın kendilerine daha yakın olan Demirel'i, Erbakan'ın Çankaya'da tutması olanaksızdı. Acaba, Demirel bu olasılığı düşünüyor muydu? Bilemiyordum.

Kuşkusuz, bu düşüncemi soruya dönüştürüp Demirel'e soramadım. Sadece söylediklerini dinlemek zorunda kaldım. O da benim güncel olayları ve söylediklerini günü gününe not ettiğimi bildiği için olacak, 'geleceğe dönük' böyle konuşuyordu.

CA: "Siz Çiller'e seçim için ne söylediniz?"

SD: "'Yapınız seçimi' dedim."

CA: "Ya hükümet?"

SD: "Var mı ki? Sana daha önce de söyledim. Cenazesini kaldıracaklar. Durum o."

CA: "DYP'deki muhalif milletvekilleri Köşk'e çıkmış?"

SD: "Doğru değil. Önceki gece yarısı döndüm. Bu sabah Çiller'le görüştüm. Vaktim yoktu ki..."

CA: "Bülent Tanla sizinle kahvaltı etmiş. Ben ne konuşulduğunu 'dışardan' öğreniyorum."

SD: "Çarşamba günü kahvaltı ettik. Bana raporunu verdi. Çiller'in itibarı ve desteklenmesi... Daha önce yüzde 34'tü, yüzde 14'e düşmüş. Ben konuşmadım ki... O konuştu ve gitti."

11

RP tek başına iktidara ya da Meclis'te birinci parti konumuna gelirse...

Ne yapılabilir veya yapılır?

Bu soruya yanıt arıyordu. Sürekli. RP'nin şu ya da bu yolla ister koalisyon isterse tek başına iktidara gelmesi halinde neler olabileceğini tarttığını anlamak için kimi kısa ama çok önemli söylemlerine dikkat etmek gerekiyordu.

Guardian'dan gelen yazarla görüşürken söylediği; "Burada bir Cumhurbaşkanı var" sözünü geliştirdi:

"RP'yi çağırıp görev vermem diye bir mecburiyetim yok. Anayasa'ya göre 'hükümet kurma olasılığı olana hükümet kurma görevi verebilirim'. RP dışında iki parti biraraya gelir, hükümeti kurabiliyorsa, 'Al görevi, kur hükümeti' derim onlara."

CA: "Daha önce size söylemiştim, anımsayacaksınız: Mesela sizin İnönü ile yaptığınız modele benzer bir model olabilir, gelebilir önünüze. ANAP'la DSP bir sağdan bir de soldan iki parti, sayıları yetiyor. Biraraya getiren yeterli sayı da varsa neden ANAP-DSP hükümeti olmasın?

RP bir kez dener, kuramazsa... Neden ANAP-DSP hükümeti olmasın?"

Tabii, RP cephesinde de 'olası bir iktidar' üzerinde çeşitli düşünce denemeleri yapılıyordu.

Önemli olan RP iktidarına 'ordunun nasıl bakacağı' idi.

RP yöneticilerinden Bahri Zengin, "Genelkurmay'ın halkın bağrından kopup gelen bir iktidara karşı çıkacağını düşünemiyorum" diye demeçler veriyordu. Bu, RP'nin iktidara hazırlanışını yansıtıyordu.

DYP çevreleri ise, hâlâ erken seçim üzerinde çalışıyordu. Cindoruk'un Çiller'e 'telkini olan formül' kulisi dalgalandırdı (21 Kasım 1994):

Çiller, liderlere gidecek, Anayasa'nın 77. maddesini değiştirerek seçim döneminin 5 yıldan 4 yıla indirilmesini sağlayacak ve böylece erken seçim kapısı açılacak.

Özer Çiller çeşitli formüller arıyor, bulamıyor. Fikret Bilâ'nın anlattığına göre, bütün bir gün çalıştıktan sonra Cindoruk'un formülünü liderlere götürmeyi kararlaştırmışlar. Tabii, akşamüzeri de Hürriyet, Milliyet ve Sabah gazeteleri aranarak 'Çiller'in sürpriz seçim formülü' duyurulmuş. Manşetlere malzeme!

Bu arada, Karayalçın'la Mümtaz Soysal'ın Çiller'le üç buçuk saat görüştükleri haberi geldi. Fakat, bu görüşmede Çiller, SHP'li liderlere 77. maddenin değiştirilmesiyle ilgili formülden söz etmemiş.

Bir başka haber: DYP, erken seçim için baharı bekliyor!

(22 Kasım 1994) Çiller, DYP grubunda "milletvekili seçimleriyle yerel seçimlerin 'birlikte' yapılmasını" öneriyor.

12

"4 Aralık seçimi yattı" dedim Demirel'e.

Pek olumlu bakmadı olaya. YSK Başkanı, "Yeter ki bize 25 gün tanıyın. 18'inde de, 25'inde de yaparız seçimi, hatta ocakta da, şubatta da" diye güvence vermiş.

"İşte benim söylediğim. Mevsime bakmaz, seçim yapılır" dedi Demirel.

CA: "Çiller'in azınlık hükümetini nasıl kuracağına akıl erdiremiyorum. Siz 1979'da azınlık hükümetini kurarken MSP ve MHP'den 'dışardan' destek almıştınız."

SD: "Evet. Korutürk'e 'Bir araştırma yapacağım' dedim. Ecevit'in seçimleri yitirdiğini kabullendiği ve halkın bize tevecccüh ettiğini söylediği günlerdi. MSP ve MHP bana destek vereceklerini, güvenoyu için bizim eksik olan sayımızı tamamlayacaklarını açıkladılar. Hükümeti kurdum böylece.

CA: "Tabii Çiller bunların farkında değil. DSP bile azınlık hü-

kümetine 9 (milletvekili) oyunu vermez. 196-197 oyla hükümet kurulur mu?

Bu Başbakan, Anayasa'nın 77. maddesini değiştirmeye girişeceğini ve azınlık hükümeti kuracağını size söyledi mi?"

SD: (Oldukça bozuk) "77. madde (eliyle kendini gösterdi ve hafifçe gülerek) bana gelecek sonunda... Ben zaten kendisine siyasi hiçbir şey sormuyorum. Ama bana göre piyasadaki söylentilerden çıkarak ANAP, DYP ile hükümet olmaz diyorum."

CA: "Niçin?"

SD: "Çünkü böyle bir koalisyonda, sağların biraraya geldiği bir koalisyonda büyük parti küçük partiyi yer. Bak, SHP ne durumda."

Cuma günü Edirne'ye gidiyor, "Sen de gel" dedi.

Dişçiye gidiyor. İzmir'de protez ağzından fırlamış. "Öyle yapıştırdım ki bakalım dişçi nasıl çıkaracak?" diyor. Kendisiyle de dalga geçiyor.

13

Anayasa Komisyonunda ANAP, SHP ve RP'nin ara seçimlerle ilgili yasa önerileri birleştirilerek görüşmeye açılıyor (24 Kasım 1994).

Köşk'te esen rüzgârlar değişik.

Ömer Tarkan çoktandır aramıyordu.

"Genelkurmay'dan başyaverliğe telefon gelmiş" dedi:

"Demirel'e brifing verecekler. Ancak bu brifingin 'Çevresel askeri-politik durum – bölücü terör ve iç güvenlik konuları' adıyla anılmasını istemişler. Cumhurbaşkanı'na bildirdim, 'Öyle yapın' dedi."

Cumhurbaşkanı'na giderek gelişen köktendincilik nedeniyle darbe söylentilerinin daha da fazlalaştığını söyledim. Darbe için "Olmaz demiyorum" dedi. Ayrıca, "Evet, hükümet kötü. Ama bu hükümet dışında iyi olanları da söylüyorum, konuşuyorum" diye ekledi. Ben, Cumhurbaşkanı'na laik-şeriat çekişmesinin darbeye kadar uzanabileceğinden bahsettim.

Cumhurbaşkanı bana, "Askerler kadının elini öpüyorlar. Doğan Güreş, 'Ben gidiyorum. Ama sizin sürenizi uzattıracağım' diye

iki komutana söz veriyor. Kadına dayanarak söylüyor bunu. Askerlerle bir safta Tansu Çiller" dedi.

Ömer'e, "Askerler gelse ne yapacaklar? 12 Mart örneğin... Askerler Milli Nizam Partisi'ni kurdurdular. 12 Eylül... Ortada! İmamhatip okulları, kurslar..." dedim.

Ömer Tarkan, "Demirel de yabancı basına 'Gelseler ne yapacaklar' diyor" diye karşıladı sözlerimi. Fakat benim söylemimle Demirel'inki başka açılardandı.

Sordum: "Demirel, 'Olmaz demiyorum' demiyor değil mi?"

Ömer: "Evet!"

Ve ekliyor: "Darbe olacak mı? Emre'ye (Gönensay) soracağım."

Öyle ya: Başbakan'ın sırdaşı!

Akşamüzeri Ömer Tarkan'ın telaşındaki sır ortaya çıktı:

Mesut Yılmaz; "Eğer bu kötü gidişe Meclis dur diyemez, bunun çaresini üretemezse, o zaman yarın hepimize üzüntü verecek bazı gelişmeler kaçınılmaz hale gelecek" diye bir demeç vermiş. Ajanslardan geldi.

Cindoruk da, demokratik kuruluşlara 'Meclis'in üzerine fazla gitmemelerini' salık veren konuşmalar yapıyor.

Fakat kimi yazarların, televizyon yorumcularının sözleri 'darbe fısıltılarını' genişletiyor. Bir yığın senaryo üretildi, sütunlardan yayılıyor. 'Örtülü 12 Mart' modellerinden söz açanlardan takrir-i sükûn yasasına kadar...

65 yıllık devletçi ekonomiye son verdiği söylenen özelleştirme yasası Meclis'ten geçiyor.

Cumhuriyet: "İlk fatura çalışana çıkacak: 150 bin işsiz. Türkiye eylemlerle ayakta. Özelleştirmeye tepki."

Çiller ne diyor: "Son sosyalist devleti yıktık."

Hay Allah! Ya Hürriyet: "Ekonomik devrim."

Fakat, Çiller'in övünülerini destekleyecek hareketlere karşı, destek vermeyen, işçiyi sokağa döken gelişmeler ön planda.

İki önemli gelişme (26 Kasım 1994):

Birincisi: Ankara'da kara kışa karşın işçiler yürüyor. Demirel bir açıklama yapmak zorunda kalıyor:

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, Türk-İş, Disk, Hak-İş Genel Başkanları ile Demokrasi Platformu Yöneticileri ve işçilerin bugün Ankara'da düzenledikleri yürüyüş ile ilgili bir soruya şu cevabı vermişlerdir:

"Şimdi bakınız, ben altı gün önce bu yürüyüşü yapan işçi liderleri ile konuştum. Kendilerine de aşağıdaki hususları söyledim. Türkiye'de hakkı arama yolları sonuna kadar açıktır. Yalnız meşru yollardan gitmek gerekir. Eğer meşru yollardan gidilmez ise hak arayanlar haklılıklarını kaybederler. Onun içindir ki, meşru yol nedir? Meşru yol; kanunlar bu ülkenin insanlarına hak arama yolunda geniş imkânlar verir. Gösteri yürüyüş hakkı, hak arama yollarından biridir. Yalnız, kanunda belirttiği gibi olacaktır: Şu güzergâhtan yürüyeceksiniz, şuraya kadar yürüyeceksiniz. Meydanlarda toplanabilirsiniz, istediğiniz şekilde konuşabilirsiniz. Eğer bu ülkede kanun hâkimiyetini ihlal edecek, Devletin kanunları hâkim kılan güçlerini bunu yapamaz hale düşürecek olursak, otoriteyi arar hale geliriz. Demokratik bir ülkeyi küçük düşürecek, ona neden olacak hiçbir şey yapmamak lazım, çünkü bu yapılırsa hak arama yollarının tümü tıkanır. Onun içindir ki benim herkese tavsiyem: yürüyün, meydanlarda toplanın, konuşun, beyanat verin, salonlarda toplanıp konuşun, her şeyi yapın. Beğenmediğiniz hadiseler karşısında susmayın. Fakat bütün bunları Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kanunlarının gösterdiği şekilde yapın, kırmadan, dökmeden, kimsenin burnunu kanatmadan ve incitmeden yapın. Başkalarının haklarını ihlal etmeden yapın, kamu düzenini bozmadan yapın ve bir güvenlik sorunu çıkarmadan yapın ve bütün bunları yaparken de Devletin görevlilerine, idarecilerine, polisine kolaylık gösterin. İşte budur uygar dünya. Yok, Devlete karşı kuvvet göstereceğiz, kıracağız, dökeceğiz diyorsanız; Devletin herkesten kuvvetli olduğu nasıl olsa ispatlanır, ülke zarar görür, aynı zamanda siz zarar görürsünüz. Gelin bu demokratik otoriteyi ve kanun hâkimiyetini uygar ülkelerde olduğu gibi yürütelim, herkesten kolaylık istiyorum. Hak kaybolmaz."

İkincisi: Çiller, 'Ulusa Sesleniş' programında "Seçim, demokrasinin biçimsel göstergesidir. Demokrasinin göstergesi sorunları halletmektir" dedi.

Ve... Köşk, özelleştirme yasasını onayladı!
Bir açıklama ile onay kamuoyuna duyuruldu:

"Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına" dair 4046 Sayılı Kanun, incelenmiş ve Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel tarafından onaylanmıştır.

"Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına" dair 4046 Sayılı Kanun ile 28.5.1986 tarihli ve 3291 sayılı "Kamu İktisadi Teşebbüsleri'nin özelleştirilmesi" hakkındaki Kanun ve özelleştirme alanını düzenleyen diğer mevzuat toplu hale getirilmektedir.

Onaylanan kanun ile özelleştirme kapsamına alınacak kuruluşlar belirlenmekte, özelleştirme alanına ilişkin ilkeler tesbit edilmektedir.

Kanun ile sadece özelleştirme işleviyle yetkili yeni bir Özelleştirme İdaresi Başkanlığı da kurulmaktadır.

Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından onaylanan bu Kanun ile yetki kanunları ve yetki kanunlarına istinaden çıkartılmış olan kanunların Anayasa Mahkemesi kararlarıyla iptal edilmesinden ötürü ortaya çıkan bazı yasal boşluklar da doldurulmuş olmaktadır.

14

MGK toplandı (30 Kasım 1994).

"Seni bir saat önce arattım. 'Burada ise gelsin konuşalım,' dedim. Yoktun" dedi Demirel. Saat 20.30'du.

Hayli neşeli.

CA: "Çekiç Güç'e 6 ay?"

SD: "Yok. Biz ay saptamadık. Hükümet kararlaştıracak."

CA: "Üç ay verip, üç ay sonra yine uğraşmaktansa altı verin, gitsin. Nasılsa uzayıp gidecek."

SD: "Çekiç Güç Ortadoğu'da itiş kakış varken Batılılar için önem taşıyordu. Şimdi bizim üstümüzde şemsiye.

Bizim Kuzey Irak'ta harekât yapmamız Çekiç Güç sayesinde oluyor. 100-150 kilometre kadar içerlere girebiliyoruz. Askerler 'Vazgeçemeyiz' diyorlar Çekiç Güç için.

Her yerde askerimiz var. Erbil'den Süleymaniye'ye kadar...

32. paralele kadar askerlere göre, lazım. Hayati derecede önemli.

Batılılar burada Kürt devleti kuracaklarsa, Çekiç Güç'ün 48 uçağı ile mi kuracaklar? (Çekiç Güç'ün Kürt devleti kurulmasına yardımcı önemli bir etken olduğu yolunda sert eleştiriler geliyordu muhalefetten. Onlara yanıt veriyor Cumhurbaşkanı.)

Eğer Çekiç Güç'ü buradan çıkarırsak Kürt devletinin kurulması daha kolay olacak."

CA: "Batı'yla ilişkilerde de zafiyet var ama."

SD: "Batı'yla, ABD'yle çok zayıf noktadayız. ABD'de Cumhuriyetçiler bize daha yatkın. Demokratlar o kadar değil. Christopher (ABD Dışişleri Bakanı) gönderdiği mektupta 'Meşruiyetinizi de kaybedersiniz' diye yazdı."

CA: "Meşruiyetimizi mi kaybederiz?"

SD: "Yani 'İnsan hakları konusunda sizi savunamayız' diyor. Bihaç'ı bak bıraktılar. Felaket. Gerekeni yapıyoruz ama.

Bugün MGK iyiydi. Dünyayı ayağa kaldırdılar 'Habur kapısını açıyoruz,' diye, Bugün sordum: 'Nasıl gidiyor?'

Habur kapısı, 'Haraç Kapısı' haline geldi. Herkes haraç alıyor. PKK bile. Ben söylemiştim, nesini açıyorlar, diye. Bak, nasıl rüşvet dönüyor.

Evvela Musul, oradan geliyor. Litresi 2 bin lira. Türkiye'de 20 bin. Bir tonda 20 milyon. Musul'dan buraya 10-12 tanker, araç geliyor.

1- Önce Talabani-Barzani ton başına 100 bin lira haraç alıyor.

2- PKK ne tutturabilirse alıyor.

3- Şimdi işin matrak tarafı başlıyor. Gümrük alanına giriyor. Kamyon başına 15 milyon, hem de makbuzsuz.

4- Bitmedi. Şırnak belediyesi alıyor.

5- Batman'da da...

6- Şırnak futbol kulübü.

Geri kalanı organize eden, akaryakıtı getirene kalıyor.

Şart koşmuşlar. Yiyecek malzemesi gelecek diye. Türkiye'den. Patatesi yarı fiyatına satıyorlar. Biz pirinç ithal ediyoruz, orada pirinç satıyoruz.

Ben bunlara (Çiller'le Murat'a) soruyorum; 'Habur'u niye açtınız?' Efendim, Nevşehir'de bol patates çıkıyormuş. Bu kadar para dağıtmaya gerek yok ki...

Memlekette mazot sıkıntısı yok. Aliağa 10 milyon ton üretiyor.

13 milyon ton İpraş. Eder, 23 milyon ton.

7.5 milyon ton da Orta Anadolu rafinerisinden. 4 milyon ton Ataş. 1 milyon ton Batman.

Toplam 36 milyon ton bizim rafinerimizden.

Makbuzsuz haraç!"

CA: "O yüzden olacak. Herkes o sınır kapısına tayin edilmek istiyor."

SD: "Tabii. Bir kamyonda 10 milyon. 10 tonluk kamyonda 100 milyon haraç.

Öyle yağma ki, görülmüş değil. Resmi makamlar söylüyor, 'Gümrükçüler makbuzsuz 10 milyon haraç alıyor' diye.

Günde 500 kamyon girse, ki giriyor, 50 milyar lira eder. Nereye koyacaksın bu parayı?

Bugün, meslek kuruluşlarını kabul ettim. Herkes burnundan soluyor. 28 meslek grubunu dinledim, konuştum."

CA: "MİT'le de sık konuşuyorsunuz?"

SD: "Haftada bir. İyi olur, daha çok konuşmak ama 'malum yerden' (Başbakan'dan) burnundan soluyor (Müsteşar Köksal).

Ayrılmak istiyor. Kadın, MİT Müsteşarına kötü muamele ediyor. Fakat müsteşara 'Yok' dedim, 'kal ve diren'.

(Habur'u anlatırken neşelendi) (Başka bir söze girdi):

İngiliz, Fransız ve Alman Büyükelçileri birlikte, bugün Özer Çiller'le yemek yemişler. Özer, böylece 'resmen tanınmaya başlandı.' Yetkiyi nereden alıyor? Tayin edilmedi, kararnamesi geçmedi. Seçilmiş de değil."

Son olarak;

'"Devlet' üzerine bana o kadar çok proje geldi ki şaşarsın" dedi.

15

Kasım ayı notlarını kapatırken, gözden kaçan, ama önemli gördüğüm bir konuyla ilgili Demirel'den dinlediklerimi yazmak istiyorum.

Bu bilgiler, Başbakan Çiller'in İsrail'e yaptığı geziyle ilgili.

(3 Kasım 1994) Demirel'in İsrail'le ilgili görüşleri... Cumhurbaşkanı olduktan sonra Türk-İsrail ilişkilerindeki gelişmelere göre davranışları...

Saat 21.00'di. Demirel'e Çiller'in İsrail gezisinden 'bir şeyler' söyledim.

"İsrail-ABD-Türkiye üçgenini kurmak istiyorlar" diye başladı:

"Oysa ben Çiller'e 'Şimdi Arabistan ile Mısır'ı dışlamak mümkün değildir' dedim. 'Mısır mı Türkiye mi' denilse; ABD, Mısır'ı tercih eder. Çünkü, Mısır'a her dediğini yaptırıyor.

Türkiye büyük devlettir. Türkiye'yi yanlarında tutmaya çalışıyorlar."

Daha sonra Çiller'le yaptığı görüşmenin ayrıntılarına geçti:

"Açlık susuzluk var mı? Yok. Hâkimler yerinde mi, medya duruyor mu? Evet. Çiller'e 'Bunlar senin eserin mi' dedim."

Çiller'e 'Kaddafi ile uzlaşmanın olanaksızlığını' söylemiş. "'İnanılmaz, güvenilmez bu adama' dedim."

Çiller, Demirel'i dinlemiş ve;

"Amerikalılar da böyle söylüyor" demiş. Oysa Kaddafi ile ABD arasında arabuluculuk yapmayı önerince, Çiller'i reddettiler.

Demirel, "Kaddafi, PKK'yı destekleyen adamdır" dedi.

1978/79'larda Bülent Ecevit hükümetinden beri Kaddafi ile ilişkiler konusunda açıklamalar yapıldığını anımsattım. Demirel konuştu:

"Bülent Ecevit'in kökeni Tunceli. Büyükbabası sürgün gelmiş Kastamonu'ya. Dersimli Mustafa. Bunu en iyi Osman Bölükbaşı bilir. Bana 'Cumhuriyet'in en son sicil memuru benim' derdi."

*
* *

Cumhurbaşkanı Demirel'in 3 Kasım 1994'te –yukarda okuduğunuz– sözlerinin üzerinden tam 7 yıl geçtikten sonra, 27 Kasım

2001 tarihinde Hürriyet'te Turan Yılmaz imzasıyla "Gerçek adı 'Mustafa Bülent Ecevit'miş" başlıklı bir haber yayımlandı.

Bir gün sonra, Akit gazetesi 'Medyakritik' sayfasında bu haberi, "Ecevit Daday Gulam Kürdü" başlığıyla kamuoyuna aktardı.

Turan Yılmaz'ın haberi aynen şöyle:

"TBMM Başkanlığı'na dün verilen bir soru önergesi, Başbakan Bülent Ecevit ile ilgili bir sırrı gün yüzüne çıkardı. SP Ankara Milletvekili Zeki Çelik soru önergesinde, Ecevit'in bugüne kadar hemen hiç kullanmadığı 2'nci adını gündeme getirdi. Çelik, Ecevit'in, Resmi Gazete ve Meclis Albümü de dahil 'Bülent Ecevit' diye kullandığı adının aslında 'Mustafa Bülent Ecevit' olduğunu kayda geçirdi.

Mustafa adı dededen

Ecevit'in, nüfus cüzdanında yer alan, ancak kendisinin kullanmadığı, bu nedenle de kamuoyunda bilinmeyen 'Mustafa' adını, dedesi Mustafa Şükrü Efendi'den aldığı bildirildi. Gazeteci-yazar Sadık Albayrak'ın araştırmasına göre, padişahın huzurunda ders verecek kadar önemli bir 'Medrese Hocası' olan dede Mustafa Şükrü Efendi'nin 'Dadaylı Mustafa Şükrü Efendi' ve 'Çinli Hoca' diye tanındığı da belirtildi. Bugün, İslami kesimlerce 'büyük din alimi' diye adından saygıyla söz edilen Mustafa Şükrü Efendi, dini sorunları araştırıp sonuca bağlayarak; bir anlamda 'Dini Danıştay' görevi gören 'Meclis-i Tetkikat-ı Şer'iyye', yayınlanacak kitapların dine uygunluğunu denetleyen 'Tetkik-i Müellefat Encümeni' ve yetim malları üzerindeki dini hakları saptayan 'Meclis-i Eytam' üyeliklerinde de bulundu.

Ecevit'i göremedi

Mustafa Şükrü Efendi'nin ailesinin, memleketi Daday-Gulam'da 'Kürt-zade' diye bilindiği de öne sürüldü. Torunu Ecevit'in doğumundan 7 ay önce, 23 Ekim 1924'de öldüğü bildirildi. Ecevit ise 28 Mayıs 1925'de doğdu."

CA: "De Caonsini'ye yazılan mektubu bu gece Güneri Civaoğlu açıkladı. Çiller, 'Çok yasa var insan haklarıyla ilgili. Bunları değiştirecek çoğunluğum yok' demiş."

SD: "Hemen üstlerinden atarlar değil mi?"

CA: "Gazeteciler bugün Mesut Yılmaz'ın Şırnak Valisi ile ilgili şikâyetlerinden sonra bir girişimde bulunup bulunmadığınızı sordular."

SD: "Mesut Yılmaz'ın söylediklerini yazdım ve Çiller'le Karayalçın'a gönderdim.

Ben seçimlerde devlet nüfusunun kullanılmasına kesinlikle karşıyım.

Önümüzdeki günlerde söyleyeceğim basına. Vali, belediye başkanlarını istifa ettiremiyorsa böyle şey olmaz. Tahkik edeceğim. Şırnak valisini biz atadık, iyi validir. 'Burada bir Kürt partisi var, bir devlet var' demiş. Aydınlıdır. Aydınlıları bilirsin. En son söyleyeceklerini, en önce söylerler. İsmet gibi. (Kahkahalar) Oralarda valiye görev yaptırmak zor. Sekiz ayda eskitiyorlar."

16

(1 Aralık 1994 Perşembe) Yüklü bir gün.

Demirel, Türk Belediyeciler Derneği ile Konrad Adenauer'in ortaklaşa düzenledikleri 'Uluslararası Yerel Yönetimler' seminerinde "Ülkenin daha iyi idare edilmesi lazım. Kimse alınmasın. Komplekse kapılmadan daha iyiyi aramaya mecburuz" dedi.

Cumhurbaşkanı, daha iyi yönetimi gerçekleştirebilmek için 'evvela herkesin, idarenin demokratik niteliğinin hiçbir şekilde terk edilmemesi gerektiğine inanması lazım geldiğini' söyledi.

"Ülkenin daha iyi idare edilmesi lazım."

Bu söylem, 1994'te Demirel'den işitildiği zaman akla demokratik kurumların daha çağdaş bir içerik almaları geliyordu.

Dört-beş yıl sonra aynı söylemi, üstelik sözcüğü sözcüğüne yinelediği zaman 'başkanlık ya da yarı başkanlık sistemi' isteğini açığa vurdu.

Aynı konuşmasında "Türkiye değişmiştir. Her şey değişmiştir" diyordu.

Meğer dört yıl sonra "Zaman beni de değiştirdi" demenin ön hazırlığıymış bu. Elbette farkında değildik.

Kuşkusuz hiç kimseye 'gelecekteki niyetinden tek sözcükle söz

etmeden' bir ipekböceği gibi yavaş yavaş başkanlık adlı kozayı örüyormuş.

Fakat o gün, Aktüel dergisinde bir başka haber patladı. Bir röportaj Demirel'i çok ağır bir savla karşı karşıya bıraktı.

Aktüel dergisi (1-7 Aralık 1994, sayı 178) Turkish Daily News gazetesinde uzun zaman çalışan; Başbakanlığı zamanında patronu İlnur Çevik aracılığıyla Demirel'le de tanış olan gazeteci İsmet İmset'le yapılan bir röportaj yayımladı.

İmset, PKK'nın tanıdığı; Apo ile görüşme özgürlüğüne sahip, hatta kimi savlara göre devletle PKK arasında köprü görevi yapan bir gazeteci. Apo'nun 'ateşkesle başlattığı barış saldırılarında' düzenlediği basın toplantılarına katılıp Başbakan Demirel'i bilgilendirdiği öne sürülen bir gazeteci.

Röportajın başlığı şöyleydi:

"Gazeteci İsmet İmset'ten müthiş iddia; Demirel, benim aracılığımla Amerikalılara şu mesajı iletti:

'Tansu, yarı askeri yönetim peşinde.'"

İmset, Demirel'in mesajını "Cumhurbaşkanı'na 'çok yakın kişiden' Amerika'da bulunduğu sırada aldığını" söylüyor, ama 'çok yakın kişinin' adını vermiyordu.

'Yarı askeri' rejim içinde Tansu Çiller'le Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in adı geçiyor. Güreş'in görevden ayrılmak istemeyişinin 'yarı askeri' rejim için belli başlı bir neden olduğuna değiniliyor.

Komik yanları ağır basan ilginç bir röportaj:

Soru: "Demirel'den mesajın geliş biçimiyle başlayalım isterseniz."

İmset: "ABD'de bulunurken, Haziran 94'te Carnegie Endownment'ın bir kapalı toplantısına davet edildim. 12 kişi davetliydi bu toplantıya; içlerinde ABD Dışişleri Bakanlığı'nın çok üst düzey yetkilileri, CIA Ulusal Güvenlik Komitesi ile Kongre'den bazı yetkililer vardı. Bu toplantıya gitmeden birkaç gün önce Ankara'yı aradım, Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e çok yakın bir kişiyle görüştüm; toplantının önemli olduğunu ve 'karar verici' kişilerin katılacağını söyledim. Nitekim, toplantıya girmeden bir gün önce Ankara'dan o

kişi beni aradı; konunun Demirel'le görüşüldüğünü ve Amerikalılara bazı mesajların aktarılması gerektiğini söylendiğini belirtti."

Soru: "Demirel'in talebi olarak mı aktardı?"

İmset: "Evet. Ben, Demirel'in mesajı olarak bana aktarılanları not ettim. Dinlerken, duyduklarıma inanamadım. Dolayısıyla, toplantıya girdiğimde kendi görüş ve gözlemlerimi de aktardıktan sonra, bana Süleyman Demirel adına bir mesaj aktarıldığını, bunların ABD'de bilinmesinde yarar olduğunun söylendiğini ifade ettim."

Soru: "Mesajın Demirel'den olduğundan nasıl emin olabiliyorsunuz bu kadar?"

İmset: "Mesajı aktaran Demirel'e çok yakın bir kişi olduğu ve kendisi 'bunların Demirel'e ait görüşler olduğunu' söylediği için bu kadar emin konuşuyorum. Ben de mesajı iletirken, bunların Demirel'e ait görüşler olduğunu, ancak benim bunların ayrıntılarına katılmadığımı özellikle belirttim."

Soru: "Gelelim mesaja..."

İmset: "Mesajın Demirel'den geldiğini teyit eden unsurlardan biri de içeriğiydi zaten. Tansu Çiller'e karşı Cindoruk'a destek verilmesi isteniyordu. Mesajın bir bölümünde, 'Zaten önümüzdeki günlerde ben de Cindoruk da demokratikleşme konusunda bazı girişimlerde bulunacağız' deniliyordu. Hemen o günlere dönersek, ben ABD'den daha ayrılmadan Cindoruk bazı açıklamalar yapmaya başlamıştı zaten. Mesajın, hem beni hayretlere düşüren, hem de Türkiye'deki güçler çatışmasının hangi noktalara tırmandığını gösteren iki temel bölümü vardı: Bu bölümlerden birinde, Doğan Güreş'in emekliliğinin henüz netleşmediği ortama gönderme yapılıyor ve Tansu Çiller ile Doğan Güreş'in Türkiye'de yarı askeri bir yönetim kurmaya çalıştıkları ifade ediliyordu. Ayrıca, bu askeri yönetime karşı tırnak içinde 'tek güvenlik subapı'nın Süleyman Demirel olduğunun ifade edilmesi isteniyordu. Mesajın ikinci temel bölümü ise, IMF ve Dünya Bankası'nın Çiller yönetimine verilecek ekonomik yardımların 'böylesi bir yönetimi güçlendireceği', dolayısıyla yapılmaması gerektiği üzerineydi."

Soru: "Cumhurbaşkanı, hükümete yapılacak yardımların kesilmesini istiyor yani?"

İmset: "Evet. Ki, ben bu mesajı iletmeden önce kendi görüşle-

rimi aktarırken, Türkiye'ye yapılacak yardımın kesilmemesi gerektiğini söylüyordum. Dolayısıyla, bunu çok ayrı bir çerçevede aktarmak durumunda kaldım."

Soru: "Mesajların ABD'liler üzerindeki etkisi nasıl oldu; mesela, Çiller'e karşı Cindoruk'un önerilmesine nasıl baktılar?"

İmset: "Bunu söylediğimde, ABD'liler Cindoruk'un sağlık durumunu gündeme getirdiler; geçirdiği yoğun ameliyatları vurguladılar. Turgut Özal benzeri bir sonuçla karşılaşılabileceğini belirttiler. Ki, Cindoruk hatırlarsanız Houston'da bir operasyon geçirmişti ve bu operasyon 'duyurulandan daha teknik' bir operasyondu..."

Soru: "Demirel'in diğer önermelerine nasıl tepki gösterdi ABD'liler?"

İmset: "Açıkçası, 'Demokrasinin yegâne subapı benim' görüşüne güldüler! Hatta birisi, 'Yahu iki darbe geçiren bir insandan böyle bir mesaj gelmesi enteresan değil mi' diye bir yorumda bulundu. Onlar, benim aktardığım mesajlara böylesi tepkiler gösterince, ben, 'Hiçbir şekilde yükümlülük almıyorum, bana telefon geldi ve bu mesajı Demirel adına söylemem istendi; bunu iletiyorum,' dedim. Beri yandan, bu mesajı aktarırken Türkiye'deki ortamı da düşündüm. O sıralar Türkiye bir darbe paniği yaşıyordu. Ben ABD'den buna ilişkin duyumları almış ve o zaman çalıştığım gazeteye (Turkish Daily News) bildirmiştim. O duyum da şuydu: Pentagon'daki bir kanatla Doğan Güreş çevresindeki bir kanadın Türkiye'de darbe ya da yarı askeri bir yönetimi tasarladıkları... Bunun sonucunda Ankara'ya geldiğimde benden isim istendi. Bu bilgileri isteyen kişi, demin sözünü ettiğim Demirel'e yakın kişiydi. Bana, 'Bu generallerin isimlerini öğrenebilir misin' dedi."

Soru: "Doğan Güreş'in içinde olduğu kanada mensup generallerin isimlerini mi?"

İmset: "Evet. Daha sonra Demirel'in kendi güvenlik birimlerine, içinde birtakım isimlerin geçtiği bir rapor hazırlattığı ve bunların arasında Amerikan elçiliğinde görevli Türk kökenli bir askeri ataşenin de bulunduğu iletildi bana. Ama çok üzerine düşmedim; çünkü, o sıralar kendi sorunlarım başlamıştı."

Soru: "O halde Demirel, sizin aracılığınızla darbeye ilişkin mesajı gönderirken çok da haksız sayılmazdı herhalde?"

İmset: "Zannedersem, o sırada herkes olayın farkındaydı. Demirel Cumhurbaşkanı olur olmaz, önüne 'Güneydoğu Temizlik Planı'nı getirdiler. Biz bunu, Demirel Cumhurbaşkanı olmadan önce söylemiştik kendisine, ancak o inanmamıştı. Ama, aradan dört gün filan geçti ki, plan önüne getirildi. O günkü planın içeriği, şu an Güneydoğu'da uygulanan politikalardı. Köylerin boşaltılması, hatta belli ölçülerde kasabaların ve şehirlerin boşaltılması ya da belli sınırlar içinde tutulması konularını kapsıyordu plan. Daha sonraları Demirel gazetecilere bir yemek vermişti. Ben o yemekte kendisine, 'Neden askerlere bu kadar çok yetki verdiniz' diye sorunca, bana dönüp, 'Canım kardeşim, senin hiç kapını iki kere çaldılar mı geçmişte' dedi. O sözü bile darbeyi çağrıştırıyordu. Anlaşılan şu ki, Demirel Cumhurbaşkanı seçilir seçilmez planı Tansu Çiller'e olduğu gibi onaylattılar. Çünkü; Çiller seçilmemiş olsaydı, İsmet Sezgin seçilmiş olsaydı o kongrede, durum farklı bir seyir izleyebilirdi; çünkü kongre zeminindeki bütün sertlik yanlısı açıklamalarına rağmen olumlu, çözüme yönelik düşünceleri vardı Sezgin'in. Fakat, Tansu Hanım sorundan anlamadığı için planı olduğu gibi kabul etti."

Soru: "Demirel'in mesajlarını aktardığınız ortam kapalı bir ortamdı değil mi; kimler vardı?"

İmset: "Kongre'den bazı yetkililer vardı. CIA ve ABD Dışişleri'nden bazı yetkililer vardı. Carnegie'den bazı yetkililer vardı. Özel bir toplantı idi; toplam 12 kişi vardı. Devlet yetkilisi olmayan kimse yoktu. Bir tek bir üniversiteden Türkiye yanlısı olarak bilinen bir Amerikalı hoca vardı. Dolayısıyla, bu kanaldan toplantıda yapılan tüm konuşmalar Türkiye'ye gitti."

Soru: "Kimdi bu Amerikalı Hoca?"

İmset: "Bir Türkle evli Amerikalı bir hoca..."

Soru: "Toplantıyı onlar hangi sebeple istedi?"

İmset: "Daha çok bir brifingdi. 1.5 saat kadar sürdü. Benim Türkiye'deki güç dengeleri hakkında verdiğim bir brifing olarak geçti. Orada bana, 'Biz Türkiye'den kimlerle ilişki kurabiliriz, kimler ılımlıdır?' dediler. Ben de, Cindoruk'la görüşülebileceğini, kendisinin kanunlara ve anayasaya saygılı olduğunu söyledim. Bunun yanında ordu içinde de üst düzeyde bazı ılımlı subayların bulunduğunu hatırlatarak, irtibat kurabilecekleri bazı kişilerin isimlerini verdim. Hat-

ta, MİT'ten dahi bu tanıma girebilecek isimler verdim. Verdiğim tüm isimler, sorunu kışkırtmamaya özen gösterme noktasında birleşiyordu."

Soru: "Toplantının sonunda onların edindiği izlenim ne oldu?"

İmset: "Orada görüştüğüm tüm çevreler ve bu arada o toplantıya katılan kişiler, Türkiye'de yarı askeri bir yönetim şeklinin var olduğunu düşünüyorlardı. Özellikle Doğan Güreş'in Genelkurmay'da kalmaktaki ısrarı konuşuluyordu. Son olarak şunu da söyleyeyim ki, Çiller'in Cevheri ve bir bakanıyla yaptığı üçlü telefon görüşmesinin basına sızdırılması da Güreş'e karşı çevrelerin işiydi."

17

Saat 19.30'da Demirel'in yanına girerken; Ömer Tarkan, Aktüel dergisindeki yayını görüp görmediğimi sordu.

Cumhurbaşkanı'nın bir yalanlama isteyeceğini tahmin ettiği için 'bir taslak metin' hazırlamıştı.

Demirel rahattı. Önce 'mutat olduğu üzre' bugünkü temaslarını anlattı.

Doğrusu, hemen her gün güncel etkinliklerini, kabullerini bizlere ayrıntılarıyla anlatmasındaki nedeni hiçbir zaman anlayamadım.

Özellikle 'yerel yönetimler semineri'ndeki konuşmasını anlatıyordu. 'Değişimlerden çok' yerel yöneticilerin kendi yörelerini yönetemeyip Ankara'dan medet ummalarını eleştiriyordu.

Oysa ertesi gün gazetelerde 'ülkenin daha iyi idare edilmesi lazım geldiğini' içeren sözü başlıklara geçecekti.

Biz, o zaman bu sözlere, Çiller'e bir 'uyarı' gözüyle bakmış, öyle değerlendirmiştik. Ne saftık!

Kimi dernekleri de kabul etmişti; 'yaşam sıkıntılarını' dile getiriyordu.

Sonra; 'ne var ne yok'lara geçtik:

Ara seçim tarihi olarak TBMM'ye sunulan 25 Aralık tarihi reddedilmişti. 182'ye karşı 207 oy.

ANAP'lı Korkmazcan (eski AP'li) konuşmasında, DYP sözcüsünün, ANAP'ın 1983'te silahların gölgesinde kurulduğuna ilişkin söz-

lerine karşılık veriyor ve Demirel'in de iki kez darbe ile kaçtığını belirtiyordu. DYP'liler bu sözlere tepki vermişlerdi.

Demirel, Korkmazcan'ı, yazılması uygun düşmeyecek bir sözcükle andıktan sonra, "Bilir misin" dedi: "Korkmazcan, imam-hatip okulu mezunudur."

Espriyi anlamadım. İmam-hatip okulu mezunu olmasında ne gibi bir terslik, uyumsuzluk vardı ki?.. Üstelik Korkmazcan, genel başkan olduğu sırada Adalet Partisi'nden milletvekili seçilmişti.

Aktüel dergisindeki yayını söylerken daha çok, adı verilmeyen 'Demirel'e yakın kişi' üzerinde durdum. Daha fazla bir şey söylemeden Demirel;

"Tabii İlnur Çevik" dedi. Masanın üzerinde Aktüel dergisi duruyordu.

Önce yayını bilmemezlikten gelecek oldu. Ama dergi masanın üzerinde, gözümüzün önünde, öyle duruyor. Üstelik böylesine hırpalayıcı bir yayını nasıl olur da görmez! Ömer Tarkan, yazdığı yalanlama taslağını Demirel'e göndermiş.

"Yazılanların hiçbiri doğru değil" dedi Demirel. Yazılanları pek umursamaz görünüyordu.

Zaten yazılanlarda eşyanın doğasına aykırı pek çok şey vardı.

Doğan Güreş'le Çiller'in yarı askeri bir rejim peşinde oldukları, bu nedenle ABD yardımının kesilmesini bir 'aracı kişiyle' Washington'a bildirmesi pek akılcı bir girişim sayılmazdı. "Hele" dedim: "Sizin gibi yıllardır siyasetin içinde olan birinin böyle bir davranış göstermesi mantığa sığmıyor."

Sesini çıkarmadı.

Fakat burada gerçekçi gözle bakılması gereken bir olay yaşamıştık. Demirel, geçen ağustos ayında ve sonraları 'darbe oyunlarını, kimi istediklerini' bana da söylemişti.

Bunları, bana söylediği gibi; hâlâ sık sık görüştüğü, cuma namazına beraberinde götürdüğü İlnur Çevik'e söylemiş olması güçlü bir olasılıktı. İlnur da ABD'de toplantılara katılan İsmet İmset'e söylemiş olabilirdi. Bir olasılık!

İlnur, Demirel'le görüşüyordu ama, bize de 'Çankaya'da görev almayarak ne kadar isabetli davrandığını' söylemeden geçemiyordu.

İlnur'a güveniyordu. "Peki ama yazıda bir nokta var: Siz Cum-

hurbaşkanı olur olmaz 'Güneydoğu'da temizlik planı'nı getirip önünüze koymuşlar. Nedir bu?"

"Yok öyle bir şey" diye karşılık verdi Demirel.

İmset'in açıklamalarında dikkatlerden kaçan bir bilgi daha vardı:

Tabii bu bilginin gerçekliğini sormadım. Ama İmset, gazetecilere verdiği bir yemekte bu planı ve bu planla ilgili olarak 'askere bu kadar yetkiyi niçin verdiğini' Demirel'e sorduğunu anlatıyor ve Cumhurbaşkanı'ndan aldığı yanıtı da söylüyordu.

Demirel, "Canım kardeşim" demiş İmset'e: "Senin hiç kapını iki kere çaldılar mı geçmişte?"

Yıllar sonra anladım ki; bu söylemi Demirel Cumhurbaşkanlığı döneminde bir ana kural olarak sürekli uygulayacak, askerin 3. kez kapısını çalmaması için 'iyi geçinme', zamanına ve yerine göre 'askerlerin planlarına, çıkışlarına koşut davranma' yolunu seçecekti.

Fakat çoğu yorumculara, yazar ve çizere göre; Cumhurbaşkanı'nın bu davranışı 'demokrasi ve demokrasiyi kurtarmak için izlenen ince politika gereğiydi.'

Ayrıca, İmset'in ABD'deki görüşmeleri rapor edip etmediği de ayrı bir merak konusuydu. Ama, Demirel, yalanladı: "Yok böyle bir rapor."

Belki MİT'e gönderilmişti rapor? "Yok!" dedi.

Ömer Tarkan da doğruluyordu. Bana söylediğine göre, "İmset'in ABD'den Demirel'in 'çok yakını' bir kimse ile görüştüğü sıralarda İlnur'un ağzında da dergide çıkanlara benzer bir şeyler vardı."

Demirel, "Fazla yazılıp üzerinde durulmasın diye dergiye bir yazı gönderildi" dedi. Oysa Tarkan'ın hazırladığı taslak, sadece dergiye değil, genel olarak kamuoyuna bir duyuru içeriğindeydi.

Demek ki; Cumhurbaşkanı, yalanlamanın yayılmasını istemiyordu. Derginin sorumlularına gönderilen (1 Aralık 1994) yalanlamada şunlar yer alıyordu:

> Derginizin 1-7 Aralık 1994 tarihli nüshasında yer alan Sayın Cumhurbaşkanı'nın bir yabancı ülkeye gazeteci İsmet İmset aracılığıyla mesajlar ilettiği konusundaki iddialar üzerine Cumhurbaşkanı

Sayın Süleyman Demirel aşağıdaki açıklamanın yapılmasını istemişlerdir:

"Bir haftalık haber dergisinde yer alan ve bana atfedilen bazı mesajların bir yabancı ülkenin yetkililerine bir gazeteci aracılığıyla iletilmesi hakkındaki haberler tamamen gerçek dışıdır.

Dikkat edildiği takdirde söz konusu iddialara kaynak olarak 'bana yakın bir kişi' gösterilmektedir.

Şimdiye kadar birkaç defa yaptığım açıklamalar da hatırlanacak olursa 'Benim söylemediğim hiçbir söz bana ait değildir.'

Ayrıca söz konusu haber dergisinde yer alan iddialar 'fantastik', hayal ürünü iddialardır.

Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı görevine geldiğim 16 Mayıs 1994 tarihinden bu yana devlet organlarının uyum içerisinde çalımasına azami gayreti gösterdim.

Devlet içerisinde terörle mücadele gibi olağanüstü bir konu başta olmak üzere hiçbir devlet sorununda aykırı düşüncelerin var olması düşünülemez.

Bu haber, açıklamaları yapan şahıs ile kaynak olarak gösterdiği kişi arasında bir hesaplaşma intibaı vermektedir.

Bu konuda bana atıflarda bulunulması ve iddialar öne sürülmesi son derece yanlıştır."

'Darbe' sözcüğünden Çankaya Köşkü bir türlü kurtulamıyordu!

18

Kulise bakılırsa; Demirel Murat Karayalçın'a terör yasasını yeniden yazmalarını söylemişti:

"Metni yeniden yazmaktan başka çare yok" dedi:

"Ben Murat'a 'Muhalefet elbette bildiğini yapacak. Siz hükümet partileri olarak ne yaparsanız o olur' dedim."

Bu gidişle hükümetin bittiği biteceği yok. Karayalçın, Mustafa Balbay'a "Çok açığız, birbirimizi hiç aldatmıyoruz" diye anlatmış.

CA: "Ordu nasıl?"

SD: "Bir şey yok." (Bir kitapçık gösterdi.)

CA: "Genelkurmay Başkanı her hafta böyle bir şey veriyor mu size?"

SD: "Evet. Benim için bu önemli. Ben askerlere terör üzerine 9 sual yöneltmiştim. Dar çerçeveli bir toplantıda; Çiller, Murat ve bana anlattılar. (Kalın kapaklı bir dosya çıkardı ve bir sayfasını açtı, okumaya başladı) 'Sonuç olarak; terörde mücadele tepe noktaya varmış, ancak tümüyle aşılmamıştır.'

Döndüm baktım kadına; 'Ne dersin' gibi." (Öyle ya, Çiller 'Terörle mücadele sona ermiştir' diyordu.)

Demirel Genelkurmay Başkanı'nın bugün verdiği küçük kitapçığın bir sayfasını açtı. Orada bir harita var. Diyarbakır'dan Mardin'e kadar PKK temizlenmiş.

SD: "Tunceli önemli, Tunceli."

Haritada maviyle gösterilen bir bölgeyi işaret etti. Kars'tan başlıyor, Erzurum'dan geçiyor ve Adana'ya doğru iniyordu.

SD: "Sıkıştırdılar bu bölgede. Zaten adamlar teslim olmuyor. Çarpışıp ölüyorlar. Öldürsünler."

CA: "Eşkiya görüldüğü yerde öldürülmeli!

Eski Dışişleri Bakanı Soysal'la görüşecek misiniz?"

SD: "Evet, görüşmek istemiş. Özel kaleme söyledim, arayın kendisini ve 'Cumhurbaşkanı da sizi çağıracaktı zaten' deyin, dedim."

CA: "Mümtaz Soysal, söylenenlere bakmayın, açık sözlü. Örneğin kimi resmi yemeklere İnönü'yü çağırıyorsunuz. Soysal'ı da çağırsanız."

SD: "Hikmet'i çağırıyorum. Onu da çağırırım."

Soysal'la ilgili bu konuşmayı yapmalıydım.

Hoca, Çiller'e gönderdiği 'devlet yönetimi anlayışındaki derin farklılıklar' içerikli mektupla Dışişleri Bakanlığı görevinden istifa etmişti.

19

Akşam saatleri. Kara yaveri;

"Bekleniyorsunuz" dedi telefonda.

Demirel, Gülizar'a bir şeyler yazdırıyordu. Fazla ilgimi çekmedi. Necdet Bey bir köşede oturuyordu. Elimi sıktı, bir iskemleye oturdum.

Gülizar'a ufak ayrıntıya kadar talimat verdikten sonra, bana, 212 yataklı bir hastahaneden söz etti. Her şeyi varmış, ama temizlik yapan personeli yokmuş. "İşte" diyordu: "İdare ettiğimiz devlet..."

Tek bir hastahane ile ilgilenmesini pek anlamlı bulmuyordum.

"Ama bütün hastahanelerden şikâyetler var. Hastalara zaten doğru dürüst bakılmıyor," dedim.

"O başka" dedi. Ne demek o başka? Anlayamadım.

Gülizar, mektubu yazmış getirdi. Demirel, bir göz attı, iki hata buldu ve Gülizar yeniden yazmak için dışarı çıktı.

O sırada Uğur Dündar, ABD'ye Bezmen'lerin evine girmiş. Gözaltına almışlar. İlgilendi. Birden patladı. Uğur için ağır sözler... Sanki Uğur benmişim gibi, parmağını bana doğru uzatmış. Ben basının temsilcisiyim sanki.

"Şevket Demirel bu memlekette bir kuruş haram yememiştir" diye bağırıyordu.

"Fakat; Uğur, Şevket Bey'e serveti hakkında yanlışlar varsa yayınlarında, buyursun ekranda açıklasın diye olanak tanıdı" dedim.

Yine ağır hakaret içerikli sözler. "Ama, Uğur'a, böyle bir imkânı verdiği için teşekkür etti Şevket Bey" dedim yeniden.

Çok geçmişlere, bankalardan alınan kredilere sözü kaydırmadım. Şevket Demirel'in 1970'lerde bana verdiği mal beyanında iki adet kıytırık şirket sahibi olduğunu anımsatmadım.

Meğer o mektubu Çiller'e yazmış. Gülizar'ın getirdiği mektubu, bu kez beğendi, imzaladı ve sonra, kara yaverini çağırdı, "Bu mektubu bu gece neredeyse Çiller, bulsunlar ve versinler," dedi.

SD: "Gazeteciler bugün yine sordular. İsmet İmset'in yazdıklarını. 'Yalanladım' dedim. 'Ben bu adamı hiç tanımam' (Oysa o sıralar İmset'in Demirel'e Kürt sorunuyla ilgili brifing verdiği söylenip yazılmıştı.) Buraya geldi. Hani o basınla görüşmelerde. 'Bu adam hain, Kürtçü' diye söyledim. (Aktüel dergisinin kasım ayı sayısında İlnur, Demirel'in İmset için 'PKK'lı' dediğini söylüyordu.)

İlnur da ben ne söyledimse bu adama gidip söylüyormuş. Karışık bir adam."

CA: "Babası ile annesini tanırım. Babası Erhan İmset. Bizim çok sevdiğimiz bir eski meslektaşımızın, rahmetli İsmet İmset'in oğlu."

SD: "Özer'in büyükelçilere verdiği yemeği Cumhuriyet iyi yakalamış. Elçiler, 'Çiller'e ulaşamıyoruz, Özer'le konuştuk,' diyorlar. Haber duyulmuş ama Özer yayımlanmasını engellemiş.

(Düşünceli bir sesle) Elçileri Özer'e getiren, randevu alan İlnur."

(Ancak daha önceleri bana "Başbakan olmamdan önce İlnur çok koşturdu. O nedenle Başbakanlığa aldım" demişti.)

SD: "Bugün gazeteciler yine 'dikkuyruk' olayını sordu. Danıştay başvuruyu reddetmiş. 'Efendim Isparta Vakfında siz üye imişsiniz, Vakıf dikkuyruk davasında müdahil olmak istemiş,' dediler. Yani benim etkim olmuş karara. Bir defa havaalanı Burdur'a 25 kilometre. Ayrıca onlar da yararlanacak. (Hiddetlendi) Bu, Isparta düşmanlığıdır." (Seçkinöz susuyor. Ama karardan önce Danıştay'a gitti.)

CA: "Korkmazcan ATV'de ilan etti ki; Anayol'un gerçekleşmesinde en büyük engel..."

SD: "Benim!"

CA: "Evet sizmişsiniz."

SD: (Lafı değiştirdi) "Bugün Mümtaz Hoca'yı kabul ettim. İyi bir görüşme oldu. Hoca istifasındaki içeriği anlattı. 'Almanya'ya gittim. İstifa meselesini kızgınlık halinde söylemişimdir. Belki değişir diye düşündüm. Geldim. Çiller Volkan Vural meselesi dedi. Ben söz vermedim, ama dilerseniz istifa edeyim dedim. Çiller, ediniz dedi. Verdim istifayı.'

Hoca'ya iltifat ettim. Siz mümtaz 'seçkin' bir kişisiniz dedim ve partiyi sordum.

Soysal bana, 'Dünyanın bütün tutkalları gelse bizim partiyi yapıştırıp birleştiremez' dedi. Kahkahaları attık. Ona 'Ben de öyle düşünüyorum' dedim.

(Konuşma sona eriyordu) Bu gece viski içeyim, küçük bir kadeh.

Isparta'da nasıl içki içilir bilir misin? Rakı bakraçla gelir. Gençler yay biçimi otururlar. Maşrapayı daldırıp bir dikişte içmek şart. Sızan, sarhoş olan dışarıya. Kar yağsa da, soğuk olsa da."

CA: "Bir zamanlar, bilirim, siz de balon bardağı viskiyle doldurdunuz silme, içerdiniz. Bir sefer, ki o sıralar ülser başlamıştı bende, doldurup verdiniz. Ağrıların başlayacağı korkusuyla içememiştim.

Bir kez Erol Simavi ile gelmiştik evinize. Ona viski verdiniz, içtiniz.

Erol Bey evden çıktığımız zaman bana 'İçkiye amma da dayanıklı' demişti."

SD: "Evet içkiye dayanıklıyım. Bu gece bir kadeh içeyim."

(Ben bir aydır yine ayrılma planları yapıyorum. Ay sonunda yine yükleneceğim, bakalım nasıl karşılayacak. Reddetmesinden kaygılanıyorum.)

Tabii, bugün (rahmetli oldu) gazeteci Turhan Dilligil'in Cumhurbaşkanı'na açık mektubundan söz etmedi.

Dilligil;

> "Devletin etkisizliği, köktendinci bir örgütün cüretini artırıyor. Anayasa suçları ile ilgili hükümler, bir dinsel örgüte gerektiğince uygulanmıyorsa, otorite boşluğu var demektir.
>
> Laik cumhuriyete yönelik tehditler, tertipler ve kışkırtmalar çığ gibi gelişip büyümekteyken, devletin yasama, yürütme ve yargı organları etkin müdahale gücünden yoksun görünmekte, devlet başkanımız ise uyarı nutuklarıyla yetinmektedir.
>
> Sayın Cumhurbaşkanımız, adı 'Refah' olan dinsel bir örgüt, ülkemizde siyasi partilere tanınan tüm haklardan yararlanarak 'demokratik, laik hukuk devletimizi' yıkmaya yönelik çabalarını, kurulduğu günden beri aralıksız sürdürmektedir."

diyordu açık mektubunda.

Demirel, Dilligil'in açık mektubuna değinmedi bile.

20

(4 Aralık 1994) Köktendinci gelişmeler gerçekten kaygı verici boyutlara tırmanıyor. Demirel, bana verdiği izlenime göre kökten-

dinci olayını abartmıyor, abartılmasını da istemiyor (tabii bendeki izlenim doğruysa).

Ne var ki, eski Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş'in Hürriyet'te çıkan demecinden bir bölüm hayli ilginç:

Paşa, "Subay, astsubay ve er kaynağı beni düşündürüyor. TSK, halkın içinden geliyor. Ancak 'şeriat yanlısı kesim' büyüdükçe bizim kaynağımız da tehlikeye giriyor. Bu, beni düşündürüyor. Hadi subay, astsubay adayını elersiniz. Ama erler için söz konusu değil," diyor.

Benim ve kuşku yok ki pek çok sağduyu sahibinin ortak yargısı şu:

Eğer köktendincilik, veya şeriat yanlıları TSK'ya girmeyi başarırsa... Tamamdır! Türkiye, şeriatın eline düşer. Türkiye'ye köktendincilerin –ister seçim, isterse başka yoldan olsun– egemen olmalarını hiç kimse engelleyemez!

Demirel'e verdiğim 27 Kasım tarihli notlarda köktendincilik değerlendirmeleri ağırlıklı yer alıyor.

Gece. Bir ara Demirel'le telefonlaştık. Yeni Dışişleri Bakanını merak ediyor. Enflasyon yüzde 120. Kalkınma –4!

"Bankalar Birliği geldi. Sordum. 20 milyar döviz. Bankadan alıyor, öteki bankalarda döviz mevduatı hesabı açtırıyor. Şimdi bankalarda yüzde 40 Türk lirası, yüzde 60 döviz hesabı bulunuyor.

İşi gücü bırakıp bunları mı söyleyeceğiz? 'Sonunda ülke rahatlayacak' dedi kadın. Ben bunları söyledim. O ise 'Döviz artacak, enflasyon düşecek,' falan.

Ne söylerse 'Keramet buyurdunuz' (tabii medyayı söylüyor) dediler. Bugünlere geldik:

Biz bu sıkıntılardan, bırak 1995'i, 2000'li yıllarda bile çıkamayız" dedi.

21

Başbakan Çiller, AGİK toplantısı için Budapeşte'de. 'AGİK sicilimizi düzenletecekmişiz.'

Clinton'ın peşinde. Bu konudaki Budapeşte haberi pek çok şeyi gösteriyor (5 Aralık 1994):

"Budapeşte (A.A.)– Başbakan Tansu Çiller, ABD Başkanı Bill Clinton ile bir görüşme yaptı.

AGİK zirve toplantısı sürerken Başbakan Tansu Çiller, yerinden kalkarak, ABD Devlet Başkanı Bill Clinton'ın yanına gitti. Çiller, yaklaşık 10 dakika başbaşa görüştüğü Clinton'a Bosna-Hersek, Kuzey Kafkasya ile zirvede görüşülen diğer uluslararası sorunlara ilişkin Türkiye'nin görüşünü içeren bir yazılı metin verdi. Bu metinde terörün en büyük insan hakları ihlali olduğuna ilişkin görüş de vurgulandı.

Bu arada, ABD Dışişleri Bakanı Warren Christopher, Başbakan Yardımcısı, Dışişleri Bakan Vekili Murat Karayalçın'ın yanına gelerek kısa bir süre salonda görüştü."

22

Fakat beni ilgilendiren görüşme Budapeşte'deki görüşme değildi.

(5 Aralık 1994) Pazartesi günü 'arz-ı veda' için Köşk'e gelen ABD'nin Ankara Büyükelçisi Richard Clark Berkley'le Cumhurbaşkanı Demirel'in 45 dakika süren görüşmesiydi ilginç olan.

Cumhurbaşkanı bu görüşmenin 'özel tutanağını', okumam için bana gönderdi.

Doğrusu; Demirel'in ABD Büyükelçisiyle yaptığı görüşme gerçekten ilginçti.

Büyükelçi veda ziyaretinde Demirel'in 'görüşlerini' almak istemişti.

Demirel, ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerin 'karşılıklı yarar zeminine oturduğunu' söylüyor, teröre karşı savaşımda ABD'nin verdiği desteği 'şükranla' karşıladığımıza değiniyor, terörün kökünün 'her halükârda kazınacağına' olan inancını belirttikten sonra, asker-sivil can kaybımızdan söz ediyordu.

Can alıcı noktalardan biri; Demirel, terör konusunu bu yıl da BM'ye getireceğimizi söylerken, 'terör konusunun sadece Türkiye'nin sorunu olmadığının' altını çizmesi. Bu söylem neden sonra, 11 Eylül 2001'de anlaşıldı, tabii çok geç!

Demirel, Körfez Savaşı'nda Türkiye'nin uğradığı büyük zararı anlatıyor Büyükelçiye. Belki Büyükelçinin bildiği, ama ABD'nin yan çizdiği zararlar. Üstelik Irak'ın uluslararası topluma kazandırılmasının gereği üzerinde duruyor.

Bugünlerde (2002'de) hâlâ Türkiye'nin gündemindeki yerini muhafaza eden Kürt devleti konusunda da Büyükelçiye ta o zaman gereken uyarıları yapıyor Demirel. Uyarı ABD'ye; Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti kurulmasını 'destekleme' eğilimlerine karşı kamuoyumuzun (tabii TC'nin demek istiyor) çok duyarlı olduğunu söylüyor.

Kafkasya'daki ziyaretlerinden bilgi veriyor. Örneğin, yeni bağımsızlığa kavuşan Orta Asya Cumhuriyetlerinin bir kere daha Rusya'nın nüfusuna terk edilmemesini diliyor.

Rusya ile iyi ilişkilerden söz eden Demirel'e verdiği yanıtta Büyükelçi, 'Rusları Türkiye ile iyi ilişkiler sürdürmeye teşvik etmek' gibi bir görevden söz ediyor. Rusya'nın kendi yararları nedeniyle Ege'deki sorunda Türkiye'ye arka çıktığını söyleyince, Demirel, doğruluyor bu söylemi.

Büyükelçi, Türkiye'nin AB'ye üyeliğini destekleyeceklerini, Yunanistan'ın Türkiye'nin kuvvetini saplantı haline dönüştürdüğünü belirtiyor.

Kıbrıs konusu? Demirel, yedi yıl önce Ada'da 'kalıcı, âdil ve işleyebilir bir çözüm beklentisi' içinde olduğumuzun altını çizerken; ABD Büyükelçisi, ülkesinin Türkiye'nin görüşmelerde 'iki bağımsız devlet' kurulması önkoşulunu öne sürdüğü gibi bir izlenim aldıklarından söz açıyor.

Cumhurbaşkanı siyasi çözüm arayışlarına değinirken; Büyükelçi ısrarla 'iki bağımsız devlet kurulması önkoşulu üzerinden hareket edileceği izlenimini edindiklerinde' ısrar ediyor.

Çok uzun bir ufuk turu. Demirel, Türkiye'yi ve dış politika gereksinimlerini çok açık dille anlatıyor Büyükelçiye.

23

(6 Aralık 1994) "Refah'ı DEP gibi Meclis'e getirebiliriz" diyor Çiller!

Bu demeç ilginç gelişmelerin izlenmesine olanak sağlıyor.

Zira; RP, savunma hattına girecek ve Çiller'le ilgili dosyalar hazırlığına girişecek!

Sonrası?.. Refahyol doğacak!

24

Köşk'e gelirken çantama yerleştirdiğim kravatı çıkardım ve taktım boynuma.

(6 Aralık 1994) Hiç beklemiyordum ama Gülizar telefon etti, "Sizi bekliyor" dedi. Odasına girdiğimde Ömer Tarkan'la oturmuş, konuşuyorlar.

"Biz de şeyi konuşuyorduk" dedi:

"Şey" dediği dün gece ATV'de, Fatih Çekirge'nin hazırlayıp sunduğu 'İktidar Oyunu' programıydı.

Olageldiği günlerde bu olayları canlı yaşamıştık. Torumtay'dan Fisunoğlu'na, Bilâ'nın açıkladığı mektuplar, Evren Değer'in Fisunoğlu ile konuşmaları...

Bize yabancı değildi ama, perde gerisini bilmeyen bireylere ilginç gelebilirdi.

Genel olarak önce program tartışıldı. Söyleyeceklerimizi bekliyordu. Ben;

"Torumtay, meselenin Kuzey Irak olmadığını, savaşta nihai sonucun önemli olduğunu, yani Bağdat alınmadıkça savaşın hiçbir şeye yaramayacağını, Özal'ın, müttefiklerin 2. cepheyi Türkiye'den açma isteklerine karşı Kerkük'ü hedef gösterdiğini söylüyor" dedim.

"Çok güzel söylüyor" dedi Demirel. Fakat Fisunoğlu'na gelince, bu noktada takıldı. Zira, Fisunoğlu KKK'dan Genelkurmay Başkanlığına gelmeyi beklerken Doğan Güreş'in süresi uzatılmıştı. Demirel o sırada Cumhurbaşkanı idi ve bana... Fisunoğlu'nun Genelkurmay Başkanı 'olamayacağını' söylemişti.

SD: "Devlette isteyen istediği yere gelemez. Orgeneral olma hakkıdır, ama Genelkurmay Başkanlığına atama, onun değil hükümetle benim işimdir. 'Hakkım yendi' diyor. Devlette böyle bir hak iddiası olamaz."

CA: "'Doğan Güreş bana şeref sözü verdi,' diyor Fisunoğlu. Şimdi Güreş, 'Canım şaka olarak söylenen böyle bir sözü, niye tartışmaya açıyor' diye konuşuyor."

(Demirel, yanıtsız bıraktı bu sözlerimi.

Fakat, Doğan Güreş'in –yadırganan– demeci gündeme girdi. Eski Genelkurmay Başkanı Bosna'ya 'silah gönderdiğimizi' bir demecinde açıklamıştı.)

SD: "Devlet sırrını nasıl açıklar?

Fakat gazeteciler soracak bana. 'Bosna'ya silah gönderdik mi?' diye. Şimdi bütün dünya BM ambargosunu deldik diye üzerimize gelecek. Bir şeyler söylemem lazım ama, ne?"

CA: "İki yolu var. Yalanlamak veya doğrulamak! Yalanlayamıyoruz, eh doğrulayalım."

Ömer Tarkan: "Milli Savunma Bakanı Gölhan doğruladı haberi. Ama 'Güreş ayıp etti, yanlış yaptı' diyor."

SD: "Bu silahlar İran'dan geldi: Adriyatik'ten BM donanması geçirmemiş. Geri döndü. Haber verdiler. Biz de İran'a 'Biz gönderelim' dedik. 'Gönderin,' dediler. MİT bu işi tezgâhladı. Hafif, ama bizim görmediğimiz silahlardı. Bir-ikisini burada tuttuk. Emri ben verdim."

CA: "Dünyada neler oluyor! Boşnaklara silah ve cephane gitmiyorsa, nasıl oluyor da, zayıf da olsa hafif silahlarla savunuyorlar? Mermi buluyorlar?"

SD: "Ağır silahları yok."

CA: "Eksikleri de bu."

SD: "Fatih sonunda, 'İşte iktidar savaşı' diye TSK'yı kötü gösteriyor."

CA: "Askerler hep içlerine kapanık. Aralarındaki kavgalar yıllar sonra açığa çıkıyor. Aralarındaki iktidar kavgasını bırakınız yazsınlar."

SD: "Benim bu açıklamalara bir diyeceğim yok. Hep siviller iktidar kavgası yapar diyorlardı.

Peki ben, TSK'ya böyle eleştirel, karalayan bir tutuma karşı çıkayım."

CA: "Gerek var mı?"

Ömer Tarkan: "Bu kavga edebiyatı orduda ters ve kötü etki yapar."

CA: "Yoksa Fatih bilmeden iyi bir iş mi yaptı?"

SD: "Ben 1964/65'te iktidara geldiğimde MİT Başkanı Ziya Selışık bana 'iyi sıhhatta olsunlar'dan bahsederdi. Bir gün bu 'iyi sıhatta olsunlar'ın kim olduğunu sordum, 'Askerler' dedi." (Bu öyküyü bilmem kaç kez dinlemiştim Demirel'den.)

Demirel gülüyor ve kapının yanındayız, "Şu kahpe feleğe bak" diyordu.

25

Fakat, Bosna'ya silah göndermemizle ilgili 'konu' kapanmadı.

Aynı gün, ikinci kez çağırması olağan değildi. Ama çağırdı.

Konuşmamız bir-iki kez telefon görüşmeleriyle kesildi.

Çiller, AGİK toplantısından dönmüştü. Havaalanında 'başarılar elde ettiğini' söylemişti. Başarılar, herhalde AGİK nihai belgesiyle ilgili değildi, kişiseldi.

Zira, nihai belgede Türkiye'nin özenle üzerinde durduğu Bosna'yla ilgili tek sözcük yoktu!

SD: "Beni (Çiller) aradı. Yarım saat konuştuk. Hiçbir alanda başarı sağlayamadığını, Bosna ve Azerbaycan sorunlarında hiçbir olumlu sonuç elde edemediklerini söyledi. Birisiyle de konuşmuş. Evet, Clinton zaman bile ayırmadı, ayaküstü üç-beş dakika görüşmüşler.

Ne var ne yok?"

CA: "ABD-Kürt sorununa daha fazla asılmaya başladı. DEP milletvekillerinin muhakemelerini 'derin bir kaygıyla izlediklerini', milletvekillerinin suçlarının 'düşüncelerini söylemek' olmasının kaygıya yol açtığını... bütün bunları ABD Dışişleri sözcüsü açıkladı."

(O sıra Demirel Barkley'in arz-ı veda için geldiğinde yaptıkları konuşmayı anımsadı. İlhan Kesici gelmiş Demirel'e, bir yemekte Barkley ile yanyana imiş, 'Cumhurbaşkanı'nın ilgisi beni çok mütehassis etti' demiş. Demirel de bu sözlerden çok memnun kalmış, belli oluyor.)

CA: "Sabahki konuya dönüyorum. Bana göre, siz Bosna'ya giden silahlar konusunda en son konuşacak veya hiç konuşmayacak kişisiniz."

SD: (Sözümü kesti) "Ama, sorarlarsa bir şey söylememem olmaz. Ama, hayret, gazetecilerden bugün bu konuda hiç soru gelmedi. Ben sorarlarsa sadece 'Benim bu konuda bir şeyler söylemem gerekmez' deyip o noktada duracağım."

CA: "Tamam. Birincisi; Güreş Paşa eski Genelkurmay Başkanı. Silahları gönderdiğimizi açıklıyor. Yeni Genelkurmay Başkanı'nın eski komutanı arayıp, 'Ne yapıyorsunuz, bunlar devlet sırrı paşa' demesi gerekir. İkincisi; varlığı yokluğu bize ait bir tartışma. Ama biçimsel olarak derin bilgili uzmanlarla çevrili bir Başbakanımız var!"

SD: (Yine araya girdi) "Bırak canım, yok ki..."

CA: "Onun konuşması gerekir. Susuyor. Havaalanında bu konunun sorulması olasılığına karşı basından kaçıyor."

SD: (Dikkatle dinledi) "Biz 1969'da Cemal Tural'ı tasfiye edip ufak tefek Tağmaç'ı Genelkurmay Başkanı yaptık. Tural sağa sola gidiyor. İş Bankası'na falan. Tağmaç oturdu buna bir mektup yazdı. 'Böyle ziyaretler yapamazsın,' diye."

CA: "Ya? O zaman, bu örneğe göre, ilk görev onun, yeni Genelkurmay Başkanı'nın. Yoksa gölgesinde kalır Güreş'in."

SD: "Doğru. Genelkurmay Başkanlığı yapamaz. Genelkurmay Başkanı ile konuşurum."

CA: "Sizin de geçen gün söylediğiniz gibi, Doğan Paşa 'Ben de varım' demek mi istiyor?"

SD: "Maksat bu. 'Ben de buradayım!'"

CA: "Emekli olduktan sonra ilgi çekmenin yolu bu olmamalı."

SD: "Bugün Yavuz Gökmen'i aradım. Flaş televizyonunda pazar günü Semra Hanım'ın devlet işlerine karışmasını, Nazmiye Hanım da böyle yapıyor diyerek bağladı. 'Bak' dedim Gökmen'e; 'benimle ilgili istediğini yaz, ne yazarsan yaz. Fakat karımı devlet işlerinin içine sakın sokmaya kalkma.'"

(Gerçekten Demirel, eşi konusunda son derece duyarlıydı. Bir tarihte Günaydın'da bir ayakkabıcı yakıştırması haberi yayımlandı. Demirel, bu gazete ile siyasal yaşamının en acı günlerini yaşaması-

na neden olan mücadeleye girişti. Hele 1977 seçimlerinden sonra CHP'lilerin seçim gecesi Güniz sokaktaki evin önüne gelip zafer naraları arasında "Nazmiye pabucu yarım/ Çık dışarı oynayalım" diye bağırmalarını asla affetmedi. Müthiş bir hiddetle ertesi günü siyasal hazırlıklara başladı ve Ecevit'in kurduğu [213 iskemlesi vardı TBMM'de] azınlık hükümetinin güvenoyu almasını engelledi.

Cumhurbaşkanı Korutürk'ün, eskantirik hükümet sözüne karşılık, azınlık hükümetini 'Çankaya hükümeti' diye damgaladı, karaladı.)

SD: "'Üstelik' dedim, 'benim karım üç validen başka kimseyi tanımaz. O da gelip giderken İstanbul, Ankara ve İzmir Valileri... Arada bir Nazmiye'yi kışkırtırlar, o da gelir bana söyler konuyu. Ben de (eliyle geriye doğru bir işaret yaptı) 'Sen bırak bu işleri' derim. Olur biter."

CA: "Genelkurmay, şeriat, köktendincilik yayını yapan dergiler hakkında suç duyurusunda bulunmuş."

SD: (Hafifçe gülümsedi) "Bu konuları konuştuk biz. Bu dergileri kapatmak lazım. Bu da yargıçların, savcıların işi, onlar yapacak."

CA: "Efendim, bunlar azdılar. Dergileri okuyorum. Bunlardan biri, adı 'Taraf', son sayısında Atatürk'e affedersiniz i.. diyordu."

SD: (Bu söylediğime yanıt vermedi) "Şimdi benim korkum şu: Bunlar, bir söyler, iki, üç, beş söyler... Bakar ki sonuç çıkmıyor savcılıklardan vs., bombayı koyar. Hani 12 Eylül'deki gibi. Bir günde yüzlerce bombalı pankart asılmıştı. Benim kaygım bu. Rejim meselesine döner."

(Demirel'in yüzüne bakakaldım.)

CA: "Doğan Paşa da orduya köktendincilerin sızması olasılığından söz ediyor."

SD: "Tasfiye yapıyorlar derhal. Son olarak Deniz Kuvvetleri'nde. Köktendinciler orduya sızamaz. (Hafifçe güldü) Bunlar (askerleri söylüyordu) ne namaz kılarlar, ne camiye giderler, oruç tutarlar."

(Oysa, Doğan Paşa subaylardan, assubaylardan söz etmiyordu. Subaylar arasına sızacak köktendincileri tasfiye etmek kolaydı. Saptandığı anda işini bitirirlerdi. Ama, ordunun kaynağı Anadolu idi. Köylü-kentli. Er! Onları nasıl tasfiye edecekler? Soru buydu.)

CA: "Tansu Çiller, Murat Karayalçın'ı Clinton'a 'Yeni Dışişleri Bakanım' diye takdim etti. Adam, Karayalçın'ın elini bile sıkmadı. Murat, Dışişleri Bakanı oluyor galiba."

SD: "Oluyor."

CA: "Eğer Murat, iki bakan yiyen Vural'ı (Volkan) müsteşar yaparsa, vallahi pes!"

SD: "İşte o zaman benimle çatışır."

CA: "Zaten Murat Karayalçın da sizinle anlaşmadan olmaz, diyor."

SD: "Kim?"

CA: "Murat!"

SD: "Volkan Vural'la ilgili kararnameyi getirsin, ilk gün çatışırız."

CA: "Volkan ise 'Beni elçi yapın, gideyim!' diyor."

SD: (Gözlerini açtı) "Müsteşar olayım diye ölüyor, ölüyor."

CA: "Çiller'in üç danışmanı var: Volkan Vural, Emre Gönensay ve Yalım Eralp. Emre'ye her açıdan hâlâ hayret ediyorum beyefendi."

SD: (Başını yukarıya kaldırdı) "Ohh! Çok şükür, Emre'den kurtulduk!"

CA: "'İktidar Oyunu' yayınına iki generalin bir yıl görev uzatmasını getirebilirler."

SD: "Mesele Doğan'ın tasfiyesi idi. Önemli baş o. İki komutan çekirdek, çekirdek. Doğan Paşa gittiiii!"

CA: "Ama hükümet gitmez?"

SD: "Hükümet gitmez!"

(Ayaktayız)

SD: "Adam geldi, dedi ki:

'Bu kadın imamlık yapabilir mi? Hayır! Cenaze namazı kıldırabilir mi? Hayır! Eee, şimdi önümüze düşüp bizi aydınlığa nasıl kavuşturacak?' dedi. (Gülüyor ve halk arasında Çiller'le ilgili sözleri böylece yansıtıyor.) Oysa, İzmirli Genç İş Adamları'nın verdiği yemekte Ahmet Sarp ile Yücel'e köylerde 'Canım, bu kadın bir şeyler yapacaktı ama elini tuttular' diyenler çoklukta, demişler.

Ben de 'Seçim gelsin, sandıktan 15 gün önce öyle bir rüzgâr

eser ki, alır götürür insanı. Bunun en iyisini Sarp ile Yücel bilir' dedim."

26

Televizyonda haberleri izliyordu (7 Aralık 1994 Çarşamba).

Kocaeli'ne gitmiş, dönmüştü. Televizyonu kapattı. Genel görünüşü sordu:

CA: "DEP davasında karar. Benim aldığım bilgilere göre –Demiral kaynaklı– idam cezası yok. 15-20 yıl ağır hapis. Zaten idam cezası olmaması çok açıdan iyi. Dünyada ve bizde idam cezasına tepki sürerken, mesela Leyla Zana'ya idam cezası... Çok kötü etki yapar ve sonuçlar doğurur."

SD: "Bana göre keşke 7'den birini veya ikisini daha önce tahliye etselerdi. İdam cezası Meclis'ten geçmez. Geçerse sonunda bana gelir, müdahale ederim, onaylamam.

Erzurumlu şal örten teyzeyi kıyafet kanununa aykırı davrandığı için asmaya götürürlerken 'Lan oğlum, bir kadın asılır mı?' demiş."

CA: "Böyle bir sonuç çıkarsa bakınız dünya nasıl ayağa kalkıyor. Leyla Zana Washington Post'a bir yazı gönderiyor. Japon gazetesi mektubu alıp aynen yayımlıyor."

SD: "Ben yargıya toz kondurmak istemiyorum. Yargı demokrasinin ruhu. Yargı işlemezse rejim çöker. Nedir demokratikleşme? 60 yasanın değişmesi mi? Cindoruk'a ilgilensin diye söyledim. 60 yasanın 30'unu biz gönderdik Meclis'e. Mahkemeleri hızlandıracak yasalar. Yargı üzerinde fevkalade titizim."

CA: "Yolsuzluklar ilerlemiyor. Mahkemeler idareden giden dosya üzerinde karar veriyorlar. Çoğu kez bir şey çıkmıyor. Mahkemeler soruşturmayı genişletecek biçimde donatılmalı."

SD: "O, savcıların işi."

CA: "Savcılara da daha geniş yetkiler verilmeli. Daha kapsamlı soruşturma yapmaları için."

SD: "Batı için demokratikleşme Kürt meselesidir. Devlet, Kürtçe öğrenim ve eğitim verecek okullar açmalı! Televizyon ve radyolar kurmak serbest olmalı. Demokratikleşme deyince istediği budur

Batı'nın. Halbuki, Kürtçe yayın yapan televizyon ve radyo kuruldu. Şakır şakır yayın yapıyorlar."

CA: "Nerede istasyonları?"

SD: "Bilmiyoruz. Ellerinde öyle telsizler var ki, son model. Apo konuştu mu, dağın başındaki adam söylediklerini dinliyor, hem de çok net!

Bakın, şimdiye kadar Tunceli'de 800 kişiyi temizlediler.

Atatürk ve Mareşal Çakmak oturmuş, konuşmuşlar. Tunceli'yi temizlemek lazım geldiğine karar vermişler. İnönü'nün temizlik yapmaya fazla istekli olmadığını bildiklerinden Celal Bayar'a sormuşlar: 'Yapar mısın?' Celal Bey bize anlattıydı. 'Yaparım' demiş. Girişmişler. İsmet Paşa'da bir parça Kürt kanı vardı. Erdal Bey de bir-iki kez 'Bizde de belki biraz Kürt kanı vardır' dedi.

Benim öteden beri korktuğum meseleler vardır. Osmanlı'dan bu yana, bize kalan topraklarla. Rum, Ermeni ve Kürt sorunu!

Rumları, mübadele kanunu ile çıkardık. Batı kıyıları şimdi tertemiz. Ermeniler şöyle böyle... Onlardan da kurtulduk. Ancaaak! Kürtlere dokunulmadı.

Kavm-i necip diye. Kavm-i necip!"

CA: "Osmanlı padişahları da himaye gösterdi Kürtlere."

SD: "Evet. Kürtlere dokunulmadı, kaynaştık, kucaklaştık.

Şimdi korkum şu: Yurtta, hemen her yerde Türk milliyetçiliği ayağa kalkarsa... Kürtleri temizlemeye kalkarsa..."

CA: "Önü alınmaz. Büyük bir facia olur. Kürtleri de temizlemeye başlarlar."

SD: "Maazallah durduramayız. Ben, bu işin önlenmesi için önlemler alınmasını paşalara söyledim.

'Bakın paşalar,' dedim '1- Takrir-i sükûn kanunu çıkarttırmam. 2- İstiklal mahkemeleri kurdurmam. 3- Tehcir olmaz.'"

CA: "Bazı milletvekillerinde, bakanlarda Kürt kanının varlığından söz ediliyor."

SD: "Elbette olabilir. Mesela Cihat (Bilgehan rahmetli) babaları doğudan gelmiş. Balıkesir'e yerleşmiş. Eşi fevkalade mükemmel bir kadındır. Cihat, ben MGK'da Türkiye'nin bölünmezliğinden, Misak-ı Milli sınırlarından bahseder ve savunurdum. Toplantıdan sonra gelir bana teşekkür ederdi.

Paşalara 'Bu kez elimizden kaçırırsak, Kürtlere karşı Türkler harekete geçerse durduramayız' dedim."

CA: "Türkiye'nin bütünlüğüne, Misak-ı Milli sınırlarına kimse dokunamaz. Bu sınırlar içinde Kürtlere herkesin sahip olduğu haklar zaten veriliyor. Verilmeli."

SD: "Türkiye'nin bütünlüğüne kimse dokunamaz!"

CA: "Size DEP milletvekilleri için örneğin Mitterand'dan mektup geldi mi?"

SD: "Hayır. Gelseydi ve önemliyse derhal bana bildirirlerdi."

CA: "Bu kadının gafları birbirini izliyor. DEP'in Meclis'ten atılması ve sonunda DEP'in kapatılmasına, milletvekillerinin tutuklanmasına yol açan sözleri; bakın, bizi nerelere getirdi. Şimdi de RP için bunları söylüyor.

RP'yi ve Erbakan'ı günahım kadar sevmediğimi siz bilirsiniz. Ama, RP kapatılırsa, yeni bir adla yeni bir parti –örneğin adı 'Müreffeh Parti'– kurarlar ve daha da güçlenirler. O nedenle kapatma yerine başka yöntem bulunmalı."

SD: "Önce Yargıtay Başsavcısı dava açacak. Anayasa Mahkemesi kapatacak. Sonra milletvekilleri için olay Meclis'e gelecek. Milletvekillikleri sona erecek."

CA: "Erbakan yarın servetini açıklıyor."

SD: "Bu kaçıncı? Hani açıklamıştı daha önce?"

27

Demirel, RP'nin kapatılması için önce Yargıtay Başsavcısı'nın soruşturma açması ve sonuçta Anayasa Mahkemesi'ne kapatma istemiyle başvurması gerektiğinden söz ediyordu.

Fakat, bu konuşmanın geçtiği gün (6 Aralık 1994) Yargıtay Başsavcılığı makamında oturan Haluk Yardımcı, "RP'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne dava açılmasına yeterli somut belge bulunmadığını" söylüyor ve "Biz darbeci değiliz" diyordu.

Yardımcı'nın RP'yle ilgili 'gerekli incelemeleri yaptırmadığı'ndan yakınılıyordu. Zaten, RP'nin giderek genişleyen anti-laik çabaları ancak Refahyol hükümetinin kurulmasından ve Yardımcı'nın

emekli olmasından sonra yerine geçecek olan Vural Savaş döneminde soruşturmaya dönüşebilecekti.

Haluk Yardımcı, Bosna için toplanan paraları yerine göndermeyen ve ülke dışındaki kimi örgütlerle ilişkiye girmekle suçlanan RP hakkında yürütülen soruşturmayla ilgili bilgi veriyordu ama –ona göre– bunlar yeterli içerik taşımıyordu.

'RP'ye darbe hazırlığı' söyleminden rahatsızlık duyduğunu ifade ediyordu.

Başsavcı'nın işi ağırdan aldığı söyleniyordu. Yardımcı'nın demecinden ilginç satırlar:

> "Koşulları varsa elbette her parti hakkında gerekli işlemler yapılır. Bugüne kadar da böyle olmuştur. Bizleri darbe senaryolarına Refah'ın katılmayacağı bir seçim senaryosuna alet etmeye kimsenin hakkı yok. Biz her yerden gelen bilgileri değerlendirmeyi sürdürüyoruz. Dışişlerinden istenen, İçişlerinden, DGM'den, diğer savcılıklardan, istihbarattan, güvenlik güçlerinden gelen her bilgiyi, bu konuda çıkan her haberi titizlikle incelemeyi sürdürüyoruz. Ama her gelen evrakı yeterli görüp ona göre de fevri kararlar vermemiz de beklenemez."

Başsavcılık, bir soruya karşılık Refah'ın Libya'da bulunan İslami bir cemiyetten 500 bin dolar yardım aldığı haberleri üzerine başlatılan soruşturmada, sonuca gitmeye yetecek kanıt bulunmadığını açıkladı. Soruşturmaların tüm yönleriyle gizli olduğunu anımsatan Haluk Yardımcı, "Varsayımlarla konuşmak yanlış. Bize somut şeyler lazım. Onları araştırıyoruz. Bulunduğunda diğer partiler hakkında ne yapılması gerekiyorsa RP hakkında da aynı hukuki yol izlenecektir" dedi.

Başsavcılığın adli muzaharet yetkisi bulunmadığını yineleyen Başsavcı, bir soru üzerine de siyasi partilerin mali denetimine ilişkin mevzuatın günün koşullarına yanıt veremediğini bildirdi. Anayasa Mahkemesi'nin partilerin önceki yıllara ilişkin mali denetimleriyle meşgul olduğunu, hızlı ve etkili denetim için Anayasa ve yasa değişikliğine gidilmesi gerektiğini bildirdi.

28

8 Aralık 1994 günü bir başka dergiye, İlnur Çevik, "Demirel'e en yakın olan kişilerden biriyim" diye demeç verdi.

İsmet İmset'in ABD'de 'Demirel'e yakın bir kişiden' aldığı mesajı böylece kimin ulaştırdığı su yüzüne çıktı!

Fakat, bir başka gerçek daha ortaya çıktı:

Demirel'e 'en yakın kimse' yoktu, olamazdı da.

İlnur Çevik 'en yakın kişi' olmaktan da öteye taşan irdelemeler yapıyordu Tempo dergisinde:

"Herkes beni Demirel'in manevi oğlu bilir" diyordu:

"Yakınlığım bu işte. Demirel ile hâlâ çok yakınız."

İlnur'un söyledikleri arasında tek bir gerçek vardı:

"Demirel kimseyle ABD'ye mesaj göndermez."

Hele İmset'lerle, İlnur'larla...

Hiç kimseye güvenmediği için; 'manevi oğlu'na da, onun mesai arkadaşlarına da...

Cumhurbaşkanı, bana Büyükelçi Barkley'le yaptığı görüşmenin 'özet tutanağı'nı verdi. Ancak, Genelkurmay'daki brifingle ilgili 'notları' söz verdiği halde, göndermedi.

(8 Aralık 1994 Perşembe)

Bu olaydan bir sonuç çıkardım:

Cumhurbaşkanı Demirel, sözünü ettiği bir şeyi yerine getirmek istemediği zaman, "yaparız, ederiz, vereceğim tabii" gibi söylemlerle geçiştiriyor, verdiği sözü inkâr etmiyor ama yerine de getirmiyordu. Kısacası olumlu yanıtlarla bal gibi uyutuyordu.

Bu saptamayı yaptıktan sonra ben de sürekli verdiği sözü kendisine anımsatıyordum. Esin'le gülüyorduk kimi zaman!

"Devleti tanıdıkça devletten uzaklaşıyor insan."

Demirel, 'günün önemli olaylarını' dinlemeye hazırlandı. Üşüyordu. Sıcak bir şeyler istedi.

Üç önemli olay izlenmişti o gün:

Erbakan'ın müthiş mal varlığı – DEP'lilerin mahkûm olması – Altan Öymen'in 'havlu atması'.

Demirel, birinci ve ikinci maddelerden çok üçüncü ile ilgilendi.

"Nasıl?" diye sordu:

"Sabah'tan ayrıldı." (İlhan Selçuk, Ali Sirmen'in evinde Uğur Mumcu Vakfı için yapılan toplantıda Altan'ı çok sıkıntılı gördüğünü söyledi bana. Altan'ın Sabah'tan, girdikten kısa sonra çıkış yapması, Sabah'ın yeni bir gazete umudunu yitirmesine neden oluyordu.)

Altan yeniden Milliyet'te başyazarlığa dönecekti. Demirel, "Evet, döner" diye konuştu, ama bu haberden fazla memnun kaldığı söylenemezdi. Çünkü, Altan zaman zaman, sırası geldiğinde ufak ufak Demirel'e de dokunduruyordu.

Sonra, ister istemez günün öteki olaylarına döndük. Erbakan'ın mal varlığını dinledikten sonra, RP liderini, yazılması uygun olmayan sözcüklerle andı.

Fakat, başka bir görüş ortaya attı: "Erbakan'ın bu son mal varlığı bildirimi ile daha önceki bildirimini kıyaslamak gerektiğini" söyledi.

DEP davasındaki mahkûmiyetlere yabancı haber ajanslarının bakışına değindim. Mahkeme idamları 168/169'a çevirmiş, Batı haber ajansları ise idam cezasını bu dönüşümden önceye alarak yayımlamışlardı.

Demirel'e göre, bu davranış, 'Türkiye'deki bağımsız yargının varlığını anlatır'dı.

CA: "İyi ama sosyalist birçok milletvekili, İtalyan, Fransız, basın toplantıları yaparak verilen hapis cezalarını da kınadılar. Hem de Türkiye'de bağımsız yargı olmadığını söyleyerek... 'Türkiye'de Avrupa Birliği yolu kapanmıştır' dediler."

SD: (Sert ve kızgın bir sesle) "Allah ÂB'nin belasını versin!"

CA: "Alınak'ın durumu ne olacak? Hâlâ Meclis'teki yoklamalarda adı okunuyor. Bağımsız milletvekili diye. Nitekim, Meclis Başkanı, Mahmut Alınak'ın hâlâ milletvekili olduğunu söyledi."

SD: "Hayır, Alınak artık milletvekili değil."

(Laf değişti)

SD: "Çiller aradı bugün. 'DEP kararı için ne yapabiliriz?' diye sordu. Essen'de yarın AB kodamanları toplanıyormuş. Hani, orayı etkilemek, 'İşte Türkiye'de hâkimler var' demek için. Ben, gerek olmadığını söyledim. Böyle bir açıklama idamları istenenlerin cezalarının hapse çevrildiğini ve bunun etkiyle sağlandığını akla getirirdi.

Vazgeçti." (Sonradan Çiller, "Yargı kararıdır, üzerinde konuşmam" demiş.)

CA: "Elçi kabullerinden sonra Karayalçın'la yalnız kaldınız galiba?"

SD: "Murat'ın kafası karmakarışık. Bana şunları söyledi: 'Hükümette kalmayacağımız belli değil'. (Tahminlerin aksine bir görüştü bu.)

'Ayın 12'sine kadar vaktimiz var. Terör yasası ile bağlantılı. Tansu Hanım bana Dışişlerinde kalmamı söyledi. Ne var ki, ben hem Dışişleri hem de genel başkanlık görevini birlikte yürütmenin zor olduğunu görüyorum.'"

CA: "Bugün partinin MYK toplantısında Murat'a Dışişleri Bakanı olursa genel başkanlık görevini yürütmesinin çok zor olacağı anımsatılmış. O da 'Öyleyse bir tayin yaparım' demiş arkadaşlarına."

SD: "Evet, bu da Murat'ın söylediklerini doğruluyor. Ben Murat'a 'Biz hükümeti kurarken İnönü'ye dışişlerini de üstlenmesini önerdim. Genel başkanlık ile birlikte olmaz dedi'

Murat bana soruyor 'Erdal Bey'e böyle söylediniz mi?' diye.

'Söyledim' dedim. Murat bunun üzerine 'Mesela Onur veya Hikmet olabilir mi?' dedi.

Çiller ona, 'Senin Dışişleri Bakanlığına Demirel de sıcak bakar' demiş.

Ben 'İsim tercihi yapmam, herkese sıcak bakarım' dedim Murat'a.

Murat, 'Ben de birini tayin ederim vakti gelince' dedi.

Doğrusu, bana dış gezilerini, Hırvat ve Boşnak Dışişleri Bakanlarıyla yaptığı görüşmeleri, geziyi dürüstçe anlattı."

CA: (Belki bana verdiği sözleri anımsar diye başka şeylere değindim) "ABD Elçisi gazetecilerle görüşüyor. Bizim Mustafa Balbay'a demiş ki, 'gazeteciler ve milletvekilleri ülkelerine ait soruları ve çözüm yollarını bana soruyorlar, ne düşündüğümü öğrenmek istiyorlar' demiş."

SD: (Alayla) "Çok güzel!"

CA: "Hava Kuvvetleri'nde köktendinci tasfiyesi olacakmış."

SD: "Yapacaklar."

29

Necmettin Erbakan'ın açıkladığı mal varlığında gözleri kamaştıran öğeler:

25 yılda 148 kilo altın. 1991'de 1.503.000 dolar. 1991-94'te iki arsa. Şimdi: 421.000 dolar, 532.000 İsviçre Frangı, 611.000 DM.

Erbakan, 'şeffaflıktan yana oldukları için mal varlığını açıkladığını' söylüyor. İşte A.A.'dan gelen resmi döküm:

RP lideri, düzenlediği basın toplantısında, 1 Ekim 1994 tarihi itibariyle ne kadar mal varlığı bulunduğunu ve bunu nasıl edindiğini anlattı.

Erbakan'ın ifadesine göre mal varlığı şöyle:

• İstanbul'da Halıcılar caddesinde bir evin iki dairesi (babadan miras).

• Sinop'ta 21 parça arsa, harman yeri ve tarla (anneden miras).

• Ankara'da Aşağı Ayrancı Güven sokakta aynı apartmanda 130 ve 160 metrekare büyüklüklerinde iki daire.

• Kazan'da Üniversiteliler Yazlık Kooperatifi'nde bir arsa (arsa sit alanı olduğu için bina yapılamıyor).

• İzmit'in Bahçecik mevkiinde kooperatifte 2 parsel.

• Polatlı Koru Sitesi'nde iki parsel.

• Balıkesir'in Altınoluk mevkiinde 3 tane parsel (zeytinlik olarak görülen bu parsellerden bir tanesinin üzerinde bir prefabrik ev, diğerinin üzerinde de 2 tane bahçe evi yapılmış).

• Ankara Balgat'ta yan yana iki arsa üzerine yapılan ev.

RP Genel Başkanı Erbakan, menkul olarak da 421 bin ABD Doları, 532 bin İsviçre Frangı ve 611 bin Mark birikimi bulunduğunu bildirirken, Opel Vectra, Mercedes 200 ve Mercedes 300 marka 1993 model 3 otomobili olduğunu kaydetti.

30

DEP milletvekillerinin aldığı cezalar, tabii Batı'da tepkilerle karşılandı.

Demirel, bugün TBMM televizyonunun açılışında basına;

"Şeriatın kestiği parmak acımaz" dedikten sonra;

"Temyiz ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi yolu açıktır. Kimse feryat etmesin. Hukuk devleti olan Türkiye'de ne kimsenin yaptığı yanına kâr kalacak ne de kimse suçsuz yere hapse atılacak" diye konuşuyor.

Fakat:

Almanya Federal Meclis Başkanı mahkûmiyet kararlarının gözden geçirilmesini ve milletvekillerinin serbest bırakılması gerektiğini söylüyor.

Avrupa Birliği Kürtlerin mahkûmiyetinden duyduğu 'endişeyi' dile getiriyor.

Le Monde: "Türkiye çıkmazda."

Hürriyet'te şöyle bir haber yayımlanıyor:

"Batı ülkelerinin Türkiye'deki insan hakları ihlalleriyle ilgili yoğun baskısı Başbakan Çiller'i yeni arayışlara yöneltti."

'Yeni arayış'ı Devlet Bakanı Azimet Köylüoğlu basına açıklıyor:

"Karakollarda işkence olayı gündeme getirilmeksizin nasıl bilgi alınır? O yöntemi geliştirmek için bize proje geliştirmemizi söyledi."

Cumhuriyet'te 'Olayların Ardındaki Gerçek'te şunlar yazılı:

"Dava sürüyor...

Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi, DEP davasında beklenen kararını verdi.

Dava bitmiş değil...

Yargıtay'da sürecek, sıcaklığını sürdürecek, içte ve dışta tartışılıp konuşulacak.

Bu konuya çeşitli açılardan yaklaşılabilir:

1) Verilen kararın doğru olup olmadığını tartışmak yasalara göre yasaktır. Yargıçlar, dosyayı ellerindeki kanunlara göre hukuk terazisinde tartarlar. Daha başka deyişle, 'adalet' soyut bir kavramdır, ama, iş somut bir davaya indirgendiğinde yargıçlar yürürlükteki

yasalarla bağımlıdırlar. Konuya bu açıdan yaklaştığımızda şunu görüyoruz: İdam talebiyle yargılanan sanıklar, hapisle cezalandırılıyorlar, savcının istemiyle yargıcın kararı arasında sanık 'lehine' fark vardır. İşlenen fiille verilen ceza arasındaki denkliği yasaya göre yargıç saptar ki yukarıda değindiğimiz gibi bu konu yazımızın çerçevesi dışındadır.

2) 'Evrensel demokrasi hukuku' açısından olay yorumlandığı zaman başka bir gerçek ortaya çıkıyor. Yürürlükteki yasalarımızı, hiç gecikmeden, altına imza attığımız uluslararası antlaşmalara göre ayarlamalıyız. Türkiye'deki yasalarla uygar dünyada geçerli evrensel demokrasi hukuku arasındaki çelişki giderilmezse, ülkemiz gün geçtikçe daha çok zorlanacaktır. Eski Dışişleri Bakanı Mümtaz Soysal'ın dediği gibi bu alanda 'zemin ayağımızın altından kaymaktadır.'

3) Kuvvetler ayrımında yürütme ile yargının arasındaki kesin çizgiyi çekmekte saymakla bitmez yararlar vardır. DEP davası Başbakan Tansu Çiller'in 'PKK'yi Meclis'ten kovacağız' sözleriyle başlatılmış, bugünlere ulaşmıştır. Sayın Çiller'in yaptığına pişman olduğu görülüyor. Dün DEP davasında verilen karar için 'Yargı bağımsızdır, kararları kendisine aittir' diye konuşmuştur; ama, Başbakan'ın ve DYP'nin bu olaydaki rolü biliniyor. Koalisyon hükümeti, programındaki demokratikleşmeyi hayata geçiremiyor; Başbakan'ın bu yolda bir davası ve 'demokrasi' ile bir ilişkisi yoktur.

4) Mahkeme kararında 3 yıl 6 ay hapis cezasına çarptırıldıktan sonra tahliye edilen Şırnak Bağımsız Milletvekili Mahmut Alınak, Meclis'teki yoklamalarda 'namevcut' sayılmaktaydı. Şimdi bu yok, 'var'a dönüşmüştür. DEP davası sürdüğü için Sayın Alınak 'suçlu' ya da 'hükümlü' değil, 'sanık'tır. Bir kimsenin suç işlediği kanıtlanmadan 'beraati zimmet asıldır.' Sayın Alınak, yargılandığı süre boyunca hukukun işlemediğini ileri sürerek 'Parlamentoyla manevi bağlarım zedelendi' diye konuşmuştur. Meclis'teki yerini aldığı zaman ortaya çıkacak tablo, demokrasi ve parlamentarizm adına övünülecek bir görüntü oluşturmayacaktır.

Ülkemizin iç politika dünyasıyla uygar dünya arasındaki boşluğu çok kısa sürede dolduramazsak Batı'dan dışlanacağız.

Ama Batı'dan dışlanmak bir ölçü değil...

Kendi vicdanımızda aklanamayacağız.

'Demokrasi' siyaset dünyamızda en çok kullanılan sözcüktür. Buna karşın demokrasiden uzak yaşamayı inatla sürdüren bir toplum olmak başarısını sürdürüyoruz."

31

"Ben de şimdi Kanal D'de Emin Çölaşan'ı dinliyordum" dedim.

Dosyalardan başını kaldırmadan;

"Ne olmuş, ne yazıyor?" diye sordu (9 Aralık 1994 Cuma).

"Yazmıyor. Konuşuyordu Kanal D'de. Huber Köşkü'ne 6 milyar 607 milyon liralık 'antika' alınmış. Minik Kuş söylemiş, belgeler de elinde."

SD: (Başını kaldırmadı dosyalardan) "İşte, eşyalar orada. Gitsin alsın, görsün."

CA: "Bir antika masa varmış. 600 milyon. Eğer bu masa Emin'de olsa ne güzel yazılar yazacağını söylüyor." (Emin dalgasını geçiyordu.)

Demirel, Huber Köşkü ile ilgili yayına fazla ilgi duymuyor, önemsemez görünüyor. Dosyaları inceliyor, sonra 10 günlük tatilden yeni dönen Emel Yatmaz'a uzatıyor. Bir ara bana bir dosya uzattı. Açtım baktım: Başbakanlığı sırasında TBMM'ye giden 'demokratikleşme tasarıları'. Başkaynak Paşa hazırlamış. "Al bakalım, ne çıkaracaksın bundan" dedi ve Emel Hanım'a kimi dosyalar uzatırken "Cüneyt Bey'e daha vereceklerimiz var" diye bir ekleme yaptı.

Bakalım! Vaat mi, gerçek mi, göreceğiz. İçimden geçen bu kısa cümleler.

Demirel bir yandan dosyaları inceliyor, öte yandan gözü kulağı TRT 1'deki haberlerde.

Sabahki töreni, Muhafız Alayı yeni komplekslerinin yapımının başlamasıyla ilgili töreni gösterdi.

Demirel, ekranda "TSK verilen görevleri büyük bir gayretle yerine getirmiştir" gibi bir cümle ile karşımızda.

CA: "Siz bunları söyleyince, içimden gülmek geldi. Evet, devlete el koymak gibi görevleri büyük bir istekle yerine getirdiler. Hem

dahası var; Muhafız Alayı kurulduğundan bu yana adına layık olarak Köşk'e olan sorumluluğunu hiç yerine getirmedi ki..."

(Demirel, tabii sesini çıkarmadı. Oysa, Muhafız Alayı'nı yeni binalarla onurlandırmayı amaç edinmişti. Kimi günler çalışma masasının üzerinde Muhafız Alayı kompleksleriyle ilgili projeler, planlar vs. görüyordum. Bir gün, Emel Yatmaz'a, "Hani devlet sivilleşecekti? Dünyanın hiçbir yerinde devlet başkanları ordu tarafından, üstelik bu çapta silahlı bir güçle korunmuyor. Demirel, 'sivilleşeceğimizi' söyleyerek geldi. Şimdi Köşk'ü daha çok 'askerleştiriyor'" dedim. Emel Yatmaz, "Haklısınız" dedi.)

Yalnız kaldık. 'DEP davasına Amerika'dan Avrupa'ya uzanan uzun bir çizgide sert tepkileri' söylemeye çalıştım. 'Boşver' der gibi bir hareket yaptı.

CA: "Fakat Batılılara gerçeği anlatmak için bir şeyler yapmak gerekmez mi?"

SD: "Ne yapacağız? Yapacak bir şey yok. İşte, bugün konuştum."

CA: "Oysa, ABD'nin resmi açıklamasında şu cümle hayli ilginç: 'Türkiye'nin dostu ve müttefiki olarak Kürt sorununun çözümü için her türlü yardıma hazırız' diyor. Her türlü yardım?"

SD: "Neymiş o?"

CA: "Henüz ortada yardımın şekli yok ama, bu cümle ilginç değil mi? ABD'de Kürt sorunuyla ilgili bir şeyler tezgâhlanıyor. Üstelik DEP'liler şimdi bir kampanya başlatıyorlar. MGK'da bu kararlar alındı ve uygulandı. Yani mahkeme değil, siyasi ve askeri bir kararın sonucu demeye gelen kampanya."

SD: (Bir süre düşündü) "Biz de 'MGK kararları hükümete tavsiye niteliğinde' diye bir açıklama yaparız, biter."

CA: "DEP kararları üzerinde durmak gerekiyor."

SD: "Şimdi Yargıtay'a gidiyor. Orada da cezalar biraz daha indirilir, mesele kalmaz." (Demirel, cezaların niteliği üzerinde durmuyordu, sayısal bakıyordu olaya. Oysa Batı ve ABD, DEP'lilere verilen cezaları Kürt davası içinde görüyorlardı. PKK ile ilinti kurmaları olanaksızdı. Demirel bunu da görmezlikten geliyordu.)

Tempo dergisinde 'manevi oğlunun demecini' okuyup okumadığını öğrenmek istedim. İlnur Show televizyonunda da ekrandaydı.

Kapı kapanıyordu. Demirel'in sesini duydum:

"Bu delilik günümüzde sari galiba. Herkes çıldırmış" diyor ve gülüyordu.

Acaba kimleri amaçlıyordu bu sözler?..

32

Aralık bir bakıma gezi ayı. Casablanka'ya ve Portekiz'e gittik.

Tabii yaşam sürüyor. Memleketten ne kadar uzakta olsak da, gözümüz kulağımız Türkiye'de. Gazetelerin manşetlerinde.

Fas'a gitmeden önceki son pazardı (11 Aralık 1994).

Demirel, çalıştı. Cindoruk'u kabul etti, nasılsa çağırmaz deyip eve döndüğüm sırada kapıdan döndüm, çağırmıştı.

'Bugün biraz kâğıt okuduğunu' söylüyordu. Şeyh Sait'in torunu milletvekili Abdülmelik Fırat'ın Oran'daki evine ateş edilmiş, camlar kırılmış:

"... herifin biridir," diye başladı. Kızgın, sinirli:

"Kendi aralarında da çatışıyorlar. Öyle bir şey olabilir. Ama bu Fırat, DP'den milletvekili olmak için yaşını 3 yaş büyüttü. Askerliğini yapmadı. Böyle bir heriftir. Ben, onu sırf Türk-Kürt ayrılığı olmasın diye milletvekili yaptım" dedi.

Fakat Sırrı Sakık'ın, 8 ay yattıktan sonra tahliye edilince kendisini Türkiye aleyhine konuşmaya zorlayan Fransız parlamenterleri "Ben ülkemi sizlere şikâyet edemem" diye terslediğini manşetlerden veren gazetelere şöyle bir değindim. Ben, Sakık olayını, Mahmut Alınak'ın da aynı çizgide konuşmalar yaptığını söylemek için konuşma ortamına getirmiştim.

Demirel aynı hiddetle bu olaya da değindi:

"Bugün baktım –Hürriyet'in Sakık'la ilgili olayı 'özlenen tavır' diye veren manşetinden söz ediyordu– aaa, herkes bayram ediyor. Politika yapıyorlar.

(Alaylı bir konuşma biçimiyle) 9 ay hapishanede yatmaları bir işe yaramış. Düşünmüş taşınmışlar, artık politika yapıyorlar, politika yapmayı öğrenmişler."

12-14 Aralık 1994'te Casablanca'da yapılan İslam Konferansı

Örgütü toplantılarına katıldı. Ben bu kenti, o eşsiz filmi hâlâ anımsatan Casablanca'yı çok beğendim.

Fas Camii ve kimi tarihsel yerleri, eski kenti gezdim.

15-17 Aralık 1994 arasında Portekiz'e gittik. Lizbon'u yıllarca önce bıraktığım gibi buldum. Fakat Porto liman kentine hayran kaldım. Eskiliğine, doğal liman güzelliğine...

Bu gezide olağanüstü bir şey yaşamadık.

Sadece Fas'a giderken uçakta Prof.Yaşa'yı, Vahit Erdem'i ve beni çağırdı.

Dikkat çeken tek konuşma, Çiller'in tarikat liderlerine yaptığı ziyaretlere ilişkin söylediği kısa bir cümleydi.

Çiller, tarikatları 'turlamıştı'. 13 Aralık 1994 tarihli gazeteler yazıyordu.

Başbakan, Fethullah Gülen'i, Nurcuların lideri Mehmet Kutlular'ı da ziyaret etmişti. Fethullah'la görüşmeye, Bakan Rıza Akçalı aracılık etmişti.

Sabah'a göre, Çiller Gülen'den 'Terörle Mücadele Yasası'nın Meclis'ten geçmesi için 'yardım ve destek' istemişti. Nurcuların lideri olan Kutlular ise, bu istemi "Bu yasa 163. maddeyi geri getirir" diyerek geri çevirmişti.

Demirel, şöyle dedi:

"Ben Tansu Çiller'e tarikatlardan uzak durmasını söyledim; bana gelip bu ziyaretleri yapacağını söylediğinde."

Demek ki; Çiller, Demirel'in uyarısına kulak asmamıştı.

Çiller'in bu girişimleri, "tarikatları 'sistemin içine' alma gayreti" diye niteleniyordu.

Laik Türkiye'nin Başbakanı 'tarikatlarla'!..

Maşallah!

33

Ertuğrul Özkök, kulislerde, siyasal öykülerde sürekli yer alan 'bir Çiller olayını' anlatıyor (17 Aralık 1994).

Washington'da perde arkasında kalan küçük olayları aktaran Regardie's dergisinin Aralık sayısında 'Beyaz Saray fısıltıları' başlıklı

bir yazıda ikinci bölümün Tansu Çiller'le ilgili olduğunu yazıyor:

"Daha doğrusu, Başbakan Çiller'in bizce çok iyi bilinen bir özelliği ile ilgili. Yani konuştuğu kişilere dokunuşlarını anlatıyor" diye başlıyor ve "Aman Clinton'a dikkat" ara başlığından sonra sözünü ettiği bölümü alarak yazıyı şöyle sürdürüyor:

"Bahse gireriz ki Türkiye'nin Başbakanı Tansu Çiller, Rönesans Hafta Sonları'nın resmi davetli listesinde yer almıyor. (Rönesans Hafta Sonları, yılda bir kez yapılıyor, Clinton konuklarını ağırlıyor.)

Türkiye'nin çekici hükümet başkanının geçen yıl ABD'ye yaptığı kişisel ziyarette Başkan Clinton ile görüşememekten dolayı olağanüstü kızgın olduğu söyleniyor. Başbakan Çiller, bu kızgınlıkla bir anda ülkesinin lobisini yapmakla görevli International Adviers Inc. lobi firmasının elinden bu görevi aldı.

ABD Dışişleri Bakanlığı içindeki dedikoduları yakından takip edenler, bir yetkilinin geçen yaz ayında Ankara'da yaptığı ziyarette, Çiller'in ABD ile çok daha yakın ilişki kurmaktan söz ederken, ABD'li yetkilinin dizine elini koyduğunu söylüyorlar.

Bu üst düzey yetkili, kadın bir başbakanın, Başkan Clinton'ın dizine elini koyup yakın ilişkilerden söz etmesi gibi korkutucu bir olasılığın nasıl tehlikeli ve tuhaf bir üst düzey diplomasiye yol açacağını düşündü. Bu konunun konuşulduğu Washington'da şimdi 'Aman Başbakan Çiller'i Bill Clinton'ın yanına yaklaştırmayın' esprisi yapılıyor."

Özkök şu ayrıntıyı veriyor:

"Çiller'in 'dokunma' dedikodularını taşıyan ABD'li üst düzey yetkilinin kim olduğunu tam olarak bilemiyorum.

Burada (Washington'da) bu kişinin, geçen yaz Türkiye'ye gelen Dışişleri Bakan Yardımcısı Peter Tarnoff olduğu söyleniyor."

34

İlhan Selçuk, Portekiz'den döndüğümüz günün ertesi (19 Aralık 1994), hem Demirel'in sözlerini, hem de bu sözlerden çıkan gerçeği yazısında dile getiriyor:

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in Portekiz gezisinden dönüşünde gazetecilere söyledikleri çok çarpıcı!.. Demirel'in konuşmasını gazetede okurken altını çizdiğim tümceleri yan yana getiriyorum:

"Dışarda söze 'Kürt azınlığı' diye başlıyorlar. 'Milletvekillerini hapse koymuşsunuz' diyorlar. DEP olayı buralara çok iyi getirilmiş. Her taraf Türkiye'nin aleyhine çevrilmiş. Terör deyince adam yüzünüze bakıyor. Siz teröre destek veriyorsunuz, bizi zor duruma sokarsanız o zaman Türkiye'de kutuplaşma olur. Kürt menşeli olanlarla 'öyle değilim' diyenleri kapıştırırsınız, o zaman çok sıkıntıya gireriz."

Bir konuşmada kimi tümceleri atıp kimilerini yan yana getirirseniz, konuşmacının amacını aşan bir anlam oluşur; ama dış dünyada Türkiye'ye bakışın özeti budur, Daha önce Mümtaz Soysal uyarmıştı:

"Dış dünyada Türkiye'nin ayağının altındaki zemin kayıyor!.."

* * *

Mümtaz Soysal'ın Dışişleri Bakanlığı'ndan neden ve niçin çekildiği gün geçtikçe bütün çıplaklığıyla ortaya çıkıyor.

Soysal özetle şöyle demişti:

"Dış dünyada Türkiye'nin ayağının altındaki zemin kayıyor. Ancak kaymasa bile demokratikleşmeyi kendimiz için gerçekleştirmek zorundayız. Koalisyonun iki kanadı 'özelleştirme' ile 'demokratikleşme'yi Meclis'ten eşzamanlı olarak geçirmeli, yoksa kötüye gidiyoruz."

Kim dinledi?..

Mümtaz Soysal'ı 'özelleştirmeyi engelleyen kişi' diye bilip düşman belleyenler, şimdi Avrupa Parlamentosu'nun kararı üzerine neler yapıyorlar?.. 'Medya şaşkın', demokratlaşmayı bayrak edinen ve temel sayan bakana saldırır, sonra da 'Avrupa bizi neden dışlıyor?..' diye yazı döktürür; bu, 'tavşana kaç, tazıya tut' oyunu yıllardan beri sürer gider.

Oysa; Demirel, Soysal'ı hiç anlayamadığını söylüyordu. İçerdeki gelişmelerden sonra dışarda Kürt sorununun nasıl algılanacağını Portekiz gezisinden önce çok iyi biliyordu.

Gezi dönüşü bu yakınma acaba neyi ifade ediyor?

35

Memurlar, bilmem kaçıncı kez yürüyorlar. Hak arıyorlar. Zam arıyorlar. Orta yol bir yaşam arıyorlar!

Sabah, (21 Aralık 1994) manşetinde;

"Demirel, memuru haksız buldu" diyor ve şunları ekliyor:

"Cumhurbaşkanı memurların 'hak arıyorum' diyerek devleti felç etmek gibi bir hakları olmadığını söyledi. Demirel, 'Devletin imkânları içinde çare bulunacaktır. Eğer vatandaş o hakkı yasal olarak kullanıyorsa, kimsenin diyeceği olamaz. Şimdi yapılan o değil. Kanunların evet demediği bir şeye benim evet demem imkânsızdır.'"

Ben, 'ayrılmanın peşindeyim.' İki gündür Cumhurbaşkanı ile görüşmüyoruz.

Üçüncü gün Emel Yatmaz, "Birkaç gündür sesinizi duyamıyoruz" dedi.

"Hayta hayta geziyorum" dedim. Demirel telefonu aldı:

"Hasta mısın, sesin çıkmıyor" dedi. Cumhurbaşkanı'na "Siz çok yoğundunuz," dedim. "19.30'da gel" dedi, "öteki tarafa".

Yani kabulleri yaptığı taraf.

"Emel'e sordum, 'Aradı mı?' diye. 'Aramadı' deyince, merak ettim, hasta mı diye" diye başladı.

Gerçekten yoğundu o günlerde. Şûra'ya yemek vermiş, yığınla kabul yapmıştı.

Demirel: "Şûra yemeğinde Özer Çiller'e 'Hayli zayıflamışsınız' dedim. 'Yok, değil' falan dedi."

Herkes bir yanda, örneğin Aydın Doğan Almanya'da zayıflama kürü yapıyor.

"Sonra yemekte hanıma Özer, Almanya'ya Aydın'la gittiklerini falan anlatmış" dedi Demirel.

Memurlar hakkında söyledikleri 'kötü etkiler' yapmıştı. Sabah'ın manşeti soğuk duş. "Belki eski demeçlerinizi de alırlar" diyecek oldum. Karşılık verdi:

"Benim eskiden memurları suçlayan demecim yok."

Oysa vardı. 1991 tarihindeki bir nutku. Bu arada Karayalçın'ın Emre Gönensay'ı Dışişleri Bakanı yapacağına değinen söylentileri söyledim.

"Yapmaz" deyip kesti attı.

CA: "Ama bana Emre Dışişlerini istediğini söylemişti."

SD: "Sen Emre'ye bakma. O neler ister. MİT Müsteşarlığını ister, başka şeyler ister."

CA: "Emre Gönensay düşünce suçları için af çıkacağını Brüksel'de söylemiş. Çiller ile anlaşmışlar."

SD: "O kanun çıkmaz ve af olmaz."

CA: "Ankara Başsavcısı Nazmi Sarvan memurları haklı gösteren bir demeç verdi."

SD: "Ben bu tür eylemler çoğalır devlet zaafa uğrarsa nereye varacağından korkarım. Ben bu filmi 1-2 defa gördüm." (Sonunda darbeden çekiniyor).

Belki de Demirel haklı. Ama memurlar çok daha fazla haklı!

36

Yıl sonu 'dökümü'.

Gazetecilerle 'yıl sonu' görüşmelerinde kalın bir dosya dağıttı.

Toplumun ilgi çekici bulacağı bölümleri almak yararlı olacak. Örneğin terörün 1994 bilançosu:

15 Ağustos 1984'ten 30 Kasım 1994'e

Olay	12.024
Şehit (Güvenlik Kuvvetleri)	2.947
Şehit (Vatandaş)	3.509
Yaralı (Güvenlik Kuvvetleri)	5.834
Yaralı (Vatandaş)	3.797
Terörist	
Ölü	7.568
Yaralı	225
Sağ	1.758
Teslim	962

1 Ocak 1994'ten 30 Kasım 1994'e

Olay	4.254
Şehit (Güvenlik Kuvvetleri)	1.084
Şehit (Vatandaş)	946
Yaralı (Güvenlik Kuvvetleri)	2.405
Yaralı (Vatandaş)	1.439
Terörist	
Ölü	4.229
Yaralı	87
Sağ	1.206
Teslim	386

1 Kasım 1994'ten 30 Kasım 1994'e

Olay	254
Şehit (Güvenlik Kuvvetleri)	54
Şehit (Vatandaş)	47
Yaralı (Güvenlik Kuvvetleri)	108
Yaralı (Vatandaş)	67
Terörist	
Ölü	232
Yaralı	10
Sağ	67
Teslim	14

Ve; ilgi çekici bir harita:

THE ECONOMIST

(17 Aralık 1994)

Üç yıllık (kıyaslama için ilginç)

Günlük temel ihtiyaç maddeleri fiyatları
(Aralık ayı itibariyle)

Cinsi	1992 (TL)	1993 (TL)	1994 (TL)
Et (kg)	48.600	80.000	170.000
Beyaz peynir (kg)	47.900	70.000	200.000
Süt (kg)	9.100	15.270	35.000
Zeytin (kg)	32.100	71.600	135.000
Ekmek (ad)	2.100	3.000	6.000
Kamelya çay (500 gr)	17.500	27.500	65.000
Şeker (küp)	9.200	15.000	27.500
Yumurta (ad)	900	1.700	3.500
Ayçiçek yağı (kg)	11.900	23.000	59.000
Kuru fasulye (kg)	8.900	25.000	65.000
Pirinç (kg)	8.500	13.000	40.000
Nohut (kg)	7.600	9.000	50.000
S.Benzin (lt)		9.470	23.890
Tüpgaz (12 kg)	49.500	85.000	181.000
Yeni Rakı (70 cl)		60.000	150.000
Ev kirası (Batıkent)	768.000	1.100.000	3.500.000
Buzdolabı (ad)	3.638.000	6.025.000	14.500.000
Renkli televizyon (56 ekran)	5.933.000	9.224.000	25.700.000
Elektrik (kwh)	877	1.534	2.200
Portakal (kg)	5.900	10.100	21.000
Limon (ad)	960	1.750	3.000

NOT: DİE ve piyasadan temin edilmiştir.

Dolar Alış (Yıllık Ortalama) 14 yıllık çizgi

Yıllar	ABD $	Dolar Kuru Endeksi
1980	76.0	100.0
1981	110.2	145.0
1982	160.9	211.7
1983	223.8	294.5
1984	365.1	480.4
1985	519.6	683.7
1986	669.0	880.3
1987	855.0	1.125.0
1988	1.421.4	1.870.3
1989	2.120.3	2.789.9
1990	2.606.4	3.429.5
1991	4.168.1	5.484.3
1992	6.864.4	9.032.1
1993	10.965.4	14.428.2
1994 (1)	29.750.0	39.144.7

Kaynak: TCMB
(1) DPT Gerçekleşme Tahmini

Not: 21 Aralık 1994 Dolar Kuru 37.948 TL'dir.

37

Cumhurbaşkanı, yıl sonu basın toplantıları düzenliyor.

Her gazeteyle ayrı ayrı görüşüyor. 22 Aralık 1994 Cuma günü sıra sıra gazeteler geldi, Demirel konuştu, Demirel soruları yanıtladı.

Bir örnek: Sabah'ın Demirel'le görüşmeden sonraki yayını (23 Aralık 1994):

Manşet: "Demirel: Mutsuzum."

"Enflasyonun yüzde 120'lere geldiği, memurların, işçilerin kıvrandığı bir Türkiye'de nasıl mutlu olabilirim?"

Ara başlıklar Demirel'in değindiği konuların içeriğini veriyor:

"• Ekonomi küçüldü • Et fiyatı anormal • DEP için baskılar • Parçalanma korkusu, PKK'ya moral verir • Avrupa'ya cevap • 1995'e bakış."

Güngör Mengü'nün yazısı Sabah'ın Demirel'e bakış açısını gösteriyor:

"Demirel millet adına egemenliği kullanma yetkisini elde ettikten sonra çok değişti...

Şimdi neyin egemenliğine sözcülük ediyor?

Milletin egemenliğine değil.

Devletin egemenliğine tabii.

Nasıl bir egemenlik bu?

Sivil topluma üstünlüğünü dayatan siyasal ve bürokratik keyfiliğinin egemenliği...

Bu tavrı, Cumhurbaşkanlığı'nın yeni binası ile çok uyumlu buldum..

Devlete ihtişam yakışır diyen bir zihniyet gri ve kahverengi taşlarla egemen bir devletin asık suratlılığını yansıtmış...

Amerika'da başkanlık var...

Başkan, yürütmenin başıdır...

Ama Amerikan Başkanı, yeni Çankaya'nın dörtte birinde oturup Türkiye'nin 12 katı büyüklüğünde bir ülkeyi idare edebiliyor.

Çünkü oraya oturunca devletin değil, hukukun egemenliğini savunuyor.

Dün Çankaya'da Demirel'den Kürt sorununa askeri opsiyon dışında bir çözüm arayışına izin vermeyeceğini;

Özelleştirmeye sıcak bakmadığını;

Ve Avrupa Birliği'ni de öyle çok fazla da önemsemediğini öğrendik. Ayrıca bu nedenlerle kötümser olmamak gerektiği öğüdünü aldık.

Devlet, iyimser olmamızı istiyor..."

Hasan Cemal ise; "Demirel'de değişen bir şey yok" diyor.

38

Mümtaz Soysal Hoca, istifasının nedenlerini anlattı. Sordum, şöyle dedi:

"Almanya'ya AB ve Gümrük Birliği için Kinkel'le pazarlığa gitmeden önce Çiller'e –ki yanımızda Karayalçın da vardı– Dışişlerinde yapmak istediğim değişikliği içeren 80 kişilik listeyi verdim. Memnun olmadı. 'İstifa ederim,' dedim. 'Olabilir' dedi.

Yine biraraya geldik. Listeye şöyle bir baktı, 'Büyüklere gelelim' dedi. Büyükler dediği Volkan Vural. Ben Bakanlığı 80 kişiyi yer değiştirerek yönetmek istiyorum, o ise... Israrcı olunca, 'Ben Dışişleri Bakanıyım' dedim. Çiller 'Ben de Başbakanım' dedi. 'İstifa ederim' deyince, 'Memnun olurum' dedi ve iş bitti."

CA: "Çiller cahil."

MS: "Hem de nasıl. Vasatın üzerinde İngilizcesi var. İsrail'de ne söylerse herkes bıyık altından gülüyor."

CA: "Zaten devlet de ne durumda?"

MS: "Ne Bakanlar Kurulu var, ne de başka bir şey. Bak sen yukarda bulunuyorsun diye söylemiyorum. Dosyaları okuyan, ilgi sahibi tek konuşulabilir insan Cumhurbaşkanı. Babacan konuşuyor meseleleri, o ayrı, ama tek bilerek konuşan insan Cumhurbaşkanı."

CA: "Yerine galiba Abdülkadir Ateş geliyor."

MS: "Yok, Murat geliyor. Anayasa'ya göre, hem Başbakan Yardımcılığı, hem de Dışişleri Bakanlığı aykırı değilmiş.

Yarın basın toplantısı yapacağım. Etraflı açıklama yapacağım."

39

Gece Demirel aradı.

"Kadın elinde bir kâğıtla geldi" dedi.

"İyi mi oldu istifa?"

SD: "Reuter bir yorum-haber geçmiş. 'İstifa Batı'da memnuniyet uyandırdı,' diye. Murat vekâlet edecek."

CA: "Murat'ın asaleten geleceği söyleniyor."

SD: "Bana öyle bir şey söylemedi."

CA: "İstifaya neden Volkan Vural meselesi mi?"

SD: "Hayır. Bakalım müsteşar olacak mı Volkan Vural? (Mümtaz Hoca bana Demirel'in, bir konuşmalarında Volkan'ın Dışişleri Müsteşarlığına gelemeyeceğini söylediğini aktardı.)

CA: "Ama bugün Vural'la da görüştünüz?"

SD: "O çoktan istenen bir randevu. Tamamen rastlantı."

CA: "Bugün Mümtaz Hoca'yla konuştum. Sizin için 'Devlette dosyaları okuyan, tartışılıp konuşulabilecek tek insan,' dedi. 'Ne Bakanlar Kurulu ne de devlet var ortada,' diyor."

SD: (Mümtaz Soysal'dan belki böyle bir yargı beklemiyordu.) "Dürüst davranmış."

(Benim izlenimim şu: Demirel de Soysal'ın Dışişlerinden ayrılmasına memnun. Bu duygusunu Reuter'in verdiği yorum-haberle ortaya koyuyor.)

40

O gün akşam saatlerinde yaptığımız görüşmeyi anlatmadım galiba.

Ceketi çıkarmış, Emel Yatmaz'la çalışıyor. Yarınki basın toplantısına hazırlanıyor.

Basın toplantısı doğrusu beni fazla ilgilendirmiyordu. Ama, Demirel önüme iki kitapçıkla bir metin koydu. Metin yılbaşı mesajının taslağı.

Yılbaşı konuşmasını okuyup eklenecek bir şey varsa 'yarın sabah bildirmemi' söyledi.

Küçük kitapçıklar ise: "1995'e girerken Türkiye" ve "1995'in hedefleri" başlıklarıyla basılmıştı.

Yalnız kaldığımız zaman:

CA: "Çevik Güç 202 oyla Meclis'ten geçti."

SD: "İyi."

CA: "Neresi iyi efendim! DYP'nin 180 askeri var. 202 oy alabiliyor. Yani 22 oy öteki kanattan veya öteki küçüklerden."

SD: "Ya karşı olanlar?"

CA: "160!"

SD: "İşte bu, demokrasi."

CA: "Bazılarına göre güzel siyah gözler içeri girerken neşeliydi. Oy sonucunu alınca nemlendi, hüzünlendi.

Başbakan hatun, kuliste sizin de Çekiç Güç süresini saptama yetkisini Meclis'ten alıp hükümete verilmesine yanlı olduğunuzu söyleyerek oy istedi. Siz Meclis'e ait yetkinin hükümete devrini istediniz mi?"

SD: "Çok önce söyledim, yeni değil."

CA: "Meclis yetkisini hükümete nasıl devredecek?" (Meclis'te söylenenlere bakılırsa; Demirel, 1991'de hükümete gelince ANAP zamanında işleyen bu tür hükümet yetkisini Meclis'e iade etmişti.)

SD: "Çok önce. Ben 'Madem ki yabancı güç konuşlandırmayı Meclis kabul etmiştir, öyleyse süresini hükümet saptamalıdır,' dedim."

CA: "Yine elmalarla armutları karıştırdılar. Bir önerge verdiler. Bu kez Meclis'ten 6 ay süre alacaklar Çekiç Güç'e, ikinci 6 ayı hükümet kendi saptayıp verecek."

SD: "Eeee?

CA: "Başkan (Kalemli) bu önergenin Meclis yetkisini hükümete devretmek olduğunu söyleyerek..."

SD: "Evet?"

CA: "İşleme koymadı ve iş yattı!"

Demirel, sustu. Sonra:

SD: "MGK'da bu konu görüşülürken süre vermeyelim, hükümet süreyi saptasın, demiştik."

CA: "Zaten MGK'dan çıkan bildiride süre yoktu. Her seferinde 6 ay süre konulurdu bildiriye. Şimdi 'Niye süre yok?' diye sorulduğunda 'Hükümete bıraktık' yanıtı alındı. Demek ki, Cumhurbaşkanı hükümetle anlaşmıştı."

(Nitekim son gün Çiller, Köşk'e gelmiş, Demirel'le bir buçuk saat konuşmuş ve bu görüşmeye Murat Karayalçın da katılmıştı. Yetkinin Meclis'ten alınıp hükümete verilmesi tezgâhlanıyordu ve Çiller de kuliste ve grupta bu nedenle istemi Demirel'in de onayladığını söylemişti.)

CA: "Ama Meclis'te sizi kullandı."

SD: "İşine geldi mi benim istediğimi söyler."

CA: "Sizinle son konuşmasında bu konular var mıydı? Beyefendi, bu işler böyle gitmez.

Şimdi bakın, gazetecilerle yaptığınız konuşmalarda söylediklerinizi alt alta koyarsak şu sonuç çıkar:

Sosyal, ekonomik ve laik Cumhuriyet konularında her şey olumsuz bir grafik çiziyor. Sonuçta: 'Türkiye nereye gidiyor?'

Gazeteciler size saygılarından daha açık söylemediler belki. Ama söylemek istedikleri bu sonuçtu.

Siz ise, olumsuzları söylemiyor, fakat olumsuzlukların karşısına olumlu olan öğeleri koyuyorsunuz."

SD: "Daha başka ne söyleyebilirim ki... Ben Cumhurbaşkanıyım. Bu hükümeti karalayamam, kötüleyemem.

Bu hatuna şunu söyledim: 'Türkiye çöküyor. Devlet çöküyor.' Çok bozuldu. 'Neresi?' dedi. Sıraladım. Pahalılık, işsizlik gibi kimi önemli sorunlar... Dedim ki ona:

'1995 seçim yılı olabilir.'"

CA: "Gazetecilere de söylediniz."

SD: "Ben bunu söyleyince, çok bozuldu. 'Seçim yılı olduğu şimdiden açıklanmaz. Ama seçim yılı olabilir 1995.'

Çiller'e 'MHP ile hükümet kuramazsın' dedim. 'Ancak 28 Ocak'a hazırlanmak lazım. Mutlaka hükümet meselesi gelecek, yeni hükümet sorunu ortaya çıkacak. Şimdiden tedbir alınması gerekiyor' dedim."

CA: "Şimdi bir başka söylentiden bahsedeceğim: Yargının bağımsızlığı üzerinde titriyorsunuz, söylüyor ve övünüyoruz. Fakat son zamanlarda iki karar çıktı.

DEP kararı. Hepsi idam istemiyle yargılandı. Birden mahkeme son gün, suçun neviini değiştirdi. Örgütlü suç yoktu, adi suç vardı ortada.

Sivas davası; yine son gün karardan önce suçun nevii değişti.

Rejime, laik Cumhuriyet'e karşı işlenen suç olmaktan çıkarıldı. O da adi, bireysel suça dönüştürüldü.

Bu iki davada karar tamamen siyasi içerikte. Mahkemelerin siyaset yaptığı söyleniyor. Bir çeşit muvazaa. Karar günü suçun neviinin değiştirilmesini istiyorlar."

SD: "Kim, avukatlar mı?"

CA: "Evet. Mahkeme karara çekiliyor, talebi kabul ediyor ve suç nevii değişiyor."

SD: "Yani bu mu (Çiller mi) yaptırıyor bunları?"

CA: "Onun aklı ermez bu işlere."

SD: "Peki kim veya kimler?"

CA: "Öğrenemedim. Bakınız, kararda Aziz Nesin'in tahrik ettiği söylenip suç duyurusunda bulunuluyor. İnsaf edilsin. Aziz Nesin bir basın toplantısı yapacak, 15 bin kişi bunu duyup anında sokağa dökülecek! 'Şeriat' diye bağıracak ve Madımak otelinde insanları yakacaklar. Buna kim inanır? Kimi Aziz Nesin'in tahrik ettiğine inandırabilirsiniz, kimi?"

(Nesin Ağabeyi bu gece arayıp ellerinden öptüm ve kendisini bir basın toplantısı ile 15 bin kişiyi sokaklara döküp "Şeriat isteriz" diye bağırttığı için kutladım. Aziz Ağabey güldü.)

Yargı üzerinde Demirel'le konuşmalar yaptıktan sonra, gece, ertesi günün gazeteleri geldi. Müthiş bir rastlantı:

Milliyet'teki Piar anketi: "Siyaset cübbe giymiş" diyordu.

(29 Aralık 1994) Sabah, Demirel Bülent Tanla'yı kabul etti, erken saatlerde. Tanla herhalde anketin bir kopyasını Cumhurbaşkanı'na vermiş olmalı.

O akşamki görüşmeyi kesmek istedim.

Yüklenmiştim. Ya da bana öyle gelmişti. "Sizi yormayayım" dedim.

"Yok, sizin notlarınızı bitirelim" dedi. Ama sesi bozuk ve hayli sertti. Alışık değil böyle konuşmalara. Hep o, sert söyleyecek, karşısındaki susacak!

Zaten "Kardeşim" diye başladı mı söze, anla ki, bozuk!

SD: "Milliyet'i kurşunlamışlar."

Doğruladım. Gazeteler üzerine görüşmeler... Hava biraz yumuşadı.

"Daha neler var notlarda?" dedi Demirel.

Mümtaz Soysal'dan söz ettim.

CA: "Ama bugünkü gazetelere bakarsanız, Cavit Çağlar'ın her gece sizinle konuştuğunu söylediğini göreceksiniz."

SD: "Çağlar bizim canımız ciğerimiz. 10 gündür konuşmuyoruz. Ne yapayım? Uyarmak da yeterli olmuyor, böyle konuşuyor işte."

Konuşmanın bundan sonrası yumuşak bir hava içinde geçti.

Ayrılırken, "Kimi şeyler var ki ben söylemek zorundayım. Eğer sizi yordu ise..." dedim. Aslında "Sizi üzdüm galiba" demek gerekiyordu, söylemedim.

Demirel, "Yok, yok. Ne varsa bana söylemelisiniz. Söyleyebilirsiniz" dedi.

41

Yılın son günleri. Yeni yıl gelince, 'Köşk'ten ayrılmamla' ilgili konuya döneceğimizi söylemişti Demirel.

(30 Aralık 1994) "Sizden hiçbir şey istemiyorum" diye söze başladım: Maddi sıkışıklıktan kitap ve yazı yazmaya kadar klasik gerekçelerimi yine sıraladım.

Yumuşak bir sesle, "Necdet dönsün, hallederiz" dedi.

Yanıttaki anlamı kavrayamadım. Necdet Seçkinöz neyi halledecekti?

"Geçen ağustos ayında sıkıntılarımı size söylemiştim" dedim.

"Evet, söylediniz" dedi.

"'Yılbaşında durumunuzu değerlendiririz,' dediniz. Eh, işte yılbaşı."

"Evet."

Demirel, onca yakını nedenleri arasında acaba maddi sıkıntılara ilişkin sözlerimi ayrılma nedeni olarak mı görüyordu? İşte bu tam bir yanılgı olacaktı. Hiçbir zaman maddi durum, bir yerden, bir kurumdan ayrılmama yol açmamıştı. O kadar ki, bir yerde göreve başlarken bile parasal durumu konuşmamıştım. Bakalım?

Görüşme, son noktayı koymamıza elverişli ortamda gelişmedi. Oysa kaç gündür provasını yapıyordum.

Üç-beş gün yoktu. Kişisel sorunum beş gün sonraya sarkıyordu.

1994'ü değerlendirmemi istedi:

"Bana göre önemli olay, yılın ikinci yarısından sonra sizin Cumhurbaşkanlığını 'tarafsızlıkla' yaptığınızın artık söylenip yazılmaya başlanması," dedim. Köşk için 'en önemli olay' buydu. Çünkü

Demirel yılın ilk altı ayında basının kendisine yönelik eleştirilerinden çok rahatsızdı. Oysa ben kendisine sürekli olarak;

"Üç-beş ay geçsin bakın ne sonuç çıkacak. Basın da değişecek" diyordum.

Anımsattım bu görüşleri.

Dinledi.

Ayrıldık!

Yılın son günü (30 Aralık 1994) gelecekte başka yönlere kayan bir konuyu açtı bana:

"Bir 'devlet planı' yaptıracağım ve buraya gelişimin yıldönümünde ilan edeceğim."

CA: "Bir yeni Anayasa taslağı?"

SD: "... da olacak içinde. Tartışmaya açılacak!"

Öyle bir yıla giriyorduk ki; laik Cumhuriyet'in sarsılacağı, saldırıya uğrayacağı bir yıl olacaktı 1995.

Refah içinde köktendincilik atağa kalkacaktı.

1995 genel seçimlerinden sonra iktidarda kalma, kişisel suçlamalardan kurtulma uğruna laik rejimin feda edilme yılını ve aylarını yaşayacaktık.

İkinci Bölüm

1995

"Bütün o kötü şeylerin içinde insan iyisini nasıl da unutuyor."

42

Yeni yıla –Cumhuriyet'in manşetinde belirttiği gibi– "Her türlü teröre hayır" diyerek girdik.

Girdik, ama İstanbul'da 'büyük bir otelde, aydınların ve sanatçıların buluştuğu bir pastaneye yerleştirilen bombanın patlaması can aldı' ve Cumhuriyet yazarı Onat Kutlar önce felç oldu, sonra öldü.

Hereke'de otobüs tarandı.

Yurtta yılbaşı, terör korkusuyla geçti (1 Ocak 1995).

Aralık 94'ün son günlerinde Demirel'in düzenlediği basın toplantısında öne sürdüğü 'yeni fikir' yeni yılın tartışılan konularından biri olmaya aday. Cumhurbaşkanı; 'Anayasa'nın değiştirilmesini' ve 'sistemin tıkandığı durumlarda Cumhurbaşkanlarının seçimi yenileme yetkisine sahip kılınmasını' istemişti.

İkinci bir konu daha tartışılıyor.

Çiller Karabük mitinginde "Ne mutlu Türk'üm diyene" sloganını değiştirmiş, "Ne mutlu Türk vatandaşıyım diyene" biçiminde halka duyurmuştu.

Demirel, İstanbul'da. Bir süre önce 'Anayasal vatandaşlık' kavramını ortaya atan Demirel'e karşı, acaba böyle bir slogan icat etme hevesine mi kapılmıştı Çiller?

Demirel, "Devlet, Türkiye Cumhuriyeti Devleti, millet Türk milletidir" dedi:

"Bu sözlerin (Çiller'in sözlerinin) benim anayasal vatandaşlık yaklaşımımla arasında hiçbir ilgi yok. Benim söylediğim şudur: Kim, hangi menşeden gelirse gelsin, Türk milletinin ferdidir.

Bu ülkedeki her fert, Türk milletine mensuptur.

Türklük, ırk kavramına dayanmaz. Hangi ırk menşeden gelirse gelsin, hangi mezhebe mensup olursa olsun bu değişmez."

Demirel bu konuda da Çiller'le 'tartışmaya girmeyeceğini' belirtti ve "Kimin neyi ne manada söylediğini bilemem. Ama benim söylediğim, milletin Türk milleti oldugudur. Ben bölücülük kokusu vermem. Bende bölücülük kokusu arayanlar bulamazlar" diye konuştu.

Seçim yetkisi istemesine değinen yazıyı da okumuştu Demirel.

Niçin böyle bir öneride bulunuyordu Cumhurbaşkanı? Oktay Ekşi diyor ki:

"Refah Partisi iktidara 'Seçimle geldim, ama seçimle gitmem' derse, –kimse kendini aldatmasın, bunda sürpriz yoktur– kendi elinde bir yetki olsun istiyor."

Demirel, telefonda hafif alaylı bir sesle Ekşi'nin yazısını değerlendirdi:

"Oktay kedi olduğundan beri ilk defa bir fare yakaladı."

Laf Karabük'ten açılınca Kardemir'in işçiye devri konusuna değindik.

Acaba işçiler bu tesisleri alarak 'kazık mı yiyorlardı?'

Demirel'e göre 'sendika enayi' idi.

"Devletin desteği olmadan tesis ayakta kalamaz" diyordu. "Üstelik Çiller'in 'Verdim' demeye hakkı yok! Özelleştirme yasası o hakkı vermiyor hükümete."

(Oysa zaman, işçinin ve sendikanın 'enayi' olmadığını gösterdi. Kardemir, devlet elindeyken zarar ediyordu, özelleştirilip işçiye verilince kâra geçti.)

Oktay Ekşi aradı beni. Ona Elmalı olayını anlattım. 1960'larda bir yazı üzerine hükümetin Diyanet İşleri Başkanı Elmalı'yı görevinden aldığını söyleyince, Oktay sordu: "Kimin Başbakanlığında?"

"Demirel'in" diye yanıt verdim, Oktay hayli şaşırdı. Ama bu olayı anımsatmam üzerine Demirel heyecanlandı:

"Meydanlarda Sunni-Alevi ayırımı yapıyordu. Refet Sezgin'e

emir verdim (o sırada Diyanet İşleri'ne bakan Devlet Bakanı). Bir saatte Diyanet İşleri'nden uzaklaştırdık Elmalı'yı. Elmalı daha sonra Demokratik Parti'den milletvekili geldi. Geçenlerde ölmüş," dedi.

Ama bu eyleme, Hürriyet'teki "Atatürkçüler neredesiniz?" yazısı yol açmıştı.

Meclis'i feshetme yetkisini niçin istediği artık tartışmaya girmişti.

Biz, bu yetkiyi isterken Demirel'in rejimin aksaksız işlemesi için böyle bir öneride bulunduğunu sanıyorduk. Görünüş buydu. Fakat Demirel, önce fesih yetkisini tartışmaya açtı. Görev süresi boyunca bu öneriye yenilerini ekledi ve sonunda, başkanlık sistemine dayadı.

1995'in ilk günlerinde, soru şuydu: "Cumhurbaşkanı durup dururken neden kendisine, Meclis'i feshedip erken seçime gitme yetkisinin verilmesini istedi?"

Genelde başkanlık ya da yarı başkanlık sistemi uygulayan ülkelerde Devlet Başkanlarının 'Meclis'i feshetme yetkisi' bulunuyordu.

O sırada öneriyle başkanlık sistemini bağdaştıracak işaret yoktu ortalıkta.

Tartışma başka yönlerdeydi. 'Manevi oğlu' İlnur Çevik, bir yazısında "Niçin gerek gördü?" sorusuna yanıt veriyordu:

"Deneyimli kurt politikacı Demirel işlerin kötüye gittiğinin kokusunu alıyor ve herkesi uyarıyor. Şu andaki olumsuz rüzgârlar esmeye devam ederse Türkiye'de sistem yeni bir çıkmaza girecek ve çıkış yolunu yine sivil yöneticiler bulamazsa veya yaratamazsa ister istemez yeni arayışlar başlayacak...

...Ülkenin kötü yönetildiği, geleceğin de pek parlak olmadığı, onun için Meclis'in kendini yenileyerek ülke sorunlarına çözüm bulacak hükümetler çıkarır hale gelmesi gerektiğine değiniyor..."

Özkök'e verdiği demeçte ise Demirel, "Bugün için böyle bir yetkiye ihtiyacım yok ama 6 ay sonra olabilir" diyor.

Bu cümle daha çok karışıklık yaratıyor.

ANAP'lılar, hatta bir kısım DYP'liler, Demirel'i eleştiriyor ve "Tek adamlığa oynamak istiyor" diyorlar.

İşler başka kanallara yayılıyor. Bir özel televizyonda İlnur Çevik işi darbelere kadar yayıyor.

Yavuz Gökmen yazıyor: "İlnur Çevik anlatmaya başladı: Demirel cuma günü bana dedi ki: 'Benim başıma iki defa bu iş geldi. Hem 12 Mart'ta, hem 12 Eylül'de darbe oldu. Oysa, Cumhurbaşkanı'nın Meclis'i feshetme yetkisi olsa, seçime gidilebilse bunlar olmazdı."

Cuma namazı söyleşileri.

Yavuz Gökmen yazısına şu başlığı koymuştu: "Darbeden korkma Süleyman Bey!"

Belki darbeden korkmuyordu Demirel ama; Çankaya'dan 3. bir darbe ile 'aşağıya inmek de istemiyordu.'

Fakat, her biri ayrı değerde olan söylentiler ya da haberler arasında Özkök'ün yazısına dayanarak Hürriyet'in çıkardığı manşet bir-iki gün çeşitli ve yoğun yorumlara yol açtı.

Özkök'ün yazısı; çeşitli çevrelerde Demirel'in bir darbe beklediği ve olası darbeye karşı önlem aradığı biçiminde yorumlandı.

Fesih yetkisi istemi bir çeşit 'rejime paratoner' gibi algılandı.

'Manevi oğlu'ndan öğreniyoruz ki; fesih istemi, 'darbelere karşı bir emniyet sübabı.'

Bu arada Demirel'in Köşk'te canının sıkıldığını söyleyerek öneriyi hafife alanlara da rastlanıyor.

Bu türden tartışmaları biraraya getirip bir sonuç çıkarmaya çalıştığım sırada Fikret Bilâ aradı. Demirel'i aramış, konuşmuş.

Fikret'e göre, 'Baba' biraz da 'kafayı bulmuş galiba' ama, Ertuğrul Özkök'e ateş püskürüyormuş!

"Acısını benden çıkardı" diyordu Bilâ: "Saptırıyorlar, çarpıtıyorlar sözlerimi. Kapattım bu konuyu" dedi. Hiddeti Özkök'e ve gazetecilere!

Demirel, "Konuşmayacağım" diye lafı kapatmak istiyor. Oysa "Kapattım o bahsi" dedikten sonra yine aynı önerileri yapmayı sürdürdüğüne kaç kez tanık olduk.

Gece geç vakit, Demirel'i aradığım zaman hiddetli bir insan bulma olsalığına karşı hazırlıklıydım. Ama nerede... Demirel, hiddetli, kızgın falan değildi, üstelik neşeliydi:

Bana "İşi kaşıyorlar" dedi. "Ertuğrul bana 'Ne zaman bu fesih hakkı' diye sordu. Ben de '6 ay, bir yıl' dedim. Cavit Çağlar-Aydın

Doğan-Taylan Paris'e gitmişler. Herhalde Çağlar, Doğan'a bir şeyler söyledi. O da Ertuğrul'a. Zincir böylece tamamlanıyor."

Güldü:

"Bir süre sonra biz bu konuyu daha da kaşırız" dedi.

SD: "Parlamento içinden bu karar çıkmıyor. Dosya yapmak için söylemiyorum bunları. Rejimin sübabı olacak fesih." (Neden bu gerekçeyi söylediği de gazetelerdeki yazılarda bulunuyor. Örnek verenler var. "1980'de Demirel Cumhurbaşkanı seçtirebilseydi darbe gelmezdi, seçime de gereksinilmezdi" diyen yorumlar yazılıyor.)

Böyle acayip bir hava. Darbe ile Meclis'in fesih yetkisinin Cumhurbaşkanı'na tanınması önerisiyle karışık bir hava.

Ama belli oluyor ki; Cumhurbaşkanı, bu konunun enine boyuna tartışılmasından yana.

Daha sonra Cumhurbaşkanı Demirel'den uzunca bir açıklama geldi:

"Hâkimiyet milletindir diyeceksin. Seçmenine gitmeyeceksin. Grupta, kürsüye çıkmayacaksın. Meclis kürsüsüne çıkmayacaksın. Ufak büyük işlere aracılık yapacaksın. Bakankolik olacaksın ve durmadan milletin hâkimiyetinden söz edeceksin. Yok öyle şey. Biz iki kez bu olayla (darbe ile) karşılaştık. Meclis seçime gitmedi, darbe geldi.

Biz bu rejimi sokakta bulmadık."

Baktım: Cumhurbaşkanı, harcamadığı milletvekili bırakmadı. İktidarda ya da parti genel başkanı olduğu zamanlar, bu söylediklerinin binde birini söyleyemeyen bir siyaset adamı, Cumhurbaşkanı olunca milletvekillerinin ipliğini pazara çıkarıyordu.

Hayret etmedim dersem yalan söylemiş olurum.

Demirel, Meclis'i fesih yetkisi uğruna darbelere uzanan örnekler sunuyordu.

CA: "Çiller, Kartalkaya'da yılbaşını geçirdi. Özer Çiller o gün 'Nereden çıktı bu seçim işi' demiş. Oysa siz 1995'te seçim olabileceğini söylediniz."

SD: (Parladı) "Hayır! 'Yap seçimi' dedim. 'Yap!'

'1995'te seçim kaçınılmaz' dedim."

CA: "Çiller'in 'Türkiye vatandaşı' sözü, daha önceleri Karayalçın'ın ağzında da vardı. Ama Murat şimdi 'tek millet' falan diyor.

MHP ise, Çiller'in söylediği kavrama fena halde tutulduğunu açıklıyor."

SD: "Öyleyse çıkıp açıklasınlar."

CA: "Turgut Sunalp'in 1964'teki Kıbrıs harekât planlarını İngilizlere verdiğini açıklayan İngiliz belgelerini herhalde gördünüz?"

SD: (Turgut Sunalp'le pek yıldızı barışmadığı için hayli keyifli) "Rezalet!"

CA: "İyi ama, Sunalp de, 'Biz o sırada İngilizi işlettik, uyuttuk' diyor. Planlar uydurma."

SD: "O ne İngilizdir, ne İngilizdir. Hiç olur mu? Söylemiştir Sunalp."

Demirel'in hâlâ darbeden korkuyor görünmesi şaşırtıcı. Meclis'in feshi bir darbeyi önlemeye yeterli mi?

Bu önlem yeterli mi? Demek ki, RP korkusu ve bu bağlamda 'darbe olasılığı' var.

Evet, ama askerler darbe yapmazsa şeriata teslim olan bir Türkiye olacak!

43

Tabii, Demirel'i kollayan yorumların haberlerin yanı sıra sert tepki gösteren manşetler de gündemdeydi (3 Ocak 1995).

Örneğin Akşam: "Açık konuş Demirel" diyordu manşetinde:

"Cumhurbaşkanı Demirel'in '6 ay içinde Meclis'i feshetmem gerekebilir' açıklaması, 'Bu, bir darbe uyarısı mı?' sorusunu gündeme getirdi."

Bir gün önce ise; Akşam, "Demirel çok başka hesapların içinde!" başlığıyla çıkmıştı.

Kulis, 'Demirel'in darbe kokusu aldığı için böyle bir öneri yaptığını' konuşuyor.

Hasan Cemal aradı, "Yahu," dedi: "Geldim ki etraf toz duman. Bir 6 ay meselesidir gidiyor. Telefondan geçilmiyor. 'Ne olacak, ne oluyor?' soruları. Hakikaten ne oluyor? Ne demek istiyor Demirel?"

Dilim döndüğü kadar –kısıtlı bilgiler ve belki de gerçekçi olmayan izlenimlere dayanarak– 'Demirel'in elinde herhangi somut bir

bilgi olmadığını, şu anda darbe olasılığı bulunmadığını' anlattım Cemal'e.

Ama, Çiller'e '1995'te seçimin kaçınılmaz olduğunu' söylediğini de ekledim sözlerime.

Başka gazeteci arkadaşlara da aynı çerçevede bilgiler verdim.

"Telefondan geçilmiyor, bildiğim kadarıyla olayları anlatmaktan yoruldum" dedim Demirel'e.

"Fakat" diye sürdürdüm: "Ertuğrul'un 6 ay gibi bir zaman saptaması darbe söylentilerini güçlendirdi. Herkeste bir beklenti başladı."

SD: (Adeta gürledi) "Altı ay, sonra darbe olacak! Sanki seçim darbeyi engeller! (Daha önceleri 'önleyeceğine' değiniyordu.) Mesele basit. Basın toplantısının metninde de vardı. 104. madde TBMM'yi feshetme yetkisini Cumhurbaşkanı'na veriyor, 116. madde bu yetkiyi engeliyor. Bunu ortadan kaldırmak gerekiyor. Ben, 'Maddeyi işler hale getirelim,' diyorum.

Bugünden yarına kendim için de istiyor değilim. (Artık 'acaba' sorusu filizlenmeye başlamıştı kafalarda.)

İşte Cumhurbaşkanı. Eksiği varsa, düzeltilmesi gereken varsa ve düzeltilirse Cumhurbaşkanı'nın vasfı değişir mi? Hukuka uymuyormuş benim önerim. (Cevheri böyle söylüyordu.)

Bizim 'devlet projemizde' var. Cumhurbaşkanı'nı halk seçsin. Cumhurbaşkanı Meclis'i yenilesin. Fesih hakkı olsun. İtalya'da, Portekiz'de (son gezide iyice öğrendi Portekiz'deki uygulamayı, şimdi söylemeye başlıyor), Fransa'da Cumhurbaşkanları Meclis'i feshedebiliyor. İngiltere'de Başbakan grubuna danışmadan seçime gidebiliyor. Bunlar, bizim hukuk sistemimizin neresine uymuyormuş?

Bunların istediği beş yıl gitmemek. Arabuluculuğa, komisyonculuğa 5 yıl devam etmek!

Ufak büyük menfaatlerle 5 yıl daha yaşayalım da ne olursa olsun!

Yeter bu kadar!

Bir yıl daha... Altımızı oyacaklar.

1960, 27 Mayıs... 1971, 1980... Aynı şeyler. Aynı rezalet!

Yüzde 150 enflasyon olacak. Halk perişan. Bu beyler oturacak. Yok öyle şey!

Meclis olmaktan çıkacaklar. Biz onları Meclis olmaya çağırıyoruz.

Onları kurtarıvereceğiz."

Son cümleler tam bir Ispartalı şivesiyle, üslubuyla...

Demirel'e gereksiz kimi tartışmaları önleyeceği düşüncesiyle açıklama önerdim. Kabul etmedi:

"Sadece Yavuz Donat'la konuştum. Bir şeyler söyledim, yazacak" diyordu.

SD: "Zamanı gelince söylediklerimin hepsini açıklar, söyleriz. Akşamüzerine kadar evdeyim."

CA: "Bir şey olursa yeni, sizi ararım."

Bu görüşme saat 13.00 sıralarında yapılıyordu, o salı günü, 3 Ocak 1995'te.

İlhan Selçuk kaygılı: "Her şey kötüye gidiyor" dedi.

Bakalım daha ne kadar süre burada kalacağım?

44

Aynı gün. Saat 17.00.

Gündem değişmiyor: Demirel'in önerisi ve darbe olasılığı!

Gün boyu izlediğimiz tepkileri dinledikten sonra konuştu:

"Türkiye'de her gün Meclis'e, milletvekillerine, Meclis'teki boş sıralara, kavga eden milletvekillerine küfrediliyor. Hal böyleyken, kendini yenilemeyen bir Meclis'i tükendi deyip yenileme yetkisi istemek neden darbe anlamına geliyor? Asıl şimdi hedefine ulaştı laf."

CA: "Bütün gürültü Ertuğrul'un 6 ay diye tarih vermesi ile çıktı. Öyle ki basın, darbe olup olmayacağını araştırıyor. Ben de soranlara 'Yahu, darbe dediğiniz tren tarifesi mi? Altı ay sonra bir salı günü saat 16.00'da geleceğini söyleyecek?' diyorum."

SD: (Güldü) "Beklesinler darbeyi. Her altı ayda bir komaya girerler."

Bugünkü izlenimim şöyle: Demirel, Çiller'den kurtuluşu seçimde görüyor. Bu önerilerle ola ki, seçime zorluyor Çiller'i, belki de parlamentoyu.

Ecevit ise; Demirel'in 'son çıkışını' başka biçimde yorumladı (5 Ocak 1995):

"Sayın Demirel siyasette etkili olmaya alışmış bir devlet adamı. Fakat Cumhurbaşkanı olduktan sonra o etkisi Türkiye'deki rejimin doğası gereği olarak azalmaya başladı. Bundan rahatsızlık duyuyor.

Birtakım sıkıntıları görüyor, fakat o sıkıntılara çözüm önerilerinde de bulunduğu halde hükümet onları dikkate almaya gerek görmüyor" diye konuştu.

TBMM Başkanı Cindoruk ise, Anayasa değişikliği konusunu görüşmek için kendisini ziyaret eden ANAP lideri Yılmaz'a, 'Cumhurbaşkanı'nın askeri darbeden şüphelenmediğini' söylüyor.

"Seçim zarureti var" diyor ve "yoksa, Cumhurbaşkanı'nın yetki alma ve kendini şahıs olarak güçlendirme niyeti yok" diye ekliyor.

45

Fakat, Demirel'le bir çarşamba günü (4 Ocak 1995) yaptığımız konuşmada değişik irdelemeler saptıyorum.

Önce, Demirel'in Yavuz Donat'a söylediklerinden sonra Milliyet'teki yayına bir göz atalım:

4 Ocak günü 'taşra baskısı' geliyor. Yavuz'un yazısı "Demirel bir öyle, bir böyle" başlığı altında çıkıyor ve ikinci başlık daha vurucu:

"Cumhurbaşkanı, Yavuz Donat ile sohbetinde 'Darbe kokusu falan yok' dedi ama darbe örnekleri verdi."

Spot başlıklar daha ayrıntılı:

"'Meclis'i feshedip erken seçim yetkisi' isteyen Demirel, 'askerin ayak seslerini' mi duyuyor? Demirel, bu soruya 'Öyle bir koku alsam, zaten iş işten geçmiş demektir. Herkes havanda su dövüyor. Ben başka bir şey söylüyorum' yanıtını veriyor.

Ama aynı Demirel, sözlerini şöyle sürdürüyor: '1960 Nisanında Meclis kendini yenileyebilseydi 27 Mayıs olmazdı. 1970'te seçime gidilebilseydi 12 Mart muhtırası gelmezdi. 12 Eylül yapılmazdı, 1980'de seçim yapılabilseydi. Cumhurbaşkanı'na Meclis'i yenileme yetkisi verilmesi, bir ilaçtır.'"

Fakaaaat... Aynı yazı, kent içlerindeki baskıda değişik bir başlıkla yayımlanıyor:

"Demirel postal sesi mi duydu?"

İkinci ve spot başlıklar değiştirilmemiş, aynen saklı tutuluyor.

Cumhurbaşkanı aramış. İstanbul'da. Aradım:

"Ne var ne yok diye aradım" dedi.

CA: "Sizin önerinizle ilgili tartışmaların dışında bir şey yok."

SD: "Öneriyi 'darbeye' bağlamak demagojidir. Açıkça söylüyorum; ben ne bileceğim Meclis'i ne zaman feshetme kararına ihtiyaç olacağını! Belki 6 ay, belki 16 ay, belki 16 yıl.

Bu, devlet politikası. Sadece darbeye karşı da değil. Seçilmiş adamların laubaliliğine, kendini seçene karşı olan milletvekillerine...

Bu öneri 'Toparlanın, hizaya gelin, millet sizi alkışlamıyor. Gelin bu işin dengesini bulun' diyor.

Ben bu adımı atarken düşündüm. O sırada size de söyledim ya.

Türkiye bugün zaten bunalımda. Altı ay sonra, bunalım daha da artabilir. Ben Çiller'e 'Bir şey yapın' dedim. Ben bu yetkiyi bu yıl için istemiyorum ki. Seçim kararı çıkabilir her zaman Meclis'ten. Ben bu yetkiyi kendim için de istemiyorum. Cumhurbaşkanlığı makamı için istiyorum. Anayasa değişikliği zor, seçim kararı kolay."

CA: "ANAP da böyle söylüyor. Çiller yerine Yalım Erez konuşuyor. Size çatıyor. 'Bir şey biliyorsa söylesin,' diyor."

SD: "O, zurnanın son deliği. O delik işlemez."

CA: "Çiller bu konuda susuyor, acaba neden?"

SD: "Diyecek bir şeyi yok ki... Ben 'Cumhurbaşkanlarına fesih yetkisi verilsin' diyorum. Ona söylemiyorum, kamuoyuna söylüyorum.

Şunu da söyleyeyim: Yapmasaydım, bir gün başımıza bir şey gelir, darbe olursa bana o zaman 'Niye tedbir almadınız zamanında' derler.

Önümüzdeki günlerde bir şey daha söyleyeceğim: 'Cumhurbaşkanını halk seçsin', diyeceğim. Fesih ve halkın seçeceği Cumhurbaşkanı 'bizim' programımızda var.

Şimdi önümüzdeki zaman içinde 'devlet projesi'ni gündeme alacağız.

Bugün bir açıklama yapmayı düşündüm, sonra vazgeçtim."

CA: "Büyük gazetelerde ses yok. Bulvar gazetelerinde öneriniz darbeyle eşdeğer. Hürriyet suskun. Milliyet'in taşra baskısını gördünüz mü?"

SD: "Hayır."

CA: (Başlıkları okudum.)

SD: (Bozuldu) "Bu İstanbul'dakiler böyledir. Bilmez, anlamazlar bu işleri. Ankara'dakiler daha bilinçli, bilgilidir." (Gazeteciler için söylüyor.)

CA: "Geçen yılın enflasyonu açıklandı. Yüzde 149.5. Sizi geçtiler."

SD: "Katladılar. 26 Ocakta bu hükümetin işi maskaralık. Eeee, tabii Murat açıkta kalacak. Belediye başkanı da değil." (Gülüyor)

46

Demirel, Seçkinöz'ün önüne koyduğu evrakları inceleyip imzaladıktan sonra bize döndü:

"Bir açıklama yapmayı düşünüyorum" dedi ve sürdürdü:

"Fesihle ilgili cümleleri basın toplantısındaki metne ben koydum. Dikkatle yazılmıştır. (İlk gördüğümde metni, Ömer Tarkan'a 'Burası gürültü koparacak' demiştim.)

Metinde var. Ben ne istiyorum: Devlet işlemiyor. Adamlar beş yıl maaş alıp yatacaklar. Birisi seçime karar vermeli. Bunalım doğunca! Bunalım illa ki 'darbe' midir, darbeyi mi getirir? Ne bileyim, mesela memur maaşları, fiyatlar... Bunalım değil midir? Ama herkesin aklı darbeye takıldı. Bunu bir güzel anlatalım. Şöyle bir sayfa kadar..."

Bizlere baktı, "Ne dersiniz?" diye sordu. Ben sustum.

Ömer Tarkan: "Bugünkü gazetelere baktım. Bu konudaki yazıları dikkatle okudum. Lehinize bir yumuşama var." (Oysa Toker zehir zemberek bir yazı döşenmişti.)

Cumhurbaşkanı dinledi ve Ömer Tarkan'a, "Bir metin toparla" diye talimat verdi.

Seçkinöz'e de "Seninle saat 15.30'da konuşalım" dedi.

Ben kaldım. Yalnız kaldığımızda Demirel'e;

"Maalesef" dedim: "Öneriniz 'darbeye önlem' olarak algılanmadı. Akıllarda darbe olasılığı diye yer etti. Şimdi herkes ve hâlâ, 6 ay sonrası ne olacak diye bekliyor. Ya da bir şey olacak mı diye düşünüyor."

Demirel, "Her bunalım darbe diye algılanmadı" diye özetlenecek tezini yineledi.

CA: "Siz daha iyi bilirsiniz. Darbe gelecekse birden gelir. Yoksa daha önce haberiniz olmaz ki... 11/12 Eylül 1980... Cumhurbaşkanı Vekili Çağlayangil, makamında Genelkurmay Başkanı .Evren ile görüştü. Hiçbir şey yok. Saat 19.30'da Kara Kuvvetleri Komutanı Ersin sizi aradı. Emirlerinizi yerine getireceğini söyledi. Ama sabaha karşı darbe gerçekleşti. 12 Mart keza. Bana göre Meclis'in feshi yetkisiyle darbeyi biraraya getiremiyorum."

SD: "Ama, seçime zorlamak maksat."

CA: "Doğru. Ancak zihinlerde darbe kuşkusu yer etti ve kaldı. Bu kadın seçimden o kadar korkuyor mu, dün geceki yani yılbaşı resepsiyonuna gelmedi."

SD: "Gelmesin. Burası Cumhurbaşkanlığı. Eğer o (Çiller) devlet kademelerinde görevliyse buraya gelmesi gerekmez miydi?"

CA: "Evet. Siz Cumhurbaşkanısınız, gelmesi gerekirdi. Acaba yapacağınız açıklamaya 'Seçim yapılmalı'yı koymak doğru olmaz mı? 6 ay süresini de yumuşatıcı bir şeyler."

SD: "Seçimi bu açıklamaya koyarsak hafifler!"

CA: "Siz Çiller ve Karayalçın'la Anayasa değişikliğini konuşurken, fesih meselesine değindiniz mi?"

SD: "Hayır. Başka Anayasa meseleleri, değiştirilecek maddeler...

(Güldü) Ben hedefime vardım. (İkinci kez) Yarın bana soracaklar niye önceden tedbir almadım diye. Bunu ileride kendimi korumak için istemiyorum. Rejimin işlemesi için, devletin işlemesi için istiyorum."

Açıklama metni Ömer Tarkan'dan gelmedi; ama özel müşavirlikteki Fahri odama gönderdi taslağı.

Saat 17.10. Demirel;

"Kâğıdı aldınız mı?" diye sordu telefonda: "Nasıl buldunuz?"

"İstediğiniz gibi olmuş" diye yanıtladım.

Cumhurbaşkanı, bildiğimiz, bize söylediği gerekçeleri yinelerken;

"116. maddedeki şartlar yerine gelse, Cumhurbaşkanı Meclis'i feshetmeyecek mi? O zaman milli irade ne olacak?" diye soruyordu.

Ben de, "Evet o koşullar gerçekleşince Cumhurbaşkanı TBMM'yi feshedecek ve biz de Çiller'den kurtulacağız" dedim.

Demirel, "Ah, ah" diye onaylıyordu söylediklerimi. Ben bir kahkaha attım. Cumhurbaşkanı kahkahaya katılmadı.

TBMM'yi fesih yetkisiyle başlayan darbe olasılığına kadar uzanan tartışmalara karşı, Çankaya Köşkü'nden çıkan açıklama şöyleydi:

> Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, 29 Aralık 1994 tarihinde yaptıkları basın toplantısında, Cumhurbaşkanlığı görevinin Anayasal çerçevesi içerisinde yürütülmekte olduğunu ifade ederlerken, Anayasa'nın 104'üncü maddesinde tâdad edilen Cumhurbaşkanlığı yetkileri arasında "TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermek" şeklinde yer alan yetkinin 116'ıncı maddedeki kayıtlar nedeniyle kullanılamaz durumda olduğunu kaydetmişlerdir. Cumhurbaşkanı, son günlerde toplumda bu hususun başka mecralara çekilerek tartışıldığını görmüşler ve aşağıdaki açıklamanın yapılmasını istemişlerdir:
>
> Benim söz konusu basın toplantısında söylediğim aynen şudur: "Benim burada kimseden yeni yetki ve saire isteme gibi bir arzum yok. Bütün hedefim, devletin iyi işlemesidir. Onun içindir ki, Anayasa'nın 104'üncü maddesinde tâdad edilen Cumhurbaşkanlığı yetkileri arasında, 'Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar vermek' şeklinde bir ifade vardır, 116'ıncı maddede ise birtakım kayıtlar getirilmiştir, bu kayıtlar, bu yetkinin kullanılmaz hale gelmesine sebep olmuştur.
>
> Ben daha önceleri, siyasette taraf olduğum zamanlarda da, devletin bir Anayasa projesi, devletin bir devlet projesi olması gerektiğini savundum. Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimlerini yenileme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı kim olursa olsun –yani ister Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, ister halk tarafından seçilmiş olsun, o manada söylüyorum– sanıyorum ki, rejim daha iyi işleyecektir.

Çünkü Avrupa'da 'Prezidansiyel Sistem', yani başkanlık sistemi hemen hemen yoktur. Fransa'da yarı başkanlık sistemi var, Avusturya'da da öyle. Onun dışındaki sistemlerin bazılarında da, meclis seçimlerinin yenilenmesi Cumhurbaşkanı'na bırakılmış."

Cumhurbaşkanı'nın Meclis seçimlerini yenileme yetkisine sahip olmasının milli egemenlik ve hukukun üstünlüğü ilkelerine aykırı bir tarafı yoktur.

Zira, demokrasinin bütün şartlarıyla uygulandığı Batı ülkelerinde de benzeri yetkiler Cumhurbaşkanlarına tanınmıştır. Ayrıca 1982 Anayasası da Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na bu hakkı tanımıştır.

Binaenaleyh, TBMM'nin elinden bir yetkinin alınması söz konusu değildir. TBMM seçimi yenilemeye karar verme yetkisine her halukârda sahiptir.

Bu konuyu kamuoyunun dikkatine getirmemin, rejimin ve devletin daha iyi işlemesini sağlamaktan başka bir amacı yoktu. Bu, şu ânın meselesi de değildir.

Türkiye bugün bir bunalım içinde değildir. Açık bir rejim ve onun bütün demokratik kurumları mevcuttur, görevlerinin başındadır. Pek çok kere ifade ettiğim gibi, Türkiye her sorununun cevabını rejim içinde arayacak ve rejim içinde bulacaktır. Kaygılara ve şüphelere kapılmaya gerek yoktur.

1995 senesi başında Türkiye budur!

Devletimize, demokrasiye, milletimize ve geleceğimize olan inancı muhafaza etmek ve ülkemizin daha iyi idare edilmesini gerçekleştirmek, halkımızın mutluluğu için şarttır. Bu arayışın içerisinde olmak, gelişmenin gereğidir.

Geçmişte ülkemizde bunalımlar olmuştur. Bu bunalımlarda Meclis seçimlerinin yenilenememesinin büyük rolü olduğu görülmüştür.

Devleti ve rejimi istikrarsızlıklara sürükleyecek ortam bugün yoktur. Böyle bir ortamı yaratacak şartların doğmaması için, devletin elinde bir tedbirin bulunması yararlı olacaktır. Ayrıca, Anayasa'da yer alan kavram işlerlik kazanacaktır.

Benim beyanlarımı bu çerçeve içerisinde anlamak lazımdır.

47

TBMM'yi feshetme yetkisinin Cumhurbaşkanı'na tanınması tartışmalarından darbeye uzanan evrede, buraya, birkaç yazıdan parçalar almak istiyorum.

Üç yazı, üç ayrı konuyu işliyor. Oktay Ekşi, Çiller'i... Güngör Mengü, darbe olasılığını ve Çiller'le askerler arasındaki 'uyumu'... Metin Toker ise Demirel'in önerisini... (6 Ocak 1995 Cuma) yorumluyor bu üç yazar.

Önce **Oktay Ekşi**'nin uzun yazısı:

Başlık: "Ülkeye siz ne verebilirsiniz?"

Söyleyin bakalım, şimdi ne diyeceksiniz Tansu Hanım?

"Özelleştirme geç gerçekleşti de enflasyon o yüzden yüzde 150'ye (tüketici fiyatlarıyla yüzde 125 buçuğa) çıktı" öyle mi?

Yetmedi mi bizi aldattığınız?

Ekonomi profesörlüğünüze bir şey demiyoruz. Eğer o işi yapacaksanız, Boğaziçi Üniversitesi hazır... Dönün oraya!

Ama bırakın devleti yönetmeyi, o işi yapacak ehliyette olanlar yapsın.

Siz değil miydiniz, "Ben ekonomiden sorumlu devlet bakanıydım, ama ekonomik konularla ilgili kararları alma benim hakkım değildi. Siyasi etkilerle alınan kararlar benim uygulanmasını istediğim önlemleri geçersiz hale getiriyordu" anlamındaki sözlerle bir önceki hükümetten şikâyet eden...

Hatta, "Önderim! Baş tacım! Babam! Tek büyüğüm!" anlamına gelen övgülerle yere göğe sığdıramadığınız Süleyman Demirel'in beş yüz günlük (sizin de mensubu olduğunuz) hükümet dönemini bir hamlede karalayıp çöpe atan siz değil miydiniz?

Lafa ne zaman başlasanız, "Sadece on yıllık dönemin değiiil!.. Bütün Cumhuriyet tarihinin yanlışlarınıı!.." da düzeltmekten söz eden kimdi?

Geride bıraktığımız yılın "zor" olacağını, ama 5 Nisan kararlarının ciddi bir biçimde uygulanmasından doğacak sıkıntılara katlandığımız takdirde enflasyonun yılın son altı ayında yüzde 20'de kalacağını söyleyen kimdi?

Sonuç ne çıktı?

Enflasyon yılın son altı ayında yüzde 34.6'yı buldu.

Yüzde 60'larda kalacağını vaat ettiğiniz yıllık enflasyon yüzde 150'yi buldu.

Düşünebiliyor musunuz? Bir "ekonomi profesörü" için bu ne büyük bir fiyaskodur...

Politikacılığınız açısından olay daha büyük bir rezalet...

Devlet adamlığınız zaten söz konusu değil. Çünkü devlet adamlığı, günlük politika çıkarlarının esiri olmamayı gerektirir. Devlet adamı diye, kendi iktidarını uzatmak için gerekli kararları alanlara değil, ülkenin geleceğiyle ilgili stratejik kararları alan ve uygulayan politikacılara denir.

"Asla yalan söylemeyeceğim" diye yemin edenlerin değil, hiçbir koşulda yalan söylemeyenlerin sıfatıdır devlet adamlığı...

Kamuoyunun güvenini bozuk para gibi harcayanlara değil, en zor koşullarda güven duyulabilen liderlere denir devlet adamı diye...

Türkiye Cumhuriyeti kurulalı yaşanmış tüm enflasyon rekorlarını kıran, aldığı her önlemin altında ezilen bir Başbakan'a mı güveneceğiz?

Unutmayın, bu yaşadığımız sizin, sadece sizin aldığınız ekonomik kararların sonucu... Yani artık ne Süleyman Bey'e bir suç yükleyebilirsiniz, ne de Özal'a... Üstelik "şeker" gibi bir de ortağınız var. Ne deseniz kabul ediyor, hatta tatlı sözlerinizi tekrarlaya tekrarlaya uykuya dalıyor ve güzel rüyalar görüyor. O kadar ki size destek verebilmek için Atatürk'ün onuncu yıl nutkunu tamamlarken söylediği "Ne mutlu Türküm diyene!" sözünü bile görmüyor. Onun yerine bu düşüncenin en ham şeklini, tarihin sayfaları arasında bulup "Bakın o da Türkiye halkı deyimini kullanmıştı" diyor.

Demek ki ona da fatura çıkaramazsınız.

Siz, "Bu kadar kısa zamanda politikada Başbakan olabilmiş başka bir kimse yok. Bu benim ve ülkemin şansı" diye övünmekte sakınca görmeyen, başarısını kendi ikbaliyle doğru orantılı sanan bir politikacısınız.

Belli ki "başarı"nın, oturduğunuz koltuğun büyüklüğüyle değil, ülkeye verdiğiniz hizmetin büyüklüğüyle ölçülmesi gerektiğini henüz göremiyorsunuz. Başkalarına, "Bana ülkem ne verir demek yerine

ben ülkeme ne verebilirim?" demek gerektiğini söyleyen de, bunun gereğini yapmayan da sizsiniz.

Ülkeye hizmet için ne verebileceğinizi biz size söyleyelim:

İstifanızı...

Güngör Mengü'nün Çiller-asker ilişkilerini irdeleyen yazısı: Başlık: "Deli olmak."

Bir demokrasinin mükemmelliği hükümeti değiştirme kabiliyeti ile ölçülür. Demokrasi zayıfladıkça hükümetler sağlamlaşıyor!

Bakın Türkiye'de Çiller hükümetini hiçbir sebep yerinden oynatamıyor.

Yaşanan zorluklar, ülkeyi bu başarısız iktidarın elinden kurtarmaya yetmiyor.

Çünkü politikanın yerini entrika almış, gözler kör, vicdanlar sağır edilmiştir.

İktidarın sağlamlığı, inancından, kadrolarından ve başarılarından değil, koltuğu bırakmama kararlılığından geliyor.

Toplumu koruyan demokratik mekanizmalar çalışmadığı için kural dışı zorlamalar devreye giriyor.

Dedikodular, kuruntular üremeye başlıyor.

Geçen gün Ankara'da "Atatürkçü Subaylar" imzalı bir bildiri ellerde dolaştı. Bildiri Başbakan'a hitaben kaleme alınmıştı.

Türkçesi bozuk, on altı satırlık bildiri hükümetin bütününü değil sadece Çevre Bakanını hedefleyen bir darbe öneriyordu.

Devlet katındaki dinci örgütlenmeden Çevre Bakanı Rıza Akçalı'yı sorumlu tutuyor ve görevinden alınmasını "T.C. için canını seve seve verecekler adına Atatürkçü Subaylar" imzasıyla istiyordu.

Belli ki bildiriyi, halkın zekâsını hafife alan Rıza Akçalı'nın bir siyasi rakibi kaleme almış.

Siyasi emellerini dayatmak amacıyla darbe dedikoduları üreten kişiler ve çevreler, herhalde daha akıllı ve yetenekli olmak zorunda.

Çünkü bu hükümetin askeri darbeye hedef yapılması kadar akıldışı bir şey olamaz!

Çiller, darbe dönemlerinin sivil elbiseli hükümetlerini aratmaya-

cak kadar uysal ve uyumlu bir işbirliği içinde olmuştur askerle.

Bölücü terörle mücadele politikaları hükümette değil, askerlerle sivillerin eşit paylaştığı Milli Güvenlik Kurulu'nda oluşuyor.

İktidar demokratikleşmeyi aynı nedenle gerçekleştiremiyor.

Pahalılık, işsizlik, terör, yolsuzluk, şeriatçı kalkışma korkusu, darbe söylentileri, dış tehditler, güvensizlik...

Bunların hiçbiri hükümeti etkilemiyor.

Ülke ve toplum yaprak gibi titriyor, iktidar dikili taş gibi ayakta duruyor!

Enflasyonun yüzde 150'ye dayandığının ilan edildiği gün, eski Başbakanlık binası önünde "Ben sizin yeni Başbakanınızım" diyerek merdivenleri çıkan bir adama polisler deli muamelesi yaptılar.

Kendine bir fors yaptırsaydı dediklerini ciddiye alırlar mıydı bilmiyoruz ama dileriz Başbakan adamı değilse bile olayı ciddiye alır.

Hem bu gidişe çare bulamayıp hem de seçimden kaçmaya devam ederse bu tür ziyaretçileri artacaktır.

"Deli olmak işten değil çünkü!"

Metin Toker'in "'Damdan düşmüş adam' yetki istiyor" başlıklı yazısından:

Adam damdan düşmüş. Etrafına toplanmışlar. "Doktor!.. Doktor!.." diye aranıyorlarmış. Adam gözlerini aralamış. "Doktor istemem. Bana, damdan düşmüş birini bulun!" demiş. Sonra, meramını söylemiş:

"Damdan düşenin halinden, damdan düşmüş olan anlar!"

Bu hikâyeyi Süleyman Demirel'den de dinlemişizdir. "Damdan düşmek"ten, "iktidardan askeri müdahale veya darbe ile indirilme"yi kastederdi.

Demirel halen Cumhurbaşkanı. Bilindiği kadarıyla gene bir "damdan düşme" tehlikesiyle de karşı karşıya değil. Zaten, maazallah, böyle bir şey olursa, halinden anlayacak kimseyi bulmak imkânsız. Birincisi –Menderes– artık yaşamıyor. Cumhuriyet tarihindeki tek ikinci ise, kendisi.

O halde, "Cumhurbaşkanı'na Meclis'i feshetme yetkisi verilmeli" diye tam bu sırada çıkış yapmasının sebebi ne? Bir yorum: Ülke-

nin gündemini Başbakan Çiller'in elinden kapma gayreti. Bir başka –karamsar– yorum: Cumhurbaşkanı'nın burnuna "postal kokusu" gelmeye başladı, şimdiden ikaz görevini yerine getirmiş sayılmak istiyor.

Ama herkes biliyor ki "postal kokusu"nu, yani bir askeri hareket ihtimalini Türkiye'de en son duyan Demirel'in burnudur. Aksi halde 12 Mart'ta ve 12 Eylül'de fenersiz yakalanan hep o mu olurdu? Kaldı ki Türkiye'de tecrübeli hiçbir burna –ne bugün, ne altı ay sonrası için– böyle bir koku gelmektedir. Bunların içinde ta 27 Mayıs'tan itibaren sınavdan geçmiş olanlar vardır.

Bana inanabilirsiniz.

Demirel'in yaptığı çıkışın ciddiye alınıp tartışılmasına girişilmesi, işin en şaşırtıcı yanıdır. Daha doğrusu kamuoyunun bizdeki "balonlara dayanan", "en ince bir sağduyu terazisi"nden mahrum halinin hazin "açığa vurması"dır. Siyasi hayattaki 1995 Türkiye'sinin en büyük rahatsızlığı budur. Ülkenin "bir çekip çeviren"i kalmamıştır. "Çingene çalıyor-Kürt oynuyor" haline düşülmüştür. Yoksa, böyle ipe sapa gelmez çıkışlar bir "Haydi canım, sen de!" tepkisiyle karşılaşırdı ki herkes gülüp geçerdi. Nerede kaldı medyadan veya siyasilerden bunu ciddiye alan kimse çıksın...

48

CA: "Çiller, dün geceki yılbaşı resepsiyonunda –gazetelerin anlattığına göre– alaylı bir tavır aldığı zamanlar yaptığı gibi, ağzını hafif eğmiş ve 'Erken seçime ne biz ne de başkaları karar veremez. Meclis karar verir. Seçim sonuçlarıyla büyük bir değişiklik mi bekleniyor? Bunu sormak lazım' diyerek sizinle hafif dalga geçmiş. 'Eskiyi bırakın geleceğe bakın' demiş. Üstelik 5 Nisan kararlarının uygulamalarıyla her şeyi güllük gülüstanlık göstermiş. Bunları gördünüz mü?" (7 Ocak 1995)

SD: "Hayır, görmedim. Okumam ben böyle şeyleri."

CA: "Ama satır aralarına sıkıştırılan bir şeyler var."

Yanıt vermedi. Bir süre sonra:

SD: "Evet ama seçimi çaktık. Artık hiçbir şey kurtaramaz. Yüz-

de 150 enflasyonla gidemez. Memurlar iki kez daha sokağa çıksın, seçim ilan etmek zorunda kalır."

CA: "Şu DYP grubu adam olsa..."

SD: "DYP grubu ölü. Ölü grup."

CA: "Çıkardığınız açıklamada seçimi söyleseydiniz."

SD: "Hafif kalırdı. Fakat bildiride 'Bunalım' dedik. 'Darbe' diyecek değildik ya. Sonra bunalım sadece darbe mi getirir? Hele bir 6 ay geçsin göreceğiz."

CA: "Genelkurmay Başkanı İsmail Hakkı Karadayı'nın MGK Koordinasyon Kurulu toplantısında Çiller'e 'Terörle mücadeledeki çabanız ve Silahlı Kuvvetlerine sağladığınız destek tarihe geçecek' dediği söyleniyor, anlatılıyor."

SD: "Karadayı'nın böyle bir şey söylediğini sanmıyorum."

CA: "Ama hâlâ bu kadını destekliyorlar."

SD: "Kimler?"

CA: "Karargâh. Genelkurmay karargâhı."

SD: "Ahmet Çörekçi. İkinci Başkan. Olabilir, ama karargâhta '6 okka taşaklı kadın' diyenler var hâlâ."

CA: "Asıl dikkat edilmesi gereken; MGK Genel Sekreteri Vural Bayazıt, değil mi?" (Bu saptama Demirel'e aitti, yineleme bana ait.)

SD: (Hafif güldü) "Bu yıl emekli!"

CA: "Kardeşi Deniz Kuvvetleri Komutanı?"

SD: "O da emekli."

CA: "Alt kadrolar siyasetçilere küfrediyor. Size... Partilere... Evren, 'Kürt devleti İran, Irak ve Türkiye sınırları içinde olabilir. Zamanında siyasetçileri bu konuda ikaz ettik, ancak dinletemedik' diyor. 'Oy için Güneydoğuyu bu hale getirdiler' diyor. Askerler size böyle bir rapor verdi mi?"

SD: "Hayır. Pekâlâ. Evren 9 yıl iş başında idi. Neden gerekenleri yapmamış?"

Bugün Seçkinöz'le konuşurken, darbe olasılığından söz etti. Ben "Neden darbe olsun? Kadın, ne istiyorlarsa yapıyor!" dedim. Bu konuşma sırasında bu söyleşiyi anımsadım ve:

Cumhurbaşkanı Demirel'e de aynı saptamayı söyledim.

Yine ses çıkarmadı.

49

CHP ile SHP'nin birleşmesi söz konusu. Erdal İnönü'nün tekrar genel başkanlığı söyleniyor. 'Geçici' olarak genel başkanlığa gelecekmiş!

Erdal İnönü, kişi olarak elbette demokrat.

Demokrat Erdal İnönü, bana kalırsa, asla siyasetçi değil. Yeterli ve yetkin bir siyaset adamı değil. Hasan Pulur'un bugünkü yazısı (7 Ocak 1995), benim sırası geldikçe vurguladığım bir gerçeği açık seçik ifadelerle yansıtıyor.

Şöyle diyor Hasan Pulur:

> SHP ile CHP birleşince, başlarına da Erdal İnönü'yü getireceklermiş.
>
> Elhak, yerinde bir düşünce...
>
> Rahmetli İsmet Paşa'nın Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın görev süresinin uzatılması istenirken, Senato'da söylediği bir cümle vardır ki, tarihe geçmiştir:
>
> "Şimdiye kadar ne yapmıştır ki, bundan sonra ne yapacak?"
>
> Aynı soruyu Erdal İnönü için sormak da mümkündür:
>
> "Şimdiye kadar ne yapmıştır ki, bundan sonra ne yapacaktır?"
>
> Şöyle bir yaptıklarına bakalım:
>
> 1- 1987 seçimlerine girerken, Ecevit'in bütün uyarılarına rağmen, Özal'la anlaşmış, bu sayede Meclis'te çoğunluğu alan ANAP, Özal'ı Cumhurbaşkanı seçmiştir.
>
> 2- Özal ölünce, Demirel'le anlaşmış, Demirel'i de Cumhurbaşkanı seçtirmiştir.
>
> 3- 1991 seçimlerinde HEP'le anlaşmış, HEP'lileri, SHP listesinden Meclis'e sokmuş, onlar da Meclis'in ilk toplantısında Kürtçe yemin ederek, Erdal İnönü'ye teşekkürlerini sunmuşlardı.
>
> 4- Bu üstün zekâya dayalı politika sayesinde SHP, Rize'den Zonguldak'a kadar, bir milletvekili dahi çıkaramamış, kaleleri sandıkları İstanbul'da, 1960'dan bu yana tarihin en büyük hezimetine uğramıştır.
>
> Sanırım, bütün bunlar, Erdal İnönü'nün başa getirilmesi için yeterlidir!
>
> Hayırlı olsun "Aslan sosyal demokratlar"a...

50

(9 Ocak 1995) Bir pazartesi günü:

Büro çalışmalarını, kabulleri saat 19.30'da bitirecek ve her güne oranla daha erken çıkacaktı. Oysa, Emel Hanım, Cumhurbaşkanı'nın beni saat 20.00'de beklediğini bildirdi.

Son olarak benimle konuşuyor Demirel. Beni çağırdığı zaman yaverlerin, çalışanların yüzü asılıyor. Bütün gün çalıştıktan sonra yarım saat gecikmeyi bir türlü sindiremiyorlar, şakaya getirip "Cüneyt Bey geldi, artık erken çıkarız" gibi tatsız söylemlerde de bulunuyorlar.

Sanki o saatlerde kabul edilmeyi ben istiyormuşum gibi.

İçerde Necdet Seçkinöz, Vahit Erdem ve Volkan Bozkır... evrak alışverişi... Elimi sıktı:

"Birisinden mektup geldi geçende. 'Spor ceketle sizi gördüm, şöyle rahat, böyle giyinseniz' diyor."

CA: "Benim ceket spor. Ama bana mektup gelmedi."

SD: "Bana geldi."

Cumhurbaşkanı Volkan Bozkır'ın uzattığı –herhalde– kararnameyi imzalarken, "Necdet adamların geçmişlerini nasıl öğreniyor" diye hayretini, hem de takdirlerini söylüyor. Seçkinöz, onca kişi arasında övülmekten mutlu. Gülümsüyor. Bu bürokratları küçük iltifatlar bayağı sevindiriyor!

Bunları söylerken bana bakıyor:

"Eee, ne de olsa devlet efendim" diyorum.

Yani 'devletin istihbarat örgütleri falan harekete geçince' demeye getiriyorum.

"Yok canım. Bu devlet işi değil" diyor. Necdet Bey'in yaptığı, kararnamesi gelenler üzerinde dikkatli incelemeyi sürdürmek! Yani, 'kişisel başarı.'

Sıra Vahit Erdem'e geliyor. O da Cumhurbaşkanı'na ziraatçılar toplantısının iki cilt tutan tutanaklarını sunuyor. On gün izin istiyor. Türk-Amerikan işbirliği toplantısına katılacakmış:

Demirel, "Bizim adımıza katıl" diyor Vahit'e. Amerika'ya.

Oysa Nezih Çakar geçen yıl olduğu gibi bu yıl da çoktan gitmiş ABD'ye.

Buraya gelen Haynes, Demirel'i bu toplantılara davet etmiş, gelemezse 'yerine birini göndermesini' istemiş. Sonra talimat veriyor Demirel:

"Volkan Bey'e söyleyin. Toplantıya resmen ve benim adıma Genel Sekreter Yardımcısı Vahit Erdem Bey'in de katılacağını, yazılan yazıya eklesin."

Sonra Erdem'e soruyor: "Sen niçin bizim adımıza gitmeyi istemedin?"

Necdet Seçkinöz atılıyor: "Efendim, bana gitmek istediğini ya da gideceğini Vahit Bey söylemedi." Vahit Erdem, bana dönüyor:

"Savunma işleri konuşulacak ya, eski müsteşarım diye beni de çağırdılar" diyor.

Necdet Bey'le Vahit Erdem çıkıyorlar. Demirel tuvalete gidip geliyor:

"Oturun Cüneyt Bey, üç-beş dakika konuşalım."

Sonra "Ne var ne yok" sorusu geliyor:

CA: "Önce Anayasa meselesi. 20 maddede anlaşmışlar. Yazımı kalmış. Ancak bu maddeler arasında laiklikle ilgili 24. madde yok. 20 maddeyi DYP+SHP+ANAP oylarıyla geçirecekler. 24. maddeyi ise, ısrar eden, yoksa oy vermeyeceğini söyleyen RP+ ANAP+DYP oylarıyla geçirecekler.

Bir parlamentoda bu tür oyunlar olabilir elbette.

Ama bizim parlamentoda bu oyunlar?.."

SD: (Yüzü asılıyor)

CA: "Kâmran İnan bugün Çiller'e gitmiş. Cumartesi günü de sizi görmüştü."

SD: (Telefonu açtı) "Kızım (Emel Hanım'a) bana Kâmran İnan'la ilgili notu getir."

CA: "Konu nedir?"

SD: (Emel Hanım iki sayfalık bir not getirdi) "Oku!"

Okudum. Aklımda kalan not içeriğine göre dış ve iç politika. Dışardaki çelişkili manzara. İçerde de. Sonunda 'sizden bir şey yapmanız bekleniyor'a benzer bir cümle. Yani, siyasal yasakların sürmesini, Demirel'in 'mezardan çıkarılmamasını' isteyen İnan, o Demirel'den 'bir şeyler yapmasını istiyor'. Memduh Yaşa bana, MDP'nin kapanmasından sonra DYP'ye geçerken İnan'ın kendisine

"Hoca, türbe yapıp, mezardan adam mı çıkaracaksınız" dediğini anlatmıştı.

SD: "Bana 'Konut'a gitmem' demişti."

CA: "Kim?"

SD: "İnan! 'Ben Çiller'le Konut'ta görüşmem, Başbakanlığa giderim' demişti. (Demek ki, Demirel İnan'a 'Bana söylediklerini git Çiller'e anlat' demiş olmalı.) Nerede görüştü?"

CA: "Başbakanlıkta! Milli Gençlik Teşkilatı RP'li belediyelere bir yazı göndermiş. İhale istiyor."

SD: "İster! Allah belasını versin."

CA: "Bitmedi efendim. Sigorta şirketleri de varmış. 'Sigorta işlerini de bize verin' diyorlar." (Demirel'in bozulduğu açıkça görülüyor.)

Daha sonra liderlerle yaptığı görüşmelerde söylediklerini ve liderlerden dinlediklerinin konu başlıklarını yazdığı notları gösterdi. Mesut Yılmaz'dan başlayarak hemen bütün liderler 'yangını tanımlıyorlar.'

SD: "Sadun Aren hariç. Aren çok tutarlıydı. Mesut Yılmaz 50 köyün yakıldığını söyledi. 'Listesini verir misiniz?' dedim. 'Veririm' dedi ve verdi. Ben de bu listeyi bir mektupla Genelkurmay Başkanı ile Çiller'e gönderdim. 'Bakın, adam böyle diyor,' diye.

Baykal, 'Bir hükümet lazım,' dedi. Buraya (notlarına) yazmadım ama, aslında 'Yeni bir Başbakan lazım,' dedi."

Demirel, liderlerle yaptığı görüşmelerin notlarını Başbakan'a da gönderiyor.

SD: "Liderlerin hemen hepsi seçim istiyor."

CA: (Yüzüne baktım, sakin bir sesle) "Sizin artık seçim yapmalarını söylemeniz gerekiyor."

SD: "'İlkbaharda seçim yapın' diyemem ya!"

CA: "Hayır. Ama bu yıl seçim yapılmasının zorunlu hale geldiğini söyleyebilirsiniz."

SD: (Pek gönüllü olmayan bir sesle) "Söylerim."

CA: "Ordunun bir ikilemi var. (Hayretle ve merakla baktı yüzüme. Konuşmamı bekledi.) RP legal bir parti. Bu memlekette rejim demokrasi. Sandık hür. Oysa ordu laik, Atatürk'ün laik Cumhuriyetinin bekçisi. Bunu her fırsatta söylüyor.

Ve bunu inançla söylüyor. Legal bir parti olan RP, demokratik rejim içerisinde sandıktan geçerek gelirse, ne yapacak? Hem laik Cumhuriyet'i koruma görevi var, hem de demokratik rejim içinde şeriatçı bir partinin iktidara gelme olasılığı. Bu ikilemi nasıl aşacak?"

SD: "Evet, ben de bunu söylüyorum. Legal bir parti olarak seçimi alırsa... Yapacak ne var ki, diyorum."

CA: "Ama ordu, Atatürk devrimlerinin koruyucusu, laik Cumhuriyet'in bekçisi?"

SD: "Gelseler (RP) ne olacak? Hiçbir şey yapamazlar."

CA: "Belki ilk olarak Taksim meydanında (geçende Erbakan'la Tayyip Erdoğan ilan etmişti) bir cami."

SD: "Onu da yapamazlar. Öyle bir Anıtlar Kurulu var ki, taş gibi."

(Doğru. Ancak RP iktidara gelince ilk işi bu türden kurulları ortadan kaldırmak olmayacak mı?

Baksanıza; Erbakan ve tayfası, Demirel'in yılbaşı resmi kabullerine gelmediler. Daha şimdiden tavır koyuyorlar.)

Soldaki birleşme üzerinde duruldu. Bilgi verdim. Murat olmuyor, Deniz Baykal da. İnönü ise, durumu ortada.

CA: "Üçüncü bir isim aranıyor."

SD: "Kim?"

CA: "Belki Mümtaz Soysal."

SD: "Bu memlekette yüzde 150 enflasyon... Rahmi Koç öyle bir demeç vermiş ki..." (Ekonomi dergisine: "Ekonomide kanama var. Hepimiz fakirleşiyoruz. Gerekli önlemler alınmazsa 1995 daha kötü olabilir. Türkiye'nin sorunlarını tek partili bir hükümet çözebilir. 1995'te büyüme hızı yüzde 1'i geçmeyecek. Dolar yıl sonunda 70 bini aşar. Yavaş yavaş dünyadan dışlanıyoruz. Türkiye'de her şeyi sıfırdan ele alıp, düzeltmek gerek..." diyor.)

CA: "Demek ki Rahmi Koç, 1995'ten ümidini kesmiş."

SD: "1996'dan da."

CA: "Son olarak söyleyeyim: Çiller'in Sait Halim Paşa Köşkü'nün yanındaki 3 trilyonluk araziyi bedelsiz Başbakanlığa aldığını Başbakanlık doğruladı."

SD: "Bu araziyi niye alıyor?"

CA: "Güvenli helikopter alanı olacakmış."

SD: "Bari Dolmabahçe Sarayı'nı alsın!" (Kahkahalar)

CA: "Dolmabahçe'yi alırsa çocukları için yüzme havuzu yaptırması gerekir." (İlk işi, Dışişleri konutunda havuz olduğu için bu mekâna yerleşmeyi istemek olmuştu.)

51

Görüşme sona ererken:

SD: "Ya Hasan Cemal? Yazısında diyor ki:

'Demirel, demokrasi mücadelesini kendi için yaptı.'

İnsaf! Yasaklar kalksın diye her tarafı dolaşan ben değil miyim?

Yasaklar sadece benim için mi kalkacaktı? Ya da ben 'Herkesin yasakları kalksın, benimki kalsın mı' demeliydim. Sabahçılar (basınla yaptığı görüşmeleri kastederek) kavga etmek için geliyorlar. Soru sorup cevap almak için değil."

CA: "Kuzey Irak yine gündemde. Talabani-PKK işbirliği ile Kuzey Irak'ın PKK'ya açıldığı söyleniyor. Talabani-Barzani arasında yeni bir zirveden söz ediliyor."

SD: "Yok öyle bir şey. Kuzey Irak meselesi, bizimkilerin hep üzerinde durduğu mesele."

52

Gözleri daldı. Karşıda bir yerlere bakıyor. Gözler karşı duvarda.

"Özer Çiller artık sahaya iyice çıktı" diye başladım (11 Ocak 1995):

"'Evdeki Başbakan'ı oynuyor. Mesela devleti yapılandırma projesi için Dünya Bankası'ndan istedikleri kredi, 'siyaset kokuyor' diye reddedildi.

Konut'taki fors mu? 'Her iş yerinin amblemi oluyor da Başbakanlığın niçin olmasın' diye açıklıyor." (O sırada Çiller, Başbakanlık

için Cumhurbaşkanlığı forsuna benzer bir fors yaptırıp ilk önce Konut'un bahçe kapısına koydurmuştu.)

SD: "Ne zamandan beri?"

CA: "Sonra pek çok motorsiklet..."

SD: "Gücü simgeler." (Alaya alıyordu.)

Bu gırgırımsı söyleşi sürerken TRT 1'de haberler başladı.

Demirel, ATO'da yaptığı konuşmayı TRT'nin nasıl vereceğini izliyordu.

"Savaş yıllarında bu kadar yüksek enflasyon olmadı."

Çiller'e eleştiri dozunu giderek artırıyordu.

Nitekim, Hürriyet eleştirilere artık katılıyordu. Özkök;

"Böyle kararsız ve belirsiz bir zeminde Demirel'in başlattığı muhalefete direnmek, boş 17 koltukla bu deliği kapatmak mümkün mü?" diye soruyordu.

Tam o sırada televizyon ekranına Çiller girdi. Hasan Ekinci'nin topladığı kadınlara 'her şeyin çok güzel gittiğini içeren' bir nutuk atıyordu.

Demirel, parmağıyla ekranı gösterdi:

"Şu beyaz elbiseli kadın (Çiller) var ya, bu kadın baştan aşağı yalan. Her yaptığı yanlış" dedi. Kızgın ve sinirli görünüyordu.

Grupta Faralyalı, Çiller'e "Verdiğiniz her rakam yanlış yalan" demiş.

Yaşar Topçu ise "Halk bizi 1996'ya kadar taşımaz. Yoksa arzu etmediğimiz kişiler gelir. (Sonra, bu ifadeyi darbe olur anlamında kullanmadığını, RP gelir olasılığına karşı söylediğini açıkladı.) Devletin başına oturur. Sıkıntı çıkarır" demiş.

SD: (Yavaş bir sesle) "İlk defa grupta ses yükseliyor."

CA: "Ama bu kadın sizinle zıtlaşıyor. Örneğin seçim tarihi. Siz bu yıl seçim diyorsunuz, o 1996'da direniyor."

SD: "Zıtlaşsın! Benimle zıtlaştıkça kendisi kaybeder."

CA: "Mesut Yılmaz, bugün Çiller'le hükümet meselesini koşulsuz konuşmaya hazır olduğunu söylemiş. (Demirel memnuniyetle gülümsedi.) Ancak 'Bu hükümet başarılı olmak zorundadır'; bir de 'Başarısız olduğunu kabul etmek zorundadır' gibi imaları var."

SD: "Seçim konusu, bizim istediğimiz mecraya girdi. Ben fesih

yetkisini kendim için istemiyorum ki, devlet için istiyorum. Seçim neyi değiştirir: Ufuneti (pis kokuyu) atar."

CA: "Ya 1996 yılında seçim direnmesi?"

SD: (Gülüyor) "Siyasal taktik hesabı."

TRT'deki haberleri dinledik. Onat için Emel Hanım'a yazdırdığı ve TRT'ye verilmesini istediği telgrafı da haberlerde verdiler.

CA: "Gazeteciler soruyor. 'Dışişlerinden atama listesi Cumhurbaşkanlığına geldi mi?' diye."

SD: "Liste değil, gelen taslak. Sana anlatmadım mı Murat Karayalçın'a söylediklerimi?"

CA: "Hayır. Dün sizinle görüşemedik. Murat da dün geldi buraya."

SD: (Cebinden küçük Anayasa'yı çıkardı) "'Bak Murat Bey' dedim: 'Anayasa'nın 104. maddesi Cumhurbaşkanı için yabancı devletlere Türk devletinin temsilcilerini göndermek, yabancı devlet temsilcilerini kabul etmek diye yazıyor.

Yani büyükelçileri devletin başı olarak ben gönderirim. Ben sizin bakanlığınızın içini bilmem. Yalnız bu atamalarda üç şeye dikkat ederim: (a) Himaye olmayacak. (b) Hizipçilik yapılmayacak. (c) Kayırma olmayacak!

Müsteşar işine gelince: Tanımam, hiçbir peşin hükmüm de yok. Ancak senin partinden iki Dışişleri Bakanının görevden ayrılmasına sebep oldu. Volkan Vural'ı Tansu Hanım istemektedir, direnir. Sen de bu kararnameyi getirirsen aramızda müzayaka (sıkıntı) çıkar.'"

CA: "Yani 'İmzalamam,' dediniz."

SD: (Gülerek) "Hayır, imzalamam demedim... Ama 'muzayaka çıkar,' dedim."

CA: "Eh, oraya varır işte."

SD: "Murat bana, 'Ben 28 Ocak'a kadar bu işe (Müsteşar sorununa) karışmayacağım. Ondan sonra ne olur, bilemem,' dedi."

CA: "TSK'ya ve yüksek bürokratlara zam Meclis'e geldi."

SD: "Olmaz öyle şey. Hüsamettin'le konuşacağım konuyu.

Biz burada ne yapıyoruz? Çok ince politika izliyoruz. Devletin işlemesini engellemiyor, ama gerekeni yapıyoruz. Geçende özelleştirme yüksek idaresi kararnamesi geldi. Yüzde 50 yanlış. Çevirdik. Düzelttiler, geldi, imzalamadım.

İşte hem devletin işlemesi engellenmiyor, hem de düzeltmeler yapılıyor."

53

Yaşar Kemal'in Der Spiegel'e yazdığı yazı fırtınalar kopardı.

Demirel, yazıyı Türkçe'ye çevirtti ve bir kopyasını bana gönderdi.

DGM Savcılığı harekete geçti.

Tepkisel yazılar birbirini kovaladı. Melih Âşık, "Hangi Cumhuriyet" başlıklı yazısına;

"Cumhuriyet'e ve Atatürk'e hücum etmek günümüzün modası biliyorsunuz. Bu modaya sevgili Yaşar Kemal de katıldı" diye başlıyor ve şunları yazıyor:

> "...Alman Der Spiegel" dergisindeki "Türkiye Cumhuriyeti baskı ve vahşet sistemi yarattı" sözleriyle gündemin manşetine tırmandı.
>
> Acaba 70 yıllık Cumhuriyeti, dünü ve bugünüyle tek bir süreç, tek bir hedef olarak ele alıp eleştirmek mantıklı mıdır?
>
> Bizce hayır...
>
> Türkiye Cumhuriyeti, Osmanlı İmparatorluğu'na ve emperyalizme yönelik bir ihtilal sonucunda kuruldu. Bir devrimdi. Tepkiydi. Elbette ilk yıllarda Cumhuriyet kendini koruyacak önlemleri aldı, her ihtilal gibi kendi yaşamı önündeki tehlikelere karşı baskı ve denetim kurdu. Ama bu baskılar Cumhuriyet güçlendikçe azaldı. Kadınlara oy hakkı gibi, döneme göre çok ileri demokratik haklar uygulandı. 1950 yılında çok partili sisteme geçildi.
>
> Türkiye 45 yıldır çok partili hayat içinde siyasetçiler tarafından yönetiliyor. Ara sıra kendini "Atatürkçü" diye tanımlayan darbeciler iktidar koltuklarını ele geçiriyorsa da, bunların iç ve dış sermayeye bağlı, ABD'ye bağımlı "sahte Atatürkçü" kimlikleri çabuk ortaya çıkıyor. Yönetim tekrar sivil siyasetçilere geçiyor. Bugün de siyasetçilerin elindedir.
>
> Şu doğru... Türkiye'de bugün bir baskı rejimi sürüyor. Demokrasi çalışmıyor. Çağdışı yasalar özgür düşünceyi boğuyor.

Ama insaf edin.

Köprülerin altından 70 yıldır akan sular es geçilip bugünkü baskı rejiminin suçu artık hayatta olmayan "Cumhuriyet kurucuları"na nasıl atılabilir? Bugün Türkiye'yi yöneten kadroların, Cumhuriyet'i kuran Atatürkçü kadrolarla benzerliği var mıdır?

Dünya demokrasiye geçmiş Türkiye yerinde saymış, hatta saydırılmışsa, bunun suçlusu nasıl Cumhuriyet ve Atatürk olabilir?

Bugün yalnız Güneydoğu'da değil Türkiye'nin tümünde "Anti demokrasi" yürürlüktedir. Baskı sisteminin sorumlusu "Adaletsiz düzenden beslenen ve bu statükoyu korumak isteyen unsurlar"dır. Güneydoğu çıkmazının özeldeki sorumlusu ise bir yandan Ankara'nın politikasızlığı, öte yanda terörist çözüm özlemleridir. Sorumluyu Cumhuriyet'in kuruluşunda veya kurucularında aramak, vahşet sisteminin güncel ve gerçek faillerini gözden kaçırmak niyetiyle ilgilidir.

Şimdi, Yaşar Kemal'in Alman dergisinde çıkan yazısına göz atalım:

Der Spiegel 9 Ocak 1995
Yaşar Kemal

"YALAN CEPHESİ"

Belki de tarihte ilk kez bir yüzyıla daha başlamadan isim konuldu: 21. Yüzyıla insan hakları asrı denildi. Bizde ise, bu alanda memnuniyet verici gelişmeler olmadı. Daha da kötüsü, 21. Yüzyılın eşiğinde bugüne kadar katettiğimiz mesafeden dönüleceğine ilişkin emareler mevcut.

Türkiye Cumhuriyeti, kurulduğu 29 Ekim 1923'ten bu yana tahammülü imkânsız cebir ve gaddarlık sistemi haline dönüştü. Türkiye bunu, şark ikiyüzlülüğü ile insanlığın gözlerinden saklamaya çalıştı. Türkiye Cumhuriyeti, Anadolu halkı üzerinde öyle bir gaddarlık kurdu ki, Osmanlı otokrasisini binlerce kez arattı.

1946 yılında çok partili sisteme geçene dek kız olsun kadın olsun, Kürt veya Laz olsun jandarmanın dipçiğini yemeyen tek bir

köylü kalmamıştı. Cumhuriyetçi hükümetin şiddeti, Anadolu üzerinde her şeyi yakıp yıkan bir kasırga gibi esti geçti. Türk halkının 70 yıl içinde bu kadar gaddarlığa, işkenceye, fakirlik ve açlığa tahammül etmesi bir mucizedir.

Avrupa'nın hemen kenarındaki bir ülkede bu tür bir baskı rejimi tesisine kalkışmak kolay bir iş değildir ve Türk Devleti bu zor işi başarmıştır. Türk halkı, insanlık onurunu kaybederek çok yüksek bir bedel ödemiştir.

Halkımızın bunda hiç mi kabahati yok? Tabiatıyla hayır. Ancak, bin yıl baskı altında tutulan, tekmelenen, cefa çeken, bin yıl bir savaştan bir diğerine sürüklenen bu halk, karşı koyma gücünü nereden bulacaktı? Her biri Cengiz Han'ın on katı değere sahip yüzlerce Kuyucu Murat Paşa'nın Anadolu'dan geçtiğini unutmamak lazım.

Türkiye 1946'da çok partili sisteme geçti ve 1950'de Demokrat Parti CHP'den hükümeti devir aldı. Boyunduruk altına giren ve hakları elinden alınan bir halkın bunu başarması gerçek bir mucizedir.

Demokrat Parti'nin kurucuları, CHP'de üst düzey politikacıydılar. Bunlar için demokrasi sözcüğünün anlamı, arkasında saklanılan kara bir perdeden başka bir şey değildi ve Türkiye, bu demokrasi yalanı ile Avrupa Konseyi'ne ve NATO'ya girmeyi başardı. Avrupa aldatmasına göz mü yumdu? Asla. Ancak, çağımıza pek denk düşmeyen Batılı demokrasiler için önemli olan Sovyetler Birliği'ne karşı bir müttefik kazanmaktı ve bu nedenle, Türkiye'yi bile bile kabul ettiler.

Daha sonra hiç beklenmeyen bir şey gerçekleşti: Uzun yıllar düçar olduğu baskı nedeniyle felç olan Türk halkı uyuşup kalırken, Kürt halkında müteredditve korkulu dahi olsa bir karşı koyma hissi uyanmaya başladı. Zira, o Kürt halkıydı, bu zorbalık döneminde en kanlı biçimde baskı altında tutulan, açlık çeken, yoksullaşan, etnik soykırıma uğrayan, dili kanunen yasaklanan, kimliği inkâr edilen, kendilerine "Dağ Türkü" denilen ve her 10-15 yılda bir Anadolu'nun dört bir yanına sürülen Kürt halkıydı.

Kürtlerin giderek gelişen ve bu arada silahlı bir anlaşmazlığa dönüşen dirençleri, baskı makinesinin gerçek ve korkunç yüzünü göstermesine neden oldu. Önce, inanılmaz bir propaganda kampanyası ile Türk halkı yanıltılmaya başlandı. Zira, Türk halkı yanıltılmadan Kürt direnci kırılamazdı.

Bir yalan cephesi başladı: Kürtlerin anavatanı bölerek bağımsız bir Kürt devleti kurmak istedikleri iddia edildi. Sonra korkunç Kürt baskınları ve ölen Türk askerlerinin cenaze törenleri o derece abartılı biçimde hissi sahnelendi ki, insan her Türkün karşısına çıkan ilk Kürdü öldürmek zorunda olduğu gibi bir hisse kapılıyordu.

Allahtan, Kürtlerle Türkler binlerce yıldır birbirini iyi tanıyordu da, devletin iki halkı birbirine karşı kışkırtma çabaları başarıya ulaşmadı. Cumhurbaşkanı Demirel ve diğer hükümet üyelerinin ağızlarından çıkan her iki sözden biri, "Kimseye verecek bir avuç toprağımız dahi yoktur" olmuştu. Kim bir karış toprak istiyordu? Bildiğim kadarı ile, bağımsız bir Kürt devleti isteyen Türkiye'deki Kürtlerin sayısı çok azdır. Ayrıca, böyle bir talepte bulunmak onların hakkı değil mi? Zira, bütün bu insan haklarına ilişkin deklerasyonlarda, her halkın kendi geleceğini bizzat tayin etme hakına sahip olduğu ifade edilmektedir.

Şimdi Türkiye'de tasavvur edilebilecek en alçak savaş cereyan etmektedir. En iyi yazarlar dahi, bu savaşı tasvirde aciz kalır.

Ayaklanmaları kısa sürede bastırmak için Türkiye Cumhuriyeti Köy Korucusu sistemini ihdas etti. ABD ordusu, buna benzer bir milis kuvvetini Vietnam'da denemişti. 50 bin mevcutlu bir milis kuvvetinin yanısıra, bir de 12 bin kişilik özel tim kuruldu. Bunlardan başka, devlet, bir de 300 bin kişilik bir orduyu Kürtlere karşı harekete geçirdi. Kimse, başka neyin seferber edildiğini bilmiyor. En korkuncu ise, Türk Silahlı Kuvvetleri emrindeki kontrgerillaydı.

Dağlarda gerillalar köy korucularını ve bunlar da gerillaları öldürmeye başladı. Gerilla, köy korucularının köylerini bastı ve kadın ve çocukları öldürdü ve köy korucuları da gerillayı ve aile yakınlarını öldürdüler. Gerilla vurduğunda devleti suçladı, devlet öldürdüğünde gerillayı suçladı.

Derken ortaya bir General çıktı ve "Bana izin verin, Doğu Anadolu'da taş üstünde taş, gövde üstünde baş bırakmayalım" dedi. Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş şöyle diyordu: "Balıkları yakalamak için denizi kurutmak gerekir" ve bayan Başbakanımız Tansu Çiller, parlamentoda bağırdı: "Sona erdireceğiz." Bu sözleri duyan Almanların saçları diken diken olmadı, bu sözlerin ne anlama geldiğini aslında çok iyi bilmelerine rağmen...

Artık topyekûn bir savaş başlamıştı. Önceleri Türk ordusu zararsız araçlar kullanıyordu. Tutuklu Kürt kardeşlerine insan dışkısı yedirmek suretiyle onları aşağılamıştı. Avrupa Konseyi, Türkiye'yi dışkı işkencesi kurbanlarına 500 bin Fransız Frangı ödemeye mahkûm etti. Bu mahkûmiyet hiç de fena bir şey değil. Türkiye'nin birkaç milyar Dolar borcu var. Bu borcu sadece artırmak zorunda ve tüm Kürt ve Türk halkını istediği gibi "dışkı işkencesine" tâbi tutabilir.

Türkiye Cumhuriyeti, bundan sonra 7'den 70'e bütün Kürtleri köy korucusu yapmaya baladı. Karşı gelenlere işkence yapıldı. Devlet dik kafalıları tutuklattı ve öldürttü. Sonra kontrgerilla'nın cinayetleri başladı. Bir kısım 1800, diğer bir kısım 1200 öldürülen Kürtten söz ediyor. Daha sonra da Kürt köyleri yakıldı, 2000 kadar köyde alevler yükseldi.

Bu topyekûn savaşta, inanılmaz katliamlar ve işkenceler yapıldı. Türkiye Cumhuriyeti, denizi kurutabileceğince kuruttu. Ama balığı yakalamayı başaramadı. Öte yandan, ABD ordusu da Vietnam'da toprağı kurutarak verimli toprağı çöle çevirmişti.

Savaş şartlarının bazılarına göre, 2.5; bazılarına göre ise, 3 milyon insanı Güneydoğu Anadolu'dan sürdüğüne ilişkin söylentiler var. Gerçek sayı çok daha yukarılarda olabilir. Eskiden 450 bin olan Diyarbakır'ın nüfusu 1.5 milyona çıktı. Bu, resmi rakam. Ayrıca bir de diğer kentlere giden göçmenler var. Bunların kafalarını sokacak bir mekânları olmadığı gibi, karınları da aç. Bu ise, Türkiye Cumhuriyeti için Kuyucu Murat Paşa geleneğine yakışan bir davranıştır.

Eski keneler bir şeyi yapmadılar: Gerillayı, sokak haydutlarını, asker kaçaklarını, kaçıp saklandıkları ormanla birlikte yakmamışlardı.

Basınımızın bu memnuniyet verici olayları haber vermesi ise, tam bir mucize. Başbakanımız, bir elinde bayrak, diğer elinde Kuran, askerlerin köy ve orman yakmadıklarını açıklıyordu. Ya helikopterler? PKK bunları Ermenistan'dan veya Afganistan'dan almıştı ve kentleri ve köyleri yakanlar bunlardı.

Dersim yanıyor, Kutuderesi çevresindeki ormanlar alevler içinde. Bu durumda PKK'nın canına susamış olması lazım. Nevruz'da 80'den fazla Kürdü de çoluk çocuk demeden yakan PKK değil miy-

di? Şırnak ve Lice'de ve diğer şehir ve yerler de PKK tarafından yakılmamış mıydı? Ve Sivas'ta 36 sanatçı ve yazar?..

Artık yeter. Yalancının mumunun atasözündekinin aksine yatsıdan sonra yandığını iddia edenin bu dünyada olanlar konusunda en ufak bir bilgisi yok...

Basın haberlerine göre, son on yıl içinde Türkiye'de 12 milyon hektar orman yakıldı. Bir devletin gerillaya sığınak oluyor diye ormanlarını yakması inanılacak bir şey değil.

Ankara, gerillanın birkaç aylık ateşkese gittiğini açıklamasına bir reaksiyon göstermedi. Bir süre sonra bir yolda 33 silahsız asker öldürüldü. Bazıları, PKK'nın bu askerleri öldürdüğünü iddia etti, bazıları kuşku ile karşıladı. Her halükârda bu, tek taraflı ilan edilen ateşkesin sonuydu.

Savaş şimdi tüm şiddetiyle sürüyor. Savaş sadece gerilla ile ordu, köy korucuları ve özel timler arasında sürmüyor. Hükümet, yüzbinlerce kişiyi sürdü. Bunlar açlıktan ölmek üzere şurada burada dolaşmaktalar ve kafalarını sokacak bir yere sahip değiller. Ankara, halkı göçe zorlayarak, silahsız Kürt halkına karşı savaş açmış bulunuyor.

Doğu Anadolu kökenli insanlar bir parti kurdular ve bu parti kanalıyla 20 kadar halk temsilcisini Parlamentoya soktular. Bu parti kapatıldı. Yeni bir parti kurdular, bu parti de yasaklandı. Bu parti mensubu sekiz milletvekili hakkında dava açıldı. Bunlar hakkında idam cezası talep edildi ve sonuçta ağır cezalara çarptırıldılar ve Demokratik Avrupa, ancak bu aşamada, o da biraz kıpırdadı.

Bu korkunç savaş devam edemez. Türkiye, ekonomik yönden tükendi, halk fakirleşti. Doğu Anadolu'da savaş, sadece 1994'te 12 milyar Mark'ın üzerinde masrafa yol açtı. Bu rakam yetkili bir bakan tarafından açıklandı. İç ve dış borçlar giderek kabarıyor ve eğer bu savaş devam ederse, Türkiye tarihinin en büyük felaketini yaşayacak.

İster Ruanda'da, ister Bosna veya Afganistan'da olsun, her savaş insanlığı yıpratmaktadır. Savaş, insanları giderek dejenere eder, insani ölçülerin giderek dışına iter.

Türkiye Cumhuriyeti daha kurulduğunda, Kürtlere Türk halkına

verdiğine oranla daha az temel haklar tanıdı. 21. Yüzyılın eşiğinde hiçbir halktan, hiçbir etnik gruptan insan hakları esirgenemez. Buna sadece Türkiye'nin değil, hiçbir ülkenin gücü yetmez. Amerikalıları Vietnam'dan, Sovyetler'i Afganistan'dan defeden ve Güney Afrika mucizesini gerçekleştiren insan gücüydü.

Türkiye Cumhuriyeti, bu savaşı sürdürmek suretiyle 21. Yüzyıla lanetlenmiş bir ülke olarak giremez. İnsanlık vicdanı bu insanlık dışı savaşı sona erdirmeleri için Türkiye halklarına yardımcı olacaktır. Özellikle, Türk devletine silah satan ülkelerin halkları buna katkıda bulunmak zorundalar. Biz Türkiye'dekiler, gerçek demokrasiye giden yolun sadece Kürt sorununun barışçı çözümünden geçtiğini devamlı düşünmek zorundayız.

Yönetimin, Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana Kürtlerin dilini ve kültürünü yok etmeyi denemesi, son zamanlarda bu baskı biraz azalmış olsa da, insanlığa karşı işlenmiş bir suçtur. 21. Yüzyılda insanlık suçları birbiri ardından gün ışığına çıkarılacak ve mahkûm edilecektir. Bu alışılmış davalar gibi olmayacak. Zira, yargıç önüne çıkacak olan ülkenin onuru ve insanlığıdır.

Yaşar Kemal'in Milliyet'te çıkan röportajda söylediklerine geçelim:

• Der Spiegel'deki yazınız şiddetle eleştirildi. Buna verecek cevabınız vardır herhalde...

Yaşar Kemal: Hani tartışacaktık. Bu başımızdaki en büyük belanın bir çözümünü bulmak için korkusuzca düşüncelerimizi söyleyecektik. Bana sövmekle bir yere varabileceksek, siz bilirsiniz, diyelim. Ben diyorum ki yasaklar ülkemizi bu hale getirdi. Ama kafamızın içindeki yasaklar, yasakçıların hık deyicileri... Bir kahraman soyundan gelen yazar arkadaşlarımın beni kınamaları... Benim de onlara sözüm var, bu halk sizi bağışlamayacak, kusacaktır. Ağzınızla kuş tutsanız kusacaktır. Bana sövenlere hiçbir sözüm yok. Ülkenin kaderi söz konusu. Onlar daha sövüyor. Sövmekle, öldürmekle bir yere varılsaydı, bizim basın çok sövüyor, daha çok da gazeteler, gazeteciler birbirlerine sövüyorlar, Türkiye böyle durumda olmaz, cennet olurdu. Üstelik de bana gazetelerinde çıkan yarım yamalak

çevirileri de çarpıtarak sövüyorlar. Ne söyleyeyim, ben bu dünyaya Mehdi olarak gelmedim.

• "Elini ılıktan soğuğa vurmadı, bunları söylemeye hakkı yok" diyenler var.

Yaşar Kemal: 39 yıldır yazıyorum. Elimden kalem düşmedi. 36 kitabım var. 12 yılım Anadolu'da geçti. Gazetecilik yaparken bana "Cumhuriyet'in ağır işçisi" derlerdi. Tüm bunlar elimi ılıktan soğuğa vurmadım demekse doğrudur.

• Neden böyle bir yazı yazmaya gerek duydunuz?

Yaşar Kemal: Bir buçuk kadar ay önce Der Spiegel benden yazı istedi, ikircikliydim, yazmaya vaktim de yoktu, biraz işi uzattım. Sonra bizim yazarların çıkaracağı Demokrasi Kitabı için bir yazı yazmıştım. Kitabı basacak Erdal Öz'e telefon ettim, "Yazıyı dergiye gönderebilir miyim," diye... O da "Kitaba bir zararı olmaz, faydası olur" dedi. Ben de tek satır çıkarılmaması koşuluyla yazıyı Spiegel'e gönderdim. Yazının uzun olduğunu söyleyip benden biraz kısaltmamı istediler. Kısalttım, yazı da böylece çıktı. Dünyada daha pek çok gazete benden yazı istiyor. Elimde birinci cildi bitmiş bir roman var. Roman biter bitmez benden yazı isteyen dünyanın bütün ünlü gazetelerine yazacağım. Bizim gazetelerimiz de isterse onlara da yazmaya hazırım.

• Kürt sorunu nasıl çözülecek?

Yaşar Kemal: Kürt sorununu savaşla, öldürmekle çözmeye çalışmak çok yanlıştır. Balığı tutmak için suyu kurutmak çok yanlıştır. Bu çağda işkence, zulüm çok yanlıştır. Kürt sorunu barışçı yollardan kolaylıkla çözülür. Bu işin bu kadar büyütülmemesi gerekirdi. "PKK durdukça Kürtler'in haklarını veremeyiz" diyorlar. Siz Kürtler'in bütün insani haklarını, demokratik haklarını verin, PKK'yı da Kürt halkıyla başbaşa bırakın. Onlar kozları varsa, kozlarını paylaşsınlar.

Hiç ilgisi yok

• Kürt sorununu dünyaya bakıp Bask'la, İRA'yla benzetenler var. Bu benzetmeyi yapanlar çözüm yollarını da bu noktadan yola çıkarak öneriyorlar...

Yaşar Kemal: Doğu Anadolu'daki savaşı Katalan'la, Bask'la, İRA'yla bir sayıyorlar. Hemen hemen hiç ilgisi yok. Katalan, Bask,

İRA gerillalarının üstüne üç yüz bin kişilik ordular yürütülmedi. Dağlar, taşlar, ovalar, günlerce, aylarca bombalanmadı. Oralarda iller, köyler, ormanlar yakılmadı. Bir ordu bizde yıllardır çarpışıyor. Enflasyonun çoğu bu yüzden... Süleyman Bey diyor ki "Türkiye'de savaşta bile enflasyon yüzde 150 olmadı." Savaşta olduğumuzu, bu savaşta yılda 425 trilyon harcadığımızı bilmiyor sanki. Bu savaş her yönden belimizi kırıyor.

• "Ya bitecek, ya bitecek" dendi denmesine de, bu iş nasıl biter?

Yaşar Kemal: Bu savaş nasıl mı biter dediniz? Kolay biter. Eğer biz savaşsız çözümde birleşirsek. Halkımızın gücünü barışa doğru yöneltirsek. Halkımız bu savaşın durmasını zaten candan istiyor. Çünkü onların çocukları ölüyor, enflasyondan dolayı onlar aç kalıyor. Bir de barış olsun diyenlere basınımızın mümtaz kalemleri ağız dolsu söver, aşağılarsa, yazarlarımız o kahraman soyundan gelen yazarlarımız da savaş yanlılarını, ırkçıları tutar, beni kınarlarsa savaşçıların ekmeğine yağ sürülür. Bu savaşın sürmesinden sayılamayacak kadar çıkarı olanlar var. Bir gün ülkemizde gerçek bir demokrasiye ulaşırsak bu çıkarcıların bu savaştan ne kaptıkları bir bir ortaya çıkacaktır. Ben inanıyorum ki, biz bir avuç insan da olsak halkımızın yardımıyla, insanlığın yardımıyla bu savaşı durduracak, ülkemizi bölünme yolundan geriye döndüreceğiz.

• Dünya halkları bizdeki bu soruna nasıl bakıyorlar? Uzaktan 'Kürt Sorunu' nasıl görünüyor?

Yaşar Kemal: Dünya bir köy artık. Duvarın bir yanından öksürsen, öbür yanında duyuluyor. Bana "Niçin Alman dergisinde yazdın" diyenlere bir çift sözüm var: Günlerdir, yıllardır, bütün dünyaya Bosna-Hersek için bir ağızdan bağırıyoruz, "Niçin bu savaşı durdurmuyorsunuz," diye. Bende Batı'yı, Amerika'yı suçluyorum "Niçin gerektiği kadar bu savaşa katılmıyorlar" diye. Sonra ülkemde kan gövdeyi götürecek, ben insanlıktan yardım istemeyeceğim. İstesek de istemesek de dünya halkları bizdeki bu kanlı, anlamsız savaşa karşı olacaktır.

• Türkiye'de Kürt sorunu olduğu sürece Nobel bize gelmez yargısı var. Dolayısıyla sizin Spiegel'de yazdıklarınız Nobel'e atfedildi. "Yaşar Kemal Nobel'i göğüslemek için bunları söyledi" dendi.

Yaşar Kemal: Ne diyorlar, ne yazıyorlar, Nobel almak için mi Türkiye'ye küfrediyormuşum? Niçin küfredeyim ülkemin halkına? Ben bu kültürün insanıyım. Anadolu'nun o büyük kültürüne dilimle, kanımla bağlıyım. Çok saygım var bu büyük halk kültürlerine. Biliyorum arkadaşlarım yazdılar. "Nobel almak için Türkiye'ye küfrediyor" diye, ben 1973'ten bu yana resmi Nobel adayıyım. Resmisi nedir bunun diyeceksiniz, şudur: İsveç Yazarlar Birliği ve İsveç Bilimler Akademisi aday gösterebilir Nobel'e. Nobel ödülünün tüzüğüne göre bu adaylık da bir kezdir ve hayat boyuncadır. Örneğin Tolstoy ölünceye kadar aday kalmış ve Nobel'i alamamıştır. Bense bu Nobel'i ihmal etmişim, demek çoktaaan alabilirmişim. Türkiye'ye küfretmek bir Nobel almaya yeter de artarmış bile. Türkiye'ye bir kez küfreder –o da yalancıktan– Nobel'i alır, ardından İsveç Akademisi'ne nanik yaparsın. Bilmiyordum, vallahi billahi bilmiyordum, şu bütün Nobel alan yüzlerce kişinin Türkiye'ye ya da ülkelerine küfrettiklerini hiç mi hiç bilmiyordum. Yirmi iki yıldır Nobel'e adayım, bu kadar beklemenin ne âlemi vardı, Nobel'i bir küfürle alır keyfime bakardım. Vay anasını neler kaçırmışım, bir küfür etmenin neye malolacağını...

• Yazmaya devam ediyorsunuz. Bu tür yazıların da dışında. Elinizde uzun zamandır çalıştığınız bir roman var, öyle değil mi?

Yaşar Kemal: Evet. Bu üç ciltlik bir roman. Ekolojiyle ilgili. Birinci cildini bitirdim. Adı, "Bir Ada Hikâyesi." Bu yıl sonbaharda sanırım önce yurt dışında, Fransa'da yayımlanacak.

54

Acele çağrılınca sorduğu klasik soruya, 'ne var ne yok' sorusuna "Bir-iki şey var. Ama vaktimiz yok, hemen söyleyeyim" dedim.

Demirel, "Vaktimiz var" diye karşılık verdi.

CA: "Anayasa'nın 20 maddesini değiştiren metin partiler tarafından Cindoruk'a verildi. Bana verilen bilgiler doğruysa; milletvekilleri kendi özlüklerini düzenleyecek bir fıkrayı 84. maddeye yerleştirmişler. Maaş artırımları kolay artık!"

SD: "Maaşları için madde mi koymuşlar?"

CA: "Evet. Bir başka durum daha var: 1982'den beri siyaset adamları, aydınlar, partiler, darbeyi yapanlara yargı yolunu kapayan geçici 15. maddenin kaldırılması için savaşım veriyorlar. Fakat 15. maddenin sadece son fıkrası, yani 12 Eylül hukukunu kaldırmasını engelleyen fıkrayı kaldırıyorlar. Olacak şey mi?"

SD: (Bir an düşündü) "Hüsamettin bana milletvekillerinin maaşlarıyla ilgili düzenlemeden söz etmedi.

(Bir süre sustu)

15. madde bizim programımızda var."

CA: "Bu maddenin saklı tutulması, 15. maddenin kaldırılacağı vaatlerinin yerine getirilmemesi yeni darbe heveslilerini cesaretlendirir beyefendi."

SD: (Bıkkın bir sesle) "Zaten kim soruşturma yapacak ki..."

CA: "Darbeden söz açıldı madem ki; askerlerde bir şey var mı? Bazı kaynaklar yüzbaşı rütbesinden aşağı rütbelere köktendinci sızıntısının –bütün temizliğe karşın– daha geniş olduğunu öne sürüyor."

SD: "Yok, yanlış. Temizliyorlar. (Geçen perşembe 12 Ocak 1995'te Genelkurmay Başkanı Karadayı ile yaptığı görüşmenin tepe noktalarını saptayan not kartonunu uzattı) Oku!"

Karadayı'nın söyledikleri özetle şöyleydi:

"Orduya politika sokulmamalı. Seçimlerde aday olan subaylar, kaybettiklerinde tekrar orduya dönmeleri engellenmeli.

Anayasa'daki 14. ve 24. maddelerin değiştirilmesinde çok dikkatli olunmalı. Laiklik konusunda titiz davranılmalı.

RP'nin zabıta okulları tehlikeli.

RP'nin gelişmesi... Polise ağır silahlar verilmemeli. Ağır silahlarla mücehhez bir emniyet teşkilatı tehlikeli olabilir."

Notların daha sonraki bölümlerinde Yunanistan'la ilgili kaygılar yer alıyor. Ege denizinin Yunan kontrolüne düşmesi, "Yunanlılar Türk gemilerini batırabilir" gibi kimi ifadeler...

Fakat bir başka önemli konuya geçildi:

CA: "Bugün Ertuğrul aradı (Özkök). Sizin Çiller'e 'Başka partilerden transfer yoluyla gelen milletvekillerini bakan olarak önüme getirme, onaylamam' deyip demediğinizi veya bu konuda bir açıklama yapıp yapmayacağınızı sordu. Ona, beş devlet bakanıyla ilgili

yasayı onaylarken yazılı uyarınızı anımsattım. Bir de Güneş Taner olayı var. Geçen temmuzdaki. Güneş Moteli benzeri olayları onaylamayacağınızı da söyledim."

SD: "Beni aramışlar (Hürriyet'ten). Ömer Tarkan onlara 'Cumhurbaşkanı'nın böyle bir tartışmanın içine girmeyeceğini' söyledi.

Ben bu tartışmaya neden gireyim? Kurşun namludan çıktı, artık geri dönülemez. Çiller şimdi olay ortaya çıktı diye sinirleniyor. Ben bu manşetleri niçin yalanlayayım? Niye tartışmanın içine gireyim? Bırak ok saplandığı yerde kalsın."

Demirel'e, Çiller'in çıkardığı yalanlamayı söylemedim. Başbakan, Hürriyet'e çıkan "Transfer bakanları onaylamam" başlığını taşıyan ve Cumhurbaşkanı'nın Çiller'e "Başka partilerden transfer yoluyla gelen milletvekillerini bakan olarak getirme, onaylamam mümkün değildir" dediğini öne süren haberi yalanlıyordu.

Çiller'e göre, Hürriyet'in bu haberi 'hayal mahsulü' idi.

CA: "Bir-iki gündür gazeteler, hemen hemen hepsi, yorumlarında bu hükümetin bittiğini, tükendiğini yazıyorlar."

SD: (Hafif, zor duyulur bir sesle) "Gazetelere inanmıyorum!"

CA: "Dün öğrenemediğim, bilmediğim için Özer Çiller'in Allah'la konuştuğunu size duyuramadım."

SD: "Kocası... Allah'la konuşuyormuş. (Gülüyor) Hasta bunlar, hasta. Evet, böyle devam etsinler."

CA: (Yine Çiller'e söylediği sözlere döndük) "Söylediniz mi bu sözleri Çiller'e?"

SD: "Tabii, hem de yüzüne."

CA: "Güneş Taner'i ANAP'tan alıp bakan yapmayı tasarladığı günlerde mi?"

SD: "Hayır, son günlerde. 'Böyle bir hükümet yapamazsınız' dedim."

Peki ama, kim verdi bilgiyi gazeteye?

(Haberde Demirel'e yakın bir kaynaktan alındığı söyleniyor.)

Demirel, yeni Genelkurmay Başkanı'nı özü sözü açık bir asker olarak tanımlıyordu.

RP yeniden gündeme geldi. Legal parti – demokrasi – hür sandık ve laik Cumhuriyet'in korunması...

Demirel, çok kısa bir açıklama yaparak konuya değindi:

"Legal parti... Kapatılmadıkça" dedi ve durdu. Ama legal bir partiyi dışlamanın zorluğuna dokunuyordu.

SD: "1000'e yakın radyo var Anadolu'da. Bunların 140-150'si ideolojik yayın yapıyor."

Böylece, dinsel yayınların nasıl bir sorun olduğunu gösteriyor ve RP'nin bu yayınlardan yararlandığını anlatmak istiyordu.

Bir değil, pek çok öğe seçimler öncesi RP'ye çalışıyordu.

55

Orgeneral Karadayı haklı çıktı: Anayasa değişikliğine 'aday olup seçime giren subayın, kazanmazsa görevine dönebileceği' hükmünü getiren bir madde koymuşlar.

Değişiklikler şöyle özetlenebilir: 12 Eylül ihtilalini öven bölümler Anayasa'dan çıkarılıyor. İsteyen önceden izin almadan dernek ve vakıf kurma hakkına sahip oluyor. Memurlar sendika kurabilecek, siyaset yapabilecek. Seçme yaşı 18'e, seçilme yaşı 25'e iniyor. Milletvekili sayısı 600'e çıkıyor (550'de karar kıldılar). İdeolojik ve anarşik eylemlere katılanlar da milletvekili seçilebilecek. Siyasi partinin sadece kazanmasına neden olan milletvekilinin üyeliği düşecek.

12 Eylül döneminde çıkarılan yasalar hakkında da Anayasa'ya aykırılık davası açılabilecek.

O cumartesi günü:

CA: "Anayasa'nın 15. maddesiyle darbecilere yargı yolunun kapalı kalmasıyla, milletvekillerinin özlük hakları ve özel yasalarla maaşlarını düzenleme gibi önemli maddelere bakabildiniz mi?"

SD: "15. madde programımızda var. 15-20 milletvekili ile bunu benzetiriz."

CA: "Zaten bu madde kaldırılmazsa... 'Yap darbeyi. Sana dokunan olmayacak' diyenler çıkabilir."

(Demirel başını sallamakla yetindi, yorum getirmiyor.)

Ya özlük hakları, maaşları milletvekillerinin?

Bu konuya girmeye pek istekli değildi. Zira milletvekillerine maaş konusunda eleştiriler getirilmesini de istemiyordu galiba.

Ben yine sürdürdüm:

CA: "Nami Çağan, '15. madde darbeye hevesli olanlara gözdağı olabilir' diyor. Öteki partilerden ses yok. Oysa 1993'te SHP ile DYP Anayasa Komisyonu'na bu maddeyi kaldırmak için başvurdular."

SD: "1993'te ben vardım." (Yani 15. maddenin kaldırılması için ilk girişimi başbakanken yaptığını söylüyordu.)

CA: "Köktendincilerden orduya daha sızma olduğu yolundaki bilgilerle haberlerin arkası kesilmiyor."

SD: "Tamamen yanlış. Yalan. Hiçbir sızma yok. Zaten görüldüğü anda temizliyorlar. Kesin durum bu."

CA: "Askerler RP'nin gelişmesinden, iktidara gelmesinden kaygılanıyorlar. Bunu anlıyorum. Peki RP'ye karşı 'alternatif planları' nedir? Hiç sordunuz mu?"

SD: "Askerlerle bu konu, siyaset konuşulmaz. Askerler ne yapacaklarını söylemezler. Sadece bugünkü durumu söyleyip saptama yaparlar. O kadar.

Hüsamettin geçen gelişinde 'Coşkun Kırca Genelkurmay Başkanı'na gitmiş' dedi bana. İki ciltlik kitabını vermek için. Coşkun'u biliyorsun. 12 Eylül'ü hazırlayanlardan biri, başlıcası hatta. Şimdi Genelkurmay Başkanı'na gidip, Karadayı'yı 14. ve 24. madde için kışkırtıyorlar."

CA: "Zaten Adnan Başer'le birlikte bir de Anayasa hazırlamışlardı 12 Eylül'den önce."

SD: "ABD, ortaya çıkıp generallere 'Darbe yapın' demez. Bazı adamları vardır. Gayet tatlı konuşurlar. Mesela Haynes gibi. (Ankara'ya gelip Türk-Amerikan Derneği için Demirel'i çağıran. Nezihi Paşa ile Erdem'in gittiği toplantı.) İnsanlar gelir, konuşurlar.

O zaman size söyledim, yazdınız. Brezinski, kitabında 'Türkiye' de uyguladığımız yöntemleri İran'da da kullanmalıydık' der. ABD, İran'daki mollalarla anlaşamadığına çok pişmandır. Brezinski'nin dediği gibi, mollalardan önce Şah'a ordu darbesi yaptırsaydı, daha sonra ordu ile anlaşır, yavaş yavaş siyasetten ordunun çekilmesini sağlardı.

Eğer ABD, ulusal yararlarında anlaşmaya varırsa, RP'yi de destekler.

İşbirliği yapmayacağını anlarsa Cezayir modelini kullanır. Yani darbeyi!

ABD'nin ulusal yararları için mollalar işbirliği yapmadığı için düşman oldu.

ABD, Türkiye'de kırmızı şalı sallar (iki elini şal varmış gibi salladı) ve... Bizimkiler de darbe için zaten hazırdır. Boğa gibi saldırırlar.

Ancak, ABD'nin desteği olmadan darbe yapamazlar.

Desteğe, himayeye ihtiyaçları vardır. O da ABD'dir."

CA: (Tekrar sordum) "RP'ye karşı bir önlem söylüyorlar mı?"

SD: "Tedbir söylemezler. Sadece durum tespiti yaparlar."

CA: "Darbe olasılığını her zaman düşünmek lazım. Bugün için böyle bir olasılık var mı?"

SD: "Şimdi yok böyle bir ihtimal."

CA: "Askerleri her zaman kontrol altında tutmak lazım, değilmi?"

SD: "Her hafta Genelkurmay Başkanı ile konuşuyorum."

CA: "Son AGK'nın 'müzakere' bölümünde Deniz Kuvvetleri Komutanı imam-hatip okullarını söylüyor."

SD: "Evet, imam-hatip okulları."

CA: "Bu söylemler ileride kullanacakları malzeme olabilir.

Bir başka sorun: Siz zorunlu olmadığınız halde mal varlığınızı açıkladınız, ama Çiller açıklamıyor. Neden himaye görüyor? Mal varlığınız ortada, pek fazla bir şey de çıkmadı."

SD: "Parayı, malı ne yapacağım? 30 yıldır siyasetin içindeyim. Hiçbir zaman fazla mal, para istemedim. Karım ise aileden zengin. Isparta'da mal varlığı var. Emekli maaşı ise iyi. Ne yapacağım malı mülkü?

Bir öykü sana: Demokrat Parti zamanında bir Özdemir oğlumuz vardı."

CA: "Hani şu yeğen, Menderes'in yeğeni. Özdemir Evliyaoğlu..."

SD: "Evet. Uzun boylu, yakışıklı. Bu Özdemir, Celal Bayar'a gitti, dedi ki: 'Adnan Menderes durmadan büyüyor, siz ise burada, Çankaya'da, Sultan Reşat oluyorsunuz.'

Menderes ile Bayar'ın arası bozuldu. Celal Bey, Menderes'e başka gözle bakmaya başladı.

Özdemir oğlumuz daha sonra Cevdet Sunay'a gitti, dedi ki: 'Süleyman Demirel durmadan büyüyor, siz ise burada, Çankaya'da, Sultan Reşat gibi oturuyorsunuz.'

Bu sözlerden sonra Cevdet Sunay, 12 Mart darbesinde beni yalnız bıraktı. Gitti askerleri destekledi."

CA: "Ciddi mi?"

SD: (Hafif gülümsedi, belki bu anının tazelediği acıyla) "Evet, böyle oldu. "

Görüşmenin sonlarına geliyorduk. Notlarıma bir göz attım:

CA: "12 Eylül'den sonra ordunun iç bünyede yaptığı değerlendirmede, söylendiğine göre, şu teşhis ön plana çıktı, siz de biliyorsunuz, bana yıllarca söylemiştiniz: 'Parlamentoyu kapatmayacaktık.'

Sonra, zaman geçti, bir-iki ay önceydi. Kenan Evren'le yaptığım görüşmede 'büyük hatalar' diye şu itirafta bulundu: 'Demirel'i Zincirbozan'a göndermeyecektim! Partileri kapatmayacaktım!'

Bu iki görüş adeta birbirini tamamlıyor. Parlamento ve partileri kapatmayacak, ama kurduracakları bir hükümet güdümlü olacak, askerlerin isteklerini yerine getirecek."

SD: "12 Mart'ta olduğu gibi."

CA: "Evet. Batı'ya karşı demokratik bir manzara.

Şimdilerde planları bu olabilir.

Çiller, Doğan Paşa Genelkurmay'dan ayrıldıktan sonra da destekleniyor. Neden? Yanıtı bana göre çok basit: Çünkü her istediklerini yapıyor, yerine getiriyor.

Sizin bana daha önce söylediğiniz bir söz var: Çiller'in, kimsenin kendisini Başbakanlıktan uzaklaştıramayacağını, çünkü gitse bile askerlerin onu tekrar getireceğine inandığını söylemiştiniz. Doğru olabilir."

Demirel, dinledi, sustu, konuşmadı.

Ben notlarıma bakarak, "Böyle bir yönetime şöyle bir ad koydum" dedim:

"Sivil kıyafetli askeri yönetim!"

SD: (Daha önceleri de söylediği bir 'korkuyu' yineledi) "En bü-

yük korkum Türklerle Kürtlerin çatışması. İşte o zaman işin içinden çıkamayız."

"Ve..." deyip arkasını getirmedi.

Sonra, şunları söyledi:

"Yaşıtlarıma söyledim. Yaş sınırına geldik. Ne kadar yaşayacağım, bilemem. Sonuna geldik. Politikanın zirvesindeyim."

Ölümden, yaşlılıktan ilk kez söz ettiğine tanık oluyordum.

Ayakta, durdu, birden konuştu:

"Eğer darbeye girişirlerse, sonuna kadar mücadele ederim, sonuna kadar" dedi.

Sesi, kararlı insanlara özgü tondaydı. Nasıl mücadele edecekti? Bunu söylemedi, yöntemini açıklamadı.

Kapının önündeydik, eliyle masanın üzerindeki dosyaları gösterdi. Her birini okuyacakmış. "Bu devlet benden daha çalışkanını bulamaz" diyordu.

Kahkahalar atıldı.

Gece gazeteler geldi. Hürriyet'te Anayasa taslağında askerlerin seçilmedikleri takdirde tekrar orduya dönebilecekleriyle ilgili bir haber vardı.

Üç gün önce Karadayı, böyle bir hükme karşı olduklarını, seçim yitiren bir subayın tekrar orduya dönemeyeceğini söylemişti.

Haber şöyleydi: "Anayasa değişikliği teklifinde 'faili meçhul' bir gaf olduğu anlaşıldı. Teklifte imzası bulunan parti temsilcilerinin bile kimin eklediğine akıl sır erdiremedikleri madde, görevlerinden istifa edip seçime giren subaylara, seçimi kaybettikleri takdirde yeniden subaylığa dönme hakkı tanıyor."

Tabii, bu 'faili meçhul gaf' komisyonda düzeltilecekti!

56

Kimi kişiler –örneğin Daçe, Eyüp Âşık gibi siyasetçiler– seçilmeyen askerin orduya geri dönemeyeceğini söylüyorlar, 'aday olup kaybeden bütün kamu görevlilerinin eski mesleklerine döneceğini içeren bir yasa çıkarmaktan' söz ediyorlar.

Demirel (15 Ocak 1995 Pazar): "Öyle bir yasa olmaz. Asker,

aday olduktan sonra orduya dönemez. Ben bütün gün bu işi düşündüm. Anayasa Komisyonu Başkanı Şerif'i çağıracağım. Ondan askerlerin orduya dönmelerine imkân tanıyan maddenin metinden çıkarılmasını isteyeceğim. Bu, bir. Ve sonra 15. madde. Onun da düzeltilmesini, darbecilere yargıyı kapayan madde hükmünün çıkarılmasını söyleyeceğim. Bu, iki.

Tabii, DYP milletvekilleriyle de konuşacağım. Bu Anayasa Cumhurbaşkanlarına geniş yetkiler vermiş. Çok geniş. İstersem referanduma götürürüm."

CA: "İkinci olay; DYP ve ANAP, 24. madde eğer düzeltilecek demezsek RP kampanya açar, DYP ve ANAP içindeki katı muhafazakârları da içeren 'kutsal ittifak'ı harekete geçirerek 21 maddelik paketi baltalayacağından korkuyorlar. Eyüp Âşık böyle diyor. RP'ye 24. madde için ayrı bir paket çıkaracakları güvencesini verecekler."

SD: "Çok daha iyi olur. Şimdi benim sıkıntım şurada: 24. madde bu paketin içinde olsa, onaylamam halinde 'Süleyman Demirel sivil anayasayı sabote etti' diyecekler. Bu yüzden 24. maddenin ayrı paketle önüme gelmesi çok daha iyi.

Bugün Flaş'ı seyrettim biraz. Yavuz Gökmen 'Cumhurbaşkanı başka partiden gelip bakan olanı nasıl onaylamaz; onaylamak durumunda' dedi. Bir defa Anayasa, bakanlar için 'atar' ifadesini kullanıyor. Mesela 'kararnameleri imzalar' da var. Fakat bakanları 'atar' diyor.

Cevdet Sunay o günkü Anayasa ile Suat Hayri Ürgüplü'nün getirdiği hükümeti reddetmiş, geri çevirmişti. Niye? 'Atar' diyor Anayasa."

CA: "Gazetecilere Anayasa Komisyonu Başkanını çağırıp gerekenleri söyleyeceğinizi söyleyeyim mi?"

SD: "Aman... Hayır. O zaman tedbir aldı, tertip falan... Söylemeyelim."

57

'Darbe' sözcüğü iliklerimize işlemiş. Sözünü etmeden duramıyoruz.

(17 Ocak 1995) ANAP lideri Mesut Yılmaz konuşuyor:

"12 Mart gibi bir muhtıra gelebilir."

ANAP lideri şok bir açıklama yapıyor, "Darbe tehlikesine inanmıyorum, ama 12 Mart (askeri muhtırası) gibi sevimsiz bazı yöntemler gelebilir" diyor.

Yılmaz bu açıklamaları Paris'e giderken uçakta gazetecilere yapıyor.

Daha başka söylemler de yer alıyor açıklamalarında:

'Çiller'in RP'ye çalıştığını' söylüyor.

Bu açıklamaya karşı yanıt Milli Savunma Bakanı Mehmet Gölhan'dan geliyor. Ama ne yanıt!

Bakan, hem de Savunma Bakanı;

"Merak etmeyin" diyor: "Bütün askerler Tansu Hanım'cı. Muhtıra gelmez."

Bu sözlere ek sözleri de var bakanın:

"Bütün askerler partili demiyorum. Partinizi eleştiriyorlar ama, hepsi de Tansu Hanım'a sıkı sıkıya bağlı. Askerimiz Tansu Hanım'ı Atatürk Türkiyesi'nin Başbakanı olarak, imaj olarak görüyorlar. Atatürk ilkelerine bağlılığından dolayı ona sımsıkı bağlılar."

Ve çok değil; iki-iki buçuk yıl sonra askerler, Tansu Hanım'ın Atatürk devrimlerine, laik Cumhuriyet'e ne kadar bağlı olduğunu Refah Partisi ile kurduğu Refahyol hükümetinde yakından gördüler.

O bağlılık, kısa sürede uçtu gitti. Ne kadar boş bir inanç ve güven içinde olduklarını anladılar.

58

(17 Ocak 1995 Salı)

CA: "Gazeteleri gördünüz mü? Geçende sizinle yaptığımız irdelemeyi Mesut Yılmaz söylemiş."

SD: "Tamamen palavra. Yalnız Mesut Yılmaz'ın kafasında böyle bir fikrin bulunması bile iyi değil. Kötü bir şeyler varsa ve Yılmaz'ın da gücü yetiyorsa önler. (Darbeyi veya muhtırayı) Aklına getirmesi bile kötü."

CA: "Acaba bir yerlerden bilgi mi aldı?"

SD: "Nereden alacak, üstelik ne bilgisi? Yok canım. Zaten söyledikleri de manşetlerdeki gibi değil. Basın böyle yapıyor. Yüzünde sivilceyi görmüş, onu resimleyip yazıyor.

Garip bir iş. Herkes istim üzerinde duruyor."

Ecevit ise;

"Nedense bizim liderlerimiz havadayken böyle şeyleri ortaya atıyorlar. Mesut Bey de ayakları yerden kesik olarak (Paris'e giderken uçakta demeye getiriyor) konuşmuş. Ben Türkiye'de askeri bir müdahale ortamı göremiyorum. Ancak bu kadar çok darbe sözü ederseniz, hiç yoktan akla getirmiş oluverirsiniz" diyor.

Demirel, sonunda dayanamıyor.

18 Ocak günü, "Durup dururken bindiğimiz dalı kesmeyelim. Sayın Yılmaz'ı muhatap almıyorum. Ama bu tip tartışmalar havanda su dövmektir. Gelecek inançsızlığı ile Türkiye bir yere varamaz" diye konuşuyor.

Ankara Gölbaşı'nda 'Birinci Çevre Kurultayı'ndan çıkarken sorulara verdiği yanıt bu.

59

CHP ile SHP'nin birleşmesini sağlayacak Kurultay'dan önce lider adayları arasında görünen Mümtaz Soysal; 'Baykal ve Karayalçın'ı liderliğe uygun görmediğini' açıklıyor.

'Baykal ve Karayalçın'la kol kola Kurultay salonuna girmeyeceğini' söyleyen Soysal, bu yıl sonunda seçime gidileceğini, partinin yenileme sürecinin çok hızlı ve acımasız biçimde gerçekleştirilmesi gereğini ekliyor.

(18 Ocak 1995 Çarşamba) Demirel'e Aylin Gönensay, Washington'da Emre'ye dayanarak 'memleketin elden gitmekte olduğunu' söylemiş ve başlamış ağlamaya.

Demirel merakla dinledi olayı. Sonra, "Çiller yakında onu atar" dedi.

Cumhurbaşkanı Avrupa Konseyi Genel Sekreteri Daniel Tarschys'le uzun bir görüşme yapmış, hatta bu görüşmenin 'hayli

çekişmeli geçtiği' basın kulisine yansımıştı. Önce 'çekişmeli' sözcüğünü onayladı ve sonra, sorunca anlattı:

"Genel Sekretere, 'Osmanlı Devleti çökerken çevremizde bazı yeni devletler çıktı. Ancak iki devlet çıkmadı. Kürdistan ve Ermenistan!

Sevr Anlaşması'yla bu iki devlet yaratılmak istenildi. Başaramadılar. Etrafımız tehlikelerle dolu. Lozan Anlaşması Türk Devleti'nin varlığını çizer. Bu anlaşmaya göre, Müslümanlar arasında azınlık yoktur. Ancak gayri Müslimler, Rumlar, Yahudiler azınlık sayılırlar.

Lozan'a göre Türkiye Cumhuriyeti üniter bir devlettir,' dedim.

Genel Sekreter araya girip, çok anlamlı, adeta Batı'nın görüşünü yansıtan bir açıklama yaptı:

'Galiba üniter devlet bir hataydı' dedi."

CA: "Arkası korkarım federasyon diye gelecek."

SD: "Ancak, Genel Sekreter'e 'Türkiye üniter bir devlet olarak kalacak' dedim.

'Türkiye'yi Avrupa'nın dışına iterseniz, bu nedenlerle, Türkleri incitirsiniz. Türkiye büyük ve önemli bir devlettir.'"

CA: "Üyeliğimizi askıya alacaklar mı?"

SD: "Böyle bir şey söylemedi. Çok dikkatli konuşuyor. Bunu söylemiyor."

CA: "Yarın Başbakan'ı görecekmiş."

SD: "Genel Sekretere, 'Kültürlerini kullansınlar. Dillerini konuşsunlar. Ancak onların istediği Kürtçe eğitim değil ki... Bayrak istiyorlar (yani bağımsız devlet olmak)' dedim. Türk demokrasisinin bütün kurumları çalışıyor. Eksiklikleri olmasına rağmen...

Başbakan'a bazı şeyler anlatacakmış. Yarın devlet günüm. Genelkurmay Başkanı'nı, Başbakan'ı ve MİT Müsteşarı'nı kabul edeceğim."

CA: "Memur maaşları hayli ilginç!

Bakanlar Kurulu rakam saptayacaktı. Küçük memura zam için yetki isteyip KHK çıkaracakmış Çiller."

SD: "Memurlar yine yürüyüşte. Miting için yollara çıkacaklar."

CA: "Sürecek gösteriler. Darbe konusunda Yılmaz, 12 Mart'la ilgili sözlerinin yanlış anlaşıldığını söylüyor. Ya hükümet meselesi?"

SD: "Bu hükümet gitmeli. 28 Ocaktan sonra Çiller, bana ya-

rım yamalak bir hükümet getirmeli. Hani benim 'yapma' dediğim biçimde bir hükümet. Ben bu hükümeti reddetmeliyim. Sonra... Çiller'in bulunmayacağı geniş tabanlı bir hükümet."

CA: "Peki ama bu hükümete bir başkan lazım, onu nasıl bulacaksınız, kim olabilir?"

SD: "O, kolay! Buluruz. Tabii bir de şu var: DYP grubu ne yapar, kıpırdanır mı?"

60

Çiller'i bir saat süren kabulünden sonra:

Demirel, "Geldi ve bu yıl şunu yapacağız bunu yapacağız dedikten sonra, 'İşte bunları gerçekleştirmek için 1995'te seçim yok' dedi.

Çiller'e 'Sana seçim ilan et demiyorum. Ama bu yıl seçim olacağını kafanın bir yerine koy diyorum,' dedim.

Seçim olacak, Başbakanlığı kaybedecek diye ölüyor.

Bu hükümet (yine söylüyor) şöyle veya böyle, bitmiş.

Bu kadının ne genel başkanlığı, ne siyasetçiliği, ne başbakanlığı kaldı. Tükendi, bitti." (Bu satırları yazarken gülüyorum. Çiller, tükenmemiş, 1999, 2004 seçimlerine hazırlanıyor.)

TÜSİAD'ta Rahmi Koç ile Halis Komili ekonomiye fena halde yükleniyorlar.

Demirel, "Enflasyon devlet sorununa dönüştü" diyor. Ama Çiller, parlak sonuçlarından söz edebiliyor.

CA: "Ne var ki bu durumu siyasi görmüyorsunuz. Ama bu noktaya Çiller'le gelmedik mi? Bunun neresi gayri siyasi?"

SD: "Bak neden gayri siyasi diyorum. 800 trilyon faiz bütçeyi alıp götürüyor."

CA: "Şuna devlet sorunu desenize."

SD: (Gülüyor) "Yılmaz, ATO'da iyi bir konuşma yaptı. Fakat döndürdü dolaştırdı sözü, kendi iktidarına getirdi. Yanlıştı."

CA: "Sol iki partinin birleşmesi bir şey getirmeyecek. Ecevit yükseliyor. Bülent Tanla size herhalde gelir ve anlatır bu durumu. Salı gelecek size diye böyle söylüyorum, Ecevit, Tanla'ya ikinci adamlık önermiş."

SD: "Yok canım. Yahu neden?"

CA: "Üst düzey bürokratlara zam yeni çıktı komisyondan. Küçük memurlarla birlikte yapacaklarmış."

SD: (Alaylı bir gülüş) "Şaşkın bunlar. Bugün bana Vefa Tanır geldi. Baştan beri bu kadına inanmayanlardandır. Çağırmış Vefa'yı, 'Gelin arabama konuşalım' demiş. O da 'Benim arabam var' diyerek binmemiş arabasına. Randevu vermiş, konuşalım, diye. 13.30'da telefon. Yolda geliyor dedirtmiş sekreterine. 'Siz deneyimlisiniz, sizden akıl almak istiyorum' demiş. 'Hükümet, azınlık hükümeti olabilir mi?' diye. Vefa '1996'ya kadar götürmek istiyorsanız, olmaz. Seçim gelecektir' demiş.

Çiller'in arabasına binmemesinin sebebi şu: Tansu, konuşalım diye Akın Gönen'i arabasına almış, konuşmuş, gittikleri yerde bırakıp çekmiş gitmiş Gönen'i. Vefa 'Aynı duruma düşmemek için arabasına binmem' diyor."

CA: "Hasan Cemal, Mesut Yılmaz'ın 12 Mart hakkında söylediklerini inkâr etmesini sindirememiş, 'Şimdi kıvırtıyor' diyor."

SD: "Şu askeri almasalar ağızlarına olmaz mı sanki?"

CA: "Ya Çiller'in 1995 model mal varlığını gördünüz mü?"

SD: "O mücevherler hediye mi, böyle mi yazıyor mal bildiriminde?"

CA: "Evet."

SD: "Tabii şimdi 'Bu hediyeler kimden?' diye soracaklar."

Görüşme bitti, dışarda başyaver Oğuz bekliyor. Ona "Yakında yazmaya başlayacağım" dedim.

"Yazacak mısınız?" diye hayret içinde sordu.

"Evet, yazacağım" dedim: "Kitabın adı da 'Köşk'te önümden geçenler' olacak. Ne kitap olur değil mi?"

Oysa, o sırada böyle bir niyetim yoktu.

61

Türkiye'de ideolojik amaçlı yayın yapan özel radyo ve televizyonların dökümü:

İDEOLOJİK AMAÇLI YAYIN YAPAN ÖZEL RADYO VE TELEVİZYONLAR

Genel görünüm:

Türkiye genelinde, mahalli veya ülke çapında 1492 özel radyo ve 376 özel televizyon kanalının yayın yaptığı tespit edilmiştir.

Toplam 1868 radyo ve televizyondan 169 radyo ve 54 televizyonun ideolojik amaçlı yayın yaptığı belirlenmiştir.

Tamamı bölgesel olarak yayın yapan özel radyoların 87'sinin İslamcı, 29'unun Aşırı Sol, 27'sinin Ülkücü, 26'sının Kürtçü görüş doğrultusunda olduğu bilinmektedir.

İdeolojik amaçlı yayın yapan özel televizyon sayısı 54 adet olup; 25'i İslamcı, 11'i Aşırı Sol, 10'u Ülkücü, 8'i Kürtçü şeklinde dağılım göstermektedir.

Söz konusu özel radyo ve televizyonların illere ve ideolojilerine göre dağılımı ekteki çizelgede sunulmuştur.

1. İslami kesime yönelik olarak yayın yapan 87 radyonun dağılımı; Milli Görüş (32), Fethullah Gülen Grubu (12), Radikal İslamcı (15), Hizbullah (1), Esat Coşan Grubu (2), Yeni Asya Grubu (3), Med Zehra Grubu (İslami yönü ağır basan Kürtçü grup) (1), Caferi Grubu (1) şeklindedir. Diğer 19 radyo İslami ağırlıklı yayın yapmakta olup, grupları belirlenememiştir.

Aynı kesime ait televizyon yayınları ise; Milli Görüş (14), Radikal İslamcı Grup (2), F.Gülen Grubu (1) olarak belirlenmiş olup, 8 televizyon yayınının grupları tespit edilememiştir.

İdeolojik amaçlı yayın yapan radyo ve televizyon açısından sayısal üstünlüğün İslamcı kesimde olduğu görülmekte olup, bu husus, İslamcı unsurların son zamanlarda kazandığı aktivite ile doğru orantılıdır.

Diğer taraftan İslamcı yayın yapan televizyonlar içinde, Samanyolu ve TGRT gibi Türkiye genelinde ve yurt dışına yayın yapabilen diğer kanallarla rekabet gücüne sahip büyük projelerin varlığı da dikkat çekicidir.

Lokalize yayın gücüne sahip, mahalli radyo, televizyonlar için-

de ise, dini içerik ve propagandanın yanısıra Atatürk ve Laik T.C. aleyhtarlığı yönünde tahrihkâr yayın yapanlar mevcuttur. (Konya-Gençliğin Sesi, Bingöl'ün Sesi gibi)

Bu çerçevede, geniş maddi imkânlara sahip olan İslamcı unsurların, özel radyo ve televizyon istasyonu kurma açısından avantajlı bir durumda olduğu ve bu yolla kitlelere ulaşmada fevkalade kolay ve etkili bir araca kavuştuğu söylenebilecektir.

2. Aşırı Sol kesime yönelik yayın yapan 29 radyonun dağılımı DEV-YOL (10), TKP/M-L (2), TDKP (1), TSİP (1), SBP (1), ACİLCİLER (1), İP (1) şeklinde olup, 12'sinin ise örgütü belirlenememiştir.

Aynı kesim tarafından yayın yapan (11) televizyondan 5'i DEV-YOL, 2'si TDKP örgütüne aittir. Diğer 4 televizyon yayınının örgütü belirlenememiştir.

Legal parti kurma çalışmaları yürüten DEV-YOL'un başlatmış olduğu tartışma süreci içerisinde özel radyo ve televizyon kurulmasına yönelik karar aldığı bilinmektedir. Ayrıca, etkinliğinde bulunduğu TAKSİV (Toplumsal Araştırmalar Kültür ve Sanat İçin Vakıf)'in çalışma programında da söz konusu hususa yer verilmiştir.

DEV-YOL yanlısı olarak görülen mevcut radyo ve televizyonların geçmiş dönemde örgütsel faaliyet içerisinde yer alan, ancak zamanla aktiviteden uzaklaşarak iş hayatına atılan kişilerin maddi destekleri ile kuruldukları bilinmektedir. Söz konusu istasyonların bugüne kadar örgütsel mahiyette yayın yaptıklarına dair bir tespit ise yapılamamıştır.

3. Ayrıca 1 adet de Alevi kesime yönelik yayın yapan özel radyo mevcuttur.

4. Halen Türkiye genelinde Kürtçü tandanslı kişilerce faaliyete geçirilen özel 8 televizyon ve 26 radyonun yayınını sürdürdüğü bilinmektedir.

Anılan televizyon ve radyolar yayınlarında bölgesel olaylara ağırlıklı olarak yer vermekte ve Kürtçe müzik programları çerçevesinde propaganda yapmaktadırlar. Ancak Şanlıurfa'da yayın yapmakta olan Karacadağ FM radyosu, İzmir'deki Genç Radyo ve Mersin'deki Aktif Radyo'nun açık olarak Kürtçülük propagandası yaptıkları ve bizzat PKK tarafından finanse edildiği hususlarında istihbari bilgiler mevcuttur.

62

28 Ocak, Birleşme Kurultayı.

Demirel, "Çiller bu kurultaya yeni bir hükümet meselesi olarak bakıyor" dedi:

"'Bu, böyle devam edemez. Hükümet tükenmiştir,' dedim Çiller'e. Sonra ekonominin son durumunu anlattım.

Eğer benim ekonomi konularında Çiller'e söylediklerim, bir başkasına söylenmiş olsa, Başbakan olarak bir daha buraya (Köşk'e) uğramaz."

CA: "Peki ama, siz böyle konuşunca ne yapıyor?"

SD: "Hiç! Öyle dinliyor. Mesela biri bana bu sözleri söylese... (Hafif güldü) Hoş, bana bunları söyleyecek olan da yok ya!

Bu böyle gitmez. Çiller'e söyledim. 'Seçim düşünülmelidir, her zaman seçime gidilmelidir. Halk duygusaldır,' dedim."

CA: "Demek lafı sindiriyor ve susuyor. Bu seçim meselesini son görüşmenizde söylediniz."

SD: "Söyledim."

CA: "Peki ne yaptı?"

SD: "Hiç, dinledi. Bu kadının hiçbir şeyden haberi yoktur. Sadece derdi günü televizyonlara çıksın."

CA: "Bugün Hürriyet'te, Çiller'le yaptığınız görüşmeyle ilgili haberi gördünüz mü?"

SD: "Evet gördüm. Benden 'çekinmek lazım' diye söz ediyor. Dikkatimi bu çekti. Tabii bu haberleri Konut veriyor. Ah, Hüsamettin biraz tutarlı olsa."

CA: "Çiller'in eski hali yok grupta. Ne yapacağı belli olmaz.

SHP-CHP haberlerini Özer yapıyor."

SD: "Öyle."

CA: "Özer 'Tansu biraz nefes alacak zaman bulur' diyormuş. Yani manevralar için zaman."

SD: "Ne olacak? Hiç! Bugün veya yarın sonuç, hükümet meselesi."

CA: "Milletvekili sayısının 600'e çıkarılmasına DYP'liler; Aktuna, Menteşe, Ekinci, Kıratlıoğlu karşı çıkıyorlar."

SD: "Çıkarılması lazım. DYP programında da var. Bir ilden 3

milletvekili aynı partiden geliyor. Halkın dert anlatacağı ikinci parti yok. Buraya telefon ediyorlar. 'Kahvelere çıkamıyoruz, gelin buraya, halkla konuşun' diye. Gerekli 600."

Vefa'nın anlattıklarını tam anlatamadım, vakit yoktu. Vefa anlattı. Başlarda kadına muhalefet yapan Akın Gönen'e sormuş. O da "Çiller'le birkaç kez konuştum," demiş. Bir keresinde valilikten gelme Gönen'e "İçişleri Bakanından memnun değilim" demiş. Yani Gönen'e umut veriyor.

Bir başbakan bakanını bir başkasına şikâyet ediyor. Olacak şey değil.

Ben kulağımı dışarıya versem neler öğrenirim, neler!

Geçende Iğdır İl Başkanı geldi bana. Çiller'e gitmiş; Çiller "Oğlunu genel müdür yapacağım" diye söz vermiş. Sonra "Genel müdürlük zor oluyor, muavinlik verelim" demiş.

Fakat o gün arabaya almış adamı. Daha biner binmez telefonu açmış, başlamış konuşmaya. Başbakanlığın önüne gelmişler. Durmuşlar beş dakika falan arabanın içinde, Çiller yine telefonla konuşuyor.

"Sonra görüşürüz" demiş, çıkmış arabadan.

CA: "Dışarda da gazeteciler arabada sıkı pazarlıklar, sorunlar görüşüyor sanıyor. Bu durumu ciddi bir haber yapıp satıyorlar. Hatta il başkanını da sıkıştırmışlardır."

SD: "Adam bana dert yanıyor. Bunlar Azeri. Biliyorsun Şii. Laf taşırlar oradan buraya..."

(20 Ocak 1995) Demirel, Yeni Yüzyıl'a demeç veriyor:

"Toplumdaki karamsarlığı gidermenin tek yolu seçim. Türkiye'nin şartlarında 4 yıl bile seçim için uzun süredir. Ufunetleri (kötü kokuyu) dağıtmanın tek yolu seçimdir" diyor.

63

Dündar Kılıç'ın kızı, mafya babası Alaattin Çakıcı'nın eski karısı Uğur Kılıç, Bursa'da öldürüldü.

Öldüren, eski kocası. Namus meselesiymiş sebep.

Dobra dobra konuşan bir kadındı. Yazık oldu.

Özal ailesiyle yakınlığı nedeniyle hayli söylentiye neden oldu.

Demirel, şöyle yorumladı:

"Mario Puzo'nun 'Baba' kitabındaki gibi olaylar!"

Fakat dikkati çeken olay; Çakıcı'nın ünlü özel televizyonları bir yana bırakıp, Ahmet Özal'ın televizyonu diye ünlenen Kanal 6'da görünmesiydi.

Cumhurbaşkanı bu irdelemeye yanıt vermiyor. Yorum getirmiyor.

Birleşme Kurultayına değindik (21 Ocak 1995). Soysal'ın adaylığı ve Gürkan çekiliyordu:

"Birkaç kez Gürkan'ı kürsüde dinledim" dedi:

"En önemli meseleyi çok düzgün ve anlaşılır şekle sokup anlatıyordu. Kafası iyi çalışan bir insandı."

CA: "Evet, Uğur'un bana söylediğine göre –ki Gürkan yakın arkadaşıydı– Marksizmi ve sosyalizmi ondan daha iyi bilen yokmuş. Ne var ki HEP'e bakış açısı değişik."

SD: "Kürt meselesinde Ecevit bir zamanlar 70'lerde çok değişik ve milliyetçi değildi. TİP'in doğu illeri mitinglerini destekliyordu. Şimdi milliyetçi oldu ve Kürt meselesine başka gözle bakıyor, ülkenin bölünmezliğiyle ilgili.

Bana Bölükbaşı'nın söylediğine göre, Ecevit'in büyükbabası Tuncelili Sabri Bey. Sonra Kastamonu'ya yerleşmiş.

Orada Ecevit diye bir köy varmış, oradan geliyor."

Yani? Demirel'e göre (bir kez daha değiniyor) Ecevit Kürt kökenli!

Bir ara Yaşar Kemal konusuna değinildi. "Aydın çevreler Yaşar Kemal'i savunuyorlar. O yazı olmasa (Der Spiegel'deki) ben de savunurum," dedi.

O gün Bernard Lewis'i kabul etmişti:

"Çok değerli bir insan. Osmanlı tarihini ve Müslümanlığı çok iyi bilen ve yazan bir insan. Yahudi!

Bana dedi ki: 'Türkiye geleceği parlak olan bir ülke. Ekonomik sıkıntılarınız da o kadar büyük değil. Neden böyle?'

Ona dedim ki: 'Management! (Yönetim)'

Lewis gülerek, 'Ben bunu söyleyemem' dedi. Gülerek!

Ve Lewis, 'Türkiye öyle bir yerde bulunuyor ki, önemi çok büyük, vazgeçilmez,' dedi.

Ben de Lewis'e terörü anlattım."

CA: "Bugün Ankara'da yine yürüyüş vardı. Küçük ama anlamlı. Doktorlar, hemşireler, yani Türk Sağlık Sendikası üyeleri."

SD: "Ben sorunların sokağa inmesinden endişe ediyorum. Çiller'i sokak konusunda da uyardım, biliyorsun."

(22 Ocak 1995 Pazar) Cindoruk'un demeci de Demirel'inkine koşut: "Seçim olmazsa sokaklar devreye girer" diyor.

Demirel'in bu konuda söyleminin doğrusu şu: "Korkum şu: Seçim olmazsa, sorunlara çare bulunmazsa sokak başlayacak."

Bu iki cümle, Cindoruk'la Demirel'in cümleleri örtüşüyor.

CA: "Söz Cindoruk'tan açılınca söylediği bir söz aklıma geldi. Hikmet Tanıltan'ın fotoğraf sergisinde kafanızı kaşırken bir resminiz var. Cindoruk bu resmi görünce, 'Cumhurbaşkanı önemli bir şey olunca kafasını kaşır. Değişen bir şey yok' demiş."

Demirel gülmekten neredeyse bayılacaktı, Cindoruk'un sözü çok hoşuna gitmişti.

Demirel'le Cindoruk'un seçim yapılması için baskı uyguladıkları hemen her çevrede söyleniyordu.

SD: "Bu kadın hiçbir şeyi düşünmez. Yumruk kadar kafası var. Hiçbir şey bilmez. İstanbul'un meseleleri mi? Birisi ona böyle böyle demiştir, o çıkıp onları söyler. Hiçbiri de doğru çıkmaz. (Eliyle Sonny marka büyük televizyonu gösterdi) Buna çıkmaktan başka... Hiçbir şey düşünmez ve bilmez."

64

Notlarıma şunu yazmışım: Demirel, bir muhalefet lideri gibi.

(22 Ocak Pazar) Cumhurbaşkanı 'evde'.

Not bırakmıştım. Mümtaz Soysal Hoca aradı. 'Kazanacağını sanmıyor'. Baykal'la Karayalçın'ın 'anlaşacaklarını' söylüyor. "Biri partiye, diğeri hükümete" diyor.

Bu sonuçtan sonra parti güm!

Çiller yükselecek, Soysal da böyle görüyor:

"Murat Karayalçın için para dağıtılıyor. Özer organize ediyor, tanıtma fonundan. Murat Ersever'le... diye söylentiler dolaşıyor."

Demirel ise telefonda; uzun bir konuşma geçiyor:

"Kâğıt okuyorum. Yabancı makalelere bakıyorum. Cindoruk'un Hürriyet'teki sözleri sivri. 'Seçim olmazsa sokak başlar' denilir mi? Karşıt sözlere neden olur. Bak, dün bunları söyleyen Hüsamettin, ajanslarda gördün, bugün neler söylemiş. 'Çiller'e sarılalım' demiş.

Tabiatı böyle. Bugünkü sıkıntıların kökenindeki neden de işte bu, Hüsamettin'in tutarsızlığı. Adam buna inanmıyor (Hüsamettin'e). Ben de bu türlü hareketlerden sonra Hüsamettin'in 'arkasından gidin' diyemiyorum.

William Paff, Washington Post'ta bir yazı yazmış. 'Siyasi partiler halktan kopuk hale geldi. Elit ile halkın istediği ayrı.' Beni düşündüren de bu, bugün bütün gün bu konuyu düşündüm.

Meclis'i feshetmek yetkisi elinde olan öyle bir disipline edilir ki... Bugün temsili sistemi yürütmek zor olacak. Halk, Meclis'ten sıtkı sıyrılınca, 'Al demokrasiyi başına çal' diyecek diye korkuyorum. Halk neyi istediğini bilmiyor. Neyi istediğini söylemiyor.

Biz demokrasiyi dejenere etme noktasına geldik.

Parlamentoyu yenileme yetkisi elinde olsa canlarına okuyacağım.

Basın, DYP iğdiş hale geldi. SHP keza. Demokrasi mikrop kaptı. Köybaşı caddesinden oradan mikrop kaptı. (Neresi bu sokak, nerede?)

Geçen ay TÜSİAD heyeti geldi. 'Nasılsınız' dedim, baktım susuyorlar. Rahmi Koç, Komili yanında. Sabancı doğruyu söylemiyor. '94 senesi iyi' dediler. Konuştum, gittiler.

Birkaç gündür TÜSİAD'cıların konuşmalarına bakıyorum. Bugün dedikleri 20 yıl öncekileriyle aynı. Teknisyen hükümeti istiyorlar. Kim olacak bu hükümette? 1973'te Naim Talu hükümeti gibi. Talu hükümeti, bize o tarihte seçim kaybettirdi. Gürler olayından sonra seçime gitseydik (teknisyen hükümeti kurmadan) kazanırdık."

CA: "Evet. Adalet Partisi olarak o hükümete üye verdiniz. Adana'da miting meydanında Talu hükümetini siz kürsüde yererken, kalabalık arasından kasketli bir adam 'Ama o hükümette sen de varsın' diye bağırdı, hiç unutmuyorum."

SD: "Şimdi İtalya'yı örnek gösteriyorlar. Orası başka. Hükümet nasıl olursa olsun ihracat yüzde 10 artıyor. Büyüme hızı yüzde 4. 'Bumm!' diyor adam. İtalya'da kimin hükümet olduğu önemini yitirmiş.

Koca Türkiye neler gördü. Yönlendirmeyeceğiz, Türkiye'ye hedef vereceğiz. Devletin hangi şekil alması gerektiğini inceletiyorum. 3-5 ay sonra bunu açıklayacağız.

Türkiye bunları (Çiller'leri) tasfiye edecek. Rakamlara baktım. Dolar 14 binden 35 bin liraya fırlamış. Bunlar bu yükselişi bir şey zannettiler. Oysa doların bu hali çarşı pazara intikal etti. Sosyal meselelere sarktı.

İnsanı bulsam hemen çözeceğim. Bu gerçekleri yüzüne söyleyince alı al moru mor olacak, oluyor.

Şimdi bak şu İstanbul projesine: Patlayan çöplüğü kapattı, çöpleri nereye koyacak? Yanına Belediye Reisini de alıp gitmeliydi çöplüğe. Çöp sorununu çözmek için 700 milyar lazım. Nereden bulacak? Oysa İstanbul Belediyesinin 80 trilyon bütçesi var.

Vergilerin yüzde 5'i belediyeye. Belediye şimdi, 'Tamam çöp meselesini çözelim. Sen hükümetsin, ver bakalım 700 milyar, sorunu çözmeye söz verdin' derse ne olacak?

Tarihi eserleri alacakmış. Yıkık halde, tamir edilmeleri gerek. Para nerede?

Sazlıdere barajı hâlâ bitmiyor. 50 milyar nerede? İşte Çiller'in 'İstanbul'a el koydum' dediği bu.

Ben İstanbul'da bir toplantı yaptım. Belediye Başkanını da çağırdım.

'Alt yapıyı yap, alt yapıyı. Senin işin bu.'

Bir De Pietro geldi. Her yerde koropsiyon. Köylü ne anlar bundan, para verip işini görür, gördürür.

Demokrasi güzel şey. Kapalı rejimde de bütün bunlar olur, ama demokrasilerde her şeyin farkına varılır. Türkiye bir yere varacak, sorunları çözecek.

80 darbesinden sonra 'Konuşan Türkiye' dedik. Susan Türkiye yerine.

Oldu mu?

Oldu!

'Yasaklı Türkiye' yerine 'Yasaksız Türkiye' dedik.

Oldu mu?

Oldu!

Hasan Cemal 'Kendi için mücadele etti' diyor. (Hasan Cemal'e çok kızmış. Bu cümleyi sürekli didikliyor. Yıl 1995. Hasan Cemal'i yurt dışı gezilerinden eksik etmiyor, arada sırada Köşk'te kabul edip söyleşiyor. Yıl 1998.)

Yasaklı Türkiye'yi yasaktan çıkardım. Türkiye'yi konuşan Türkiye haline getirdik. Hepsini, herkesi."

Bir not (24 Ocak 1995): Demirel 'inisiyatif' almak istemiyor. Hükümeti çürümeye bıraktı. Bana "Siyasi gelişmeler hükümet sorununu kendiliğinden çözer" dedi.

65

Bugün ajanslardan gelen bir habere göre; Koceli'de 15. Kolordu Komutanı Korgeneral Nahit Şenoğul, "Vatanı, demokrasi ve insan haklarından daha çok seviyoruz" demiş. Anlamlı bir söz.

Bir zaman önce, Demirel TSK'nın ülkenin bölünmesi gibi bir olayla karşılaştığında "Allah belasını versin demokrasinin" diyebileceğini söylemişti; korgeneralin sözleri bana bunu anımsatıyor.

15. Kolordu Komutanının sözleri, kuşku yok, TSK'nın eğilimlerini, görüşlerini ve kararlılığını yansıtıyor. İlk kez bir üst rütbeli asker böyle konuşuyor.

Nitekim, Cumhurbaşkanı iki gün önce İzmir'e 1000 küsur şehit geldiğinden, bunun bir gün Türk milliyetçiliğini ayağa kaldırma olasılığından söz etmiş, "Lanet olsun demokrasiye" denilmesinden korktuğunu bir kez daha yinelemişti.

66

(25 Ocak 1995 Çarşamba) Keyifli bir günü. MGK'dan çıkmış, Çiller'le bir saat görüşmüş.

Bütün bir gün MGK'da birlikte olduktan sonra, Çiller'in tekrar Köşk'e gelişini yadırgamıştım.

"Geldi, tabii açıktan söylemiyor ama kafasının arkasında bir korku var" diye başladı Demirel:

"'Siz de gideceksiniz' dedi bana (Cumhurbaşkanı Hindistan'a gidiyor 30 Ocakta üç gün).

'Ne olacak 28 Ocakta' deyip duruyor. Ona 'Her şey 28 Ocakta olup bitecek değil ya' dedim (Birleşme Kurultayı). 'İki partinin birleşmesinden sonra bir parti fesih kararı alacak. Bu işlemler için zaman gerekiyor.'

Korkuyor. Hükümet gidiverirse... Ona Başbakanlık görevinin verilmemesinden korkuyor.

(Muzipliği tutuyor Demirel'in) Hani görevi verecek başka birini bulsak... Dünyanın farkında değil. Bana gelip hâlâ başarılarından bahsediyor. 'Okullar açtık Güneydoğu'da' diyor."

CA: "Kapalı okullardan neden bahsetmiyor?"

SD: "Nerede açmış ki..."

CA: "Anayasa Komisyonu bugün toplandı. 24. maddeyi bir alt komisyona gönderdi. Meclis 10 gün tatil kararı aldı. Anayasa sorunu böylece marta kaldı. Bugünkü görüşmelerde Münif İslamoğlu'nun geçici 15. maddeyi sizin doğrultunuzda kaldırmayı önermesi üzerine Ecevit söz alıp, karşı çıkmış. 'Zaman aşımına uğrayan işleri karıştırmak huzursuzluk yaratır' demiş Ecevit."

SD: "Münif ne söylemiş?"

CA: "Sizin öneriniz istikametinde."

SD: "Bugün burada... (Masasının önündeki koltukları işaret ederek) Çiller ile Murat Karayalçın'la Genelkurmay Başkanı da oturuyor. Onun yanında;

'Bu 15. madde kalmaz. Darbelere soruşturmayı yasaklayan madde,' dedim. 'Bunun kaldırılması gerektiği 1991 hükümet programımızda var' dedim. (50. hükümet programında da.)

Murat Karayalçın, 'Bizim partinin itirazı olmaz' dedi.

İkincisi; 'Kim olursa olsun, suç işlemişse bunun cezasını çeker'".

CA: "Komisyona haber ilettiğinizi sızdırdılar."

SD: (İtiraz etmedi)

CA: "Bugün MGK'da?"

SD: "Bugün askerlere 'Bu yıl PKK'yı bitiriniz' dedim."

CA: "Geçen yıl da sık sık söylemiştiniz."

SD: (Bir süre sustu) "Geçici 15. madde meselesini Şerif Ercan'a söyledim. Ecevit, 15. maddenin kalkmasına niye itiraz ediyor? Zaman aşımı varsa daha iyi ya. Hemen Anayasa'dan çıkarılması lazım.

Anayasa'nın dibacesinde 12 Eylül darbesiyle ilgili sözler var diye onları çıkaracaksınız. Geçici 15. maddeyle darbecilerin soruşturmaya tâbi olmayacağı hükmünü muhafaza edeceksiniz!"

CA: (Sırası geldiğini düşünerek) "Bugünkü gazetelerde 15. Kolordu Komutanının sözlerini bilmem okudunuz mu?"

SD: "Okudum."

CA: "General vatanı, demokrasiden daha fazla sevdiğimizi söylüyor.

Siz bana çoğu kez Türk milliyetçiliğinin harekete geçeceğinden ve ardından askerlerin 'Lanet olsun demokrasiye' diyeceklerinden korktuğunuzu söylediniz. Generalin sözleri, sizin bana söylediklerinizin özeti."

SD: (Yüzüme dikkatlice baktı) "Özeti değil mi?"

CA: "Evet, bana göre özeti. Ya Fethullah Gülen'in Sabah'taki röportajını okudunuz mu?"

SD: "Hayır!" (Oysa okuduğuna yemin edebilirim.)

CA: "Gülen, gazeteci Nuriye Akman'ı üç gün evinde konuk etmiş. (Bu arada Sabah gazetesini aradı, buldu. Bana verdi, manşeti okudum. Bu arada eline Yeni Yüzyıl geçti, manşette Mesut Yılmaz'ın 'Çiller'den her şey beklenir' sözü yer alıyor. Demirel, 'İşte bu doğru' dedi.)

Ama Gülen bugün diyor ki: 'Demirel'i bertaraf etme, bir başkasını getirme gibi gayretler. Ben bunu bir kanalla Sayın Demirel'e ilettim. Meğer o mesele çok önemliymiş. Önemsediler.'"

SD: "Yalan! Tekzip edelim mi?"

CA: "İyi olur."

SD: "Bu Fethullah işi birdenbire nereden ortaya çıktı?"

CA: "Çiller'in görüşmesini de anlatıyor. Sabah'taki ifadelerine göre Çiller'e 'Gelirsem size medyada kıyamet kopar' demiş. Çiller de 'Medyayı siz bana bırakın' demiş. Görüşme o zaman patladı. Çil-

ler ve kocası bu röportajı Çiller lehine, Demirel aleyhine olduğu için tezgâhladılar.

Bana kalırsa –bir belirti yok şimdilik ama– Çiller oy için tarikatları etrafında toplamaya çalışıyor.

Fethullah'ı, Süleymancılardan Kaçar'ı..."

SD: "Kaçar iyi adamdır. Karısı öldü. Antalya'da genç bir kadınla evlendi."

CA: "Ama Nurcular 3 grup."

SD: "Hayır, 4 grup.

Bu Fethullah Gülen, tıpkı bir zamanlar Konya'daki Tahir Körmükçü'ye benziyor. Sonradan RP'den milletvekili geldi.

Bu Körmükçü müthiş bir demagogdur. Dini konuları bilir. Kendisini dinleyenleri öylesine etkiler ki, 'Kalkın İstanbul'a kadar yürüyün' dese, yürütürdü.

Bu Fethullah da öyle. Ben bu adamla hiç konuşmadım."

CA: "O da zaten 'Karşılaşıp konuşmadık,' diyor. Bazı tanışlarıyla size mesaj göndermiş."

SD: "Yalan! Pek çok istedi görüşmeyi, kabul etmedim. Görüşmedim.

Bu adamın neleri var, neleri?.."

CA: "Okulları?"

SD: (Laf değiştirdi) "Bugün İzmir'den 9 aydır görmediğim Kara Ziya (Şanbay) geldi. Bu adam Çiller'in seçilmesine yardım etti.

Bu kadın büyük yalancı. Verdiği sözleri yerine getirmiyor. Etrafındakiler neye oynuyorlar belli değil. Çiller'siz bir hükümet kurulmalı. Japonları çağırmış İstanbul'a, o gece başka bir yere gitmiş. Dışardan gelen yatırımcılara burada 'Özer Çiller'i tanıyan bir insan bulun,' diyorlar. (Bir zamanlar Ahmet Özal'ı bulun dediklerini anımsadım.) İşlerinin görülmesi için."

67

Özel müşavirlikten bana Abdurrahman Karakoç adlı birinin yazdığı ve –hangi gazetede yayımlandığını bilemediğim– bir şiir geldi.

Aynen alıyorum aşağıya:

BİR SARIŞIN DİLBER

Piyangodan şansımıza
Çıktı bir sarışın dilber.
Dünyamızı başımıza
Yıktı bir sarışın dilber.

Hem kekeme, hem geveze
Çiğ tebessüm, çukur gamze
Helal aşa haram meze
Döktü bir sarışın dilber.

Uzaktan aldı buyruğu
Gül diye sattı ayrığı
Tayyörüne tay kuyruğu
Taktı bir sarışın dilber.

Zamanı geçirdi boşa
Rant dağıttı kurda, kuşa
Köyü-kenti baştan başa
Yaktı bir sarışın dilber.

Saçtı geliri, gideri
Küçülttü durduğu yeri
Üç ileri, sekiz geri
Çekti bir sarışın dilber.

Yelkenleri etti fora
Rotası Niğde'den Bor'a
Namusluyu zordan zora
Soktu bir sarışın dilber.

Arkasında kalabalık
Emir bekler alık alık
Kayalara alabalık
Ekti bir sarışın dilber.

Bilinmiyor soyu-sopu
Belli değil boyu-çapı
Her kaleye iflas topu
Dikti bir sarışın dilber.

Petro onun, İvan onun
Petersburg'ta divan onun
Bal onundur, kovan onun
Çöktü bir sarışın dilber.

Malı var maldan içeri
Hali var halden içeri
Yedi kanaldan içeri
Aktı bir sarışın dilber.

Taştı sığmadı kabına
Hep uydurdu kitabına
Milyonların icabına
Baktı bir sarışın dilber.

Palavrayı yaptı azık
Bırakmadı kısmet, rızık
Akıllara çatal kazık
Çaktı bir sarışın dilber.

Bastırınca gözdağını
Yıktı solunu, sağını
Mazlumların gırtlağını
Sıktı bir sarışın dilber.

İneklere tef çaldırdı
Öküzlere ot yoldurdu
Alkış, akçe küp doldurdu
Bıktı bir sarışın dilber.

İrtibatı kesti dünden
Utanmadı elden günden
Töreleri ta kökünden
Söktü bir sarışın dilber.

Mantar çıktı sütun işte
Umutları yutun işte
Burnunuzu tutun işte
Koktu bir sarışın dilber.

68

SHP ile CHP'nin birleşmesi olayında sürekli gelişmeler.

Hürriyet'teki ankete göre; Deniz Baykal CHP adıyla oluşacak birleşmenin ilk genel başkanı olma şansına sahip.

Erdal İnönü'nün "İki başkan çekilir ve delegeler isterse genel başkan olurum" dediği yaygın.

Başbakan Çiller de Davos'ta.

'Darbe' söylentileri bir Türk siyasetçisini Davos'ta bile bırakmıyor.

Sorular geliyor, tabii Çiller darbe söylentilerini "Asılsız" diye yanıtlıyor.

28 Ocakta toplanan Kurultay'dan:

SHP Genel Başkanı Murat Karayalçın; 'yeniden genel başkan olmayacağını anlayınca...' Son anda "Sağlıklı değil" diyerek birleşmekten vazgeçiyor.

İki aydır yürütülen iki partinin birleşmesiyle ilgili çalışmalar düş kırıklığıyla noktalandı (29 Ocak 1995, gazeteler).

Polise bir yazı gitti. Salona kimsenin sokulmaması istendi. Baykal ise, "Gelin, aday olmayacağız" diye demeçler verdi. "Onurlu insanlar sözünden dönmez" diyor.

Çiller hemen konuştu: "Benim için sürpriz olmadı."

Demek ki, Karayalçın'dan, Davos'a hareket etmeden 'sonucu öğrenmişti.'

Hürriyet; "Bu ayıp size yeter" diye manşetler atıyor.

Milliyet ise; "Saygısızlık" diye büyük başlıkla çıkıyor ve "Aylarca ülkeyi kilitleyen birleşme fiyaskoya dönüştü" diyor.

Sevinen biri var elbette: Çiller!

"SHP'yle devam ederiz." Bu cümlesi her şeyi anlatmıyor mu?

İşte, birleşme olayının sancılı saatleri:

27 Ocak

10.00: Karayalçın, SHP PM ve Meclis Grubu'nun ortak toplantısında üç yönetim modeli çağrısında bulundu.

13.00: Karayalçın, Baykal ile telefonda görüştü. Baykal, önerilen beşli yönetim modelini kabul etmedi. İnönü veya Gürkan'ın adaylığı gündeme geldi.

14.45: İnönü'ye teklif götürüldü. SHP'lilerin iddiasına göre İnönü öneriyi kabul etti.

16.00: SHP'lilerin iddiasına göre İnönü'nün adaylığı üzerinde anlaşma sağlandığı ve kendisinin kabul ettiği Baykal'a iletildi.

16.27: Baykal, TBMM'de yanına 6 SHP'li milletvekilini de alarak adaylığını açıkladı.

22.00: SHP PM Karayalçın'ın başkanlığında toplandı. Toplantı saat 04.00'e kadar sürdü. Toplantıda, alınan karar basılı hale getirilerek sabah genel merkeze gelen delegelere dağıtıldı.

28 Ocak

09.50: Baykal, CHP Genel Merkezine geldi, MYK'yı toplantıya çağırdı.

10.10: CHP MYK toplandı. Toplantıda, Baykal'ın adaylığı yönündeki kararda ısrar edilmesi kararlaştırıldı.

10.45: Karayalçın, Dışişleri Konutundan ayrılarak SHP Genel Merkezine geldi, makamında parti yöneticileri ve bazı bakanlarla gelişmeleri değerlendirdi.

10.55: Baykal, Genel Merkezden ayrılarak CHP Kurultayı'nın yapıldığı Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'na gitti.

12.00: Karayalçın, Genel Merkezden ayrılarak Dışişleri Bakanlığı'na geçti. Karayalçın, ayrılışında hiçbir açıklama yapmadı. Bu sı-

rada, SHP Genel Merkezinde bekleyen delegeler arasında tartışmalar çıktı. Belirsizlik, gerginliğe neden oldu.

13.25: SHP Genel Sekreteri Timisi, SHP'nin kurultaya katılmayacağını, CHP'lilerin katılabileceğini açıkladı. Aynı saatlerde MYK'yı ikinci kez toplayan Baykal ise CHP'den ayrılarak ortak kurultayın yapılacağı Atatürk Spor Salonu'na hareket etti.

14.00: SHP'li il başkanları değerlendirme toplantısının ardından bildiri yayımladı. Bildiride, SHP PM kararına destek verildi ve Baykal birleşmenin önündeki engel olarak gösterildi.

15.00: Baykal, CHP Kurultayı'nda konuştu.

15.15: Baykal'ın çağrısını muhtemelen Dışişleri Bakanlığı'nda makam odasındaki televizyondan izleyen Karayalçın, SHP Genel Merkezi'ne gelerek MYK'yı topladı.

15.45: Mümtaz Soysal basın toplantısı düzenledi.

16.30: Baykal yanıt vermeleri için SHP yönetimine 15 dakika süre tanıdı.

16.45: Baykal verdiği sürede yanıt alamadığını açıklayarak kurultay salonundan ayrıldı.

17.00: SHP Genel Merkezinde Karayalçın'la Gürkan biraraya geldi.

17.30: Timisi, CHP Genel Sekreteri Adnan Keskin'i telefonla arayarak, Baykal'ın adaylıktan çekildiği şeklindeki açıklamasının bir uzlaşma olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini sordu. Keskin bu açıklamanın bir uzlaşı olarak değerlendirilemeyeceğini belirtti.

18.00: SHP MYK toplantısında Gürkan başkanlığındaki heyetin Karayalçın adına Baykal'la son kez görüşmesi benimsendi.

18.20: Keskin bu aşamadan sonra ortak kurultayın toplanma şansının kalmadığını açıkladı.

18.45: Baykal, Gürkan başkanlığındaki heyetle görüşmeyi reddetti ve CHP'li yöneticilerle görüşmelerini önerdi.

19.00: Gürkan, Baykal'la görüşmemesi durumunda CHP'li yöneticilerle görüşmeyeceğini açıkladı.

19.40: Ercan Karakaş, Seyfi Oktay, Ethem Cankurtaran CHP Genel Merkezine giderek CHP'li Ali Topuz, Adnan Keskin, Hasan Fehmi Güneş'ten oluşan heyetle toplantıya girdiler.

20.50: CHP ve SHP heyetleri toplantı sonrasında yaptıkları açıklamada umutlu olduklarını bildirdiler.

21.10: Her iki partinin yöneticileri kendi aralarında değerlendirme yapmak üzere toplandılar.

Sol kanatta büyük gürültüler kopar, tartışmalar alevlenirken:
30 Ocak 1995 Pazar günü Hindistan'a gidiyoruz.

Üçüncü Bölüm

KİLOMETRELERCE UZAKTAN DA MUHALEFET

"İyi nedir, kötü nedir?
Ne sorarsan sor ve git lütfen!"

69

Tansu Çiller'i liderliğe ve Başbakanlığa taşıyanların başında TOBB Başkanı Yalım Erez geliyor.

Erez, Haziran 1993'ten Şubat 1995'e, yaklaşık 19 ay sonra Cumhurbaşkanı Demirel'le bir görüşme yaptı.

19 ay Çiller'i koruyan, ama Cumhurbaşkanı'nı eleştiren kimi demeçler verdi.

(1 Şubat 1995) Demirel-Erez arasındaki görüşme hem siyasetin, hem de en yakını olan bir kişinin gözünde Çiller yönetimindeki devletin halini sergiliyor. İşte Demirel'e söyledikleri, işte Demirel'den dinledikleri:

Yalım Erez: "Toplumda gerilme var. Köylü kesimi bir dereceye kadar memnun ve sessiz.

İşçi ve memur kesimi bunalmış vaziyette.

Siyasetçiye güvensizlik var. Herkeste bir memnuniyetsizlik, hoşnutsuzluk var.

Bunun rejime ve devlete güvensizliğe dönüşmesinden endişe ederim.

Devlet yürümüyor. Bakanlar, bürokratlar zayıf.

Parti (DYP) üstüne ölü toprağı serpilmiş.

İki genel merkez var: Birisi; Konut'ta Özer Çiller'in başkanlığında, diğeri yerinde.

Grup darmadağınık. Düşmanlıklar var. Birbirine yakın milletvekilleri bile birbirine küs.

Askerlerde de sıkıntı var. Diyaloglar kopuk.

Tek güvence sizsiniz. Size olan güven sarsılmamalı."

Cumhurbaşkanı Demirel: "Söylediklerinizin benim için yeni de değil, sürpriz de değil.

Ülkede büyük bir hoşnutsuzluk var. Bunun farkına varmak ve tedbirler almak, siyasetçilerin işidir.

Bugünkü sistemin alternatifi yoktur. Zaten kusur da sistemin değildir.

Onun içindir ki, 'Hoşnutsuzluklar çok büyük boyutlara ulaştığı zaman siyasetin önü tıkanmazsa çare vardır, bu da seçimdir' dedik.

Seçim korkusu istismar edilerek bir yere varılamaz.

Ben Sayın Çiller'e birçok kere söyledim.

Ne ben onun, ne o benim rakibim. 'Lüzumsuz görüntülere sebep olunmasın, buraya gel-git' dedim.

İki gün evvel geldi. Kendisine, bana intikal eden ve benim zihnimde olan önemli şeyleri söyledim.

Ne hükümeti idare eder duruma düşerim, ne hükümetin inisiyatifini işlemez hale getiririm.

Benim için devlettir. Devletin işlemesini güçleştirecek en küçük bir davranışımız ve tasarrufumuz olmamıştır. İngiliz sefiri geldi, yakındı:

'Bir tek özelleştirme örneği verin ve Türkiye'ye ekonomik inandırıcılık kazandırın' dedi.

Doğru Yol her şeye rağmen bugüne kadar devleti taşımıştır.

Meclis'te birçok kanun çıktı. Bu Doğru Yol sayesinde olmuştur. Doğru Yol beraberliğini de muhafaza etti.

Kırgınlıkları gidermenin yolları, çareleri aranmalı ve ortam ısıtılmalıdır.

Benim, halkın itimadını sarsacak bir davranışım olmaz. Gerçekleri söylerim. Söylediğime itiraz kolay kolay mümkün değildir."

70

Refah Partisi, "Özal'ın Cumhurbaşkanlığı için Demirel neler söyledi" başlıklı küçük bir kitapçık yayımladı.

Yeşil bir kapak ve içinde Demirel'in 1989'dan 1991'e kadar Özal ve ANAP hakkındaki eleştirel sözleri yer alıyor.

Kuşkusuz, ilginç bir kitapçık. Zira, Demirel'in Çankaya'daki Özal'ı eleştiren sözleri, bugünkü davranışlarını anımsatıyor.

71

(1 Şubat 1995 Çarşamba)

Milliyet'in manşeti:

"Cesaret edemez".

İkinci başlık: "Çiller'in en yakın kurmayı, 'Demirel Çiller'e yeniden görev vermez' söylentisini yanıtladı: 'Bunu Evren bile yapamadı.'"

Fikret Bilâ imzalı haber Köşk-Çiller mücadelesinde yeni bir aşamaydı.

Cumhurbaşkanı Demirel'le Hindistan'daydık.

Haberin yazıldığı, 31 Ocak 1995 Salı günü Demirel'in Hindistan'ı ziyareti nedeniyle resmi tören yapılıyordu. Çok görkemli ve renkli bir tören izliyorduk.

O salı gecesi Yeni Delhi'den Fikret Bilâ'yı aradım.

Bana, o gün Özer Çiller'le bir görüşme yaptığını ve Bay Uçuran Çiller'in Demirel'in 'eşinden başka kimseye görev vermeye cesaret edemeyeceğini' söylediğini anlattı.

Görüşmeyi haber yapmış, Milliyet'e vermişti. Fakat Özer Çiller'in adını kullanmamış, Özer Çiller'i 'Başbakan'ın en yakın kurmayı' diye tanımlamıştı.

O gece büyükelçilikteki yemekteydik. Demirel'e yaklaşmak olanaksızdı. Milliyet'teki manşetten büyükelçilikteki yemek sırasında haberi yoktu sanırım. Belki dinlenmeye çekildiği sırada Milliyet'in Anadolu baskısını Köşk faksladığı için öğrendi.

Ama, gazetecilere Hindistan dönüşü, 2 Şubat günü uçakta bir basın toplantısı yapacağı bildirildi.

Milliyet'teki haberden sadece İlnur Çevik'e söz ettim.

Bombay'a uçuyoruz ve Demirel, gazetecileri çağırdı.

Zamanlama çok iyiydi. Bombay'da saatler boyu kalacaktık ve Demirel –Milliyet'teki haberi görmediği düşünülemezdi– yanıtını Türkiye'ye rahatlıkla göndermeleri için basına olanak tanıyordu.

Nitekim, 3 Şubat 1995 tarihli gazete manşetleri, Demirel'in Çiller'in 'en yakın kurmayına ve Başbakan'a' verdiği yanıtlarla doluydu.

Yeni hükümet sancıları, 30 Ocaktaki başarısız girişime karşın, şubat ayında CHP-SHP birleşmesi olasılığının büyük olmasından kaynaklanıyordu.

Tabii –Demirel'in bana söylediği gibi– birleşme sonucu yeni bir hükümet kurma olayı çıkarsa, 'Çankaya'nın görevi vermemesinden korkuyordu.'

Gazete manşetlerinde ortak yargı:

"Demirel: 'Yeni Başbakanı ben seçerim'" diye özetleniyordu.

Bombay'a giderken uçakta söylediklerini gazeteciler, Hindistan'ın bu değişik kentinde gazetelere yetiştirmişlerdi.

Konut'tan gelen 'mesaja' Demirel şöyle diyordu:

"Fazla milletvekiline sahip olmak hükümet kurmak için yeterli şart değildir. İki partinin birleşmesi olayı, hangi şekilde neticelenirse neticelensin, Türkiye'de yeni bir hükümet kaçınılmazdır.

Tek parti olsa, Cumhurbaşkanı, görevi o partinin liderine verme durumundadır. Onun da mecburiyetinde değildir, onu da söyleyeyim.

50. hükümetin bittiği yerde 51. hükümet gelir. Diyeceksiniz ki, 51. hükümet yolda mı, istasyonda mı, nerede? Bana göre istasyonda bekliyor henüz. Yani 18 Şubattan sonra (iki partinin birleşmesinden sonra) yola çıkabilir, çıkmayabilir de.

Solda iki partinin birleşmesi nasıl sonuçlanırsa sonuçlansın yeni bir hükümetin kurulması kaçınılmazdır. Yeni hükümetin kurulabilmesi için önce iş başındakinin istifa etmesi gerekiyor."

"Yeni Başbakan yine Çiller mi olacak?"

"Bunu o günkü şartlar ortaya koyacak. Çiller olacak ya da olmayacak diye bir şey yok. Olabilir de olmayabilir de."

Demirel, kendisiyle görüşen gazetecilerin zaman zaman söylediklerini 'çarpıttığından' da yakındı:

"Zihnimdekini değil, çarpıttığınız yerde mümkün olduğu kadar kendimi sizden korumak için konuşuyorum.

Canınız isterse tekeden süt sağarsınız. Canınız isterse kargayı bülbül yaparsınız" dedi.

72

Demirel'in Bombay semalarındaki uzun demeci, hem manşetleri süsledi, hem de kimi yorumlara malzeme oldu.

Hürriyet'te Ertuğrul Özkök, Konut'un, Demirel'in açıklamalarını nasıl yorumladığını araştırdı. Yazının başlığı: "Konu: Bu sözler önemli değil". Kimi paragraflar dikkati çekiyor:

"Sözleri dikkatle okuduğunuz zaman tipik bir Demirel belâgatı görüyorsunuz. Yani öyle de anlaşılır böyle de.

Ama bu sözleri, Demirel ve Cindoruk'un bir süredir Çiller'e karşı yürüttüğü 'gerilla' harekâtının üzerine monte ederseniz, bambaşka siyasi anlamlar verebilirsiniz.

Demirel'in niyeti açık.

18 Şubat'tan sonra ortaya çıkacak siyasi süreçte söz sahibi olmak istiyor."

Oktay Ekşi'nin "Cumhurbaşkanı, yakışmayanı yapamaz" başlıklı yazısında, Demirel'i hayli hırpalayan ifadeler yer alıyor. Örneğin:

Demirel'in Bombay uçağı açıklamalarını irdeledikten sonra; "Görüldüğü gibi Tansu Çiller kabinesinin asıl muhalifi Çankaya Köşkü'ndedir... Bir Cumhurbaşkanı'nın ortalığa düşüp, iş başındaki hükümeti devirecek tertiplere zemin hazırlamasını izaha yetmeyecektir... Tansu Çiller, hiçbirimizin değil, Sayın Demirel'in engin siyasi tecrübesine dayanarak yaptığı isabetli (!) tercihlerin Başbakanlığa oturttuğu bir kişidir. Sayın Demirel'in o hatasının faturasını zaten ödüyoruz. Şimdi de bize, iç politika kulisine karışan bir Cumhurbaşkanı'nın faturasını ödettirmesin" diye yazıyor.

73

Bombay'da 5-6 saat kaldık. Gazeteciler 'bomba'yı geçtiler.

Yurda dönerken; uçakta Ömer Tarkan'ı çağırdı. Ömer'e sormuş Demirel:

"Gazeteciler ne yaptı?"

"Sabah uçakta söylediklerinizi gazetelerine geçtiler."

Demirel, "Bilâ vasıtasıyla Ufuk Güldemir o manşeti atar mı? İşte böyle cevabını alır."

Ömer Tarkan daha sonra Demirel'in bu davranışını, "Çiller'in Başbakanlığı cepte keklik görmesine karşı, 'ben de varım' diye mesaj gönderdiği" şeklinde yorumladı.

Bir başka sonuç daha –tabii daha sonraki günlerde– ortaya çıktı:

Demirel, Fikret Bilâ'ya karşı olumsuz duygularını uzun zaman değiştirmedi. Hatta yıllarca sonra bile...

Tabii, gördüğü zaman konuştu, ama telefonuna çıkmadı. Bilâ kaza geçirdikten sonra hastahaneye kadar gitti. Telefonlarına da yanıt verdi ama...

Çiller ise, Demirel'in demecine şöyle bir bakmış, "Hükümet iş başında" demekle yetinmiş.

(3 Şubat 1995) Demirel'in demecine önce DYP'den ve sonra ANAP'tan tepki geldi ve saat 11.45'ti, 'huzura çağrıldık.'

İçeri girdiğimde Demirel, Seçkinöz'e bozuk bir ifadeyle bir şeyler anlatıyordu.

Bana "Günaydın" dedikten sonra ekledi: "Gel otur." Yalnız kaldığımızda klasik sorusunu yöneltti. Ben de;

"Kulisteki hava şu: 'Cumhurbaşkanı Başbakanlık göreviyle ilgili Anayasal prosedürü anlatıyor ama Çiller'e verecek Başbakanlığı' diyorlar" dedim.

Bozuldu sanırım. O sırada telefon çaldı. Önce bir gazeteciyle konuştuğunu sandım, oysa bir yakınıyla görüşüyordu. Özetle şöyle diyordu:

"Ben ne demişim? Hükümet istifa ederse şu prosedür işler demişim. İşte Anayasa. 104. madde ne diyor? Başbakanı atar! Öyley-

se? Ben kimi istersem onu atarım. Eee, tabii liderlerle istişarelerden sonra... Ne var bunda?

(Bir süre karşıdakini dinledi) Alsınlar başlarına çalsınlar Başbakanlarını. Yahu bu basın kadına yükleneceğine beni didikliyor. Ne olsa dönüp beni suçlu çıkarıyor.

(Bir süre karşısındakini dinledi) Ömer Barutçu'yu Konut'a çağırmışlar. 'Bizi destekle' demişler ve 'gazetelerin 1. sayfalarını biz düzenliyoruz, biz satın aldık' demişler."

74

"Dilediğime görevi veririm" basında tartışmalara yol açtı. Rahmi Turan ile Tufan Türenç'in destekleyen yazıları dışında, bu irdelemeyi başka gözle görenlere de rastlanıyor.

İlhan Selçuk'un "Süleyman Bey Süleymanlaşacak mı?" başlıklı yazısının son paragrafları nefis (4 Şubat 1995):

"Anayasanın 104'üncü maddesi ne yazıyor? Cumhurbaşkanı'nın görev ve yetkileri arasında 'Başbakan'ı atamak ve istifasını kabul etmek' de var.

Diyelim Başbakan Tansu Çiller Hanım istifasını Cumhurbaşkanı'na sundu...

Süleyman Bey mührü kime verecek?

Şimdiden dedikodusu yapılan bu!

Süleyman Bey'in Türkiye'ye iki armağanı var:

Birincisi Turgut Bey'di...

İkincisi Tansu Hanım...

Doğrusu bu ülkenin halkı her ikisi içinde Süleyman Bey'e hayırdua etmeyecek.

Birincisinin kendi gitti ismi kaldı yadigâr. İkincisi henüz başımızda.

Önümüzdeki günler Cumhurbaşkanı Süleyman Bey bakalım Süleymanlaşacak mı?"

Bu yazının yayımlandığı cumartesi günü Ramazan'ın ya ikinci ya da üçüncü günüydü.

Saat 12.30 dolaylarında 'çağrıldık'; içerde Seçkinöz'le çalışıyordu Demirel.

Birtakım dosyalar, listeler... Fakat Demirel, bir ara;

Öncelikle Muhafız Alayı (trilyonlara mal olan) inşaatının, sonra Köşk'teki tadilatın ve İstanbul Huber Köşkü'ndeki düzenlemelerin, söylediği sıra ile, öncelik verilerek yapılmasını istedi.

Ama, 'Köşk'te tasarruf yapılacaktı 1995 yılında'. Seçkinöz'e bir kez daha anımsatıyordu. İkametgâh olarak kullandığı eski Köşk'te iki hizmetçinin maaşlarını 3.5 milyonmuş gibi gösterdiklerini söyledi. Seçkinöz listeye baktı, maaşların 11.5 milyon olduğunu bildirdi.

Bizlerin maaşları ev hizmeti yapanlarınkinden biraz kabacaydı. İkramiyeler ile durumu 'idare ediyorduk.'

Ya 'ne var ne yok'tu?

Öyle mi? Buyurunuz: "ATV'deki yayın sizin açınızdan bir felaketti" diye başladım:

"1991'de Turgut Özal için söylediklerinizle bugün size karşı söylenenler hemen hemen aynı. 'Görevi kime istersem veririm.' Siz de böyle söylemiştiniz. (Hatta, 1991 seçimlerinden sonra bu sözü söyleyen Özal'a, 'En çok sandalye benim, vermesin görevi, başına gökkubbeyi yıkarım' da demişti.) Güneri Civaoğlu çok ağır bir eleştiri getirdi. Siyasal kulislerdeki yorum şu: 'Demirel, siyasete bulaşıyor, tarafsızlığını yitirme aşamasında,' diyorlar."

Demirel, "Güneri'yi aradım" dedi.

Anlatmayı sürdürdüm: Sonra Show televizyon geldi. ATV'deki sözler, aynı kompozisyon içinde söylendi, yorumlandı. Gazeteler aleyhte. İki televizyon kanalının sahipleri biliniyor.

Demirel aleyhindeki bu yayınlar için düğmeye kim basıyor?

"Sözlerinizin yanlış anlaşıldığını ifade eden bir açıklama yapsanız?"

Devleti bir kez daha anlamama neden olacak öyle bir açıklama yaptı ki Demirel:

"1991'de söylediklerim, o zamanın şartlarına göre söylenmiş sözlerdir" dedi:

"Bugün beni ilgilendirmiyor. (Dün dündür, bugün bugün!)

Bir açıklama yapmam. Savunmaya geçmem. Ben ne demişim? Hükümet istifa ederse Anayasa'nın 104'üncü maddesine göre, önce

istişare ederim partilerle. Sonra güvenoyu alabilecek kim ise ona görevi veririm.

Ne var bunda? Ben Tansu Çiller'in seyiatını niye üstleneyim? Yani onun yaptıklarını neden kabulleneyim ve savunur olayım? Halk bana ne der sonra? Yüzde 150 enflasyonu savunur duruma gelmeme, bu kadını savunmama...

Halk bu kadının yaptıklarını görmüyor mu? Onu Çankaya'nın savunmasını ister mi?

Ben Tansu Çiller'e daha ortada hiçbir şey yokken görev vereceğimi neden açıklayayım ve böylece yapacaklarına niçin ortak olayım?

Ben bu sözlerimle partideki arkadaşlarıma yol açıyorum. Yol gösteriyorum. Bu kadından kurtulmanın yollarını gösteriyorum.

Türkiye iyi idare edilmiyor.

Hayret bir şey. Bunu (Çiller'i) değiştirmek lazımdır demesi gerekenler, bu kadına sahip çıkıyor.

Bugüne kadar hep haklı çıktık. Bunda da haklı çıkacağız. Hele dur bakalım."

Bir nefeslik aradan sonra;

"Peki bana başka biri güvenoyu alacak hükümet formülü ile gelirse ne olacak?" diye sordu.

Belki işine yarar diye; Demirel'e, 1964/65'te muhalefet partilerini biraraya getirerek İnönü hükümetini devirdikten sonra, TBMM'de en çok sandalyeye sahip olan CHP'yi hükümet dışında bıraktığını anımsattım. Ola ki, DYP'yi 'hükümet dışında bırakma'yı düşünebilirdi. Örneğin, geçmiş yıllarda olduğu gibi, Mesut Yılmaz bugün muhalefet partilerini biraraya getirerek bir 'seçim hükümeti' kurabilirdi. Oysa, Mesut Yılmaz, "Mühür Süleyman'da" deyip Almanya'ya gitmişti.

Zaten Demirel de söylediklerinin kendi bakış açısıyla yorumlanmasından başka bir şey düşünmüyordu bu aşamada.

Güneri ile –sonraları– konuşurken 'eski sözlerinin bugün kendisini bağlamadığını' bir kez daha yineledi. Anayasal hükümlere evet derken, demokratik geleneklere sıra geldi mi, Cumhurbaşkanı 'hafif yan' çiziyordu.

Güneri'ye şunları söylemişti:

"Ne olmuş 1991'de söylediklerimle? Bu sözlerimle yeni bir Anayasa mı yazıyorsunuz? Anayasa belli işte ve şöyle diyor."

Emel Hanım'a Bombay semalarında söylediklerinin tam metnini Ömer Tarkan'dan istemesini söyledi.

İsmet Paşa'lı bir anıyı anlattı:

"'Biz hükümeti düşüreceğiz' dedim İsmet Paşa'ya. O sırada, 1964'lerde. 'Ben çöldeki bedevinin ne yapacağını anlamış adamım, sizin ne yapacağınızı anlamam mı hiç?' diye cevap verdi."

Bu öyküyü gülerek anımsıyordu. 'Görevi Çiller'e vereceğini bugünden niçin söylemediğini' dönüp dolaşıp, ama başka yollardan anlatmaya çalışıyordu:

"Ben istişare etmeden, Başbakanlığı Çiller'e vereceğimi açıklarsam, öteki partiler 'Bizi neden adam yerine koymuyorsun, tarafsızlığını yitiriyorsun' diyecekler. 'Sen nasıl tarafsız Cumhurbaşkanısın' diye yüklenecekler ve ben, bugüne kadarki icraatına yani yüzde 150 enflasyon dahil bütün olumsuz gidişe, sorumluluklara ortak olamayacağım gibi, görevi bugünden vererek gelecekteki sakıncalara da ortak olamam.

Zaten Tanla (Bülent) söyledi. Çiller'in popülaritesi yüzde 14!

Tufan Türenç'le Rahmi Turan ne demek istediğimi anlamışlar. İyi analiz etmişler söylediklerimi." (Medya yüzde 98 aleyhte. Ama yüzde 2, yetiyor Demirel'e.)

CA: "Cindoruk dün gece ATV'de iyiydi, 'Partim görev verirse' diyor. 'Zaten seçim ekonomisi uygulanamaz,' diyor. Kaynak yok!"

SD: "Evet, iyiydi."

CA: "Bugün size gelecek. Biraz daha böyle konuşsun diye bastırsanız?"

SD: "Hüsamettin'in bir tabiatı var. Üstüne gidersen aksini söyler ve yapar. Onun için sadece konuşacağım onunla."

(Nitekim Cindoruk, Cumhurbaşkanı'nın yanından çıktıktan sonra aynı sözleri yinelemekle yetindi.)

CA: "ANAP'ın Çiller'le ilgili İngilizce dosyası, şu ABD'deki hafiye bürosuna yaptırttığı mal mülk incelemesinin İngilizce raporunu isterseniz vereyim size."

SD: (Güldü. Ben de amma safım ha! Demirel'e o dosya çoktaan gelmiştir.) "İstemem, sende kalsın."

Tarkan elinde Bombay semalarındaki konuşma metniyle çıkageldi.

Konuşmanın görev verme bölümünü yüksek sesle okudu ve kimi cümlelerin altını dikkatle çizdi.

Güneri Civaoğlu'nu işte o sırada bağladılar. Demirel, Civaoğlu'na 'dostum ve arkadaşım' diye hitap ediyor. Bombay-Ankara hava hattındaki konuşmadan kimi cümleler okuyor.

Arada, "İki gündür beni gagalıyorsun" diyor.

"Ben burada oturmasam, halkı toplayıp konuşsam, hepinizin canına okurum" gibi sert cümleler de söylüyor.

Güneri, 1991'deki sözlerini anımsatmış olmalı ki; Cumhurbaşkanı, "Onlar, orada kaldı, şartlar değişti" deyip geçti.

Çevir kazı yanmasın! O gün öyle, bugün böyle!

Demirel, bu tutumunu o günden sonra sürekli sürdürdü.

Ömer Tarkan'ın açıklama önerisini geri çevirdi.

Bir ara DYP'den söz ediyorduk ki; ben "DYP, bitmiş bir parti" dedim. Baktım, Ömer Tarkan'la Emel Hanım birbirine bakıyor.

Birden ayıldım: Seçkinöz bir gün bana 'Demirel'in DYP'nin bitip tükendiği söylemlerine fena halde bozulduğunu' söylemişti. Ben de baltayı taşa mı vurmuştum?.. Bir kez daha!

Akşamüzeri enflasyon rakamları geldi:

Toptan eşya fiyatlarında yüzde 8.6. Tüketicide yüzde 6.8, yani yıllık yüzde 130.6!

Demirel'i aradım telefonla. Önce Emel Hanım çıktı, enflasyon rakamlarını söylememe gerek kalmadığını ifade etmek için, "Haber bültenlerinden aldık" dedi. Böylece, 'sizin vereceğiniz rakamları biliyoruz' gibi anlamlı bir söz.

Pekâlâ; ama herhalde yan yana oturduğu Demirel'den işaret gelmiş olmalı ki, "Beyefendi sizinle konuşmak istiyor" dedi.

"Güneri alsın rakamları, şimdi Çiller'i savunsun bakalım" dedi Demirel. Bu sözleri bana değil, biraz önce konuştuğu Güneri'ye söylemesi gerekmez miydi?

Demirel, "Biz yine haklı çıkacağız" diyordu: 'Biz' kimdi? Ben miydim, yoksa kendisinden mi söz ediyordu? Ya da Ömer Tarkan'ın "Second first lady" dediği Emel Hanım'la kendisi mi?

Zaten bir-iki gündür Demirel, 'hiddetli'. Çevresine de. Çevre-

sindeki bir numara, 'canımız ciğerimiz' dediği Çağlar'dan söz açıldı mı, "Alsınlar başlarına çalsınlar Çiller'i" diye ses tonunu yükseltiyor.

Köşk'teki yılbaşı kabullerinin birinde Çağlar'a; Çiller koltuğu gösterirse koşa koşa gideceklerini söylediğimi, Çağlar'ın "Ben bakan değil, başbakan olurum" diye yanıt verdiğini anlattım Demirel'e. Benim de 'canımız ciğerimize' asla Başbakan olamayacağını söylediğimi de ekledim.

Demirel, "Çağlar'dan bir şey olmaz" demekle yetindi.

75

Telefonda konuşuyordu:

"Ne varmış söylediklerimde? (Hâlâ aynı tartışma) Ortada henüz hiçbir şey yok. Ama vatandaş bunalmış, çare arıyor. Bunu söylemek yanlış mı?"

Telefonu kapattı, bana döndü, sürdürdü:

"Ben bugüne kadar kademeli olarak üzerime düşeni yaptım. Önce ekonomik sorunlardaki gelişmelere değindim ve '800 trilyon iç borçla neyi halledeceksiniz' diye sordum, söyledim. Sokaktaki adam perişan. Ve sonra, eğer çözümler üretilmezse sokağa taşacağını anlattım.

Durum bu iken bu hükümeti destekler olmak?..

Bunları söyledim: Artık susacağım!

Ben daha ne yaptım? İşte TBMM. Herhalde bu söylediklerimi siyasi partiler de izliyor. Çareyi orada, TBMM'de bulacaklar. Bu mekanizmayı işletmeye çalıştım, yol gösterdim."

CA: "Hangi parti? Memleket bu durumdayken muhalefetin başı Almanya'ya gidiyor. DYP ise, malum. Bir İrfan'la, bir Çağlar'la çare bulma olanağı yok ki..."

SD: "Meclis'te bulacaklar çözümü."

CA: "Şimdi şu duruma bir bakalım: Siz bir konuşma yapmışsınız. Çiller'e hükümet başkanlığını vermem de dememişsiniz, veririm de... 'İstişare yaparım, ama güvenoyu alabilecek bir hükümeti kuracak olana görevi veririm,' demişsiniz. İsmet Paşa'yı nasıl devirdiğinizi biliyoruz.

Şimdi Almanya'ya gidecek yerde Yılmaz, burada yapacağı girişimlerle –ki bütün muhalefet partileri istiyor– muhalefeti bir seçim tarihinde birleştirse, mesela Eylül 1995... (Demirel başıyla onayladı) tarihiyle bir hükümet modeliyle sizden görev almayı istese?.. Vermez misiniz bu olası hükümeti kursun diye, Yılmaz'a görevi?"

SD: (Ses yok, sadece başıyla sözlerimi onaylıyor –gibi–)

CA: "Dün sabah, dostumdur, sevdiğim insandır, Hikmet Çetin'le konuştum."

SD: "Ben de konuştum Hikmet'le ama, Ağa Ceylan'ın okulunu açarkendi, siyasetten söz etmedik."

CA: "Hikmet bana kendi kanadının kurulacak hükümette hepsini değiştireceğini söyledi."

SD: "Çok iyi. Tabii."

CA: "Buraya kadar söylenecek fazla bir şey yok. Ama Konut'ta bir çalışma yapılıyor. Adnan Menderes'in grupta bütün bakanları istifa ettiği halde, Başbakanlığı muhafaza ettiği, yeni atamalarla hükümetini sürdürdüğüne benzer bir çalışma.

SHP'li veya CHP'li bakanlar istifalarını verirken, DYP'li bakanlar da buna katılacak. Ama Çiller, Başbakanlığı muhafaza edecek.

Yeni bakanları içeren listeyi size getirecek. İş tamam!

Neden böyle davranıyor? Başbakanlığı, eğer ayrılırsa, istifa ederse, bir daha alamayacağından korkuyor."

SD: "Peki bu kabineyi kim atayacak? Ben! Cevdet Sunay, Ürgüplü'nün kurduğu kabineyi onaylamamış, geri çevirmişti. İşte emsal. Ben de böyle bir kabineyi geri çevirirsem ne olacak? Halk beni eleştirecek mi? Yoksa doğru mu yaptığımı söyleyecek?"

CA: "Bence sizi onaylayacak!"

SD: (Emel Hanım'ı çağırdı) "Şu Adnan Bey hükümetine bakalım." (Emel Hanım gelmiş geçmiş hükümet listelerini kapsayan kitabı verdi ve çıktı.)

"Olmaz. Adnan Menderes de istifa etmiş. İşte 4. Menderes hükümeti. Programı da okumuş."

CA: "Anımsadığım kadarıyla grupta çekilmemişti. Ona, Menderes'e, 'Sen istifa etme, bakanlar çekilsin, yerine atamalar yap' demişlerdi o gün. Ama çekildi, sonra Köşk'ten yine görev aldı.

Böyle hükümet olunur mu? Diyelim ki, 18 Şubatta sonuç ne

olursa olsun Çiller istifa etmedi ve söylediğimiz formülü işletti. Olmaz. Genel başkanla yöneticiler değiştiği gibi, bir parti öteki partiyle birleşince bünye değişiyor."

SD: "Dur bakalım. Bir defa, birleşme olduğunda Hikmet'in genel başkan seçileceği kesin değil. Murat bir oyun yaparak SHP'nin kalmasını sağlayabilir."

CA: "Evet, diyelim ki bir oyun yapmadı. Siz hukuken böyle bir hükümet düşünebiliyor musunuz, olur mu?"

SD: "Olmaz!"

CA: "Bunu yani Çiller Başbakan kalacak, yeni bakanlar atayacak sol partiler birleştikten sonra, bir inceletseniz hukukçularınıza. Sonra bu formülün hukuken geçersizliğini söyleseniz."

SD: "Söylerim." (Pek inandırıcı değildi sesi.)

(Ara not: Bugünkü görüşmemize başlamadan önce özel müşavirlik kanalıyla bana, Le Monde'da çıkan Portekiz'le ilgili bir makaleyi gönderdi. Portekiz'de Cumhurbaşkanı Soares ile başbakanı arasındaki çekişmeyi yansıtıyordu makale ve isimleri değiştirsek tıpatıp Türkiye'deki bugünkü durumu o makale yansıtmış oluyordu.)

SD: (Kısa bir sessizlikten sonra gözlerini açarak) "Benimle kim uğraştı ise mutlaka yenildi.

Çiller'i bugün düşürecek bir imkân bulsam, hemen bugün...

Memleket nasıl idare ediliyor? (En büyük dayanağını yineledi) Yüzde 156 enflasyon! Bırak dışardan gelecek parayı..."

CA: "ABD'den iki milyar dolar gelecek diye davul çalıyorlar. Oysa 780 milyon dolar."

SD: "500 milyon küsur eku... O da beş yılda. Bu da önemsiz diyelim. Ya 800 trilyon iç borç, bu ne olacak? Bütçeyi alır götürür. Nasıl ödenecek?"

CA: "Dün size, eleştirilerin, tarafsızlığınızı yitirmek üzere olduğunuz noktasında toplanacağını söylemiştim. Bakın Altan Öymen bugün öyle yazıyor."

SD: (Bu sözlerimi yanıtlamadı. Sesini alçalttı.) "Bunları (Çiller ailesini) bugün en çok rahatsız eden ABD'deki mallar. Bugün bana birisi geldi. (Her zaman olduğu gibi gelenin ismini vermedi) Dedi ki: 'Konut, ABD'deki parayı ben verdim diyecek birini arıyor. Teklif ettiler, olmaz dedim. Ama arıyorlar.'"

CA: "Böyle bir durum ortaya çıkarsa daha fazla batağa saplanırlar. O zaman o adama, '4 milyon doları bunlara niçin verdin?' diye sormazlar mı?

Başka konulara geçsek: Dün Bakü'den gelen Veysel Atasoy (Enerji Bakanı) Azeri petrollerinde yüzde 5'lik sözleşmeyi imzalayamamış. Ancak 'İlkede anlaştık' diyor."

SD: "Hani 4 defa telefonla konuşmuş, çözmüştü meseleyi? (Sabah, Çiller-Haydar Aliyev arasında 4 kez telefon görüşmesi yaparak sorunu çözdüğünü manşet yapmıştı. Onu anımsatıyor.)

Ben de öyle işittim, imza yok.

Ya Bedii Faik'in Milliyet'teki 'Tanya Dudu-Tekelonya'da bir kadın başbakan' mizahi dizisini okuyor musun?"

CA: "Evet."

SD: "Küfrediyor. İnanılmaz şekilde küfrediyor. Konut'tan ya malum yöntemlerle durdururlar ya da mahkemeye verirler."

CA: "Ku-De-Ta'nın ilk cildinin yayımlanmasından sonra Cumhurbaşkanı Evren beni mahkemeye vermek için bir komisyon kurdurdu, suçlu aradı. Komisyon kitapta suç bulamadı. Dediler ki Evren'e; 'Sizi yazıyor. Ne ki mahkemede sizi yazdığını, o mizahi öykülerin doğruluğunu nasıl kabul edeceksiniz?'

Bedii Abi, size söylemedi mi böyle bir kitap yazdığını?"

SD: "Hayır. Söylemedi. Uzun zamandır görmüyorum."

CA: "Bana Japonya gezinizde sözünü etmişti."

SD: "Tekelonya'nın devamı bu kitap." (Geçmiş yıllarda Bedii Faik'in iktidarı eleştiren ve sonradan kitaplaşmayan mizahi yazı dizisi, sahibi olduğu Dünya'da yayımlanmıştı.)

Ayağa kalktık. Demirel, Bedii Abi'nin yeni yazı dizisine birden neden değinmişti? Zira, o sıradaki bölümlerde eleştiri okları Demirel'e değil, Çiller'e yönelikti.

Oysa, Tanya Dudu'nun daha sonraki sayılarında 'Es Pederos' diye adlandırdığı Süleyman Demirel'e ağır eleştiriler getirecekti.

Sözünü ettiğim eleştirilerden sonra beni sevdiğini bildiğim usta yazar, saygı duyduğum Bedii Faik'ten Demirel –doğrudan– bir kez olsun söz etmedi.

Demokratlığı ile övünen Demirel eleştiriye dayanamıyordu.

Benim günlerdir kimseye açamadığım sıkıntım sürüyor.
Köşk'ten ayrılma isteğim!..
İstifa mektubu cebimde geziyorum.

76

"Portekiz Cumhurbaşkanı Soares ile Başbakan Cavace Silva'nın birlikteliği bozuluyor" başlıklı, Le Monde'da çıkan yazının metni, ilgi çekici.

Aşağıya alıyorum:

Lizbon (muhabirimizden)

Lizbon'da Belemin'in pembe dekor içindeki sarayında oynanan barışma sahnesi hiç kimseyi tatmin etmedi. Portekizlilere göre Başbakan Anibal Cavaco Silva'nın Cumhurbaşkanı Soares'e iyi dileklerini sunduğu tören aksine iki devlet adamı arasındaki kopukluğu daha belirgin bir şekilde sergiliyordu. "Barış ve çalışma" mesajını içeren yeni 1995 yılı dileklerini birbirine adeta geveliyorlardı. Sosyalist Cumhurbaşkanı ile liberal Başbakanın yaşanılan bu en ciddi kriz sırasında telaffuz ettikleri bu anlamsız sözler, çoktan beri örnek olarak gösterilen bu birlikteliğin sonunu ifade eder gibi idi.

1996 başında ikinci görev süresini tamamlayacak olan (Anayasa ardarda üçüncü görev süresine izin vermemektedir) Cumhurbaşkanı Soares ile görev süresi ekim ayından sonra sona erecek Başbakan Cavaco Silva arasındaki ilişkiler 1994 yılı boyunca kötüye gidiyordu. Söz konusu ilişkiler aralık başında iki Devlet adamı arasındaki sert mektuplaşma sonucunda geri dönüşü olmayan bir noktaya vardı. Bu gerginlik, Hükümetin isteğine rağmen Cumhurbaşkanı'nın Hava Kuvvetleri Generali Genelkurmay Başkanı Mendes Dias'ın görev süresini uzatmayı reddetmesinden kaynaklanıyor. Bunun nedeni olarak Generalin resmi bir kuruluşun Angola'ya yaptığı silah satışına adının karışması gösteriliyor.

Bunun hemen arkasından Mario Soares, "Diora de Noticias" adlı bir günlük gazeteye verdiği demeçte Başbakan'a en sert eleştirilerini yöneltirken, izlediği ekonomik politikanın Portekiz'i diğer Avrupa

ülkelerinin "Yunanistan dışında Avrupa Topluluğu'nun en geri kalmış ülkesi" haline getirdiğini söylüyordu.

Cumhurbaşkanı Mario Soares, Parlamentoda salt çoğunluğu elinde bulunduran Sosyal Demokrat Parti (ortasağ-PSD) Lideri Başbakanı ima ederek "çoğunluğun diktatörlüğü", "bir tek kişinin elindeki aşırı yetki yoğunluğu" ifadelerini de kullanarak ilerde çıkabilecek tehlikelere karşı kitleyi uyarıyordu. Cumhurbaşkanı Soares böylece "hırçınlık, güvensizlik, kuşkuculuk"un Portekiz toplumunu yavaş yavaş sardığını ekliyordu.

KURUMSAL DAYANIŞMA YOKLUĞU

Hükümetin başında bulunan partinin yanıtı gecikmedi. Sosyal Demokrat Parti, Cumhurbaşkanı'nı "her türlü tarafsızlığı" kaybetmekle, "kurumsal dayanışmadan yoksun" olmakla ve gelecek Ekim seçimlerinin sonucunu "şartlandırmak" için siyasi mücadeleye karışmakla suçluyordu.

Başbakan sessizliğe büründü. Şubat 1995 ortasında yapılacak parti kongresine kadar bu sessizliği bozmak istemiyor. Başbakan'ın bu tutumu ve halkın önüne ender çıktığı anlardaki rahatsız hali, ilerde politikadan çekileceği söylentilerine de neden oldu.

YAPILAN KAMUOYU ARAŞTIRMALARINA GÖRE SOSYALİST PARTİ ÖNDE GİDİYOR

Birçoğuna göre, on yıllık bir iktidardan sonra yıpranmış ve hayal kırıklığına uğramış gözüken Başbakan, ekonomi profesörlüğü kürsüsüne dönmek arzusundadır. Bazılarına göre, partinin nerede ise kapanmasında rol oynayan "baron"ların rekabetini bertaraf ettikten sonra, 9 yıl süre ile tartışmasız bir lider olarak başını çektiği Sosyal Demokrat Parti'yi bırakacaktır. SDP'den uzaklaşması, ilerde "yeniden erdenlik" kazanmasını ve 1996 başında Mario Soares'in ardından Cumhurbaşkanlığına soyunmasını sağlayacaktır.

Basının ortaya çıkarttığı ve SDP'de bazı yetkililerin karıştığı

şaibeli zenginlik ve rüşvet olayları ile karşı karşıya kalan Başbakan'ın, tabana dayanarak partiyi "akladıktan" sonra yeni bir seçim zaferini yaşatacağı düşüncesi, bazı kesimlerce ifade edilmektedir.

Yapılan son kamuoyu araştırmalarına göre (SDP) Sosyal Demokrat Parti'nin yüzde 38,5 oy oranına karşılık (SP) Sosyalist Parti yüzde 45,7 oy oranına yaklaşmıştır. Diğer iki önemli parti, Komünist Partisi ve Hıristiyan Muhafazakârların Partisi olan CDS-Halk Partisi, büyük bir ihtimal ile birleşme hesapları yaptıkları sanılmaktadır.

Cumhurbaşkanı Soares ise verdiği yeni yıl mesajında, seçim ihanetinin damgasını vurduğu bu yıl da görev süresinin sonuna dek aktif kalmayı düşündüğünü tekrarladı. Geçen kasım ayında sadece SDP ve küçük CDS-Halk Partisi'nce onaylanan Enformasyon ve Güvenlik Kurumları (SIS) hakkında çıkarılan bir hükümet yasasına "Portekizlilerin mutlak hak ve özgürlükleri" gerekçesi ile ikinci vetosunu kullandı.

Başbakan'ın suskunluğundan kaynaklanan bu siyasi boşluk nedeniyle Cumhurbaşkanı ekonomik krizden en çok etkilenen halk kesiminin desteğini kazanmaya devam ediyor. Henüz kuvvetini toplayamamış olan bu halk kesimi şu gruplardan oluşmaktadır: SDP'nin mutlak çoğunluğu elde etmesinde iki kez destek veren ve satın alma gücünden bir hayli şey kaybetmiş olan orta sınıf; Mario Soares tarafından birçok kez desteklenen ve hükümet politikasının dışladığı çiftçiler ile cam, tekstil, maden işçileri.

Cumhurbaşkanı, 1994 yılı başında "hoşnutsuzluk hakkı"nı savunarak, hükümetin eğitim politikasına karşı öğrencilerin yaptıkları önemli protesto gösterilerinden sonra, bu kesimin sempatisini kazanmıştı zaten. Ve nisan ayında, Karanfil Devriminin 20. yılının kutlandığı resmi törende Cumhurbaşkanı alkışlanırken, Başbakan öğrenciler tarafından yuhalanıyordu.

Geçen yaz, Lizbon'u Tajo nehrinin sol kıyısına bağlayan ve birçok kez başkenti bağlantısız bırakan "25 Nisan" köprüsünün geçiş ücretinin artırılmasına karşı gelen Lizbonluların ani gösterisi sırasında da Cumhurbaşkanı Soares kamuoyunda olumlu not almıştı.

Şimdiden ülkeyi sarmış olan ön seçim havası içinde Portekizvari nikâh, 1995 yılının ilk günlerinden itibaren kestirilmesi mümkün

sosyal çatışma ve kriz zemininde, hesaplaşmaya dönüşmüş durumdadır.

77

Hürriyet'in (7 Şubat 1995) manşetini gece gördüğüm zaman, içimden "Şimdi Demirel ne yapacak ya da ne düşünecek?" soruları geçti.

Şöyleydi manşet: "Birleşme CHP'de de olsa istifa etmeyeceğim."

Tabii, Çiller konuşuyordu:

"Çiller, bütünleşme CHP çatısı altında olsa bile Başbakanlık görevinden ayrılmamaya kararlı, böylece hükümet değişmeyecek, sadece bakanlar değişecek."

Çiller'in yakın çevresine göre Başbakan, hükümeti kurma yetkisinin Cumhurbaşkanı tarafından kendisine verildiğine, istifa etmediği veya Meclis'te düşürülmediği takdirde de bu yetkinin süreceğine inanıyor.

Bir kaynak, 'Tansu Çiller bakanları belirleyip, Cumhurbaşkanı'nın onayına sunar. Cumhurbaşkanı, –Ben bu bakanları atamıyorum, diyemez. O zaman büyük kriz çıkar. Demirel bile bunun sorumluluğunu almak istemez' dedi."

"Biz de sizi bekliyorduk" dedi Demirel:

"Pardösünüz nerede? Eve kadar yürüyelim."

Yürüdük. Yolda, ağaç altlarına gizlenmiş nöbetçi erler ortaya çıkıyor, künyelerini söylüyor. Cumhurbaşkanı da "Sağol" diyor. Yaver arkamızda.

Demirel, "Biraz evvel Türkiye'ye dönmüş, Attila Karaosmanoğlu ile konuştum" diye başladı:

"Ona 'Herhalde devlet sizden yararlanmak ister' dedim. Bana Türk ekonomisi üzerine yeni tezler ve dışardan görünüşü anlattı. 'Kime söyleyeceğiz?' diye sordu. 'Söyleyecek kimse yok ki' dedim. Sizde ne var ne yok?"

CA: "Dün size kısaca sözünü ettiğim plan patladı. Bu planı

Cevheri ile Daçe hazırlıyormuş. Getireceği bakanları onaylamazsanız bunalım çıkacağını düşünüyorlar."

SD: (Hiddetli bir sesle) "Ne bunalımı? İmzalamazsam ne bunalımı çıkaracakmış?"

CA: "Onaylamazsanız..."

SD: "Onaylamam, onaylamam!"

DYP'deki kadro, Demirel'i elbette iyi tanıyor. Bakanları imzalamayarak bir bunalım çıkmasına olanak sağlamayacağını biliyorlar. Bu yüzden bu türden planları yaşama geçirmeye hazırlanıyorlar.

Hatta bir bakıma imzalaması için 'bunalım şantajı' yapıyor olabilirler.

CA: "Dediğiniz doğru çıkıyor. Çiller, yeniden görev vermeyeceğinizden fena halde korkuyor."

SD: "Görev verilmeyeceğinden değil, bir daha Başbakan olamayacağından korkuyor. Korkunun biçimi değişmiş. Görev verilse de hükümeti kuramayacağından çekiniyor olabilir."

CA: "Bence bir süre, hatta iki sol partinin birleşme tarihi 18 Şubata kadar hiç konuşmasanız. Konut merakından çatlar."

SD: "Konuşmayacağım. Gazetecilere de söyledim."

CA: "Gazetecilerin bana söylediklerine göre 'durumu anlıyorlar'."

SD: "Buna memnun oldum."

(Mustafa Kemal'in müze olan köşküne geldik.)

CA: "HBB televizyonunda dinledim. Bilge Has, Bedii Faik'i, kocasına hakaret etti diye dava ediyormuş."

SD: "Dün gece verdiler haberi. Peki, Konut'takiler Bedii'yi dava etmiyorlar mı?"

CA: "Hayır, ses yok. Bence Bilge Has'a dava açtırıyorlar. Bedii Abi ile konuşmadınız mı?"

SD: "Hayır. 1.5 yıldır görmedim, konuşmadım."

CA: "Londra'da, arayacak mısınız?"

SD: "Hayır, aramam. Sonra bunları benim yazdırdığımı söylerler."

CA: "Ben arayacağım."

SD: "Sen ara!"

78

Ramazan'da Cumhurbaşkanı'nın Köşk'te vereceği iftar yemekleri basında –tabii sadece 'bir kısım aydın' basında– eleştirilere uğradı. Milliyet'te (7 Şubat 1995) Köşk'ün iftar yemeklerini eleştiren sağlıklı bilgilerle donanmış bir haber-yazı:

"Cumhurbaşkanı Demirel Köşk'te iftar yemekleri dizisini 15 Şubat'ta başlatıyor. Hem de Turgut Özal'dan daha geniş ve kapsamlı bir programla.

Hürriyet'in haberine göre Baba ilk iftarı 15 Şubat'ta TBMM Başkanı Hüsamettin Cindoruk ve siyasi parti genel başkanlarına verecek... Ardından da Diyanet İşleri Başkanlığı ile başlayıp TÜSİAD, TİSK, TOBB üyesi patronlar, ekonomi kurmayları, kamu ve özel sektör bankacıları, işçi ve memur sendikası yöneticileri, İslam ülkelerinin Ankara'daki büyükelçileri, TMMOB ve bağlı oda yöneticilerini iftarda ağırlayacak...

Özetle... Baba fakir fukarının parasıyla zenginlere iftar yemeği verip sevaba girecek.

Baba'nın bu iftar yemeklerinin lalikliğe ne kadar uygun olduğu bir yana... Acaba bu tür yemekler 'İslam'a ne kadar uygun? İslamcı kesimin ciddi isimlerinden İsmail Nacar ile Fahrettin Fidan konuştu:

İslam anlayışına göre bu tür yemekler ne ölçüde caizdir?

– Bir toplum, ölçülerini kaybetmeye görsün bir kere... Ondan sonra her şey mümkündür, her şey caizdir! Bilindiği gibi İslam dininde yardımlaşma çok önemlidir. Teoride, bu tür yemekler de bu açıdan çok önemlidir. Ama iki şart yerine getirilirse... Birincisi yemeği kendi paranızla vereceksiniz, ikincisi yoksullara vereceksiniz.

– Cumhurbaşkanının verdiği iftar yemeklerini bu açıdan değerlendirirseniz...

– Bu yemekleri herhalde kendi cebinden karşılamıyor. Başkasının, yani sizin, benim cebimden karşılarken, rızamızın olup olmadığı da sorulmuyor... Bütün bunlar yetmiyormuş gibi bir de bu yemekler yoksullara verilmiyor. Yani neresinden bakarsanız bakınız, İslam'da hiçbir yeri yok bu yemeklerin...

– Peki bu tür yemeklere toplumun, özellikle de İslamcı kesimin tepkisizliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

– Toplum öylesine duyarsızlaşmış ki, hiçbir şeye tepki göstermiyor. Hele hele bir şeyin din adına yapıldığı söyleniyorsa o zaman tam tersi oluyor, sempati ile karşılanıyor."

79

Cumhurbaşkanı Demirel'le görüşüyoruz. Çalışma odasında. Yalnızız.

"Efendim, bir ricam olacak" dedim. Yüzüme baktı, bekledi:

"Ramazan'da iftar yemeklerine beni de çağırıyorsunuz. Ben oruç tutmuyorum. İftar yemekleri başlarken okunan Arapça duadan tek kelime anlamıyorum. Oruç tutmadığım halde, oruç tutmuş gibi iftar yemeğine katılmayı tuhaf buluyorum.

Daha doğrusu, oruç tutmadığım halde dini vecibelerin yerine getirildiği iftar yemeklerinde bulunmayı kendime karşı saygısızlık addediyorum.

Beni iftar yemeklerinden affetmenizi rica ediyorum."

Dikkatle dinledi ve boğuk, sert bir sesle;

"Gelme" dedi.

Bozulduğunu anladım. Ama beni fazla üzmedi bu hali. Çünkü, sadece kişisel sakıncalarımla değil; Atatürk'ün mekânında nöbet tuttuğunu sık sık yineleyen bir Cumhurbaşkanı'nın, laik Cumhuriyet'in Cumhurbaşkanı'nın böyle iftar yemekleri vermesini de sindiremiyordum.

Atatürk'ten sonra gelen Cumhurbaşkanları; Turgut Özal'a değin hiçbiri Çankaya Köşkü'nde iftar yemekleri düzenlemedi.

Özal bu âdeti getirdi ve Demirel, Atatürk'ün Köşkü'nde iftar yemeklerini gelenekleştirdi.

O gün veya bir başka gün; Demirel'in kabul bürosundan çıkmış, odalarımıza doğru yürüyorduk. Emel Hanım'a Cumhurbaşkanı'ndan ricamı söyledim, kabul ettiğini ekledim ve gereken yerlere talimat vererek iftar yemekleri için bana çağrı çıkarılmamasını istedim.

Yüzüme baktı, ses çıkarmadı, ama 'niçin?' der gibiydi.

"Nedenini söyleyeyim: Ben Atatürk Müslümanıyım!"

Yine ses çıkarmadı. Midesindeki rahatsızlık elverdiği sürece Emel Hanım da oruç tutardı.

80

Cumhurbaşkanı, (basına ve kabul ettiği heyetlere yinelediği görüşleri içeren) Attila Karaosmanoğlu ile bir saati aşan görüşmeyi ve İSO Başkanı Atalay Şahinoğlu'nun söylediklerini aktardı.

Attila Karaosmanoğlu:

"Dünya Bankası ve Para Fonu, finans kurumları üzerinde etkilidir. Dışarıdaki mali itibarımız zayıf. Şikâyetler var. Verilen sözlerin aksine hareket edilmesi, bu şikâyetlerin başında geliyor.

Bankaya yazılan mektup ile, çıkarılan teşvikler ters.

Enflasyon herkesin gözünü korkutmuş. Yüksek enflasyonla devamlı kalkınma mümkün değildir. Emsali yoktur. Enflasyonu kısacak tedbirler almak gerek.

Türkiye'ye olumlu gözle bakanlar bile 'Türkiye'de ne oluyor?..' endişesi içinde.

Hükümetin tutarlılığı ve kararlılığı hakkında şüpheler var.

Türkiye'nin önemi hâlâ üzerinde durulan bir konu.

Fandamentalizme karşı bir güven unsuru olması, takdirle karşılanıyor ama, bu hususta da birtakım kaygılar var.

Rusya'nın denge içinde tutulmasına çalışılıyor.

Rusya'daki durum dolayısı ile Türkiye hâlâ önemli. Kale olma vasfını kaybederse, bakış değişir.

Türkiye'deki durum, içinden çıkılamaz hale gelirse, nasıl bakarlar bilmiyorum?

Cezayir, Batı'nın yumuşak karnıdır. Burada seçim neticelerini ordunun tanımamasına Batı müsamaha gösterdi. Şimdi, dinci gruplarla temas halindeler. Kendi menfaatleri için demokratik kuralları tanımadılar.

Sovyetler dağılınca Amerika'da ve Dünya'da İnsan Hakları konusu öne çıktı.

Demokratlarla Cumhuriyetçiler arasında fark yok.

Onun için Amerika'nın İnsan Hakları Raporu sürpriz değil.

Kürt meselesini anlatmakta zorluk var. Olay bütün Dünya'ya yayılmış.

Efektif bir propaganda yapamıyoruz. Bana bile askerler, birtakım aşırı şeyler yapıyorlar gibi geliyor.

Bu durum, dış dünyadaki ilişkilerimize önemli engeller koyuyor. Bir Devlet Projesi üzerinde çalıştığınızı duydum. Bu çok yararlı olur."

Süleyman Demirel:

"Neyimiz yanlış?

Bozukluk nerede?

Türkiye'nin kendisini anlatmakta sıkıntısı vardır.

Hem anlatmaya çalıştığı şey, Batılıların anlamakta güçlük çekeceği şeydir. Türkiye'nin parçalanma korkusunu idrak etmeleri mümkün değildir. Hem de bazı mihraklar, Türkiye'nin parçalanmasını ister.

Bir de Türkiye'nin karşısında güçlü lobiler vardır.

Ne kadar haklı olsak, çok kere hakkımızdaki kanaatler dolayısı ile bizi haksız sayarlar.

Ayrıca, kendimizi anlatmada o kadar bilgili ve maharetli de değiliz.

Türkiye, terör meselesini gündeminden çıkarabilirse veya gündemin alt sıralarına indirebilirse, tartışılmaktan geniş çapta kurtulacaktır.

Türkiye geçen sene yine 25 milyar dolar civarında döviz kazandı, borçlarını da günü gününe ödedi.

Yılın başındaki para piyasalarında meydana gelen dalgalanma, maalesef reel ekonomiye ve sosyal hayata intikal etti. Yüksek enflasyon, geçim sıkıntısını çok artırdı, hoşnutsuzluklara sebep oldu.

Türkiye'de demokratik müesseselerin hepsi vardır ve işlemektedir.

Türkiye hakkında güvensizlik, Türkiye'ye karşı bir haksızlıktır. Çünkü ortada söz konusu olan Hükümet değil, Devlettir.

1994'te yüksek devalüasyon ihracatı kamçıladı. İthalatı azalttı.

Ancak, ülkeyi pahalılaştırdı. Yine de mal yokluğu çekilmedi. Esas sorun, kamu maliyesidir. Borç faizleri ile personel giderleri, Türkiye'deki sıkıntının sebebidir. Borçların yumuşak konsolidasyonuna ne dersiniz?"

Attila Karaosmanoğlu:

"İçeride dışarıda güven sarsıcı olur. Borçtan kurtulmanın çıkar yolu olduğuna inanıyorum. Bunu, özelleştirmeden gelecek paralarla yapmalıdır. Bugünkü hali ile özelleştirmenin nasıl para getireceğini de bilemiyorum.

İlk misaller cesaret verici değil."

Süleyman Demirel:

"Özelleştirme ne kadar süratle yapılabilecek, önemli. Ancak, buradan gelecek kaynakların borç ödemede kullanılmasına mani kanuni hükümler var.

1994 senesinde Türkiye'de vatandaşta, her şeye rağmen bir yüksek yatırım hevesi vardı. 1995'te bu kesilmemelidir. Bir de Türkiye dövizsiz kalmamalıdır. İhracatın aynı süratle artacağını sanmıyorum.

Türkiye için en önemli mesele, ekonomik dengeleri yeniden kurmasıdır. İçerde de, dışarda da her şey buna bağlı. Bu çok kısa vadeli. Tabii ki enflasyon, toplum hayatını bozmuş, koropsiyonun baş sebebi olmuştur. Bunda şaşılacak bir şey yok.

Devlet daha iyi işlemelidir. Bu, iyi bir proje ve devamlı gayret ister. Onun peşindeyiz.

Ancak, geçim sıkıntısı, halkın devlete ve rejime olan güvenini sarsarsa, Devleti işletmede sıkıntımız olur.

Sizin tecrübelerinizden Devlet yararlanmalıdır."

Attila Karaosmanoğlu:

"Türkiye'ye sıcak para geliyor ve bundan da büyük reel kazanç sağlıyor. Yatırım gelmesi zordur."

Süleyman Demirel:

"Sizi yönetimdeki bazı kimselerle konuşturmak isterim."

* * *

Atalay Şahinoğlu'dan Cumhurbaşkanı'na:

"İstanbul stop etmiş durumda. Yaprak kıpırdamıyor. Ek vergi getirilmemeli. KDV oranları, vatandaşı canından bezdirmiştir. Yalan söyleyen bir Hükümet, kan kaybetmiş özel teşebbüs.

1994'te özel teşebbüs yüksek performans gösterdi. Bu sene bunu göstermesi mümkün değildir.

Halk şaşkın, memur perişan ve sokağa adım atmış durumda.

Emlak Bankası, 1,5 ayda 700 milyar lira gazetelere reklam parası ödemiş.

Böylece Hükümet, medya rüzgârını arkasına almış. Hayal, yalan, dolan.

Bu hükümetin böyle gitmesi mümkün değil.

Seçimi taşıyacak ekonomi yok. Muhalefet, iktidara gelmekten korkuyor. İktidar talibi değil.

Herkes sizi, bir güven unsuru olarak görüyor. Basın ne kadar yanıltmaya çalışsa da.

Ankara'da bir çete çalışması var. Konut'ta Özer Çiller'in idaresinde bu çete çalışıyor. Hükümet senaryoları üzerinde çalışılıyor.

Büyük sanayii üretim ve satış peşinde. Onun dışında herkes şikâyetçi. Hiç kimse nasıl çıkılacağını bilmiyor."

81

Doğal olarak; Cumhurbaşkanı'nın aktardığı görüşme ve toplantı özetleri bana bir dönemi değerlendirme olanağını sağlıyordu.

Doğrusu, azımsanacak bir olanak değildi.

Cumhurbaşkanı; bu olanağı belki devleti yakından tanımam, belki ileride yazacağımı bildiği kitaplarda kullanmam için sağlıyordu.

Çok yönlü gözlem yapma olanağı ile iç içeydim.

82

'Tanya Dudu' dizisi sürüyor. Bedii Faik (7/8 Şubat 1995) şöyle yazdı:

"Es Pederos'a gelince; o, adamlarının çoğunu sarayında durmadan açtığı yeni kadrolara yerleştirmekle o kadar meşguldü ki ve yeni tattığı tarafsızlığa öylesine bayılmıştı ki, dünyayı gözü görmüyordu!.."

Es Pederos, daha önce de belirttiğim gibi, Süleyman Demirel'di: 'Baba'.

* * *

Bir-iki gündür Köşk'ün çalışma binasından konut olarak kullandığı eski Köşk'e doğru yürüyor.

Yeni alışkanlığı, bu yürüyüşlere beni de katması.

(8 Şubat 1995) Çiller, ayın 19'unu bekliyor.

18 Şubatta 'birleşmenin' gerçekleşmesinden sonra, Anayasa'ya ve 'demokratik teamüllere göre' hareket edeceklerini söylüyor.

"Yumuşadılar değil mi?" dedi Demirel.

Ama, Çiller buraya gelmeye yanaşmıyordu.

Çağıracak mıydı Cumhurbaşkanı? "Ben niye çağırayım? Görüşmek isterse randevu alır gelir, konuşuruz" dedi. İşin tuhaf tarafı, yeni bir hükümet kapıda. Fakat Çiller, Çankaya Köşkü'ne gelmiyor.

Demirel;

"Bugün bana THY Pilotları Derneği Başkanı (Erkan Potukönen) geldi. Şikâyetlerini içeren bir kâğıt bıraktı ve sonra, THY'dan bir yılda 800 milyar küsur reklam verildiğini, bunun üçte ikisinin Nail Keçeli (Çiller'in seçim propagandasını hazırlıyor, reklam şirketi var) eliyle Sabah'a ayrıldığını söyledi" dedi.

"Nail Keçeli, bunların (Çiller ailesinin) can adamı."

83

Bu kez boş bulunmadım. Pardösümü yanıma alıp kabullerin yapıldığı tarafa geldim.

(9 Şubat 1995) Yürüdük ve konuştuk.

Köşk'ün bahçesinde, "Hadi bakalım 400 metrelik yürüyüşe başlayalım" diye hafif dalga geçti.

Tek konu vardı: 18 Şubattan sonraki hükümet... Demirel, Çiller'i göremediği için ancak söylediklerinden anlamlar çıkarıyor, yorum yapmaya çalışıyor.

Ama, Çiller'in birden 'teamüllerden' söz açmasını bugün de 'yumuşama' diye niteliyor. DYP Genel Merkezinde Cevheri'den, Hasan Ekinci'den, Çiller'e karşı oldukça sert demeçler geliyor.

Demirel "Hasan Ekinci, 12 Eylül'den hemen sonra Kenan Evren'e mektup yazıp 'Geç bile kaldınız' dedi" diye bir laf attı ortaya.

Hayret ettim. Ama, mektup Demirel'de var mıydı, yok muydu, sormama karşın yanıtlamadı.

Solda birleşme üzerinde durdu:

"Solda birleşme konusunda benim de hâlâ kuşkularım var. Ancak genel başkanlığa Hikmet Çetin gelir ve Çiller'le uzlaşırsa tabii ki mesele kalmaz" dedi.

CA: "Yani 215'i bulmuş olurlar."

SD: "Evet. O zaman zaten mesele kalmaz."

CA: "Fakat Çiller Türkiye'yi kendisinin yönettiğini kanıtlamak için başka oyunlar da çevirebilir."

SD: "Ne yapacak? Beni alta nasıl alacak ki?.."

CA: "Fakat Çiller CHP adıyla oluşacak birleşmenin bakanlarıyla DYP'li bakanları yazarak Köşk'e gelebilir ve size bir emrivaki yapabilir."

SD: "Getirsin listeyi başına çarpayım da görsün. 'On gün hükümetsiz kalırsak' deniliyor. 40 gün kaldık hükümetsiz, bir şey mi oldu?"

84

(10 Şubat 1995)

HBB televizyonunda Behiç Kılıç, Bedii Faik'in yazı dizisini Demirel'le bağlantılı olarak anlattı.

Demirel, hemen bir açıklama yaptı:

"Yazı dizisinin benimle ilintilendirildiği yorumunu esefle karşıladım.

Bu yazı dizisi ile ve yazarını teşvik etmekle benim hiçbir alâkam bulunmamaktadır."

"Böyle bir açıklama yapmak gerekli miydi?" dedim:

"Olsun, dosyada bulunsun" demekle yetindi. Sonra ekledi:

"Ben sana ne demiştim: 'Bedii'nin yazdıklarını benim yazdırdığımı söyleyecekler,' demiştim. Bedii'yi, Falih Rıfkı'yı bana Avni Doğan tanıştırdı. Avni Doğan (eski Ankara Valisi ve CHP milletvekili, İnönü kabinesinde bakan) mert adamdı. İsmet Paşa'ya cephe almışlar, parti içinde bir şeyler olmuştu. O sırada tanıştırdılar bana."

CA: "Ben Bedii Ağabeyi çok severim."

SD: "Bu Behiç (Kılıç) Özer Çiller'in adamı. Bedii ara sıra bize de dokunduruyor. Bakalım nereye getirecek?"

CA: "Hükümet sorunu ayın 18'ine endekslendi. İster CHP, ister adı SHP olsun, Çiller bunlarla hükümeti sürdürmeye kararlı."

SD: (Birden patladı) "Polonya'da Walesa, Portekiz'de Soares, Cumhurbaşkanı olarak ülkeyi Başbakandan kurtarıyorlar.

Her yerde (medya için söylüyor) beni didikleyecekleri yerde, burada, hükümet meselesinde neden bana başvurmuyorlar, neden?"

CA: "Galiba... Biliyorsunuz işte..."

85

Necdet Seçkinöz 'üniversite rektörleri arasındaki köktendinciler' söyledi. 6 tane imiş. "Manisa gibileri temizlendi" diyor.

Seçkinöz dedi ki:

"Efendim, bu köktendincilik sanki her yerde varmış gibi, solcular böyle işliyor."

Demirel, Seçkinöz'ün konuşmayı sürdürmesine olanak tanımadı. Yürümeye başladık (11 Şubat 1995).

Yolda bana Malatya İnönü Üniversitesi ile ilgili bugün öğrendiklerini söyledi. Üniversitede köktendincilik hem yerleşik, hem de eleman yetiştirip, örneğin Van Üniversitesi'ne gönderiyor. Galiba

Van rektörü de aynı çizgide. Demirel, bunları 'temizlemenin yollarını' arıyor.

CA: "Efendim; Necdet Bey köktendinciliği solcuların abarttığını söyledi. Hiç böyle şey olur mu?"

SD: (Sözümü kesti) "Ben çok iyi bilirim o işi. Bakma sen Necdet'e. Bu köktendincileri oralara Turgut Bey (Özal) yerleştirmiş."

Yarın Maraş'a gidecek. Eski binanın önünde durduk. "Bu binayı Holzmeister yaptı" dedi. Ama Evren Paşa'nın yapımını başlattığı yeni çalışma binasına yapılmasını emrettiği ek üzerinde durdu.

Öyle bir ek yaptırıyor ki (galiba 1998'de inşaatı bitti), burada 450 kişi yemek yiyebilecek. 1500 kişiden fazla konuk çağırılabilecek. Örneğin yeni yıl kutlamalarında.

İnsanların üst üste olmasından yakınıyor.

Fakat, 1500'den fazla insan yerine daha az insan çağırmayı düşünmüyor, düşünmek bile istemiyor. Milyarlar, milyarlar...

86

Fakat, Kahramanmaraş'a gidemedi Demirel (12 Şubat 1995 Pazar).

Nedenini anlatıyor:

"Sabah kalktım. Baktım havaya. 'Helikopter ile gideriz alana', dedim. 07.15'te yaver geldi. Helikopteri söyleyecek diye bekledim. Uçak Esenboğa'dan kalkmış, Etimesgut'a giderken ön camı patlamış. Cam patlayınca tehlike artıyormuş. Şu kadar fitten daha aşağılara inmek gerekiyormuş. Yeni cam takılması 8-10 saat. Yeni bir uçak Casa'lardan. O da bir-bir buçuk saatte gidiyor. Pazar. Kimse yok. Casa da ancak 2 saatte bulunabiliyor. Oysa tören 10.00-10.30'da, vazgeçtim.

Bazı şeyleri ne kadar çok istersen, o kadar olmaz. Böyle bir şey. Geldim, biraz yattım.

Bugün Yaşar Kemal'i okudum. Der Spiegel'deki ile kitapta yazdıklarını.

Nereden bakarsan bak, öyle yazmış ki devlet kabahatli, rejim kabahatli, asker sivil herkes kabahatli. Peki bunlar kabahatli, ya

1200 tane masum insanın kabahati ne? Bunları vurduranların, öldürenlerin kabahati yok mu?

Yaşar Kemal, 'Bunların (Kürtlerin) istediği kültürel haklar,' diyor. Sen öyle diyorsun, ama onlar (PKK) öyle demiyor."

CA: "Efendim, Yaşar Kemal tutturmuş, 'Mustafa Kemal Kürtlere muhtariyet sözü verdi, sözünü tutmadı,' diyor. Yaşar, arkadaşlarına 'Bir şey yapacağım' demiş daha önce. Aziz Nesin'in popüler olmasına da bozuk. Yapmak istediği olsa olsa Der Spiegel'deki yazdıkları olacak.

Mustafa Kemal o vaadi 1920'lerde yapmış. Sonra zaman geçmiş, olaylar biçim değiştirmiş. Şimdi bunların 1994'te 95'te yeri ne?"

SD: "Mustafa Kemal'den alacakları varsa, bunu nasıl ödeyebiliriz acaba? (Dalga geçiyor, karşılıklı kahkahalar) Türkiye'nin bir parçasını vererek nasıl ödeyebiliriz bu borcu?

Kemal'in söyledikleri arasında doğrular da var. Elbette her konuşmanın, yazının içinde doğrular da olabilir.

Kitapta daha 20 yazarın yazısı var. Böyle saplantılarla dolu.

Şuradan, pencereden bakıyorum. Karşıda Altındağ görünüyor. Orada Kürdü, Lazı, Çerkezi zorla mı birarada? Sesleri çıkmadan oturuyorlar! Ben huzur olsun istiyorum. Acaba Kemal, öyle bir parçalanma olursa, bugün oturduğu yerde, oturabilir mi rahat?

Dağa çıkan adamlar Kürt halkının haklarını savunduklarını söylüyorlar. Peki o zaman Kuzey Irak'ta, Bekaa vadisinde işleri ne?

Bu, halk hareketi değil. Silahları, cephaneleri nereden buluyorlar? Parayı nasıl sağlıyorlar?

Kürt kültürü! Televizyonlarda Kürtçe türküler okunuyor durmadan. Kimsenin itirazı yok.

Kemal'in savundukları batıl da olsa destan gibi yazıyor. Yahu Kemal, Türkçeyi en iyi kullananlardan birisisin. Türkçe yazdığın romanlar satılıyor."

CA: "Batı Kemal'in mahkeme işini sömürür. Mahkemeye verilse yanlış, verilmese yanlış! Bu büyük işin altından bakalım nasıl çıkılacak?

Bugün belki gördünüz. Erdal İnönü yazılı bir açıklama yaptı.

Birleşmenin CHP'de olacağını söyledi. Bu, çok önemli. Murat Karayalçın'a tam ters bir açıklama.

'Tabii birleşmeden sonra neler olur, bilemem,' diyerek Deniz Baykal'ı da eleştirdi. Baykal ise mutlu, 'Çatı işi bitmiştir. Direnmeye gerek yok' diyor. Murat ise merkez yönetimini çağırdı, apar topar Ankara'ya geliyor."

SD: "Erdal İnönü çok önemli etkendir. İstikameti göstermiş. Artık CHP'de olur birleşme."

Cumhurbaşkanı, Çiller'i hem öven hem de yerenleri iki benzetmeyle anlattı: "İt kuzu doğurmaz, derler. Bir de şu: Kiraz ağacından elma düşmez!"

CA: "Cem Boyner'e randevu vermişsiniz, gelmeyecekmiş."

SD: "Önce sabah için vermiştik randevuyu. Ancak hava korgenerali Oktay Karasay'ın cenaze törenine katılmam gerekti, 13.00'e aldık."

CA: "Boyner'e Köşk'e niçin gitmeyeceğini sormuşlar. Boyner, 'Ben Cumhurbaşkanlığına, yarın 14.00'te bir önemli işim var, sabah olsun görüşme dedim. Saat 13.00'e vermişler, o nedenle gitmeyeceğim,' demiş.

Gazeteciler sormuşlar: 'Cumhurbaşkanı'nın randevusuna öncelik alan önemli işiniz ne?'"

SD: "Harika!"

CA: "Boyner, 'Özel bir iş' demiş. Gazeteci üstelemiş, 'Kamuoyu bir gün size Cumhurbaşkanı'nın randevusuna özel iş nedeniyle gitmediğinizin hesabını sorar' demiş."

SD: "Harika!

(Gazetecilerin sorularına bayıldı, gülüyor.) Ben bugün Kahramanmaraş'a gidemeyince, geldim, yattım, 12.00'de kalktım, Volkan aradı. 'Boyner gelmeyecekmiş' dedi. Ben de 'Gelmesin' dedim. Bir saat sonra Volkan (Bozkır) tekrar aradı. Boyner, 'Ne yapıp yapıp geleceğini söyledi' dedi.

Demek ki bu bir saat içinde bunlar oluyor." (Gazetecilerle Boyner arasındaki görüşmeyi söylüyor ve gülüyor.)

CA: "Boyner sanki tek başına iktidar. Yüzde 45 oy almış veya o kadar oyu varmış gibi. Kökleşmiş bir partinin genel başkanı adeta."

SD: "Medya bunları bu hale getiriyor. Neler geldi, neler geçti."

(Dünkü Sabah'taki manşet Demirel'i haklı gösteriyordu. Avrupa'nın Boyner'i merakla ve ilgiyle beklediği manşetteydi.)

Boyner Avrupa'ya gidiyor ve manşetler böyle süsleniyor.

(13 Şubat 1995) Yoldayız. Cem Boyner için "40 dakika kaldı. O beş dakika konuştu. Ben konuştum sürekli. 'Gümrük Birliği'ni destekle,' dedim" diyor.

CA: "Ama dışarda, içerde söylediklerini (Kürt sorunuyla ilgili) söyleyecekmiş."

87

(14 Şubat 1995) Seçkinöz, Demirel'e, "Kürt, Çerkez, Laz, Boşnak veya Gürcü ayrımının bugün fazla görülmediğini" söyledi.

Demirel, gelen dilekçeleri mektupları okuyor bir yandan, beri yandan da söylenenleri dinliyor:

"Aman efendim," dedim: "Kimi görsem ya Kürt, ya Laz, ya Çerkez, Boşnak veya Gürcü. Türk olmak artık 'marjinal' hale geldi."

Demirel katıldı gülmekten. Evet, böyle bir moda esiyor. Demirel'in yakınında danışmanlar var, ya profesör ya kimi konuda uzman. Kürtlükle övünüyor, gizlice Kürtçülük peşinde!

Necdet Seçkinöz'ü anlamakta kimi zaman güçlük çekiyorum. Kimi zaman 'olayların içinde' ama kimi zaman 'olayların dışında.'

Bugün 'yürüyüş yok.' Uzun yürüyüş! İki bina arası 300-400 metre.

"Bugün aralıksız 8 saat çalıştım" dedi Demirel: "Bir yazı hazırlıyorum. 'Bunlar' ya yeni hükümet veya her neyse geldiklerinde 'bugüne kadar yaptıkları yanlışları yazıp ellerine vereceğim.' Ne güzel raporlar var. Bugün 8 saat bu yazıyı hazırladım."

CA: "Yarın Çiller geliyormuş."

SD: "Evet! Cinleri yatışmış demektir."

88

Demirel'in iftar yemeklerinden birine katılmak üzere Köşk'e gelen Necmettin Erbakan'la karşılaştık. Hararetle elimi sıktı:

"Bizim de mantılı günlerimiz var, neden teşrif etmiyorsunuz" dedi.

"Çağrılmıyorum ki," dedim.

"Sizin gibi tecrübeli bir basın mensubuyla sohbet etmek" gibi birtakım övücü sözler söyledi.

Hayret! Erbakan benimle konuşsun! Nerede görse başını çevirirdi. Yıldızımız bir türlü barışamadı. Ta yıllar öncesi Odalar Birliği Genel Sekreteri olduğu ve 'nalınlı günler'i Hürriyet'te yazdığımız günlerden beri...

İkinci dikkat çeken not: Fethullah Gülen iftar yemeğine çağrıldı ve geldi.

89

Solda birleşmeye doğru ciddi adımlar atılıyor.

Deniz Baykal'la konuştum: "İş tamam" dedi:

"Anlaştık. Ortak Kurultaya gelmeme olasılığı vardı SHP'nin. Geliyorlar. Atila Sav, divan başkanı olacak."

"Hükümet?"

"Ciddi bir kadro gelecek."

(16 Şubat 1995)

"Gittim" dedi. 'Gidiyorum' yerine bu sözcüğü kullanıyor.

Daha önce yurt içinde mart ve nisan aylarında yapacağı gezilerin programını gösterdi. Ben ısrarla doğu ve güneydoğuya gitmesini salık veriyorum. Halk, 'devleti yanında görmeli!'

Dün Çiller'le görüştü. Başbakan bozuk çıkmış yanından. Söylentiler böyle.

Yürüyoruz. Ama eski Köşk'e doğru değil, iftar sofralarına doğru.

Çiller'e soğuk davrandığı, bir başka söylenti.

"Bu kadın dün geldi" diye başladı:

"Yavuz'a ve Sedat'a telefona çıktım. Onlara Çiller'le 'siyaset konuşmadığımı' söyledim. Onlar kavga icat ediyorlar. Sonra bizi barıştırıyorlar. Sonra yine kavga ettiriyorlar. 'Siz devam edin bunlara' dedim. (Gülüyor)

Kadın Gümrük Birliği konusunda huzursuz. Girecek miyiz, girmeyecek miyiz diye." (Nitekim akşamüzeri Avrupa Parlamentosu'nun kararı çıktı. "Türkiye insan hakları ve demokrasi yolunda adım atmazsa GB'ye alınmamalı," diye.)

CA: "Peki siyaset?"

SD: "Gerçekten hiç konuşulmadı. Zaten bu konuları bana açamıyor.

Fena halde cevap alırım, diye.

Benden korkuyor. Çekiniyor. Sert cevap alırım diye korktuğu için politikaya girmiyor."

90

'Bütünleşme' gerçekleşti.

CHP yine umut. Birleşik solun yeni çatısı CHP!

Yeni genel başkan Hikmet Çetin.

Bütünleşmeyi yaşama geçirecek insan.

Aylardır gündemi kilitleyen 'Solda Birleşme Kurultayı'nda Hikmet Çetin oybirliğiyle seçildi. SHP'li delegelerin çoğunluğunun özverisiyle birleşme CHP'de gerçekleşti. CHP için 1003 oy çıkarken, 633 delege SHP dedi. SHP 121'e karşı 508 oyla kendini feshederek CHP'ye 'katılma' kararı aldı.

Yeni genel başkan hükümet için, "Şu anda bir hükümet var. Hükümetin istifası Başbakan'ın değerlendireceği konudur" dedi.

Mümtaz Soysal ise, "Bu çatı pazartesi akar" demekle yetindi.

Hürriyet'e göre, "Çetin, Çiller'e 13 koşul öne sürecek."

Bugün pazar. Demirel'i aradım, saat 13.00. Sonucu söyledim.

Soldaki bütünleşmeyi beklemediğim biçimde yorumladı:

"Kolay değil. Zor bir işti. Fesih kararı verecek SHP ölü evi gibiydi. İki liderin gitmesi ve bir kayyuma yönetimin geçmesi, ilginç

ve önemli bir aşama. (Demirel böylece Çetin'i kayyum kabul ediyor.)

Hikmet Çetin iyi oldu. Çetin adamdır, adam!"

91

Cumhurbaşkanı Demirel, 16 Şubat-22 Şubat 1995 günlerinde kimi önemli görüşmeler yaptı.

Birinci görüşme: 16 Şubat 1995'te İngiltere Büyükelçisi John Goulden'i kabul etti. Büyükelçi, Türkiye'den ayrılıyor:

3 yıl sonra, 3 yıl önce Demirel'in bana anlattıklarını derleyen notlarıma baktığım zaman Büyükelçi John Goulden'in geleceğe dönük son derece ilginç saptamalar yaptığını –şaşırarak– gördüm.

1995 yılının Şubat ayında Büyükelçi öncelikle "1944 yılında yaşadığımız ekonomik krizle başlayan siyasal sıkıntılar giderildiği takdirde Türkiye'de müthiş bir kalkınma hareketinin başlayacağını umduğunu" söylüyor.

Ve sonra, özelleştirme konusunda başarısız girişimlerimize değiniyor.

Türkiye'nin durumu konusunda kısa vadede karamsar, orta ve uzun vadede iyimser görüşlere sahip.

Kuşkusuz; Demirel'den, bir yabancı büyükelçinin genelde karalayan yargılarına, kanılarına katılacağını ummak, beklemek olanaksız.

'Büyük Türkiye' sloganına siyasal yaşamı boyunca bağlı kalan bir siyaset adamından, onca yılda yüzde 5 oranında büyümeyi gerçekleştirdiğine inanan bir insandan, İngilizi onaylamasını beklemek olanaksız.

Üstelik iki darbe geçiren, ama demokratik rejimden vazgeçmeyen bir devlet adamından...

Türkiye'nin başarılarını, ülkenin demokrasiye olan bağlılığını örneklerle anlattıktan sonra, çekilen kimi sıkıntıları dile getirmesi de doğal.

Örneğin sıkıntıların kaynağında olan:

Kamu maliyesindeki tutarsızlık, ödemeler dengesindeki bozukluklar...

Tabii, Demirel'den somut bir gerçeği es geçmesi beklenebilir mi?

Her zaman halka, basına söylediğini büyükelçiden neden esirgesin?

Güneydoğu dışında İstanbul ve Ankara gibi büyük kentler başta olmak üzere Türkiye'ye genelde huzur egemen! Büyükelçiye bunları yineler.

Gümrük Birliği'ne girmekteki isteğimizi yineler. Aksi olursa halkımızın Avrupa'ya karşı tavrının değişeceğini ilave etmekten de geri durmaz.

Ekonomik sorunlarımızı aşacağımıza olan inancını büyükelçiye de tazeler.

Büyükelçi dinler Cumhurbaşkanı'nı; 2000'li yıllarda da tartışacağımız bir konuyu o gün de gündeme getirir: Demokratikleşme paketinin gerçekleşmesinden kuşkulu görünür.

Ve... Beklediğim gibi, o günlerin gözde konusu Yaşar Kemal olayına sözü getirir.

Sonra, yeni gelişmelere geçer: Avrupa'nın Kıbrıs sorunu ve insan hakları konusundaki olumsuz görüşlerine...

1995'te; 2001-2002'lerde önümüze konulan koşulları, Avrupa Birliği koşullarını söyler Demirel'e:

Demokratikleşme yasaları çıkarılır, Kıbrıs'ta çözüm olursa...

Avrupa Birliği-Türkiye ilişkilerinde yararlı adımlar atılacağından söz eder...

Demirel, İngiliz Büyükelçisi'nin Türkiye'den olumlu izlenimlerle ayrılması çabası içindedir.

Kıbrıs'ta çözüm ve barış sağlanması için yöntem değişikliği gereğine değinir ve... uzun uzadıya Yaşar Kemal'i öven ifadelerle konuşur.

Demokratikleşme paketinin (kaçıncısı acaba?) bir-iki ayda TBMM'den geçeceğini söyler.

İnsan haklarında dış baskıyla sonuç almayı ve beklemeyi reddeder.

Büyükelçi daha da açılır: Kıbrıslı Rumların Avrupa Birliği'ne girişine engel olunamayacağını (yıl 1995), Kıbrıs sorunu çözümlenemediği takdirde, hele hele federasyon tezi gerçekleşmezse...

(2000'lerdeki olayları öngörerek) ...Atina'nın Kıbrıs Rum kesiminin AB üyeliğine bastıracağını ve bu baskılar sonucu Kıbrıslı Rumların AB'ye üye olacağını... bu sonucun Türkiye-AB ilişkilerine olumsuz etkileri olacağını söyler.

Demirel, pratik bir yanıt verir: Bu olasılıklar gerçekleşirse Ada'nın ikiye bölüneceğini büyükelçiye ifade eder.

Büyükelçi başka bir pencere açar. Avrupa'nın, hatta ABD'nin sürekli işlediği malzemeyi kullanır. Rauf Denktaş'ın yaklaşımlarındaki olumsuzluğu işaret eder.

Ama yanıt hazırdır: Demirel, Denktaş'ın KKTC aleyhindeki hiçbir girişime onay vermeyeceğini özenle söyleyerek elçiyi yanıtlar.

Dördüncü Bölüm

KÖKTENDİNCİLİK: BİR TEHLİKE – SARI IŞIK YANIYOR, SÖNÜYOR

"Rus geldi aşka... mı?"

92

Demirel'in ziyaretçileri arasında 'iki Rus' göze çarpıyor ve bu 'iki Rus' Rusya'nın 'gizli servislerinin' iki önemli başı.

Birinci Rus; Rusya Federasyonu Dış İstihbarat Servisi Başkanı Primakov.

1998'de Yeltsin'in Başbakanlığa getirdiği Primakov.

Kabul 17 Şubat 1995 Cuma günü gerçekleşiyor.

Notlarımdan aktarıyorum:

Primakov, Cumhurbaşkanı'na 'kendisini kabul ettiği için' teşekkür ediyor ve Demirel'i dinliyor. Cumhurbaşkanı, Rusya ile ilişkilerde o sırada –özellikle Türkiye'nin Çeçenistan'a ilgisinden dolayı başlayan gerginlik nedeniyle– bu görüşmeye önem veriyor. Primakov'la yapacağı görüşmenin Türk-Rus ilişkilerine önemli etkisi olacağına inanıyor.

Demirel'den önceleri, Sovyetler'in dağılmasından sonra çok iyi ayarlanan Türk-Rus ilişkilerine övgü.

Ancak iyi ilişkilerin önkoşulunu da söylüyor Cumhurbaşkanı:

İki ülke arasındaki güvenin muhafazası.

Ticaret hacminde gelişme. Rusya'dan Türkiye'ye gelen bir milyon turist, Demirel'in bu anlatımlarına bir örnek.

Ve sonra güvencenin koşulunu söylüyor Demirel: Türkiye, Rusya'yı rahatsız edecek herhangi bir hareket içinde olamaz.

Ve tabii, Rusya'nın titizlendiği konuya, Çeçenistan'a getiriyor sözü. Bir iç sorun. Rusya'nın toprak bütünlüğü içerisinde görülmesi gereken bir sorun.

Ama kan dökülmeden çözümlenmesi gereken bir sorun!

Primakov, Demirel'in söylediklerini altını çizerek yönetime ileteceğini ifade ederek konuşmaya başlıyor. Gelmeden önce görüştüğü Başkan Yeltsin'in selamlarını iletirken Demirel'e, Türkiye'nin tutumunun takdirle karşılandığını belirtiyor.

Ama Çeçenistan'da çözümü, güç kullanma stratejisi ile sağlamaya çalıştıklarını anlatıyor.

Türkiye ile Rusya'nın birçok alanda çıkarları olduğunu düşündüklerinden, Kafkasya'nın Rusya'nın yumuşak karnı olduğundan, bu konuda Türkiye ile sürekli danışmaların gereğinden söz açıyor.

Primakov, beklenen bir açıklama yapıyor:

Rusya'nın, Türkiye'nin toprak bütünlüğüne saygılı olduğunu belirtip bölücü unsurlara dolaylı-dolaysız yollardan destek vermeyeceğinin güvencesini veriyor.

Demirel ise, iki ülkenin duyarlı konularda karşılıklı rahatsız edici hareket içinde olmayacağından kuşku duymadığını söylüyor Primakov'a.

1965'te Başbakan Kossigin'le başlattığı iyi ilişkilerden anılarla süslüyor sözlerini.

Ve yine bir güvence sahnede: Türkiye'nin Çeçenistan konusunda resmi politikası dışında politikası olamayacağının altını çiziyor.

Kafkasya ve Orta Asya politikalarımızın Rusya ile çatışmayacağına değiniyor.

Kafkaslar'daki üç yeni cumhuriyet ile iyi ilişkilerin kapsamını uzun uzadıya anlatıyor.

Bu görüşmede MİT Müsteşarı Sönmez Köksal ile Rusya'nın Ankara Büyükelçisi de hazır bulunuyor.

*
* *

3. ilginç kabul:

21 Şubat 1995 Salı günü ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Richard Holbrooke!

Holbrooke, Türkiye'nin çetin bir dönemden geçtiğini söylüyor.

Batı'nın Türkiye'ye ilgisinin azaldığı yolundaki söylentileri yalanlıyor.

Ama, Türkiye'nin bu çetin günlerinde kaynak sağlama sorununun, Türkiye'ye ayrılacak yardımların Kongre işi olduğunu ifade ediyor.

Avrupa-Türkiye ilişkilerine gelince; NATO ile ilişkilerimizin güçlendirilmesi yollarını aradıklarını, Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi konusunda faal atılımlarda bulunduklarını söylüyor.

Burada Demirel araya giriyor. Gümrük Birliği'ne girmemizi engelleyen çabaların Türkiye'de hoş karşılanmadığına, bu aşamada ikili ilişkilerimizin daha fazla önem kazandığına değiniyor.

Rusya'nın akıbetinin belirsizliğini gerekçe gösteriyor.

Richard Holbrooke, dünyanın dikkatle izlediği bir konuya sözü getiriyor:

Deneyimli Cumhurbaşkanı'ndan, Türkiye'de köktendincilik akımının büyümekte olup olmadığı hususundaki görüşlerini öğrenmek istiyor.

Demirel bu isteği hemen yanıtlamıyor. Önce göz önünde bulundurulması gereken bir başka soruna değiniyor. Rusya'nın komünist düzenden serbest pazar ekonomisine geçişi sağlayıp sağlamayacağına değiniyor ve...

Sonra...

Dünyada köktendinciliğin yayılmakta olduğuna işaret ediyor. Ama, Türkiye laik bir Cumhuriyet. Nüfusunun çoğunluğu köktendincilikten bir yarar görmediğinin, göremeyeceğinin bilincinde.

Bu nedenlerle köktendinciliğin Türkiye'de bir sorun olacağına inanmadığını kesin bir dille ifade ediyor.

Üstelik Anayasa. Üstelik bağımsız yargı. Köktendinciliği müsamaha ile karşılamaz. Örneğin Refah Partisi'ne oy veren seçmenlerin köktendinci olduğu söylenemez. Küçük oranda bir eğilim sahibi bu partide bulunabilir.

Tabii Holbrooke, hemen ABD'deki kimi çevrelerin insan hakları konusundaki kaygılarını aktarıyor.

Demirel soruyor: Terörizmle insan hakları birbirine neden karıştırılıyor?

Masum sivil halk Güneydoğu'da teröristler tarafından öldürülürken insan haklarından söz edilmiyor.

Üstelik güvenlik kuvvetleri teröristlerle savaşırken sivil halka zarar vermemeye özen gösteriyorlar.

Holbrooke; "Öyleyse" diyor, "Kongre üyelerinin Türkiye'deki durumu bizzat görmeleri yararlı olur."

Demirel, dikkatli; insan hakları ihlallerinin devlete veya hükümete mal edilmemesi gereğinin üzerinde duruyor.

Görüşmenin tepe noktaları:

1- Türkiye ile Amerika arasındaki münasebetler her zamankinden daha önemli hale gelmiştir.

2- Bu münasebetler halktan halka, devletten devletedir. Onun için hükümetler değişir, bu münasebetler devam eder. Karşılıklı menfaate dayalıdır.

3- Bu münasebetlerin arasına hiçbir şey sokulmamalıdır.

Kıbrıs'ta insan hakları da bu münasebetleri bozmamalıdır.

4- Türkiye çok büyük bir problemle karşı karşıyadır. Bu, terördür.

"Terörle mücadeleyi destekliyoruz ama, insan hakları ihlallerine karşıyız" sözü, geçen senenin ortasına gelinceye kadar Amerika'nın lisanında yoktu.

5- İnsan hakları ihlalleri Türkiye'de suçtur. Terör geçen sene 2.500 can aldı. Bunların hakkı ne olacak?

6- Terörle, insan hakları karşılaştırılarak, terör mücadelesi zaafa uğratılıyor.

7- Kıbrıs'ın çözüme kavuşturulamamış olması ve Türkiye'de insan hakları ihlalleri ile ilgili iddialar, Amerika'nın Türkiye'ye karşı olan siyasetini güçleştiriyor.

8- Amerika İslam fundamentalizminin yayılmasından da endişe ediyor. Türkiye'de fundamentalizmin desteğinin % 25'e ulaştığı hatta daha da yukarı çıkabileceği söylendi.

9- Kongre üyelerini Türkiye'ye davet edip, bunların gerçeği bilmelerine yardımcı olmak.

* * *

Cumhurbaşkanı Demirel'in bir başka önemli kabulü Rusya Federasyonu Federal Karşı İstihbarat Servisi Başkanı Sergei Stepaşin.

Kabul tarihi 22 Şubat 1995.

Demirel uzun bir konuşmayla görüşmeyi açıyor.

Yeni çağda Rusya ile Türkiye'nin her alanda işbirliği yapmalarını öneriyor.

Rusya ile Türkiye arasında ihtilaflı bir konu yok!

Türkiye'den Rusya'ya hasmahane hareket beklenemez.

Dostluk ve İşbirliği Anlaşması'nın gerekleri yerine getirilecek.

Karadeniz işbirliği geliştirilmeli.

Yeltsin'i Türkiye'ye davet.

Stepaşin, bu ılımlı sözlere karşın, iki ülke arasındaki duyarlı konulara girmeyi yeğliyor.

Konular (MİT ve İçişleri Bakanlığı ile görüştüğü konular), PKK, uluslararası terörizm ve nükleer silah üretiminde kullanılan malzeme kaçakçılığı.

Gizli servisler arasında centilmenlik anlaşması.

Çeçenistan konusunda iki ülkenin arasını açmaya çalışan, iki ülkenin ilişkilerinden rahatsız olan kimi çevrelerin kışkırtmalarına değiniyor.

Uzun uzadıya aylarca bulunduğu Çeçenistan'daki gözlemlerini aktarıyor.

Olayların tırmanmamasını diliyor.

Yeltsin'e vereceği raporda:

Türkiye'nin resmi ve özel servislerinin Çeçenistan sorununun sürmesine ilgisiz olduğunu bildirecek.

Türkiye, Çeçenistan'a silah ve insan gönderilmesine destek vermiyor. Bu konuda işbirliğine yanlılar.

Demirel, Çeçenistan sorununun kan dökülmeden çözümüyle ilgili dileğini yineliyor.

Rusya'nın bugünkü sıkıntılarının bilincinde olduğumuzu, reformları ve transformasyonu tamamlayabilmesi için dünyada güvenliğini koruması gerektiğini söylüyor.

Çeçenistan'da barışı devam ettirme telkininde bulunacağımızı

ekliyor sözlerine ve 'tabii olanağını bulursak' demeyi de ihmal etmiyor.

Dikkatini çektiği bir başka nokta: Her kademede kamuoyunda kuşku uyandıracak gelişmelerden kaçınılmasındaki önem.

Stepaşin Rusya'nın Çeçen olayı ile Kürt konusu arasında bağlantı kurmadığını, Kürt konusunu bir koz olarak kullanmadıklarını özellikle ve özenle belirtiyor.

93

Mümtaz Soysal, 'Birleşme Kurultayı'ndan sonra, Hikmet Çetin'in genel başkanlığını yorumlayan bir demeç verdi:

"Demirel-İnönü temasının Hikmet Çetin'in seçiminde 'etken' olduğunu" vurguladı ve "diğer bir ifadeyle bu tercihin devlet tercihi olarak nitelenebileceğini" söyledi.

İlhan Selçuk ise, "Sosyal demokratlar Çiller ailesinin kuyruğuna takılmak için mi birleştiler?

Kim bilir?

Eğer böyle olursa buna 'sıfır çözüm' denir; sıfıra sıfır, elde sıfır kalır" diye yazdı (21 Şubat 1995).

Hükümet üzerinde hâlâ yeni yeni senaryolar üretiliyor.

Hükümet sorunu askıya alındı mı alınmadı mı, belli değil.

Çiller, 28 Şubatta İspanya'ya gidiyor.

Demirel, "İspanya'ya niçin gidiyor anlamıyorum. Benim gezimde alınan İspanyol kredileri bile hâlâ kullanılmadı" dedi.

Yeni hükümet arayışları niye? Demokratikleşmeden ekonomiye kadar her şey çözümsüz.

SD: "Hikmet'le annesi için telefonda konuştuk. Politikaya girmedik. Siyasete hiç girmiyorum. O da açmıyor. Sözü açsam, ya da o açsa cevap vereceğim. İşime gelmiyor."

CA: "Kurultay'ın üzerinden 24 saat geçti ya; CHP'de çatışma başladı. Şimdi olay genel sekreterlik. Baykal, örgütü de ele geçirmek ve geleceği sağlama almak için genel sekreterliği istiyor. 'Adnan Keskin gelsin' diyor."

SD: "Hele dur bakalım. Yarın neler getirecek." (Gülüyor)

Dün dündür, bugünse bugün, değil mi?

Bir haber: Sabah'ın da avukatı Ahmet Pekin'le görüştüm. Cin gibidir. Dinç (Bilgin), Özer'in "1. sayfaları biz finanse ediyoruz" sözüne deli oluyormuş. Oysa bu sözü Özer, Ömer Barutçu'ya söyledi. Hem de şöyle: "Bizimle uğraşmayın. 1. sayfaları biz finanse ediyoruz."

94

Saat 17.15'te makam odasına gelmemi telefonla söyleyen Demirel'in sesi bir tuhaf (21 Şubat 1995).

"Sesiniz biraz tuhaf. Hasta mısınız?" dedim.

SD: (Gülümsedi) "Yok. Grip filan değil. Benim belimde lumbago vardır. Arada bir tutar."

Volkan Bozkır evrak imzalattı. Seçkinöz geldi. O da bir şeyler 'arzetti'.

SD: "Hava nasıl?"

CA: "Yağmur yok."

SD: "Hadi yürüyelim."

Seçkinöz pardösüyü görünce, "Tedbirlisiniz" dedi. Yaverler ise, Bedii Abi'nin yazı dizisindeki Arcos Kalbos'ı (Arcayürek'i) söylüyorlar bana.

Güncel siyasal olaylara değindim. Çiller'in annesinin cenazesi çarşambaya kalkıyor. Tam yürüyüşe başlayacaktık ki; Seçkinöz, Demirel'e "Cenazede sizi temsilen biri bulunsun mu, Albay Oğuz'a söyleyeyim mi?" diye sordu.

Demirel, "Kimse bulunmasın. Resmi bir cenaze töreni değil ki... Taziyette bulundum" diye yanıtladı.

CA: "Hikmet'le bu sabah konuştum. Çiller'in yalancılığından bahsettim. 'Murat'a yaptıklarını sana da yapacak, çukura itecek' dedim. Örneğin demokratikleşmede parmağını bile oynatmayacak. Hikmet bana 'Beni de bu düşündürüyor' dedi."

SD: "Hikmet, 'Biz hükümette yokuz' deseydi, CHP'nin oyları yüzde 5 artardı.

Holbrooke'u kabul ettim. Ona 'Kıbrıs'la Türk-ABD ilişkilerinin

ne ilgisi var?' dedim. Haritayı açtım. 'Bakın, burada ülkemin binlerce insanı öldü,' dedim.

Holbrooke bana, 'Bir yemekte Türkiye'deki fundemantalizmin yüzde 25 oyu olduğunu birisi söyledi,' dedi."

CA: "İsim verdi mi?"

SD: "Hayır. Ancak 'Bir başkası daha fazla olduğunu ifade etti' dedi.

İşte bundan çok korkuyorum.

(Tam eski Köşk binasının önünde, merdiven başındayız. Demirel konuşuyor ve bana bakıyor. Dikkatle dinliyorum) Ben Holbrooke'a 'Türkiye'de legal bir parti var. Refah. İllegal hale gelirse kapatılır' dedim.

Bunlar (ABD) fundemantalizm geliyor diye askerleri kışkırtacaklar.

İşte bundan çok korkuyorum.

(Demirel'in bu ve sonraki anlatımlarına diyecek bir söz bulamadım. Suskunluk oldu aramızda.)

Yarın seninle yine konuşuruz."

95

Yıl 1995: Askerler köktendincilik üzerine MGK'da konuşmalı

(22 Şubat 1995)

CA: "Ankara boş. Gazeteciler soruyor. Siz KGB'den birilerini mi kabul edip görüştünüz?"

SD: (Eliyle iki işareti yaparak) "Bir değil, iki kişiyi. KGB'yi Amerikan sistemine benzettiler. Bir kısmı FBI karşıtı. Diğeri CIA. İki gün önce CIA karşıtı olarak bilinen bölümün başkanı Yevgeni Primakov geldi, kabul ettim. Bugün de FBI karşıtı olan bölümün başkanı Stepaşin'i."

CA: "Bunlar çalışma programınızda yoktu. MİT'in davetlisiydiler galiba."

SD: "Evet. Stepaşin'e dedim ki; 'Rusya'nın Kürt meselesine el

atması yanlıştır. Ancak Çeçenistan gibi olaylara Türkiye'nin elini sokması da yanlıştır.'"

CA: "Basın toplantısı yapmışlar. Sizden çok etkilendiklerini söylemişler." (23 Şubatta Milliyet'te Stepaşin "Kürt ve Çeçen kozları kullanılmamalı" diyor. Cumhuriyet'te ise "Primakov'un gelişi gizlendi" diye bir haber var: "Çankaya'da gizli toplantı." Bana anlattıklarına göre, gizli yanı yok.)

SD: "Bu Primakov çok önemli biri. Irak-Kuveyt savaşında arabuluculuk yaptı. Darbe girişiminde Gorbi'yi KGB'den korudu."

CA: "Bu adamları kabul ettiğinizi basına söylemekte bir sakınca var mı?"

SD: "Yok, ne olabilir ki..."

CA: "Holbrooke ile görüşmenize değinmek istiyorum. Son MGK toplantısında köktendincilik üzerine yaptığınız konuşma güzel.

Siz konuşuyorsunuz bu konuda, bakan susuyor. Milli Eğitim Bakanı.

Askerler susuyor.

Neden?

Bence bu konu MGK'da tartışılmalı. Askerler de köktendincilik üzerine görüşlerini, düşüncelerini, alınması gereken önlemleri söylemeliler. Tutanağa geçirilmeli bu sözler. Evet, niye susuyorlar?"

(Demirel dinledi ve söylediklerimle ilgili bir şey söylemedi, yorum yapmadı.)

CA: "Bazı kaynaklara göre; askerler, Çiller'den soğumuş. Başlıca sebep maaşlar. Karadayı mesafeli. Karargâh böyle söylüyor."

SD: (Dalgın ve düşünceli) "Yaşar Kemal'i mahkemenin tutuklamamasını, Orgeneral Karadayı 'Çok iyi oldu, Batı'ya anlatamazdık' diye yorumluyor."

Holbrooke'un demeçleri, iki Rus'un sözleri gazetelerde.

96

Belindeki ağrıdan rahatsız. Ama çalışmayı asla kesmiyor.

Demirel, "KGB'lilerle temasın basında yer alması iyi oldu" dedi:

"Devletin önemli işlerinin burada görüldüğünü göstermesi açısından."

CA: "Ne var ki, adam durup dururken niçin köktendinciliğe giriyor, anlayamadım, mana veremedim."

SD: (Odanın bir köşesine bakarak, hafif, yumuşak sesle) "Size söylemiştim, siz de yazmıştınız. (Kaçıncı kez söylüyor aynı şeyi) Brezinski, 'Biz köktendincilik İran'a hâkim olmadan, İran'da darbe yaptırmalıydık, hata ettik' diye yazıyor. İşte bundan korkuyorum.

Bizim askerler çok çabuk Amerikalıların etkisinde kalırlar."

(Ayağa kalktık, Demirel iftara iniyor.)

CA: "Beyefendi, siz MGK'da mutlaka askerleri kötendincilik konusunda konuşturmalısınız. Köktendinciliğe karşı önlemleri neymiş, görelim."

SD: "Dün konuştuk. Konuştuğumuz gibi."

Şubatın 26'sında MGK toplanıyor.

97

Elimi sıkarken, "Beliniz nasıl?" diye sordum.

"Daha iyi" dedi. Bel ağrıları 1-2 ay sürüyor.

Gülerek, "Size masaj için bir masa gelmiş" dedim.

Gözlerini açtı hayretle: "Evet Bayındır'dan." Ama bu bilgiyi nasıl edindiğime çok hayret etmişti. Üzerinde durmadım konunun; ama Demirel, "Nereden çıkıyor bu bilgiler?" diye soruyordu.

"Sinek uçsa Köşk'ün üzerinden, ânında bilgi geliyor" dedim.

Hükümet sorununda yeni bir şey yok.

SD: "Bugün telefon etti, MGK'dan önce ve sonra biraz başbaşa konuştuk.

'Japonlar bize kırgın' dedim Çiller'e. 'Bursa'da gaz dönüşüm tesisleri için bize –ben Japonya'da iken– 500 milyon dolar kredi vermişlerdi. Tarık Şara bu tesisin yapıma geçmesi için Özer Çiller'in 50 milyon dolar istediğini yaydı.

Çiller, 'Bize kadar geldi' diyerek söylentiyi ve rüşvet iddialarını doğruladı ve Bursa işi yattı."

CA: "Gümrük Birliği'ne girerken Kıbrıs sorunu başımızı ağrıtacak galiba."

SD: "İngiliz Büyükelçisi bana 'Kıbrıs, AB'ye girerse mesele yok. Eğer sadece Güney Kıbrıs girerse ve Kuzey Kıbrıs Türkiye'ye bağlanır, ilhak olursa Batı tamamen sizi dışlar' dedi.

Bugün MGK'da Kıbrıs meselesine biraz değindik. Ben sordum: 'Ne yapacaksınız, nasıl bir formül bulacaksınız? Kıbrıs'ı ilhak ederiz diyorsunuz.'"

CA: "Hatay gibi."

SD: "Evet. Ama o zaman Avrupa bizi dışlayacak.

Bugün köktendinciliği (MGK'da) şöyle bir konuştuk. Ama konuşacağız, (askerleri) konuşturacağım."

CA: "Konuşmaları gerekiyor. MGK on ilde olağanüstü hali uzatmış. Tunceli dışarda kalacak mı?"

SD: "Hayır. Hiç kimse istemiyor. Sadece Mehmet Gölhan, Tunceli'nin olağanüstü halin dışında kalmasını istedi. O da şundan:

Teoman Paşa'yı (Koman) gayet iyi tanıyorsun. Teoman Paşa 3. Ordu Komutanı.

Onun bir planı var. Yunanistan'da savaş sonrası komünistlerden kurtulmak için ülkeyi dörde bölmüşler. Her bölgeye bir ordu koyup, yakıp yıkıp temizlemişler.

Teoman Paşa olağanüstü hali istemez. Çünkü asker Vali'nin emrindedir. Oysa sıkıyönetim ister ve sıkıyönetimde askerlerin dilediği gibi hareket etmesini yeğler. Gölhan, bu tezin tesirinde.

Bugün Teoman Paşa'ya sordum. Tunceli'nin olağanüstü hal dışında kalmasını istemedi. Başbakan da. Gölhan yalnız kaldı. Hatta Teoman Paşa'ya 'Erzincan'da da olağanüstü hal ister misiniz?' diye sordum, 'Hayır' dedi.

Olağanüstü Hal Valisi Ünal Erkan, kısa, özlü ve çok dikkatli konuşuyor. Ben de arkasından söz alıp onun söylediklerini tekrarlayarak yer yer destek veriyorum.

(Söz tekrar Çiller'e geldi) Bana bir şey sormuyor, çünkü ters yanıt alacağından değil, doğruyu öğreneceğinden korkuyor. Dedim ki ona: 'Bulgaristan, Yunanistan çözdüler şu yol işini. Edirne'den Ankara'ya TEM yolu. 5 milyar sarfettik. Bolu tünelinde takıldı yol.

Çözün işi.' Hayır! Kredisi de bulundu, ama Türk parası bulamıyor. Turgut Bey yolun 1/3'ünü yapmıştı, gerisini biz getirdik."

CA: "Mehmet Gölhan pilotların eğitimsiz olduğunu söylemiş."

SD: "Bugün Gölhan'a yüklendiler. Pilotların Batı'nın en iyi eğitim gören pilotları olduğunu, İngiltere ve Fransa'nın önünde olduklarını söylediler.

Gölhan, 'Ben öyle demedim' diye konuştu. Ancak öyle koriuşuyor ki, o sözleri söylediğini gösteriyor.

Ben söz aldım ve 'Bu demokrasi çok güzel rejim. Bir şey söylüyorsun, cevabını veriyorlar' dedim.

'Böylece tartışmayı kapatmış olduk' diye bağladım. (Gülüyor)

Bugün Ermeni heyetini kabulümde 'Azeri topraklarından çıkmazsanız aramız düzelmez' dedim. Diplomasi bu. Sonuna kadar zorlayacaksın. Netice almaya çalışacaksın."

CA: "Üstelik, siz Holbrooke'a da Ermenilerin Azeri topraklarından çıkmasını şart koştunuz."

SD: "Evet. Sana bir rapor vereceğim, oku. Bu, Milli Görüş Teşkilatı, İran'daki Devrim Muhafızları gibi bir şey."

CA: "Dışardakiler (Köşk personeli) bayramda ne yapacağınızı öğrenmeye çalışıyor."

SD: (Seçkinöz'ü çağırdı) "Çarşamba öğleden sonra herkes serbest!"

Demirel, Bosna'ya gidiyor.

Ama, Bosna'da bir şeyler oldu. İşte ne olduğunu anlatan Cumhurbaşkanlığı açıklaması:

27 Şubat 1995

"Cumhurbaşkanlığı Basın Merkezi'nden bildirilmiştir.

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, önceden saptanan programlarını icra etmek üzere 27 Şubat 1995 günü Split'e vasıl olmuşlardır.

Cumhurbaşkanımızın Split'den Saray Bosna'ya geçebilmeleri için tek ulaşım yolu, UNPROFOR tarafından sağlanan uçaklardır. Sayın Cumhurbaşkanımızın Split'den Saray Bosna'ya intikalleri için UNPROFOR uçaklarının sağlanabileceği, ancak riskli olduğu, BM makamları tarafından bildirilmiştir.

Birleşmiş Milletler'e, risklere karşı herhangi bir garanti talebimiz olmadığı, kendilerinden yalnızca uçak sağlanmasının istenildiği iletilmiştir. Bu talebimize kesin bir yanıt verilmemiş, riskine rağmen programın icra edilmesi için Split'e vasıl olunmuştur. Ancak, bu kente varıldıktan sonra Sayın Cumhurbaşkanı'nı Saray Bosna'ya götürecek UNPROFOR uçağı bulunmadığı bildirilmiştir.

Sayın Cumhurbaşkanı, risklere karşı garanti istemediklerini ifade ile sadece uçak sağlanmasında ısrar etmişlerdir. Bu talep BM yetkililerine iletilmiş, ancak bu talebe karşı da, pilotların uçuş riski almak istemedikleri ve uçmaya icbar edilemeyecekleri ifade edilmiştir.

Bunun üzerine, Cumhurbaşkanlığı uçağı ile Saray Bosna'ya gitme isteğimiz BM yetkililerine bildirilmiş, bu talebimiz de hava sahası BM emrindeki uçaklar dışında bütün uçaklara kapalı olduğu gerekçesiyle kabul edilmemiştir.

Bosna-Hersek'deki Büyükelçimiz ve diğer yetkililerimiz Sayın Cumhurbaşkanı'nın Saray Bosna'ya gidebilmesi için temaslarını gün boyunca sürdürmeye devam etmişlerdir."

98

Cumhurbaşkanı'nın 27 Şubatta Bosna-Hersek'e ziyareti. BM Saray Bosna'ya gitmesi için önce uçak tahsis edileceğini söyledi. Ancak oraya gidildiğinde bundan vazgeçerek gezinin önemli bölümünün yapılmasını engellemesi tartışmalara yol açtı.

(1 Mart 1995) Köşk personeliyle bayramlaşırken, "Daha sonra biraz görüşelim" dedi ve saptanan saatte Cumhurbaşkanı'nın yanına girdim.

Kimi yasaları onaylamadığı ya da kimi maddelerini onaylamayarak, TBMM'ye geri gönderdiği zaman izlenecek yöntemler üzerinde durduktan sonra;

"Laf aramızda" dedi: "Türkeş geldi bana. Hükümet konusunda 'Ne emrederseniz onu yaparız' dedi. Ne emrederseniz!"

Bu kez ben ses çıkarmadım, yorum yapmadım.

Demirel, "Bu işin önemli tarafı şurada" diye sürdürdü:

"Tansu Çiller'siz geniş tabanlı bir hükümet!"

Oysa, Hikmet Çetin bana bir-iki bakan değişikliğiyle bugünkü hükümetin devamını istediğini söyledi.

CA: "Bu işin sonu belki de azınlık hükümetine dayanır. Siz, herhalde böyle bir hükümete olanak tanımazsınız?"

SD: "Bir benim elime geçse mesele... O zaman mesele yok!"

Gelecek hafta 'devlet projesi' ile ilgili bir toplantı yapacak.

"Sen de katıl" dedi. 'Eylülde projeyi patlatacağını' söylüyor.

Demirel öğleden sonra bayramı geçirmek üzere Kâmuran Çörtük'ün Antalya'daki Alda Tatil Köyü'ne gitti.

Bayramını kutlamak için Demirel'i aradığımda biraz 'kâğıt' okuduğunu ve Antalya'da havanın serin olduğunu söyledi.

'Kıyak emeklilik' TBMM'den bir gecede geçirilecek!

Söyledim bu rezaleti, güldü.

"Gülmeyin beyefendi" demişim. Hemen bu hatayı gidermek istedim:

"Sizin kıyak emeklilik yasasını veto etmenizi istiyor ve bekliyorlar."

Fakat, 'gülmeyin beyefendi'ye Demirel bir tepki vermedi. Oysa, böyle konuşmalara alışık değildi.

Hükümet sorununa değindim; Hikmet Çetin, CHP olarak ilkelerinden ödün vermeyeceklerini, hükümete olumlu gözle bakmadıklarını, muhalefette kalmayı arzuladıklarını söylüyor.

"İşte doğru olan da bu" dedi Cumhurbaşkanı.

CA: "Kıyak emeklilik?"

SD: "Veto edebiliriz."

CA: "Hükümet işi sonunda üzerinize kalacak!"

SD: (Güldü) "Galiba."

(3 Mart 1995) Gece arayan Demirel, Antalya'da halktan dinlediklerini anlatıyordu telefonda. Halk 'oldukça iyi' kazanmasına karşın, geçim sıkıntısı çekiyormuş.

Yarın gazetecilerle konuşacak.

Başhukuk Danışmanı Muzaffer Başkaynak gazetecilere, memur maaşlarıyla ilgili gelişmeleri incelemeye aldıklarını, maaşlarda bir dengesizliğin söz konusu olduğunu anlatmış.

Bir süre sustu Demirel. Kendi adına Köşk'te görevli olanların

sıfatı ne olursa olsun, böyle açıklamalar yapmalarını olumlu karşılamazdı. Sesini çıkarmadı ama, bozulmuş olabilirdi. Yine de renk vermedi:

"Bizim neler yaptığımız ve Köşk'teki varlığımız böylece anlaşılır" dedi:

"Niçin Çankaya'dayız? Yanlışlıkları düzeltmek ve gerekli son müdahaleyi yapabilmek için. Şimdi ilgili bürokratlar Köşk'e çağrılacak, hatalı olan yanlar anlatılacak, düzeltmeleri istenecek. Düzeltilince mesele kalmayacak."

99

"...Tokyo'da en büyük rağbeti Hürriyetçiler gördü. İlk gün gazetecilere verilen yemeğe onlar da katıldılar; ikinci gün ise, Başbakan ile eşi, geceyi, Hürriyet'ten bu geziye katılan Sedat Ergün, Yavuz Gökmen ve Muharrem Sarıkaya ile geçirdi.

Gazeteci dilinde yeni deyimler türedi. Mesela haberin içinde görüş sahibi olarak 'Konuta yakın kaynak' denildiğinde, dikkatli okuyucu bununla Özer Çiller'in kastedildiğini hemen anlıyor. 'Başbakan'a yakın kaynak' ise Yalım Erez. Yalım Bey siyasi konularda Tansu Çiller'in çok sık görüştüğü bir kişi olduğu için böyle anılıyor." (2 Mart 1995 Perşembe, Zaman, Taha Kıvanç)

100

Geleceğe imza!

Gümrük Birliği Anlaşması bugün imzalanıyor (6 Mart 1995).

Mümtaz Soysal:

"Peşin sevinmeyelim."

Mümtaz Soysal'a göre; "Çiller ve Karayalçın, sırf 'Gümrük Birliği'ne Türkiye'yi biz soktuk' diyebilmek için Türkiye'nin sağlayabileceği avantajlardan vazgeçtiler." Daha sonraki günlerde Soysal'ın saptamaları olaylarla doğrulanacaktı.

Sabah'ın manşeti: "Merhaba Avrupa."

Hürriyet: "100 yıllık rüya.'"

101

Cumhurbaşkanı Romanya gezisinden dönerken (7 Mart 1995) gazetecilerin çeşitli sorularına verdiği yanıtlar arasında; 'iki sol partinin birleşmesinden' sonra tartışmaya açılan 'yeni hükümet' kimi değişikliklerle mi yoksa 'eskisi ile devam' mı ikilemine de açıklık getirmeye çalıştı.

Demirel'in Romanya dönüşü uçakta hükümet sorunu ile ilgili sorulara –kimi yerde kaçamaklı yanıtlarla– verdiği karşılıklar:

Gazeteci: "Efendim, bu koalisyonun yeniden oluşması veya kurulması konusu, tamamen bu Gümrük Birliği toplantılarının bitmesine endekslenmişti."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Doğru."

Gazeteci: "Bu aşamadan sonra daha ne kadar beklenecek? Yani, bu sizi rahatsız ediyor mu, koalisyon hükümetinin bu durumda gitmesi Çankaya'da otururken rahatsız ediyor mu sizi?"

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Tabii. Hadise şu yalnız..."

Gazeteci: "Bayram mı girdi?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Bayramda 'Hadi Hükümet yapın' falan demek o kadar kolay değil. Bayramın bittiği günün ertesi günü, yani 5 Pazar günü, 6 Pazartesi günü Brüksel toplantısı yapıldı, yarından itibaren başlar. Yani, hükümet nasıl olacak, nasıl gidecek...

Tabii, bu işin uzaması beni rahatsız eder, yani Türkiye'yi rahatsız eder, Türkiye'yi rahatsız eden her şey beni rahatsız eder; çünkü, böyle herkes Hükümete 'ne olacak?' diye bakıyorsa, o zaman sorunları açıkta kalır, halkın Hükümet gibi bir kuruma, müesseseye itibarı, itimadı da azalır."

Gazeteci: "Peki, 'Hükümeti yapın' deme noktasına geldi mi?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Hayır, o noktaya gelirse derim."

Gazeteci: "Ama, demek gerektiğini söyleyen siyaset adamları var."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Evvela, Hükümet bu-

gün var, Hükümeti yapan partiler var, Hükümeti çıkaracak olan Meclis var, yani içinden Hükümet çıkaracak olan Meclis var. Yani, Hükümetin anası Meclis, oradan çıkıyor.

Binaenaleyh, sonra siz varsınız evvelallah, medya... Her gün birçok senaryo ortaya koyarsınız... Ben hepinizi sabırla seyredeceğim. Sonra, Türkiye'nin menfaatleri benim 'şöyle yapın' dememi gerektiriyorsa derim; yahut da 'niçin duruyorsunuz' dememi gerektiriyorsa derim."

Gazeteci: "'Hükümeti kuran iki parti var' dediniz. O iki partiden birinin adı değişti..."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Doğru."

Gazeteci: "Lideri değişti."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Doğru."

Gazeteci: "Bu nedenle 'Hükümet yeniden oluşmalı' diye bir kanaat var."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "O da doğru."

Gazeteci: "Buna katılıyor musunuz?"

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Hukuken tartışılabilir. Bazıları böyle der, bazıları böyle der."

Gazeteci: "Siyasi teamül?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Hayır, teamül de önemli değil.

Türkiye'de çok önemli meseleler var. Bu meseleleri yüklenecek olan Hükümetin tartışılmaması lazım.

Binaenaleyh, siyaseten Hükümeti tartışmadan kurtarmak bakımından yeni bir Hükümetin kurulması –iki parti dahi Hükümeti götürecekse– Türkiye'nin lehinedir."

Gazeteci: "Peki, o oluşum anında bütün parti liderleriyle temas edeceğiniz yolundaki haberler doğru o zaman?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Durun bakalım daha ne olacak. Yani, orta yerde doğmamış çocuğa don biçmeyin."

Gazeteci: "O çocuğun doğumunun sağlıklı olması lazım."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Daha çocuk doğmadı, doğsun da..."

Cumhurbaşkanı'nın bu konuşma biçimi, görev süresi boyunca her hükümet sorunu ortaya çıktığında hiç değişmedi.

Birbirine benzeyen cümlelerle aynı yargıları, kanıları dün nasıl söylemişse, aynen yinelemeyi sürdürdü.

102

Cumhurbaşkanı'nın her anımsatılmasında mutlaka üzerine gittiği ve açıklamalar yaptığı konuların başında; Başbakanlığı sırasında patlayan İLKSAN olayı geliyor (8 Mart 1995).

Tempo dergisindeki küçük bir dokundurmaya bir buçuk sayfa bir açıklama gönderiyor.

İLKSAN'a neden 60 milyar verildiğinin uzun uzadıya anlatıldığı açıklamada dikkate değer birkaç cümle sonlarda yer alıyor:

"Cumhurbaşkanı Sayın Demirel aşağıdaki hususu da (açıklamalara) ilave etmişlerdir:

Hesabını veremeyeceğim hiçbir şey yoktur. Üç darbenin içinden gelmekteyim. Demirel'e, hiçbir isnatta bulunulması mümkün değildir. 'Hatta Demirel bile' denilmesi de hiç mümkün değildir."

103

Cumhurbaşkanı Demirel, 10 Ocak 1995 tarihinde Çankaya Köşkü'ne bağlı Devlet Denetleme Kurulu'na 'şu direktifi' veriyor:

"Devlet Projesi çalışması:

T.C. Devleti ve Türkiye demokrasisi daha iyi işlemelidir.

Daha iyi işlemeliden maksat, halkı memnun edecek açık, adil, kararlı ve verimli bir yönetimdir.

Kırtasiyecilik, ağırlık, hantallık, yolsuzluk, kayırma, haksızlık, rüşvet, keyfilik dünyanın her ülkesinde arız olan hastalıklardır.

Devleti bu hastalıklardan kurtarabildiğimiz takdirde işleyen rejime ve işleyen Devlete yaklaşırız.

T.C. Devleti ve Türk demokrasisinin daha iyi işlemesi için birçok araştırma yapılmış ve düşünceler ortaya konmuştur.

Bunları da dikkate alarak bir çalışma yapılması ve halkın önüne 'İşte, Devlet Projesi..' diyebileceğimiz bir islahat projesi ile çıkılması önemli hale gelmiştir.

Tutarlı, uygulanabilir, anlaşılır, akılcı ve pragmatik bir tedbirler manzumesi çıkarmak üzere bir çalışma yapılması."

Devlet Denetleme Kurulu'nun 'işleyen devlet, işleyen demokrasi' konusunda 'Sayın Cumhurbaşkanı'nın emirleri uyarınca yapılan çalışmaya ilişkin ön raporu' 6 Mart 1995 günü saat 16.00'da Demirel'e sunuldu.

Cumhurbaşkanı'nın isteği doğrultusunda ben de o toplantıda bulundum.

Denetleme Kurulu Başkanı Fahri Öztürk, ön raporun bir kopyasını toplantıya katılanlara dağıttı.

24 sayfaydı rapor.

Hemen her kuruma değiniyor, o kurumları analiz ediyor, dolaylı yoldan kimi yenilik önerileri de getiriyordu.

Cumhurbaşkanlığı ile ilgili bölüm "Türkiye'de demokratik rejimin ve devlet yönetiminin tıkanmasının ana nedenleri" bölümünün 2. sayfasında yer alıyordu ve aynen şunlar yazılıydı:

"Cumhurbaşkanlığı

6. Devlet yönetimine ilişkin sorunlar saptanmaya çalışılırken üzerinde öncelikle durulması gereken konu kuşkusuz Cumhurbaşkanlığı kurumu olmalıdır. Başlangıç bölümünde kısaca özetlenen anayasal gelişim çizgisi içinde Cumhurbaşkanlarının genel siyasal yapılanma ve karar alma sürecindeki konumu tek partili döneme özelliğini veren 'her şeye egemen ve her şeyi yönlendirebilen' bir konumdan 'simgesel ve yalnızca temsil yetkisine sahip' bir konuma kadar değişebilen çeşitli görünümler almıştır.

7. 1982 Anayasası çerçevesinde ise bu iki arayış arasında daha dengeli bir konumun ortaya çıkarılmasına çalışıldığı anlaşılmakla birlikte bugün de bu yüce makamın rol, yetki ve sorumluluğunu belirleyen statüsünde tam bir açıklık, kesinlik ve görüş birlikteliği el-

de edilememiştir. Cumhurbaşkanı'nın herhangi bir siyasal partiden gelmemesi durumunda daha kolay çözümlenebilen bu sorun Cumhurbaşkanı'nın belirli bir siyasal parti geçmişinden ve temelinden gelmesi durumunda Cumhurbaşkanlığı'nın statüsünün siyasal gücü denetlemek isteyen rakip gruplar arasında sürtüşme ve çekişmelere yol açabileceği şeklindeki görüşler günümüze kadar taşınmıştır.

8. Temelde tartışılan konu ise siyasal açıdan sahip olunan sorumsuzluk konumu ile verilen kararlar ve yapılan tercihlerdeki siyasal içeriğin zorunlu olarak ortaya çıkardığı hukuksal sorumluluk arasındaki dengenin nasıl sağlanacağıdır.

9. Bu ve benzeri sorunlar Cumhurbaşkanlığı makamının etki gücünü azaltmakta ve ülke sorunlarının çözümünde çok fazla ve sıklıkla ihtiyaç duyulan sorunların çözümünde 'en üst merci' ve 'hakem' olabilmek imkânını önemli ölçüde zedelemektedir."

1997-98 yıllarında 'sistemle ilgili gerçek profilini' ortaya koyan Demirel'i, 1995'te hazırlanan bu rapor tatmin etmiş olabilir mi?

Ön raporda yazılanlar; üstelik Demirel'in kafasındaki 'devlet projesi'ni yansıtmıyordu.

Ne başkanlıktan ne de yarı başkanlık sisteminden söz ediliyordu. Sadece Cumhurbaşkanı yetkilerinin 'genişletilmesi'ni ister bir hava içindeydi yazılanlar.

Demirel, Cumhurbaşkanlığının ilk günlerinde Anayasa'nın 104. maddesindeki 'görevlerini' çok geniş, hatta bir 'başkan'a verilen yetkilerle eşdeğerde tutuyordu.

Çeşitli zamanlardaki söyleşilerimiz de bu gerçeği vurguluyordu.

Fakat, zaman geçti, ne zaman ki Süleyman Demirel, devlet için 'vazgeçilmezliğine inandı', çevresinden gelen bu yoldaki telkinlere açık oldu. Ne zaman ki Türk siyaset alanındaki liderler, yöneticiler Demirel'e oranla devleşeceklerine cüceleşmeye başladılar...

Süleyman Demirel, 104. maddedeki yetkileri azımsamaya ve devlet yönetimine tek başına egemen olacak konuma gelme arzusunu söylemeye, kamuoyuna sindirmeye girişti.

104. maddedeki yetkilerle yetinmiyor, artık;

Başkanlık ya da yarı başkanlık sistemine geçilmesini ve –tabii

halkın kendini seçeceğinden kuşku duymadığı için Cumhurbaşkanlarını ABD'de olduğu gibi– halkın seçmesini istiyordu.

Seçilmesinden bir-bir buçuk yıl sonra bu eğilimini 'devlet projesi' adı altında kamuoyuna duyurmaya başladı.

Her fırsattan yararlanarak Türkiye'ye başkanlık sistemini –yani kendisini– kabul ettirmek için demeçler vermeye, kendini destekleyecekleri çevresinde toplamaya öncelik verdi.

Bu satırların yazıldığı günlerde (Şubat 1999) bu çabayı sürdürüyordu.

104

GB konusunda –üstelik geleceği de gösteren– başlığı Cumhuriyet atmıştı:

"Yunan vetosu açıldı, şimdi sıra öngörülenlerin yaşama geçirilmesinde" diyordu ilk başlığında ve büyük manşet:

"Türkiye zor dönemeçte."

Türkiye'nin GB'ye girebilmek için –daha sonra Kıbrıs'la ilgili ödün de ortaya çıkacaktı– hizmet sektöründe serbest dolaşımda ödün verdiği yazılıyordu.

Tabii, GB'den AB'ye atlayabilmek için öne sürülen demokratikleşme, insan hakları ve hatta Kıbrıs'ta çözüm gibi koşulların yerine getirilmesi de isteniliyordu.

Bu ara, koalisyon pazarlıkları da başlamıştı.

Çetin, yeni bir hükümet, '51. Hükümet' ister görünmüyor, ama ısrar etmiyordu.

CHP'nin yeni genel başkanıyla Çiller buluştu (9 Mart 1995), ama sonuç çıkmadı.

Filipin Cumhurbaşkanı'na verilen yemekten sonra Hikmet Çetin'le görüştük:

"Çiller'e dedim ki; 'Demirel, demokratik kurallara karşı hareket etmez. Biz 250'ye yakın milletvekili ile hükümet kuracağız, dersek itiraz etmez. (Çiller görevi alamamaktan korkuyordu) Hükümetin kurulması görevini size verir' dedim," diyordu.

Hikmet Çetin Çiller'e "Ben ne Baykal'ım ne de Karayalçın, ben yeni bir oluşumum" dediğini anlatıyordu.

10 Mart. Danimarka'ya gideceğiz.

Demirel ise, yeni hükümet konusunda iki parti arasındaki temasları şöyle anlatıyordu:

"Bugün yanıma geldi. MGK'nın yeni binasının açılışında. 'Tamam' dedi. Ben de 'Yeni bir hükümet daha doğru olur' dedim. 'Neden?' diye sordu. (Tabii Çiller Demirel'in bu sözlerinden kuşkuya düşmüştü) Ben de 'Tartışmalar ortadan kalkar' dedim."

Tabii, Çiller yeni bir hükümet zorunlu olursa, görevi alıp almayacağını öğrenmeye çalışıyordu.

"Açık değil ama bunu öğrenmeye çalışıyor" diye sürdürdü Demirel:

"Ben de 'Mesele, güvenoyu alacak bir hükümet' dedim (gülmeye başladı), domuzuna..."

Mart ayı, gezi ayı.

10-12 Mart 1995 Kopenhag, 13 Mart-18 Mart 1995 Pakistan!

13 Martta Gaziosmanpaşa Gazi mahallesinde Alevi yurttaşların gittiği 5 kahve ile bir pastane kimliği belirlenemeyen kişilerce otomatik silahlarla tarandı.

Biri Alevi dedesi 2 kişi öldü. Büyük olaylar.

Sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Ölü sayısı birden 18'e çıktı. Gün boyu çatışmalar oldu.

15 Mart 1995'te Cumhurbaşkanı Demirel İslamabat'ta düzenlediği basın toplantısında Gaziosmanpaşa olaylarına değinen soruları yanıtladı:

Soru: "Efendim, bu ilk Gaziosmanpaşa'daki kurşunlama olayını kimlerin yaptığı konusunda bir ipucu var mı?"

Cevap: "Hayır, henüz yok. Çünkü; zaten, on gün sonra meselenin çoğu çözülecek. Yani, benim idari makamlara (Sayın Başbakan'a, Sayın Cindoruk'a ve diğer arkadaşlara) söylediğim de odur. Bulurlar. Yani, geçen gün de söyledim; faili meçhul cinayetler İstanbul'da var ama, onlar münferit cinayetlerdir, bunu bulurlar, bu çeşit şeyleri hep buldular."

Soru: "Söylediklerinizden şu sonuç çıkıyor: Bir provokasyon var. İkincisi; bu devlet istihbarat örgütleri tarafından en azından bir yıl önceden biliniyor, hazırlıklar yapıldığı. Sizin de aldığınız tedbirlerden, anlattığınız: Cemevi açmadan, Hacı Bektaş-ı Veli ziyaretinden ortaya çıkıyor. Dış güçlerin parmağı var mı?"

Cevap: "Bir şey söyleyemem, konu hassastır. Sizden bir şeyi sakladığım için değil. Devletin bilgisi vardır da nerede, ne zaman, ne olacağından genellikle bilgisi pek olmaz. İki tane adam gelecek, kahve kurşunlayacak, ondan sonra 7-8 bin kişi ayağa kalkacak, devletin bu hususta bilgisi yok diye devlet kınanmaz. Ondan sonra devlet gelip bunu yatıştırmaya çalışacak, tabii yatıştırmaya çalışırken de devletin kuvvetleri üzerine kurşun yağacak. Bunları tasvip etmek mümkün değil."

105

Gaziosmanpaşa olaylarında 'provokasyon' olasılığı giderek güçleniyor, Pakistan gezisinin belli başlı konusu haline geliyordu.

Lahor'da bu kez (17 Mart 1995) TRT'ye bir demeç vererek, olaylara değinmek zorunluluğunu duydu:

Türkiye'deki son olaylardan üzüntü duymamak mümkün değildir. Yalnız, bu olayların Türkiye'yi üzmekten ve Türkiye'nin imajını bozmaktan başka hedefi yoktur. Olayı bence kendi şartları içinde mütalâa etmek lazım. Hemen şunu söyleyeyim ki; bir kahvenin taranması sonrasındaki olaylardır, kınanması lazımdır ve kınanmıştır. Devlet bunu yapanların yakasına yapışır ve bunu yapanların yanına bırakmaz. Ama halkın tahrik edilmek suretiyle ayağa kaldırılmasının hiçbir izahı yoktur. Ve tabii, halkı ayağa kaldıranları da ayıplıyorum ve kınıyorum.

Bakın Gaziosmanpaşa'da 17 vatandaşımız, Ümraniye'de benim bildiğime göre 5 vatandaşımız hayatını kaybetti. Bu birtakım acıları, birtakım kaygıları ve birtakım üzüntüleri meydana getirmekten başka hiçbir işe yaramamıştır ve dışarıda da "En son Müslüman, laik devlet de acaba gidiyor mu?" gibi birtakım yalan yanlış tefsirlere sebep olmuştur. Evvela şunu söyleyeyim: Vatandaşlarımı-

zı hep sağduyuya davet ettik. Hadiselerin yatışmaya doğru gittiğini görüyorum. Bundan dolayı memnuniyetimi ifade edeyim. Bütün vatandaşlarıma da, bundan dolayı teşekkür ediyorum. Kimse Türkiye'ye yarar vermeyen şeylerin içinde olmamalıdır. Birbirimizi sevmeye devam etmeliyiz. Bin sene beraber yaşamış insanların, ortada hiçbir şey yokken, birbirlerini kırıp geçirmelerine sebep yoktur. Karşı karşıya gelmelerine de sebep yoktur. Şimdi bu olaylar iyi olmamıştır ama, hadiselerin yatışması, yine Türkiye'nin sağduyulu insanların ülkesi olduğunu göstermesi bakımından bir taraftan önemli bir olaydır.

Soru: Bu tip hadiselerin tekrarlanmaması bakımından devlete düşen görevler nelerdir?

Cevap: Türk devleti kendisine düşen her şeyi yapar. Aslında bir adamın gelip bir kahveyi taraması olayı ilk defa görülen bir olay değildir. Olay orada kalsaydı, onun başka tedbirleri vardı, onu da mutlaka devlet bulurdu. Ama olayın ondan sonraki kısmı mecra değiştirmiştir. Yani bir kahveyi tarayan insanlara karşı halkın reaksiyon göstermesi memnuniyetle karşılanacak bir şeydir. Ama bu reaksiyonun devletin polisine, karakoluna kurşun sıkarak ve kan dökülmesiyle ülkeyi karşı karşıya bırakarak neye ve kime hizmet edildiğini anlamak mümkün değildir. Ve bunun altındakini de devlet bulur. Bu işin provokatörlerini de bulur. Yalnız hassas cihetlerin bulunduğu bir ülkede bu çeşit olaylara yanlış yorum yapmamak gerekir. Açıklıkla söylüyorum; kim ne yaparsa yapsın, kim ne kadar sorumsuzca davranırsa davransın, meydana gelen olaylar gayet tabii üzücü ama, Türkiye bu hadiselerin hepsinin altından kalkacaktır. Ama Türkiye hürriyetçi, demokratik rejimde bu hadiselerin altından kalkacaktır. Hürriyete ve serbestiyete dayanabilecektir. Bu hadiselerin sebebi, Türkiye'deki hürriyetçi ve serbestiyetçi rejimi baltalamaksa, buna kimse muvaffak olamayacaktır.

106

Pakistan'dan dönerken yanıma gelen Demirel;
"6 gündür görüşemiyoruz" dedi.
CA: "Benim kabahatim değil."

SD: "Benim de."

CA: "Türk-Pakistan dostluğunun." (İş tatlıya bağlandı.)

Ben bu gezilerden sıkılıyorum. Hatta katılmamayı bir süredir düşünüyorum. Türkiye'de her şey değilse bile pek çok şey karmakarışık.

Türkiye'de olaylar var. Gaziosmanpaşa gibi. Bir kez olsun çağırmadı, konuşmadı. Ben gezi meraklısı değilim, üstelik böyle resmi gezilere katılmayı istemiyorum.

Hasan Pulur'un yazısı çok ilginçti. Hemen her çevre "Neden sürekli geziyor" diye soruyor. Ömer Tarkan gidip geliyor ve bana; "Çok sıkıntılı. Yazılanlara bozuluyor. Şok etkisi yapıyor üzerinde. Bir öyle bir böyle davranıyor. Dalga dalga geliyor üzerine, gidiyor. Ya neşeli ya sıkıntılı" diye Demirel'in ruhsal durumunu yansıtıyor.

Bu gezilerin Köşk'te o kadar meraklısı var ki... Başkaynak örneğin. Yanına almadığı için tepkiler gösteriyor. Bu gezilerden sanki binlerce dolar harcırah alıyormuşuz gibi, bir gün bana 'dolar zengini olmak' gibi bir ifade kullandı. Tabii gereken yanıtı aldı.

Vahit Erdem'le Ömer Tarkan'a söyledim:

"Ben bu gezilere katılmak istemiyorum. Eğer kabul eder, geri çevirmezse 15 Nisanda Köşk'teki görevimden ayrılacağım" dedim.

Bugün Emel Hanım'dan pazartesi günü (19 Mart 1995) beni mutlaka kabul etmesini Demirel'e iletmesini rica ettim.

Bugün pazar. Gezdik Esin'le ve akşamüzeriydi, Demirel, "19.00'da 'rezidansta' beni beklediğini" söyledi.

Gittim.

Gezileri ve Köşk'teki sıkıntılarımı anlattım.

Önce 'ne var ne yok'ları konuştuk:

"Alevi olayları patlayınca 'hemen' yurda dönmenizi yakın çevrenizin salık verdiğini işittik. Neden dönecektiniz? Pakistan gezisi aylarca önce, herhalde o günlerde bir Alevi olayı patlar düşüncesine karşın hazırlanmış değildi. Şayet dönseydiniz hemen; bu olaylara devletin çok daha büyük önem verdiği anlamı çıkacaktı."

Demirel anlatımları sessizce dinliyordu.

CA: "İzin verirseniz bir meseleyi açacağım. Ben dış gezilere katılmak istemiyorum. Son birkaç geziye katıldım, Pakistan'a götürdü-

nüz. Fakat ben bu gezilere boş bir sepet gibi, sadece gezi meraklısı bir insan gibi katılmak istemiyorum ve gerçekte böyle. Bir yığın insan ve arada da ben. Alışık değilim böyle şeylere."

SD: (Sert bir yanıt verdi; eliyle masayı işaret etti) "Şu görüşme yeter de artar bile bana. Haftada bir kez görüşsek yeter. Sen geziyor, görüyor ve değerlendiriyorsun oraları. Yarın yazacaklarına yarayacak."

CA: "Bir işim var, bir-iki gün izin istiyorum."

SD: "Güney Amerika gezisine kadar izinlisin." (Gülüyor)

107

Hükümet sorununa Demirel'in bakışı (Pakistan dönüşü uçakta):

Soru: "Efendim Hindistan gezinizin dönüşünde 51'inci hükümetin istasyonda olduğunu söylemiştiniz. Bu tartışmalar Pakistan gezinizin dönüşünde de devam ediyor. Bu konuda eklemek istediğiniz bir şey var mı?"

Cevap: "Hayır, hâlâ istasyonda. Çıkacak mı, çıkmayacak mı bilmiyorum ama o zaman da söylemiştim; çıkacak mı çıkmayacak mı ama istasyonda dedim. Çıkmazsa lokomotifin üzerinde 50 yazar, çıkarsa 51 konur."

108

Demirel, Milliyet'te (20 Mart 1995 günü) halka şöyle tanıtıldı:

"Uçarken demokrat..."

"Dışarda tabu yıkıp Ankara'da eski haline dönüyor..."

Başlıkların açıklaması ise şöyleydi:

"Cumhurbaşkanı Demirel son birkaç yıldır Türkiye'de kimsenin kolay kolay ağzına alamadığı birçok siyasi değerlendirme yaptı.

Kürt realitesini tanıdı. Anayasal vatandaşlıktan söz etti. Kürt ve Alevi sorunlarının Cumhuriyet'in 70 yıllık baskısı sonucu büyüdü-

günü söyledi. Birliğin zorla, yumrukla sağlanamayacağını vurguladı. Ama bütün bunları söylediğinde hep dışardaydı.

Bu 'İkinci Demirel' imajı, Cumhurbaşkanı Ankara'ya döner dönmez bozuluyor. Demirel her seferinde, o ufuk açıcı, gündem yaratıcı demokrat tutumunu gittiği yerde bırakarak Ankara'ya dönüyor. Bu, Kürt realitesi konusundaki tavrında da böyle oldu, benzer başka örneklerde de... Artık şu bekleniyor: Demirel ya aynı cesur tutumu Ankara'da da sürdürsün ya da daha sık gezsin!"

109

TSK, Kuzey Irak'ta 'temizlik' yapıyor.

Basında eleştiriler. Hürriyet, önceki günlerde Kuzey Irak askeri harekâtının 'faturasını' çıkarıyor, 50 trilyon liradan söz açıyor.

Hükümet bir uygulama programı imzaladı: Çetin'le Çiller.

Dışardan baskılar artıyor: Irak'tan bir an önce çekilin – DEP milletvekillerini affedin – İnsan haklarına Irak harekâtında da riayet edin – Demokratikleşme ve buna koşut anayasal değişiklikler.

Ben Fethiye ve dolaylarında geziyorum. Buralardaki gözlemlerimden çıkardığım sonuç: Demirel'i sevmiyorlar!

110

Kuzey Irak Harekâtında incelik

(25 Mart 1995)

CA: "Geçen pazar günü yanınıza girerken Genelkurmay Başkanı çıkıyordu. Pazartesi günü anladım ki; Genelkurmay Başkanı Karadayı Irak harekâtının başlayacağı günü ve saati size bildirmek için buradaydı."

SD: (Önüme bir harita açtı. Haritada Güneydoğu'da, Irak sınırı içinde kimi noktalar işaretleniyor. Bir yığın. Bunlar PKK'nın yuvalandığı yerler.) "Bu haritayı üç ay önce MİT bana verdi. Ben Genelkurmay Başkanı'na bunları söyledim. Bana 'Bir şeyler hazırlıyoruz'

dedi. Önce 7 Martta yapılacaktı harekât. Hava muhalefeti nedeniyle geri bırakıldı. Sonra Gaziosmanpaşa vak'aları oldu. Ertelendi. Pakistan'da iken. Buraya döndük, cumartesi havaalanında Genelkurmay Başkanı'na sordum. 'Size bilgi arzedilecek' dedi. Pazar geldi, harekâtı bildirdi."

CA: "Bu noktalar PKK'nın barındığı, yaşadığı yerler olacak. Barınaklar falan. Şimdi bir eleştiri var. Bunca asker gönderilerek onca masraf yapılacağına havadan buralar vurulamaz mıydı? Hem ani olur, hem de baskın hızla gelişir. Sonradan askerler indirilebilinirdi. Ama şimdi 35 bin asker, donanımlı. Güç bir iş."

SD: "Askerlerin bir tavrı var. Kıbrıs olayları sırasında Memduh Tağmaç bana 'Siz emri verirsiniz, ötesi bize ait' dedi ve ekledi: 'Bizim için önemli olan tutunmak ve düşmanı imha etmek için ne kadar kuvvet gerekiyorsa onu kullanmaktır.'

Ben bu hatuna bir ay kadar önce bu haritayı gösterdim ve askerlerin üzerinde durdukları noktaları söyledim."

CA: "Şimdi soru dışarda da aynı: Askerler ne zaman dönecekler Irak'tan?"

SD: (Gülerek) "Bana soranlara 'Operasyon bittiği gün' diyorum."

CA: "Kuzey Irak'ta bir yıl kalacağımıza dair rivayetler var."

SD: "Keşke hep kalabilsek! Bakın (haritayı gösterdi) şurası hep dağlık. Dağdan sonra ova. Bu dağlar hep bizde kalsa PKK yuvalanamaz buralarda. Yani demek istediğim (gülüyor, çünkü bunu söylediği zaman tepkilerin ne ölçüde olacağını tahmin ediyor) sınır buralardan, bu dağlarda başlasa."

CA: "Her harekâtın hem askeri hem de siyasi bir hedefi vardır ama."

SD: "Siyasi hedefi yok bu harekâtın."

CA: "Mesela Irak'la aramızda tampon bir bölge oluşturmak gibi."

SD: "O da yok! Ancak askerler bu dağlık bölgede sınır tutamıyor. Günde 60 terörist sızıyor. Ta Kars'a kadar gidiyorlar. Bana kalırsa bu kez temizleyecekler."

CA: "Ben kuşkuluyum efendim. Bugün temizleseler yarın yine o dağlar dolmayacak mı?"

SD: "Ben 2 yıldır askerlere 'Bu işi sona erdirin' diyorum. MGK

tutanaklarında bunu göresin diye okutuyorum sana. Bu yıl bitirecekler."

CA: "Acaba?"

SD: "Yoksa başarısız duruma düşerler ve 'asker artık yorgun.' Bu olayı bitirmek zorunda."

CA: "İşte bu nedenle geçen görüşmemizde askerlerin, 'artık askerin yapacağı bir şey kalmadı' mantığını sürekli söyleyerek Güneydoğu'daki görevden çekileceğinin varsayıldığını söylemiştim size. Hem başarısız olmama, hem de çözümü sivillerle paylaşma mı?"

SD: (Bu söylediklerime yanıt vermedi, dikkatle yüzüme baktı ve sadece) "Askerler sonsuza değin bu işin içinde olamazlar. Ama bitiremezlerse kim yapacak bu vazifeyi? Evet, asker yorgun. Fakat PKK'yı bitirmek zorunda."

CA: "'Bu yıl bitecek' diyorsunuz, ben kuşkuluyum."

SD: "Plan bu. Güneyden kuzeye doğru PKK'yı sürecekler ve sınırdaki kuvvetlerimiz arasında sıkışıp kalacak."

CA: "Yani pres! Kıskaç."

SD: "Evet, pres. Kıskaç. Arada ezilip yok olacak PKK."

CA: "Fakat PKK'nın insan kaynağı var. Gidiyor köylere, topluyor kız erkek çocukları, yetiştiriyor. Bu seferki 2. büyük hareket."

SD: "Plevne'den beri." (Gülüyor)

CA: "Evet, bilmez bir şey ama, Çiller'e göre 1991'deki askeri hareketin adı Plevne imiş. O nedenle 'Plevne'den beri' diyor. En büyük hareket!"

(Demirel gülmeye, kadınla dalga geçmeye devam ediyor.)

CA: "Basın Yayın Genel Müdürü Murat Ersavaş, BBC'ye bu seferki Kuzey Irak hareketinin 3-4 hafta süreceğini söylemiş, demeç vermiş. Batı sıkıştıracak."

SD: "Varsın sıkıştırsın! (Vız gelir gibi bir hareket yaptı.)

Altı ay kalabilirler.

Ben bana gelen AB troykasına da söyledim. Şu kadar yıl içinde 15 bine yakın insanımız öldü. Ne yapalım, bu bombaların gelip bizim topraklarımızın üzerine boşaltılmasına izin mi verelim? Ben askerlerimi o bölgeye dağların tepesinde tatil yapsın diye göndermiyorum. Göndermedim. Askerler, güvenlik kuvvetleri, 2000 metrede görev yapıyorlar."

AP Ajansı şu haberi verdi (26 Mart 1995):

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Türkiye'nin, Kürt asilere karşı başlattığı Kuzey Irak'taki harekâtın bir yıla kadar uzayabileceğini söyledi.

Cumhurbaşkanı Demirel, AP ile yaptığı bir mülakatta, yaklaşık iki bin PKK gerillasına ve üslerine karşı yürütülen operasyonun planlanan şekilde devam ettiğini belirtti.

Ancak Demirel'e göre, 35 bin asker ve zırhlı birliklerin yanısıra dağlık arazi de dikkate alındığında yürütülen operasyon, 'birkaç gün içinde veya birkaç haftada bitmeyecek.'

Cumhurbaşkanı Demirel, "Bir yıldan fazla süreceğini sanmıyorum" diye ekledi.

Cumhurbaşkanlığı konutunda yaptığı açıklamada Demirel, "Operasyonun başarısını öldürülen terörist sayısıyla ölçmemek gerekir" dedi ve sözlerine şöyle devam etti:

"Bu daha başlangıç. Neticeleri en sonunda görülecektir."

Demirel, Türkiye'nin tampon bölge oluşturmayı düşündüğü yolundaki haberlere rağmen, Türkiye'nin kesinlikle, bölgede devamlı kalma tasarısının bulunmadığını ileri sürdü.

Demirel, asilerin geçmişte olduğu gibi yeniden gruplaşarak geri dönmeleri ihtimali var mı sorusunu, "Eğer akıllı iseler geri dönmezler, aptal iseler dönerler" diye yanıtladı.

111

Bugün pazar (26 Mart 1995) olmasına karşın çalışıyor, çalışıyoruz.

"Gel sana hazırlıklarımı göstereyim" dedi, masanın üzerine dizilen 10 dosya gösterdi.

Örneğin birinci dosyanın başlığı "Ülkenin sorunları."

Bana döndü; "Bu dosyalar hazır. Ama kime vereceğim bunları?" dedi.

Hükümet ha var, ha yok demek istiyor. Tabii "Versem ne ola-

cak bu dosyaları? Başbakan anlamaz ki" demiyor ama, dokunduruyor böylece.

İnönü, hükümette bir açmaza giren Dışişleri sorununu çözen anahtar isim oldu ve Dışişleri Bakanlığı'na getirildi. Sürpriz!

"İnönü'nün Dışişlerine gelmesi 'burası için de' iyi oldu."

Demirel hemen karşı çıktı: "Burası için değil, devlet için iyi oldu" dedi.

Ağırbaşlı, Batı'da tanınan bir isim, bilgili ve dış politikaya egemen.

Fakat Demirel'in kaygıları vardı:

"(İnönü) Bu kadınla uzun zaman geçinemez. Bu kadın Dışişlerine karışmak isteyecektir, el atacaktır."

Kuşku yok, Erdal İnönü bu hareketlere izin vermeyecek.

CA: "AP ile yaptığınız görüşmede TSK'nın Irak'ta bir yıl kalacağını söylediniz mi?"

SD: "Ben öyle söylemedim. Ben 'Bu operasyon üç-dört günde veya bir-iki haftada bitmez. Ama bir yıl da sürmez' dedim.

Keşke kalabilsek!

Biri çıkıp Avrupa'ya, Avrupa Parlamentosu'na 'Bizim insanlarımızı öldüren teröristleri temizlemedikçe geri çekilmeyeceğiz' demeli."

CA: "Kenan Evren'in demecini gördünüz mü?"

SD: "Gördüm. İyi olmuş."

CA: "Köktendinciliğin darbe getireceğini söylüyor. Fethullah sağ oyları bölmez mi?"

SD: "Bu tip insanlar (yani şeriat ve köktendinci eğilimlere sahip olanlar) kessen vazgeçmezler."

CA: "Yani oylar bölünmez?"

SD: "Bölünmez!"

CA: "Geçen gün Aykon Doğan'ı, 'Al eşini gel Güney Amerika gezisine' diye davet etmişsiniz. O da 'Hükümetin durumu' diyecek olmuş ve siz 'Hükümet sorunu çözülene kadar biz Güney Amerika'ya 3-4 kez gidip geliriz' demişsiniz."

(Ben gülüyorum bu öyküyü anlatırken, Demirel de.)

SD: "Bak sana biraz ayıp bir hikâye anlatayım:

Terzi ölmüş. Karısı gelgit zaman bir başka terzi ile evlenmiş. Yeni koca o ilk gece zar zor, saatlerle, zorlanarak 'o işi' yapmış.

Kadına sormuş; 'Nasıl iyi miydim?'

Kadın cevap vermiş: 'Rahmetli bu kadar süre içinde 2-3 defa yapar, bir de pantolon dikerdi.'"

(Bastık kahkahayı.)

CA: "Çiller listeyi getirecek mi?"

SD: "Ne acelesi var? Zaten getirse yazıyı yazdıracak kimse olmaz ki o saatte, Köşk'te."

112

Eve adımımı atmıştım ki; Esin, "Arıyorlar" dedi:

Yeni kabine üyelerini onaylamıştı (27 Mart 1995 Pazartesi).

Erdal İnönü'nün Dışişlerine gelmesinden memnundu. Öteki CHP'li bakanları da 'iyi bulmuştu.' Galiba, yeni CHP yönetimi, 'adam gibi adamları' kabineye alıyor ve Deniz Baykal'a karşı 'bir cephe' oluşturuyordu. Zaten basında ve televizyonlarda da yavaş yavaş bu hava basılıyordu.

Bir saat süreyle konuşmuştu Çiller'le, acaba neler söylemişti:

"Yapılması gerekenleri söyledim" dedi Demirel, ama neler olduğunu açıklamadı.

"Eline bazı kâğıtlar verdim" diyordu: "Eğer tedbir alınmazsa 1996 yılı ortalarında Türkiye karanlıkta kalacak."

CA: "Siz bunu iki yıldır söylüyorsunuz."

SD: "Söylüyorum ama..."

CA: "Anlıyor mu ki?.. Bu meseleleri kavrıyor mu?"

SD: "Tek meselesi var: Başbakanlıkta kalmak!

Televizyonlara çıkmak. Çıktı televizyona; 'Verdim emri orduya, başlattım hareketi' diye konuştu. Şimdi Batı bastırıyor, 'Geri dönsün ordu' diye. Hadi bakalım, verdin emri, şimdi ne yapacaksın?

Oysa birisi Batı'ya 'Bak kardeşim, benim insanlarım ölüyor. Gümrük Birliği de AB de vızgelir bana. Dilersen üyeliğe al, dilersen alma' demeli."

CA: "Bu kadın mı bunları söyleyecek? Batı'dan bir başkası ge-

lir, ona göre adım atar, konuşur. Şimdi 'Bir şartla çekilirim, gelsin askeriniz buraya' diye şart koşuyor. Çok daha tehlikeli bir durum. 'Buyrun Kürt devletine' demek gibi bir şey.

Size dün de söylemiştim. 'Hareket bir yıl sürer' diye yaydılar. Kinkel, bugün 'Cumhurbaşkanı Demirel'in bu demecini hayretle okudum' dedi ve 3 fırkateyn için 150 milyon DM'lik krediyi askıya aldı."

SD: "Ömer, Reuter gibi ajanslara, sözlerimin yanlış anlaşıldığını söyledi bugün."

CA: "Türk basınını da vermeli. Polemik konusu yapacaklar bu demecinizi."

SD: "Ne gibi?"

CA: "Ne bileyim, bir yanından tutarlar işte. Örneğin, 'Demirel, Türk askerinin Kuzey Irak'ta bir yıl kalacağını söyledi, Alman yardımı, kredisi durdu' gibi."

SD: (İsteksiz) "Yarın bir açıklama yaparız."

(Bir gün sonra Milliyet'te: "Demirel bir yıl dedi, Alman yardımı askıda" gibi bir başlık.)

SD: "Batı basını irili ufaklı... aleyhimize dönüyor. Ne yapılacak şimdi?"

CA: "Erdal Bey bugün Kinkel (Alman Dışişleri Bakanı) ile konuştu. Kinkel, Erdal Bey'e, 'Televizyonlar ve basın burada fena halde aleyhte yayın yapıyor' demiş."

SD: "Bugün Erdal İnönü ile üç kez konuştum."

CA: "Ben size İnönü'nün Dışişlerine gelmesinin sizin açınızdan iyi olduğunu söylemiştim. (O da 'Devlet için iyi oldu' demişti.) Zira, sizin uğraşılarınızın yüzde 50'si dış sorun ağırlıklı."

SD: "Doğru."

CA: "Meseleler de etkili olur herhalde; Erdal İnönü'de az buçuk Kürtlük de var."

(Demirel bastı kahkahayı, ben de. Erdal İnönü'de az buçuk Kürtlük olduğunu bana Demirel söylemişti.)

113

Bir acayip durum. Üstelik beni de içine alan:

Muzaffer Başkaynak istifa etti, Köşk'teki hukuk danışmanlığı görevinden ayrıldı.

Başkaynak, Adalet Partisi ilk genel başkanı (emekli orgeneral) Ragıp Gümüşpala'nın damadı.

Konuştum Başkaynak'la. Bana uzun uzadıya Demirel'i şikâyet etti. Demokrat kişiliğinden söz etti. Ancak:

"Genel Sekreter Seçkinöz beni çağırdı. Mollaoğulları benim lokantada söylediklerimi ona anlatmış. Ben Cumhurbaşkanı'nın önemli meseleler varken 'dışarda' olmamasını –ki bana Hasan Pulur'un bu konudaki eleştirel yazısını söylemişlerdi, okumuştum– söyledim.

Fakat Seçkinöz, 'Sizin de beni şikâyet ettiğinizi' söyledi" dedi.

'Benim de şikâyetçi olduğumu' bir iki kez yineledi.

Hayret ettim. Ben şikâyetçi olmamıştım, ne diye olacaktım? Ne ki, bir gün Seçkinöz yok, yerine Cumhurbaşkanı'nı uğurlamak Genel Sekreter Yardımcısı Başkaynak'a düşüyor. Ben Demirel'in yanından çıkmıştım; Başkaynak, "Ne o, siz de Cumhurbaşkanı'nı teselli mi ediyorsunuz" gibilerinden, ama yakışıksız bulduğum bir şeyler söylemişti. Ben de ona, "Bu gibi görevler bize değil, emekli paşalara düşer" diye ters bir yanıt vermiştim. Fakat Başkaynak'ın bu sözüne fena halde takılmıştım. Köşk'te her yerde herkese aktarmıştım da. Seçkinöz bunu söylüyordu herhalde.

Ola ki, Seçkinöz, kendini istifa olayının içinden çıkarmak için beni de karıştırıyordu.

Tabii Başkaynak olayı basında patladı. Patladı değil, Başkaynak istifa mektubunun tam metnini ve istifaya yol açan olayın ayrıntılarını Hürriyet'ten Turan Yılmaz'a vermişti.

İstifa mektubu ilginçti, olay da.

Haberin başlığı: "İlah değilsin."

"Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Türkiye'deki krizli dönemde uzun yurtdışı gezilerine çıkmasına Çankaya Köşkü'nün 'iki numaralı bürokrat'ından eleştiri gelmesine dayanamadı. Demirel'in sert tepkisi üzerine Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreter Yardımcılığı'ndan istifa eden emekli hâkim tümgeneral Muzaffer Başkaynak, istifa mektubunda Cumhurbaşkanı'na, 'İnsanlar ilah doğmaz' suçlamasını yöneltti.

1980'de Kenan Evren tarafından göreve getirilen ve Demirel'in yıllarca liderliğini yaptığı Adalet Partisi'nin ilk Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın damadı olan Başkaynak'ın istifasına yol açan gelişmeler, Demirel'in altı günlük Pakistan gezisi sırasında patlak verdi.

15 Mart Çarşamba günü, Cumhurbaşkanlığı danışmanları Devlet eski bakanı Ekrem Ceyhun'un oğlu Ersel Ceyhun ve Hasan Mollaoğulları ile Köşk'te öğle yemeği yiyen Başkaynak, söz Demirel'in gezilerine gelince, o sırada gündemde bulunan Gaziosmanpaşa olayları ve hükümet sorununu hatırlatarak, 'Bu tür olay ve sorunlar yaşanırken Cumhurbaşkanı'nın bu kadar sık ve uzun süreli yurt dışına çıkmasını doğru bulmuyorum' dedi.

Cumhurbaşkanı Demirel, bu sözler kendisine aktarılınca çok öfkelendi. Demirel'in talimatı ile Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Necdet Seçkinöz yardımcısı Başkaynak'ı çağırarak bu sözlerinin nedenini sordu. Başkaynak'ın yemekteki eleştirilerini burada da dile getirmesi üzerine tartışma çıktı. Başkaynak da bunun üzerine, geçen hafta sonu görevinden istifa etti. Başkaynak'tan boşalan göreve, bir süre önce Başbakan Tansu Çiller tarafından görevinden alınan Başbakanlık eski Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürü Şahver Kobal'ın getirilmesine kesin gözüyle bakılıyor."

İstifa mektubu "Zehir gibi" başlığıyla sunuluyordu:

"Konuşan Türkiye ve şeffaf yönetimin iddia makamı olan Cumhurbaşkanı'nın, bunu kendisine yönelik eleştiri olarak kabul edebileceğini ve hem savcı, hem de hâkim gibi davranıp karar vereceğini tasavvur dahi etmiyordum.

15 yıldan bu yana üç Cumhurbaşkanı'na hukuk danışmanlığı yapmama ve bunun 21 aylık dönemini son Cumhurbaşkanı ile geçirmeme rağmen, kendisi ile hukuk ve adalet konusunda 21 saniye bile karşılıklı görüşmek mümkün olmamıştır.

İnsanların ilah olarak doğmadıklarının ve bu nedenle her hareketlerinin tasvip edilmesinin mümkün olmayacağını düşünerek, onların vehmettiği her olayın kayıtsız şartsız tasvip etmenin yöneticileri yanlış yola sevk edeceğinin idraki içindeyim. Cumhurbaşkanlığı ve Genel Sekreterlik yönetimi, benim devlet anlayışıma, millet ve

memleket sorunlarına duyduğum sorumluluğa ve devlet adamı olma görüşlerime ters düştüğünden, kendime olan saygımı kaybetmemek için görevime devam etmeyeceğimi bilgilerinize sunarım."

114

Çiller'in Kinkel'le sert konuşması Hürriyet'te manşete şöyle geçti:

"Bir saatte çekilirim ama bir şartla."

"Çiller, sürekli 'Ne zaman çekileceksiniz?' diye soran Kinkel'e sonunda patladı: 'Bir saatte çıkarım. Getirin bölgeye askerinizi. Ama sınırdan bir tek kuş uçmasını da istemem.'"

Ama Reuter, Demirel'in bana söylediği açıklamayı, yayımladı:

"Demirel'in bir sözcüsü tarafından bugün yapılan açıklamada 'Cumhurbaşkanı, operasyonun bir yıl kadar süreceğini ima etmemiştir' denildi."

Dış baskılar, Kuzey Irak'ta uzun süreli operasyonun kısa süreye sığdırılmasına yol açıyordu.

115

Irak harekâtına tepkiler giderek genişliyor. ABD de Avrupa kervanına katıldı (8 Mart 1995):

"Askerlerinizi bir an önce çekin, insancıl davranışlara aykırı davranmaktan kaçının."

Washington, Türk askerinin Kuzey Irak'ta 'kalıcı konuma geçeceğinden' kaygılanıyor. Avrupa'ya ABD'nin de katılması olasılığından söz ettiğimiz bir sırada:

Demirel, "Amerika politika değiştiriyor" demişti.

Bugün salı. İçeri girdiğimde Seçkinöz'le Emel Hanım'ın dosyalar üzerinde çalıştıklarını gördüm. Hükümete vereceği dosyalar.

"Bugün CHP'li bakanlar geldi" dedi Demirel:

"Onlara, 'Yarın seçime gideceksiniz, demokratikleşme, insan hakları para etmez,' dedim."

Demirel'in hazırladığı kalın dosyaların başında illerin sorunları geliyor. Demokratikleşme ve insan hakları ile seçim kazanılmayacağını, bu konulara eğilmek gerektiğini söylemek istiyor.

Çiller'le Çetin'e birer yazıyla gönderecek bu dosyaları.

Kuzey Irak operasyonu üzerinde açıklama bekerken; Demirel, son on gün içinde yaptığı kabullerde yabancı heyetlere ve resmi kişilere bu konuda söylediklerini bir açıklama ile kamuoyuna duyurdu.

Böylece, askerin 1 yıl Irak'ta kalacağı yolundaki söze açıklık getiriyordu (28 Mart 1995). Açıklama metni:

> Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, 24 Mart 1995 tarihinde kabul ettiği Avrupa Birliği üyesi ve dönem başkanı Fransa ile Almanya ve İspanya Dışişleri Bakanları Alain Juppe, Klaus Kinkel, Javier Solana ve AB Komiseri Hans van den Broek ile yaptıkları görüşmede, Kuzey Irak'a dair sorulara şu cevapları vermişlerdir:
>
> "Terörizm Türkiye için çok hassas bir konu. Son 10 yılda 3 bin asker ile 3 bin sivil teröristlerce öldürüldü, binlercesi yaralandı. Bu olayları Türkiye başlatmadı. Türkiye teröristlere taviz veremez. Bu ayrılıkçı teröristlerin birer cani olduğu ortadadır ve bu gerçek herkes tarafından iyi anlaşılmalıdır. Uluslararası metinlerde terörizm kınanmaktadır. Türkiye de uluslararası hukuka uygun davranmaktadır. Her devletin yaptığı gibi Türkiye her şeyden önce insanlarını, sınırlarını ve topraklarını korumaktadır. Türkiye üniter bir devlettir ve öyle kalacaktır. Türkiye teröristler tarafından bölünemez.
>
> Kuzey Irak'ta başlattığımız operasyon terörizme karşı sürdürmekte olduğumuz mücadelenin bir parçasıdır. Türkiye-Irak sınırındaki teröristlerin sayısının giderek arttığını öğrendik. Bunlar sınırımızı geçmekte ve kadın, çocuk, ihtiyar, öğretmen hiçbir ayırım yapmadan vatandaşlarımızı katletmektedir. Sadece 1994'te bin sivili öldürdüler. Üstelik öldürdükleri vatandaşlarımızın yüzde 99'u Kürt asıllıdır. Türkiye'nin Kuzey Irak'ta kalmak gibi bir niyeti yoktur. Kürt gruplarının kendi aralarında sürdürmekte oldukları kavga nedeniyle bu bölge bir 'no-man's land' haline gelmiş ve büyük otorite boşluğu doğmuştur. Teröristler bu boşluktan yararlanmaktadır. Bu bölge teröristlerden temizleninceye kadar operasyon devam edecektir. Bölgede yaşayan sivillere zarar gelmemesi konusunda Türk Silahlı

Kuvvetleri uyarılmıştır ve bu konuda azami itina gösterilecektir."

Cumhurbaşkanı Demirel, Fransa Dışişleri Bakanı Juppe'nin "Kuzey Irak'taki 'no-man's land' için uluslararası alanda doğru çözüm ne olabilir? Çözüme bölgede askeri güç bulundurmakla ulaşılabilir mi?" şeklindeki sorusuna şöyle cevap vermişlerdir:

"PKK'yı siz de yakından izliyorsunuz ve örgütün yapısını biliyorsunuz. Örgütün Suriye, İran, Avrupa ülkeleri ve Türkiye'den gelen mensupları Kuzey Irak'ta üsleniyor ve sınırı geçerek eylem yapıyor. Kuzey Irak sorunu son derece karmaşıktır. Bosna-Hersek sorunundan dahi daha karışıktır. Uluslararası bir gücün bu bölgede yararlı olabileceğine inanmıyorum. Biz sınırımızı güvenceye almalıyız. Teröristlerin Türkiye'ye sızmalarına son vermeliyiz. Bu operasyonla teröristlerin tekrar Kuzey Irak'ta yuvalanmaları engellenecektir."

Cumhurbaşkanı Demirel, Juppe'nin "Daha önceki görüşmemizde, bölgede bir Kürt devletinin kurulmasının, Ortadoğu'da 100 yıl sürecek yeni savaşlara neden olacağını söylemiştiniz" şeklindeki bir hatırlatması üzerine ise şunları söylemişlerdir:

"Evet. Biz, Irak'ın toprak bütünlüğüne saygılıyız. Irak tekrar uluslararası camianın bir üyesi olursa Kuzey Irak'taki halk ile barış sağlar. Bu durumda Türkiye, Kuzey Irak'tan kaynaklanan sorunlarını Irak'a iletir ve bunları çözmesini talep edebilir. Esas sorun, Irak'ın ne zaman uluslararası camianın üyesi olacağıdır."

Cumhurbaşkanı Demirel, Almanya Dışişleri Bakanı Kinkel'in "TSK Kuzey Irak'ta ne kadar kalacak?" sorusuna şu cevabı vermişlerdir:

"Kesin bir zaman vermek mümkün değildir. Belki günlerce, belki aylarca. Başlatılan işin bitirilmesi gerekmektedir."

Cumhurbaşkanı Demirel, Kinkel'in aynı konu üzerine "TSK'nın uzun süre Kuzey Irak'ta kalması Türkiye'ye sorun doğurmaz mı?" şeklinde yönelttiği sorusuna cevap olarak şunları söylemişlerdir:

"Bu operasyon bir zaruretten doğmuştur. Şu âna kadar 14 askerimiz öldü. Daha kaç şehit vereceğimizi bilmiyoruz. Terörizm nedeniyle Türk halkı çok tedirgin. Türkiye toprak bütünlüğünü korumak zorundadır. Bu nedenle genç insanların kaybedilmesini göze alıyoruz."

Cumhurbaşkanı Demirel, Kinkel'in devamla aynı çerçevede yö-

nelttiği "Türkiye'nin Kuzey Irak'ta kalma hakkı var mı?" sorusuna ise şu cevabı vermişlerdir:

"TSK görevini tamamladıktan sonra niçin Kuzey Irak'ta kalsın? Tabii ki operasyon biter bitmez dönecektir. Bu bölgede arazi şartları son derece zor ve teröristler bu şartları kendi lehlerine çok iyi kullanıyor. Bu dağlık bölgelerdeki mağaralarda silah doludur. Bu bölge silahtan arındırılacaktır. Bu operasyonun, günler ve haftalar değil, aylar alabileceğini söylemeliyim; ama, bir yılı geçmez. Ben sizi yanıltmak istemem. Sözlerimde fevkalâde dikkatliyim. Türkiye Cumhuriyeti'nin politikası dürüst ve şeffaftır. Yalnız buradaki görev tamamlanırsa TSK burada niye kalsın? Oraya tatil geçirmeye değil, göreve gitmiştir. Türk askerleri 1800-2600 metre yükseklikteki dağlarda ne yapacak?

TSK'nın Türkiye'yi çok rahatsız eden bu terör konusunda görevlerini yapar yapmaz döneceği gayet tabiidir. 10 günde biterse 10 günde dönerler. Bu operasyonun süresinin bir hafta veya bir ay, ne kadar olacağını tahmin edemem. Ben, sizi süre konusunda yanlış yönlendirmek istemiyorum."

Cumhurbaşkanı Demirel, aynı bağlamda, İspanya Dışişleri Bakanı Solana tarafından yöneltilen "Bu operasyon TSK'nın görevi diyorsunuz. Görevi derken neyi kastediyorsunuz?" şeklindeki soruya şöyle karşılık vermişlerdir:

"TSK'nın birinci görevi, teröristlerin teslim olmasını sağlamaktır. Teslim olurlarsa sorun yok. Ben teslim olmaları, adalete güvenmeleri yolunda her gün telkinde bulunuyorum. Ben, şu âna kadar 14 askerimizin şehit olmasından son derece rahatsızım."

Cumhurbaşkanı Demirel, Kinkel'in bu arada kullandığı "Biz Türkiye'nin dostları olarak buradayız. Bu nedenle, TSK'nın Kuzey Irak'ta kalma süresi uzar ise, Avrupa kamuoyunda rahatsızlık açık bir şeklide ortaya çıkabilir" şeklindeki ifadeler üzerine ise şunları söylemiştir:

"Dostumuz olduğunuzu biliyoruz. Terörizme karşı mücadele hakkımızdır. Eğer Avrupalı dostlarımız Türkiye'de olanları terör ve ayrılıkçılık olarak nitelendirmiyorlar ise, terörizm nedir? Türkiye'yi korumak zorundayız. Bu kesinlikle Kürt sorunu değildir; sadece bir terör sorunudur. Bu ikisinin karıştırılmaması lazım. Terör ile müca-

delede sadece terörizmi kınamakla yetinmemeliyiz. Bu konuları Cumhurbaşkanı Mitterand, Şansölye Kohl ile birçok defa görüştüm. Son olarak, Şansölye Kohl ile Kopenhag'daki zirve sırasında buluştuğumuzda da bu konuya değindim. Avrupa Türkiye'yi anlamalıdır. Türkiye Gümrük Birliği'ni gerçekleştirerek, Avrupa içinde yerini almalıdır."

Cumhurbaşkanı Demirel'in bu cevaplarından sonra, Fransa Dışişleri Bakanı Juppe, "Biz Türkiye'yi anlıyoruz. Kuzey Irak'a ilişkin sorularımızı, Türkiye'nin Kuzey Irak'ta uzun süre kalmasının Gümrük Birliği kararının oylanması öncesinde Avrupa Parlamentosu üzerinde olumsuz etki yapmasından kaygı duyduğumuz için dile getiriyoruz" demişlerdir.

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, 25 Mart 1995 tarihinde, Associated Press Ajansı'na verdikleri mülakatta, ajans muhabirinin kendilerine yönelttiği Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey Irak'ta ne kadar kalacağı yönündeki bir soruya da, AB Troikası Dışişleri Bakanları ile görüşmesinde dile getirdikleri hususları vurgulayarak, aynı şekilde cevap vermişlerdir."

İlginç bir açıklamaydı. Bütün büyükelçiliklere gönderilmesini önerdim.

Özel Kalem Müdürü Bozkır'a talimat verdi.

Bir ara, Ahmet Tan'ın yarınki manşeti aktardığını söyledim:

"Başkomutan (Anayasa'ya göre Demirel) Irak harekâtı varken dış geziye gitmez."

Renk vermedi, ama bozuldu.

"Bir savaş olsa Cenevre Anlaşması'na girer" demekle yetindi.

Söz arasında, "Olağanüstü Hal Valisi'nin bölgede uzun zaman kaldığını, yorulduğunu" söyledikten sonra, "askerlerle arasında sürtüşme başladı" dedi.

Hele Kuzey Irak'taki TSK operasyonuna dış tepkiler üzerinde durduğumuz zaman, "Celal Bayar, 'Bizi ne yıktı, bilir misiniz' dedi. 'Ne yapmaya kalksak –Acaba düvel-ü muazzama ne der?– diye sorardık.'"

Cumhurbaşkanı, hazırladığı 8 dosyadan bahsederken; Başbakan Çiller'e yazdığı (28 Mart 1995), üniversitelerin durumunu saptayan ilginç, hatta çok ilginç bulduğum mektubu okuttu ve daha sonra mektubun kopyasını gönderdi:

"23 Mart 1995 tarihinde Üniversite Rektörleri ile yapmış bulunduğum toplantıda, 'Sorunlar' gözden geçirilmiş ve bazı hususlar tarafımdan tespit edilmiştir.

Bu hususlar şunlardır:

1) İlk ve ortaeğitim sistemimizde sık sık meydana gelen değişiklikler ve politik sebeplerle sınıf geçmeyi kolaylaştırıcı kararlar öğrenci kalitesini devamlı menfi yönde etkilemektedir. Ayrıca öğretmenliğin cazip bir meslek olmaktan çıkması sebebi ile, üniversite girişlerinde son tercihlere düşmesi bu mesleğin kalitesini düşürmektedir. Dolayısı ile, ortaöğretimin kalitesini artırmak üzere gerekli tedbirler alınmalıdır.

Bugünkü hali ile ortaöğretim diploma müessesesine dönüşmüş ve üniversiteye giriş için gerekli öğretim özel dersaneler vasıtası ile verilir hale gelmiştir. Bu da, resmi eğitim sistemi dışına önemli miktarda kaynak çıkmasına sebep olmaktadır. (Takriben 70 trilyon TL.)

Bu durum ıslah edilmelidir.

2) Üniversitelere ayrılan hem yatırım ve hem de cari ödenekler ihtiyacı karşılamaktan uzaktır.

Yeniden kurulmakta olan üniversitelerde ise, bugünkü hali ile ayrılan ödeneklerle önemli gelişme sağlamak mümkün değildir.

Milli Eğitime ayrılan ödenekler:

1993 yılında;

G.S.M.H.'nın	% 4.21,
Bütçe Payının	% 16.55'i iken,

1995 yılında;

G.S.M.H.'nın	% 3.02,
Bütçe Payının	% 13.58'ine inmiştir.

Üniversitelere ayrılan ödenekler:

1993 yılında;

G.S.M.H.'nın	% 1.36,
Bütçe Payının	% 4.18'i iken,

1995 yılında;

G.S.M.H.'nın	% 1.00,
Bütçe Payının	% 3.40'ına inmiştir.

3) Ayrıca üniversitelere ayrılan ödenekler Maliye Bakanlığı'nın koyduğu kısıtlamalar ve ilgili Devlet kurumlarının çıkardığı bürokratik engeller nedeni ile kullanılamamaktadır. Bu durum, üniversitelerin faaliyetlerini geniş çapta aksatmakta ve hatta üniversitenin ilmi serbestiyetini ve huzurunu geniş çapta etkilemektedir.

Devlet, üniversitelere tahsis edeceği ödeneği global olarak vermeli ve bunun kullanılmasına fileksibilite getirmelidir.

4) Üniversite kadroları eksiktir.

Üniversitelerin kendilerine verilen görevleri yapabilmesi için bu kadroların artırılması lazımdır.

5) Üniversiteler mevcut kadrolarını kullanamamaktadır.

Ayrılanların yerine dahi yeni personel alınamadığı için üniversitelerin birçok faaliyetleri aksamakta ve yeni kurulan üniversiteler senatolarını oluşturamamakta, kuruluşlarını tamamlayamamaktadırlar.

Bilhassa Tıp Fakültelerinde hemşire, hastabakıcı, sağlık personeli yokluğundan hastaneler, istenilen etkinlikle çalışamamaktadır. Buna bir çare bulunmalıdır.

Üniversitelere ihtiyaca göre torba kadrolar vermek sureti ile formaliteler azaltılabilir ve üniversite idaresi rahatlar.

6) Halen TBMM Komisyonlarında yer aldığı söylenen üniversite öğrencileri ile ilgili geniş af tasarısı, üniversitelerde hem kalitenin, hem de üniversitelerin yeni öğrencilere ayıracağı kontenjanların menfi yönde etkileneceğine dair endişe yaratmıştır. Bu konu tetkik edilmeli, üniversite kontenjanları ve öğrenci kalitesi, menfi yönde etkilenmeyecek şekilde tedbir alınmalıdır.

7) Üniversitelerin Devlete ait kullanılmayan birtakım binalardan yararlanmaları, hem bunları korumak, hem de yeni tesisler yapılma-

sından kurtulmak bakımından yararlı olabilir. Bu hususta üniversiteler, karşılaştıkları zorluktan şikâyetçidirler.

Bolu Abant-İzzet Baysal Üniversitesi'ne: Ormandan arazi tahsisi henüz neticelenmemiştir.

Aynı üniversitenin Vakıf tarafından yapılan binalarının Devlet tarafından donatılması lazımdır.

Üniversitenin telefon bağlantısı köy telefonu ile yapılmakta, Internet bağlantısı yapılamamaktadır.

Kayseri Erciyes Üniversitesi'ne: Askeri alandan 186 dönümlük arazi verilmesi, henüz neticelenmemiştir.

İstanbul-Mimar Sinan Üniversitesi'ne: Tekel Cibali Fabrikası'nın tahsisi istenmektedir.

Şanlıurfa-Harran Üniversitesi'ne: Kamu kuruluşlarının halen kullanılmayan binalarının devri istenmektedir.

Zonguldak-Karaelmas Üniversitesi'nin: Bir kısım binaları haraptır, çatıları akmaktadır ve Devletin kullanılmayan binalarının kendilerine verilmesi istenmektedir.

Kırıkkale Üniversitesi: Makina Kimya Endüstrisi'nin kullanmadığı binalarının bir kısmını istemektedir.

İstanbul Yıldız Üniversitesi: Çok sıkışık durumdadır. Kültür Bakanlığı'na ait AGAVAT Dairesi'ni istemektedir.

Sakarya Üniversitesi'nin: Internet'e bağlanabilmesi için 8 km.lik fiber optik'e ihtiyacı vardır.

Çukurova Üniversitesi: Kamuya ait bir kısım arazinin üniversiteye tescilini istemektedir.

Kütahya-Dumlupınar Üniversitesi'nin: Kampüs sahası kamulaştırılmış ama bedeli ödenmemiştir.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi: Kumkale Tarım İşletmesi'nin üniversiteye devrini istemektedir.

Samsun-19 Mayıs Üniversitesi: Askeri Hastane binasının üniversiteye tahsisini istemektedir.

İzmir-Yüksek Teknoloji Enstitüsü: Uydu haberleşme eğitim projesine gerekli desteğin sağlanmasını istemektedir.

8) İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü yeni bir deneme ve yeni bir iddiadır. Bunların gelişmesine özel itina gösterilmelidir.

9) Bilhassa yeni kurulan üniversitelere, Doğu bölgemizdeki üniversitelere öğretim üyesi sağlanmasında cazibe kazandırılmalıdır.

10) Kars Kafkas Üniversitesi,
Şanlıurfa Harran Üniversitesi,
Van 100. Yıl Üniversitesi,
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi,
Diyarbakır Dicle Üniversitesi,
Edirne Trakya Üniversitesi

özel itinayı gerektirir. Bu üniversitelerin bir an evvel kurulup faaliyete geçmeleri fevkalade önemlidir.

11) Üniversitelerin kendi finans kaynaklarını kendilerinin yaratmasına yardımcı olunmalıdır.

Üniversitelere yardım için kurulmuş Vakıflara yeni bir düzenleme getirilmelidir.

Harçların yeniden kaynak yaratıcı hale getirilmeleri lazımdır.

Döner sermaye için de mevcut şikâyetler giderilmelidir.

Üniversitelere giriş için sarfedilen kaynaklar üniversitelere yönlendirilmelidir.

Yap-İşlet-Devret modelinin üniversitelerde çalışır hale getirilmesi sağlanmalıdır.

12) Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesi, Doğu'da 11 milyon insana hizmet etmekte ve çok önemli bir hizmet götürmektedir.

Bu üniversitenin Milli Savunma'dan devraldığı 800 yataklı fevkalade önemli hastane, işler hale getirilmelidir.

13) Van 100. Yıl Üniversitesi'nin 316 yataklı hastanesinin donanımı, bir an evvel sağlanmalı ve hizmete geçirilmelidir.

14) Diyarbakır Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin donanımı, bir an evvel sağlanmalıdır.

15) Antalya Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi'nin donanımı, bir an evvel sağlanmalıdır. (Her ikisinin kredi meseleleri vardır. Kredi meseleleri çözülmelidir.)

16) Malatya İnönü Üniversitesi Turgut Özal Tıp Merkezi'nin, bir an evvel tamamlanması ve yetiştirilen hekimlerin dağılmasının önlenmesi ve bu hastanenin hizmete geçirilmesi lazımdır.

17) Öğretim elemanı yetiştirilmesine devam olunmalıdır.

18) Üniversitelerin mevzuatı, Gümrük Birliği'ne göre yeniden düzenlenmelidir.

19) Meslek Yüksek Okulları ve Araştırma Merkezleri kurma yetkileri üniversitelere bırakılmalıdır.

20) Üniversite-Sanayi işbirliğinin geliştirilmesi için gerekli destek sağlanmalıdır.

21) Üniversite bilimsel bakımdan hürdür.

Bu iddiaya ters düşen her şey ortadan kaldırılacaktır.

Çağdaş Türk toplumunun Çağdaş Üniversitesi ve Çağdaş Devleti olacaktır.

Bu husus, Milli Eğitim Reformu ile birlikte düşünülecektir.

Üniversitelerimizi daha ileriye götürecek, huzur içinde çalışmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır. Bu, 'Üniversite Reformu'dur.

22) Üniversitelerin üzerine 'anarşi gölgesi' yeniden düşmemelidir.

Dünya'da ve Türkiye'de çok çeşitli cereyanlar vardır. Bunların, üniversitelere sirayet etmemesi mümkün değildir. Hür tartışma bütün zeminlere açık olmalıdır. Ancak, üniversiteler okunamaz hale hiçbir şekilde gelmemelidir. Öğrenim ve eğitim hakkı ihlal olunmamalıdır.

Üniversiteler, T.C. Devleti'nin bir kurumudur.

Ülkesi ve milleti ile bölünmez bütün olan, laik ve demokratik T.C. Devleti'nin onun üniversitelerince de sahiplenmesi gerektiği unutulmamalıdır.

Bunları dikkat nazarınıza getiriyor, yakın ilginizi rica ediyorum.

Ek: Bu toplantı için hazırlanan 4 adet kitap.

1) Üniversitelerin Fakülte, Yüksekokul ve Enstitüleri Akademik-İdari Kadroları.

2) Üniversitelerin Sorunları.

3) Çağdaş Üniversite.

4) Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel'in Milli Eğitim Bakanı Sayın Nevzat Ayaz'ın ve YÖK Başkanı Sayın Prof. Mehmet Sağlam'ın, Üniversitelerin 1994-1995 eğitim ve öğretim yılı açılış törenlerinde yaptıkları konuşma."

Başbakan'ın, uyarılar ve uygulanacak yöntemlerle dolu mektubu okuduğundan –bile– kuşkuluyum.

117

Kuzey Irak operasyonu dışarda olduğu gibi içerde de tartışmalara yol açtı.

Örneğin, Mesut Yılmaz, operasyona karşı değildi ama:

'Harekâtın böylesine gayri ciddi bir hükümet tarafından yürütülmesini' talihsizlik diye niteliyordu (29 Mart 1995).

Şunları da söylüyordu:

"ABD'liler, Kuzey Irak'a yapılan harekâtın meşruluğunu, süresine bağlıyorlar. Harekât uzun sürerse, buna karşı tepki göstereceklerini ifade ediyorlar. Kuzey Irak'a gitmemize kimsenin itirazı olamaz. Ancak Türk Ordusu'nun orada sürekli kalması mümkün değil. Otorite boşluğu olsa bile, bu topraklar bir hükümran ülke toprakları. Güvenlik şeridi oluşturulması mümkün değil. Asıl önemli olan işin siyasi boyutu. Askeri olarak harekât başarıya ulaşabilir, ama kuvvetlerimizi geri çektiğimizde, PKK'nın yeniden konuşlanmasının önlenmesi siyasi bir harekettir."

DSP lideri Ecevit ise şöyle konuşuyordu:

"ABD, Körfez Savaşı ertesinde Kuzey Irak'ta Türkiye'yi de tuzağa düşürerek yaptığı düzenlemeden mutlu değildir. Çekiç Güç desteğiyle Kuzey Irak'ta uyguladığı 'Huzur Sağlama Harekâtı'ndan umduğu sonuçları alamamıştır. Bu düzenleme, Kuzey Irak'ta yaşayanlara da Türkiye'ye de huzur değil, büsbütün huzursuzluk getirmiştir. Bu düzenlemeyle, ABD, Bağdat'taki Saddam yönetimini devirme amacına da erişemediği gibi, kendi güdümünde bir 'Kürdistan Devleti'ne de işlerlik kazandıramamıştır. Bu gerçekler karşısında şimdi, ABD, yeni çözüm arayışlarına yönelme gereği duymaktadır. O yönde 'belirgin çözüm önerileri'ni de, Kuzey Irak'ta yarattığı otorite boşluğunun kurbanı durumundaki Türkiye'den beklemektedir.

Türkiye'den böyle öneriler gelirse, ABD, bunları Türkiye ile önyargısız bir yaklaşımla görüşmeye hazırdır.

İşte kamuoyumuzun gözünden kaçan, üstelik Türk Hükümeti'nin de farkına varmamış gibi davrandığı, belki de gerçekten farkına varmadığı Amerikan çağrısının anlamı kanımca budur."

ABD Dışişleri Sözcüsü Christine Shelly'in açıklamasında yer alan öğeler şöyleydi:

"Kuzey Irak'taki otorite boşluğundan kaynaklanan Türkiye'ye yönelik terörist saldırılarla ilgili güvenlik önerilerinin Ankara'dan gelmesi gerekir."

Christine Shelly, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kuzey Irak operasyonunun uluslararası hukuka uygun olduğunu da kaydetti ve Çekiç Güç'e rağmen, bölgede bölücü terör kamplarının oluşmasına yol açacak bir iktidar boşluğu bulunduğunu söyledi.

Shelly, dün yaptığı açıklamada, Dışişleri Bakanı Warren Christopher'ın talimatı üzerine, siviller ile ilgili olarak alınan bazı haberler konusunda duyulan kaygıların Ankara'ya iletildiğini söylemişti. Christopher da, "Türkiye'nin en kısa zamanda çekilmesini bekliyoruz" ifadesini kullanmıştı.

118

Kuzey Irak operasyonu ve Almanya'daki PKK konusunda, sanırım çok açık ifadeleri içeren konuşmayı Cumhurbaşkanı Demirel, Almanya'nın Ankara Büyükelçisi Jürgen Oesterheld'i kabulünde yaptı (29 Mart 1995).

Bu görüşme her açıdan önem taşıyor. Hem güncelliği yansıtıyor, hem de gelecek yıllardaki olaylara o günden bir bakış açısı getiriyor.

Büyükelçi, Türk-Alman ilişkilerinde son zamanlarda gözlenen gerginlikten rahatsız.

Cumhurbaşkanı Demirel, Sovyetler'in dağılmasından sonra Av-

rupa'da meydana gelen durumu göz önünde tutarak Almanya'nın Türkiye'ye önem vermesine dikkat çekiyor.

Komünizmin ortadan kalkmasından sonra, köktendincilikle yabancı düşmanlığının tehdit olarak ortaya çıktığını söyleyen Demirel; üç konuya ağırlık verdi.

Önce Türk-Alman dostluğunun zedelenmemesi gereğini söyledi.

Sonra, bu dostluğun geliştirilmesini istedi.

Ama, medyanın ve kimi çevrelerin Türkiye'yi boy hedefi yapmalarından da şikâyetçi oldu.

Ve... 1994'te Rio'da Başbakan Kohl ve Dışişleri Bakanı Genscher'le terör üzerine yaptığı görüşmeleri anımsattı.

Almanya'da yaşayan Kürt kökenli Türkler arasında terörü ve cinayeti meslek edinenler olduğunu Alman Başbakanı'na anlattığını yineledi.

Bunların Almanya'da (teröristlik, uyuşturucu kaçakçılığı, işçi kaçakçılığı ile) finanse edildiklerini Kohl'e de söylediğine değinen Cumhurbaşkanı; böylece Almanya'nın iç güvenliğinin tehlike altına girdiğini belirtti.

Tabii, yabancı düşmanlığının Türkiye'yi çok rahatsız ettiğini açık bir dille söyledi Büyükelçiye.

Güneydoğu bölgesinde yerleşmiş PKK teröristlerini harita üzerinde Alman Büyükelçisine gösterdi.

Toplam 7-8 bin kişi.

Halka zarar vermeden bunları temizlemek!

Durmadan eleştiri konusu olan (hele Almanya'da) Irak'ın kuzeyindeki TSK harekâtını anlatıyor Büyükelçiye. Sınır boyunda dağlar, işi zorlaştırıyor. Dağların ötesi ise insansız bölge. Bu sonucu Körfez Savaşı'na borçluyuz.

Irak'ın kuzeyinde Irak'ın denetimi yok. Olsaydı, Irak'ı uyarmak olanaklıydı.

"'Provide Comfort' (Çekiç Güç) şemsiyesi altından yılanlar çıktı," diyor Cumhurbaşkanı.

Şaşılacak ölçüde gelişmiş silahlarla terör estiren PKK'nın elinden bu silahları alsak, yenilerini sağlıyor.

Hele Kinkel'in "Sınırı geçmeye hakkınız var mı?" sorusuna verdiği kesin yanıt:

"Elbette var!

Ne yapacağız yani? Kendimizi, halkımızı savunuyoruz.

Ne kadar kalacağız Irak topraklarında? En kısa zamanda çıkacağız. Askerlerimizi tatile göndermedik ki..."

Almanya, harekâtın terörizmle mücadelemizin bir parçası olduğunu anlamalı.

Elçi hâlâ harekâtın süresini ve çapını ölçülü tutmanın önemli olduğunu söylüyor. Almanya'da konuyu sömürmeye hazır çevrelerin varlığından söz ediyor.

Demirel, sorumsuz olan bu çevrelerin Türk-Alman dostluğunun değerini bilemeyeceklerine değiniyor.

Türkiye'nin Irak topraklarında kalmaya niyeti olmadığını bir kez daha vurguluyor Demirel; ama Türkiye'de de askerin Irak topraklarında kalmasını isteyen çevreler olduğunu duyumsatıyor Büyükelçiye.

Ve, bizim saklayacak hiçbir şeyimiz olmadığının altını çiziyor.

119

Demirel'in Alman Büyükelçisi Jürgen Oesterheld ile yaptığı konuşmanın önemini vurgulamak için, aynı gün çıkan gazetelerin manşetlerine göz atmak yeterli.

Örneğin Hürriyet; "Kahreden baskı" manşetiyle çıkıyor.

İkinci başlıklar şöyle: "Türk yöneticilerinin birbirini tutmayan demeçleri yüzünden Amerika ve Batı, başlangıçtaki olumlu tutumunu değiştirdi ve Türk askerinin Kuzey Irak'tan hemen çekilmesi için yoğun baskı başlattı.

Almanya fırkateyn yardımını dondurdu – Amerika verdiği desteği çekeceğini Büyükelçileri Grossman aracılığıyla 'harekâtın uzayacağından kaygı duyarak' iletti – İtalyan basını inanılmaz iftiralar yayımlıyor."

Cumhuriyet'teki başlıklar daha ayrıntılıydı:

"K. Irak harekâtının 9. gününde tavır değiştiren Washington, Ankara'yı uyardı. ABD: Irak'tan çekilin."

120

Alman Büyükelçisi ile yapılan ilginç görüşmenin özünü bir-iki gazeteye aktardım (30 Mart 1995).

Gece Demirel'le konuşurken Çekiç Güç'e Türk askerinin katılmasındaki gerçeği sordum:

SD: "Yok böyle bir plan. Ben 'yok' diyorum. Genelkurmay 'yok' diyor. Dışişleri de... Nereden çıkıyor, anlamıyorum."

İngiliz Büyükelçisi ile yaptığı görüşmeyi de basına aktarmamı kabul etti.

Bugün Köşk'te 'bir şey' oldu. Ömer Tarkan istifa etti. Demirel:

"Bugün bana geldi. 'Önünü kesmek istemem, gençsin,' dedim. Basın Yayın'da genel müdür olarak kalamayacağını anlayınca buraya aldım. Ben buraya gelirken sadece Ahmet Sarp'ı, Yücel'i ve Namık Kemal'i beraberimde getirmeyi düşünüyordum. Yeni Demokrasi Hareketi'ne (işadamı Cem Boyner'in kurduğu partimsi bir kuruluş) gidecek, genel başkan yardımcısı olacakmış. (O sıralarda pek çok kimse Cem Boyner'in büyük bir hamle yaparak siyasette ön plana geçeceğini sanıyordu. Hatta Boyner, yüzde 40 oy alacağını söylüyordu. İlgi de vardı kuruluşa. Ama ben Ömer Tarkan'a da pek çok kez söyledim: 'İlk seçimde eğer 300-400 bin oy alırsa iyidir,' dedim. Ama basın öyle hava basıyordu ki Boyner'e, kendi gibi pek çok kişiyi de inandırmıştı Boyner, büyük oy alacağına ve sonra görüldü ki... Boş!)

Ona 'Sonra hayal kırıklığına uğrarsın. Bir-iki ay sonra. Ne olacağı belli değil' dedim.

Şimdi Ömer Tarkan'ın istifasıyla Başkaynak'ın istifasını birleştirecekler.

Başkaynak bana mektup yazmış: '21 ayda 21 saniye görüşemedim' diyor. Peki ama, o zaman 21 ay niçin buradaki görevinde kaldı? 74 yaşında!"

CA: "Basında bu konuda yazılanları herhalde gördünüz?"

SD: (Hiddetliydi basına) "Bu basın satılmış. Türkiye'de kimse ne nedir, ne değildir sormadan 'vurun abalıya' gidiyor."

Gece Milliyet geldi, felaket!

Demirel'in yurt dışı gezileri geniş eleştirilere hedef oluyor.

Sabah'ta Güngör Mengi, "Gez baba gez" başlıklı yazısında, "Cumhurbaşkanı olduktan sonra tutabilene aşkolsun" diye yazıyor ve devam ediyor:

"Ama Demirel'in son gezileri tartışmalıdır.

İstanbul'daki olaylar sırasında Pakistan'da, Kuzey Irak harekâtı devam ederken Brezilya, Arjantin ve Şili'de.

Türkiye'nin acil dış destek ihtiyaçlarına, siyasi ve ticari çıkarlarına bu gezinin hiçbir katkısı olmayacaktır.

Ama Demirel bu konuda öneri ve eleştiri kabul etmiyor. Bu uğurda en yakın ve değerli yardımcılarını bile feda edebiliyor.

Sanki Cumhurbaşkanı bir yerlere gitmiyor da birilerinden, bir şeylerden kaçıyor."

Ve... Köşk, uzunca bir açıklamayla eleştirileri yanıtlıyor:

"Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, 1-14 Nisan 1995 tarihleri arasında Latin Amerika ülkelerinden Arjantin, Şili ve Brezilya'ya yapacakları resmi ziyaretlerle ilgili olarak aşağıdaki hususların açıklanmasını istemişlerdir.

Türkiye'ye dost lazımdır. Türkiye'nin tanınması ve bilinmesi lazımdır. Bu maksatla, her sene Dışişleri Bakanlığımız Türkiye'den dış ülkelere, dış ülkelerden Türkiye'ye bir yüksek düzeyli ziyaret programı tertiplemekte; bu program aylarca uğraşılarak meydana getirilmektedir. Ziyaretler amaç değil, daha iyi münasebetlerin ve milli menfaatlerin aracıdır.

Ayrıca, devletlerin bugün uluslararası zeminlerde sorunları bulunmaktadır. Bu, Türkiye için de geçerlidir. Bu sorunların herkese anlatılması lazımdır.

Netice itibariyle, dış ziyaretler, Türkiye'nin orta, uzak ve yakın menfaatlerini korumak ve vaki ziyaretleri iade etmek için yapılmaktadır.

Türkiye, dünyada meydana gelen değişikliklere de uygun olarak, kendi bölgesi ve geleneksel müttefikleri dışındaki bölge ve ülkelerle de, arada coğrafi uzaklık da olsa, siyasi, ekonomik ve strate-

jik nedenlerle ilişkilerini ve işbirliğini mümkün olan her alanda geliştirme gayreti içerisindedir. Çok yönlü, çok boyutlu politikanın gereği budur.

Cumhurbaşkanı Demirel'in Arjantin, Şili ve Brezilya'ya yapacakları ziyaret, ülkemizin demokratik yapıya kavuşmuş ve demokratik kurumlarını sağlamlaştırmış, ekonomik ve sosyal kalkınma yolunda ilerleyen bu ülkelerle ilişkilerini geliştirme ve zenginleştirmeye yönelik bir ziyaret olarak planlanmıştır.

Bu ülkeler geniş doğal kaynaklara sahip ve ekonomik gelişmeye önemli şekilde namzettirler. Bu ülkelerle Türkiye'nin yakınlaşması, daha iyi münasebetler kurması milli menfaatlerimiz gereğidir.

Bulunduğu bölgede çeşitli bölgesel ekonomik kuruluşlara öncülük eden, Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği Anlaşması imzalamış bulunan ülkemizin, 420 milyonluk bir iç pazara sahip olan, piyasa ekonomisi uygulamaları itibariyle benzer tecrübeye sahip olduğumuz, NAFTA, MERCOSUR gibi ekonomik gruplaşmalarda etkili konumda bulunan Arjantin, Şili ve Brezilya ile ikili ve çok taraflı platformlarda ilişkilerini geliştirmeye çalışması doğaldır.

Cumhurbaşkanı Demirel'in ilgili ülkelerin daveti üzerine planlanan ziyaretinin Arjantin bölümü bir iade-i ziyarettir. Arjantin Devlet Başkanı Carlos Menem 1992'de Türkiye'yi ziyaret etmiştir. Arjantin ziyareti ile, şimdiye kadar iade edilmek istenmesine rağmen iki kez tehir edilmiş bulunan bir ziyaret nihayet iade edilebilecektir.

Arjantin, Brezilya ve Şili'ye Cumhurbaşkanı Demirel'in yapması planlanan ziyareti eleştirilirken, dost arayan bir Türkiye'nin, başka ülkeleri önemsemediği intibaını vererek, uluslararası incinmelere sebebiyet vermekten kaçınılması lazımdır.

Ayrıca Türkiye, terörle bugün yıllardır sürdürdüğü mücadelesine devam etmektedir. Bunun Türkiye'yi bir savaş içerisinde göstermesi gibi çok yanlış ve zararlı tanımlar içine sokulması, ülkemizin menfaatine değildir.

Tasarlanan ziyaret bir gezi olmaktan ziyade, bir görevin ifasına yöneliktir. Görev, devlet görevidir; ne yenidir, ne de sadece bize mahsustur. Birçok ülkenin devlet ve hükümet başkanları ve diğer sorumlu kişileri birbirlerini ziyaret etmektedirler. Türkiye dünyaya yüzünü dönük tutmaya ve kendi sınırları dışına çıkmaya mecburdur.

Bunu da başka şekilde tanımlamak yine Türkiye'nin yararına değildir."

122

Güney Amerika gezisinde ilk durak, ama zorunlu durak Kanarya Adaları idi. Sabah şu manşetle çıktı:

"Bir Kanarya Adaları eksikti.

Demirel'in ailecek çıkacağı turistik Güney Amerika gezisine, ünlü tatil merkezi Kanarya Adaları da eklendi."

Gazeteciler Kanarya Adaları'na kanaryalı yeşillikler, ağaçlar içinde bir cennet düşleyerek indiler. Ne kanaryalar vardı, ne de yeşilliklerle bezenmiş bir cennet!

Nitekim, o gece Demirel'e 'kanaryaları bulamadıklarını' söyledi gazeteciler. Cumhurbaşkanı hafif gülümsedi, muzip bir sesle;

"Onu gazetelerinize sorun" demekle yetindi.

Halkın 'cennet' ile ne denli yanıltıldığına işaret ediyordu.

Fakat ne kadar unutsa, ne kadar unutturmaya çalışsa, 'geçmiş bir kez daha önüne getirildi' Demirel'in:

Sabah'ın 31 Mart 1995 Cuma günkü başlığı: "Bu laflar Demirel'in" diyor ve şunları yazıyordu:

"'Ülke bu durumdayken Singapur'da, Avustralya'da geziyorlar. Soruyorum; bu gezilerden Türk halkına ne yararlar sağladınız?'

Demirel bu lafları 1991 yılının Mayıs ayında, rahmetli Cumhurbaşkanı Özal'ın çıktığı 2 haftalık Avustralya ve Yeni Zelanda gezisini eleştirmek için söylemişti."

Bir başka vurgulama yine muhalefet yıllarındaki sözleriyle gündeme geliyordu Sabah'ta:

"Demirel, 'Çankaya sakini, hükümet üyeleri davetsiz olarak hangi ülkelere gider, devleti masrafa sokarlarsa, elimize iktidar geçince, bu masrafları, harcırahları geri alacağız. Ülke bu durumda iken kalkıp Yeni Zelanda'lara gidip oralarda küçük düşürmeye uğraşacaksınız. Bu, mazoşist bir tabiatınız var demektir.'"

Ama, Demirel her ay en az bir, fakat iki dış geziye çıkarken 'davetli' olmayı ön planda tutuyordu.

Bir süre sonra dış gezileri basın eleştirmemeye başladı.

Bu, Demirel'in iç siyasetteki sözlerinin ağırlık kazanmasından kaynaklandığı gibi, basının, daha doğrusu gazetecilerin Demirel'in gezilerine 'rağbet' etmelerinden de kaynaklanıyordu.

123

Son günlerin olaylarına Cumhurbaşkanı Demirel saptadığı 'teşhisler'i şöyle özetleyebiliriz:

"Ülkede kışa karşın terör hareketi sürdü, özellikle Güneydoğu Anadolu'da 41 güvenlik mensubu ve 11 vatandaş şehit oldu.

Nevruz olaysız geçti. Nevruz'un devletçe kutlanmasının psikolojik açıdan olumlu etkisi oldu.

Bu dönemde Gaziosmanpaşa ve Ümraniye olayları devleti sıkıntıya soktu. Son bilgilere göre, Gaziosmanpaşa'da hareketin nasıl başlatıldığı, kahvelere kurşunları kimin attığı ve halkı kimin ayağa kaldırdığı henüz bilinmiyor (mart sonlarında).

Buradaş polisin bir saldırıya maruz kalması, Alevi-Sünni hareketiymiş gibi gösterildi. Alevi-Sünni hareketi diye bir olay yok. Çünkü, nihayet ayağa kalkan kitle eğer Alevi ise, karşısında Sünni yok. İki kitle çarpışmış, çatışmış da bundan şu netice çıkmış diye bir olay yok.

Alevi sorunu bugünlerde Türkiye'nin gündemine konulmak isteniliyor. Bu, çok yanlış bir şey olur. Raporlarda Alevi Temsilciler Meclisi'nden söz ediliyor. Alevi Temsilciler Meclisi olmamalı.

Irak'ın Kuzey Irak politikasına bizim teşhis koymamız gerekiyor. Şimdi Irak'ta Kürt devleti kurulabilir mi? Kürt devleti istikametinde adımlar atıldı ve önümüzde Kürt devleti ve Provide Comfort (PC) ilişkileri duruyor.

Kuzey Irak'ta yaptığımız askeri harekât dolayısıyla Amerikalılar başta olmak üzere Avrupalıların destek vermesi veya olaya ses çıkarmaması PC ile birlikte ortaya konuluyor. Koşul olarak konmuyor ama, 'Evet, biz sizin bu hareketinize destek veriyoruz, terörle mücadeledir ama PC olayını da akıldan çıkarmayın' gibi bir mesaj veriyorlar.

Bu nedenle PC hareketiyle Kürt devleti bağlantısını, Türkiye'nin önümüzdeki eylül, ekim aylarında Gümrük Birliği sorunuyla birleştirerek düşünmesinde yarar var."

124

"Havada daha fazla demokrat" sloganı tutmuş görünüyor. Bu kez Milliyet:

Güney Amerika gezisinin başladığı, THY'nın Kanarya Adaları'na doğru yol aldığı sırada, "Demirel, havalanınca yine değişti; her zamankinden daha fazla demokrat oldu" diye başlık atıyor.

Cumhurbaşkanı'nın "Tüm insan hakları benim vatandaşım tarafından da özgürce kullanılmalı. Ama tek başına bu yetmez. Kurul ve kurumlar, kendi kimliğini kazanmalı" biçimindeki sözlerinden sonra, şu yorum getiriliyor:

"Peki, Baba daha önce neredeydi, neden bunları daha önce söylemiyordu? Cumhurbaşkanı bu soruya da şu yanıtı veriyor: 'Kimseden oy istemiyorum. Bulunduğum makamda uzun vadeli düşünmeye mecburum.'"

Tabii bu sözlere gazetenin koyduğu başlık şu oluyor:

"Oy kaygısı olmayınca..."

Sabah yine hınzırlığı yapıyor:

"İyi tatiller."

125

Güney Amerika gezisi, Arjantin, Şili ve Brezilya'yı kapsadı.

Tam 14 gün sürdü.

Brezilya durağında Cumhurbaşkanı'nı ve heyeti taşıyan uçak havaalanında bir kaza yaptı, daha doğrusu bir kazaya kurban gitti. Kanadına çarptılar.

Zamanında yurda dönmedik. Uçağın tamirine çalışılıyordu. Başkent Brasilia'da otelde sıkıştık kaldık. Tabii sağı solu geziyorduk.

Başka bir uçak şirketinden kiralık bir uçakla dönme planları 'çok pahalı' olduğu gerekçesiyle uygun bulunmadı.

Demirel ve heyet Naoum Plaza otelinde kalıyorduk. Rio'ya uğrayacaktık, vazgeçildi.

Korumalardan biri geldi, Cumhurbaşkanı'nın oteldeki dairesinde beni beklediğini söyledi. Çıktım. Nazmiye Hanım'la oturuyorlardı.

Canı sıkılmış bir insanla karşılaştım.

Henüz Türkiye'den bir başka uçağın gelip Cumhurbaşkanı'nı alacağını ileten bir haber almamıştık.

"Niçin şöyle çıkıp gezmiyorsunuz? Hava güzel, bu yeni kent çok güzel, her taraf yeşillik" dedim.

"Uçak kaza yaptı, Cumhurbaşkanı gezmeye çıktı derler" dedi Demirel.

Bu kadar ince düşünüp bir otel odasına hapsolmak ne kadar anlamsızdı. Fakat ısrar etmedim.

"Ankara'dan aramadılar mı? Başbakan veya bakanlar?"

Öyle duygulu bir andı ki, dokunsam ağlayacak dedikleri kadar duyarlı bir an.

Yumuşak, ancak benim duyabileceğim bir sesle;

"Aramadılar" dedi Demirel.

Bir Cumhurbaşkanı, devletin başı, uçak arızası nedeniyle dünyanın bir ucunda bir otel odasında kapalı kalmış.

O devletin Başbakanı saat başı konuşacağı yerde, devletin başını aramıyor.

Doğrusu, çok sarsıldım.

Havadan sudan söz ettik. Ayrıldım.

Bir uçak gönderdiler. Fakat Brezilya'nın tropikal ormanları üzerinden geçerken pilot hatası yüzünden neredeyse düşecektik. Öyle sarsıldık. Cumhurbaşkanı gazetecilerle konuşurken başını vurdu ve yere çökmek zorunda kaldı.

Uçak sarsıntılarla irtifa yitirirken her yerden çığlıklar, dualar yükseliyordu.

Türbülansa girmişti uçak. Ormanlar üzerindeyken sık sık görülen bir olaymış. Ancak radarda görülebilirmiş. Bizim pilot uçağı

otomatiğe takmış. Türbülans vurduğu zaman metrelerce aşağıya yuvarlanmıştık.

Brezilya'dan maceralı bir yolculukla Ankara'ya döndük ve Demirel, 14 Nisan 1995 Cuma günüydü; ne yaptı, biliyor musunuz?

Muhafız Alayı Camii'nde cuma namazına gitti.

Günlük çalışma yaptı.

Programa MGK toplantısı koydu!

126

Gerçekten büyük olaydı: Cumhuriyet, başlıklarında olayı çok iyi anlatıyordu:

"Latin Amerika gezisinde ilk uçak yerde kaza yaptı; ikincisi Brezilya'da hava boşluğuna düştü:

Demirel ölümden döndü."

Cumhuriyet adına geziye katılan Aydın Engin'in kaleminden, işte dramatik anlar:

> Uçak düşüyor. Düşüş bitmiyor. Çığlıklar, ağlayanlar, yüksek sesle kelime-i şahadet getirenler, dua edenler, tekbir sesleri, yerlere yuvarlanan hostesler ve koltukların arasında yere çökmüş, sakin ama yüzü kireç gibi bembeyaz Süleyman Demirel. Bir eliyle bizim dizimizi kavramış, bir eliyle koruma polisine tutunmuş. O anda gazetecilik yok. Düşüyoruz. Bir rastlantı, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ile adeta birbirimize sarılmışız. Açıklaması zor bir düşünce kırıntısı: Bir Cumhurbaşkanı ile birlikte, yan yana değil, neredeyse sarmaş dolaş ölmek... Bir flaş parıltısı. Beyin, ölüme gidildiğini kavrayan organ, o anda onu da kaydediyor. Demirel'in hafif sırtını döndüğü öteki koltukta Milliyet'ten Burhan Eliş koltuğunun üstüne tünemiş habire deklanşöre basıyor. İnsan beyni çok tuhaf. Aynı anda pek çok olguyu birlikte izliyor, kaydediyor, değerlendiriyor ve yaşıyor. Düşüyoruz. "Demek ölüm böyle oluyormuş" diye düşünüyorsunuz. Aynı anda, siz farkında bile değilken deklanşöre basan foto muhabiri arkadaşınızı görüyorsunuz ve gene aynı anda önünüzde yere çökerek oturmuş birkaç santimetre ötedeki Demirel'in davranışlarını izliyorsu-

nuz ve hiçbir anı kaçırmadan hafızanıza kaydediyorsunuz. Gazetecilik içgüdüsü mü? Hayır. Bu budalaca bir mesleki övünme olur. Ama sonuç olarak içgüdüsel bir davranış yaptığınız.

Demirel'in âdetidir, gezilerde uçağı dolaşır, heresin elini tek tek sıkar ve "Uğurlar olsun" der... Maceralı Brezilya gezisinde iki günlük gergin bir bekleyişten sonra Türkiye'den özel olarak gelen Airbus 310 uçağına güçbela sığışarak havalandık. Kuzeydoğu yönüne tırmanarak uçuyoruz. Brezilya üstündeyiz. Saat 14.30 (Türkiye saati ile 20.30). Demirel bilinen "Uğurlar olsun" turuna çıktı. Herkes toparlandı. Gazetecilerin çoğunlukta olduğu arka bölüme geldi. Sıra bize geldi. Demirel "Uğurlar olsun" dedi. Biz "Sağolun efendim"... diyemedik. Dipten gelen güçlü bir darbeyle uçak yukarı doğru çekildi. Demirel yerinden sıçradı. Ayakları yerden kesildi. Bu kez ikinci ve birinciden çok çok daha güçlü bir darbe. Bu kez aşağıya doğru. Demirel dengesini yitirdi ve yere çöktü. Bir ayağımız onun altında kaldı. Anımsamıyoruz. O mu bize tutundu, biz mi ona. Düşüyoruz. Cumhurbaşkanı soğukkanlılığını koruyor. Çığlıklara, tekbir seslerine, ağlamalara sakin yanıtlar veriyor. Ama besbelli ki bizden ve anında yanıbaşında bitiveren koruma görevlisi başkomiserden başkasının duymadığı yanıtlar bunlar. "Sakin olun" diyor, "bir şey değil. Olur bunlar." Üçüncü bir darbe ve uçak hem yana hem aşağıya doğru bir kez daha savruluyor. Bu kez Demirel de sustu. Yüzü bembeyaz. Dudakları kıpırdıyor. Dua ediyor belki de. Burhan Eliş'in flaşı patlıyor. "Demek böyle ölünüyormuş" diye düşünüyoruz biz. Çığlıklar, tekbir sesleri. Dördüncü bir darbe daha. Uçaktan ürkütücü çatırtılar ve motorların paniği daha da artıran homurtusu...

Sonra ötekilerin yanında çocuk oyuncağı sayılacak sallantılar. Ama uçak dengesini buldu. Düşüş bitti. Hilafsız, kendini en çabuk toparlayan gene Demirel oldu. Güldü. Yüzü kireç gibi. Ama güldü. "Korkmayın arkadaşlar. Yok bir şey. Türkiye'ye gidiyoruz. Hep birlikte, Sakin olun."

Birkaç koruma polisi daha yetişti. Biz sağımızdaki genç gazeteci arkadaşı ileriye kaydırarak yerimizi Demirel'e verdik. Koruma görevlisi ile birlikte kaldırdık ve koltuğa oturttuk. Biri "Kemerini bağlayın" dedi. Çabalıyoruz. Uçak hâlâ sarsılıyor. Demirel kemerin üstüne oturmuş. Çığlıklar hâlâ dinmedi. Çığlık atmayan kimileri şimdi

yüksek sesle ağlıyor. Hangi kemeri, hangisinin ucuna taktık anımsamıyoruz. Ama sonuçta Demirel'in de kemeri bağlandı. Biri, yere düşmüş gözlüğünü getirdi. Demirel bir koruma görevlisine sakin bir sesle emir verdi: "Git hanımefendiye bak." Görevli ok gibi fırladı. Cumhurbaşkanı onu durdurdu: "Hemen dön, bana gel." Sarsıntılar gitgide yavaşlıyor. Yere düşmüş (ya da yatmış) hostesler ayağa kalkıyor ve ancak bir profesyonelin becerebileceği bir hünerle yüzlerine sakin birer gülücük oturtup, hâlâ ağlayan, hıçkıran yolcuları yatıştırıyorlar.

Koruma ok gibi döndü. "Hanımefendi iyi Sayın Cumhurbaşkanım", dedi, "gayet sakinmiş zaten." Cumhurbaşkanı Demirel değil, Nazmiye Demirel'in kocası Süleyman Demirel güldü. "Tahmin ettim. Eyi, eyi..." dedi.

Kalktı yerinden. İlkin boş bulunup ön tarafa, yerine doğru yöneldi. Ama yarım adım sonra geri döndü. Gene güldü. "Şu selamımızı bitirelim hele" dedi. Başladı kaldığı yerden "Uğurlar olsun" turunu tamamlamaya.

Sanıyoruz uçaktaki son panik kırıntısını da bu davranış sildi. Uçakta bir alkış koptu. Türkiye siyasal yaşamının tüm yelpazesini taşıyan uçak yolcuları hep birlikte alkışlıyorlar. Uçağın arkasında gazeteciler sardı çevresini. Biri sordu:

– O anda ne düşündünüz efendim? Ölümü düşündünüz mü?

Cumhurbaşkanı kendini iyiden iyiye toparlamış. Bilinen gülüşüyle yanıtladı:

– Hayır, dedi. Ölümü hiç düşünmedim. Nerede öleceksiniz, orada ölürsünüz.

Sonra da tuttu bir fıkra anlattı:

– Hani Azrail adama gelmiş haber vermiş. Canını alacağım senin demiş. Adam açmış ellerini Cenab-ı Allah'a dua etmiş. Bir rüzgâr estir de yarabbi beni Kafdağı'nın arkasına götür. Esmiş rüzgâr. Atmış adamı Kafdağı'nın arkasına. Adam bakmış Azrail orada bekliyor. Ben, demiş Azrail, senin canını burada alacaktım.

Doğrusu kimsede gülecek hal yoktu. Demirel turunu tamamladı ve yerine geçti.

Elle tutulur, gözle görülür hale gelmiş ölümün soluğu uzaklaştı. Yeniden gazeteciliğe döndük. İlkin uzman görüşleri derleyeceğiz.

Uçağı nöbetleşe kullanan pilotlardan ikisi birkaç sıra önümüzde oturuyorlar. Birine gittik. 2. Pilot Cemal Çakır son derece yatıştırıcı konuşuyor:

– O sırada ben de kokpitteydim (Cockpit: Pilot mahalli). Bu bir türbülans olayıdır. Yani dikey uzanan elektrik yüklü bir buluta girdik. Uçağa kayaya çarpmış etkisi yapar. Mühim değildir. İlkin yukarı fırlatıldık. En çok 20 metre. Sonra da iki kez 30 metre kadar aşağı düştük. Tehlike yoktu.

– Peki efendim bu elektrik yüklü bulut radardan görülemez miydi?

Yanıt bu kez epey duraksamalı:

– Evet. Görülebilir. Yani görülür. Ancak... Yani bu türbülans küçüktü. Radara yansımadı.

"Eh uzmandır. Bizden iyi bilir" deyip bir başka uzman aramaya başlıyoruz. Aynı anda ve nelerden ve nelerden sonra kaptan pilot Ata Özarda'nın hoparlörlerden sesi geliyor:

– Sayın Cumhurbaşkanım, Sayın Hanımefendi, değerli konuklarımız, deniz üstünde şakuli olarak uzanan (burada kimsenin anlayamadığı birkaç teknik sözcük daha kullandı) bir buluttan kaynaklandı. Deniz üstünde bu tür türbülans bulutları bulunur. Ancak biz...

Kimileri güldü, kimileri küfretti. Pilot deniz üstünden söz ediyordu ve uçak o sırada tropik ormanlarla kaplı Brezilya toprakları üzerindeydi ve denize, Atlas Okyanusu'na ulaşmak için daha 2.5 saat daha geçecekti.

Bir başka yolcu (ama uzman değil) pilotların açıklamalarını "tekzip" etti:

"Yahu kardeşim düşüş boyunca ben tam üç defa kelime-i şahadet getirdim. Hesap et bakalım. Üç kelime-i şahadet boyu düşülünce kaç metre düşülür."

Doğrusu bir düşüşün uzunluğunu kelime-i şahadetle ölçeceğimiz hiç aklımıza gelmemişti, ama doğrusu akla da epey uygundu. Nitekim daha sonra Cumhurbaşkanlığı özel doktorundan aktarılan bir bilgi geldi. Uçak "üç kelime-i şehadet" süresince tam 1.200 metre düşmüştü. İlk darbede ise 300 metre yukarı savrulmuştu. Ardından bir deniz subayı daha da teknik bilgiler aktardı.

Sorun türbülansı yaratan bulutu önceden radarla ya da çıplak

gözle görüp uçağı otomatik pilottan hemen çıkarmamaktan kaynaklanıyordu. Pilotlar ise alabildiğine yorgundu. Üç gün boyunca, ikram kamyonu çarptığı için bozulan Airbus 340 ile uğraşmışlardı. Nitekim, biz aynı uçakla Ankara'dan İstanbul'a dönerken önümüzde oturan ve gözleri yorgunluktan kan çanağına dönmüş bir kaptan pilot, "Valla beyim son 72 saat içinde 6 saat ya uyudum ya uyumadım" dedi.

Adını açıklamayacağımıza kesin söz verdiğimiz THY görevlisi ise şunları söyledi: "Aynı şiddette dördüncü ya da beşinci bir darbe daha yeseydik, ya yakıt deposu kurtulurdu, ya kanatlar kırılır, en azından çatlardı. Bu ise taş gibi yere düşmek demektir. Hepimize geçmiş olsun..."

Doğru, geçmiş olsun. Kaderde Latin Amerika'nın üç önemli ülkesini, Gardel'ın Arjantini'ni, Neruda'nın Şilisi'ni ve Amado'nun Brezilyası'nı görmek varmış diye seviniyorduk. Meğer bir de 10 metre yukarıda ölümün soluğunu saniyeler (ah o hiç bitmeyeceğe benzeyen saniyeler) boyu duymak da varmış. Bir de bunu Cumhurbaşkanı Demirel'le neredeyse sarmaş dolaş yaşamak varmış.

Demirel'in kaderinde ise ölümle yaşam arasında gidilip gelinen o ânı, bir sosyalistle yan yana, eli elinde, yüzü yüzünün hemen dibinde yaşamak varmış.

Bir de 14 saat süren zorlu, çok zorlu bir uçak yolculuğunun ardından artık parmakların daktilonun tuşlarında dolanmakta zorlandığı bir yorgunluk. Keyifli bir yorgunluk.

Beşinci Bölüm

YALNIZ ADAM

127

Güney Amerika notları:

Santiago'da (Şili) "Necdet'le görüştüm. Geziyi iki gün kısaltıyoruz. Rio'ya gitmeyeceğim. 'Neden önce kısaltmayı dikkate almadınız' derlerse 'Gereklilik burada ortaya çıktı' derim. Necdet, perşembe akşam saat 21.00'de MGK'yı toplantıya çağırdığımı duyuracak. Sadece kurul üyeleri katılacak" dedi.

MGK'yı toplaması iyi. Demirel'e şunları söyledim:

"Çiller ABD'ye gidiyor. Orada neler söyleyeceği, Clinton'a neler diyeceği belli olmaz. Oysa Kuzey Irak'tan çekilmemiz için durmadan bastırıyorlar. MGK, Kuzey Irak durumunu görüşüp politika saptamalı, politik reçeteyi Çiller ABD'ye gitmeden önce eline vermeli. Tansu Çiller bu politikanın dışına çıkıp bizi yapamayacağımız bir şeye bağlamamalı."

SD: "Orada ne söylerse söylesin bizi bağlamaz. Yanında Dışişleri Bakanı olacak. (Ama Turgut Özal'ın yanında Dışişleri Bakanı Ali Bozer vardı. Başkan'la görüşürken Bozer'i dışarda bıraktı.)

CA: "Dışişleri Bakanını yanına alır, ama yandaki odaya geçip Clinton'la başbaşa kalır."

SD: "Ben askerlere 5 şart söyledim. Onlara soracağım. Yapıldı mı, yapılmadı mı? Bu kadın öyle istediğini yapamaz."

Brezilya:

CA: "Uçak arızalı. Sormayı unutuyorum. Sizi hükümetten arayan oldu mu?"

SD: (Önüne baktı, üzgün bir sesle) "Hayır!"

CA: "Başlı başına terbiyesizlik, ayıp! Siz burada Süleyman Demirel değilsiniz. Devlet Başkanısınız. Hemen aramalı ve uçak göndermeliydiler. Ben basına bu rezilliği söylerim. Ve sizin Volkan'dan gelen önerileri geri çevirdiğinizi, küçük bir uçak kiralanarak ailenizle gitmeyi kabul etmediğinizi ve sadece 50 kişiyle yurda dönmeyi istemediğinizi, uçağın onarılmasını beklediğinizi söylerim. Fakat Çiller'in bu densizliği asla unutulamaz."

SD: "Kafalarda hâlâ bir Turgut Özal var."

CA: "Siz Özal'ın ne biçim bir adam olduğunu yazmamıza izin vermedikçe efsane sürer. Oğlunun, karısının, kızının sergilediği yaşam biçimi ortada. Yine de Özal övülüyor, göklere çıkarılıyor."

SD: "Bu adam (Özal) bana Kürt meselesinin çözümü için formüller söyledi. Böler ülkeyi diye reddettim."

CA: "Dönünce size şu Kürt sorunundaki rezaleti bildiğim kadar anlatayım, konuşalım."

SD: "Hani şu Ankara'da konuşacağımız konuyu burada konuşalım. Nasılsa vaktimiz var."

CA: "Bakın beyefendi: Kürt meselesini 'içimizdeki ihanet' körüklüyor. Herkes Kürtçü veya Kürt! Bunlar gelip size Türkiye'nin bütünlüğünü savunur görünüyorlar. (İsim vermedim, Demirel kim veya kimler olduğunu rahatlıkla tahmin edebilirdi.) Öyle konuşur ve isterseniz öyle notlar veriyorlar. Ancak arkanızı döndüğünüz zaman, yalnız kalınca Kürtçülük yapıyorlar.

Burada sefaretteki yemekte 35 yıldır buraya yerleşip kalmış, iş tutmuş bir adam geldi, kendisini 'Gaziantepli' diye takdim etti. Danışman ise kendi ilini söyleyerek yanıt verdi. 'Doğu'dan bilmem kim!

Ben de 'Hayır. Bu adam Türk ve Türkiyeli' dedim. Vahit Erdem dürüst bir insan. Kimlerin Kürtçülük yaptığını söylüyor konuşmalarımızda.

Siz sadece Özal'dan değil, bunlardan da kurtulmalısınız.

Buradaki buluşmalarımızda Atatürk'e, İnönü'ye, hatta ulusal savaşa karşı söylemedik söz bırakmıyorlar. Bir İkinci Cumhuriyetçilik lafıdır gidiyor. Ama, Kemalist olmak, Atatürkçülük adeta bir suç haline dönüşüyor bunların yanında. Siz bunlardan da kurtulmalısınız."

SD: (Dikkatle dinledi) "Fakat Atatürk milliyetçiliği de çok katıydı."

CA: "Evet, ama böylece bir ümmeti millet yapmayı başardı."

(Konu değişti)

CA: "MGK'nın toplanmasındaki yararları söylerken size, Türkiye'nin Kuzey Irak'la ilgili politikası olmadığını, bir planı bulunmadığını belirtmiştim.

Barzani, PKK'yı okşuyor. 'Bunların bir kısmı terörist, bir kısmı Kürt haklarını koruyor' demiş."

SD: "İşte buyrun."

CA: "Otoyollar davasında beraat kararı patladı. İstifa etmenizi isteyenler çıkıyor. Siz, bir dosyayı adalete vermişsiniz, yaptığınız bu, niçin istifa edeceksiniz?"

SD: "Üstelik, eğer istifa etmek gerekiyorsa Meclis Komisyonu, Yüce Divan için oy verenler de istifa etmeli, en son ben!"

CA: "Uçakta arkadaşlara bunları anlatayım, bir gün sonra yazarlar."

(Buenos Aires – Alverar Palace oteli)

Washington'dan Halbrooke'dan Erdal İnönü'ye gelen telsiz:

"Türkiye'nin PKK terörü ile mücadelesini 'anladıklarını', ancak Kuzey Irak'tan Türk askerinin çekileceği tarihi –gizli kalmak şartıyla– mutlaka kendilerine bildirilmesini istiyor. Kongreyi ancak böyle yatıştırabileceklerini gerekçe olarak öne sürüyor."

CA: "Vaziyet nedir efendim?"

SD: "İnönü, Cindoruk ve Çiller'le telefonla görüştüm."

CA: "Çiller size tarih verdi mi? ABD isteyince, Gümrük Birliği de söz konusu olunca, hemen tarih verebilir."

SD: "Hayır. Tarih söylemedi bana. Zaten benimle konuşmaya çekiniyor. Fazla bir şey söylemiyor. Ama anladım ki, biz Şili'de iken, iki gün sonra asker çekilecek. İlk olarak bir tugay çekilmeye başladı. Çiller, ABD'ye giderken etrafı yumuşatıyor güya.

Şimdi kamuoyu, elbette kadının peşinde. Bir şey yazmayacak ama halk Batı tazyikiyle askerin çekildiğini düşünecek."

CA: "O zaman niye yapıldı bu askeri hareket? Ne gerek vardı? Büyük bir operasyon diye öve öve bitiremediler."

128

Güney Amerika'dan dönerken, ANAP Genel Başkan Yardımcısı Ekrem Pakdemirli'nin (14 Nisan 1995 Cuma) ATV'de ve Show televizyonunda Cumhurbaşkanı'na hakaretler yağdıran demeci yayımlanıyor. İşte yayındaki sözleriyle Pakdemirli:

ATV

"Bu utancından dışarıya çıkamaması gereken kişi pişkin olarak şimdi Brezilya'dan ne diyor biliyor musunuz? 'Mahkeme akladı ben ne yapayım.' Elinin körü. Yalan söyleme, iftira atma, çamur atma. Bu kul hakkını Süleyman Demirel götüremez. Onun kızı da, yetiştirmesi de götüremez, yardakçıları da götüremezler. Bizden özür dilemezlerse, Ekrem Pakdemirli artı partinin bütün kademelerine götüreceğim. Cumhurbaşkanı olarak tanımayacağız onu. Çünkü yalancıdır, müfteridir eğer özür dilemiyorsa. Özür dilemezse, hayatında bir defa doğruyu söylemezse bizim Cumhurbaşkanımız değildir. Çankaya'daki şişmandır diyeceğiz, Çankaya'daki sakindir diyeceğiz."

SHOW TV

"Yeğenine sahip olamıyor adam, kendisi Başbakanken Halk Bankası'nı 4.5 milyon dolar dolandırdı. Önce çamur atacağına Halk Bankası müdürünün kulağını tutup 'Sen benim yeğene nasıl 4.5 milyon dolar verirsin' diye hesabını sorması lazımdır. İlk defa mı oluyor yeğenin tokatlaması? Bu utancından dışarıya çıkamaması gereken kişi, pişkin olarak şmdi Brezilya'dan ne diyor biliyor musunuz? 'Mahkeme akladı ben ne yapayım.' Elinin körü. Yalan söyleme, iftira atma, çamur atma. İki dosya çıkardık, ikisinden de adamlar içerde mi? Demek ki, hırsızlık, talan, yolsuzluk kimde? İşte bu idarede. İşte bir önceki sağlık bakanı, bir sonraki sağlık bakanına diyor ki; benim sağlık bakanım hırsızlık etti diyor, yolsuzluk yaptı diyor, kendileri söylüyorlar. Üç gündür getirtemiyoruz ordan, kalsın, kalsın oranın vatandaşı olsun, Brezilya vatandaşı olsun. Bak Allah bile onun kulağını çekti. Bin metre uçağı düşmüş, bir daha üç yüz metre. Kafasını da yukarı vurmuş, tavana vurmuş. Cumhurbaşkanı olarak tanıma-

yacağız onu. Çünkü yalancıdır, müfteridir eğer özür dilemiyorsa. Özür dilemezse, hayatında bir defa doğruyu söylemezse bizim Cumhurbaşkanımız değildir. Çankaya'daki şişmandır diyeceğiz, Çankaya'daki sakindir diyeceğiz."

129

Otoyol davasına yol açan, Başbakan Demirel'in hazırlattığı dosyalardı.

Yüce Divan kararını veren TBMM!

Ama, davanın beraatle sonuçlanması Demirel'e yeni bir cephe açılmasına neden oldu ve sonunda, Güney Amerika'dan döner dönmez, saldırılara yanıt veren bir açıklama yapıldı Köşk'ten:

"1991 senesi Türkiye'nin yolsuzluk iddiaları ile çalkalandığı bir yıldır. O tarihlerdeki ve daha sonraki günlerdeki gazetelere bakıldığı zaman, bu hususta ki haberleri ve şikâyetleri görmek mümkündür.

Halkımız bu hususta haklı olarak büyük hassasiyet göstermiştir. Yolsuzluklarla mücadele, halkın talepleri arasında en başta geleni olmuştur.

Halkımız; olayların üstüne varılmasını, –varsa– sanıklarının yargıya teslimini, –yoksa– Devletin ve kişilerin aklanmasını istemiştir.

1991 senesi seçimleri sonunda kurulan hükümet, bütün bu iddiaların üzerine varmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin hukuk sistemi gereğince, iddialar tahkik edilmiş, tahkik ve teftiş mercilerince ciddi görülenleri savcılıklara intikal ettirilmiş, savcılıkların takipsizlik kararı verdiği dosyalar kaldırılmış, dava açılmasını lüzum gördükleri konular da mahkemelere intikal ettirilmiştir. Mahkemelere intikal eden diğer konular gibi, bu konuların bir kısmı da beraat ile neticelenmiştir. Zira, 'mahkemelere intikal eden her konunun ceza ile neticelenmesi' diye bir durum yoktur.

Türkiye'de 1969-1991 yılları arasında 386 km. otoyol yapılmışken,

Sadece 1992 yılında 371 km.
1993 yılında 313 km.
1994 yılında 100 km.

otoyol yapılmış, halen de 464 km. otoyolun yapılmasına devam edilmektedir.

Otoyollar yapımı ile ilgili de yolsuzluk iddiaları olmuştur. Bunlar da diğer iddialar gibi tetkik ve tahkik edilmiştir.

Teftiş heyetlerince ciddi bulunan iddialar savcılıklar yolu ile yargıya intikal ettirilmiştir. Ancak, muhatapları Yüce Divan'da muhakeme edilebilecek dosyalar, Adalet Bakanlığı'na, oradan da Meclis'e sevkedilmek üzere Başbakanlığa gönderilmiştir

Başbakanlık, konuyu Meclis'e intikal ettirmiştir.

Meclis'in ilgili komisyonu meseleyi tetkik etmiş, savcının talebini ciddi bularak, durumu Meclis Genel Kurulu'nun kararına arz etmiştir. Meclis Genel Kurulu, konuyu müzakere etmiş ve adı geçen Bakanları Yüce Divan'a sevketmiştir.

Yüce Divan görevini Anayasa Mahkemesi yapmaktadır. Davacı Devlettir. Devlet adına Cumhuriyet Başsavcısı konunun takipçisidir.

Bütün bu muamelelerin içerisinde Cumhurbaşkanlığı ve kim olursa olsun, Cumhurbaşkanı yoktur.

Bugün Cumhurbaşkanı olan ben, tabii o gün Başbakandım. Ben Başbakan olarak o gün görevimi yaptım.

Bu dosyanın teftiş ve tahkiki, savcılığa, Meclis'e intikali ve daha sonra Yüce Divan'a kadar ulaşması esnasında Başbakan olan benim. Bu benim görevim icabıydı.

Şimdi olayın üzerinden 3 sene geçmiş ve dava 4 muhalif oya karşı beraat ile neticelenmiştir.

Bana atfedilen kusur nedir?

Yolsuzluk iddiası üstüne varmam ve onun yargının eline kadar ulaşmasını sağlamam mı?

'Yüce Divan'da konu beraat ile neticelenirse' diye kaygıya düşüp, 'illaki bunu ceza ile neticelendirin' demem mümkün müydü? Veya bu kadar derecattan geçmiş bir dosyayı, 'belki beraat ile neticelenir, sonradan laf ederler' diyerek hasıraltı mı etmem lazımdı? Bu mümkün müydü?

Yolsuzluklarla mücadelede ceza vermek bana ait olmadığına göre ve hukukun hâkim olduğu bir ülkede, karar mahkemeye ait bulunduğuna göre, mahkemenin ne karar vereceği de benim elimde olmadığına göre tartışılan nedir?

Benden beklenen hukuk devletinin kuralları içerisinde yolsuzluklarla mücadeleydi. Onu yaptım. Ondan dolayı kusurlu bulunacağım hiç aklımdan geçmemiştir. Zira, hem yolsuzluklardan şikâyetçi olunması, hem de bunun takibinden rahatsız olunması gibi bir duruma hiç ihtimal vermedim.

Polemiklere katılamam. Kimse ile bugün görmekte olduğum hizmeti zedeleyecek bir tartışmaya da girmem. Haddi aşan beyanlar karşısında gereğinin adli mercilere başvurularak yapılacağı tabiidir."

130

"MGK'da askerlere şu soruyu sordum" dedi Demirel. Güney Amerika'dan henüz dönmüştük. Cumhurbaşkanı MGK ile ilgili bilgiler verdi:

"'Kuzey Irak'tan çekiliyorsunuz. Bu geri çekilme dış baskılar sonucu mu yoksa görev sona erdiği için mi?'

Cevap şu oldu: 'Görev bittikçe çekileceğiz. Baskılar sonucu alınmış bir karar değildir.'

Soru: 'Pekâlâ, baskı sonucu değildir geri çekilme derken, sorulduğunda hükümet ve ordu aynı cevabı verecek mi?'

Genelkurmay Başkanı ve hükümet 'Evet' dediler.

'Ne zaman bitecek geri çekilme?'

Cevap verdiler: '15 Mayısta! Ama askerler kimseye tarih verilmesini istemiyorlar.'

Buraları temizlemişler. 500'e yakın ölü. Silahtan arındırmışlar. Bunlar doğru. Soru: 'Ya yeniden buraları silah deposu halini alırsa?'

Genelkurmay Başkanı'nın cevabı: 'Yine gireriz.'

Soru: 'Ya artık izin vermezse ABD?'

Cevap: 'Vermesin. Yine gireriz!'

Çiller, ABD Başkanı ile görüşecek. Başbaşa kaldığımız zaman

'Amerika'da ne yapacaksınız?' diye sordum. Clinton'la görüşeceğini, IMF ile konuşacağını, bir de Boston'da bir toplantıya katılacağını söyledi. Dokuz gün. Ona kimse '9 gün niye kalıyorsun?' diye sormuyor. Güney Amerika'da görev yaptık. Ayaklarım şişti. Kendimi övmek için söylemiyorum. Oradaki adamların konuşmalardan sonra bana bakışları değişti. 'Anayasa Mahkemesi üzerine tartışma var mı?' diye sordum. 'Var' dediler. Buradaki kadar. Yüce Divan! 3-4 niye muhalif? Başkan, 'Üyelerin büyük kısmı idareden geliyor' diyor. 'Böyle suçlara ceza vermek istemiyorlar,' diyor. Çünkü, başlarından geçiyor böyle olaylar.

Clinton'a 'Irak'tan çıkacağız, gerekirse yine gireriz,' diyecek. Gireriz desin bakalım, ABD izin verecek mi?

Bu kadın askerlerle aynı ağzı kullanıyor.

Genelkurmay Başkanı da 'Gerekirse gireriz,' demişti.

Ben askerlere '5 nokta söylemiştim size, bunlar yerine getirildi mi?' diye sordum. 'Evet' dediler. Askerler Irak'ta kalmayı istemiyorlar. 'Vietnam orası, bataklık' diyorlar. Oysa ben 'Sınır dağlarında mı yoksa ovada başlarsa mı mücadele sona erer?' dedim. Ova, Irak'ın kuzeyinde. 2800 metrede mücadeleyi nasıl bitireceksin?

Ben Kuzey Irak'ta kalınmasına, hiç değilse belirli bir süre kalınmasına yanlıyım.

Ama, askerler istemiyor.

Ben geldim ve olaya el koydum. İşimi yaptım MGK'da.

Pakdemirli? Biz bunların elinden iktidarı aldık. Dava edeceğim. Makama hakarete Cumhuriyet Savcıları bakar. Ben avukatıma gereken talimatı vereceğim ve bu, kişisel bir dava olacak.

Bir de Yüce Divan kararları için bir-iki sayfalık bir açıklama yapacağım. (Yaptı) Yolsuzlukların üzerine gidilmesi istenilmiyor muydu?

Biz yolsuzlukların bini bir paraya iken iktidara geldik. Verdik hepsini adliyeye. Dava dosyası Meclis'e geldi, dokunulmazlıklar kalktı.

Ben Yunan Başbakanı Mitsotakis'e sordum: 'Koskatas davası niye beraatle sonuçlandı?' Bana şöyle dedi:

'İyi izleyemedik davayı.'"

Ama, Demirel otoyol davasının beraatle sonuçlanmasını izliyor.

(16 Nisan 1995 Pazar) Güney Amerika gezisinin yorgunluğunu hâlâ üzerimden atamadım. Öğle üzeri yataktan kalkabildim. Demirel, haklı olarak "Hâlâ saati yakalayamadım" diyor, ama çalışıyor da.

ANAP lideri otoyolla başlayan sert tartışmalara değinen bir demeç verdi:

"Bir hesaplaşmadan biz bir şey kaybetmeyiz. Bazı arkadaşlarımızın duygusal olarak belki ileri götürdükleri eleştirilerden etkilenirse, Sayın Demirel'in demokrasi kahramanlığı gölgelenir" diyor.

Pazar günü; Yılmaz, Demirel'in Yüce Divan'a gönderdiği, ama beraat eden ANAP'lılardan 'af dilemesini' istiyor.

Demirel, "Görevimi yaptım, niçin af dileyeceğim?" diyor:

"Yolsuzluğu ben icat etmedim. Aldım, takip ettim. Çeşitli kademelerden geçti ve nihayet sonuç bu. Neden ben sorumlu olayım?" diye direniyor.

Ama, karar gerekçesinde 'davanın siyasi olduğu' yazılıymış. Demirel, dinledikten sonra, bu bilgiyi değerlendirdi:

"UBA'dan bir haber geldi. Karara beraat imzası veren Yüce Divan üyelerini Anayasa Mahkemesi'ne Turgut Özal atamış. İyi mi?" dedi.

Çiller ise o sırada New York'ta. Fakat, Hürriyet'in manşeti Çiller'i rahatsız edici içerikte, şöyle:

"Limuzinli tatil:

Başbakan Çiller'in Amerika gezisi, bir günlük Washington bölümü dışında tamamen tatil ağırlıklı. Başbakan ve beraberindekilerin New York'ta gezmeleri için, her birinin saati 57 dolardan 18 limuzin kiralandı.

Çiller'in üç gün kalacağı New York'ta oda fiyatları 200-500 dolar arasında değişiyor. Waldorf Astoria otelinde Çiller ve beraberindekiler için 100'den fazla oda tutuldu."

Başbakanlık, yayımlandığı gün haberi yalanladı:

"Başbakan, ABD'ye tatile değil, çok önemli görüşmeler ve temaslarda bulunmak üzere gitmiştir. Başbakan ve heyet üyeleri için

otomobil kiralanması ve TC'ye yakışır bir otelde konaklanması kadar doğal bir şey olamaz."

Oysa Çiller'in 9 gün sürecek gezide ancak bir tek günü; Clinton ve kimi bakanlarla görüşmeye ayrılmıştı. Diğer günlerde 'çok önemli görüşmeler ve temaslarda' bulunması söz konusu değildi.

Başbakanlığın yalanlaması ne yalanlamaydı ama!

132

Basın, Demirel'e tam cephe. Durmadan eleştiriyor. Hele otoyol davasında ANAP'lıların beraat etmesinden sonra... Hele Milliyet'teki Bilâ'nın haberi:

"Demirel, Özal'ın bakanları Safa Giray'la Cengiz Altınkaya'yı otoyolları Karayolları'na yaptırmak yerine, Kamu Ortaklığı İdaresi adına Karayolları'na yaptırmakla suçlamış ve Yüce Divan'a göndermişti. Çünkü Demirel'e göre Karayolları İhale Kanunu yerine KOİ'nin ihale yönetmeliğini kullanmak suçtu!"

Bilâ şöyle sürdürüyordu bu saptamayı:

"ANAP'lı Bayındırlık Bakanları Yüce Divan'da beraat ettiler...

İyi ki beraat ettiler.

Çünkü aynı suçu Demirel'in de işlediği ortaya çıktı. Cumhurbaşkanı Demirel'in, Başbakanlık döneminde 27.4.1993 tarihinde aynı kararı aldığı ve Bayındırlık Bakanı'na aynı imkânı sağladığı ortaya çıktı."

Üstelik bir başka ve önemli sav daha vardı ortada:

"Dava siyasal amaçlarla açılmıştı."

Soran olursa bu savı nasıl karşılayacaktık?

Demirel, "Yüce Divan'ın gerekçeli kararını bekleyeceğimizi" söylememi istedi.

Ama, otoyol olayı bir türlü yatışmıyordu.

Bir de Fikret Bilâ'nın ortaya koyduğu 'durum' vardı: .

"Necdet'e söyledim. Bu olayın aslı faslı nedir, araştırıyor" dedi Demirel.

Fakat Demirel hayli neşeliydi (17 Nisan 1995 Pazartesi):

"Eğer gerekçede Yüce Divan'a gönderilme olayına 'siyasi' deniliyorsa, mahkeme üyeleri 'taraf' olmuş olur. Üyelerin Turgut Özal tarafından tayin edilmesinden belli."

Demirel'in isteği üzerine gazetecilere 'gerekçeyi gördükten sonra gerekirse bir açıklama yapılacağını' bildirdim, ama Güngör Mengi, hâlâ çok sertti:

"Meydanlarda 'Koskatos dosyaları elimizde' diye durmadan bağırdı. Sonra Meclis'ten Yüce Divan kararını geçirdi. 'Yolsuzlukların üzeri yalancı örtülerle örtülmemeli' diye konuştu. Şimdi ise..." diye ağır söylemlerde bulunuyordu.

Akşamüzeriydi. Birden Emel Hanım aradı, çağırdı, gittim. Çok meraklanmıştım. Zira Demirel telefonu almış ve bana "Pandomim var" demişti.

Cumhurbaşkanı heyecanlı görünüyordu:

"Sakın yarına kadar kimseye bir şey söyleme" diye başladı:

"Otoyol komisyonu yarın bir basın toplantısı yapacak. Yüce Divan kararının 7 üyenin ittifakı ile alındığını açıklayacak ve Meclis'ten de 340 oyla geçtiğini... Bu oyların içinde sadece 180 DYP oyu var.

Daha önemlisi şu:

Bu araştırma önergesi SHP'li İzmir Milletvekili Veli Uyar imzasıyla verilmiş. Otoyollarla ilgili. Komisyon toplanmış, çalışmış ve kararı Meclis'e göndermiş."

Gülünecek şeydi. Günlerdir DYP'yi ve Demirel'i haksız ve boş yere Yüce Divan açtırmakla suçlayanlar da kararın içindeydiler.

CA: "Yani Meclis'e dosyayı gönderen hükümet başkanı olarak siz değilsiniz?"

SD: (Neşeli gülümsemelerle) "Evet, ben değilim! Komisyon! Komisyon Başkanı biraz önce buradaydı ve bunları anlattı."

133

Bir gün sonra:

Demirel, bana "Hepimiz yorulduk" dedikten sonra bir itirafta bulundu:

"Ben de dosyayı biz gönderdik sanıyordum ve ona göre demeçler verdim."

Sonra, başını salladı, "Neyse" dedi.

Artık sıra bir açıklama yapmaya gelmişti. Metni dikte ettirdi Emel Hanım'a. Okuttu, düzeltmeler yaptı. Pakdemirli'ye dava açacak mıydı?

"Avukatlar çalışıyor. Artık bu davadan kaçamayız" dedi.

Eve geldim, ama otoyol çalışmaları bitmiyor. Hem Meclis tutanağı, hem de Köşk'ten çıkacak açıklama.

Ama Demirel, böylece 'İki ANAP'lı Bakanı Yüce Divan'a göndermemiş oluyor ve Pakdemirli'nin ağır ithamları, pek çok sav boşlukta kalıyor'du.

Devletin üst katlarındaki bir tartışmanın nasıl geliştiğini ve Köşk'ün haklılığını kamuoyuna nasıl duyurduğunu göstermesi açısından, (18 Nisan 1995) Cumhurbaşkanlığı açıklaması ilginç:

"Anayasa Mahkemesi tarafından 12 Nisan 1995 tarihinde karara bağlanan 'Otoyollar davası' ile ilgili olarak sürdürülen tartışmanın, olayın mahiyeti bihinmeden yapıldığı anlaşılmaktadır.

Olayın cereyan şekli kısaca şöyledir:

İzmir Milletvekili Sayın Veli Aksoy ve 45 arkadaşının Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne vermiş bulundukları 21 Ocak 1992 tarihli, 1989 tarihindeki 48. Hükümet hakkında soruşturma önergesi Meclis tarafından muameleye konmuş, 18 Şubat 1992 tarihinde soruşturma önergesi konuşulmuş, soruşturma açılması ve Soruşturma Komisyonu kurulması kararlaştırılmıştır.

Meclis İç Tüzüğüne göre, 28.4.1992 tarihli Meclis kararı ile 'Soruşturma Komisyonu' kurulmuştur.

Soruşturma Komisyonu'nun hazırladığı rapor 20 Ocak 1993 tarihinde Meclis Genel Kurulunda görüşülmüş ve oylanmıştır.

Hükümetin tümünün Yüce Divan'a sevki ile ilgili oylamaya 339 üye katılmış, bu talep 29'a karşı –benim de dahil olduğum– 307 oy ile rededilmiş, 3 üye de çekimser kalmıştır.

Bayındırlık ve İskan eski Bakanı İsmail Safa Giray'ın Yüce Divan'a sevki ile ilgili oylamaya;

340 üye katılmış,

Bayındırlık ve İskan eski Bakanı Cengiz Altınkaya'nın Yüce Divan'a sevki ile ilgili oylamaya;

339 üye katılmış

89 red

1 çekimser

1 geçersiz oya karşı

253 oy ile bu talep kabul edilmiştir.

Özetlemek gerekirse, 2 Bakan'a Yüce Divan yolu; Sayın Veli Aksoy ve arkadaşlarının verdiği Meclis Soruşturma Önergesi ile açılmış, başında bulunduğum hükümet tarafından Meclis'e bu konuda hiçbir başvuruda bulunulmamıştır.

Kaldı ki; daha evvelce yaptığım beyanlarda da söylediğim gibi, 1991 seçimleri sonrasında kurulan hükümet, yolsuzluklarla mücadeleyi en önemli görev saymış, olayların üzerine hassasiyetle varmıştır.

Hükümet başkanı olarak bundan dolayı beni kimsenin eleştirebileceğini sanmıyorum.

Geçmişte siyasi hesaplaşmalar yeterli ölçüde yapılmamış mıdır ki, bunlar bugüne taşınıyor?

Bu tartışmaların siyasi ve sosyal bir yararı olduğunu da sanmıyorum.

Cumhurbaşkanlığı makamının hangi sebeple olursa olsun insafsız ve dayanağı olmayan suçlamalarla zedelenmesine kamu vicdanının razı olacağını sanmıyorum."

134

Zaman zaman, devletin, siyasetin ne kadar boş tartışmalarla uğraştığı böylece ortaya çıkıyordu.

Sonuç ne olursa olsun Türk siyasetine başka türlü yansıyordu:

Örneğin Günaydın şöyle bir başlık kullanmıştı:

"Otoyol davasının getirdiği sonuç, Yılmaz'ın hırçınlaşmasına sebep oldu.

ANAP'ta Demirel kini."

Bu başlıklara, hatta gerçeği yansıtsa bu haberlere kulak asmamak gerekiyordu.

Otoyol davasıyla 1995'te Demirel'e 'kin tutan' Mesut Yılmaz, 28 Şubattan sonra hükümet olduğu aylarda aynı Demirel'le 'çok sıkı muhabbet içine' girecekti.

O kadar ki, Şubat 1999'da, "Demirel'in görev süresini bir 7 yıl daha uzatmayı öneren Ecevit'le aynı 'kanaatte' olduğunu" söyleyecek kadar, Demirel hayranlığı sergileyecekti!

Bir yandan da Cumhurbaşkanı olabilmek için 'Demirel'e karşı' hazırlık içindeydi.

135

Evet, bunlar Türk siyasetinin cilveleriydi.

Hep turfanda, hep değişken!

Akşamüzeri (18 Nisan 1995). Kısa bir görüşme için beraberdik.

"Dört saattir telefona cevap veriyorum. Yazıları okuyorum. Daha Güney Amerika kâğıtlarını veremedim Emel'e. Yarabbi, telefon, kâğıtlar... Sel gibi" diyordu.

Mesut Yılmaz, baskılara karşın; "Cumhurbaşkanı'na boykot, protesto olamayacağını" söylemişti. Yani, Demirel'in Özal'a yaptıklarını yapmayı öneren ANAP'lılara karşı.

"Bence önemli bir davranış" dedim Demirel'e: "Bunlar Turgut Özal'a yapılanları şimdi size uygulamak istiyorlar. Belki de boykot istekleri bu nedenle."

Demirel, "O zaman 'Neden boykot' diye sorarız" dedi.

Koridordayız, yürürken; "Bizim kelime hazinelerimizi açtırmasınlar. Biliriz küfürle konuşmayı" dedi Demirel.

Fakat, televizyonlarda Demirel'e karşı saldırı sürüyordu.

Mesut Yılmaz, Cumhurbaşkanı'nın beraatlardan sonra ANAP'tan özür dilemesinde direniyordu. Fakat gerektiğinde Çankaya'ya çıkacağını da sözlerine ekliyordu.

Otoyol davası bir anda Çankaya sorunu haline dönüşmüştü ya da dönüşmek istidadındaydı.

Tabii, Pakdemirli'den gelen demeç hayli eğlenceliydi:

"Ben Demirel'e hakaret etmedim. Demirel'in Özal'a söylediği sözleri tekrarladım" diyordu.

Bu savunu; Pakdemirli'nin mahkemede hüküm giymemesine yardım etmedi.

136

ABD'nin aklı, kuşku yok, Refah iktidarıyla Türkiye'ye köktendinci bir rejimin egemen olup olmayacağı sorusuna takılıydı.

(19 Nisan 1995) Gazeteler, ABD basınının, "Refah iş başına gelir mi?" sorusunu yönelttiğini, Türk Başbakanı'nın bu soruya, "Tek başına gelirse ordu müdahale eder" diye yanıt verdiğini yazıyordu.

Demirel, İstanbul'daydı. Günlerden cumartesi.

"Mesut Yılmaz, '1991'de seçimleri bize Demirel kaybettirdi' demiş" dedim Cumhurbaşkanı'na.

(Daha ağır bir sözcükle yanıt vermeye başladı ama hafifletelim) "Aklına şaşayım" diye karşıladı bu sözümü:

"Yeni mi anlamış?"

Yılmaz'la Pakdemirli'nin son demeçlerini önemsemiyor: "Dört yıl öncesine gidiyor. Yeğeni de (Yahya'yı) karıştırmış. Eski hikâyeler..."

Medyaya iktidarın sağladığı maddi olanaklar bir ara söyleşilere konu oldu.

Gazetelere Merkez Bankası'ndaki kur farkları fonundan para aktarıldığı söylentileri dolaşıyordu. Demirel;

"Olmaz. Merkez Bankası'nın elinde para veya kredi verecek bir olanak yok" dedikten sonra;

"Şöyle yapıyorlar" diye konuştu:

"THY'dan 760-770 milyar, Emlak ve Halk Bankalarından bir o kadar ilan parası..."

CA: "İki trilyonu buluyor."

SD: "Evet. Bu kaynağı kullanıyorlar."

Washington'dan da Clinton-Çiller görüşmesine ilişkin bilgiler gelmeye başladı:

Başkan Clinton: "Kuzey Irak operasyonu ile ilgili olarak Türkiye'nin iyi niyetinden kuşkum yok."

Dışişleri Bakanı Christopher: "Türkiye hukuki açıdan haklı."

Savunma Bakanı Perry: "Soğuk savaş sonrası Türkiye'nin önemi azalmadı. Aksine arttı."

Çiller ise, Türk askerlerinin Irak'tan çekilmesine çok az süre kaldığını belirtti, ama tarih vermedi.

137

"Refah iktidara gelirse ordu müdahale eder."

Çiller'in ABD'deki bu cümlesi ortalığı karıştırıyor. Kuşkusuz, ilk ve ivedi yanıt Necmettin Erbakan'dan geliyor:

"Refah gelirse ordu sevinir!"

Bülent Ecevit ise, "Türkiye için, bir Başbakanın yabancılarla böyle konuşması kadar kötü tanıtım olamaz" diyor.

Ve ekliyor: "Eğer Çiller Washington'da gerçekten böyle şeyler söylüyorsa, rejimi bizzat kendisi tehlikeye düşürüyor demektir. Üstelik bu, demokrasimizi ve Türkiye'yi kötülemek demektir.

Refah Partisi'ni ben de rejim için bir tehlike olarak görüyorum ama Türkiye bu tehlikeyi demokrasiden asla sapmaksızın önleyebilecek güçtedir. Türkiye bir Cezayir değildir ve olmayacaktır. Laiklikten en büyük ödünlerin askeri müdahale dönemlerinde verildiği de unutulmamalıdır."

ANAP lideri Yılmaz ise, Çiller'in "Amerika'da çam devirmeye devam ettiğini" söylüyor.

CHP Genel Sekreteri Adnan Keskin, "Hangi gerekçeyle olursa olsun bir askeri darbeyi savunmanın mantığı yoktur" diye tartışmaya katılıyor.

Erbakan açıklamalarını daha sonra genişletiyor:

"Bir ülkenin Başbakanı böyle bir açıklama yapar mı? Allah şuur versin, Allah islah etsin. Sayın Çiller'e hatırlatıyorum. Ordumu-

zun mensuplarının oturduğu lojmanlardaki sandıklara gidip baksın. Hepsinde Refah birinci parti."

(Daha sonraki gün TSK, lojmanlardaki sandıklarda Refah'ın birinci parti olmadığını –inceleme sonucu– açıkladı.)

Çiller'in şimdiye kadar ABD'yi RP'yle korkuttuğunu anımsatan Erbakan, sözlerini sürdürüyor:

"Şimdi gördü ki, Amerikalılar onların yapamadığını bizim yapacağımızı anladılar. Şimdi de Amerika'yı ordumuzla korkutmaya çalışıyor. Refah'la yatıyor, Refah'la kalkıyor."

138

Milli Egemenlik Kurultayı'nda konuştu Demirel. Fakat, Mesut Yılmaz bu toplantıya katılmadı. Basın ise, Yılmaz'ın bu davranışını Demirel'i protesto diye yorumladı.

SD: "Medya bizi karşı karşıya getirmek istiyor, neden?"

CA: "Haber, çarpıcı haber."

SD: "Medya beni hükümetle de karşı karşıya getirmek istiyor. (Durdu.)

Ben büyük hedefim!"

(Pakdemirli'ye davayı açıyor. Hakaret davası. Siyasal bir yönü olmamasına özen gösteriyor.)

CA: "Çiller, Safa Giray'la Cengiz Bey'e 'Geçmiş olsun,' demiş."

(Hayret etti, öfkelendi gibi ve not aldı.)

SD: "Ben ona bunu sorarım."

CA: "Bir dedikodu dolaşıyor piyasada. 'Çiller Cumhurbaşkanı olmaya hazırlanıyor,' diyorlar."

SD: (Alaylı bir sesle) "Peki nasıl olacak?"

CA: "1996'da yine iktidar. 5 yıl. 2004'te dönem tamamlanıyor. Sizin görev süreniz ise 2000'de bitiyor."

SD: "Dur bakalım. 1996 seçimlerinde bakalım ne olacak? Milletvekili seçilmesi bile mümkün görünmüyor." (Esin'e söyledim; "Yıl uğursuzun" dedi.)

CA: "Haber bugün bir gazetede vardı. Özer'e sormuşlar. 'Bu yarışa girerse desteklerim' demiş. İkinci bir gelişme ise, ANAP'tan.

Yaşar Okuyan koridorda gazetecilere 'Baba 1991 seçimlerinde Özal'a vurarak bize seçim kaybettirdi. Çiller'e vurarak puan kaybediyoruz. Biz de Baba'ya vurarak DYP'yi indireceğiz' demiş."

SD: "Geçmişi karıştırıyorlar. Dört yıl geri. Bıraksınlar geçmişi. İki yıllık Cumhurbaşkanlığımda saptadıkları bir hata varsa onu söylesinler."

CA: "Mehmet Seven ANAP'lı. Bir sürü önerge vermiş. Semra Hanım'ın arsalarını soruyor. Cevap almış. Semra Hanım 7 milyar 600 milyonluk bir villa almış. İlginç tarafı şu: ANAP'lılar Semra Hanım'ın arsalarıyla meşgul!"

SD: "İlginç!"

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Şadan Tuzcu, diyor ki:

"Başbakan Çiller'in kalbi, gönlü her şeyi Cumhurbaşkanlığı makamında."

139

ANAP'ın Çankaya'yı boykot edeceği günlerdir konuşuluyor.

Böyle bir boykot 'fena olur.'

26 Nisana Yılmaz'ın Köşk'e çıkması programlandı.

SD: "Bakalım gelecek mi?

Birkaç gün geçsin, buradan bir açıklama yapalım. Pakdemirli olayının siyasal yanı olmadığını gösteren 5 milyarlık davanın bir hakaret davası olduğunu açıklayalım. 'Çankaya'nın siyasetle ilgisi yoktur,' diyelim."

(Doğrusu iyi olacaktı böyle bir açıklama.)

CA: "Hükümet Ermenistan'a hava koridoru açıyor. Washington'da söylemiş."

SD: "Bunda haklı. Biz kapatıyoruz. Ermeni uçakları Azeri topraklarından uçarak Orta Asya'ya, yine Azerbaycan'dan Türkiye üzerinden uçuyorlar."

CA: "Ya biz? Türk sınırlarının korunmasını iki Kürt'e, Barzani ile Talabani'ye bırakıyoruz. Amerika'da söylemiş."

SD: "İki Kürt liderine inanmak zor. Nihayet bunlar Kürt. PKK'yla ne ölçüde savaşırlar? Barzani ile Talabani'ye sınırda güven

sağlama görevi vermemize İran çok bozuluyor."

CA: "Türkmenlerden bugün bir açıklama vardı. 'Kürtlerle Türk heyeti konuşuyor, bize uğramıyor' diyorlar. Türkmenleri kullanamaz mıyız Kuzey Irak'ta?"

SD: "Türkmenler bölünmüş. Biraraya gelemiyorlar. Birleşmeleri mümkün değil. Araplar (Bağdat) bu işi iyi çözmüş. Yani dağıtmış Türkmenleri."

CA: "Ya Kenan Evren'in açıklamasına ne diyorsunuz? 'Güneydoğu'yu koparırlar bizden. Ben görmem (80 yaşında) ama siz görürsünüz' diyor gazeteciye."

SD: "Evren çıldırmış!"

CA: "Köktendinciliğe karşı darbeden de söz etmiş. Bu da iki."

SD: "Evren çıldırmış olmalı. Ben Başbakanken buna yakın bir şey söylemişti bana. Hemen susturdum ve konuşmadım bu konuyu. Amerika'daki, Clinton'ı memnun etmek için her şeyi verir."

CA: (Güldü.) "Evet, her şeyi.

Çiller, Clinton'a Kuzey Irak sorununu 'Birlikte çözelim' önerisinde bulunmuş."

SD: "Dün Genelkurmay Başkanı'na 'Kuzey Irak'tan dış baskıların zoruyla mı çıkıyorsunuz?' diye sorduğumda 'Hayır' dedi, 'Kuzey Irak'ta işimizi yaptık, az bir şey kaldı. Çıkacağız' dedi."

CA: "Zaten Dışişleri, Çiller'in Clinton'a böyle bir şey söylemediğini açıkladı."

SD: "Ben bu kadına ABD'ye giderken bir fırsatını bulup 'Kuzey Irak'ta kalalım' demesini söyledim."

CA: "Clinton'a bunu söyledi mi acaba?"

SD: "Söyleyemedi. Bu kadının Amerikalıların gözüne girmekten, buradaki sağlam adamları olduğunu kanıtlamaktan başka bir düşüncesi yok!"

140

ABD'den dönen Çiller'in de katılımıyla toplanan MGK'dan sonra (24 Nisan 1995) çeşitli konular arasında; Başbakan'ın Clinton'la başbaşa geçen 10 dakikasını sordum.

SD: "10 dakikada görüşülen her şeyi anlatmadı ama, sadece kurul üyelerinin bulunduğu sınırlı oturumda; Clinton'a Kuzey Irak'ta –hudut tashihatı– (düzeltmesi) yapmayı önermiş. Clinton, 'Bizim için sorun değil. Ancak –ötekiler– ne der, bilemem' demiş."

CA: "Bu önemli. Yani Kuzey Irak'taki dağlardan ovaya kadar inecek."

SD: "Evet, ovaya kadar inen ve inecek kadar hudut tashihatı!"

CA: "Tabii Clinton'ın 'ötekiler' dediği; Alman, Fransız ve İngilizler... 'Ne derler' bilemiyor."

SD: "Bu, benim Çiller'e, Amerika'ya gitmeden önce Clinton'a sormasını veya söylemesini istediğim şey."

CA: "Demek sizin önerinizi Clinton'a götürmüş."

SD: "Öyle söylüyor. Ama, ben inanmıyorum. Yanlış anlama, Clinton'a böyle söylediğine inanmıyorum."

CA: "Bugün MGK'da –televizyonların verdiğine göre– demokratikleşme konuşulmuş?"

SD: "Yok canım! Prof. Sefa geldi. Bir işkence komisyonu varmış. Onunla ilgili geniş bilgi verdi. Kuzey Irak için ben Genelkurmay Başkanı'na sordum (Demirel ne sorduğunu söylemeden geçti) ve orada 500 milyarlık silah ele geçirmişler. Ben pek önemsemiyorum bu rakamları."

CA: "Çiller, ABD'de terör yasasının 8. maddesini kaldıracağını vaat etti. Burada, kendi grubunda tepkiler var. ANAP ise reddediyor."

SD: "Geçmez o madde."

CA: "Anlaşıldı ki, Mesut Yılmaz yarın size geliyor. 'Özür' meselesini siz gündeme getirmezseniz, o getirecek. Partisinin bu konudaki görüşlerini size aktaracakmış. Siz bir açıklama yapacak mısınız?"

SD: "Açıklama yapmayacağım. Özür dilemek bu makama yaraşmaz. Özür dileyebilir miyim?"

CA: "Hayır, söz konusu değil. Ama ben partilerle aranızda sorun olmasını istemiyorum."

SD: "Ben de istemiyorum. Ancak 4 yıl önceki olay. Bugün ben Cumhurbaşkanıyım. Benim iki yıllık Cumhurbaşkanlığım sırasında bana yöneltilecek eleştiri varsa cevap vereyim.

Zaten Mesut Bey'in buraya gelmesi, bunları söylemesinden daha önemli. Benim söyleyeceğim bunlar."

CA: "ABD gezisi için iyi para ödenmiş, iyi lobi yapılmış. Çiller'i yönetim nasılsa destekliyor. Basın da aynı türküyü söyleyebilir."

SD: "Çiller desteklenmiyor ki..."

CA: "Türkiye?"

SD: "Türkiye'de değil. ABD'nin ulusal menfaatleri bunu gerektiriyor. ABD onu destekliyor. Biz 12 gün gittik, yazmadıklarını komadılar. Çiller 9 gün gidiyor, ses yok.

Gezdi durdu. Onu niye yazmıyorlar?"

CA: "Yazmazlar." (Sanki Çiller'e karşı yazıların neden yazılmadığını bilmiyor Demirel. Üstelik Demirel'e söylemeye hem utanıyor, hem de çekiniyorum. Esin, arkadaşlarının hiçbirinin Demirel'i sevmediğini, en ufak bir açık gördüklerinde yüklendiklerini, Demirel'in sevilmediğini söylüyor.)

SD: "Stratejik Araştırma Vakfı'nın düzenlediği toplantıya çağrıldım. 2. Cumhuriyet konuşulacakmış. Gitmeyeceğim.

(Alay etmeye başladı) Bu 2. Cumhuriyet nasıl bir şey? Türkiye Cumhuriyeti'nin yanına bir de 'two' mu koyacaklar?

Bu gece saat 22.00'de Ohal Valisi gelecek. Üst üste geliyor işler. Ben ara sıra Ohal Valisi ile 'ayrıca' konuşurum.

Bu, Özer'le Emniyet Genel Müdürü Mehmet Ağar birlikte hareket ediyorlar. İstanbul Valisi ile Emniyet Müdürünü yürütmek istiyorlar.

Ağar ele aldığı (İstanbul'da) hiçbir işi sonuçlandırmamış."

CA: "Meşhur MİT raporunda ismi var. Savaş, Başbakan adına bu konuyu inceledi. Bir rapor verdi. Ağar'ı bir de o raporda arasanız."

SD: "Bakarım."

CA: "Geçende sevdiğim insan, Hikmet Çetin'in gazetede Çiller'le bir resmi çıktı. Çiller, Hikmet'in elini iki avcu arasına almış. (Gülmeye başladım) Aman dedim, Hikmet'i de mi kaybediyoruz?"

SD: (Kahkahalar) "Yarın Çanakkale'ye gidiyorum. Atatürk müthiş bir adam. 60 yıl önce Anzaklılar için, 'Mehmetçikle koyun koyuna yatıyorsunuz, göğsümüzde yatıyorsunuz' demiş. Müthiş bir şey. Bugün ben bunu söyleyemem."

CA: "Can Dündar'ın programında vardı. Atatürk bir ara Meclis'i bırakmayı düşünmüş, ama ertesi günü bunalım geçmiş ve 'Her şeyi bu Meclis ile çözeceğiz' demiş."

SD: "Bu Atatürk'ün demokratlığından değil. Savaşı Meclis'le çözeceğini görmesinden. Meclis bir vasıta onun için."

(Sesimi çıkarmadım. O Meclis'ten hilafeti kaldıran yasayı geçirmek bile başlı başına bir olay değil mi? Diyemedim.)

CA: "Çiller'e Safa Giray ve Cengiz'e özür dilemesini söylediniz mi?"

SD: "Hayır. Ama adamlarına söyledim. 'Eğer bu pislikler için özür diliyor ve geçmiş olsun diyorsa, o pisliklerin altında imzası var' dedim.

Partisinin de, hükümetin de..."

CA: "Ama DYP, sizi ANAP'a karşı yeterince korumadı?"

SD: "Bırak şu DYP'yi. Avrupa Konseyi'nde Türkiye'nin askıya alınmasından çekiniyorum."

CA: "Size öyle bir hava mı geldi?

Ama, ANAP özür dilemenizde –her şeye karşın– direnirse?"

SD: "Benim sabrımı taşırmasınlar... Öyle yakası açılmadık küfürler ederim ki... Beni zorlamasınlar, söylerim."

141

(26 Nisan 1995) Sabah saat 09.00'dan beri çalıştığını söylüyor.

Saat 20.00. Yorgun değil! Bugün liderleri kabul etti:

"Gündem seçim. ANAP'ın size karşı tavrı da ikinci planda" dedim. Yılmaz, ANAP Grubunda 'ikili görüşmeye' ilişkin açıklamalar yapmıştı.

Yılmaz, "Cumhurbaşkanı, 'Türkiye'nin seçime ihtiyacı var' dedi. 6 ay içinde ciddi bir seçim için hazırlanmalıyız. Cumhurbaşkanı ile aramızdaki tartışma devam edecek" diyor.

Cumhurbaşkanı'na, "Yılmaz'ın açıkladığına göre, 'Şimdi Cumhurbaşkanı olmasaydım, eski hesapları rahat rahat tartışırdık' demişsiniz."

Dikkatle dinledi:

SD: "Mesut Yılmaz'a sordum: 'Benim 2 yıllık Cumhurbaşkanlığı görevim sırasında eleştireceğiniz bir konu var mı?' Bana 'Yok' dedi. 'Öyleyse 4 yıl önceki sözlerimin bugün tartışılmasını anlayamıyorum. Çünkü o sırada bu konuların hepsi tartışıldı.'

Mesut Yılmaz'a söylemedim ama, 'Siz benim tam 7 yıl dört duvar arasında hapsedildiğimden hiç söz etmiyorsunuz, ben de sormuyorum' demedim. 'Bugüne ait eleştirileriniz varsa hemen tartışalım.

Siz benim o günkü sözlerimi siyaset icabı kullanmak istiyorsunuz. Devam edin. Ben siyaset icabı size neler söylendiğini ve söylenebileceğini bilirim. Benim ne size ne de partinize kırgınlığım yok.

Turgut Özal benim müsteşarımdı. Ben yarım yüzyıllık arkadaşım Özal'a şu ölü halinde bile onun sağlığında sizinle olduğundan çok daha yakınım.'"

CA: "Açıkladığına göre 'Size kırgınız, kızgınlığımız var. Bize oy ve seçim kaybettirdiniz,' demiş."

SD: "Hayır, böyle demedi. 'Bizim kırgınlığımız var' demedi.

Bülent Ecevit iyiydi. Ona biraz malzeme verdim. Yusuf Özal da ıyiydi. Aydın'ı (Menderes) bilirsin (hafifçe güldü) severim. Bana 'Ülkede parlamento ve Meclis boşluğu var' dedi. 'Çık bunu dışarda (basına) söyle,' dedim."

CA: "Söyledi mi?"

SD: "Söyledi. Pazartesi basın toplantısı var. Pazar günü seninle onu konuşuruz. Cem Boyner ABD'ye gidiyormuş. Ona 'Orada Türkiye aleyhine konuşma' dedim."

CA: "Canım o da her şeye muhalif."

(Başka konulara geçildi.)

SD: "Bir Sezar hastalığı vardır, her şeyi yapan ve her şeyi iyi yaptığını iddia eden insanlara has bir hastalık.

İstanbul'da Uluslararası Ticaret Odaları yemeğinde yanımda oturdu Çiller. Durmadan şunu ben yaptım, şunu da yapacağım. Mesela 8. maddeyi kaldıracakmış. Ben de 'Yap öyle ise' dedim."

CA: "Neyi kaldırıyor? 8. maddenin kaldırılmasına Türkeş de karşı çıktı. Nasıl yapacak? TCK'nda cezaları indirip 8. maddeyi taşıyacaklarmış. Batı, bunu 8. madde kaldırıldı diye yutar mı? Cezalar

azaltılınca Haymana'da yatanlar affolmayacak, cezalarını çekecek ve öyle çıkmış olacaklar.

Çerniçef geliyormuş, niye?"

SD: "Benden randevu istedi. Ruslar şiddetle bize karşı."

CA: "Neden?"

SD: "Çeçenistan! Şimdi bize karşı Kürt kartını oynamak istiyorlar."

CA: "Bu, çok kötü olur."

142

Çiller, kimi zaman Çankaya'nın günlük programında görünmemesine karşın; pat diye geliyor!

(28 Nisan 1995) Bugün de öyle oldu. Bir buçuk saat kaldı.

Medyamız çoğu zaman garipsenen durumunu sürdürdü. 19.00 haberlerini izliyorum: Hemen hepsinde "Çiller'le Demirel yanyana gelmedi. Çankaya ile Başbakanlık arasında ipler gergin" diye yayın yaptıkları sırada Köşk'teki görüşme sürüyordu.

Oysa bugün Demirel'in yanındayken Çiller, "Bana yardım ediniz" diyordu.

Ayrılırken ise, "Emirlerinizi aldım" diye çok saygılıydı.

Bana bunları Demirel anlattı.

Demirel'e, "Zaten" dedim: "Dün Meclis'te geç vakit sizin 'Erken seçim zorunludur,' irdelemenize karşılık 'Cumhurbaşkanı büyüğümüzdür' deyince, 'hah' dedim kendi kendime, 'birkaç gün içinde yardım için Köşk'e başvurur.'"

Cumhurbaşkanı başıyla onayladı. Çiller'le yaptığı görüşmenin ana çizgilerini vermeden önce, 'ne var, ne yok'u konuştuk:

İki önemli gelişme izlemiştik:

Birincisi: Erken seçim için Anayasa Mahkemesi'nden 'gayri resmi' yorum isteyen DYP'ye Yüksek Mahkeme "Ara seçim yapmayacaksanız erken seçim tarihini ilan etmeniz gerekir" diye görüş bildirmişti.

Çiller, 20 Temmuz 1995'e kadar ara seçim tarihini açıklamak zorundaydı.

Ama 23 eksik milletvekili ile ilgili emredici maddeyi kullanarak ara seçimden kaçmak, 1996'da genel seçim yapmak istiyordu. Elinden gelse 2000 yılına kadar seçim yapmayacaktı!

İkinci konu: Avrupa Konseyi'nin demokratikleşme için tarih vererek dayatması hazin bir olaydı.

Terör Yasasındaki 8. madde T.C. Yasasının 311. maddesine konulacaktı.

Demirel, "8. madde kalkmaz" dedi: "Askerler de kalkmasını istemiyorlar. İşte raporlar şurada."

ANAP yönetici kadrosundan Mehmet Keçeciler, Demirel'in Turgut Özal'ın yarıda bıraktığı görev süresini tamamlayacağını söylüyordu. Demirel, karşı çıktı:

"Anayasa, 'Cumhurbaşkanı 7 yıl için seçilir' diyor."

CA: "Kurucu Meclis Anayasayı yaparken görev süresini nasıl yorumlamış?"

SD: "Baktık, bir yorum yok. Sadece bu."

(Nereden aklıma geldi o sıra. Mesut Yılmaz gezide. 'Babasını da kızını da kazıyacağız' demiş bugün.)

Cumhurbaşkanı, görev süresiyle ilgili tartışmalara bozuk. Erken seçim için şöyle diyor:

"Benim söylediğim şu: 5 yıl çok. 4 yıl ancak yetiyor. Halktan kopuyor Meclis. O nedenle erken seçim dedim."

CA: "Çiller bugün ne istedi?"

SD: "Uzun uzadıya bana ABD gezisini anlattı. 'Bana yardım edin' dedi. 'Ben sana hep yardım ediyorum' dedim. Çiller'e 'Bak, grubu bölme' dedim. En büyük korkusu 8. madde meselesi. 'Eğer grup bölünürse içinden çıkamazsın. Sen bana İstanbul'da 8. maddeyi çatır çatır geçireceğini söylemiştin ama.'"

CA: "Konsey'den tarih: Hazirana kadar demokratikleşme nasıl olacak?"

SD: "(Çiller'e) 'Bizi Gümrük Birliği'ne almazlar,' dedim. Çok korkuyor bu meseleden.

'Emirlerinizi aldım' dedi ve gitti."

CA: "Erken seçimden söz etmediniz mi?"

SD: "Hayır. Ben bununla (Çiller'le) konuşmalarımı hep üstten tutuyorum."

CA: "Avrupa Konseyi meselesi ne olacak, ne yapacaksınız?"

SD: "Ben buna, 'Seni, Erdal İnönü'yü çağıracağım, dış sorunları masaya yatırıp konuşacağız' dedim.

Basınla konuşurken bazı mesajlar vermeli. Düşün bakalım. Kimi konularda yazıma kapalı. Kimileri için açık ve bir dosya veririz ellerine.

Gorbi, çok iyi. Benim meselelere vukufumu (bugün görüştüğü sırada) Çiller'e övmüş."

CA: "Çeçen olayı nedeniyle Rusya ile aranızın gergin olduğunu biliyor mu?"

SD: "Biliyor."

CA: "Gorbaçov'a verdiğiniz yemekte eski Sovyet liderini Türkiye'de konuk eden Yapı Kredi yetkilileri ile konuştuk. Gorbi şehir şehir geziyormuş. Onlara 'Gorbi'ye yasakların nasıl delineceğini Demirel'den öğrenmesini söyleyin' dedim."

(Demirel kahkahayı bastı.)

SD: "Ohal Valisi Ünal ile konuştum. Bana terörün üstesinden gelemediğimizi, gelecek yıla sarkacağını söyledi. Evet, mesafe alıyoruz. Ancak kökünü kazıyamıyoruz.

Son araştırmayı biliyor musun? (Eliyle masadaki bir dosyayı işaret etti) DYP, dördüncü sırada. DSP birinci. RP ikinci ve üçüncü ANAP. Tanla'ya 'Ver bu sonuçları bir gazetede yayımlansın' dedim."

(Bir gün sonra, 29 Nisan 1995 Cumartesi, Tanla'nın araştırma sonuçları Milliyet'te manşete çıktı.)

143

Cindoruk, beklenmedik, hatta sürpriz diye nitelenen bir çıkış yaptı:

Meclis Başkanı, İstanbul'da Çiller muhalifi DYP'lilerle yaptığı gizli toplantıda "Makosenlerimi giyip aktif politikaya dönüyorum" dedi.

Çınar otelinde iki saat süren (28 Nisan 1995) toplantıda Çiller'in görevden aldığı eski İl Başkanı Orhan Keçeli, "Parti elden gi-

diyor. Çizmeni giy, gerekirse çarık giy" diyerek Cindoruk'u göreve çağırdı. Cindoruk da "Evet varım" karşılığı verince DYP'liler ayakta alkışladı.

Cindoruk, "Partimi arıyorum ve partime dönüyorum. İthal kişilerle ithal yöntemlerle particilik yapılmayacağı ortaya çıkmıştır" dedi.

Geç vakit yanına girdiğimde Demirel'i, ceketi çıkarmış, kravatı atmış... zaman zaman gördüğüm 'gayri resmi haliyle' çalışıyor buldum.

Cindoruk'un 'makosenlerine' değindik. Cindoruk, "Arkadaşlar şikâyetlerini yazıp bana getirecekler" diyor. Başbakan'a verecekmiş. Oysa 'muhalif kanat' şikâyetlerini doğrudan Çiller'e verir. Ne gerek vardı bir aracıya?

SD: "Bir şey çıkmaz Hüsamettin'le. Yazıp ona getireceklermiş. Bak sana bir hikâye anlatayım, bir yere kaydet:

Refik Koraltan babacan bir adamdı. Ancak –nedense– sendikaları hiç sevmezdi, ama hiç! Mersin'e gittik. Geldiler. Sendikaların kendisiyle görüşmek istediğini söylediler Koraltan'a. 'Peki' dedi, kabul etti. Sendikacılar geldi. Konuştular. Onlara 'Şikâyetlerinizi beyaz bir kâğıda yazıp getirin' dedi. Yazıyı verdiler. Dörde katlayıp ceketinin yan cebine koydu. Sonradan yanındakilere sordum: 'Ne oldu o kâğıt?' Bana 'Hiç' dediler."

CA: (Başladım gülmeye) "Sepete!"

SD: "Bir yana attı herhalde. Bana bu sabah birkaç kişi geldi, konuştum. 'Önümüze düşecek biri yok, olsa bu kadını indireceğiz' diyorlar."

CA: "Doğru. Karşı çıkacak adam yok. Ama asıl hayret ettiğim; Çiller'in çevresinde toplananlar. Toplanıyorlar ve koruyorlar. Bu, hayret edilecek bir şey değil mi?"

SD: "Ben 30 yıl birlikte siyaset yaptığım bu arkadaşlarıma... (Hayret ediyorum da diyemedi. Kırgın, kızgın.)

Genel seçimden söz edince bana karşı çıkıyorlar. Ben 'Meclis halktan koparsa seçim gelir,' dedim. (O sırada seçim istemesi Çiller'in seçimi yitireceği hesabına dayanıyordu. Çiller'den böyle bir yöntemle kurtulma olanağı bulacağını hesaplıyor olmalıydı. Fakat,

bu strateji de tutmadı. Daha sonraki yıllar –1997/98, hatta 2002' lerde– Demirel, seçimi bir başka nedenle istemeye başladı. 'Parlamento seçiliyor, ama seçilen parlamento hükümet çıkaramıyor, istikrar sağlanamıyor' diye yola çıktı; seçimle gelecek istikrarsızlığın başkanlık sistemini zorunlu kılacağına inanıyordu.)

İşte anket!" (Milliyet'i gösteriyordu. Hafif alaylı.)

CA: "Gazetecilere Çiller'le 8. maddeyi konuşmadığınızı, sadece ABD gezisini Başbakan'ın uzun uzadıya anlattığını söyledim."

SD: "İyi. Ben demokratikleşmeye ve 8. maddeye karışmam."

CA: "'Ara seçim, genel seçimden bir yıl önce yapılır' diyor Anayasa.

Üstelik bir başka madde 23 boşluk olursa 3 ay içinde ara seçim emrediyor. Şimdi, DYP ve tabii Çiller, bir yorumla ara seçimi yapmak istemiyorlar."

SD: (Ceketini giyiyor, kravatını takıyor.) "Anayasa bu noktada karanlık. İki maddeye bir açıklık getirmemiş. Biz de incelettik, böyle çıktı."

CA: "Erdal İnönü nasıl?"

SD: "İyi, Çin gezisine geliyor."

144

Demirel'den gelen, basın ile yapılacak görüşmeler için hazırlık notu 1-2 Mayıs 1995 Pazartesi-Salı

(30 Nisan 1995 Pazar)

1. Demokrasinin bütün kurumları mevcuttur, görevleri başındadır. Bütün kuralları da işlemektedir.

2. Meclisi açık, herkes yerindedir. Herkesin yetkisi, sorumluluğu bellidir. Tarlaları ekili, fabrikaları çalışıyor, mahkemeleri açık, okulları açık, meydanları, sokakları hür, camiler açık, vicdanlar hür, medya hür.

3. Yurdun tümünü kapsayan önemli bir alt-yapıya sahip.

4. Rekabet gücü olan bir ekonomiye yönelmiş. İğneden ipliğe her şeyi satın alan Türkiye; otomobil, uçak, muhrip, denizaltı, televizyon, buzdolabı, elektronik cihaz yapan bir ülke haline gelmiş.

5. İhracatın % 80'i sanayi mamülü, modern teknolojinin farkında.

6. Dünyada;

Toprak büyüklüğünde	32
Nüfusta	16
Buğday üretiminde	7
Çelik üretiminde	15
Çimento üretiminde	17

Fevkalade kritik bir bölgede; laik, demokratik, piyasa ekonomisini yürüten, tarım toplumundan enformasyon toplumuna geçmeye çalışan dünya devleti Türkiye.

7. Devletin elinde, 1 katrilyon 346 trilyon 305 milyar keşif bedelli 484 yatırım projesi.

8. Türkiye'nin kudreti, gücü, geleceği hakkında hiç şüpheye gerek yok.

9. Türkiye'nin sorunları vardır. Önemli sorunlardır. Pusulayı şaşırmayalım, bir bardak suda boğulmayalım.

10. Daha iyi yönetilen bir Türkiye, daha iyi işleyen devlet, daha iyi işleyen bir demokrasi.

11. Büyüyen, gelişen, zenginleşen, dünya ile kucaklaşan büyük, demokrat Türkiye.

12. Serbestiyet, siyasal liberalizm, ekonomik liberalizm, laiklik korunacak.

13. Türkiye, birliğini, beraberliğini muhafaza edecek, bir bayrak altında yaşamaya devam edecek.

14. Daha çok yatırım, daha çok üretim, daha çok iş. Hür, mutlu, zengin, güvenli ve temiz Türkiye.

15. Türkiye, Avrupa Birliği'ne veya Gümrük Birliği'ne endeksli değildir.

16. Türkiye, idare edilebilir olmaktan çıkarılmamalıdır.

17. Gelişmeye devam ve büyük transformasyon.

145

Demirel'den gelen, 1-2 Mayıs basın görüşmelerinde basın mensuplarına verilen dosya ile ilgili hazırlık notu

(30 Nisan 1995 Pazar)

1. Devlet işlemeye devam ediyor.
2. Terörün 10 senesi:
   3.076 güvenlik görevlisi şehit,
   3.614 vatandaş şehit,
   8.389 terörist ölü.

— 1995 yılı (4 ay):
   186 güvenlik görevlisi şehit,
   130 vatandaş şehit,
   1.262 terörist ölü.

— Terörün Nisan ayı:
   119 güvenlik görevlisi şehit,
   85 vatandaş şehit,
   699 terörist ölü.

— Kuzey Irak, Çelik-I Operasyonu:
   60 güvenlik görevlisi şehit,
   524 terörist ölü.

3. Ekonomi:

— Kamu maliyesi sorunu

— Faiz ödemeleri.
   1994 yılı 298,
   1995 yılı 635 trilyon.
   Bütçenin 1/3'ü.

— Büyüme Hızı:
   5'in üstünde olmalı.

— Enflasyon:
   Hâlâ 100'ler civarında.

— Yatırımlar:

Sorun olacak.

— Eğitim ve sağlık yatırımları:

Eğitim:

— 1993 Milli Eğitime ayrılan ödenekler G.S.M.H.'nın 4.21'i,

1995 Milli Eğitime ayrılan ödenekler G.S.M.H.'nın 3.2'si.

— 1993'te üniversitelere ayrılan ödenekler G.S.M.H.'nın 1.36'sı.

— 1995'te G.S.M.H.'nın 1.1'i.

Sağlık: G.S.M.H.'nın 1993'te 0.99'u, 1995'te 0.82'si.

Ödemeler dengesi:

Sorun olmamalı.

— Karanlığa itilen Türkiye,

— Alt yapı darboğazları,

— Özelleştirmede ağırlık aşılamamış,

— Tarımın 3 önemli problemi,

— Üretim hemen hemen 15 senedir aynı yerde,

— Traktör parkı eriyor,

— Gübre kullanışında geriye gitme,

— Hayvancılıkta büyük gerileme,

— Turizmin darboğazları.

4. Gelir dağılımındaki bozukluk: Enflasyonun meydana getirdiği hayat pahalılığının altında ezilen milyonlar. Reel gelirlerde gerileme.

250 bin lira et,

225 bin lira peynir,

200 bin lira zeytin.

Bu gelirlerle geçinmek mümkün değil, ev sahibi olmak hele hiç mümkün değil.

5. Şehirleşme:

Büyük şehirlerin çok önemli problemleri.

6. Üniversitelerin sorunları

146

Demirel'den gelen, basın ile görüşme notu 1-2 Mayıs Pazartesi-Salı

(30 Nisan 1995 Pazar)

1. Demokratikleşme:
   Ne isteniyor? Neyi yaparsak demokratikleşmiş olacağız?
2. İnsan hakları ihlalleri. Şikâyet kimdendir? Nedir?
3. Rusya sorunu ve Orta Asya alınganlığı,
4. Orta Asya'ya Kafkasya'dan ulaşma.
5. Enerji terminali Türkiye.
6. Kafkasya üzerinde hesaplar.
7. Kuzey Irak çıbanı ve Kuzey Irak üzerinde hesaplar.
8. Ortadoğu çıbanı.
9. Avrupa ve Türkiye.
10. Karadeniz Ekonomik İşbirliği.
11. E.C.O.

147

Basın toplantısı üzerinde bir saat kadar çalıştık.

Kimi önerilerimi kabul etmedi:

Örneğin Terör Yasasının 8. maddesini halkoyuna sunmak gibi.

Ne sorulabilir, nasıl yanıtlanabilir gibi bir bakıma egzersiz! (30 Nisan 1995)

1 Mayıs kutlamaları.

Hürriyet'te manşet; Güneydoğu'da sınır değişikliği, düzenlemeleri.

Demirel Çiller'den söz etmeden ABD'ye sınır düzeltmeleri istediğimizi duyurduğumuzu, ret yanıtı alındığını söyledi.

Basından gelen sorular hemen her gazeteden aynı. Erken seçim, bölünme, 8. madde... Sabah ekibi biraz tuhaf.

(2 Mayıs 1995) Gazetecilerle görüşmeler sürüyor. Gazetelerden memnun.

"İlk defa" dedi: Silopi'ye askerleri karşılamaya giden Çiller'in önüne geçip manşetlere tırmandığı için...

Sınır değişikliklerine değindim, yalnız kaldığımızda:

"Daha ayrıntı verelim mi? Örneğin Clinton-Çiller konuşmasının içeriğini vermek gibi."

Demirel, "Hayır, yapmayalım" dedi:

"Bu sabah erkenden Çiller beni aradı ve sınır meselesini sordu. Telaşlı. Daha neler açıklayacağımı sorar gibiydi. Ben de 'Sınır düzeltmesini ben söylüyorum,' dedim."

CA: "Ama Hariciye yalanlıyor. 'Demirel'in şahsi fikri' diye."

SD: "Yalanlamayı Çiller yaptırıyor. Niye korkuyor bu kadar?"

CA: "Fikir kendisinin olmadığı ve ön plana siz geçtiğiniz için olacak. Ya Cindoruk'a ne dersiniz? İstifa edip aktif siyasete karışıyormuş. Ya da Demokrat Parti'yi yaşama geçirecekmiş."

SD: "İnanma Cindoruk'a. Hüsamettin çok sağlam bulmadıkça bir işe girişmez."

(Gazetecilerle tam 11 saat)

148

Çiller, genel ve tabii erken bir seçime karşı.

Muhalefetten bu yönde gelen baskıyı alaya alıyor.

Kuşkusuz, muhalefete yüklenirken 'seçim' diye bastıran Demirel'i de yanıtlıyor.

4 Haziranda 92 seçmenin katılacağı, 36 yerde, beldede seçim var.

Çiller, bu seçimin bir referandum anlamı taşıdığını söylüyor ve muhalefetin yerel seçimlerde 'boyunun ölçüsünü alacağını' söylüyor.

Başbakan'a göre, genel seçim normal zamanında, 1996'da!

Acaba?

Kuzey Irak'tan birlikler çekiliyor. Diyarbakır'da basına bilgi veren Kurmay Albay Doğu Silahtaroğlu, "43 günde gerekli güvenlik

önlemleri alınarak birliklerin büyük kısmının Kuzey Irak'tan çekildiğini" açıklıyor.

Demirel gazetecilere, "1995 yılı sonunda seçim taraftarıyım" diyor.

Güneydoğu olaylarından yola çıkarak, "Batı'nın ne istediğini biliyorum. Sevr'i istiyorlar" diye ısrarla 'Batı planına' parmak basıyor. Yıllarca yineleyeceği söylemleri ilk kez altını çizerek söylüyor:

"Osmanlı'dan 25 devlet çıkmış. İki devlet çıkmamış. Kürt devleti ve Ermeni devleti. Şimdi adam ne diyor? 'Uzat kolunu'... 'Ne yapacaksın?' 'Keseceğim.' Kolumuzu kestirmeyiz."

Bu çarpıcı sözler, elbette gazetelere manşet oluyor.

Bayram geliyor. Ben Fethiye'ye gidiyorum. Demirel;

"Antalya'dayım. Bayramda gel" dedi.

Demirel'in Sevr irdelemesine Mesut Yılmaz fena bindirdi:

"Cumhurbaşkanı olarak böyle bir tehdit varsa bunun önlenmesi için ne gerekiyorsa yaparsın! Yapamıyorsan istifa edersin."

149

Antalya'da düzenlediği basın toplantısında 'yeni bir hükümet' isteğini duyuruyor, bu görüşünü 'hararetle' savunuyor. Tabii gazeteler, 'Demirel'in 51. Hükümet istediğini' yazıyor.

Gece (4 Mayıs 1995). "Burası âlem bir yer. Yıllar sonra ilk kez hamama girdim. Komplekste hamam da var" dedi Cumhurbaşkanı, ve hükümet konusuna değindi telefonda:

"Her şey CHP'nin tavrına bağlı. Hükümette yokum derse başka, varım derse başka, konuşalım derse yine başka senaryolar çıkar. Gazetecilere Bosna'dan söz ettim. Nasıl gidecektim, gereken önlemler alınamıyorsa... Ben canımı sokakta bulmadım. Adamlar (yazarlar çizerler) 'Cumhurbaşkanımız olarak tehlikeye atılmamanız gerekir' diyeceklerine, niye Bosna-Hersek'e, Saray Bosna'ya gitmedim diye veryansın ediyorlar."

CA: "Çiller (bayramlaşmak için) sizi aradı mı?"

SD: "Aradı. Yarım saat görüştük."

CA: "Yeni hükümet konusu?"

SD: "Hiç söz etmedik. Bayram kutlaması. Yatırımlardan vs.'den bahsettik. Bu (kadın) Gümrük Birliği'ne girerken mali protokol olmamasından korkuyor."

CA: "Enflasyon da bir-iki puan düşmüş. Cakasından yanına yaklaşılmaz artık."

SD: "Ne yazar? Yüzde 100'e, 80'e, 50'ye düşse ne yazar?"

(Pazartesi döneceğini söyledi.)

Hükümet sorununu, Antalya'daki basın toplantısında şöyle açıklıyor (Cumhuriyet'te çıkan habere göre):

Şeker Bayramı tatilini geçirdiği Antalya Beldibi'ndeki Club Alda'da dün gazetecilerle kahvaltı yapan Cumhurbaşkanı Demirel, hükümet senaryosu egzersizi yapanların "yola devam" etmesini istedi. Hindistan gezisi sırasında "51. Hükümet istasyonda bekliyor" diyerek yeni hükümetin kurulması gerektiği isteğini belirten Cumhurbaşkanı Demirel, bu yöndeki soruya şu yanıtı verdi:

"Halen SHP'den CHP'ye dönüşmüş bulunan parti, hükümet meselesinde nasıl hareket edeceğini ortaya koymamıştır. Önce onlar bir ortaya koysunlar. Eğer yeni bir şekle girmiş olan siyasi parti 'Ben, bu işin içinde yokum' derse başka bir tablo çıkar. Bugün bunlar belli değil. '51. Hükümet istasyondadır, yola çıkar mı çıkmaz mı bilemem' dedim. Bugün de aynı kanaatteyim. Bunlar tartışılıyor diye Türkiye bir istikrarsızlığın içinde falan değildir. Çoksesli bir ülke burası."

CHP Genel Başkanı Hikmet Çetin'le görüşüp görüşmediği şeklindeki bir soru üzerine Demirel "Ben, Sayın Çetin'in işini hiçbir zaman zorlaştırmam. Sayın Çetin, çok zor bir görevi devir almıştır. Ama insanlara zaman zaman böyle görevler düşer, o da bu görevden kaçmamıştır. Başarılar dilerim. Hem geçmişten gelen yakınlığıma dayanarak söylüyorum hem de ülkemin istikrarı bakımından başarısı şarttır" dedi.

Gazetecilerin "DYP, CHP ile birlikte olduğu zaman Başbakan'dan istifasını bekliyor musunuz" sorusu üzerine Demirel, şunları söyledi:

"Tabii ki bir parti, hükümet ortağı iken ismini değiştirmişse yeni bir hükümet kurulması gerekir mi gerekmez mi tartışılır. Yalnız, si-

yaseten benim söylediğim şu: Yeni bir hükümet kurulması daha tutarlı olur. Eğer iki aynı parti koalisyona devam edeceklerse bunların yeni bir hükümet çatısı altında devam etmeleri kamuoyu tarafından beklenen bir olaydır. Bir zorlama olmaz. Bundan sonra Türkiye'nin çok önemli işleri var. Bu önemli işler yapılırken hükümet şeklen veya siyaseten tartışılmış olmaktan çıkar. Benim mülazam o şekildeydi. Bugün de aynı şekilde düşünüyorum."

150

Hikmet Çetin, "Birden oldu" dedi, Çiller'le görüşmesi için:

"Telefon etti, 'Sizinle kahve içebilir miyiz?' diye sordu. Buluştuk. Hükümet konusu hiç açılmadı. Gümrük Birliği üzerinde konuştuk. Çarşamba veya perşembe hükümet sorunu ele alınacak.

Ben, Çiller'le birbirimize söyleyeceğimiz ilkeleri yetkili kurullara götüreceğim.

Ama çevresi Demirel'den korkuyor. 'Ya hükümet kurma görevini Çiller'e vermezse,' diyorlar. O nedenle istifa edip yeni hükümet kurmaya pek niyetli görünmüyor.

Ben, istifa etmesinin Çiller'in takdiri olduğunu söylüyorum ama, yapacağımız görüşmede –sana söylüyorum sadece– 'İstifa edip 51. Hükümet kurmanız daha doğru olur' diyeceğim.

Gümrük Birliği için havalarda uçuyor."

CA: "Seni galiba, 'Gümrük Birliği işini fazla büyütmemek gerekiyor' dediğin için çağırdı."

HÇ: "Olabilir. Fakat ben Çiller'e Gümrük Birliği'ne girmemizin o kadar büyütülmemesini, asıl ana hedefin nihai hedefin Avrupa Birliği'ne tam üyelik olduğunu izah ettim."

CA: "Bugün HBB televizyonunda profesörler tam üyeliğin hayal olduğunu söylediler."

HÇ: "Doğru. Çiller'e Gümrük Birliği'nin ta 1964'teki Ankara Andlaşması'ndan beri tam üyelik yolunda bir 'aşama' olduğunu anlattım."

CA: "Ama senin yanından çıkınca senden 'koalisyon ortağımız' diye söz etti."

HÇ: "Bu da, 51. Hükümeti istemediğini gösteriyor."

CA: "Senin Demirel'e cevap verir gibi 51. Hükümete yol açacak gelişmeden 'denenmiş bir yöntem' diye söz etmenden pek heyecanlanmış olabilir."

HÇ: "Evet, ama ben ona şöyle söyledim: 'Bu yeni bir olgu. Ortağının patronu ve adı değişiyor. O nedenle geleneği yok ki, uygulayalım,' dedim. Basın söylediklerimi saptırdı."

CA: "Nereden geldi başına bu iş?"

HÇ: "Sorma. Şöyle kenara çekilmiştim."

CA: "Bu, yalancı. Sen ne söylersen evet diyecek."

HÇ: "Ve... Hiçbirini yapmayacak. Ben bunu biliyorum."

CA: "'Her şeyi gruplardan geçirelim' demen de bu yüzden."

HÇ: "Evet. Söylediği hiçbir şeyi yapmayacak."

CA: "O zaman sen de Murat Karayalçın durumuna düşeceksin."

HÇ: "Bizim yönetimde hükümet dışında kalmayı isteyenler de var."

CA: "Keşke."

HÇ: "Yalnız ben bu hükümette olmazsam, geniş tabanlı hükümette de olmam."

CA: "Çiller'in eli mahkûm sana. Başkalarıyla bir hükümet kuramaz. Sen yeterince direnmelisin."

HÇ: "Doğru. Fakat ben de 'Seninle ortaklık yapamam' diyemem. Onun, bunu söylememi yaratacak bir hareket yapması gerekiyor. Ah, bir muhalefette kalsak. Yüzde 20 ile işe başlarız."

CA: "'Hükümete girmeyeceğim' dediğin anda yüzde 5-7 ekle puanlara."

(Aynı gün, 5 Mayıs 1995 Pazar)

Saat 23.00 dolayı. Cumhurbaşkanı aradı. Başyaver telefonu Demirel'e verdi.

"Yarın gelme hazırlıkları yapıyoruz" dedi.

Antalya-Ankara. Şeker Bayramı tatili sona erdi.

"Antalya çevresi zengin bir bölgedir. Bugün gelenler gidenler oldu. Sıkıntıdalar. Pahalılıktan şikâyet ediyorlar. 'Biz seni tanırız, başkasını tanımayız' diyorlar. Tabii ben de 'Beni tanımayın, bilmeyin' diyemiyorum."

Hikmet'le yaptığım konuşmayı aktarmak gerekiyordu.

CHP'nin hükümete girmeme olasılığından söz edince, partinin kazanacağı puanı biraz daha yükseltti. "Yüzde 10'a kadar puan alır," diyor.

Çiller, Brüksel'e gidiyor. Demirel, "Kim sokuyor aklına bunları? Orada yapacağı bir şey yok" diye terslendi.

Ama, GB'ye girmemiz halinde 'ucuzluk başlayacağı' yayılıyor.

Demirel;

"Nasıl başlayacakmış?" diye soruyor.

151

'Yeni bir Türkiye.'

'Cumhuriyet tarihinin en büyük anlaşması' diye gazetelerin halka sunduğu olay; Brüksel'de Çiller'le Karayalçın'ın imzaladıkları Gümrük Birliği'ne girişimiz!

Gazetelere göre, "Türkiye, Avrupa'ya resmen adım attı."

Ama, evet GB'ye girişimizle ilgili anlaşmanın bir amacı vardı:

Demokratikleşme!

Çiller, 'demokratikleşme paketi'ni hemen Meclis'e göndereceğini söylüyor. 3.2 milyar dolar geliyor, fiyatlar ucuzluyor.

Tabii, Çiller bu olaydan kendine büyük bir pay çıkarıyor:

"Başbakanlık koltuğuna oturduğumdan beri Gümrük Birliği'nin arkasına siyasal iradeyi koydum. Adım adım izledim. Ne zaman bir tıkanıklık çıktı, ne zaman bazı engeller doğdu, anında telefon diplomasisini başlattım. Clinton'la, Kohl'le, Mitterant'la bizzat konuştum. Böyle gerçekleşti Gümrük Birliği. Arkasına koyduğum siyasal iradeyle... Böylece Türkiye'de yeni bir heyecan dalgası yaratmayı amaçlıyorum" diyordu.

Cumhuriyet bile "Avrupa'yla yeni bir dönem" başlığını kullanmıştı.

Oysa kazandığımızdan çok yitirdiğimiz, hatta ödün verdiğimiz bir kapıyı açmıştık. Sonradan, yitirdiklerimiz ortaya çıkıp tartışılacaktı.

Fakat bütün medya hep bir ağızdan; 'Yeni bir Türkiye'yi selamlıyordu.

Aykırı tek ses Refah Partisi'nden geldi: RP Grup Başkan Vekili Oğuzhan Asiltürk konuştu ve: "İlk genel seçimde iktidar olacak ve Gümrük Birliği Anlaşması'nı ortadan kaldıracağız" dedi.

152

Show televizyonunda Mehmet Ali Birand'la konuşan Demirel, "Bana durmadan 'Çiller başımıza konan Anka Kuşu değil mi?' diye soruyor. 'Bunu sorma, Mehmet Ali, yanıt vermem' diyorum, yine soruyor. 'Sonra sana bir hikâye anlatırım' dedimse de olmadı. Oysa bir hikâye ile –ama yayından sonra– Çiller sorusuna niçin cevap vermeyeceğimi açıklayacağım. Bu kez hikâyeye asıldı, söylemedim" dedi.

CA: "Peki neydi anlatmak istediğiniz ama anlatmadığınız hikâye?"

SD: "Bir ülkede padişah şöyle seçiliyormuş: Bir kuş, adamın omzuna konunca o adam padişah oluyormuş.

Bir garibanın omzuna yolda giderken bir kuş konmuş, 'Sen padişahsın' demişler. Adam 'Ben garibin biriyim, padişah olamam' diye direnmiş, ama kuş ikinci kez omzuna konunca çarnaçar padişahlığa başlamış.

Vergileri, sert kanunları birbiri ardına çıkarınca, 'Yahu' demişler, 'Sen ne yapıyorsun?'

Cevap vermiş: 'Omzuna konan kuşu padişah yaparsanız, onun da yapacağı işte budur.'"

(Demirel bir kahkaha attı, ben de.

Bayramın 3. günü saat 3.30'da yemeğe oturacağımızı, ona göre –eşimle– Antalya'ya gelmemizi rica etti.)

(12 Mayıs 1995'te Antalya Beldibi'nde Demirel'in öğle yemeğine konuk olduk. Daha önceki bölümlerde sözünü ettiğimiz deniz motoru ile Antalya kıyılarında gezinti ve ilginç konuşmalar.)

Öğle yemeği için motor yata binerken (Kâmuran Çörtük'e ait) Demirel, "Ne var ne yok" diye sordu:

CA: "Parti içi ve dışı 'düşmanlarınız' size karşı birleşiyorlar. Gö-

rev sürenizi 1996'da sona erdirmek ve sizi Çankaya'dan indirmek için..."

SD: "Çok iyi olur. Onlarla öyle bir savaşırız ki... Hem sonra 1996'da seçimi kazanacak mı bakalım?"

(Motor yatta Demirel fazla konuşmadı. Siyasetten fazla söz etmedi. Daha çok esprili sözler. Bir ara Hüsamettin Cindoruk'un, DYP kadrosu için söylediği espriden söz açıldı: "Yalaklar ve salaklar!" Gülüşmeler.)

SD: (Bir zaman sonra, Çankaya'dan indirme olayına takılı olan kafası, yeni bir ek daha yaptı önceki sözlerine) "Evet, öyle bir savaşırız ki... İşte o zaman kavganın ne olduğunu görürler."

(13 Mayıs 1995) Demirel'in Antalya'dan Sevr'in diriltilmeye çalışıldığını söylemesinden sonra; Terör Yasasındaki 8. maddenin kaldırılması, Gümrük Birliği'nin referanduma sunulmasını istemesi, büyük tartışmalara yol açtı.

Cindoruk, referandum istemine karşı çıktı. Başbakan Yardımcısı Hikmet Çetin 'hukuken mümkün olmadığını' söyledi.

Fakat, Demirel'in 'gelecekle ilgili planını' ilk açıklayan ANAP lideri Mesut Yılmaz oldu:

Cumhurbaşkanı'nın iki önemli konuda referanduma gidilmesini öne sürmesini Yılmaz, Özal'a benzetti ve şöyle değerlendirdi:

"Cumhurbaşkanı, Türkiye'de yarı başkanlık sistemi istiyor. Bunu rahmetli Özal da yapmıştı. Galiba Cumhurbaşkanlığı makamına kim otururbut benzer düşüncelere kapılıyor."

Yılmaz'ın 1995'te söylediği bu sözleri, 1998'de Demirel açık seçik biçimde, hem de gerekçeleriyle birlikte açıklamaya başladı.

153

Demirel, bayram tatilinden sonra, bir günlüğüne Isparta'ya geçti. Tabii, soruları yanıtladı. Fakat medya, bir-iki konuyu öne sürerek referandum isteyen Demirel'e fena yükleniyor.

Sedat Ergin; "Cumhurbaşkanı ne yapmak istiyor?" diye soruyor. Ergin, Sevr saplantısından, referandum kargaşasından söz ediyor.

Isparta'da güncelliğini koruyan ve tartışmalar yaratan sorun veya konular üzerinde Demirel şu açıklamaları yapıyor:

"**Referandum:** Referandum, halkın daha çok söz sahibi olmasıdır, buna karşı çıkılabilir mi? 'Efendim sistemde yok'! Koyun sisteminizi. Sistemi siz yapmadınız mı? Gökten mi indi? Bu halkı, bu devletin, rejimin daha çok sahibi yapın. Halkı her şeyin üzerine çıkarın. Halktan kaçılır mı? Sıkıldığınız, bunaldığınız yerde gelin halka sorun. Halksız bir milli irade sistemi işlemez. Halksız cumhuriyet, hakemsiz demokrasi olmaz. Olur diyen çıksın ortaya. Benim vizyonumda bir Türkiye var. 75 yıllık Cumhuriyetin en iyi tanığı benim.

Asker deyince: 8'inci madde Meclis'ten hangi çeşit çıkarsa çıksın, önüme gelecek. Önüme geldiğinde, uygundur veya değildir nasıl diyeceğim? Devletin birtakım organlarına soracağım. Anayasa bu hakkı bana vermiş. Niçin alınganlık gösteriliyor; asker deyince hemen oturdukları yerden sıçrıyorlar. Asker de bu ülkenin insanı değil mi? Silahlı Kuvvetler bu ülkede Anayasa kuruluşu olarak, devletin gözbebeği bir kuruluşu değil mi?

Ben yönetiyorum: Ben ülkeyi kendim idare ediyorum. Daha doğrusu kendim idare ediyorum derken; bana verilen yetkileri ben kendim kullanıyorum. Ama bu yetkileri akıllı bir şekilde kullanabilmek için istişare gerek.

Dün-bugün: Bugün halk rejimde istenildiği kadar söz sahibi mi, hayır. Gelin halkı söz sahibi yapın. Bunun nesine itiraz ediliyor, anlamadım ki. Ben söyledim diye illa karşıma dikilmenin anlamı ne? Benim dün söylediklerimin altına, üstüne, yanına bakmadan sen şunu söylemişsin diyorlar. Söyledim. Bugün ne söylüyorsun, bugün de bunu söylüyorum. İkisi arasında fark olmadığını, gel anlatayım. Fark olsa bile ne lazım gelir ki?

Halkın nabzı: Halkın nabzını benden iyi tutan yoktur. Ben bu devletin daha iyi işlemesi düşüncesi içindeyim. Sorduğunuz, halk kimin halkı, sizin halkınız. Siz kimsiniz, biz mümessiliz, temsilciyiz. O kim, o hakkın sahibi. Bu ülkeyi yönetme hakkı Türk halkına aittir. Biz hepimiz onun vekiliyiz. Vekil, müvekkili azletmez. Müvekkil, vekili azleder.

Başkanlık: Gayet açıklıkla söylüyorum. Cumhurbaşkanı Türkiye'de, süs eşyası değildir. (Cebindeki Anayasayı çıkararak) Bu Anayasa gereğince, ben başkanlık sistemi falan da istemiyorum. Öyle istesem, öyle derim. Başkanlık sistemi falan olmadan bu Anayasa, uygarca her şeyi birbirine karıştırmadan, ülkede ahengi muhafaza eder, ama etliye sütlüye dokunmadan değil. Ülkenin gerekleri ne ise ona dokunarak, bu hakkı bana verir."

Fakat, bu açıklamalar medyayı yatıştırmıyor.

Üzerine geliyor yazarlar çizerler.

(14 Mayıs 1995) Pazar, ama saat 09.00'da aradı Demirel.

Eleştiriler sürüyor ve üç konu üzerinde yoğunlaşıyor: Sevr – 8. madde – Çiller'in 8. madde için askere danışmak gereğini söylemesi ve halkoylaması!

Karamsardı:

"Yahu" diye başladı: "Anlatamıyoruz bunlara (medyaya)!

Biz ne yapıyoruz? Düşünce söylüyoruz. Fakat anlamıyorlar. Düşün bakalım, bu konuda ne yapabiliriz."

CA: "Ben de, 16 Mayıs günü, göreve başladığınızın yıldönümünde yapacağınız konuşmada neler söyleyebileceğinizi saptarken, bu konulara değinebileceğinizi düşünüyordum."

SD: ("Hah," dedi, onaylayan sesle) "Çok iyi. Sen bir toparlama yap, üzerinde yarın-öbürgün konuşalım."

Tabii, 'askerlerin 8. maddenin kalmasını istediğine' değinen Cumhuriyet'teki haberin, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Çörekçi ile yapılan bir görüşmeden sonra yazıldığını söylemedim.

O haberde Çörekçi, 'askeri kaynak' diye anılıyor ve şöyle diyordu:

"Dünyanın her yerinde terör suçları için ayrı düzenlemeler vardır. Terörle mücadele bir bütündür. Mücadelenin bu yönünün aksaması, diğer çabaları da olumsuz etkiler. Bugün terör suçları Devlet Güvenlik Mahkemelerinin bünyesinde. Bunun değişmemesi gerekli. Eğer terör suçları sivil mahkemelerde görülmeye başlanırsa, konu dağılır. Verilen cezalarda ortak bir anlayış olmaz."

Çiller'le Demirel arasında zıtlaşma hiçbir zaman gündemden düşmeyecek!

CA: "Çiller'in üzerine gittiğiniz, hükümeti düşürmek istediğiniz, onu engellediğiniz yazılıyor, yayılıyor. Fakat kadın bu savlara yanıt vermiyor. Böylece sanırım 'mazlum' rolü oynuyor. Bu izlenimi nasıl sileceğiz?"

SD: "Hayır! Bu kadının üzerine gitmem isteniliyor. Mesela Bolu"da üniversiteye trilyonlarla yatırım yapan İzzet Baysal, 80 yaşında bir adam, bana mektup yazmış, 'Bu kadından bizi kurtar' diyor.

Sen, Çiller'e yönelen o alkışlara bakma, oralarda (yani salonlarda) alkışlarlar. Bu kadından kurtulmak için öylesine istek var ki... Bunlar bana baskı yapıyor."

CA: "Ama 'Bakın, Demirel yükleniyor, mazlum, sesi çıkmıyor' diyebilirler."

SD: "Yani bu kadın 'mazlum' mu olacak? Hüsamettin bana 'Bu memleket bu kadının eline bırakılamaz' dedi."

CA: "Canım, o da ne yaparsa yapsın. Konuşuyor, konuşuyor ama..."

SD: "TBMM Başkanlığından istifa edip muhalefetin başına geçeceğini söyledi bana."

CA: "Ama ne zaman? İstifayı neden 1-2 ay sonraya bırakıyor?"

SD: "Çevresini toplayacak. Örgütteki asıl DYP'liler kenara çekilmiş durumda. Bana 'Bir ... yedik, bunu temizlememiz lazım' diyorlar. Benim de suçum var bu işin içinde."

CA: "Televizyonların birinde 'Demirel konuşamıyor, hep içine atıyor' diyordu geçenlerde, bir haberde."

SD: "Kim söylemişse doğruyu söylemiş." (Çiller'e meydanı bıraktığı için fevkalade bozuk. Zaman zaman bunu hissettiriyor.)

CA: "Genelkurmay size 8. madde üzerinde rapor vermiş olmalı."

(Yanıt vermedi. Ama, askerlerin eğilimini bildiği için "8. maddenin kaldırılmasını bir kez askerlere sormalı" dediği anlaşılıyor.)

CA: "Çiller'le aranızdaki gerginliğin emarelerini sıralasalar da,

öğrensek. İsterseniz Cumhuriyet'le uzun bir konuşma yapınız. Her şeyi sorsunlar, yanıtlayınız."

SD: (Düşündü ve) "16 Mayıs 1995, saat 17.30-19.30 arası. İki saat."

CA: "Mehmet Köstepen'in istifasını kabul etmiş."

SD: "Evet, yazısı geldi. Köstepen 14 Nisan 1995'te istifa etmiş. 15 Mayıs 1995'te istifayı kabul ediyor ve bu tarihle yazıyı bize gönderiyor. Devlet böyle çalışıyor. Necdet sordu, 'Ne yapalım?' 'Hiç' dedim. Devlet böyle çalışıyor. Umurumda değil."

Genelkurmay'dan 'bir yetkili', MGK toplantısında 8. maddeyle ilgili askerlerin görüşü sorulacak olursa, gereken yanıtın verileceğini açıkladı.

155

"İran olayını aldınız götürüyorsunuz" dedim Demirel'e (20 Mayıs 1995).

Demirel, "Hadise şu" diye başladı:

Altıncı Bölüm

BİR HESAP ADAMI HESAP VERİYOR

156

"Sınırlarınızı koruyorsanız, o zaman sızma mühim değil. Şimdi adamlara (İranlılara) 'PKK'yı temizleyin, bize sızıyor' deyince onlar:

'Peki ama siz önce kendi dağlarınızdaki teröristleri temizleyin de, sonra bizim topraklarımızdakileri temizlemeye kalkın' derlerse ne karşılık vereceğiz? (Demirel İran sınırına gitti geldi. Orada komutanlara sormuş: 'İran'dan ne kadar sızma var?' diye. Yanıt: 'Yüzde 20 İran'dan, yüzde 80 Irak'tan.' Fakat Türkiye, Tahran'a İran topraklarında 'birlikte operasyon' öneriyor.)

Ben, PKK'ya karşı birlikte önlem üzerinde durdum. İran Dışişleri Bakan Yardımcısına 'Yoksa iki ülke arasında soğukluğa sebep olursunuz' dedim. Ama İranlı, 'Bizde PKK yok' dedi. Ona önce 'Olabiliri kabul et' dedim. 'Git biraderim Rafsancani'ye söyle. 360 yıldır iki ülke arasında hiçbir sorun olmadı. Ben sürtüşme olmasını istemiyorum.'

İran sınırına gittim. Hudut Karakolunda 15 erin şehit edildiği karakola. Bir cep arası. Çünkü bir tarafı cebin 11, öteki yanı 13 kilometre Irak. Irak'tan gelmişler. (Oysa haberlerde PKK'nın İran'dan sızarak erlerimizi şehit ettiği söylendi.)

Sorduğumda sızmaların yüzde 20'si İran'dan dediler. Karakol ile İran sınırı arası 100 km. Oysa dediğim gibi Irak'la bir yanı 11, öteki yanı 13 km."

CA: "Ama Çiller, Paris'te 'Irak operasyonu herkese örnek olsun' demiş. Ad vermeden İran'a mesaj yolluyor."

SD: "Ne örneği olacakmış?"

CA: "Herhalde sınır ötesi hareketten söz ediyor İran'a."

SD: "Yapsın da görelim. Yapamaz. Ben Dışişlerine (İran'a) 'cart curt etmeyin,' dedim. Askerlere de söyledim."

CA: "Şu ATV'deki yayına bakın. Haberlerin sonunda sizinle Çiller'i askeri manevralarda giydiğiniz elbiselerle gösterip 'Bakalım hangisi Başkumandanlık yarışını kazanacak?' diye sordu. Bir de 'Bu kıyafetler hangisine daha yaraşıyor' diye şişman, koca göbekli Demirel'le zarif ince Çiller'i kıyaslayıp dalga geçiyordu."

SD: "Ben izlemedim. Ne yarışı? Ben görev yapıyorum."

CA: "Yarın Koman Paşa ile Erzincan'a ve Tunceli'ye gidiyormuşsunuz. Tunceli Valisi geleceğinizi söyledi."

SD: "Vali mi?"

CA: "Evet, bütün gazeteler bu geziyi biliyor. (Oysa Demirel'in gezileri güvenlik gerekçesiyle son âna kadar saklanırdı.)

Tunceli'de hareket yapılıyor. Şimdi İran sınırından sonra Doğu'ya gidince siz, 'Ne oluyor?' diye (basın) sormaya başladı. İçimiz de bir tımarhane. Anayasa tartışmaları malum. ANAP, 'Desteğimiz süresiz değil,' diyor. CHP'li bakanlar 'Çekiç Güç ile Olağanüstü Hal'e imza atmayız,' diyorlar."

SD: "Vallahi, bütün bunları senden duyuyorum. Haberim yok!"

157

Cumhurbaşkanı Demirel, Cumhurbaşkanı seçildiği 16 Mayıs 1993'ün yıldönümünde Cumhuriyet gazetesi yönetici ve yazarlarını kabul etti (16 Mayıs 1995).

Son bir yılın 'hesabını' verdi. Bu arada Çiller'le arasındaki 'gerginliğin' içeriğini anlattı.

Hemen her açıdan ilginç bir görüşmeydi.

Sorular ve yanıtlar, pek çok konuya açıklık getiriyor. Güncel olaylara ışık tutuyor:

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi, sizinle biraz görüşelim. Bana istediğiniz suali sorun, istediğiniz ölçü içerisinde ben buna cevap vereyim.

Şimdi, zaman bakımından aşağı yukarı 2 saate yakın zamanınız var. Ne zaman hangimiz pes ederse, 'bu yeter' dediğiniz yerde, 'bu kadar yeter' dediğiniz yerde bırakırız.

Gazeteci: Efendim, bugün ikinci yılı doldurunuz. Geçen iki yıllık süre içinde bir dizi tartışma oldu; yani kamuoyunda geçen bir tartışma, "tarafsızlığını yitirdi mi, yitirmedi mi?" tartışması oldu, yakın geçmişte ANAP'ın size yönelik bir çıkışı oldu. Sizin değerlendirmeniz nedir efendim; iki yılınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi, ben iki yılı nasıl değerlendirdim?..

Şunu söyleyeyim: Ben Anayasal Cumhurbaşkanıyım. Anayasanın 26. maddesinde Cumhurbaşkanına görev verilmiştir.

Evvela şunu söyleyeyim: Anayasal Cumhurbaşkanıyım derken, benim seçimimle ve seçildikten sonra beni buraya çıkaran güçle ilgili hiçbir tartışma yapılmadı. Yani, "Efendim, Doğru Yol Partisi'nin yüzde 27 oyu vardı, işte kendisi oraya çıktı..." Ben, Doğru Yol Partisi'nin yüzde 27 oyuyla çıkmadım buraya. Ben, 447 üyeli bir Meclisin 431 üyesinin iştirak ettiği 3 oturum, 3 tur seçim sonunda 244 oy alarak buraya geldim. Doğru Yol Partisi'nin 180 üyesi var. Binaenaleyh, bütün partiler seçime iştirak etti, bütün partilerden oy aldım ve beni buraya getiren oy, o günkü şartlar içerisinde eğer yüzdeye vurulacak olursa, yüzde 50'nin üzerindedir, 55'ler civarındadır, yani halkoyu dediğimiz oy. Bunun hiç tartışılacak, başkalarıyla mukayese edilecek bir tarafı yoktur. Binaenaleyh, her hadiseyi kendi içinde mütalaa etmek lazım.

Şimdi, geçen iki sene zarfında benim burada gördüğüm hizmetin tarafsızlık ihlali şeklinde gösterilebilecek hiçbir vaka yoktur. Binanelayh, ben tarafsızlığı korumuşumdur ve Anayasa'nın 26. maddesiyle bana verilen görevleri hakkıyla yapmışımdır, yetkilerimi hakkıyla kullanmışımdır.

Benim iddiam bu. Çünkü, eğer bu iddianın aksine söz söyleyecek olanlar varsa –ki olabilecektir– sadece bir iddiayı ortaya koyup geçmeyecek, o iddiaya delil bulacaklardır.

Şimdi, biraz bu şey üzerinde durmak istiyorum, bağımsızlık olayı üzerinde, tarafsızlık olayı üzerinde durmak istiyorum.

Şimdi, ben 16 Mayıs 1993 günü Cumhurbaşkanı seçilmem

sonrasında andiçtim, andiçtikten sonra bir de konuşma yaptım. Diyorum ki, şöyle: "Böyle bir çerçevede başarılı ve etkili olabilmenin vazgeçilmez şartı tarafsızlık ilkesine uymaktır. Türkiye Cumhuriyeti'nin, Türk Milletinin birliğini temsil eden ve bütün vatandaşlarımızın, onların –siyasi partiler dahil– her türlü yasal örgütlerini kucaklamak göreviyle yükümlü olan Cumhurbaşkanının taraf olması veya tarafsızlığına gölge düşürecek herhangi bir davranış içinde olması düşünülemez. Tarafsızlığı, niteliğinde siyaset olan ülke ve dünya sorunları dışında kalmak, hiçbir şeye karışmamak şeklinde yorumlamak da yanlıştır. Cumhurbaşkanı, Anayasa'nın kendisine verdiği görevleri yaparken, tarafsızlığı sağduyunun ve kamu vicdanının denetimi altında gerçekleştirecektir. Doğruya, haklıya arka çıkmak, ülke menfaatlerini korumanın şartıdır. Cumhurbaşkanı görevini yorumlarken bazı moral ölçüleri bulacak ve onları kullanacaktır. Yine de tartışılabilir bir konum içerisinde olunduğunu kabul ediyorum. Ancak, benim sizlere söyleyeceğim, bu hususta ölçülere ve sınırlara azami dikkat ve itina göstereceğimdir."

Ben de azami dikkat ve itina gösterdim.

Kaldı ki, Sayın Mesut Yılmaz, daha bana 26 Nisan günü gelip, "Sizin burada gördüğünüz hizmetten dolayı bizim bir şikâyetimiz yoktur" dedi.

Ben herkese açık oldum burada.

Ve şunu ifade edeyim ki; ben, Ağustos 1993, Aralık 1993, Mayıs 1994, Temmuz 1994, Aralık 1994, Nisan 1995 olmak üzere 6 defa parti başkanlarıyla konuştum, bütün partilerle. Bütün parti başkanlarını buraya çağırdım ve konuştum. Ve 5 defa da basınla bu masanın etrafında konuştum geçen 2 sene zarfında. Yani, ben şeye açık oldum; hem medyaya, hem siyasi partilere ve nihayet burada 25 bin insanı kabul ederek, ülkenin her köşesine giderek halkın tümüne, bütün kuruluşlara, derneklere, vakıflara, herkese açık oldum. Aldığım intibaları ilgililere intikal ettirdim veya düşüncelerimi söyledim veya direktif haline getirilmesi gerekenler varsa onları da direktif haline getirdim.

Binaenaleyh, ben burada yaptığım görevi geçen iki sene zarfında iyi yaptım, Anayasa ve kanunlara uygun yaptım ve halka hizmet yolunda demokratik kurallara uygun bir şekilde yaptım. O ba-

kımdan zaten bu zamana kadar kimse onu eleştirmedi.

Eleştirilerin çoğu benim burada yaptığım görevle ilgili değildir, benim buraya gelmeden önce yaptığım görevle ilgilidir.

Binaenaleyh, gayet tabii ki ben burada bazı beyanlarda, bazı konularda düşüncelerimi söyleyeceğim. Ee, hani düşünce hürriyetini, düşünce özgürlüğünü savunuyordunuz?.. Yani, herkes düşüncesinde özgür olacak da, Cumhurbaşkanı olmayacak...

Benim söylediğim sözler tartışma yaratabilir, bu da gayet doğaldır. Benim söylediğim sözlerin kanun gibi kabul edilmesini isteyen kim?.. Ama, bu tartışmaların da bir ölçüsü olacaktır.

Hele, ben söyledim diye mutlaka ona karşı çıkılması lazım geliyorsa, o da zaten tartışmayı ortadan kaldırıyor.

Bakın, ben bir süreden beri, daha evvel de söyledim, sıkıntım şudur: Her söylenen laf yanlış olmaz. Her söylenen lafın üzerinde karşı söylenecek bir şey vardır; ama önyargılarla, burada söylenen her şeyin üstüne "yanlıştır" diye gelinmesi veya biraz anlayıp dinlemeden, biraz "onun altında ne var?" onlara bakmadan, "bu laf niçin söylenmiştir, neye işaret edilmek istiyor?", onlara bakmadan eleştirilerin dozunu yitirmesi gibi durumlarla karşı karşıya kalınmıştır.

Benim bugün size söyleyeceğim şeylerin de çeşitli tartışmalara yol açacağını biliyorum. Yalnız, ben burada susup oturan bir kişi olamam, orada da söylemişimdir, yani yeminimin hemen arkasından da söylemişimdir. Diyorum ki, gayet tabii ki ben ülke meselelerinde ve dünya meselelerinde taraf olmam halleri var olacaktır ve yeminim benim çerçevemi çizecektir. Benim taraf olduğum hallerde, gayet tabii o meselelere karşı taraf olanların da diyecekleri olacaktır. Ben nasıl ki o meselelere karşı olan tarafların hukukunu saygıyla karşılıyorsam, benim taraf olma hakkımı da herkes saygıyla karşılamalıdır. Bu benim tarafsızlığımın ihlali değil, yeminimin gereğidir. Yani, yeminimin gereğini yaptığım zaman, ülke sorunlarında yeminim beni hangi istikamete sevk ediyorsa, onu yaptığım zaman ben tarafsızlığımı yitiriyor değilim, aksine yeminimin gereğini yapmak suretiyle görevimi yapıyorum. Yani, hiç suya sabuna dokunmadan diye söylemişim, ben burada oturamam.

Gazeteci: Peki efendim, tarafsızlığın yanında, bir de demokratlığınızı son dönemde tartışma konusu yapmaya başladılar.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Valla, Türkiye'de demokratlığı tartışılamayacak bir kişi varsa, o benim. Nedenini söyleyeyim:

Bir; ben 1962 yılının fevkalade zor şartlar altında Adalet Partisi Genel İdare Kuruluna 1255 oyla, o delegenin oyuyla seçilmiş bir adamım. 1964 Kongresinde, fevkalade demokratik bir kongrede, hiç kimseyi itmeden kakmadan ve ilk defa Türkiye'de birden fazla kişinin namzet olduğu bir Genel Başkanlık seçiminde, orada bulunan 1500-1600 delegenin yüzde 70 oyuyla, 1069 oyla birinci turda Genel Başkanlığa seçilmişim. Sonra, ben 1965'te 7 tane partinin seçime girdiği bir hür seçimde halkın önüne çıkmış, yüzde 53 oy almışım. 4 sene sonra o oyu korumuşum neredeyse, yüzde 47-48 oy almışım. Sonra, ben muhtıraya muhatap olmuşum ve muhtıraya muhatap olduğum zaman da muhtıra, 12 Mart 1971 muhtırası için de demişim ki, "Bu Anayasayla bağdaşmaz, Anayasa ve hukuk devletiyle bağdaşmaz." Ve pes etmemişim, mücadelemi yapmışım. 13 Mart 1973'te, aslında, "Cumhurbaşkanlığı, milletin hakkıdır, Cumhurbaşkanlığı seçiminde millet iradesini, yani daha doğrusu Türkiye Büyük Millet Meclisi iradesini kimse tesir altında bırakmayacaktır" mücadelesini yapan benim ve ben o günlere tekrar geri dönmek istemiyorum. Yani, zannedilmiştir ki, burası sadece Genelkurmay Başkanlığına gelen generallerin hakkıdır. Hayır. "Burası milletin hür iradesiyle seçtiği parlamentonun kendi hür iradesiyle seçeceği kimselerin geleceği yerdir ve buraya kimin geleceğini tayin etmek milletin hakkıdır" diyen benim.

Ve 1980'de yapılan darbeye maruz olan benim. Eğer ben demokrat olmasam darbeye maruz kalmazdım.

Ve ondan sonra 7 sene dört duvar arasında oturan, Hamzaköy'e giden, Zincirbozan'a giden de benim. Şimdi, ben demokrat değilim öyle mi?.. Ben demokrat değilim de başka birisi demokrat... Hadi canım sen de.

Ve bakın, 1987 seçimlerinde biz fevkalade ağır şartlar içerisinde bir devri aşmışızdır.

Bugün Türkiye'de halen hür seçimlere dayanan hür bir parlamento var mı?.. Var. 1983'te yoktu; 3 partinin seçime sokulduğu ve diğer partilerin seçime sokulmadığı, partilerin kapatıldığı bir ortam.

Ama bugün, 1991'de herkesin seçime girdiği, alabildiği kadar hür seçimle, olabileceği kadar hür seçimle, o günün tesiri altında, bir parlamento var mı?.. Var.

Ve bugün herkese teminat veriyorum, bir siyasi nüfuza maruz olmayan bir hür yargı organı var mı?.. O da var. Bugün bir hür medya Türkiye'de var mı?.. O da var. 1985'te benim resmimi Türkiye'deki gazeteler basabildi mi?.. Hayır. 1986'da ben Türkiye'yi gezdim, 85 tane mahkemeye gittim. Bugün şu meydanda, bu meydanda, o meydanda konuşan partilerden hiç kimse var mı mahkemeye giden; bölücü kişiler ayrı, onlar ayrı. Ama, açıklıkla söyleyeyim, herkes istediği gibi, dilediği gibi söylüyor.

Bugün Türkiye'de devletin kapıları ardına kadar açık mı ve bugün Türkiye'de meydanlar hür mü, vicdanlar hür mü ve okullar ardına kadar açık mı?.. Evet.

Eğer bütün bunlar kendiliğinden olduysa mesele yok. Bütün bunlarda birçok kimse gayret sarfetmiştir; tamam. Bunların içinde benim de gayretim var. Binaenaleyh, "Efendim, bunları kendisi için yaptı..." Hayır efendim. Bakın, benim gayretlerimin sonunda ben buraya gelmiş olabilirim; ama, dediğim şeylerin hepsi de hayatta. Beni buraya getiren hür seçim ve hür parlamentodur. Hür seçim ve hür parlamento beni buraya getirir, başka birini hükümet yapar, başka birini bir şey yapar ve ülkenin ihtiyacı bulunan hizmetleri hür iradesiyle görür; işte bu sağlanmıştır.

Binaenaleyh, buradaki olay, 1995 Türkiyesi, 1985 Türkiyesi değildir, 1986 Türkiyesi de değildir, 1983 Türkiyesi hiç değildir. Yani, eğer bugün Türkiye eğer demokrat bir Türkiye değilse, dünü demokrat bir Türkiye mi?..

O itibarla, yani demokratlık iddiaları... Açık söylüyorum, hür seçimi savunan benim, hür parlamentoyu savunan benim, hür basını, hür medyayı savunan benim, hür vicdanı savunan benim, hür demostrasyon hakkını savunan benim, hür gösteri hakkını savunan benim, hür vicdanı savunan benim; ben demokrat olmayacağım da ne olacağım?.. Tarif etsinler bakalım...

Sonra, yani demokratlık falan bir paye mi ki birileri veriyor, birileri alıyor?.. Milletin vicdanına girin, herkes milletin vicdanına girsin. Binaenaleyh, milletin vicdanında şahsen benim bir problemim yok;

ama, milletin vicdanında hiç kimse beni "Demokrat değildir" sıfatıyla tanımlayamaz.

Ve şunu ifade edeyim ki; yani şunu derler, bunu derler de, bu denmeyecek laftır, yani "Demirel demokrat değildir," denmeyecek bir laftır. Yani, mühendisliği bırakıp 35 senesini "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir," –daha kaç gündür söylediğim sözler dünyanın tartışmasına sebep oldu– "Halksız demokrasi olmaz, halkı bu işin içine daha çok sokun" diyen adam, buraya gelip oturduktan sonra da işte buyurun, 25 bin kişiyi kabul etmiş ve orayı herkese açık tutmuş bir kişi için "Bu demokrat değildir" denebilir mi canım?.. Havanda su dövdürüyorsun Mustafa yani, "Söylediğin lafa bak?" derler adama.

Gazeteci: Buna bağlı olarak da, son dönemde en çok tartışılan hususu şeye bağladılar, hani siz de anlattınız, bu askeri dönemlerle sizin dönemleriniz, yani sizi askerlerin Başbakanlıktan alması; ancak, son "Askerlere de danışalım" sözünüzü hemen cımbızla çekip buraya monte ettiler.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi bakın; bu ayıp oluyor canım, şöyle ayıp oluyor: Hani, bir adama demediği lafı izafe etmek, dediği lafı çarpıtmak... Bunun neresi gazetecilik?.. Ondan sonra uğraştırıyor sizi, "Öyle demedim de, şöyle dedim de..."

Şimdi, her zaman söylüyorum, yine söyleyeyim; "La takrabüs salate", "Namaz kılmayın." Yani, Kur'anı Kerim'de var, la takrabüs salate. Ama Kur'anı Kerim'de cümle şöyle devam ediyor: "Ve entüm sükera", "Sarhoşken namaz kılmayınız." Yani, Türkçedeki sarhoşken evvela söyleniyor, Arapça'daki onun hitabet tarzı "Namaz kılmayınız." Ne zaman? "Sarhoşken." "Sarhoşken"i bir kenara bırakıp da "namaz kılmayınız"la amel edilmez. Onun içindir ki, ben ne demişim?.. Benim dediğim şey şu: 8'inci madde ile ilgili kanun değişikliği Meclisten geçer de benim önüme gelirse..." Benim önüme aşağı yukarı 184 tane kanun gelmiş, ben bunun 177'sini onaylamışım ve 7 tanesini de iade etmişim. Ne yapacağım?.. Ben ona bakacağım. Bakarken, benim burada sıfatım var, burada olmayan sıfat devlette var. Yani, buranın memur olması şat değil, devletin memur olması, ben devletin başıyım.

Türkiye'nin en önemli sorunu bugün terördür. Türkiye, bu terörü eğer geçen sene çözebilseydi bu sene dünya arenasında, dünya

platformlarında olmazdı. Bu sene çözmezse Türkiye'nin işi gelecek sene daha zordur. Bu kadar önemli ve büyük bir mesele.

Ayrıca, ben size açıklıkla söyleyeyim; daha dün akşam televizyonlarda vardı, bir kahraman gencin, şehit düşmüş gencin cenazesi küçük bir kasabada, binlerce insan arkasında.

Ve bugün aşağı yukarı 3000'e yaklaşan şehidiyle Türkiye, 3000'e yaklaşan masum sivil insanının hayatını yitirmesiyle 6000 kişilik bir tabloyla karşı karşıya.

Şimdi, şunun altını çizerek söylüyorum: Türkiye, terör mücadelesini gevşetecek veya terörle mücadele eden ülkenin güvenlik kuvvetlerini bir düş kırıklığına uğratacak veya terörle mücadele eden güvenlik kuvvetlerinin işini zorlaştıracak, yani netice almalarını zorlaştıracak bir adım atması halinde Türkiye çok büyük bir yanlış yapar. Nedenini söyledim. Öyleyse, terör mücadelesine menfi şekilde tesir edecek en ufak hareketten kaçınmalıdır, terör mücadelesine müspet şekilde tesir edecek en ufak hareketin içinde olmalıdır... Ben bunu devletin bütün kademelerine söyledim.

Şimdi, farz edin ki 8'inci madde Meclisten geçti, benim önüme geldi. Ben anlatıyorum, diyorum ki, işte o da burada var; ben ne yapacağım?.. Benim yapacağım şey, danışacağım. Neyi danışacağım?.. Bu 8'inci madde rastgele bir madde değil; bu maddenin kalkmış olması acaba terör mücadelesine hangi nispette menfi veya müspet tesir yapacaktır; devletin güvenlik makamlarına soracağım diyorum. Kime soracağım onlara sormayıp? Burada, "Arkadaş, şu terör mücadelesi şu kanunla acaba ne hale girer?" diye o mücadeleyi yürütenlere sormam benim demokratikliğimi zedeler mi? Aksine, ben Devlet Başkanıyım, bunun içinde çalışan devlettir. Ve Milli Güvenlik Kurulunda oturup bunlar konuşuluyor, bu Milli Güvenlik Kurulu meselesidir. Doğrudan doğruya benim önüme gelmiş bir meselede karar vermek için benim ahenk içerisinde, o kararı iyi vermem için müşavere en başta yapacağım şey. Diyorum ki ben sorarım. Kime? İçişleri Bakanına, Emniyet Genel Müdürüne, İçişleri Müsteşarına, Genelkurmay Başkanına, bunlara sorarım.

Sonra başkaları varsa soracak, onlara da sorarım, Olağanüstü Hal Valisine; yani kimse önde görünen bu mücadelede onlara sorarım, sonra kendi aklıma göre hareket ederim diyorum.

Burada askeri nereye karıştırmış oluyorsunuz; yani, asker lafının geçtiği her yerde militarizm, asker lafının geçtiği her yerde antidemokrasi mi var?.. Bence meseleyi o hale getirmek fevkalade yanlıştır.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Teşekkür ederim.

Gazeteci: Efendim, bu açıklamalarınızın ardından yapılan yayınlardan bir kısmında, acaba bir durum mu geçirdik, yani bir rahatsızlık ya da bir ... geçirdik gibi bazı yorumlar da yapıldı. Acaba askeri kanattan, askerlerden öyle bir rahatsızlık hissettirildi mi efendim, Terörle Mücadele Yasası'nın 8'inci maddesi konusunda?

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır.

Gazeteci: Milli Güvenlik Kurulu'nda böyle bir şey görüşüldü mü efendim?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır.

Şimdi bakın, şunu da söyleyeyim: Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstünde hiçbir ipotek yoktur, benim üstümde de hiçbir ipotek yok. Türkiye'nin silahlı kuvvetleri ve güvenlik güçleri, silahlı kuvvetleri artı güvenlik güçleri, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin her 4 ayda bir defa Milli Güvenlik Kurulu'ndan geçip hükümetten parlamentoya, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne getirilen olağanüstü hal idaresinin devamı yetkisini kullanıyorlar. Yetkinin yeri Türkiye Büyük Millet Meclisi'dir. Oraya götüren mekanizma Milli Güvenlik Kurulu. O, hükümete götürüyor, hükümet alıyor onu götürüyor Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne. Türkiye Büyük Millet Meclisi bunu tartışıyor, yani daha bu olağanüstü hal devam etsin mi, etmesin mi? Olağanüstü hal devam etsin dedikleri takdirde o kanuna göre devlet işliyor. Ve bu meseleler çok iyi tartışılıyor Türkiye'de. Bu meseleler Milli Güvenlik Kurulu'nda da çok iyi tartışılıyor, hükümette de çok iyi tartışılıyor, ben içinden geldiğim için söylüyorum ve Türkiye Büyük Millet Meclis'inde de çok iyi tartışılıyor. Ondan sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisi çoğunlukla, büyük ekseriyetle, bu hangi fikirde olursa olsun, muhalefet, muvafakat demeden hangi düşüncede olursa olsun olağanüstü hali yapan devlet güçlerine, devletin silahlı güçlerine, "Bu terör hareketini durdurun" görevini veriyor ve "durdurun" dediği yerde onun yetkisini de veriyor. Bu kadar demokratik bir hadise bu. Ve

orada eğer bu yetki kullanılırken, bu görev yapılırken birtakım istenmeyen şeyler oluyorsa onu da eleştiriyor, onu da şakır şakır orada söylüyor. Bakın, zabıtlarda bunlar.

Binaenaleyh, açıklıkla söylüyorum: Türkiye Büyük Millet Meclisi 8'inci maddeyi ister kaldırır, ister bırakır, ister değiştirir; maddeyi kaldırır, başka yere başka bir hüküm kor; bunlar tamamen Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bileceği iştir. Yani, benim dediğim şey, benim önüme geldiği zaman ben ne yapacağım?..

Ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin üstündeki herhangi bir ipoteği ilk defa reddedecek olan benim. Çünkü, ben, Büyük Atatürk'ün "En büyük eserimdir" dediği müessesenin iki defa kapatılmasına şahit oldum, bir defa da askıya alınmasına şahit oldum. Ve orası, Türkiye Büyük Millet Meclisi gerçekten bu demokrasinin kalbidir. Binaenaleyh, onun üstüne en ufak bir gölgenin düşmesinin karşısına birçok kimse çıkar da, çıkanların içerisinde en başta ben olurum, açıklıkla söylüyorum. Kesinlikle, ülkenin silahlı kuvvetleri kendilerine verilen görevi kahramanca yapıyorlar ve şehit düşüyorlar, yaralanıyorlar; ama kahramanca yapıyorlar.

Gazeteci: Peki efendim, buradan, siz ülke sorunları karşısında tarafsız kalmayacağınızı söylediniz. Eğer sizin bu Terörle Mücadele Yasası'nda, diğer yasal değişikliklerinde Hükümetle doğrudan bir uyumu olsaydı, Sayın Başbakan Tansu Çiller de sizin görüşleriniz doğrultusunda hareket etmiş olsaydı bir uyum olacaktı. Başbakanlıkla bir soğukluğunuz mu var, bir problem mi var efendim?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Ha, çok iyi bir yere geldin.

Cumhurbaşkanıyla Başbakan niçin soğuk olur birbirine ki?.. Evvela, şu "soğuk" veya "sıcak" şeyi biraz subjektif değil mi, keyfi değil mi; ölçüsü ne onun?..

Şimdi, benim önüme 4000 küsur tane kararname gelmiş, ben bunların hemen hemen yüzde 95'ini, eğer bir şey eksik görüyorsak tamamlatmışız, imzalamışız, geriye göndermişiz, tekrar gelmiş. Ve bir kısmını reddetmişiz. Kanunların hemen hemen yüzde 98'ini, 99'unu kabul etmişiz. Ve devletin işlemesine menfi etki yapabilecek hiçbir hareketimiz olmamıştır. Ve benim Sayın Tansu Çiller'le hiçbir, insani münasebetlerimde hiçbir bozukluk yoktur, hiç ama. Kendisi

benden randevu ister, gelir konuşur, ben ihtiyaç duyduğum zaman kendisini çağırırım.

Şunu açıklıkla altını çizerek söyleyeyim: Benim başında bulunduğum devletin herhangi bir topluiğne başı kadar zorluğa sürüklenmesi beni fevkalade mustarip eder.

Biaenaleyh, kişilerin hisleri ne olursa olsun, hiddeti, öfkeyi, iğbirarı, kırgınlığı vesaireyi devlet işlerine karıştırmaları fevkalade ayıptır.

Ben, belki her şeyi bu kadar kesin söyleyemem, ama şunu söylerim: Burada bulunduğum iki sene zarfında devletin hiçbir işini aksatmadım, gayet açık, net; "Şunu aksattın" kimse diyemez.

Şimdi, şunu da söyleyeyim: Cumhurbaşkanı – Başbakan veya Cumhurbaşkanı – Hükümet, bu öyle bir sistem ki, yani Cumhurbaşkanını Meclis seçiyor, ama Meclisin seçtiği Cumhurbaşkanı da rastgele bir adam değil, onun da şartları var. Yani, ya Meclisin üyesi olacaksın yahut da Meclisin üyesinin beşte biri tarafından teklif edilmiş olacaksın, yani onun şartları var. Sonra, hükümete güvenoyunu da Meclis veriyor, yani kaynak Meclis, yetki kaynağı; çünkü, Meclis milleti temsil ediyor.

Şimdi, bu sistemde, Avrupa sistemidir bu, –buna "westminister system" diyorlar– orada Cumhurbaşkanı yok tabii, orada kral var, kraliçe var. Ama, Fransa'da benzeri şekil var, ama halk seçiyor Cumhurbaşkanını. Portekiz'de benzeri şekli var, İtalya'da benzeri şekli var, bir kısmını halk seçiyor, bir kısmını da parlamento seçiyor; böyle durumlar var.

Buralarda Cumhurbaşkanı, şu Anayasaya göre yürütme dediğiniz zaman, Anayasanın 8'inci maddesi; "Yürütme, Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'ndan ibarettir" diyor.

Tam okuyalım o şeyi:

"Yürütme yetkisi ve görevi:

Madde 8: Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından Anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir."

Yani, Cumhurbaşkanını yürütmenin içine koyuyor.

Bir taraftan, geliyor 104'üncü maddede, "Cumhurbaşkanı devletin başıdır, bu sıfatla Türkiye Cumhuriyeti'nin ve Türk Milletinin bir-

liğini temsil eder. Anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir."

Şimdi bakın, "Anayasanın uygulanmasını, devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını gözetir."

Şimdi dönüyorsunuz yemine: "Cumhurbaşkanı sıfatıyla devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini koruyacağıma..." Binaenaleyh, bunların korunması gerektiği yerde Cumhurbaşkanı tarafsız değil, taraf.

"Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve Cumhuriyet ilkesine bağlı kalacağıma..." Burada da taraf. Neyin tarafı? İşte bu sayılan şeylerin tarafı.

"Milletin huzur ve refahı, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde herkesin insan haklarından ve temel hürriyetlerinden yararlanması ülküsünden ayrılmayacağıma..." Nedir?.. Burada da taraf.

"Türkiye Cumhuriyeti'nin şan ve şerefini korumak, yüceltmek, üzerime aldığım görevi tarafsızlıkla yerine getirmek için bütün gücümle çalışacağıma..."

Burada tarafsızlık söylüyor ama, yani yukarıda söyledikleri burada söylediği tarafsızlığın dışındadır. Yani, tarafsızlık tamam, ama hangi şartlarla tarafsızlık? Ülkenin bölünmez bütünlüğünde tarafsız olamaz Cumhurbaşkanı. Neyinde tarafsız olmaz? Milletin kayıtsız şartsız egemenliğinin korunmasında da tarafsız olmaz. Burada tarafsız. Bunu Anayasa veriyor ve kanunlar veriyor. Zaten, buralarda eğer tarafsız olacaksa Cumhurbaşkanı, o zaman işin içinden çıkamazsınız.

Şunu demek istiyorum: Şimdi, bu sistemde Cumhurbaşkanı ile Başbakanın her şeyi motamot, aynı düşünmesi mümkün değildir, gerekli de değildir. Tabii ki, herhangi bir meselede Cumhurbaşkanının hükümetten ve hükümet başkanından farklı düşünceleri olabilecektir; bunda şaşılacak ne var?.. Sonra, Cumhurbaşkanı nihayet kararnameye imza koyacak. Eğer bir şey icra edecekse, kararnameyle icra edecekse Cumhurbaşkanı oraya imza koyacak. Cumhurbaşkanının düşünceleri ülke yararına bulmadığı şeyleri imzalamaya elvermiyorsa, imzalamaz.

Ha, o zaman ne olacaktır?.. O zaman tabii, kamuoyu işin içine

girer. Yani, Cumhurbaşkanı bir şeyi keyfi olarak "Ben bunu imzalamıyorum" demez; çıkar ortaya der ki, "Şu, şu, şu sebeplerle ben bunu doğru bulmuyorum." Bu, Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında sürtüşme, tepede kavga değildir; bu, görevin icabıdır. Ve eğer oturup da bir uzlaşma sağlanamıyorsa, gayet tabii ki herkes kendi fikrini muhafaza eder. Millet kimi doğru bulursa, onu doğru bulur.

Ha, şimdi bunlar çok olur mu?.. Çok olmaz. Ama, bunların olabileceğini varsaymak lazım. Neden?.. Başbakan Cumhurbaşkanının memuru değildir, Cumhurbaşkanı da Başbakanın memuru değildir.

Yani, Başbakan söyleyecek Cumhurbaşkanı yapacak, yahut Cumhurbaşkanı söyleyecek Başbakan yapacak; böyle şey yok. Bir kooperasyon, yani işbirliği.

Ve ben açıklıkla söyleyeyim ki; şu tablolar benim işbirliğine azami şekilde riayet ettiğimi gösterir. Zaman zaman sürtüşme, vesaire gibi şeyler gösteriliyorsa ve gayet tabii ki onlar birtakım farazî senaryolar biçiminde kapalı odalarda birtakım muayyen maksatlara hizmet edecek şekilde düzenlenmiş hayali şeyler olmamalıdır.

Ve yine söylüyorum; bu sistemde Cumhurbaşkanı ve Başbakan'ın mutabık kalmayacağı birtakım hususlar olabilecektir. Ama, burada benim hali hususimde, benim önüme gelen kararname ve kanunlarda, eğer kanunlar benim düşündüğüm gibi olmamışsa Meclisten geliyor, ben onu Meclise iade ettim. Bu, Cumhurbaşkanının Meclisle sürtüşmesi mi?.. Hayır. Cumhurbaşkanına bunu veto yetkisi vermiştir. O yetki niçin lazım?.. Eğer, ben bu yetkiyi kullanırsam, Meclisle Cumhurbaşkanı sürtüştü olacak idiyse bu yetkiyi koymasaydı. Eğer, ben, önüme gelen kararnamelerde, –daha çok o olur, kararnameler şu şekilde bu şekilde– kararnamelede "şu husus doğru değildir" diyorsam, hükümet onu ya düzeltecektir, ya ısrar edecektir, "Hayır, biz bunun doğru olduğu kanaatindeyiz..." O zaman oturulup konuşulacaktır. Taraflar birbirini ikna etmiyorsa, herkes kendi bildiği istikamete gidecektir; o da askıda kalacaktır. Böyle askıda kalmış hemen hemen hiç mesele yok.

Şunu bir daha söyleyeyim: Benimle hükümet başkanı arasında... Ben 12 sene Başbakanlık yaptım. Hemen hemen Sayın merhum Cemal Gürsel, merhum Sunay, merhum Korutürk, hepsiyle çalıştım. Merhum Özal, benim çok yakın arkadaşımdı ve aramızdaki

1980 sonrasındaki siyasi münasebetler herkes tarafından biliniyor, onunla da çalıştım 2 sene, 2.5 sene. Peki, yani ben bilmiyor muyum, Cumhurbaşkanlığı makamı neyi yaparsa ne tür sıkıntılar çıkar?..

Ve açıklıkla ifade edeyim; bu gerginlik senaryoları laftan ibarettir.

Ha, söylüyorum; yani benim söylediğimin aksine sözü Başbakan söyleyebilir, bunda şaşacak ne var? Yani, öyle düşünüyor olabilir. Neden bu halkın önüne kavga gibi çıksın?.. Ha, o gibi ahvalde, – öyle şeyler oluyorsa– o gibi ahvalde yine biz oturur konuşuruz, yani "Niçin bu böyle oluyor?" diye oturur konuşuruz...

Evet...

Gazeteci: Efendim, başlangıçta ortaya koyduğunuz tabloya rağmen, çok yaygın olarak... (Anlaşılmıyor)... Yani, bir okumuş gibi izleniminiz var mı?

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Var.

Gazeteci: Çünkü, 32'nci Günde de dediniz ki, "Bu tutanakların nasıl verildiği de ayrı bir konudur" gibi bir şey de dediniz. Benim de dikkatimi çekti; çünkü, o tutanaklar her yerden verilemezdi...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır, tutanaklar gizlidir. Birisinin eline tutanakların nasıl geçtiğine tahaccüp ederim, eğer geçtiyse; veyahut tutanakların muhtevasının birisine söylenmesi de tahaccüp edilecek şeydir, şaşarım yani. Yalnız, şaşarım değil, yani devlet ciddiyetiyle bağdaşmaz derim.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi bakın, ben kimseyi itham etmiyorum; nereden düğmeye basıyorlar, kaç tane düğmeye basıyorlar, vesaire...

Bakın, ben size şunu da söyleyeyim çocuklar: Ben siyasetin içinden geliyorum. Ben, bir siyasi mücadelenin içinden geliyorum. Ben, bu ülkede 35 sene pek çok mücadele verdim. Türkiye'de beni sevenler vardır, sevmeyenler vardır kişi olarak. Dünden kalma pek çok tatlı veya tatlı olmayan hatıra vardır, birçok insan da vardır. Birçok lafı demişimdir, birçok lafı gerekmiştir demişimdir, yaptığım mücadelenin icabı. Ve tabii ki, siyasetten gelen Cumhurbaşkanının birtakım geçmişten kalan burukluklara hedef olabileceği doğaldır. Son-

ra, 20 sene, 25 sene, 30 sene bizim aleyhimizde hareket etmiş olanların, biz buraya geldik diye her şeyi bir kenara bırakıp bize destek vereceğini beklemek de mümkün değil.

O zaman Cumhurbaşkanı siyasetten gelmesin mi?.. Ee, bakın dünyaya. İşte Chirac, siyasetin içinden geliyor. Orada zaten adamlar, aşağı yukarı yarı prezantiel sistemdir. Gidin, Portekiz'e bakın, Suarez, siyasetten geliyor. İtalya'ya gidin bakın, Scalfaro siyasetten geliyor. Almanya'ya gidin, Almanya Cumhurbaşkanı siyasetten geliyor. Yunanistan'a gidin, Yunanistan Cumhurbaşkanı siyasetten geliyor. Yani, siyasetten gelmesi şart olmayabilir; ama, siyasetten gelenler ekseriyettedir.

O itibarla, siyasetten geldiği zaman ister istemez geçmişteki siyasi mücadelelerin verdiği birtakım inciniklikler olabilecektir. Bunların zamanla ortaya konmasını da ben kaçınılmaz görüyorum. Onun için, Türkiye'de 100 kişiden 99 kişinin beni desteklemesi diye bir olay yok. Ama, Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanıyım. Ben, dün şu düşüncedeydi, bu düşüncedeydi diye kimseyi ayırmam, herkesi kucaklarım; onu da temin etmişim. Bize "Bizi kucaklamadı" diyecek bir tek kişi gösteremezsiniz. Yani, tabii bu iddia da, lafın gelişi olarak söylüyorum; olabilir, yani kıyıda köşede birtakım şeyler de çıkabilir belki. Benim geçen iki sene zarfındaki zaten zorluğum bu. Yani, benim zorluğum aslında tarafsız olmam mecburiyetinden. Ben eğer taraf olabilsem, yeminimin ve görevlerimin verdiği hususun dışında taraf olabilsem, gayet kolay olurdu. Bana yöneltilen eleştiriler değil bunlar, saldırılardır bir yerde, bunlarla mücadele etmek benim için gayet kolaydır. Ben, geçmişte mücadele ettim geliyorum. Ama, yine iddia ediyorum, şimdi gayet açıklıkla iddia ediyorum: Geçen iki sene zarfında benim burada yaptığım görevden dolayı bana şu âna kadar söylenmiş hiçbir şey yoktur.

"Efendim, filan zaman şöyle dedin..." Dedim ya. Yani senin "Neden dedin?" demek hakkın var da, benim demek hakkım yok mu?

Gazeteci: Peki efendim, sadece geçmişten gelen kırgınlıklarınız, yani daha açık konuşmak gerekirse, sanki medyada bakıyoruz, yani Sayın Başbakanın yaptığı her hareket çok büyük bir atılım, çok pembe, sizin attığınız her adım Türkiye'yi batağa götürüyor...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Nasıl batağa götürüyor?

Gazeteci: Hayır hayır, medyaya baktığımız zaman...

Örneğin bakın, demiş ki zora soktunuz; bu şekilde yorumlar var...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Ha bir bakalım gelelim oraya, bir bakalım gelelim oraya.

Gazeteci: Hayır efendim, o yorumu...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır hayır, çok iyi söyledin, ona devam et sen.

Gazeteci: Efendim, o konuyu ayrıca medyayı..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır, "örneğin" diye başladın şimdi. Yani, şöyle diyelim: Başkası ne yapmış o ayrı mesele de, benim söylediğim veya benim yaptığım şey Türkiye'de neyi zora sokmuş bakalım.

Gazeteci: Efendim, o zaman, biraz önce dediniz ki; "Sayın Başbakanla insani ilişkide hiçbir problem yok, fakat diğer konularda görüş ayrılığı olması, veyahut da motamot olması zorunlu da değildir, gerekli de değildir." Fakat sizin tarafsız olamayacağınız konular, aslında ülke çıkarları açısından ihmal edilemeyecek konular ve siz bunu vurguladınız; birkaç kez vurguladınız ve hâlâ vurguluyorsunuz. Ve bunların başında ülkenin bölünme tehlikesi konusunda Sayın Başbakanla bir görüş ayrılığı varsa, bu acaba böyle bir konuda mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hiçbir görüş ayrılığı yoktur.

Gazeteci: Ama efendim, Sayın Başbakan "Bir bölünme tehlikesi içinde değildir" diyor.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi bakın, Türkiye bölünme tehlikesi içindedir veya değildir meselesinden ziyade, Türkiye'ye yöneltilmiş bir durum var. Orta yerde Avrupa Konseyi'nin kararı var, orta yerde Avrupa Parlamentosu'nun kararı var ve eğer bu kararlara bakıldığı takdirde, Türkiye'ye en azından azınlık hakları tanınması, en azından terör sorunu dışında bir Kürt sorununun bulunduğu, bunlara hak tanınması gibi iddialar var.

Ve "Türkiye'de bu terör sorununa siyasi bir çözüm bulun, Türkiye'deki..." diyenler var. Şimdi bütün bunlar, bunları dediği zaman hiçbir şey demiş olmuyorlar mı?

Benim ortaya getirdiğim şey o.

Şimdi ben Avrupa fikrini savunan adamım. Ben kendiliğimden bir şey icat ediyor değilim. Avrupa bize diyor ki; "Evet, Türkiye'de bir terör sorunu vardır"; Avrupa Konseyi diyor bunu, Avrupa Parlamentosu diyor, Avrupa'nın medyası diyor, Avrupa'nın parlamentoları diyor, "Evet, Türkiye'de bir terör sorunu vardır, ama Türkiye'de bir de Kürt gerçeği vardır." Kürt gerçeği değil, bir Kürt sorunu vardır. Nedir o? "Bu insanlara, azınlık hakları tanıyın" diyor. Bunu dediği zaman, acaba Türkiye'yi birleştiriyor mu, yoksa Türkiye'yi bölmeye mi götürüyor?

Şimdi, benim dediğim şey gayet açık. Alın, Avrupa Konseyi'nin kararlarına bakın, alın Avrupa Birliği'nin kararlarına bakın, Avrupa Parlamentosu'nun kararına bakın, eğer Türkiye'yi alkışlıyorlarsa mesele yok. Türkiye'yi yermiyorlarsa yine mesele yok; ben yanlış anlamışım demektir.

Ve Türkiye'ye tavsiyeleri Türkiye'yi bölücü istikamette değilse yine mesele yok. Ama Türkiye'yi yeriyorlar, Türkiye'yi kınıyorlar ve Türkiye'deki insanların arasına Türkiye'nin birliğini çatırdatacak birtakım fikirleri ekiyorlarsa, yani "Bravo Avrupa'ya" mı diyeyim?

İşte, o zaman Anayasanın 102'nci maddesindeki yeminin, 104'üncü maddesi görevi bize düşer.

Ve ben bunları dediğim için zannediyor musunuz siz Türkiye'de halk mutsuz? Aksine halk mutlu.

Niye?

Ben Türkiye'nin birliğinin savunuculuğunu yapıyorum.

Evet, ben size şu kâğıtları veriyorum, buyurun. Bu, Avrupa Konseyi'nin bu zamana kadar takındığı tavrın bir güzel özetidir. Ve en son takındığı tavırları da nedir; orada fevkalade iyi konmuştur.

Ondan sonra bir kâğıt daha veriyorum size. Bu da Avrupa Birliği'nin... (Bant sonu)

Bu da Avrupa Parlamentosu'nun takındığı tavırdır. Onları kullanın.

Yani, burada eğer Sayın Başbakan değil de başka birisi bir şey diyorsa, ya haklıdır ya değildir. Bunun Sayın Başbakan olması şart değil; kimse taşıdığı sıfattan dolayı söylediğinin haklı olduğunu savunamaz.

Ben neyi söylüyorum?

Avrupa Konseyi'nin, Avrupa Parlamentosu'nun Türkiye'ye karşı tavrı incitici ve bölücüdür.

Ha, "Efendim, hayır öyle değildir." Yani, "Siz bunu söylüyorsunuz ama, bunların dedikleri şey o değildir." Yani, ona da bir şey demiyorum.

Gazeteci: Peki efendim, benzer sorunları ülkenin... (Anlaşılmıyor) Daha doğrusu sizin işaret ettiğiniz endişeyi haklı çıkaran biri gözlenmiyor.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Burada endişe falan yok, burada yorumu gerektiren bir şey yok, açık seçik adam size diyor ki, açık seçik diyor bunu; "Bu meseleyi güvenlik güçlerini kullanarak çözemezsiniz, bir siyasi çözüm arayın."

"Nedir siyasi çözüm" dediğiniz zaman, "Bunlara hak verin."

Ne hakkı verelim? "Azınlık hakkı verin."

Bugün, bu insanlar Türkiye Cumhuriyeti'nin sahibi, eşit haklarla sahibi. Bunlar bizim vatandaşlarımız, kardeşlerimiz; bunların bir hak şikâyeti yok. O şikâyetleri varsa, bunu söyleyecek durumdalar. "Bu hakları verin, vermediğiniz içindir ki terör oluyor" diyor adam. Yani, Avrupa'nın ileri gelen sesleri böyle diyor. Kim diyor, oraya girmek istemiyorum, ona girdim daha önce. Yani, "Bir siyasi çözüm bulun, hatta bunlarla oturun konuşun."

Ve "DEP'i kapattınız, bırakın DEP'in mensuplarını, hapishanelerden çıksınlar..."

Yahu burada bir hukuk devleti var, kanunlar böyle demiş. Ondan sonra burada mahkemeler var, mahkemelerde savunma hakkı açık. Mahkemelerin hapishanelere koyduğu adamı kim oralardan çıkarabilir? Siz hukuk devletinin ne olduğunu bilmiyor musunuz?

Şimdi, Türkiye bütün bunlara maruz kalıyor Avrupa tarafından. Böylece, Avrupa Türkiye'ye nişan mı vermiş oluyor?

Yani, aslında benim söylediğim şeyler, ben Avrupa'nın ortaya koyduğu tavrı milletime söylüyorum, ilk defa da söylemiyorum; birbuçuk senedir söylüyorum. Size bu masanın etrafında birkaç defa söyledim.

Ve Avrupa diyor ki; "Arkadaş" diyor, "sen diyorsun ki, benim terör sorunum var." Yarım ağızla onu kabul ediyor. "Ama, senin te-

rör sorunun, senin Kürt sorunundan geliyor." Çünkü, demek istiyor ki, "Kürt diye insanlar var, –bunu da yüzünüze açıkça söyleyenler de var– Kürt diye insanlar var, bu insanlar Türk Devleti tarafından eziliyor. Bu insanların hakkını korumak için birtakım adamlar silahlı mücadeleye girmişse bunda haksızlık mı var?.."

Adeta burada teröre hak veriyor...

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Resmi zeminlerde hiçbir fark yoktur.

Milli Güvenlik Kurulu'nda hadise benim dediğim gibidir. Ve benden istenen herhangi bir kararda, benim imzamın gerektiği herhangi bir kararda da benim dediğim olur.

Gazeteci: Efendim, burada Sevr konusunda, böyle bir cımbızla çekip, yani, mademki Sevr diye düşünüyorsunuz Batı'yı, çekilin Batı'dan gibi bir noktaya getirdiler.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: O da yanlış.

Gazeteci: Sevr'i yani sembol olarak mı söylüyorsunuz; yani bu genel yaklaşımların bir ifadesi olarak mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Bakın, Türkiye'nin parçalanma korkusu yoksa, neden ülkenin bölünmez bütünlüğü üzerine yemin ediyoruz?

Şu Anayasa diyor ki; "Vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü koruyacağıma..." Niye bunu söylüyoruz? Böyle bir sorun yoksa, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü gibi, bütünlüğünü korumak gibi bir sorunu yoksa yeminde ne arıyor bu?..

Bu Cumhurbaşkanlığı; geliyoruz milletvekillerine: "Devletin varlığı ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü koruyacağıma..." Milletvekili de bunun üstüne yemin ediyor.

Demek ki Türkiye'nin bölünmez bütünlüğünü tehdit eden birtakım tarihi şartlar olagelmiş. Zaten büyük bir imparatorluk dağıtmış bulunan Türkiye; Osmanlı Devleti bölünmüş, 25 tane devlet çıkmış orta yere, 2 tanesi çıkamamış. Bir tanesi Kürt devleti, bir tanesi Ermeni devleti. Rusya'nın dağılmasından sonra Ermeni devleti çıkmış, bir tane kalmış.

Bakın, Sevr denen olay nedir?..

Sevr, o anlaşmaya göre, 25 tane devleti çıkaran o anlaşmaya

göre Fırat'ın şarkını, orada oturan ahali bir sene sonra plebisite gidecek ve bir bağımsız devlet istese devlet olacak. Bugün yönlendirilmek istenen istikamet de odur. Yani, bunun nesine Türkiye itiraz ediyor, anlamıyorum.

Şöyle diyebilir Türkiye, yani Türkiye'deki birtakım kimseler, insanlar, buna itiraz edenler, "Vay efendim, bu Demirel de bu Sevr işini nereden çıkardı" diyenler: Vallahi kardeşim, Türkiye'de bir Kürt sorunu bulunduğu, hatta bundan dolayı terörün olduğu, bu meselenin siyasi bir çözüme bağlanması gerektiği, azınlık hakları tanınması icap ettiği şeklindeki iddialar var ama, bunlar önemsizdir; binaenaleyh, bunları Cumhurbaşkanı önemsiyorsa, "Milleti kaygıya sevk ediyor, Avrupa'dan koparıyor" diyen varsa alnını karışlarım. Aynen böyle.

Bunları önemsememek bence gaflet olur.

Yani önemsemeyip ne yapacaksınız? Savaş mı açacaksınız adamlara?..

Hayır ama, herhalde, "Sizin yaptığınız yanlıştır, söylediğiniz yanlıştır, siz iyi istikamette gitmiyorsunuz" diyeceksiniz.

Yani, siz eğer bundan kaygı duymuyorsanız, o zaman niçin Avrupa Konseyi'nden temsilcilerimiz çekiliyor veya niçin tasvip ediyorsunuz onu?..

Orada çok güzel izahı var bunun, onu kullanın.

Gazeteci: Efendim, burada biraz da geniş baktığımızda; Avrupa kendisi sınırlarını kaldırıyor bütünleşiyor, Amerika kendi içinde Kanada'yla, Meksika'yla sınırları kaldırıyor, bütünleşiyor; ama çevremiz parçalanıyor. Irak'ı 3'e böldüler fiili olarak. Azerbaycan'ı fiili olarak böldüler. Balkanlar öyle. Acaba bu gelişmiş ülkelerin böyle bir politikası mı gelişiyor?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır, ben öyle demiyorum.

Mademki etrafımızda böyle olaylar oluyor, kendinize dikkat edin. Buradan çıkarılacak anlam bu. Yani, demek ki benim kaygılarım, benim dışarıda olup bitenleri önemsemem haklı kaygılar ve benim yapmakla mükellef olduğum, yani Türkiye'nin bölünmez bütünlüğünü koruma ve Türkiye'de Anayasanın uygulanmasını, devletin ahengini gözetme görevine uygun.

Yani, Sevr'i ben icat etmiş değilim. Sevr 1920 senesinde imzalanmış, orada duruyor, tarihte duruyor.

Ve ben Türkiye'nin önüne Sevr'i getirip koyuyor da değilim. Ben diyorum ki; zihinlerde ve olup bitenler bunu hatırlatıyor, dikkatli olun.

Veya diyorum ki; azınlık haklarını tanırsanız işte oraya varırsınız; yani Sevr'in dediği noktaya varırsınız, onun hedefine varırsınız.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır. Bakın, şimdi Türkiye'de halkın bu rejime daha çok sahip çıkması lazım. Ben bunu 25 senedir söylüyorum. 4 senede bir defa yapılan seçimler halkın kâfi derecede parlamentosunu, siyasetçisini kucaklamasına yetmiyor. Parlamento ve siyaset ve siyasetçi ağır eleştirilerin altında.

Ve ben devletimin işlemesinde birtakım aksaklıkların bulunduğunu söylüyorum bu işin içinde bulunduğum zamandan beri.

Onun içindir ki bir devlet projesi üzerinde buraya geldiğimden bu yana çalışıyorum. Zaten bu zamana kadar söyleyip geldiğim şeylerin çoğunu toparladığım zaman bu devlet projesinin ana hatları çıkmaktadır.

Eğer Türkiye mevzuatına, yasalarına, Anayasasına, bilmem nesine referandum müessesesini dahil ederse, Türkiye'de birtakım ihtilaflar önlenir, hatta birtakım krizler önlenir, bunalımlar önlenir. Göz gözü görmeyecek tartışmalar oldu Türkiye'de geçmişte, yarın da olabilir, bugün de olabilir. Bu tartışmalarda hakem aranıyor. Hakem millet olur. Böylece, millet iradesi üstünlüğünü fiilen göstermiş olur. "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" diye duvara yazmakla bu bitmiyor, onu hayata geçirmek lazım.

Hayata geçirmenin yollarından birisi hür ve serbest seçimdir. Tamam; bana göre birisi de referandum.

Bu referandum müessesesini Türkiye mutlaka hukukuna getirmelidir.

"Efendim, sadece Anayasa değişikliğinde bu referandum müessesesi vardır."

İyi ya, Meclisten geçecek yasalar üzerinde de referandum müessesesi olsa, –yani her yasa için demiyorum– Meclisin karar verdiği bir şeyi bir de millet tasdik etse, acaba bu lüzumsuz bir iş mi

olur?.. Gene her mesele için demiyorum. Çünkü, ne oluyor?.. Meclisten geçen yasalar "Anayasaya uygun değildir" iddiaları oluyor. Bunun için Anayasa Mahkemesi var.

"Anayasaya uygundur ama, tamamen bir siyaset icabı böyle yapılmıştır. Ve Mecliste temsil edilen bir azınlık bunu böyle yapmıştır..." Yani millette azınlık da Mecliste çoğunluk bunu böyle yapmıştır gibi ihtilaflar ortadan kalkar.

Sonra, ben şunu da söyleyeyim ki; hiç olmazsa Türkiye senede bir defa halkın nabzını tamlıkla alabilmeli. Ve halk hangi istikamette düşünüyor, ona göre de siyasi planlamasını yapabilmeli.

Türkiye'yi yöneten siyasetçilere hayatiyet verecektir.

"Efendim, siz bunları niye yapmadınız?.." Yahu, biz bunları söyledik. Yapmamış olmamız, yapamamış olmamız bundan sonra yapılmamasını gerektirmez ki...

Ve sonra buradan geliyorum Gümrük Birliği'ne, buradan geliyorum Avrupa Birliği'ne.

Ve Türkiye Gümrük Birliği'ne üye olursa, Türkiye'de halk bunu tasdik ederse, bir referandumla, halk bunu tasdik ederse, bu kimin aleyhine olur?.. "Ya etmezse?.." Yani, halkınızdan korkuyorsanız, demek ki; onun istemediği bir şeyi onun sırtına giydiriyorsunuz; bunun neresi demokratik?..

"Avrupa Birliği meselesini Türkiye Meclisinden geçirmiştir." Tamam, 30 sene evvel geçirmiş, bugün şartlar değişmiş. Bir defa daha halkından geçirse, bu Türkiye'ye ne zarar verir; soruyorum.

"Efendim, Gümrük Birliği'nde de, Avrupa Birliği'nde de referanduma gidilse iyi olur" dememin neresi kusur, neresi kabahat?..

Yani, halkınıza gidin diyorum, başka bir ülkenin halkına gidin demiyorum, kendi halkınıza gidin diyorum.

Ve bilhassa demokrasi şampiyonluğu yapanların, şampiyonluk lafını sevmiyorum da; yani, her gün demokrasiyi, demokratikleşmeyi ağzından düşürmeyenler acaba bunu yaparlarsa demokratikleşmeden uzaklaşmış mı olacaklar?.. Yoo aksine, bence demokratikleşmiş olacaklar.

Binaenaleyh, ben demokrasinin birinci şartını partipasyonda, yani katılımda görüyorum ve bu katılımdır.

Ve ben bundan ötede mahalli idarelerin yetkilerinin artırılması-

nı istiyorum, yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını istiyorum. Ben daha evvel de söyledim; yerel yönetimlerin il genel meclislerine, belediye meclislerine, valilere, kaymakamlara daha geniş yetkiler verilmesini istiyorum. İşte partipasyon bu, katılım bu.

Halkı idareye daha çok sokmanızı istiyorum; bunun nesine itiraz ediliyor, anlamadım.

Gazeteci: Efendim, örneğin, "1963'ten beri başlayan Ankara Anlaşması ile bir süreç içerisine girilen devrede Demirel 7 kez Başbakanlık yaptı, neden daha önce gündeme getirilmedi" yorumları oluyor. Örneğin, Avrupa Birliği, Gümrük Birliği'ne giriş...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Gümrük Birliği'ne giriş 1995'te oldu.

Gazeteci: 1995'te de efendim; daha doğrusu Avrupa Topluluğu süreci, belki Avrupa Ekonomik Topluluğu süreci belki 30 yıllık bir süreç...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Farzet ki ben getirmedim; yani, bu halktan kaçmayı gerektirir mi?..

İkincisi; halka gidin dediysem, yani önüne gelenin eline aldığı taşı bana atmasına ne gerek var?

Hem bir taraftan diyeceksiniz ki, demokrasiye geçeceksin; bir taraftan da "Halka gidin" dediğim zaman küplere bineceksin; oldu mu?..

Gazeteci: Peki efendim, kafanızda bir devlet modeli mi var?.. Burada mahalli idareler dediniz, referandum dediniz; yeni bir yapılanma mı var?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Kafamda şu var benim: Daha iyi işleyen bir devlet.

Bugün benim devletimin bütün kurumları var. Söyledim daha evvel, basına söyledim ve bu kurumlar güzel kurumlar. Yalnız, devlet vatandaş için vardır. Vatandaş devletten daha çok memnun olmalıdır ki devlet ona daha çok sahip çıksın.

Şunu size söylemek istiyorum: Devletin daha iyi işlemesi, daha az masrafla işlemesi ve vatandaşların işlerinin daha çabuk ileri gitmesine kim itiraz edebilir?..

Veya şöyle diyelim: Bugün devletin iyi işlediği, çok iyi işlediği, vatandaşın devletten çok memnun olduğunu kim söyleyebilir?..

Öyleyse gelin, bu devleti daha iyi işler hale getirelim.

Ben bir devlet projesi çalışması yaptırıyorum. Bu projede bakın söylediğim şey şu: Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türkiye demokrasisi daha iyi işlemelidir. Daha iyi işlemeliden maksat; halkı memnun edecek açık, adil, kararlı ve verimli bir yapı. Burada kişi yok...

Kırtasiyecilik, ağırlık, hantallık, yolsuzluk, kayırma, haksızlık, rüşvet, keyfilik dünyanın her ülkesinde arız olan hastalıklardır, devlete arız olan hastalıklar. Devleti bu rahatsızlıklardan kurtarabildiğimiz takdirde işleyen rejime, işleyen devlete yaklaşırız.

Yani, böyle bir şeyi Türkiye canı gönülden benimsemelidir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti ve Türk demokrasisinin daha iyi işlemesi için birçok araştırma yapılmış ve düşünceler ortaya konmuştur. Bunları da dikkate alarak bir çalışma yapılması, halkın önüne "İşte devlet projesi" diyebileceğimiz bir yeniden yapılanma projesiyle çıkılmasını önemli görüyorum.

Tutarlı, uygulanabilir, anlaşılır, akılcı ve pragmatik bir tedbirler manzumesi çıkarmak üzere teknik bir araştırma yaptırıyorum.

Ve Allah kısmet ederse Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 1 Eylüldeki açılmasında, vaktin müsaadesi nispetinde düşüncelerimi oradan halkın önünde verme imkânını bulacağım.

Acaba, benim Türkiye'nin geleceği hakkında düşüncelerimi söylememin kime ne zararı var?.. Hiçbir şey söylemezsem o zaman eleştirilmem lazım; yani, ortaya bir düşünce koymuyorum diye eleştirilmem lazım. Buyurun, ben ortaya bir düşünce koyuyorum.

Gazeteci: Yeni bir Anayasa değil mi efendim?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Yeni bir Anayasa şarttır, geç bile kalınmıştır.

Gazeteci: Değişiklik değil de, yeni bir Anayasa değil mi?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Efendim, nasıl yaparsanız yapın, evvela değişikliği yapın. Ama, yeni bir Anayasa şarttır. Bakın, ben bugün için konuşmuyorum, ben önümüzdeki 10 sene için konuşuyorum. 10 sene ötesi için de konuşmuyorum, onu da söyleyeyim. Türkiye, önümüzdeki 10 sene içerisinde mutlaka kendine yeniden bir çekidüzen vermelidir. Türkiye, çok gelişmiş bir ülkedir, gelişmeye devam edecektir. Her elbisesi bugün dar gelmekte-

dir. Türkiye, tepeden tırnağa her şeyini yenilemelidir. Ben diyorum, ben bunu deyince "Neyi yenilemelidir?" diye bana soracağı yerde veya "Evet, bu doğrudur, şunları yenilemelidir" diyeceği yerde, "Neden yenilemelidir; sen niye bu lafları söylüyorsun, milletin aklını niye karıştırıyorsun?" diye bana karşı çıkılıyor. Anlaşılır bir şey değil. Ondan sonra da, yani ben Türkiye'de kimsenin kafasını falan karıştırmıyorum, bunları yapacaksınız. Ve nüfusunun yüzde 75'i 35 yaşından aşağı olan bir Türkiye'desiniz, milyonlar sizden yeni iş istiyor, aş istiyor. Hayat tarzı değişmiştir, yarın daha çok değişecek. Nüfusunun yüzde 45'i tarımda olan bir Türkiye olmaz ve Türkiye büyük bir transformasyona gitme mecburiyetindedir; adım adım da gidiyor zaten. Ve nüfusu senede yüzde 2.5-3 artan bir Türkiye de olmaz. Ve 5 milyon, 6 milyon, 8 milyon işsizi olan bir Türkiye de olmaz. Ve nihayet, nüfusunun yüzde 40'ı milli gelirinin yüzde 14'ünü alan bir Türkiye de olmaz. Ve nüfusunun yarısı milli güvenlik şemsiyesi altında olan bir Türkiye de olmaz. "Efendim, sen bunları yapsaydın..." Ha, benim aldığım Türkiye karanlıktı arkadaş, ben bu Türkiye'yi bir ucundan bir ucuna aydınlık hale getirdim. Benim aldığım Türkiye'de ancak ilkokula gidebilecek çocukların yüzde 60'ı ilkokula gidebiliyordu, ben bunu yüzde 100'e getirdim. Benim aldığım Türkiye'de ortaokula gidenlerin, liseye gidenlerin sayısı yüzde 20'lerle, 25'lerle ölçülürdü, bugün yüzde 60'lara, 70'lere çıkmıştır. Benim aldığım Türkiye'de 200 bin kişi üniversiteye gidiyordu, bugün 1 milyon 200 bin kişi okuyor. Benim aldığım Türkiye'de İzmir'den Hopa'ya gitmeniz mümkün değildi. Benim aldığım Türkiye'nin 54 bin tane traktörü vardı, bugün 650 bin traktörü var. Hepsini ben yapmadım bunun, söylüyorum; ama, benim idare ettiğim devirler de bu şeye dahildir. Yani, bu kadarını yapabildi Türkiye. Yani, şunlar yapılsın dendiği zaman ilk laf, "Sen niye yapmadın vaktiyle?" olursa, bunun yapılmasının önünü kesiyorsunuz demektir.

Gazeteci: 1993'te bıraktığınız Türkiye efendim... (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: O tartışmaya girmem. Yani, ben bir şey söyleyeyim; ben o tartışmayı 14 Nisan 1993 tarihinde bitirdim. Eğer her biriniz benden hiçbir şey istemeden arşivinizi açar bakarsanız, benim elinize verdiğim bir kitap var, o kitabın

içerisinde bir de benim söylediğim sözler var. Benim 500 günlük icraatım parlaktır, şahsen benim değil de, benim başında bulunduğum hükümetin ve o hükümete vücut veren iki siyasi partinin bize verdiği güçle yaptığımız işler parlaktır. Ve o gün yapılmış anketler var, o anketlere bakarsanız o gün iki partinin yüzde 50'ye yaklaşan oyu var bu anketlerde.

Gazeteci: Bugün için nasıl?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Sen gör onu; ona beni niye sokuyorsun?

Gazeteci: Peki efendim, "Önümüzdeki 10 yıl içinde her şeyimizi yenilemeliyiz"in altını biraz açabilir miyiz; örneğin, kurumsal yenilikler gerekiyor mu?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Tabii. Yani söylediğim gibi, seçim sistemimizden parlamentomuzun çalışmasına kadar, mahalli, yani yerel yönetimlerimizin çalışmasına kadar, halkı daha çok yönetime katacak şekilde, –katılımcı dediğimiz olay o– ve halkı nemelazımcılıktan kurtaracak şekilde, bir beldede oturan insanların o beldesinin sorunlarıyla, ülkesinin sorunlarıyla ve dünya sorunlarıyla daha çok meşgul olmasını sağlayacak şekilde bir örgütlü toplum şarttır. Bu örgütlü toplumla beraber devletin bütün kurumları baştan tırnağa bir reforma, bir yenileşmeye tâbi tutulmalı ve bütün bunlârın hedefi, devlet daha iyi işlemelidir.

Şimdi, bunun için bir proje yaptırıyorum, bu projenin ön hazırlıkları burada; ama sanıyorum ki eylüle kadar bunu çıkarıp, "Neyi yaparsak bu dediğim şeyler olur?"u halkın önüne koyacağım.

Gazeteci: Efendim, "Referandum her konuda değil" dediniz, hangi konularla sınırlandırılabileceğine ilişkin bir öneriniz var mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Onu şeyle yapacaksınız, birtakım kayıtlar konabilir ona. Yani, şöyle olabilir: Cumhurbaşkanı herhangi bir yasayı referanduma göndermeden önce Meclis Başkanıyla ve parti başkanlarıyla danışır, ona göre gönderir gibi kayıtlar konabilir, yani her yerde vardır bu çeşit kayıtlar.

Gazeteci: Peki, sizin yetkilerinizde bir değişiklik söz konusu olabilir mi efendim? Madem böyle bir değişikliği siz planlıyorsunuz...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Olabilir. Şöyle olur...

Bir defa şunu söyleyeyim: Devletin işleyişinde kırtasiyeciliği

azaltmak bakımından birtakım tedbirler almak lazım. Birtakım işler var, bence ilçede bitmelidir; birtakım işler var ilde bitmelidir; birtakım işler var, bakanlıkta bitmelidir; birtakım işler var hükümette bitmelidir, birtakım işler buraya kadar gelmemeli... Ve ben her zaman savunarak geldim; binaenaleyh, buranın büyük işini azaltmak lazım, Cumhurbaşkanlığının büyük işini azaltmak lazım.

Biz bunları vaktiyle söyledik, "Efendim, by-pass mı yapmak istiyorsunuz?.." Mesele, Cumhurbaşkanlığını askıya almak değil, Cumhurbaşkanlığına lüzumsuz kâğıt gelmesini önlemektir. Ben buraya her gün kâğıt geldiğinde alıyorum, diyorum ki, "Bu kâğıt buraya niçin geliyor; gelmemesi lazım." Ha, buraya gelecek kâğıtların, buraya gelecek muamelatın azaltılması lazım.

Bunun dışında, aslında Cumhurbaşkanı icranın içindedir diyor ya, yani yürütmenin içindedir. Onu biraz daha sarahata kavuşturmak lazım. Ve ben söyledim, yine de söylüyorum; seçimin yenilenmesi yetkisinin Cumhurbaşkanında olması lazım. Çok büyük, rejimin işlemesine yardımcı olacaktır. Bugünün meselesi değil, ben kendim için istiyor değilim, benim Cumhurbaşkanı olduğum süre içerisinde böyle bir yetkiyi vermesinler. Türkiye Cumhurbaşkanının seçimi yenileme yetkisi olmalıdır; bu, rejimi çok daha iyi çalıştırır. Bugün niye tartışır durursunuz, efendim seçim bu sene mi yapılsın, gelecek sene mi yapılsın... Zaten seçilmiş kişileri seçime götürmek kolay bir şey değildir. Seçilmiş kişileri seçime götürme dünyanın her tarafında zordur; kolay olmadığından dolayı İtalya'da, kolay olmadığından dolayı Portekiz'de, kolay olmadığından dolayı Fransa'da seçime götürme yetkisi Cumhurbaşkanındadır; daha başka ülkelerde de var.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Onları ben size şimdi söyleyemem, daha sonra söyleyeyim.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Yok, öyle bir şey düşünmemek lazım. Yani, Meclisin üstüne Cumhurbaşkanlığı çıkmış gibi bir duruma sokmamak lazımdır.

Şimdi bakın, bu çok önemli bir olay. Türkiye bir "Multyreteral", "Multydimontionel" dış politika takip ediyor. Bunun birtakım şeyleri

var, yani bugünkü devlet üzerinde etkinlikleri var, birtakım tesirleri var. Türkiye bir çoğulcu kurumlar devleti kurmuş. Ama, bu bugün çağın devleti bir kurumlar devletidir. Ve bu kurumların bir linear, yani bir çizgi üzerinde durumları yok, bunların hepsi bir zeminin üzerindeler. Yani, bunların birbiriyle olan münasebetlerini Anayasa tayin etmiş. Bu tayin edilen yetkiler ve sorumluluklar, aslında hiç kimseyi küçük düşürmez. Binaenaleyh, kim kimin üstünde, kim kimin altında diye bir sorun yok, herkes yerinde. Cumhurbaşkanının yetkileri şunlardır... Ve bu Anayasa referandumdan geçmiş. Referandumdan geçtiği yerde bu Anayasanın içindeki hükümler halkın tasvibinden geçmiş sayılıyor.

Binaenaleyh, "Efendim, ben seçildim geldim, bütün haklar benimdir" demek mümkün. Yalnız, sen seçildin geldin ama, şu Anayasanın içindeki kurumlara da; yani, yargı kimin adına görülüyor? Yargı halkın adına görülüyor, Türk Milleti adına görülüyor. Peki, yargının Türk Milleti adına görülmesi nereden çıkıyor? Bu Anayasadan. Neden çıkıyor? Bu Anayasa halktan geçmiş de onun için. Cumhurbaşkanının yetkileri; Cumhurbaşkanına bu yetkileri veren bu Anayasa. Bu Anayasa halktan geçtiği için, onlar da, Cumhurbaşkanı seçilmiş olsun, seçilmemiş olsun bu yetkilerle, halktan aldığı yetkilerle mücehhes sayılabiliyor.

Ben, açıklıkla söyleyeyim; ben Cumhurbaşkanının seçilmiş olması taraftarıyım.

Gazeteci: Halk tarafından...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Halk tarafından seçilmiş olması taraftarıyım.

Ve orada işte, halk tarafından seçilmiş bir Cumhurbaşkanı, eğer halk tarafından seçilmiş bir Meclisin ortaya çıkardığı Başbakandan daha fazla oy almış olacaktır. Yani, şöyle olacaktır; neticede bu iki türlü falan olacaktır yine, yüzde 50'nin üstünde oy alacaktır ikinci turda, birincide alamazsa. Ne olacaktır? Hükümetin sonra her zaman yüzde 50 rey alması da mümkün değildir, hatta bugünlerde hiç değildir, hatta dünyanın her tarafında böyledir. Ben, Finlandiya'nın rey tablosuna baktım geçen gün, en çok rey alan parti yüzde 28, aşağı yukarı gidiyor. Birçok ülkelerde böyle.

Şimdi, o zaman, Cumhurbaşkanıyla, seçilmiş Cumhurbaşka-

nıyla Meclisin güvenoyuna dayanan Başbakanı arasındaki sürtüşmeleri önleyecek şekilde kayıtlar mutlaka konması lazım.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır, yarı başkanlık sistemini önermiyorum, başkanlık sistemi de önermiyorum. Yalnız, bunların tartışılması gayet doğaldır. Türkiye, yarı başkanlık sistemini de tartışmalıdır, başkanlık sistemini de tartışmalıdır. Ben bunların hiçbirisini önermiyorum yalnız. Hemen yarın yine bir, "Demirel, başkanlık sistemini..." Önermiyorum yahu. Sadece ben diyorum ki, her şeyi tartışın birader, buyurun tartışın başkanlık sistemini veya yarı başkanlık sistemini.

Benim aradığım bir işleyen demokrasi; işleyen devlet ve işleyen demokrasi.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: İki başlı devlet olmaz, iki başlı iktidar da olmaz; yani, bunun tabiri var, iktidar paylaşılmaz...

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır, işte olmayacak şekilde diyorum, onu tanzim etmek lazım. Yani, iktidarın paylaşıldığı anlamına gelmeyecek şekilde. Ama, bugün zaten böyle tek başına bütün iktidarı elinde tutan yer yok. Ne var?.. Kurumlar var. Bu kurumların her birisinin yetkisi var. Meclis kanun çıkarıyor, Anayasa Mahkemesi bunu bozuyor. Bu surette Meclis, yani Anayasa Mahkemesi Meclisin üstüne mi çıkmış oluyor? Hayır. Yani, en kuvvetli odağı Anayasa Mahkemesi midir? Hayır, o görevini yapıyor, ona verilen görevi. Böyle bir sistem bu; bunu anlayabilmek lazım.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Yani, ben onun unsurlarına pek girmek istemiyorum; ben, size sadece genel hatlarını söylüyorum olayın.

Gazeteci: Peki efendim, devleti konuştuk. Demokratikleşme de bu 49'uncu Hükümetin en önemli hedeflerinden biriydi. Orada bugün nereye geldik acaba?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi, ben size şöyle

bir şey vereyim, "500 gün sonunda demokratikleşme." Onu bir okuyun, 500 gün sonunda neredeymiş?..

Sonra, bugün demokratikleşme dediğimiz olayda, 19 Kasımda Kalisyon Protokolü yapılmış ve bu Protokolde yazılmış 19 Kasım 1991'de, "Şunlar, şunlar, şunlar yapılacak" diye. Bunların bir kısmı yapılmış; orada yazıldığı gibi. Öbür kısmının yapılmasına mani bir şey yok ki.

Demokratikleşme dendiği zaman ne anlaşılacağına iyi bir bakmak lazım. Yani, neyi yaparsa Türkiye demokratikleşmiş olur?.. Ha, bunu 19 Kasım 1991 Koalisyon Protokolü böylece tarif etmiş. Şimdi, bunları yaparsa Türkiye demokratikleşmiş sayacak kendisini. Bunların bir kısmı da yapılmış, öbür kısmını da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin yapmaması için bir sebep yok.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Görmüyorum. Ben sadece risk veya tehdit veya tehlike karşısında bir şeyler yapalım da bundan kurtulalım demiyorum. Ben, devleti iyi işletelim diyorum. Benim hareket noktam risk değil; benim hareket noktam daha iyi olalım; yani bir şeyin daha iyi olmasının icabını arayalım ve ona uyalım.

Ve kesinlikle şunu söyleyeyim: Benim ağzımdan asker kelimesi çıktığı zaman, askeri hiçbir şekilde bir tehdit veya tehlike olarak kullandığım kimsenin aklına gelmesin. Askeri var, devletin en önemli kuruluşlarından birisi, şu Anayasada yeri var ve Başkomutanlığı Meclisin manevi şahsiyetinde temerküz ediyor, onu da ben temsil ediyorum, Cumhurbaşkanı temsil ediyor, Başkomutanlığı temsil ediyorum.

Şimdi, bütün bunları bu Anayasaya koyduğunuz zaman militarizm olmuyor da, asker lafını bir defa telaffuz edince, "Yahu bir de bu insanlara sorun." Bunlar da bu ülkenin insanlarıdır ve şu Anayasada çok önemli yerleri vardır... "Her şeyi sorun" diyen de yok, yani seçim sistemi yapacağınız zaman sorun diyen yok, hangi partinin iktidara geleceğini sorun diyen yok. Neyi sorun?.. Kendi sahalarında, kendi görev sahalarında, anayasal görev sahalarında veya devletin kendilerine verdiği görev sahalarında... Kendilerine görev verirken gayet tabii ki, "Hadi, Kıbrıs çıkarmasını yapın" dediğiniz zaman,

"Biz buna hükümet olarak karar veriyoruz, bunu yapın." Nasıl yapacaksınız... Ve savaşa hazırlanmasından Silahlı Kuvvetlerin hükümet sorumludur. Ama, askerin kullanılmasına Türkiye Büyük Millet Meclisi karar verir, Cumhurbaşkanı da karar verir; şartlarını burada yazmış.. Yani, Hükümet kendi başına askerini bir yere gönderemez. Kuzey Irak için söylemiyorum; Kuzey Irak'ta devam eden hadise bir terör mücadelesinin içindedir.

Gazeteci: Orada gelinen nokta konusunda ne düşünüyorsunuz?

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Başarı... Yalnız, orası dolacaktır yakında. Dolduğu zaman yeni tedbirler düşünmek gerekecektir.

Gazeteci: O zaman eksik bırakılmış oluyor...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Hayır, harekât amacına vardı. Harekâtın amacı, oradan kaçıp gidenleri vesaireyi harekât şey edemez ki. 2500 kişi vardı. 500 kişinin, 550 kişinin ölü olarak ele geçirildiği, bir o kadarının da ölü olduğu şeklinde tahminler var, ama geride 1500 kişi var. Onlar yine gelecek oraya.

Bakın, benim dediğim şeyler o kadar tersinden anlaşılmıştır ki... Orta yerde bir hudut meselesi var. Gelin şu haritaya bakın bakalım.

Bu yanlıştır dediğim zaman, "Aman ne diyorsun sen yahu" diyenler oldu.

Evet, bu hudut yanlıştır; bunun düzeltilmesi bugünün meselesi değildir. Türkiye'nin zor kullanmak suretiyle hiçbir şeyi düzeltme, hudut düzeltme, toprak kazanma gibi düşünceleri yoktur. Ama, nihayet iki ülkenin insanları biraraya gelirler, rızaen birtakım şeyler yapabilirler. Söylenen şey buydu, yine aynı şeyi söylüyorum.

Gazeteci: Yani efendim, sizi biraz anlayamadılar mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Vallahi bilmiyorum ki. Yani, ben bu hudutlar yanlıştır dediğim zaman, "doğrudur" diyen hiç kimse çıkmadı. Ama, "yanlıştır" dediğim için bana bir sürü hücum vaki oldu.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: İşte söylüyoruz, yine dolacaktır diyoruz. Bunu "Off the record" söylüyorum, yani yeniden

dolacaktır. Onu düşünerekten onu söyledim. Ben onu zaten başta resmi kurullara da söyledim, off the record söylüyorum. Ondan sonra, ben off the record söylüyorum; eğer benim dediğim dünyaya anlatılabilseydi, 2 ay sonra Türkiye'nin başında başka bir mesele olmazdı, yahut üç ay sonra, beş ay sonra.

Bir düşünecek, "Bu adam ne söylüyor?.." Yani, hemen eleştiriye geçmeden önce, "Bu adam ne söylüyor?.."

Benim söylediğimin doğruluğu 1 sene sonra, 3 sene sonra anlaşılırsa, o zaman yağdırılan eleştiriler neye yarıyor?..

Gazeteci: Orada bir dağınıklık olmadı mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Ne gibi?..

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi bakın, çok kere birçok şeyler yanlış anlaşılıyor çocuklar.

Yani, aslında bunlar koordine ediliyor, yani mümkün mertebe birbirine ters düşmeyecek şekilde beyanlar yapılması için ben şahsen gayret sarf ediyorum.

Ben nitekim burada bayramdan önce bu meselelerle ilgili olarak büyükelçilerle bir toplantı yaptım. Öyle toplantıları ben her zaman yapıyorum.

Başbakan, Başbakan Yardımcısı, Dışişleri Bakanının iştirak ettiği ve dış meselelerde benim tüm beyanlarım Dışişleri Bakanlığının şeyine dayanır.

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Harekât hedefine varmıştır. Ama off the record söyleyeyim, orada bir süre kalınabilseydi içerisi daha kolay olurdu. Bir neticeye varır ve yeniden orayla uğraşmak gibi bir durum olmazdı.

Evet, çocuklar toparlayın, 10 dakikanız var.

Gazeteci: Peki efendim, yine buna bağlantılı olarak konuşmanızda, "Terör geçen yıl çözülseydi bu yıl çok daha rahat..."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Çözülebilseydi.

Gazeteci: Şimdi, çözülemezse çok daha kötü olacak gibi mi?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Bu yıl çözülemezse, gelecek sene daha uluslararası zeminlerdeki işimiz daha zor olur.

Türkiye bunu çözer, yalnız onu söyleyeyim. Türkiye Cumhuri-

yeti Devleti bunu çözecek kadar güce sahiptir. Çözecektir ama, bir an evvel çözülmesi Türkiye'nin daha az kan kaybetmesini sağlayacaktır.

Gazeteci: Efendim, Avrupa Birliği'ne girebileceğimiz, son üye olarak alınabileceğimiz gibi bir kanaatiniz var mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Kimsede yok ki bende olsun.

Gazeteci: Başbakan 1998 dedi.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Olabilir, demiştir. Yani, o dedi diye ben de aynı şeyi mi diyeyim? Aynı şeyi demedim diye, "Ters düştüler" mi diyecekler?..

Avrupa bizi 30'uncu sıraya koymuş, daha 15 devlet var. Yani, aslında Avrupa Birliği'ne...

Benim düşüncem şu: Avrupa Birliği'ne endeksli değiliz. Girerse girer, girmezse kıyamet kopmaz.

Ben Avrupa Birliği'nin taraftarıyım. Ama, açıklıkla size söylüyorum ki; Türkiye kimsenin sayesinde var değildir, kendi sayesinde vardır. Bu kadar büyük, bu kadar önemli bir ülkenin herhangi bir şey için eğilir, yassılır gibi görünmesi fevkalade yanlıştır, gösterilmesi fevkalade yanlıştır.

Biz Avrupa Birliği'nden iane, sadaka filan istemiyoruz, kimseden istemiyoruz. Biz partnership arıyoruz, ortaklık arıyoruz ve koorperation arıyoruz, kolebration arıyoruz; yani işbirliği, beraber çalışma.

Yani, Türkiye dendiği zaman, herkes, "Aman bunlar yine ne istiyor" falan diye bakmamalı. Türkiye hasta adam filan değildir, fevkalade sağlıklı bir ülkedir. Bugün birçok sıkıntıları vardır, ama bunların hepsini aşacaktır.

Ama, bütün bunları söylerken Türkiye kendi kişiliğini, kendi kimliğini, kendi hüviyetini, kendi onurunu, kendi moralitesini mutlaka kazanacaktır.

Gazeteci: Efendim, soruları yanıtladınız, ama yine bu görüşmenin bütünlüğü açısından düşünce özgürlüğüyle ilgili değerlendirmelerinizi; cezaevinde olanlar var, onlarla ilgili...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi bakın, ben şunu söyleyeyim: Düşünce özgürlüğüyle ilgili olan düşüncelerimi 1 Eylül

1994 günü Meclis kürsüsüne çıkmış söylemiştim. Bunu aynen koruyorum.

Düşünce özgürlüğü denildiği vakit, ben kimsenin hapishanelere filan girmesine taraftar değilim, hapislerde yatmasına da taraftar değilim.

Yalnız, insanları durup durdukları yerde hapishanelere koyup, mahkemelerine götürüp ceza da vermezler. Ülkenin kanunlarına da herkesin uyması lazım geldiği kanaatindeyim.

Ülkenin kanunları yanlıştır diyenler olabilir. Zaten bizim ülkemizde tartışılması lazım gelen şey şu: İnsanlar neyi söyleyemiyorlar Türkiye'de?.. Ona bakılacak.

Yani, şunları söylerse suç sayılır denen şeyler var ya, onların hakikaten suç sayılıp sayılmaması artık ihtiyaç olmaktan çıkmış mıdır, değil midir?.. Ona bakılacak.

Öyleyse, işte burada Amerika Yüksek Mahkemesi; Amerika Yüksek Mahkemesi'nin çizdiği çizgi... "Düşünce kesin olarak sınırlanamaz." Daha doğrusu insanın kendi ihtiyarındaki düşüncesini nasıl sınırlayacaksınız, istediği gibi düşünür... Hayır, insan serbest değilse o kadar istediği gibi düşünemez; kafası yetmez ona. Ama, esas düşünce özgürlüğü kişinin düşündüğünü söyleyebilmesi, yayabilmesi. Neyi yaymak, neyi söyleyebilmek?.. Oraya geldiğiniz zaman, o sınırı iyi bulmak lazım.

Provokasyon, yani kitleleri ayağa kaldırmak, kitleleri birbiriyle dövüştürme, insanları birbiriyle dövüştürme, inanç, ırk farklılıklarından dolayı kütleleri çatıştırma; bu provokasyondur. Buna Batı ülkeleri de düşünce özgürlüğü demiyor. Bu düşünce özgürlüğü değildir diyor. Daha doğrusu düşünce özgürlüğü bu değildir diyor. Bunun dışında kalan şeylere evet.

Ben de o çizgiye varım...

Gazeteci: (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi, bu benim önüme gelecek. Benim önüme geleceği için, ne zaman gelecek bilmiyorum, hangi şekilde gelecek bilmiyorum; benim şimdiden birtakım şeyler söylemem doğru olmaz.

Demin söyledik ya, yani "Efendim, Demirel, 8'inci maddeyi veto etmeye hazırlanıyor..." Öyle bir şey diyen yok.

Gazeteci: Ama, referanduma gidilmesi...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Referanduma zaten götürme mümkün değil. Benim söylediğim şey; "Benim önüme geldiği zaman ben bunu düşünür, taşınırım."

Beni ilgilendiren önemli mesele bugün terördür. Binaenaleyh, terör mücadelesinin zedelenebileceği ihtimali var mı, yok mu; ben ona bakacağım. Benim önüme nasıl geleceğini de bilmiyorum, geldiği zaman...

Gazeteci: Peki efendim, öyle bir şey zedeleyebilir mi?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Bilemiyorum. Bir şey diyemem ben size. Yani, ben önüme gelmeden bunları söyleyemem.

Gazeteci: Efendim, bir de Anayasanın 78'inci maddesi konusunda... Ara seçimin zorunlu olup olmadığı konusunda görüşleriniz nedir?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Bu bir yorum meselesi. Yani benim yorumum, teknik yorumum şöyle veya böyle olabilir ama, siyasi bir yorumum olmaz. Aslında belki orada biraz boşluk var.

Çünkü, 30 ay geçmeden ara seçim yapılamıyor, 1 sene kalınca seçime yine yapılamıyor, işte o arada yapmak lazım. O arada yapılmamışsa Anayasa ihlal edilmiş mi oluyor? Edilmiş oluyor diyenler olabilecektir. Peki, bunun müeyyidesi ne olacaktır?.. Yaptırım gücü yok. Yani işte boşluk oradadır.

Gazeteci: Kişisel görüşünüz efendim, yapılması gerekir mi?.. Çünkü, her seçim döneminde yapıldığı gibi...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Bana kalırsa, benim siyasi bir karar vermem şahsen burada mümkün değil; ama, ben ülke yönetiminde olduğum zaman olsaydı, ben seçime giderdim, ara seçime giderdim.

Ve daha evvel de söyledik, Türkiye'de seçim zamanı 5 sene, uzun bir dönemdir diye.

Bundan dolayı da kimsenin göğe çıkmasına lüzum yok. Ben uzundur diyorum, sen uzun değildir de. Uzundur dediğim için yani dünyanın saldırısına maruz kalmanın âlemi yok.

Gazeteci: Sayın Cindoruk'un bu görüşler doğrultusunda "5 sene uzundur, dolayısıyla ben 4 senenin sonunda istifa edeceğim" demesini...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Kendi düşüncesi, kendi kararıdır, hiçbir şey diyemem.

Gazeteci: Efendim, siyaset çok parçalandı mı?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Toparlanmadı ki, hep parçalı.

Peki çocuklar, hadi toparlanın.

Gazeteci: Efendim, şimdi olabilir mi acaba; bu çok geniş bir özet değil de; Cumhurbaşkanı ne yapmak istemiyor dediğimizde biz bunları yazacağız. Efendim "Ne yapmak istiyorsunuz" dediğimizde satır başları olaraktan vermek istediğiniz şeyler neler?.. Ne yapmak istiyorsunuz?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şunları söylerim size: Benim istediğim şey, Türkiye, yüksek morali muhafaza etmeli; işte bu kitabın başında olduğu gibi.

Devlete, demokrasiye ve kendimize güveni muhafaza etmeliyiz.

Türkiye, gelişmeye devam etmelidir.

Türkiye, daha iyi yönetilen bir Türkiye olmalıdır. Birliğini, beraberliğini Türkiye mutlaka muhafaza etmeli.

İdare edilebilir olmaktan çıkmamalı.

Ve Türkiye, 2000'li yıllara geldiği zaman bir büyük transformasyonu mutlaka yapabilmeli.

Bu büyük transformasyonun şartları şunlardır: Demokrasisini daha iyileştirmeli; bu iyileştirme esnasında devletin daha iyi işlemesini sağlayacak reformları yapabilmeli.

Toprakla yaşayan nüfus benim her zaman büyük kaygımdır. Toprakla yaşayan nüfusun miktarını azaltabilmeli, sanayileşmesini geliştirebilmeli, daha çok geliştirebilmeli, dünyayla daha çok kucaklaşabilmeli, nüfus artışını daha çok kontrol altına alabilmeli, gelir dağılımını düzeltecek birtakım tedbirlere gidebilmeli ve sosyal güvenlik şemsiyesini ülkenin yüzde 100'üne teşmil edebilmeli, vatandaşın yüzde 100'üne teşmil edebilmeli. Bugün sosyal güvenlikten mahrum milyonlar var.

Ve bunları da mutlaka hür ve serbest kalarak yapabilmeli ve Türkiye, halkın gücünü ülkenin ileriye gitmesinin emrine koyabilmeli. Demirel bunları istiyor.

Gazeteci: Siyasete tekrar dönme, planlarınız arasında var mı efendim? Bu görev süresi konusunda ANAP'ın başlattığı...

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Şimdi bakın, benim görev süremin tartışılır yeri yok, görev süresi bana ait değil, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ait.

Benim görev süremi tartışıyor değil bu tartışanlar, Anayasanın görev süresini tayin eden maddesini tartışıyor. Tartışabildikleri kadar tartışsınlar.

Bir defa, 7 sene için seçilmiştir dedikten sonra, birtakım kimseler çıkıyor "Şöyle yapacağız, böyle yapacağız" filan, –Off the record söylüyorum, onu yazmayın– öyle diyenler evvela bir kendileri seçilsin gelsin.

Gazeteci: Aktif siyaset planlarınız arasında var mı efendim?..

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Aktif siyaset –yine söyleyeyim de yine yazmayın bunu da– "fors major" dışında söz konusu değildir. Fors major'un ne olduğunu biliyor musunuz?.. Yani, umulmadık şartlar. Ben şimdi böyle desem, hemen yarın yine üstüme gelirler. Ve "Adamın kafasında bu var" filan diye. Yok aslında böyle bir şey. Fors major'u zaten benim şart olarak koymam bile gereksiz. Fors major benim elimde değildir. Bir de fors major dışında, "anfors" diye bir olay var; yani gayri melhuz, bugünden düşünülmesi mümkün olmayan şeyler. Fors major denen hadise bir uluslararası tabirdir.

Oldu mu çocuklar?.. Yine konuşuruz.

Gazeteci: Efendim, özel bir soru şey soracağım, müsaade ederseniz.

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Tabii.

Gazeteci: Efendim, 1991 seçimlerinden önce Boğaziçi Üniversitesi'nden iki aday olduğu... (Anlaşılmıyor)

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: Yok, öyle bir şey yok. Nur Hanım bizim çok iyi dostumuzdur. Zaten annesi babası bizim dostumuz. Müşerref Hanım bizim çok yakın bir dostumuz. Nur da fevkalade iyi yetişmiş bir bilim kişisidir. Benimle de çok yakın ilgisi halen de vardır. Sık sık ararım sorarım, konuşuruz.

Zaman zaman fikrine müracaat ederim. Fevkalade değerli bir bilim kişisidir veyahut bilim kadınıdır diyelim.

Evet, çocuklar çok teşekkür ederim. Beni iyi sorguladınız.

İnşallah siz de yeni bir tartışma yaratmazsınız.

Yine, açıklıkla söyleyeyim ki ben bu görevi hem severek, hem de hakkını vererek yapıyorum.

"Çankaya'yla Hükümet arasında veyahut Demirel'le Tansu Çiller arasında gerginlik var..." Her gün bu gerginlik projelerinin konulmasından sıkılıyorum artık.

Çünkü, ne oluyor halkın nazarında?.. Eyvah, yani eğer gerginlik varsa, devletin işleri yürümüyor...

Açıklıkla söylüyorum; ne gerginlik var, ne de devletin işlerini aksatan bir durum var. Benim tarafım bu.

İkincisi, efendim işte "Sayın Özal olsaydı şöyle yapardı, Sayın Demirel böyle yapmıyor da şöyle yapıyor." Veya bir şey yaparsan, "Sayın Özal da böyle yapardı" gibi birtakım benzetmeler beni fevkalade sıkıyor. Ben Cumhurbaşkanlığını kendi üslubumla yapıyorum, kendi anladığım şekilde yapıyorum.

Ve devletimin, milletimin geçen zaman içerisinde bana verdiği hizmetlerin, bana kazandırdığı birikimle yapıyorum.

Bu ülkenin her köşesinin ve her kişisinin sorunlarıyla ilgiliyim. Ve 47 bin mektup buraya 2 sene zarfında gelmiş, muamele görmüştür. 25 bin kişi de buraya gelmiştir. 125 bin kilometre Türkiye içinde, 100 bin kilometre Türkiye dışında gezmişimdir, ülkenin her köşesine gitmişimdir.

Yani, kurtuluş günlerine gitmişimdir. Ertuğrul Gazi irtifalinden Kahramanmaraş kurtuluşuna kadar her şeye gitmişimdir. Hacı Bektaş törenlerine gitmişimdir, yine gideceğim Hacı Bektaş törenlerine. Orada şimdi bir çadırkent yaptırıyoruz. Yani, oraya artık gelip gidenler daha iyi şartlar bulacaklardır. Ve bu ülkenin Alevisi, Sünnisi, hangi kökenden gelirse gelsin bütün vatandaşlarımı kucaklıyorum."

158

Çankaya, Anayasal görevlerini anımsatan, geçen 2 yıl içinde bu görevleri nasıl yerine getirdiğini vurgulayan bir açıklama yaptı:

16 Mayıs 1993'ten 16 Mayıs 1995'e kadar geçen 2 yıl zarfında, Anayasa'nın bana verdiği görevleri en iyi şekilde yapmaya, yetkileri en doğru şekilde kullanmaya azami gayret sarfettim.

T.C. Devleti; bir kavramlar, kurallar ve kurumlar devletidir. Her kurumun yeri ve yetkisi bellidir. Bununla birlikte, Devletin, düzenli ve uyumlu şekilde işlemesi gereklidir.

Cumhurbaşkanı olarak geçen 2 sene zarfında; 44 kere Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, 76 kere Başbakan, 63 kere Genelkurmay Başkanı ile biraraya geldim, 26 kere de Milli Güvenlik Kurulu Toplantısı'na Başkanlık etim. Yani, Devletin işlemesi için her türlü gayretin sarfedildiği ortadadır.

Türkiye'nin iç ve dış bütün sorunları ile yakından ilgilendim.

Bu süre içerisinde, "ülkenin her köşesinin ve her kişisinin Cumhurbaşkanı" olmaya, azami itina gösterdim. 25.661 kişiyi kabul ettim ve kendileri ile görüştüm.

Bu süre içerisinde Cumhurbaşkanlığına 47.162 müracaat olmuş ve bunlar muamele görmüştür.

Cumhurbaşkanlığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhurbaşkanlığı ile Hükümet arasında hiçbir konu askıda kalmamıştır.

Bu süre içerisinde Cumhurbaşkanlığına intikal eden 194 Kanun'dan 187'si "onaylanmış", 7'si "yeniden görüşülmek üzere" iade edilmiştir.

4672 kararnameden 4584'ü zamanında onaylanmış ve 88 kararname yeniden tanzim edilmek üzere iade edilmiştir.

Devletin işlemesi için titizlikle hareket edilmiş ve hiçbir şey engellenmemiştir.

Edirne'den Kars'a, Çanakkale'den Şırnak'a, ülkenin pek çok köşesini ziyaret ettim ve yöneticilerle, halkla konuştum.

Çeşitli yörelerin kurtuluş günlerine ve yöresel şölenlerine katılmak sureti ile, halkımızın sevincini paylaştım.

Üzücü olaylar oldu, yine halkın yanında oldum.

Ülkemizi ziyaret eden 36 devlet misafirini kabul ettim, ağırladım ve kendileri ile konuştum. Keza, bu ziyaretlerin bir kısmını da, iade ettim.

Yurt içinde ve yurt dışında 348 yabancı devlet adamı ile konuştum.

Ülkemizin kalkınma hamlesini teşvik, vatandaşlarımıza şevk ve cesaret vermek için 145 açılışa, 80 temel atma törenine katıldım.

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, gençler ve kadınlar ile ilgili gerek resmi, gerekse gönüllü kuruluşların programlarını destekledim.

Eğitim, sağlık, bilim ve teknoloji, çevre, erozyon, yeşillendirme, kültür, san'at, spor, dil ve tarih ile ilgili çeşitli çalışmalara da destek verdim.

Yurdumuzun çeşitli köşelerinde meydana getirmekte olduğumuz üniversitelerin sorunları ile yakından ilgilendim, açılış ve diploma törenlerine katıldım.

Çeşitli zeminlerde, çeşitli konuşmalar yaparak, devlete, rejime ve ülkenin geleceğe olan güveninin korunmasına gayret sarfettim.

Vatandaşları eğitim, sağlık, kültür yatırımlarına katılmaya teşvik ettim.

Ülkenin çeşitli sorunları hakkında düşüncelerimi söyledim.

"İşleyen rejim, işleyen devlet", "istikrar içerisinde gelişen ekonomi", "sağlam bir savunma", "sağlam bir alt-yapı", "hür, demokrat, laik", "ülkesi ve milleti ile bölünmez Türkiye'yi" hep hedef olarak gösterdim.

Bir büyük dünya devleti olan Türkiye'nin önemini, konumunu ve hukukunu içerde ve dışarda, her zeminde savundum.

Türkiye emin adımlarla Büyük Atatürk'ün gösterdiği istikamette yoluna devam edecek ve hedefine varacaktır.

Her türlü engeli ve zorluğu aşacaktır.

Her soruna çareyi, demokrasi içinde arayacak ve bulacaktır.

Bu inançla, milletimin ve devletimin hizmetindeyim.

159

Cumhuriyet'le yaptığı görüşmeden sonra, yalnız kaldığımızda Demirel'e, Çiller'in grupta 8. maddeyle ilgili tek sözcük söylemediğini, Genelkurmay'dan bir yetkilinin (Genel Sekreter Hurşit Tolon Paşa) yaptığı açıklamada Cumhurbaşkanı arzu ederse MGK'da konuyu ele alabileceklerini söylediğini anlattıktan sonra şöyle dedim:

"Çiller, herhalde Genelkurmay ile anlaşıp konuyu MGK'ya getirmek istiyor. Askerlerle 8. maddenin kaldırılması üzerinde görüş

birliğine vardı ki, demeçlerinde bu maddenin mutlaka kalkacağından söz ediyor.

MGK'daki havayı ya sızdıracak ya da kendi açıklayacak."

Demirel dedi ki:

"Bugün bana Ayvaz Gökdemir, Tarım Bakanı Refaiddin Şahin, Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk ve Nevşehir Milletvekili Osman Seyfi geldi.

Dedikleri şu: 'Bu 8. maddeyi geçirmeyiz. Seçim bölgelerimizde halk, –8. maddeye oy verirseniz buraya gelmeyin– dedi. Ne yapacağız, bize yol gösterin.'

Bir tuzak olabileceği ihtimaline dayanarak, beni konuşturup dışarıya sızdıracakları ihtimalini göz önünde tutarak, şöyle dedim onlara:

'Olay siyasi olmaktan çıktı. Bu konuda benim sizlere bir şey söylemem doğru olmaz. Benim işim değil, parlamentonun işi. Siz, Başbakan'la konuşun ve grubun bölünmesini önlemeye çalışın.'

Zaten bu hatun 'Bana yardım edin' diye bana geldiğinde, ona da 'Grubu bölme, böldürme, iki kez başımdan geçti, o nedenle sana 8. maddeyi askerlerle konuş demiştim,' dedim."

ANAP lideri Yılmaz, "Demirel, kendi geleceğinin endişesine düştü" diyor.

Demirel'in Özal'dan arta kalan süre Cumhurbaşkanlığı yapacağı tartışma konusu.

Bir-iki gün geçti; Demirel'e "Çiller, 8. madde sorununu 4 Haziran yerel seçimlerinden sonraya bırakıyor" dedim. Güldü keyifle:

"Dişi kaplanın dişleri bir bir sökülüyor" dedi.

CA: "8. madde MGK'da görüşülecek mi?"

SD: "Hayır, görüşülmeyecek!"

CA: "Sorana söyleyebilir miyim?"

SD: "Söyle. Gündemde yok."

160

CA: "Mesut Yılmaz, 'Referandumu ilk önce Demirel için yapalım. Bakalım, halk onu Çankaya'da istiyor mu istemiyor mu?' diyor."

SD: "Tamam. Ben zaten Cumhurbaşkanı'nı halkın seçmesini istiyorum. Referanduma gelince: yılda en az iki kez halka gitmekte fayda yok mu? Halkın kararını almak, eğilimini saptamak gerekmez mi? Doğru olmaz mı?"

161

Durup durduk yerde; Refah'ın kışkırtmasıyla cuma öğle namazlarında 'tatil' sorunu çıkardılar.

Çiller, konuyu benimsemez görünüyor.

(8 Mayıs 1995) Demirel, "Bu sabah gazeteciler sokuldu. 'Cuma' için bir şeyler söylememi istediler. Geri çevirdim," dedi.

Olay yatışmış gibi. Hikmet Çetin, 'cuma olayını' 4 Haziran dan sonraya erteliyor.

Tabii, birtakım söylentiler manşetlere geçiyor:

Günaydın'a göre, DYP liderliğine soyunmak isteyen Cindoruk'a Demirel, 'kararını 4 Haziran dan sonraya bırakmasını' önermiş.

Demirel, talimat verdi:

"Yazılanların gerçekle ilgisi yok!"

'Baba ile kızı arasındaki' olumsuz muhabbet, manşetlerde "Artık elçiyle haberleşiyorlar" biçiminde yer alıyor.

Milliyet: "8. madde yaza ertelendi; cuma namazı tartışması başladı" diyor ve gerçeğe değiniyor.

4 Haziran sanki milat!

Gündeme giren öneriye göre, 'memurlara cuma namazı izni' verilecek!

162

Sabahın erken saatlerinde, Demirel 'Cumhuriyet'te tam sayfa yayımlanan demecinden çok memnun' olduğunu söylüyor.

"Ben neden Türkiye'yi Avrupa'dan uzaklaştırmak isteyeyim" diyor da başka bir şey söylemiyor.

Saat 10.00. Bürosunda konuşuyoruz.

CA: "Çiller bitmiş; 8. madde ve cuma namazında memura izin gibi konularda ne yapacağını bilemiyor bence."

SD: "Çoktan bitti. Selahattin Kılıç geldi. Onun bölgesi harika bir Osmanlı Valisi tarafından Türkmenlerin yerleştirildiği bölge. Türkmenlerin ağzı iyi laf eder. Geçende yaşlı biri Selahattin'i aramış. 'Yahu Emmioğlu' demiş, 'Arkadaşların orkide olmuş, orkide' demiş.

Hani şu kadınların ay hallerinde kullandığı bağlar var ya. Adam, reklamlarını görmüş televizyonlarda. Çiller'in etrafı için böyle söylüyor. Aklının bir köşesinde kalsın."

CA: "Eski arkadaşlarınız Çiller saçma sapan işler yaparken, 'Kimseyi dinlemeyin, çok iyi gidiyorsunuz, Demirel'e bakmayın' diye Çiller'i kışkırttılar, bu hale geldi."

163

(19 Mayıs 1995 Cuma)

SD: "Bana haber göndermiş. 'Anıtkabir'den stadyuma giderken arabasına alır mı?' diye. Ben de 'Anıtkabir'den sonra eve gideceğimi, stadyumdaki törenlere kadar arada 40 dakika zaman olduğunu, eşimi alarak stadyuma geleceğimi, isterse Anıtkabir'de arabaya binmesini' bildirdim.

Anıtkabir'de arabaya bindi. Buraya (Köşk'e) geldik. Biraz konuştuk.

(Demirel sesinin tonunu azalttı, tane tane sözcüklerle) Yarın Kuzey Irak'a askeri harekât var. Onu söyledi. 500 eşkiya yine Kuzey Irak'ta toplanmış."

CA: "Daha önceki kaygılarınız doğrulandı. Kuzey Irak dağlarında toplandılar."

SD: "Şimdi bunları temizleyecekler."

CA: "Belki ama Çiller'e, daha önce bu gerçeğin oluşacağını söylediğinizi anımsatmadınız mı?"

SD: "Ne söyleyeyim! Ezilip büzülüyor. Ancak ona dedim ki; 'Şimdi harekâttan önce ABD'ye, İngiltere, Almanya ve Fransa'ya harekât olacağını bildirin. Hıkmık etti. 'Bildiririm' dedi."

CA: "Bildirdi mi bari?"

SD: "Bilmiyorum. Ve sonra dedim ki; 'Benim Batı ile ilgili sözlerimden ötürü sakın ola Batılı devletlerden tarziye filan dilemeyin. Ben size yol gösteriyorum. Sakın bu şekilde hareket etmeyiniz.'

Geçende bana Ayvaz Gökdemir ve arkadaşları geldi, size söyledim. Bu, (Çiller) Ayvaz'a telefon etmiş. 'Köşk'e niçin gidiyorsunuz' diye telefon etmiş. O da 'Neden gitmeyeyim' diye cevap vermiş. Ayvaz ve çevresinden müthiş korkuyor.

Bana öyle şeyler söylediler ki; Ertekin Durutürk, Isparta'nın Gelendost'unda bir cenaze merasimine katılmış. Oralı Osman'ın şehit olan oğlunun cenaze törenine. Tek oğlu adamın.

Mezarlığın duvarına çıkmış Osman ve Durutürk'e:

'Tek oğlum. Vatana feda olsun. Ama o 8. maddeyi kaldırırsanız, seni alnından vururum' demiş.

Ben bunu da kadına söyledim. Ama 'Çok ağır şeyler var. Onların söylediklerini size naklediyorum. Sadece bana gelenlere parti başkanınla ve Başbakan'la konuşun' dedim."

164

SD: "Batı dünyası derken sefirleri dahil hepsinin kafasında sürekli olarak terör değil, Kürt sorunu var. Batı 'Kürtlere otonomi, azınlık hakları vereceksiniz. Bu olursa Avrupa standartlarına gelmiş olacaksınız' diyor.

'Demokratikleşmeye nasıl geleceğiz?' diye sorduğunuzda bunun cevabı yok.

Aylardır düşündüğüm bu. Bana söylenenleri alt alta koyuyorum, bu manzara çıkıyor."

CA: "MGK'da 8. maddenin konuşulacağı, sizin görüşünüzün aksine 8. maddenin kaldırılmasını askerlerin istediği, ama 'sizin bir tertip içinde olduğunuz' yazılıyor."

SD: "MGK ile 8. maddenin ne alakası var? Meclis'in üzerine ipotek koydurmam. Meclis'e ipotek koymaya kimseyi, hatta kendimi de yetkili görmem."

CA: "Genelkurmay Başkanı'nın perşembe günü size 'mutat ziyareti' yapmaması konu ediliyor?"

SD: "Cumartesi günü MGK var. Aynı konuları ardardına 2 kez konuşmak niye? Hem sonra Genelkurmay Başkanı'na 'ben' gelmemesini söyledim.

Şimdi ben gideceğim (kabullere). (Hafif güldü) Bayramınız (Gençlik) kutlu olsun." (Bu kez ben başladım gülmeye.)

CA: "Sizin de efendim, sizin de!" (Bu kez Demirel kahkahalar attı.)

MGK toplandı (20 Mayıs 1995).

Basın 'bir şeyler bekliyor!'

Demirel, toplantıyla ilgili 'fazla bilgi' vermedi. Rivayet o ki, toplantıdan sonra komutanlar, Başbakanlık Konutu'na gitmişler.

Sadece "MGK'da ne 8. madde, ne de cuma namazı için memurlara izin konusu görüşüldü" demekle yetindi.

Ben, "Galiba operasyon ertelendi" deyince, başıyla onayladı.

Ama niye? Söylemedi. Sadece "Aralarında tartışıyorlar" dedi.

165

SD: "Ne var, ne yok?"

CA: "Sakin bir gün. İki noktaya ilgi fazla: RP'nin cuma izni. Danışma Kurulunda ve genel kurulda oylama."

SD: "DYP, cuma izninin gündemde ön sıraya gelmesine oy vermez, reddedilir."

CA: "Ama, konu kimi DYP'lilerin oylarıyla bu noktaya geldi."

SD: "Olsun, reddedilir."

CA: "Onur (Kumbaracıbaşı) Hoca erken seçim önergesi hazırlamış."

SD: "İyi, hemen versinler. Bana göre CHP'nin seçim şantajı."

CA: "Fakat Irak operasyonu ne oldu? Erdal Bey'in de katıldığı dünkü Konut toplantısında sonuç? Beni sıkıştırıyor gazeteler."

SD: "Teröristler dağılmaya başlamışlar. Korkuyorlar. Büyük kısmı İran'a gitmiş. Ne yapacağız bu İran'a gidenlerle? Bu operasyon mutlaka olacak.

15 gün içinde.

Bu Çiller bir çılgın. Aklını 4 Hazirana takmış. Başka bir şey düşünmüyor. 4 Haziranı almak için çılgınca şeyler düşünüyor. Bana anlattı, bir kısmını durdurduk."

CA: "Ne gibi şeyler efendim?"

SD: "Dış olay yaratmak!

Komşulara çatmak. (Eliyle çevremizi şöyle gösterdi. Hangi ülke, söylemedi. Anlaşılan Çiller; Suriye, Yunanistan ve İran'la ilgili bir 'dış sorun çıkarmanın' peşinde. Seçimi almak için!)

Arasında İran'ı vurmak gibileri de var.

Bu kadın 4 Haziranda yüzde 20'nin üzerine çıkarsa, artık tutamayız."

CA: "Tabii siz operasyon çılgınlıklarını bir bir saptadınız.

Operasyonlarla GB'ye giremez."

SD: "Gümrük Birliği falan düşünmüyor. Tek düşüncesi; kafasına taktığı 4 Haziran Yerel Seçimleri. Hayati derecede önemli onun için."

CA: "Ama DYP tek başına değil ki... ANAP var, RP var. Onların eli armut toplamıyor ki... Bugün görüştüğünüz Hüsamettin nasıl?"

SD: "İyi. Dün nikâhtaydık. Ben de çatlasınlar diye Hüsam'la durmadan yan yana oturuyorum."

CA: "Hüsam'da vazgeçme havası yok, değil mi?"

SD: "Hayır, yok. Zaten aşağıdan baskı geliyor. Kadın yüzde 20'nin altına düşer de, Hüsamettin de ortaya çıkarsa diye telaş içinde. Yüzde 20 alsa ne olacak? 10 gün sürer bizde bu tür olaylar. Sonra 30 milyon seçmende 64 bin kişinin oyu neyi gösterir ki?.. Bakalım nasıl gelişecek.

İlnur'un meselesi Cumhuriyet'e demeç vermem değil. Birincisi ona yakın temasta olduğu dış çevreler baskı yapıyor. İkincisi son günlerde yine Özer'e yaklaştı biraz. Çin gezisine gelmek istemeyişi ne yeni doğan çocuğuna bakacak olması, ne de başka bir neden. Özer Çiller'e yine yaklaşması."

CA: "Çin, İran'a nükleer silah dışında metro ve tramvay da yapıyor. Siz de zorlasanız, geziye bir başka renk gelir."

SD: "Bakalım."

Yarın Çin'e hareket.

Sadece Çin mi? Hayır! Sonra Endonezya, ama bir önceki durak Hong Kong.

166

Demirel'in şu sözü doğru:

"İyi bir geziydi. İcat edilen bavul sorunu ile gölgelendi."

Öyle bir yayın yapıldı ki; Cakarta'nın tadı tuzu kaçtı.

Bavullar o kadar çoğalmış ki, uçağın dengesini bozar duruma gelmiş, pilotlar uçmayı reddediyorlarmış... Falan.

Bu yayın ta Ankara'ya kadar sürdü. Ankara, Esenboğa havaalanına indiğimizde sayısını saptamak olanaksızdı kameraların ve televizyon muhabirlerinin.

Uçağın yanına gelmişler, çıkacak bavulları çekmeye hazırlanıyorlar.

Oysa, gazetecilerin Hong-Kong'dan ve Dubai'den aldığı elektronik araçlar gereçler... Milletvekillerinin, iş adamlarının satın aldığından kat be kat fazlaydı.

Cakarta'da yemeğe geçerken yanına sokuldum. Kolumu tuttu:

"Bavul işi büyüyor" dedim.

"Nedir?" diye sordu. Söylenenleri anlattım:

"Allah belalarını versin. Bavulları denize mi atacağız?" dedi ve yürüdü.

167

Devletin tepesinde: İran'a savaş açma olasılığı üzerine çeşitlemeler

Savaş, Türkiye bir atım atsa başlayacaktı!

Demirel, işlerin normal düzeye indiği saatlerde;

"Birisi çıktı da savaşı önledi" dedi. Gülüyordu.

Kendi dışındakilerle alay eden bir gülüş.

Savaşı önleyen insan olmanın kıvancını yansıtan bir gülüş.

İran'la savaş olasılığı Hürriyet'te Ertuğrul Özkök'ün 'mide bulandıran' bir yazısıyla ortaya çıktı.

Fakat, o günlerin bir öncesi, yaşanan olaylar var.

(2 Haziran 1995 Cuma) Bugün devletin tepe noktasında 'çok ciddi ve önemli saydığım' bir gün.

Demirel, 'günlük çalışmada.' Basının merakı il ve ilçeler kurulmasına yetki sağlayan yasayı Cumhurbaşkanı'nın onaylayıp onaylamayacağında toplanmış.

Yasayı onaylarsa, muhalefet, Demirel'in 'tarafsızlığını yitirdiğini ilan edecek.'

Mesut Yılmaz, Kilis'e hareketten önce konuşuyor:

"Sayın Cumhurbaşkanı, bugüne kadar kendi iddiasıyla tarafsızlığı, aşırı duyarlılık gösteren, ayrıca kendisine gelen yasaları otomatikman tasvip etmek yerine, onların Anayasa'ya uygunluğunu araştıran bir tutum içerisindeydi. Kilis'in il olması konusundaki yetki kanununun Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması, bu iddialarındaki samimiyetini gösterecektir. Cumhurbaşkanı şu anda sınavdadır."

Yılmaz, sözlerini, "İktidar 'böyle bir şantaj' yapacağı yerde, bir yasayla Kilis'i il yapsaydı arkasında ana muhalefeti de bulacağını" söyleyerek tamamlıyor.

Bir gece önce ANAP Grup Başkanvekili Oltan Sungurlu'nun bu yasayı Anayasa Mahkemesi'ne götürmeye kararlı oldukları haberleri geliyor.

ANAP lideri daha da ileri gidiyor. Bu yasayı imzalarsa Demirel'in 'DYP'nin Cumhurbaşkanı olduğunu ilan edeceklerini' ilan ediyor. Oysa unuttuğu nokta; Özal'ın, ANAP'ın yerel seçimlerde yüzde 22.70'e çıkan oy desteğine karşın ANAP Grubunun oylarıyla Çankaya'ya çıkmış olması. Demirel, öyle değil.

Ama, dünle bugünü takaza etmek! Yılmaz, ANAP tabanına borcunu ödüyor. Özal'a karşı Demirel!

168

Anlatacağım olaylar aynı gün yaşandı. Ertuğrul Özkök aradı-

ğında yayımcım Ahmet Küflü'nün yayınevindeki bürosunda pastırmalı kurufasulye yiyorduk.

Ertuğrul önce, il ve ilçeler konusundaki 'yetki yasasını Demirel'in onaylayıp onaylamayacağını' sordu. "Olası" dedim. Oysa, Özkök'ün bu sorusu 'bir girişti.' Varsaydığıma göre, arkadan başka ve 'daha önemli' bir şey veya şeyler gelecekti! Zira, Özkök Ankara Bürosu aracılığıyla şıp diye öğreneceği bir konuyu sormak için aramazdı.

İşte, geldi sırası ki; Ertuğrul, "Bu kadın da cıvıttı" dedi: "Memleketi batmaya götürüyor, sürüklüyor. Son yazımı gördün mü? Raporu?"

Onayladım, "Evet, otonomi istiyorlar." Tabii Kürtler için.

"Yani üniter devletin sonu" diye tamamladı.

"Evet ama, Demirel bunları söyleyince öyle bir bindiriyorsunuz ki... Oysa işte belge" dedim.

Sürdürdüm:

"Neden Demirel'e bindiriyorsunuz? Oysa, bir hafta yüklenseniz bu hatuna, biter ve de gider. Yoksa, memleket gidecek."

Özkök'ün yanıtı: "İşte... Biliyorsun ağabey" oldu.

"Biliyorum nedenleri. Zaten sen manşetlerde aleyhinde vaziyet alsan, öteki çıkıp tam tersini manşete çekecek" dedim Ertuğrul'a.

"Ama yazı yeterli değil. Haberde ve manşette bindirmek gerekiyor."

Ertuğrul'un sesi daha az duyulur tondaydı:

"Sana bir şey soracağım" dedi. Son noktaya, önemli noktaya geliyorduk:

"Bana bir kaynaktan verilen bilgiye göre" dedi Ertuğrul ve sürdürdü:

"Tansu Çiller, Genelkurmay Başkanı ile anlaşmış. 7 Mayıs günü Türk uçakları İran'ın Urumiye kentindeki PKK kamplarını bombalayacaklarmış. Uçaklar yola çıkmış; ancak Süleyman Demirel uçakları yoldan çevirtmiş. Bu doğru mu?"

Özkök'e "Böyle bir şey bilmiyorum" dedim. (Oysa, Demirel Çiller'in seçimi kazanmak için savaş bile çıkarmayı göze alacağını söylemişti bana. Ben ısrarla nerede ve kiminle diye sorunca, 'İran'la'

deyip başka konulara geçmişti. Bu sözlerle Ertuğrul'un sorusu ve sorudaki içerik örtüşüyordu.)

Sordum: "Kaynağın sağlam mı?"

Özkök, "Pek sağlam sayılmaz" diye yanıtladı.

Ona, "Böyle bir şey duymadım" dedim:

"Ama öğrenmeye çalışacağım. Bir Irak sorunu vardı. PKK yine Kuzey Irak'ta yuvalanmış. Saldırıp saldırmamak tartışılıyordu. Avrupa böyle bir harekete ne der gibi..."

Ertuğrul, "Bir şeyler öğrenirsen bana bildir" dedi.

Daha sonra, Ertuğrul'un "Otonomi, üniter devletin sonu olur" dediğini aktardığımda Cumhurbaşkanı; "Yazısında benim bu rapordan etkilenerek hata yaptığımı yazıyor" dedi. Hayret içindeydi ve bozuktu.

169

Ayaktaydı, biraz sonra Erdal İnönü ile görüşmeye geçecekti:

"Gel, gel" dedi bana.

"Basından bunaldım" dedim. Hem yetki yasasını onaylayıp onaylamayacağını soracaktım, hem de Ertuğrul'un söylediklerindeki gerçeği araştırmak istiyordum.

Dinledi.

Sadece "Sana söylemiştim" dedi. Doğruluyordu haberi.

Bu kez hayretler içine düşme sırası bana gelmişti:

"İran topraklarını jetlerle bombalamak, başımıza büyük iş açar. İran'la savaş başlar. Çiller delirdi mi?" dedim Demirel'e.

Demirel beni şaşırtmaya kararlıydı:

"Sadece bombardıman olsa hadi neyse. Karadan da İran topraklarına girecektik."

"Aman Allahım" dedim, "yıllarca sürecek bir savaş!"

Demirel anlattı:

"Genelkurmay Başkanı burada yoktu. İkinci Başkan Ahmet Çörekçi ile MGK Genel Sekreterimizle konuşmuş. Onları ikna etmiş. (Artık kim kimi ikna etmişti, belli değil.) Karar tamam.

Bana geldiler. Çiller, Erdal Bey, Hikmet Çetin ve generaller.

Ben bu hareketin Anayasa'ya aykırı olduğunu, hükümetin hudut dışına eldeki mevzuat ile asker gönderemeyeceğini söyledim.

Generallere de 'Siz de sorumlu olursunuz' dedim.

Bu konuşma olduğu sırada Genelkurmay Başkanı dönmüş."

Bu arada Emel Yatmaz'ı çağırdı. "O dosyayı getir" dedi. Dosya geldi. İçinde Resmi Gazete'de yayımlanan yurt dışına asker göndermeyle ilgili (17 Ocak 1991 tarihli) Meclis kararı vardı:

"Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yabancı Ülkelere Gönderilmesine ve Yabancı Silahlı Kuvvetlerin Türkiye'de Bulunmasına, Bu Kuvvetlerin Kullanılmalarına İzin Verilmesine Dair

Karar No. 126, Karar Tarihi: 17.1.1991

Irak'ın Kuveyt'i işgal ve ilhak etmesi sonucu ortaya çıkan Körfez krizi sebebiyle öncelikle Ortadoğu'da barışın ve istikrarın yeniden tesisi için 678 sayılı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararını desteklemek ve ülkemizin muhtemel tehlikelere karşı güvenliğinin idame ettirilmesini sağlamak, kriz süresince ve sonrasında hasıl olabilecek gelişmeler istikametinde Türkiye'nin yüksek menfaatlerini etkili bir şekilde korumak ve kollamak, hadiselerin seyrine göre ileride telafisi güç bir durumla karşılaşmamaya yönelik süratli ve dinamik bir politika izlenmesine yardımcı olmak üzere; lüzum, hudut, şümul ve zamanı hükümetçe takdir ve tayin olunacak şekilde Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı Silahlı Kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına, bu kuvvetlerin kullanılmalarına Anayasanın 92'nci maddesi uyarınca izin verilmesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 17.1.1991 tarihli 66'ncı Birleşiminde kararlaştırılmıştır."

Bu karara dayanarak, İran'a askeri bir harekât nasıl yapacaktık?

Cumhurbaşkanı, "İşte, bak. Ne diyor, oku" dedi.

Demirel, 'Yurt dışına asker göndermek için...' bir başka metin daha uzattı önüme.

"Olağanüstü Hal Kanununun 'şiddet hareketlerinde alınacak tedbirler' başlıklı bölümünde II. maddenin bir fıkrası" şöyleydi:

"p) (Ek: 25/7/1986 – KHK 259/2 md.; değiştirilerek kabul: 3/9/1986–3310/2 md.) Anayasanın 121'nci maddesine göre, olağanüstü halin ilanına veya devamına sebep olan hallerin Türkiye Cumhuriyeti sınırları ve mücavir yurt bölgelerimiz üzerinde cereyan etmesi ve eylemcilerin eylemlerini müteakip komşu ülke topraklarına sığındıklarının tespit edilmesi durumunda, ilgili komşu ülke ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti arasında varılacak mutabakat çerçevesinde, valinin talebi üzerine ilgili komutan, eylemcileri ele geçirmek veya tesirsiz hale getirmek maksadı ile, her defasında Genelkurmay Başkanlığı kanalı ile hükümetin müsaadesi tahtında, ihtiyaca göre, Kara, Hava veya Deniz Kuvvetleri unsurları ile mahdut hedefli sınır ötesi harekât planlayıp icra etmek."

İran'dan Türkiye'ye sızan PKK'lıları ve Türk-İran sınırındaki PKK kamplarını bu yasa hükmüne dayanarak 'bombalamak ve hatta karadan da sınırı aşmak' istiyordu hükümet ve Genelkurmay'daki kimi generaller...

"İşte bak" diye yineledi Demirel:

"Bak ne diyor? Komşu bir ülkeye asker göndermek, harekât yapmak için 'o komşu ülke ile mutabakat gerekir' diyor..."

Kalktı oturduğu yerden, bana doğru geldi, ayaktaydı:

"O generallere bu maddeyi hatırlattıktan sonra, 'Hadi şimdi askeri harekâtı yapın bakalım' dedim.

Ben, devleti büyük bir beladan kurtardım.

Sonra Çiller, Hikmet Çetin'e ve generallere 'Bunları sizinle konuşmamış mıydık?' dedi."

Sordum Demirel'e: "Demek size geldiklerinde Hikmet Çetin durumu biliyordu?"

Demirel: "Evet, onlar hık mık ettiler. Sonra, senin de bildiğin gibi (güldü, o sırada gelişmeleri benden saklamıştı) Başbakanlık Konutu'ndaki Erdal İnönü'nün de generallerin de katıldığı meşhur toplantı yapıldı.

Ancak, Ertuğrul'a bütün bunları söyleyemeyiz."

CA: "Peki ne diyeceğiz?"

Demirel sustu, yanıt vermedi.

Şimdi bir itirafta bulunayım:

Bir gazeteci açık yüreklilikle edindiği bilgiyi bana aktarmış, gerçeği aradığını söylemiş, 'bir bilgi edinirsem konuyla ilgili, kendisine söylememi içtenlikle benden istemişti.' Ne diyecektim? Yalan diyemezdim, başka bir şeyler söylemek zorunda kalıyordum.

Gerçeği söylemek gerekirse; Ertuğrul'un yakaladığı önemli haberi doğrulamak geçiyordu içimden. Ama ne ki, gözü kör olsun bürokrat olmanın. İlk kez, acıyı yüreğimde hissettim.

Bu önemli görüşme bitti, ayakta söyleşirken, ben İran'la bir savaşın ülkeyi sürükleyeceği serüvenlere değiniyordum.

Demirel:

"İran'la asırlardır savaşmıyoruz.

Pistir bunlar pis!

Bir bulaşırlarsa..." diyordu.

170

Başbakan Çiller, saat 20.00'de Köşk'e gelecekti. Ama Antalya'dan 19.30'da hareket etmiş. Geç geldi Köşk'e, ben de Necdet Seçkinöz'e gittim.

İltifat etti, hükümetin Yalova ve Karabük'ü il yapan kararname hazırladığını söyledi.

Bir ara Cumhurbaşkanı çağırdığı için beni yalnız bıraktı, ama kalmamı 'ısrarla' istiyordu. Bir anlam vermedim bu ısrarına. Ama...

İl ve ilçelerle ilgili Çiller'e yazdığı mektubu Cumhurbaşkanı imzalamış. Genel Sekreter döndü.

Ben acele ediyordum. Şoförüm Nazım Tahmaz'ın mevlüdü var. Geç kalmasını istemiyordum. "Bir şey mi soracak ya da söyleyeceksiniz bana?" dedim Seçkinöz'e.

"Soracağım" dedi ve sonra:

"İşimi kolaylaştırdınız" dedi. Yine anlam vermedim.

"Sizin bareminiz çok düşük. Şunu alınız, istiyoruz" dedi ve kalın bir zarf uzattı.

Başımdan aşağı kaynar sular döküldü. Maaşların yetersizliğinden yakınıyordum ama, yasal yollardan da olsa, Köşk örtülü ödeneğinden de verilse, bir zarf dolusu parayı kabul etmem olanaksızdı.

Bir yığın para...

"Bana böyle şeyi kimse öneremez" dedim ve ekledim:

"Bu zarfı bana kimse aldıramaz.

Böyle zarf dolusu para almaya asla alışık değilim ben" dedim ve ayağa kalktım. Elim ayağım sinirden buz gibiydi.

Seçkinöz beklemiyordu böyle bir tepkiyi.

"Ama bu para, devletin" dedi.

"Ben böyle parayı alamam. Almamı da kimse isteyemez" dedim Genel Sekretere.

Seçkinöz, "Ama (herhalde ücret düşüklüğü nedeniyle ayrılacağımı sanıyorlardı) sizi kaybedersek?.." dedi.

Şu yanıtı verdim:

"Ben, Köşk'te Demirel'e saygımdan duruyorum. Herkes bırakıp gidiyor.

İşler düze çıkıncaya, basınla ilişkiler düzene girinceye kadar kalacağım."

Seçkinöz, hâlâ benim için paranın birinci planda bir koşul olduğu sanısıyla, "Bu ücretle daha ne kadar dayanabileceksiniz?" dedi.

"Dayanabildiğim kadar" demekle yetindim.

Para zarfı elinde, koştu kapıya kadar geldi, beni kucakladı öptü:

"Beni mazur görüyorsunuz, değil mi?" dedi.

"Olan bir şey yok" diye karşıladım: "Unutalım bu olayı."

Genel Sekreterin yanından ayrıldım. Sinirden titriyordum.

Cumhurbaşkanı'nın 'para dolu zarf' olayından habersiz olması olanaksızdı.

Köşk'ten kurtulmalıydım. Fakat, Demirel'e saygısızlık etmeden, onu kırmadan...

Kurtulmalıydım.

Necdet Seçkinöz'le aramızda geçenleri Demirel'e anlatmamaya kararlıydım. Nitekim, anlatmadım da... Nasılsa Seçkinöz 'sonucu' aktaracaktı Cumhurbaşkanı'na.

Bir şey sorarsa, o zaman...

Uzunca bir zaman geçti aradan.

Bir gün Demirel, soruya dönüştürmeden 'olayı' dokundurdu.

"Ama para yasal bir paraydı" dedi.

"Olabilir" dedim Demirel'e. "Ama benim yaşam tarzım ve karakterim böyle paralar almaya elverişli değil."

Bir daha konuya ne değindi, ne değindim.

171

Aynı gün (2 Haziran 1995). O cuma günü akşamı; Çiller geç vakit Köşk'e geldi ve geç vakit, Demirel "Hadi sizinle biraz yürüyelim" dedi.

Bahçe hafif serindi.

SD: "Dedim ki bizimkilere. Bana geldiler. 'Biraz olayların üstüne çıkın' dedim. 'Ben il ve ilçe kurmaya yetki veren kanunu onaylayamazsam, seçimi yitirdiği an, suçu ve sorumluluğu derhal üzerime atar. İşte, kazanmamızı Cumhurbaşkanı engelledi, der. İkincisi partiyi bu hale getirmiş olamayız.' (Bana daha önceki saatlerde şöyle demişti: 'Onaylamazsam DYP ile ipleri tamamen koparırız.') Tabii, şimdi patırtı başlayacak."

CA: "Şimdiden başladı bile. Sizi 'taraf' diye ilan edecekler. Anayasanın kabulünde verilen 187 oyun içinde ANAP'lıların da oyu var. Nitekim Oltan Sungurlu, 'Yetki yasasını destekleyerek hata ettik' demiş."

SD: "Atı alan Üsküdar'a geçti."

Nazım'ı göndermiştim. Emektar WV ile eve geldim.

Ne gündü ama!

Televizyon kanallarına baktım: Hemen hepsi Demirel'le ANAP arasında yeni bir savaşımın başlayacağını söylüyor... hayır, hayır...

Müjdeliyordu!

172

"Dün gecikmeli geldi" diye söze başlayan Demirel, "Kafasına takmış birinci parti olmayı, ama olamayacak" diye sürdürdü:

"Batı'daki küçük beldeler DYP'ye oy verebilir."

CA: "Üç yüz-beş yüz bin oyla birinci parti olsa ne yazar."

SD: "Benim kafam başka işlerle meşgul. Ben burada İzzet Begoviç ile konuşuyorum. Haydar Aliyev'le konuşuyorum. O tutturmuş seçimi. 'Birinci parti olacağım, olmalıyım' diyor, başka bir şey demiyor.

Dün Gümrük Birliği'ni konuştuk. Erdal Bey'le de.

Bana göre ilk önemli mesele GB, sonra Bosna-Hersek, İran sorunu, Kıbrıs ve 12 mil.

Bosna-Hersek'ten bir kısım askerimizi çekeceğiz. Başlarına bir şey gelmeden, çekmeliyiz.

Şu İran meselesi?.. Buna (Çiller'e) İran'a askeri harekât yapmadan Rafsancani ile konuşmasını söyledim. Biz burada yokken (Çin'e gidiyoruz ya) Rafsancani ile konuşmuş.

Rafsancani buna (Çiller'e) 'Bizim topraklarımızda toplu PKK yok. Bu bilgileri size Amerika veriyor. Amerika sizi bizim aleyhimize kışkırtıyor' demiş.

Bu sözler hakaret değil mi?"

CA: "Rafsancani 'sizi Amerika yönetiyor, yönlendiriyor' demeye getiriyor."

SD: "Rafsancani hakaret ediyor. Bu kadın ise İran'a birini yollayacaktı.

Sen o gün yapılan konuşmaları orada bulunan başkalarından da öğreneceksin. (Eliyle dört noktayı işaret etti. Sanki orada oturuyorlarmış gibi, tam karşısında...)

Başbakan'a, 'Sorumlu olursunuz,' Komutan'a 'Siz de', Hikmet Çetin'e 'Siz de' ve Erdal Bey'e 'Siz de' dedim. İran'a askeri harekât Anayasaya aykırı olur."

CA: "Savaş çıkar, başımız iyice belaya girer ve kimileri de idama kadar gider."

SD: "Ben İran'a savaş kararı alınırsa, sonuna kadar karşı çıkacağımı yüzlerine söyledim.

Söylüyorum, kem-küm ediyorlar. Aralarında neler konuştuklarını açıkça söylemiyorlar. Erdal İnönü yumuşak. Nazik."

CA: "Herhalde kibarlığından sözleri yumuşak ifade ediyor!"

SD: "Sonra bana geldi Erdal Bey. 'Ben bu sorumluluğu almam' dedi.

Yeni Yüzyıl başyazısında Çiller ile benim aramda 'sürtüşme' ve 'kavga var' diye yazmış. (Metin Yalman'a) Şu kısa metni ulaştıralım.

Bir de il ve ilçe yetki yasası için kısa bir açıklama yazdırdım. Şimdi gelir daktilodan. (Geldi) Okuyun." (Okudum)

Bu iki metin sonra basına verildi.

SD: (Tekrar İran askeri harekâtına döndü.) "Çiller'e 'Yurt dışına asker göndermeye yetkiniz yok. Benim ve parlamentonun var. Parlamento tatilde ve acil bir durum var ise' dedim. Nasıl göndereceksiniz askeri?"

CA: "İran'a saldırmayı kim soktu kafasına? Sonunu hiç düşünmüyor mu?"

SD: (Yumuşak bir sesle) "İkinci Başkan Ahmet Çörekçi!"

CA: "Peki ama Çörekçi Paşa, Türkiye'nin başını belaya sokacak olan İran'a asker göndermeyi niçin istesin veya desteklesin?"

(SD bu soruya yanıt vermedi. Düşünceli.)

Eldeki bilgilere göre, PKK Hatay'a yerleşiyor. Güney Kıbrıs silahlanıyor ve bir de Yunanistan'la 12 mil meselesi. Başımıza bela bir üçgen.

SD: (Önündeki dosyalardan birine baktı.) "PKK, Hatay'da Bozdağ ve Nurdağları'nda toplanıyor."

CA: "Tabii Suriye'den destek alarak."

SD: "Kıbrıs'ta bizim askerlere bir tehlike yok. Ezeriz diyorlar ve oradaki birliklerin silahları yenileriyle değiştirildi.

12 mil ise uluslararası anlaşmanın Yunan Meclisinde onaylanması. Şimdilik mesele yok. Askerlere bir (G) günü için hazırlıklı olmalarını ve plan yapmalarını söyledim.

İki adımda iki büyük adayı ele geçirmek gerek. Bir kerre girebilirsek, çıkarabilirlerse çıkarsınlar."

CA: "Zaten bir Türk-Yunan savaşı iki gün sürer. Hemen durdurur, müdahale ederler. 12 mile çıktı mı, hemen saldırmamız lazım..."

SD: "Güney Amerika-Türki Cumhuriyetleri ve Uzak Doğu. Ye-

ni politikalar saptamak lazım. Ben Çiller'e, Erdal Bey'e anlattım bunları, not aldılar."

CA: "Dışişlerinde yeni politikalar üreten bir merkez niye yok? Siz not vereceksiniz, o merkez o konuda değişik 10-15 senaryo üretecek. ABD'de böyle."

SD: "Avrupa'da da!"

CA: "Eeee! Ya bizde?.. Bizde notlar veriliyor, notlar alınıyor ve sonra hayda Kilis seçimine..."

(Baktı yüzüme SD ve başladı gülmeye.)

CA: "Şimdi bana çarpan bazı haberlere göre, hapishanede bulunan Leyla Zana ölmek üzereymiş. Kemik kanseriymiş. 8-10 ay yaşayabilirmiş. Bir-iki kez fenalaşmış. Hastahaneye gitmiş, götürülmüş. Acaba affetseniz diye mi bu haberler? Anayasaya göre yetkiniz var. Bu hareket –şayet affederseniz– dışarda iyi karşılanır. İçerde biraz mırıltı falan olur ama, ölümün, hastalığın Türkü Kürdü olmaz."

(Demirel, çok ilgilendi konuyla.)

SD: "Gerçekten ölümcül hastalığa yakalandı ise, affederim. Hapishanelerle kim ilgili? Adalet! Ona sordurayım."

CA: "Benimki bana iletilen bir söylenti. Siz kesin olarak durumu saptayabilirsiniz."

SD: "Bana gerekli evrakı getirmediler. Hoş, evrak olmadan da affedebilirim."

CA: "Eğer kadın içerde ölürse çok kötü olur. Kahraman olur."

SD: "Zaten bu ufak tefek kadın Meclis'e geldiğinden beri kahraman!"

CA: "Geriye tek bir olasılık kalıyor. Affı reddedip hapishanede öleceğini ilan etmesi. Tabii, bu en kötü ihtimal. Ama sizin affetmenizdeki anlamı örtmez bu."

(Aynı gün, daha sonraki bir saatte.)

CA: "Leyla Zana olayını araştırttınız mı?"

SD: "Adalet Bakanlığı Müsteşarı hapishaneye gitmiş. Zana, voleybol oynuyormuş, sapasağlam."

CA: "Demek ki bir oyun dönüyor, tezgâhlanıyor."

SD: "Bilemem. Ama Zana sapasağlam!"

173

Yerel ara seçim (4 Haziran 1995):

Seçimleri DYP, tabii Çiller ötekilere oranla büyük fark yaparak kazandı (yüzde 39).

CHP, zorla 2. sırada (yüzde 20).

RP yerinde saydı.

ANAP? Bir felaket! 4. sıraya düştü ve yüzde 13.

Birkaç kez konuştuk Demirel'le. Henüz oy ayırımına geçilmediği saatlerde "Küçük yerlerde DYP alır" diyordu, aldı.

Kilis'te: "Vilayeti verdi, seçimi aldı" diyordu. Geçen seçimde buralarda 13 bin oy alan MHP tükenmiş. 13 bin oyun büyük kısmı DYP'de.

ANAP'a ne oluyor? Bu sonuç, orta sağın DYP'de birleştiğini mi gösteriyor?

Demirel'e, "Bu sonuçtan sonra Çiller'i tutabilirseniz tutun. Allah size kuvvet versin" dedim. Sonuçlar alındıktan sonra. Güldü.

Dedi ki: "On gün sonra bu sonuç unutulur."

(5 Haziran 1995) Gazeteler, Çiller'i koyacak yer bulamıyor.

Örneğin: "DYP fark attı." (Sabah)

"Çiller sildi süpürdü." (Milliyet)

Hürriyet ikinci sıraya atmış seçim sonucunu: "İl olan Kilis 'Çiller' dedi."

174

Demirel'le DYP'nin yerel seçim 'zaferini' konuşurken; "Çiller'in 'artık' tek başına iktidara geleceğini söylediğini" aktardım (6 Haziran 1995).

SD: "Şimdi atın nalına bir çivi bulundu. Kaldı geriye 23 çivi daha bulmak ve sonra 4 nal ve bir de at bulmaya."

(Benim söylediğime bu karşılığı veriyordu.)

CA: "Dün gece sizi aradı mı?"

SD: "Bir ben, bir de karım. Şimdi bir de sen öğreniyorsun. Bana seçim sonuçlarını anlattı. Yüzde 48'lere dayandığını söyledi. Oy-

sa ben ona oy oranının yüzde 36 olduğunu, buna Kilis'ten gelen oylar eklenince yüzde 39'a çıktığını söyledim. Tebrik falan..."

CA: "Barış saldırısı yapıyor. Cindoruk'u ziyaret etmiş. Nihayet hatun liderliğini de pekiştirdi, şimdi yükseklerde uçuyor."

SD: "Eee canım... Sevinmeye hakkı var. Güneydoğu'da, Orta Anadolu'da, Çatalca'da, Trabzon'da, Güney'de, Batı'da DYP kazanmış. Önemli. Hani tek yerde değil ki..."

CA: "ANAP yine sizinle uğraşıyor. Yılmaz, 'Bu rezalete Demirel de ortak' diyor."

SD: "34 beldenin 5'ini alabildi ANAP!"

CA: "Basınla konuşurken bu sonucu söyledim ben de... Uğraşıyor ama, 34 yerden 5'inde seçim alıyor. ANAP, 'İnsin Demirel aşağıya, genel seçim yapalım,' diyor. Ben de çocuklara, 'DYP böyle sonuçlar alıyor ya bir de Demirel inerse ve seçimlere katılırsa, artık sonucu siz varsayın' dedim."

SD: (Gülmeye başladı) "6 ayda bitiririm. (Tabii muhalefeti)

Bu seçimde DYP'nin yükselmesi iyi oldu. Şayet RP birinci parti olsaydı!.. ANAP'ın düşmesi de ayrı bir durum. Batı artık Türkiye'deki köktendinciliğe yönelik soru sormaz."

CA: "Kilis'te ANAP, bin küsur oy alıyor. 31 bin seçmen içinde, 31'de bir! Bu orta sağın DYP'de toplanması olasılığına işaret değil mi?"

SD: "Bugün İstanbul'dan geldiğimde evde Zemzem Hanım (Gökberk Ergenekon'un annesi) vardı. Köşk'e gelmek için taksiye binmiş, şoföre 'Ne dersin bu sonuçlara?' diye sormuş. Şoför, 'Biz genciz, pek anlamayız. Ama yaşlı ağabeylerimiz var, sağ oylar DYP'de toplanıyor diyorlar' demiş. Seni destekliyor bu söz."

CA: "Ben Yılmaz'ı namuslu, genç, dürüst adam diye hep destekledim size. Ama bakıyorum nafile. Oyları DYP'ye kaptıracak gibi.

Bugün arkadaşlar söyledi. (İsim vermedim, ama Balbay, Işın Çelebi ile konuşmuş, bana aktardı.) 'Niye Demirel'e yükleniyorsunuz?' diye sormuşlar ANAP'lılara: Cevap şu: 'Anadolu'da DYP hâlâ Demirel'in partisi diye biliniyor. Eğer Demirel'i zayıflatırsak DYP oylarını yakalamış oluruz diye düşünüyoruz.'

(Demirel bu açıklamalara memnun oldu. Yanıt vermedi, ama hareketleri söylenenleri doğrular nitelikteydi.)

Ve, size bindirerek oy alma taktiğini ben pek anlayamıyorum. Hürriyet'teki haberde tükrük bezlerinizin apseli olduğu yazılıyor."

SD: "Nereden duyuyorlar? (Sesi sertleşti) Bu bizim Osman (Müftüoğlu, özel doktoru) geveze. Çok konuşuyor."

CA: "Siz dün sandıkların kapanmasından 2 saat sonra görüştünüz. Şimdi ne yapacak, istifa edecek mi?"

SD: "Artık istifa etmez. Bir süre daha geçmesi lazım. Bu patırtı bir hafta-10 gün sürer."

CA: "DYP'nin aldığı sonuçlardan sonra Hüsamettin istifa edip muhalefet yapamaz partide. Ya Anayasa? Ya 8. madde? Artık çıkmaz."

SD: "O tamam, çıkmaz. Anayasa değişikliği çıkabilir. Ben yabancı ülke elçilerine soruyorum. (Batı'nın demokratikleşme baskısına karşı) 'Anayasa değişikliği yeterli mi?' Bana 'Yeterli' diyorlar. Meclis bu durumda tatile girmez."

CA: "Bosna'daki Türk askeri gücü acil güce girer mi?"

SD: "Girmez. (Oysa Milli Savunma Bakanı NATO toplantısından döndü ve birliğin bir bölümünün ön cepheye verildiğini söyledi.) Herhalde MGK'da bu konu ele alınacak, bir de Çekiç Güç."

CA: "Fakat efendim, bu ilçeleri il yapma sevdası rezalete dönüşebilir. Çiller, ilçeleri il yaparak seçim kazanmanın kokusunu aldı. Üzerine gidecek. İlçelerin il olması bir takvime bağlanamaz mı? Bunu Çiller'e ancak siz kabul ettirebilirsiniz."

SD: "Evet, böyle yapılması daha doğru. Şu ilçe şu tarihte..."

175

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Aydın Güven Gürkan il kararnamesini imzalamamaları için Genel Başkanı Çetin'le Dışişleri Bakanı İnönü'yü uyardığını, ancak sonuç alamayınca (aslında Tarsus'un il yapılmamasına tepki göstererek) istifa ettiğini söylerken, ilginç kimi değinmelerde bulundu (5 Haziran 1995):

"Başbakanımız kendisinin yanına yardımcı olarak gönderdiği-

miz parti genel başkanlarımızı bir süre sonra büyülü biçimde etkisi altına alıyor ve bizim haklı itirazlarımız kendi genel başkanımız tarafından da dinlenilmez aldırılmaz bir hale geliyor."

Gürkan'ın 'büyülü biçimde etki' nitelemesi kulislerde uzun süre tartışıldı. Üzerinde espriler yapıldı.

176

Slovakya Cumhurbaşkanı ile ikili görüşmelerden sonra, 'evine gidip dinleneceğini' sanıyordum Demirel'in: işkolik olduğu için 'paydos' demeden çalışmayı sürdürüyor. Beni çağırdı.

Yanına girdiğim sırada hayli keyifliydim ve gülüyordum. Zira; Çiller Mesut Yılmaz'ı 'Taocu muhalefeti' diye tanımlamıştı grup toplantısında:

"Oysa" dedim Demirel'e: "Piyasada satılan Taocu'lukla ilgili bir kitap felsefeden çok, başka tür bir kitap. Uzun sürede doyuma ulaşmanın yollarını öğreten bir kitap. Hayli de ünlü."

Böyle irdelemelere yanıt vermez Demirel. Oysa, hayli ilginç, hatta eğlenceli yanıtlar bulabilir ve dilediği ve keyifli olduğu zaman hafif 'açık' öyküler de anlatır.

Pakdemirli'ye açtığı dava başlamış: Pakdemirli hâlâ Demirel'in özür dilemesinden söz ediyor. Eğer özür dilemezse Cumhurbaşkanı, 'bu davanın sokakta devam edeceğini' söylüyor.

Değil yanıtlamak, üzerinde bile durmadı Pakdemirli'nin söylediklerinin.

Fakat, ANAP'tan Çankaya'ya yönelik saldırılar sürüyordu. Örneğin Eyüp Âşık, Trabzon'da 'Demirel'in elini sıkmayacağını, hatta gördüğünde arkasını döneceğini' söylemişti.

Kızgın bir ifade vardı yüzünde, yüzüme baktı: "Ne yaparlarsa yapsınlar" demekle yetindi.

Oysa, ANAP Çankaya'ya karşı siyasal bir mücadele vermenin dışına taşıyor, siyasal etiğe yakışmayan sözler ve davranışlar sergiliyordu.

"ANAP terbiyesizleşiyor" dedim.

Bu konuyu kapatmak istiyordu: "Bültenlerde okudum demeçleri. Sizin gibi düşünüyorum" dedi.

Üzülüyordu. Belki kızıyordu, ama göstermiyordu. Üzüldüğü kesindi.

Biraz neşe katmak istedim görüşmemize ve havayı dağıtmak amacıyla;

"Bugün grupta sizi övmüş Çiller" dedim:

"'Muhteşem Süleyman Demirel' diyor ve grup –televizyonların verdiğine göre– dakikalarca bu sözü alkışlıyor."

SD: "Bu kadının söylediklerine inanmam. Mevlana'nın bir sözü var: 'Allah her hayvanı ayrı yaratmıştır. Kedi, kedidir. Köpek, köpek!' Ama Mevlana diyor ki: 'İnsan bütün bu hayvanların hepsidir! Yani kedi, köpek, hepsi insanda toplanmıştır.'

Bu kadın bugün över, yarın ısırmaya hazırdır.

Bu, seçildi geldi, bakan yaptım. İki ay sonra 'Bu nereden başımıza geldi? Nasıl kurtulacağız' dedim.

Buna (Çiller'e) inanmak? İmkânsız!"

ANAP-Çankaya kavgası –basına göre– giderek büyüyordu.

Mesut Yılmaz, "Cumhurbaşkanı'na hak ettiği gibi davranacağız" diyordu.

Eyüp Âşık'ın sözlerinin kibarcası!

Bu ara söylemeliyim: Dış basında yerel seçimler 'Çiller'in zaferi' diye yorumlanıyordu.

Çiller, halkın iktidara güven ve devam mesajı verdiğini söyledikten sonra, "Erken seçim yok" diyor.

Yılmaz ise, "Çiller'in 'Taocu muhalefet' demekle 'bu konuyu bilmediğini ve bilmeden de ANAP'ı övdüğünü' ortaya koyduğunu" söylüyor ve şöyle sürdürüyor:

"Başbakan kulağına fısıldananı tekrarlamıştır. Ama Taoculuğun ne anlama geldiğini bilmediğini verdiği örnekle ortaya koymuştur. Taoculuğun kurucusu Lao Chu isimli filozof diyor ki: 'Kâmil kişi her şatafatı ve her uçarılığı bırakır. İyi konuşmak yanlış yapmadan, çam devirmeden konuşmaktır. Çok bilen çok konuşmaz, çok konuşansa zaten bilmez. Gerçek sözler hoş değildir. Hoş sözlerse gerçek değildir.'"

Cumhurbaşkanı, 2 Haziran 1995'te Başbakan'dan –daha önce konuştuğumuz gibi– il ve ilçelerin kurulmasında 'itina' ile hareket edilmesini istedi. Şöyle:

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'nın 2 Haziran 1995 tarih ve A.01.0.GNS.010.00.02 – 13560-49159 Sayılı yazısı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul olunduğu bildirilen 4109 Sayılı; İl ve İlçe Kurulmasına Dair Yetki Kanunu'nun yayınlanması uygun bulunmuştur.

Kanunun uygulanması sırasında aşağıda belirttiğim hususlara dikkatle uyulmasını rica ederim.

"Türkiye'nin idari taksimatının yeniden gözden geçirilmesi ve yeni il ve ilçeler kurulmasının bir ihtiyaç haline geldiği, herkesçe kabul edilmektedir.

Devletimizin daha iyi işlemesi ve vatandaşlarımızın Devletle münasebetlerini daha kolaylıkla sürdürebilmeleri, bunu gerektirmektedir.

Yeni il ve ilçeler kurulurken itina ile hareket edilmesi, acele ile yanlışlıklar yapılmaması, yeni hoşnutsuzluklar doğmasının mutlaka önlenmesi lazımdır. Ayrıca, merkezi hükümet ile yerel yönetimler arasındaki yetki ve sorumlulukların yeniden düzenlenmesini öngören reform tasarılarının da bir an önce kanunlaşmasında yarar vardır."

Yedinci Bölüm

SARKAÇ GİBİ BİR O YANA BİR BU YANA

178

Perşembe. Bugün 'devlet günü.' Genelkurmay Başkanı ve MİT Müsteşarı ile görüşüyor (8 Haziran 1995).

Demirel konuştu:

"Genelkurmay Başkanı bana Güneydoğu'da halkın 'memnun' olduğunu söyledi. Haritayı uzattım. (Herhalde MİT'ten gelen haritaydı) 'Bakın' dedim. Irak'taki harekâttan bu yana PKK fazlalaşmış. (Rakam tam olarak aklımda değil, ama 1900'e yükselmiş) Türkiye'nin dağlarında da hâlâ adamlar var. Tunceli'de dağlarda duruyorlar. Hemen her yerdeki sayılarıyla durumları belli.

Benim burada 2 yıldır yaptığım en önemli iş, İran'a harekâtı önlemekti.

Genelkurmay Başkanı bana 'Yapabiliriz' diyor. Yani gücümüz var, demek istiyor.

Ona 'Yapmak başka, yapınca ne olacağını bilmek başka' dedim. (Anlaşılan İran konusunda Demirel'le Genelkurmay Başkanı anlaşamıyor. Çiller askerlerle uzlaşmış. Slovakya Cumhurbaşkanı'na verilen akşam yemeğinde baktım: Demirel, Genelkurmay Başkanı Karadayı'ya durmadan bir şeyler söylüyor.)

Slovakya Cumhurbaşkanı'na verdiğim yemekten sonra Cavit Çağlar geldi.

Bana, iki gazete grubu arasında kavga çıkararak birbirlerini yemelerini, böylece birinden birinin düşeceğini söyledi.

Ben ona, 'Sen bu işe karışma. Onlar ayakta kalır, seni düşürürler' dedim. Benim Çağlar'a söylediğim bu, sadece bu."

Sanki işin içindeymiş gibi çıkarılan dedikoduları böylece yalanlıyor.

179

Demirel, Trabzon gezisinde 'gerçek' halk coşkusu ile karşılaştığını anlatırken, birden; "Serpil ile Emin bana 'Artık bizi dış gezilere götürmüyorsunuz' dediler" dedi.

CA: "Ama Uzak Doğu'da, Endonezya'daki 'bavul' olayını anımsıyorsunuz, değil mi?"

SD: "Bavul olayının altında Özer (Çiller) var."

CA: "Ama haberi ilk tezgâhlayanların kim olduğunu biliyorsunuz."

SD: "Neyse! Yanlış bir şey yapmıyoruz, değil mi?"

CA: "Hayır!"

180

TBMM'den yine tarihsel bir karar çıktı:

Yunanistan'ın Ege'deki karasularını 12 mile çıkartma yönündeki girişimleriyle ilgili bir bildiri yayımladı ve;

"TBMM, T.C. Hükümetine, askeri bakımdan gerekli görülecek olanlar dahil olmak üzere, tüm yetkilerin verilmesine ve bu durumun Yunan ve dünya kamuoyuna dostane duygularla duyurulmasına karar vermiştir" dedi.

İkinci dikkat çeken konuşma, Demirel'den:

"Bizi terör meselesinde doğru anlarsa, Avrupa ile hiçbir sıkıntımız olmaz.

Öfkeli de kavgacı da değiliz. Ama sorunlarımızı iyi anlamalılar. Türkiye'yi böldürtmeyiz.

Otonomi dediğiniz zaman Türkiye'nin bölünmesine varır. Üniter devletten vazgeçemeyiz. 'Uzat kolunu keseceğim' denirse niye uzatayım?

Beraberlikten hem Türkiye'nin hem Avrupa'nın menfaati var."

"İran'la savaş olasılığı kamuoyuna Hürriyet'te Ertuğrul Özkök'ün bir yazısıyla yansıdı" diye başlamıştım, kimi olayları anlatmaya başlamadan önce.

(10 Haziran 1995) Ertuğrul'un yazısı "18 Mayıs'ta havadan dönen F-16'lar" başlığıyla yayımlandı.

2 Haziran 1995 günü Özkök beni aramış, 'havadan dönen uçaklar' konusunda 'pek sağlam olmadığını' söylediği bir kaynaktan aldığı bilgileri söylemiş ve Köşk'te bu konuda bir gelişme olup olmadığını sormuş, 'yeni ve doğrulayıcı bilgiler edinirsem' kendisine bildirmemi istemişti.

Olayla ilgili gelişmeler gerideki sayfalarda kaldı.

Fakat Özkök, 10 Haziran 1995 günü olayı yazısına konu yaptığına göre, benden bir şeyler almamasına karşın, yedi-sekiz gün konuyu araştırmış ve sonunda 'gerçeği yakalayarak' yorum-haberi patlatmıştı.

Özellikle devletin tepe noktasında hayli tartışmalara yol açan 'konu' ile ilgili Ertuğrul Özkök imzalı yazıyı aynen vermek gerekiyor:

> Şimdi yazacağım olay, bugün büyük bir ihtimalle hem Genelkurmay hem de Dışişleri Bakanlığı tarafından yalanlanacak.
>
> Ama kaynaklarım kesin. Haberi üç ayrı yerden kontrol ettikten sonra yazıyorum.
>
> Bunun için de bazı ayrıntılar, koordinatlar da veriyorum.
>
> 18 Mayıs akşamı Ankara'da, İran'la çok ciddi gerginliğe yol açabilecek bir olayın eşiğinden dönülüyor.
>
> **17 Mayıs kararı:** Genelkurmay Başkanlığı 17 Mayıs günü İran'dan gelen bazı bilgileri değerlendirerek Başbakan Tansu Çiller'in önüne bir rapor koyuyor.
>
> Bu rapora göre, İran'ın Urumiye Kenti yakınlarında büyük bir PKK kampı bulunuyor.
>
> Genelkurmay Başkanlığı bu kampların mutlaka vurulması gerektiğini belirterek, bu operasyon için Başbakan'dan izin istiyor.
>
> Başbakan Çiller de, bu izni veriyor.

Genelkurmay Başkanlığı, bu izni aldıktan sonra 18 Mayıs akşamı Hava Kuvvetleri'ne vur emrini veriyor. İran sınırları içindeki PKK kamplarına karşı hava harekâtının 19 Mayıs sabahı yapılması kararlaştırılıyor.

Kokteylde öğreniyor: O ana kadar bu harekâttan haberdar olmayan Dışişleri Bakanlığı, olayı 18 Mayıs akşamı öğreniyor.

O saatlerde, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Özdem Sanberk Çankaya semtindeki evinde diplomasi muhabirlerine veda kokteyli veriyor.

Sanberk ev sahibi olduğu halde, kokteylde 15 dakika kalıp doğruca Bakanlığa gidiyor.

İşte o andan itibaren Ankara'da "saate karşı yarış" başlıyor.

Dışişleri Bakanlığı, İran toprakları içinde bir kampı vurmanın son derece riskli ve tehlikeli bir girişim olduğunu anlatmaya çalışıyor.

Çünkü İran'ı bombalamak, Kuzey Irak'ı bombalamakla aynı şey değil.

Ayrıca Türkiye'nin, bütün komşularının topraklarını vuran bir ülke görünümü vermesinin de çok sakıncalı olacağı anlatılıyor.

Demirel devrede mi? Ancak Genelkurmay'ı ikna etmek kolay olmuyor.

Sonunda bu sinir savaşını Dışişleri Bakanlığı kazanıyor ve Hava Kuvvetleri'ne verilen emir geri alınıyor.

Buraya kadarki bilgilerim teyit edilmiştir.

Ancak henüz tam teyit edemediğim bir başka bilgi var. Bu ikinci senaryoya göre, Dışişleri, Başbakan ve Genelkurmay Başkanı'nı ikna edemeyince Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel devreye giriyor.

O sırada Türk F-16'ları İran'a doğru havalanmış durumda.

Anayasaya göre başkomutan sıfatı taşıyan Demirel, bir emirle uçakları havada iken geri çağırtıyor.

Olayın bu ikinci bölümünü henüz teyit edemedim. Ama araştırmaya devam ediyorum.

Tahran'a temsilci: Dışişleri Bakanlığı uzun süre bu olayın etkisini üzerinden atamadı. Üstelik bu olay, Dışişleri'nin en zayıf anlarından birinde gerçekleşiyor.

Eski Müsteşar Özdem Sanberk veda davetleri yapıyor. Buna karşılık yeni Müsteşar Onur Öymen henüz görevine başlamamış.

Müsteşar yardımcıları tam olarak koltuklarına oturmuş değil.

Neyse, bu olay atlatılıyor. Bunun hemen ardından Dışişleri, üst düzey bir görevlisini gizlice Tahran'a gönderiyor. Durum kendilerine anlatılıyor.

İşin ciddiyeti aktarılıyor. Bu ziyaretten sonra İran'la PKK görüşmeleri yeniden yoğunlaşıyor.

Bugüne kadar gizli kalmış olan bu olay, Türkiye'nin PKK konusunda ne kadar sinirli bir halde olduğunu gösteriyor.

İran'ı vurma kararı, gerçekten son derece riskli ve iyi düşünülmemiş bir karar.

Otorite boşluğu içindeki Kuzey Irak'ı vurmayı alışkanlık haline getiren Türkiye, aynı harekâtı İran veya Suriye toprakları üzerinde yapmaya kalkarsa ne olur?

İran'ın güvenlik konularındaki iç mevzuatı Türkiye'ye göre çok daha serttir. İran'a polis bile sokamazsınız.

Ulusal Güvenlik Konseyi: İran toprakları üzerinde böyle bir harekât, ilişkileri üç, beş yıl düzeltilemeyecek duruma getirebilir. Böylece Türkiye yanıbaşında bir düşmanla daha baş başa kalabilir.

18 Mayıs akşamı yaşanan bu olay, Türkiye'de askeri harekât karar süreçlerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini de ortaya koyuyor.

Bu tür operasyonların daha iyi tartışılması, sivil planlamasının da iyi yapılması gerekiyor.

O nedenle, Amerika'daki Ulusal Güvenlik Konseyi benzeri bir yapı üzerinde kafa yormanın zamanı geldi.

182

Bu sabah (10 Haziran 1995) Demirel, İstanbul'da Benz fabrikasının açılış törenine gitmeden önce, aradı:

"Ertuğrul, dokundurmuş, gördün mü?" diye sordu: "Şu İran'ı bombalama meselesi."

Yazıyı görmüştüm.

Demirel, "Biz bu işe karışmayacağız" dedi:

"Genelkurmay Başkanı dün gelmiş bana, 'Hâlâ yapabiliriz' diyor. Ya yetki? Yetkisizlik olduğu ortada. 'Yapabiliriz' diyor hâlâ."

CA: "Ertuğrul'un yazdığı gibi jetler bombalamak üzere kalktı mı?"

SD: "Hayır, uçaklar kalkmadı!"

Genelkurmay Başkanlığı yazıda sözü edilen olayla ilgili bir açıklama yaptı:

Ankara (A.A.)– Bölücü terör örgütünün, Kuzey Irak'ta olduğu gibi İran ve Suriye topraklarındaki faaliyetlerinin de yakından izlendiği, ancak, "İran'daki PKK kamplarını vurmak için F-16 uçaklarının havalandıkları ve sonradan geri döndürüldükleri" iddiasının kesinlikle doğru olmadığı bildirildi.

A.A. muhabirinin Genelkurmay Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'ndan aldığı bilgiye göre, Türk Silahlı Kuvvetleri, bölücü terör örgütünün Kuzey Irak'ta olduğu gibi, İran ve Suriye'deki faaliyetlerini de yakından izliyor.

Bu kapsamda, Nisan sonu ile Mayıs başlarında, Türkiye sınırına mücavir İran topraklarındaki değişik bölgelerde bir kısım bölücü teröristin barındığı, bu arada sınıra çok yakın bir kampta 300-350 teröristin toplandığı tespit edildi.

Çeşitli yollarla Türkiye'ye sızarak masum insanlara yönelik eylemler yapmayı planlayan söz konusu kamptaki bölücü teröristlerin etkisiz hale getirilmesi için uygulanacak harekât tarzları belirlendi ve bu planlar hükümete önerildi.

Söz konusu önerilerde, İran Hükümeti nezdinde diplomatik girişimde bulunulması, daha önce bu konuda iki ülke arasında yapılan görüşmeler de dikkate alınarak, bölücü terör örgütü yuvalarına karşı, İran tarafından gerekli müdahalede bulunulmasının sağlanması esas alındı.

Bunun üzerine İran makamlarıyla yapılan diplomatik temasların ardından, son günlerde Türkiye-İran sınırına yakın yerlerde, İran güvenlik kuvvetlerinin bölücü terör örgütü mensuplarına karşı faaliyetlerde bulunduğu saptandı.

Genelkurmay Basın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı'ndan

alınan bilgiye göre, "Operasyon amacıyla F-16 uçaklarının havalanmaları ve sonradan geri döndürülmeleri", "kesinlikle" söz konusu olmadı.

Akşamüzeri: İstanbul'dan arayan Demirel'in sesi kırıktı, üzgündü:

"Ağa Ceylan'a gittim. Evine. Nasıl değerlendirecekler, bilemem. Ağa Ceylan ölüyor. Kanser."

CA: "Sizi ziyaret ederdi."

SD: "Evet ama, artık ayağa kalkamıyor."

CA: "Genelkurmay, Özkök'ün yazısındaki öğeleri yalanladı. Devlet Bakanı Ayvaz Gökdemir Avrupa Konseyi üç bayan üyesine 'Orospu' demişti, özür diledi."

SD: "Peki bu özür yetecek mi?"

CA: "Avrupa durmaz."

SD: "Bence istifa etmeli bakanlıktan. (Kafası İran sorunuyla meşgul) İran'dan ne tepki gelecek merak ediyorum."

183

Bir-iki not. Kıyıda köşede kalmış.

Yalçın Doğan'la Hilton'da kahvaltı ettik. Mesut Yılmaz'dan söz ettik. 4 Haziran yenilgisinden sonra, ANAP lideri 'ne yapacağını bilmiyor.'

Çiller'in il ve ilçe yetkisini aldıktan sonra Mayıs 1996'da genel erken seçime gitmesinden çekiniyor. Mesut Yılmaz, "Baba da Çiller'den nefret ediyor ama, bize yardım etmiyor" demiş.

Demirel, Trabzon'dan dönmüştü. Aradı ve Cumhurbaşkanı'na, Yılmaz'ın ruhsal durumunu anlattıktan sonra Çiller'e karşı Demirel'den yardım beklentisini söyledim. Ayrıca il ve ilçe için çıkarılan yetki yasasının iptali için Anayasa Mahkemesi'ne gidip gitmeyeceğini sordum.

Müthiş sert bir tepkiyle karşılaştım:

"ANAP'a yardım mı?" diye adeta bağırarak başladı söze:

"Her gün bana küfrediyorlar. Anayasa Mahkemesi'ne gitmem. Ben onlara savaş açmayı düşünüyorum" dedi.

Ama, bu kadının elinde bu yetki yasası 'bir silahtı.' Demirel hemen yanıtladı:

"Ben iller meselesini onar onar ayırarak şu yıl bunlar, şu yıllar şunlar il olacak diyerek çözeceğim."

Yalçın'ın edindiği bilgileri; Mesut Yılmaz grupta yaptığı bir konuşmayla doğruladı.

ANAP lideri, "Çiller ve ailesinden kurtulmak için Cumhurbaşkanı'nın, Meclis Başkanı'nın, parti liderlerinin kendisine yardım etmelerini istedi" (7 Haziran 1995).

Köşk bahçesinde yürüyerek eski binaya doğru ilerliyoruz:

"Bir Başbakan, laik Cumhuriyet'in Başbakanı, oturuyor Fethullah Gülen'le seçimi konuşuyor. 'Seçime gideyim mi gitmeyeyim mi?' Bu, ne olacak beyefendi?" dedim.

Demirel, bozuktu:

"Şimdi din çevrelerini de siyasetin içine aldılar" dedi.

CA: "Nereye gidiyoruz?"

SD: "Seçim kazanmak, ekranlarda kalabilmek için her şeyi yapar bu kadın."

Ama bu sözler 'sorunu' çözmüyordu.

Demirel'e bir kez daha Fethullah Gülen'i sordum.

Çok 'ikna edici bir konuşma tarzı olduğunu, vaaz verirken dinleyenlerine söylediklerini kabul ettirmesini bildiğini, ama Gülen'den hazetmediğini' söylemişti.

(Birkaç yıl sonra Gülen'in kendine bağlı bir dernekten Cumhurbaşkanı olarak 'ödül' aldı.

Eski sözlerini, Gülen'den adeta nefret eder gibi söz etmesini anımsayınca... Gülen'den ödül alan Demirel'i hayretle izlemiştim.) (11 Haziran 1995)

184

Takvim gazetesi, Ertuğrul'un yazısını tam sayfa yapmış ve manşette "Savaşa 1 kala – Çiller Türkiye'yi ateşe atıyordu" cümlesini kullanmıştı.

Jetleri 'son anda Demirel sınırdan geri çevirmişti.'

Günlerden pazardı (11 Haziran 1995), Demirel "Yürüyelim" dedi.

Tuvalete gittiği sırada; yalnız kaldık Emel Yatmaz'la.

Bana, "Ya başımızda tecrübeli biri olmasaydı" dedi, Takvim gazetesini göstererek ve savaşa bir adım kaldığı manşetine değinerek...

Yolda ağır ağır...

CA: "Çiller bir gazeteciyle konuşmuş. 13 Haziran Başbakan oluşunun yıldönümü, Genel Başkan oluşunun da... 'Beni engellemezlerse Türkiye'yi AB'ye sokarım. Misyonum bu' diyormuş."

SD: "Kim engelliyormuş?"

CA: "Bilemem, sözleri açık değil."

Ayrıldık.

İran 'olayı' nasıl kapanacak, bilemiyorum. Fakat, Özkök bir yazıyla 'haberin büyük yankı uyandırdığına' değindi.

Bir de Çiller-Karadayı ve Demirel-Çetin-İnönü 'ittifaklarından' söz ediyor.

(12-14 Haziran 1995, Kazakistan ziyareti.)

185

(30 Haziran 1995)

Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral **Ahmet Çörekçi** bir basın toplantısı yaptı.

Orgeneral'in yaptığı açıklamalardan sonra, sorulara verdiği yanıtlar ilginç içerikte.

Soru (Oktay Pirim-Meydan): Terör örgütüne yönelik operasyonlarda ele geçirilen silahların menşei nedir? Örgüt bu silahları hangi yoldan ve nasıl sağlıyor? Bu konudaki tespitleriniz ve tedbirleriniz nelerdir?

Cevap: Tespit ettik. Her ülkeden silah var. Genelde Doğu ülkeleri, Varşova Paktı ülkeleri ve Doğu Almanya gibi ülkelerin silahları var. Bunun haricinde tek-tük de olsa Kuveyt, Ürdün ve Irak'tan temin edilmiş olanlar var. Bu silahlar, daha ziyade hafif silahlar, ha-

vanlar ve mayınlar. Uçaksavarı ülkemize bugüne kadar getiremediler. Genellikle Kuzey Irak'ta kullanıyorlar. Bunların mevcutları sizlere dağıttımız broşürlerde var. Hatta Ağrı Tendürek'te yerden havaya füze de yakaladık. İlgili ülkelerle temaslarda bulunuyoruz. Örneğin kalaşnikoflar için Büyükelçilik ve Ataşelik vasıtasıyla Rusya'ya bildirdik.

Dünyada döşenmiş olarak 27 milyon mayın var. Bunu temizlemek için 800 yıllık bir zamana ihtiyaç var. Dünya ve Birleşmiş Milletler tedbir alıyor. Ancak temizlemek mümkün gözükmüyor. Mayınlar bizim bölgemize Kuzey Irak'tan geliyor. Dünyada mayınla mücadele konusunda TBMM de ilgileniyor. Ancak dünyanın muhtelif yerlerinde mükemmel bir mayın ticareti var. Kuzey Irak'ta mevcut depolardan bize satış yapmak istiyorlar. Ancak almıyoruz.

Mayın temizleme alet ve edevatımız yeterli ölçüde var.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): PKK'nın döşediği mayınlar ne olacak?

Cevap: Örgüt geniş alanda mayın döşeyemiyor, ancak yol veya patikaya koyabiliyor. Araç, traktör veya minibüs infilak ediyor. Mayından dolayı bacak ve kol yaralısı olarak epey gazimiz var.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): Benim ifade etmek istediğim, plastik mayınlar. Galiba, cihazlar bu tür mayınları algılamıyormuş.

Cevap: Elimizde bu tür mayınları da tespit edebilecek teçhizat var. Hatta havadan tespit edebildiğimiz mayınlar da var.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): Avrupa Konseyi ile Türkiye arasında azınlık hakları çerçeve anlaşması ilke olarak imzalandı. Bu anlaşma kolektif olarak değil fakat bireysel hak olarak, Türkçe dışında bir dil ile televizyon istasyonu açmak ve okul açarak eğitim haklarını kapsıyor. Biraz önceki açıklamalarda tek lisan deyimini kullandınız. Bu Milli Güvenlik Kurulu tavsiyesi midir, ordu görüşü müdür, yoksa devlet politikası mıdır? Eğer böyle ise imzalanan anlaşma ile ters düşmemekte miyiz?

Cevap: Soru veya cevabı Türk Silahlı Kuvvetleri'nin konusu değildir, konu siyasi otoritenindir. Bize verilen vazifeyi yerine getirmek için her türlü gayreti sarfederiz.

Soru (Emin Çölaşan-Hürriyet): Terörle mücadele bölgesinde ulaşılamayan, girilemeyen yer var mı?

Cevap: Girilemeyen yer yoktur. Ancak toprak vatandaşındır. Ben girdiğimde, silahını tarlasına, evine gizleyen terörist ben gidince tekrar çıkarabilir.

Ali boğazı, Kutu deresi gibi çeşitli yerler var. Buralarda arazi çok güç olmasına rağmen girmediğimiz yer kalmamıştır. Bu bölgeyi Aralık-Mart aylarında, 1.5 metre karda kontrol altında bulundurduk. Örgüte büyük zayiat verdirerek, dağılmasını sağladık.

Birliklerimiz Elazığ, Bingöl, Erzincan ve Tunceli'nin bazı bölgelerini dört tugayla kontrol ediyor. Şimdi Pertek, Hozat ve Nazimiye Bölgesi'ne sıkıştırdık. Tikko, Dev-Sol ve PKK bu bölgede birliktedir. Tikko ve Dev-Sol halk tarafından desteklenmektedir. PKK bunları taşeron olarak kullanıyor. Ancak birliklerimizin üstün gayretleri sonucunda dağıldılar. Şimdi 5-6 kişilik gruplar halinde dolaşıyorlar.

Soru (Hayri Birler-Turkish Daily News): Çelik Harekâtı'nda bazı baskılar nedeniyle birliklerimizin erken çekildiği ve PKK'nın bölgeyi yerleşik bölge haline getirdiği iddiaları var.

Cevap: Olayı bizimle birlikte düşünün. Çelik Harekâtı 94 sonbaharında planlandı. Adını Çelik-1 ve Çelik-2 olarak o zaman belirledik. Planlamamızda 100 şehit verebileceğimizi hesapladığımız gibi 45 gün kalacağımızı belirledik. Çelik-1 bitti, Çelik-2 içerde devam ediyor. Olmaz ama biz demokratik operasyonlar icra ediyoruz. Düşüncemiz şu idi: Mutlaka ikaz edeceğiz. Bu durumda aşağıya kaçarak bölge halkı ile bütünleşeceklerini ve 2.400 kadar olan teröristlerden ancak 1.000 kadarını tahrip edebileceğimizi hesapladık. Arzumuz hepsini imha etmekti, ancak bu nedenlerden dolayı tahminimizde yanılmadık.

Spekülasyonlara inanmayın. Çekilmemiz planladığımız şekilde olmuştur. Başka nedenlerle çekilmedik. Terörle mücadeleyi biz kendimiz yaparız...

Soru (Hayri Birler-Turkish Daily News): Harekâtın, askeri ve politik hedefleri arasında uyum sağlanabildi mi?

Cevap: Biz, durum muhakemesi yaparız. Siyasi otoriteye durumu ve hal tarzlarını ben arzettim. Karar verdiler ve uyguladık. Politik hedefler olarak, caydırıcılık ki Türk Silahlı Kuvvetleri bu harekât ile büyük ölçüde imaj ve tanıtım yaptı. Diğer konu, örgüt bölgede devlet kurma aşamasında idi. Buna mani olundu.

Soru (Hayri Birler-Turkish Daily News): Ermenistan sınırında askeri yasak bölge var. Bu amacına ulaştı mı? Yani PKK-Ermenistan köprüsü kesildi mi?

Cevap: Hayır. Ermenistan sınırında askeri yasak bölge yok. Bu bölge Ağrı ve Tendürek'te var. Köylüler dahil olmak üzere bu bölgede birliklerimiz yaşantıya devam ediyor.

Ermenistan'dan PKK geçişi yok. Nahcıvan'dan olabilir.

Soru (Sedat Ergin-Hürriyet): İran'daki PKK üsleri ne durumda, ne ölçüde ciddi, tehditlerin ne kadarı oradan geliyor? Türkiye'nin sıcak takip yapamaması mücadeleyi ne ölçüde menfi yönde etkiliyor?

Cevap: Çelik Harekâtı sonucunda, örgütün Suriye ve İran'a geçtiğini gördük. Irak sınırından artık geçebileceğini sanmıyorum. İran'dan gördüğü desteklerle Mako ve Urumiye Bölgeleri'nde 250-300 kadar teröristin toplandığını tespit ettik. İran'da takip veya harekâta siyasi otorite tarafından müsaade edilmiyor. Ancak İran bu konuda tedbir alıyor ve kendisi mücadele ediyor. Siyasi temaslar sürüyor.

Soru (Sedat Ergin-Hürriyet): DYP Hakkari Milletvekili Mustafa Zeydan'ın, son karakol saldırısında, saldırı yapılacağına dair ihbarda bulunulmasına rağmen askeri yetkililerin bu ihbarı ciddiye almayarak tedbir almadığı iddiaları var.

Cevap: Böyle bir ihbar yapılmadı. Belki kendi aralarında dedikodu şeklinde konuşmuş olabilirler. Konu ile bizim ilişkimiz yok.

Soru (Murat Birsel-Yeni Yüzyıl): Eğer siyasi otorite isterse Yunanistan'a ve diğer ülkelere destabilizasyon uygulama imkân ve kabiliyetimiz var mı?

Cevap: Harp siyasetle halledilemeyen meseleler içindir. Dolayısıyla bu faaliyet harp öncesi yapılan bir iştir. Ayrıca iyi komşuluk ilişkileri bizim için esastır.

Ancak Yunanistan'ın yaptığı faaliyet bizde sıkıntı yaratacaktır. Yunan basınında Türkiye düşmanlığı ve 12 mil sorunu bizim basınımızdan çok daha geniş kapsamlı yer almaktadır. Eğer istersek inanıyorum ki bu konuda öyle bir istikrarsızlık yaratırız ki orada! Bu bir psikolojik harekâttır. Ancak bu konuda basınımıza büyük görev düşüyor. Psikolojik-politik merkezi var. Faydalanıyor muyuz?

Papandreu'yu ne derece biliyoruz? Hanımı Liana'yı ne derece biliyoruz? Eldivenini başka bir Bey'in odasında kullandığını mı söyledik? Bunları yapıyor muyuz? Öyleyse bu bizde merkezi bir yerden yürütülmelidir. Bunu devletin bazı kuruluşları yapıyor.

TSK olarak, bir harekât esnasında psikolojik harekât uygularız. Ama harekât dışında böyle bir görevimiz yok. Konu bizim dışımızda.

Soru (Derya Sazak-Milliyet): Terörle mücadelede silahlı mücadelenin yanında sivil veya siyasi yönde yapılması gereken, parlamentoya ve diğer kuruluşlara düşen görevler var mı? Bu savaş ne kadar sürecek? Bunları Milli Güvenlik Kurulu'nda konuşuyor musunuz?

Cevap: Ben, Milli Güvenlik Kurulu üyesi değilim.

Milli güç unsurlarından ordunun terörle mücadelesi uygun değildir. Ancak, içerde oluşan tehdidin bertaraf edilmesi için jandarma ve emniyet yetersiz ise, orduların da bu işe karışması uygundur. Ordu, terörle mücadelede başarılı olamazsa şikâyetçi olur.

Biz terörle mücadeleye mecbur olduk. Zira başlangıçta emniyet ve jandarma güçleri yetersiz idi. Ancak bugün jandarma fevkalade durumda.

Şu anda işler, İçişleri Bakanı, OHAL Valisi, Jandarma Asayiş Komutanlığı ve 5442 Sayılı Kanun ile yürüyor. Türk Silahlı Kuvvetleri bu işin içinde yok. Sadece ilgili Valiliğin isteği ile, Türk Silahlı Kuvvetleri'nden birlik tahsisi Genelkurmay Başkanı kararı ile yapılır. Jandarmada bulunmayan unsurlara, örneğin tank, uçak, zırhlı araç ihtiyaç olduğunda birlik tahsisi yapılır.

Emniyet teşkilatı ise çok iyi durumda olup, yerleşim merkezlerinin 29'u hariç yaklaşık tamamında görev yapıyor. Güvenlik güçleri olarak prestij, itibar kaybetmedik. Biz görevi insan haklarına ihlal getirmeden yapmaktayız.

Ancak, mücadele için:

– Teşhis tam olmalıdır.

– Uyum tam olmalıdır ve güvenlik güçleri arasında uyum tamdır.

– Topyekûn mücadele olmalıdır.

Topyekûn mücadele sıkıntılarımız var. Kanunla belirtilen

OHAL Koordinasyon Kurulu var; Devlet Bakanı olması lazım, İçişleri Bakanı var. Bunun dışında kalkınmada öncelikli bölgelere ekonomik istihdam sağlayacak hususlar var. Sağlık, ulaştırma, eğitim konuları var. Bu hususlar Milli Güvenlik Kurulu tavsiyesi ile hükümetçe yürütülmektedir. Biz bunlara gözlemci olarak katılmaktayız.

Soru (Zülfikâr Doğan-Posta): İran ile ortak bir harekât veya tatbikat yapılması söz konusu mu?

Cevap: Böyle bir şey yok. İkili görüşmeler gelişirse belki bir tatbikat yapılabilir. Ancak şu âna kadar böyle bir çalışma yapılmadı.

Soru (Mahmut Bulut-Türkiye): PKK'nın öne sürdüğü demokratik veya siyasi çözüm tabirlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap: Ben buna salam taktiği diyorum. Kestikçe daha fazlasını ister. Her ikisine de razı olamayız. Biraz önce planlı hedeflerini anlattık. Birinden diğerine sıçramak ister.

Soru (Nuh Gönültaş-Zaman): Brifing esnasında örgütün sıkıyönetiminden OHAL'e geçişte güçlenme eğilimi gösterdiği söylendi. OHAL başarısız mı, sıkıyönetim mi istiyorsunuz? Bu başarısızlık, metot hatası mı, yoksa bir ihanet mi?

Cevap: Avrupa'ya açıldığımız bugünlerde sıkıyönetim ihtiyacımız yoktur. Ancak siyasi otorite, olayı daha çabuk bitirmek için sıkıyönetimi tercih edebilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde OHAL durumunun kaldırılması tartışılırken bunun üzerinde konuşmak yersizdir.

Soru (Emin Çölaşan-Hürriyet): Apo'nun yerini biliyorsunuz. Ona karşı bir operasyon düşünülüyor mu?

Cevap: Sokaktaki adam olarak yapılmasını isterim. Ama konu bizim dışımızdadır.

Soru (Emin Çölaşan-Hürriyet): Siyasi otorite mi?

Cevap: Bilmiyorum. Bu adamın yaptığı her şeyi biliyoruz. Ama konu bizim değil.

Soru (Nuh Gönültaş-Zaman): Güneydoğu'da tekrar tekrar basılan karakollar var. Buralardaki komutanlar hakkında ne işlem yapıldı?

Cevap: Öncelikle basılma tabirini kabul etmiyorum. Hiçbir karakolumuz basılmamıştır. İsterdim ki Sayın Cumhurbaşkanı ile gidip o karakolları görseydiniz. Değerli kardeşim, bahsettiğiniz o karakol-

ların birinde 18 erimiz çarpışarak şehit olmuştur. Karakol komutanları böyle bir durumla karşılaşabileceklerini bildikleri için tedbir almışlardır. Karakol tacize uğradığında, binada sadece terzi, aşçı ve telsizci bulunmaktaydı. Diğerleri biraz önce belirttiğim gibi çarpışarak şehit olmuşlardır.

Ancak, kamikaze gibi ölüm pahasına sızanlar olabilir. Örgüt, 6 ay önce, 4 ay önce bölgede bulunan yardakçıları vasıtasıyla gözetler, sonra saldırır. Olayda komutan ve ikinci komutan şehit olmasına rağmen bir astsubay emir komutayı ele alarak canları pahasına çatışmayı sürdürdü. Karakollarımızda gece görüş cihazı, tank, kamera, top, havan ve tüfek var. Baskın diye bir şey söz konusu değil. Şimdi size Jandarma Genel Komutanlığı'nın Harekât Başkanı arkadaşım bir karakolun tertiplenmesini anlatacak.

Soru (Mustafa Balbay-Cumhuriyet): Çekiç Güç'ün PKK'ya yardım ettiği söylentileri var. Çekiç Güç'ün kontrol altındaki bir bölgede kurtarılmış bölge ilanı nasıl söz konusu olabiliyor?

Cevap: Çekiç Güç'ün hiçbir ilgisi yok. PKK'ya desteği olmadığı gibi bize de faydası yok.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): PKK, Çelik Harekâtı'ndan sonra Kuzey Irak'a ve sınır bölgelerine döndü mü?

Cevap: Tekrar gelmeleri doğrudur. Aldığımız tedbirler ile belli sayı üstündeki militanın toplanmasına izin vermiyoruz. Ayrıca sınır geçişine imkân tanımıyoruz. Devletimiz de sınırda yol yapımına karar verdi. Kontrolümüz daha da kolaylaşacak.

Soru (Emin Çölaşan-Hürriyet): Türk Silahlı Kuvvetleri olarak en zayıf yönümüz ve en çok eksiğini hissettiğimiz husus nedir?

Cevap: Terörle mücadele, TSK ve güvenlik güçlerine çok büyük deney sağlamıştır. Eğitimde bir sıkıntımız yoktur. Bundan sonra da, bu tür mücadele türü yani alçak yoğunlukta çatışmalar ile çok sık karşılaşacağız. Dolayısıyla bu mücadele türünü personelimize okuldan itibaren öğretiyoruz. Ayrıca personelimizi insan hakları ve psikolojik harekât konularında da eğitiyoruz. Teçhizat sıkıntımız yok. Eksiklerimizi tamamladık. Yani herhangi bir ihtiyacımız veya eksiğimiz yok. Ancak istihbarat konusunun geliştirilmesi gerekiyor.

Soru (Emin Çölaşan-Hürriyet): Karakollarda yapılan telsiz konuşmalarını PKK dinliyor mu, dinlemiyor mu?

Cevap: Hayır. Ancak açık konuşursak dinleyebilir. Muhabere istihbaratını öğretiyoruz. Telsizlerimiz frekans atlamalı, dinlediğini anladığımız anda telsiz otomatik olarak frekansı değiştirir. Elimizdeki cihazlar kriptolu. Beni dinleyemez, ast birlikleri de dinleyemez. Ancak harekât başladığında açık konuşma yapılabilir. Biz de bu durumda PKK'yı dinliyoruz.

Soru (Sedat Ergin-Hürriyet): Bu Anti-Terör, Terörle Mücadele Yasasının 8'inci maddesinde yapılacak değişiklik uzun zamandır gündemde. Basında yer alan haberler farklı. Bazı kaynaklar, TSK'nın bu değişikliğe karşı olduğunu, bazı kaynaklar ise olumlu değerlendirdiğini bildiriyor. Bu tartışmaya açıklık getirmek açısından tutumunuzun ne olduğunu açıklar mısınız?

Cevap: Biz, bir defa devletin ve siyasi otoritenin, hükümetin emrindeyiz. Dolayısıyla, bizim vazife, disiplin anlayışımızın gereği olarak bir üst amirin emri mutlaka yerine getirilmelidir. Bu şarttır, itaat diyoruz buna. Emir yerine getirilmediği takdirde yanlış anlama olur ve bizim hiyerarşik düzeni bozar, disiplinsizlik olarak kabul edilir. O, karşı olmak tabirini, kesinlikle çıkarıyorum.

İkincisi, Silahlı Kuvvetler olarak; devletin gelişmesi ve Batılı ülkelerin seviyesine erişmesi, kişi başına gelirin 6 bin dolar ve yukarısına çıkması ve huzur içinde yaşaması ve geleceğe modern bir toplum olarak girmesi, demokratikleşme veya insan hakları ve hukuk yönünden de en iyi şekilde arzu ettiğimiz seviyeye ulaşması bizim de hedefimizdir. Ben de insanım, herhangi bir şekilde kendimizi dışardaki insandan, 60 milyondan soyutlamamız mümkün değildir.

Terörle mücadeledeki 8'inci madde, konu bizim olmamakla beraber sonucu bizi etkileyecektir. Biz mümkün mertebe, 8'inci maddenin; eğer bugünkü durum bu şekilde devam ederse, terörle mücadelemiz bu şekilde devam ederse aynen kalması yönünde görüşümüz olabilir. Ancak devlet veya siyasi otorite buna karşın çok daha mükemmel bir şekilde ihtiyacımızı karşılayacaksa veya bu maddenin kalkmasından çıkarlarımız olacaksa onların, devletin bileceği iştir. Ona göre hareket tarzı seçmemiz lazım.

Size şöyle cevap vereyim, hali hazırda, bugün içinde bulunduğumuz durum içinde Terörle Mücadele Yasasının 8'inci maddesinin değişmesi uygun değildir. Ama bu bizim teklifimiz. Hayır değişecek

derlerse, TBMM karar verir de değiştirirse boynumuz kıldan incedir. Bunun için yapacak bir şey yok, ona uygun tedbirler alırız.

Ama, mutlaka değişmesi gerekiyorsa, Avrupa Birliği'ne, Gümrük Birliği'ne girmek veya bunlar gibi çok büyük âli menfaatlerimiz varsa, bizim buna hayır dememiz söz konusu olamaz.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): Ben Bekaa'da bulundum. Teröristler sabahları yeraltından 400-500 kişilik gruplar halinde çıkıyorlardı. Niye diye sorduğumda, sabah erkenden T.C. gelip bizi vurabilir dediler.

Kuzey Irak Harekâtı'nda 11 kampları vardı. Teröristler sabah saat 6-7 arasında içtima için çıkıyorlar. İstihbaratımız zaten var. Hava Kuvvetlerimiz sabah erken saatlerde aynı anda bütün kampları vurabilir mi?

Cevap: Gayet tabii. 20 feet içindeki hedefi vurabilirsiniz.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): Böyleyse İsrail modelinde olduğu gibi harekâtı bir günde tamamlayamaz mıydık?

Etrafımızdaki çemberi hissediyoruz. Savaş tecrübesi olan bir ordu durumuna geçtiğimiz için PKK'nın bize faydası olduğunu söyleyebilir miyiz?

Hava Kuvvetleri'nin ne kadar bölümü bu harekâtta savaş eğitimi aldı ve bölgedeki diğer ordularla bu yönden mukayese ettiğimizde durum nedir?

Cevap: Birincisi, herhangi bir harekâtta alınan istihbaratın yanında diğer faktörler de etkili olur. Bir gün öncesinde, Sinat bölgesinde bayağı yumuşatma yaptık. Eğer yapmasaydık, zırhlı birliklerimiz oraya giremezdi. Çevirme esnasında, bir gün evvelinden tamamen hedef olan yerlere av bombardıman uçakları ile yumuşatma harekâtı yapıldı.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): PKK ile konuştuğumuzda 48 saat kadar zaman bulduklarını ifade ettiler.

Cevap: Şöyle ki, geçen gün Akın tipi harekâtlarda saat 18.00 civarında toplandıklarını öğrendik ve vurduk. Kuzey Irak'ta istihbaratımız var. Akın birliklerinin en faydalı tarafı istihbarat. İleri hava kontrolörü tarif ediyor, nokta hedefini vurabiliyoruz. Köprü kuruyorsa köprüyü, toplantı varsa toplantıyı vurma imkânımız var. Yalnız, bazı

hallerde yeterli veya uygun mühimmat seçilemediği olabiliyor. Hedefleri naylon çadır altında bir insan, yeraltında bir hedef olabilir. Her türlü hedefi vurabiliriz.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): Birinci harekâtta bu şekli neden tercih etmedik, 24 saatte haberleri olmadan vuramadık?

Cevap: Vurduk, aynısını yaptık.

İkinci sorunuza cevaben; jandarmada subay ve astsubayımız iki yılda bir yer değiştirir yani herkes o bölgeye gitmektedir. Diğer kuvvetlerimizde bu periyot 3 yıl, bazen daha kısadır. Ayrıca komando tugaylarımız tamamen Batı'dan gitmektedir, gelmektedir, dinlenip eğitim yapıp, eksikliklerini tamamladıktan sonra tekrar gitmektedir. Dolayısıyla Türkiye sathındaki kara birliklerimiz ve jandarmanın tamamı o bölgeye gitmektedir. Hava Kuvvetleri'nde ise bölge itibariyle görev 2'nci Taktik Hava Kuvveti'nin olmasına rağmen 1'inci Taktik Hava Kuvveti Birlikleri Malatya, Batman ve Diyarbakır'a gidiyor ve eğitimini yapıyor. Hakiki eğitim bu, gerçek silah kullanıyoruz. Rus, Bulgar, Romanya pilotu ile mukayese ettiğimizde biz çok daha ilerdeyiz.

(Körfez, II'nci Dünya ve Granada Harekâtlarına baktığımızda, ABD'nin kendi silahı ile kendi birliğini vurduğu tespit edilmiştir. Çelik Harekâtı'nda böyle bir şey yoktur. Bu övünç kaynağıdır. Genelkurmay Harekât Başkanı Korg. Çevik Bir)

Ben meslekte okul hariç 41 yılımı tamamladım. Bugüne kadar birçok ülkenin böyle bir harekât yaptığını görmedim. Belki yapabilir. Ancak ABD, 6 ayda 100 bin kişiyi getirdi, biz ise çok kısa bir sürede 35 bin kişiyi sevk ettik. Sevk idaresi, komuta kontrolü ve lojistik desteği ile harekât büyük başarıdır.

Soru (Güneri Civaoğlu-Sabah): Suriye-İsrail meselesi halledildiği takdirde, Suriye herhangi bir saldırıda bulunabilir mi?

Cevap: Harekâtın caydırıcı özelliği vardır. Bunu ilgili devletlerin hesaba katması lazım. Bir tehdit oluşturması veya herhangi bir siyasi çıkarı ileri sürerek, bize karşı bir çatışmaya girebilecek olması halinde bu imkân kabiliyetimizi dikkate alması gerekir.

186

Gözden kaçmış bir-iki not:

CA: "Bu hatun siz ne yapıyorsanız aynını yapmaya girişiyor. Bugün Cumhuriyet'te sizin 'laiklik üzerine araştırma' emri verdiğiniz haberi vardı."

SD: "Çok güzel bir haberdi."

CA: "Çiller de bir kurul kurmuş, laikliği araştırıyor. Siz 'devletin yeniden yapılanması' dediniz. Aynı projeyi o da hazırlatıyor."

SD: "Evet, ne yaparsam öyle yapmaya çalışıyor. Ancak ben ona, 'Bak, ben senin rakibin değilim' dedim, kaç defa.

Ben kendime bir yol çizmişim, gidiyorum. Ama anlamıyor." (26 Haziran 1995)

187

30 Ağustos geliyor. Geçen yıl ordu kademelerindeki değişiklikle ilgili yaşananlar bu yıl da yinelenecek mi acaba?

CA: "Doğan Bayazıt, Deniz Kuvvetleri Komutanı, kardeşi ve Hava Kuvvetleri Komutanı bu yıl emekli oluyor mu?"

SD: "Olacaklar. Genelkurmay Başkanı'na sordum. 'Komutanlar ne oluyor?' diye. '2 Ağustosta yani Şûra'dan önce size getireceğim' dedi. Ne yapılabilir ki..."

CA: "Çiller, bir yasa getirebilir önünüze."

SD: "Kanunu başlarına çalarız. Bu hatun Paris'ten gelince, etekleri zil çalıyor. Geldi bana. İran meselesini açtı. 'Bak' dedim:

'Yunanistan, Suriye, Irak, hatta Ermenistan... Bunlar düşman. Bir de İran'ı çıkarma başımıza.'"

CA: "Ne diyor?"

SD: "Hiç. Öyle susuyor. Birisi tahrik ediyor bunu."

CA: "Askerler olabilir mi?"

SD: "Evet, askerler olabilir. Genelkurmay Başkanı'na, 'Bakın yine sınırda 2900 PKK'lı toplandı. Sınırı geçip karakol basıyorlar,' dedim. Bana 'Biz operasyon yapıyoruz' dedi. Havadan bombalamakla iş bitmiyor. Araziye yayılıyorlar."

CA: "Konuştuğum diplomatlar 'Eğer Anayasa değişikliği çıkmazsa GB'ye girmemiz hayal olacak,' dediler bana. Siz de söylediniz: 'Yapın bir şeyler.' Oysa Anayasa meselesi çarşaf."

SD: "ABD yakında bize yüklenecek: 'Avrupa'da sizi destekliyoruz, hadi siz de Kıbrıs'ta bir şeyler yapın,' diye. Kriptolarda yazılı. Clinton'ın seçim kozlarından biri de bu, Kıbrıs. Bize yüklenecekler.

Hani bir gün Çiller'e soracağım. 'Clinton mı seni, sen mi Clinton'ı idare ediyorsun' diye.

'Terörü bitirdim. Avrupa'da ayakta alkışlıyorlar. İlk sivil Anayasayı da ben yapayım' diyerek seçimlere gidecek. Aklı bu."

188

Romanya: 30 Haziran-1 Temmuz 1995.

Resmi gezilere katılan Köşk görevlilerinin 'otomobil sevdası' hemen her gezide iç bulandırıyor.

Romanya'da da aynı kepazelik sürdü. Beni hiçbir zaman kendilerinden saymadıklarından 'dışlamak için ellerinden geleni' yapıyorlar.

Zaten gönülsüz gidiyorum bu gezilere.

Bükreş'ten ayrılacağımız gün; haberi Fatih Çekirge getirdi:

"Genelkurmay İkinci Başkanı Çörekçi Paşa'nın, 'Terör Yasasından 8. maddenin kaldırılmasına karşı olduklarını, hele Anayasa'nın 24. maddesine dokunulmasını hiç istemediklerini' söylediğini" aktardı.

Haber, heyete, tabii heyette bulunan gazeteciler arasına bomba gibi düştü.

Ben ne heyetteki arabaya biniyorum, ne de heyetteki görevliler ile birlikte olmaya çalışıyorum.

Gazetecilerin otobüsüyle geziyor, dolaşıyorum.

Son gün, dönüyoruz memlekete. Başyaver Oğuz Özülgen geldi, "Sizi istiyorlar" dedi.

Çörekçi'nin sözlerine değindi, 'nasıl bir yol izleyecektik?'

CA: "Daha önce bu konuda söyledikleriniz var. TBMM, 8. maddeyi kaldırırsa, mesele yok. Olay Meclis'in işidir. Yasa size gelir, imzalarsınız, 8. madde de kalkar."

SD: "Evet, doğru. TBMM meseleyi çözer, üzerine kimse ipotek koyamaz."

CA: "Siz daha önce '8. madde kalkar, başka maddeye gereken ekler de yapılabilir, mesele kalmaz,' dediniz."

(O sırada Dışişleri Bakanı Erdal İnönü geldi.)

SD: (Eliyle beni göstererek) "Çörekçi'yi konuştuk. Mesele TBMM'nindir, oradan ne karar çıkarsa sonuç odur, diyoruz."

Erdal İnönü: (Hafifçe güldü) "Evet. Doğrusu bu."

Basın toplantısına girdik. Fikret Bilâ sabırsız, Çörekçi sorusuna durmadan yanıt arıyor.

Demirel konuştu:

"8. madenin kalkması, gitmesi olayı TBMM'nin yetkisindedir. TBMM kaldırırsa kalkar, bırakırsa kalır. 'Bir asker bunu nasıl der' diye tartışmalar olabilecektir. Ben bu tartışmalara girmem. Yetki TBMM'nindir. Bu çeşit beyanları bu yetkiye müdahale sayarım. Meclis Anayasa değişikliğini başarmalıdır."

Sofya gezisine 'kişisel nedenler öne sürerek' gelmek istemediğimi söyledim. Böylece dış gezilerden paçayı kurtarmaya ilk adım.

189

Güngör Mengi'nin (3 Temmuz 1995) yazısında ilginç satırlar var ve bu satırlar, Cumhurbaşkanı'na 'dokunuyor':

> "Cumhurbaşkanı Demirel 'Meclis Anayasa değişikliğini başarmalıdır' dedi.
>
> Bu bir dua ise hepimiz yapabiliriz.
>
> Ama Cumhurbaşkanı'na daha fazlası düşüyor. O işin içine girmeli ve rejimi, askeri yönetimin getirdiği Anayasa'yı değiştirmememek ayıbından kurtarmalıdır.
>
> Demirel, Başbakan'a ve Meclis Başkanı'na: 'Müdahalemi istediğiniz yerde bana haber verin' demiş.
>
> Bizce yanlış.
>
> Anayasa değişiklikleri önündeki engel, bu başarının Başbakan Çiller'in hanesine yazılacağı endişesidir.

Bu endişeyi ortadan kaldırmanın yolu, Cumhurbaşkanı öncülüğünde bir uzlaşmayı sağlamak ve başarıyı bu uzlaşmaya katkıda bulunan partilere adil olarak dağıtmaktır.

Demirel inisiyatifi ele almalı. Risk almalı.

Sivil Anayasa yapamayan bir devletin Cumhurbaşkanı olduğu için zaten kaybedecek fazla bir şeyi yok!"

(3 Temmuz 1995) Demirel'le konuşurken, Çiller'in Anayasa üzerindeki sözlerini, genel havayı söylemekle yetindim.

Demirel, "Bu sabah Cindoruk ve Tansu Hanım'la konuştum" dedi.

Fakat dikkatimi çeken Anayasa değişikliğinden çok, başka bir değişiklikti:

O güne kadar Başbakan'dan 'o kadın' diye söz eden Demirel, bu konuşma biçimini bırakmış ve Çiller'den bahsederken 'Tansu Hanım' diyordu. Bu, önemli bir değişiklikti.

Demirel sürdürdü:

"Cindoruk, Anayasa konusunda partiler arasında farklılıklar olduğunu söylüyor. Tansu Hanım ise, Anayasa mutlaka çıksın diye çok ısrarlı."

CA: "Sizin bu noktada ne yapacağınızı soruyorlar." (Mengi'nin yazısına değinmedim, nasılsa görmüştür.)

SD: (Sert bir sesle) "İşte ben işin içindeyim ya! Akşamüzeri Cindoruk gelecek, yine konuşacağız."

CA: "İran operasyonunu da kaşıyorlar. Kim bilemiyorum. Bugün Özkök yine yazmış."

(Gerçekten Ertuğrul Özkök, "İlk İsrail tarzı hareket" başlıklı yazıda;

İran'a kaçan PKK'lıları izlemek ve vurmak için 36 saate yayılan bir plandan söz açıyor. Çörekçi Paşa'nın gazetecilerle görüşürkenki [basın toplantısında] şu sözleri İran'a bir askeri hareketi kimin veya kimlerin istediğini ortaya çıkarıyor: "İran'a sınır ötesini geçip sıcak takip yapamıyoruz. Burada İran'la siyasi ilişkiler ağır basıyor. Biz bu konuda nasıl bir hareket planı izlenmesi gerektiği konusunda siyasi otoriteye beş seçenek sunduk. Onlar birini seçtiler" diyor.

İstedikleri seçenek İran topraklarındaki PKK kamplarına bir hava harekâtı.

Bu, beş seçenekten yalnızca birisi.

Çiller bu planı kabul ediyor. Ama... Demirel plana karşı çıkıyor. Türkiye'nin ilk İsrail tarzı sınır ötesi harekâtı önlenmiş oluyor.)

SD: "Neden?"

CA: "İran harekâtının gündemde sıcak kalmasını istiyorlar. Kadın harekâtın yapılmasını istiyor. Belki de bu nedenle konu canlı kalıyor."

SD: "Zor yapar o harekâtı!"

CA: "Ya Fethullah Gülen? Aman efendim, son demeçlerinde Atatürk'ü bir övüyor ki... (Liderlerle de konuşuyor.) Bu adam, ABD'nin Türkiye'de RP'ye karşı kullandığı veya kullanmaya hazırlandığı koz."

SD: "Bu konuyu konuşmuştuk sizinle."

Dün Edirne'de (Kırkpınar güreşleri sırasında) belediye başkanı yanıma geldi. 'Fethullah Gülen burada. Elini sıkar mısınız?' dedi. Reddettim.

Sonra Kırkpınar güreşlerini organize eden adam ısrar etti.

Vali'ye sordum. 'Kim getirdi bu adamı buraya?' Bilemediğini söyledi.

Kazanan güreşçilere mükâfatlar verilirken ödüm koptu. Bu adama da verdirirler diye. Allahtan olmadı böyle bir şey." (Fethullah Gülen'e Temmuz 1995'te işte böyle bakıyordu Demirel. 1998'de de elinden ödül aldı.)

CA: "Ama adam siz gelmeden önce ayaktaydı ve o serpuşlu Kırkpınar Ağası da yanında olanlar arasında, adamın elini öpüyorlardı."

SD: "Karışık bir adam."

(Ama Gülen, izleyiciler arasında değildi, şeref tribününde oturuyordu.)

4 Temmuz 1995: Hürriyet ve Milliyet ortak bir 'çağrı' metni yayımladı.

Anayasa değişikliği üzerine bir çağrı:

"Gelin bu defa başaralım.

Bize yakışan sivil, demokrat ve laik bir Anayasayı gerçekleştirelim."

Çağrı ve 'sivil bir Anayasa yap'ma özlemi'nin kaynağında yatan nedenler gerçekten haklıydı. Zira 1876'dan bu yana Anayasaları ya askerler yapmış, ya da hazırlanmasında birinci etken olmuşlardı:

1876: Kanun-i Esasi. Paşaların darbesiyle ilk monarşik Anayasa.

1909: 31 Marta karşı askeri müdahale. Hareket Ordusu'nun zoruyla gelen 'meşruti Anayasa.'

1924: Cumhuriyet Anayasası. Süngü zaferiyle tarihe yazılan ilke: Hâkimiyet milletindir!

1961: Ordu darbesiyle hazırlanan sosyal ve en demokratik Anayasa.

1971: Anayasa'da hak ve özgürlükler fazla bulundu. Askeri müdahale ile kısıtlama.

1980: Beş generalden askeri müdahale. 12 Eylül: Haki renkli Anayasa.

Ali Kırca (4 Temmuz 1995) yazısında 'olayı özetliyor'du:

"Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Ahmet Çörekçi gazetecilerle konuştu. Soruları yanıtladı. Şüphesiz iş döndü dolaştı 8. maddeye geldi.

Dönüp dolaştıran Orgeneral Çörekçi değil, Cumhurbaşkanı Demirel'di.

Askerlere sorulmasını o istemişti. Belli ki bir yanıtları olduğunu biliyordu. O yanıtı herkes duysun istiyordu. Herkes duydu. Kıyamet koptu."

190

Cumhurbaşkanı Bulgaristan gezisinden döndü (6 Temmuz 1995).

"Anayasa değişikliği yattı" dedim.

Saat 20.00 sıralarıydı:

"Yarın Isparta'ya gidecektim. Bu geziyi berbat etti. Ertèledim" dedi.

Tabii, Çiller'i alaya alıyordu:

"Hani 'Ya çıkar, ya çıkar'dı? Meclis'te partinin başında oturur, görüşmeleri bitirir, sonuçlandırırdı? Hani? Bu kadın (kızdığı için Tansu Hanım'dan yine vazgeçti) a) İki avcu arasına el alır, cinselliğini kullanır. b) Ya da şirretleşir. c) Ya da küfreder, para dağıtır, hakaret eder.

İşte bu, kadın bu!"

CA: "Peki size niçin yanaştığını anladınız mı?"

SD: "Hayır, anlayamadım. Anayasa için üzerime düşeni yaptım.

Bana Sofya'da 'Ne yaptınız' diye soruyorlar. Bir kerre artık ne yaptığımı söylemem. Kaç defa demeç verdim. Bazı direnen milletvekillerine haber gönderdim. Başka ne yapacaktım ki?.."

CA: "Bir Cumhurbaşkanı olarak herhalde yapacaklarınız bunlardı."

SD: "Çıkıp 'Bu Anayasayı ben değiştirdim' demeye hazırlanır mısın? İşte bugünkü Sabah! Böyle olur işte."

(Sabah'ın manşeti: "ANAP'tan itiraf –ANAP'ın kurmaylarından İstanbul Milletvekili Güneş Taner, 'Anayasa değişikliği çıkmaz, biz bu başarıyı Çiller'e mal ettirmeyiz' dedi.

Taner, 'Oy toplamak için yapmayacağı şey yok. Yıllar önce Demirel bizden 8 oyu esirgedi. O zaman bu değişikliklerin çoğu yapılabilirdi. Ama Demirel engelledi. O gün niye kimse bu kadar gürültü çıkarmadı' diyor.

Genel Başkan Yardımcılarından İmren Aykut ise; 'Sivil Anayasa'nın mimarı Çiller' yazan afişler bastırıldığını öne sürüyor.")

Cumhurbaşkanı, Bulgaristan gezisinden 'fevkalade memnun.'

Görüşmemizin sonlarına doğru:

Demirel'e, "Bugüne kadar dış gezilere beni götürdünüz. Bundan böyle götürmeyin" dedim.

"Neden?" diye sordu.

Birincisi, gezilerde bir görev alamıyordum, bana göre, 'başıboş bir turist gibi geziyordum.' Bu beni sıkıyordu. İkincisi; Köşk'te öyle bir 'gezi grubu kurulmuştu ki' kendilerinden başka herkesi dışlıyorlardı.

Üçüncüsü: "Ben, kimseye onurumla oynatmam. Burada dönenleri bir gün oturup yazacağım?"

CA: (Bu gerekçeleri söyledikten sonra) "Gezilere katılmak istemiyorum."

SD: "Sen bilirsin."

(Gerçekten bu isteğimi kırmadı, uzun süre dış gezilerde bulunmadım, listeye yazdırmadı adımı. Çok rahatladım.)

Ve... Bugün Aziz Nesin öldü.

191

Çiller, köşe yazarlarını bir bir telefonla arıyor:

"Anayasa değişikliğini yapacaktık. Yılmaz kaçtı" diyor. Bir Anayasa değişikliğini bile sidik yarışına dönüştürdüler!

(8 Temmuz 1995)

CA: "Gazetelerde okumaya değer hiçbir şey yok."

SD: "Öyle. Hiçbir şey yok. Basın neye benziyor, biliyor musun? Tavuklardaki güm güm hastalığına!

Gümgüm hastalığına yakalanan tavuk iki ayağı üzerinde doğrulur ve hemen sonra olduğu yere çöker."

Anlatırken gülüyordu.

(9 Temmuz 1995) Bekârlık. Yaz bekârlığı. Canıma tak dedi. Pazar bugün. Evde tek başıma ne yapacağımı bilemeden dolaşıyorum. Benim asıl sıkıntım, 'mesleğe dönüşün koşulları'nı bir türlü bir araya getirememek!

İşsiz kalmak da var işin ucunda. Esin, tam destek. "İşsiz kalmayı bile düşünme. Ne olacaksa olur" diyor ama...

Demirel'i aradım:

SD: "Bugün 'dışa' kapalıyım. (Yani basınla konuşmuyor bugün.) Kâğıt okudum, yabancı gazetelere baktım."

CA: "Kulislerde de hâlâ aynı konu. Anayasa. Oysa, Meclis tatile giriyor."

SD: "Tatile girmiyor. Bugün beni aradı (Çiller), 7. plan ve bazı şeyler varmış. 'Ondan sonra tatil,' diyor."

CA: "Evet, hafta sonu tatil!

Bakın efendim: Basın kulisinde söylenenler şunlar; 'Hükümet kavga çıkar diye toplanamıyor. Meclis'in durumu malum. Hükümet de, Meclis de tıkandı, tükendi' diye yorumlar yapılıyor."

SD: "Ben buna (Çiller'e) vaktiyle 'Bu işi böyle götüremezsin' dedim. 'Seçimi aklının bir köşesine koy' dedim. 'Seçimi 4 yıla alamazsan, devlet daha kötüleşir, sokak başlar. Tıkanan parlamentonun sonu olur. O nedenle seçimi göze al' dedim.

Çiller, kayıtsız şartsız destek arıyor. Anayasa değişikliğini kendine mal etmek isteyince, karşı taraf ürktü ve sonuç bu oldu.

Her şey darmadağınık! Hükümet, devlet!"

CA: "Bu konuda Cindoruk ne yapıyor?"

SD: "O da bakalım, bugün dönecek, bir sert söylüyor, bir yumuşak demeçler veriyor."

CA: "Ya DYP büyük kongresinin ağustosta yapılması için Anayasa Mahkemesi'nden uyarı?"

SD: "Daha il kongreleri yapılmadı. Uyarıya da bakma."

192

Pazartesi (10 Temmuz 1995). Cindoruk'la konuşuyor.

Ben gözümde büyüyen etbenlerini aldırmıştım, bugün dikişleri çıkaracaklardı. Osman Çolak'ın laboratuvarında 'bu işle' meşgulken, Demirel'in saat 20.00'ye doğru beni beklediğini büroya bildirmişler.

Ayakta. Saç tıraşı olmuş.

CA: "Doğrusu iyi olmuş. Saçlarınız uzuyor. Arkada kıvrılıyor. Bir top oluşturuyor. Ekranda böyle daha iyi görüneceksiniz."

SD: "Ama ben saçlarımın arkada uzun ve kıvırcık görünmesini seviyorum. İki yandaki saçlarım eksilmedi ama beyazlaştı. Bazıları var ki saçları hiç beyazlaşmıyor."

CA: "Benim saçlarım 30 yaşında beyazlaştı. Ama bakıyorum da, Ecevit'in saçları (boyuyor mu ne!) hep simsiyah."

SD: (Kahkaha attı.)

CA: "On-on beş yıl önceydi. Bana 'Saçlarım bir günde bu Erbakan yüzünden bembeyaz oldu' demiştiniz."

SD: "Evet, doğru. Stres! Her şeyi böyle yapıyor. Bir günde saçlarım beyazlaştı. Ne var, ne yok?"

CA: "Haberler sizde efendim: Hüsamettin Anayasa değişikliği için bir şey yapabilecek mi?"

SD: "Ne yapacak ki... (Çalışma masasının bana göre sağ köşesindeki haritalar yığınından bir gazete, Sabah'ı çekip çıkardı. Önüme koydu:

"Ecevit sonunda isyan etti. '38 yıldır böyle Meclis görmedim.'

1957'den beri Meclis'te bulunan DSP lideri Ecevit, '38 yıldır bu kadar küçük hesabın, sorumsuzluğun, inançsızlığın döndüğü bir Meclis yaşanmadı' dedi." Haberin altındaki imza: Ahmet Tan!)

İşte benim korkum. Yeniden 12 Mart'ı hazırlayacaklar. Meclis düşmanlığı bunu getirir."

CA: "Zaten planının da hazır olduğu söyleniyor. 12 Mart modeli. Meclis açık kalacak, ama müdahale olacak."

SD: "Hüsamettin'le de bu Meclis düşmanlığını konuştuk. Şimdi yeniden (Ecevit'in demecinden sonra demek istiyor) Meclis düşmanlığı ile dolu yazılar, yorumlar...

Meclis'i savunmalıyız. Hüsamettin'e de savunmamız gerektiğini söyledim."

CA: "Meclis bir an önce tatile girerse iyi olacak. Zaten hiçbir şey yapmıyor. Bari 'Tatilde' deriz; 'Niçin çalışmıyor, üretmiyor?' yorumlarına, söylemlerine karşı. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri açıklama yapmış. Başladılar bile."

SD: "Canım Anayasa değişikliği olmazsa, ne olur?"

CA: "İyi ama, efendim bu hatun gitti, Clinton'a '8. madde' dedi, 'Anayasa değişikliği', dedi. 'Ben çatır çatır çıkarırım, ya çıkacak, ya çıkacak.' Çıkmadı. Siz Başbakan olsaydınız Batı'ya böyle güvenceler verir miydiniz, böyle vaatlerde bulunur muydunuz?"

SD: "Olur mu öyle şey canım!"

CA: "Ama bu kadın vaatler, sözler verdi ve Türkiye'yi bağladı. Şimdi Türkiye aleyhinde yayınlar, hareketler başlayacak Batı'da."

SD: "Bu MGK Genel Sekreterini ne yapacağız? O görevden almak lazım. Tabii ağustosta emekli olacak ama, almak lazım oradan."

CA: "Çok dikkat etmek lazım MGK Genel Sekreterine. Daha önceleri de söylemiştim. Şimdi dikkat çeken şu: Genelkurmay Başkanı, tayinleri, emekli olacakları neden şimdiden getirmiyor size? Ta ki ağustos ayı bekleniyor? Hemen getirsin. Bilesiniz."

SD: "Genelkurmay Başkanı tıpkı Tağmaç gibi. (12 Mart Genelkurmay Başkanı) Tağmaç da gelip 'Altıma hâkim olamıyorum' demişti.

Yok öyle değil. Genelkurmay Başkanı terfi, tayin ve emekli olacakların listesini ağustostan önce getirecek."

CA: "Cindoruk, erken genel seçim için ne diyor?"

SD: "Bunların (DYP'nin) erken genel seçimden kaçmak için ara seçime razı olacağından bahsediyor."

Demirel, 13 Temmuz 1995'te Arnavutluk'la Makedonya'ya gidiyor.

Ben Fethiye'ye. Dış gezide yokum. Ohhh!

Pakdemirli, Demirel'e 5 milyar tazminat ödemeye mahkûm oldu (12 Temmuz 1995).

Senirkent'te sel felaketi. Demirel dış geziden Senirkent'e.

193

"Ne zaman döndünüz?" diye sordu Demirel.

Benim dönüşüm o kadar önemli değildi. BM Genel Sekreteri Butros Gali Türkiye gezisini ertelemişti. Türkiye, Genel Sekretere gelmemesini mi bildirmişti?

Demirel, "Hayır" dedi: "Butros Gali beni Adis Ababa'dan aradı. Orada zar zor çalışabiliyormuş. Elektrik yokmuş. Bana Londra'ya gideceğini, oradan Cenevre'ye geçeceğini söyledi. Gelemeyişine karşı 'Bosna'da bir şeyler yaparız' dedi. 'Sizi anlıyorum' dedim."

Ama, dışarda, özel televizyonlarda Gali'nin Türkiye'nin uyarısı üzerine gelmediği yaygın.

SD: "Yavuz (Donat) aradı. 'Ağzımızı doldurduk Gali'yi bekliyoruz' dedi. Saat 11.30. 'Gelmiyor' deyince şaşırdı."

Başka öyküler de oluyor basınla ilgili. Cumhurbaşkanı, Cengiz

Çandar'ın Arnavutluk gezisine katılmasını istemiyordu. Ben söylemiştim, geri çevirmişti.

Fakat sonra çağırmış geziye. Çandar da 'yazılmaması kaydıyla' söylenenleri, yazmış.

"Peki ama, istemiyordunuz Çandar'ı, niye çağırdınız?" dedim.

(Omuzlarını silkti) "Gelmek istiyordu, gelsin dedim" diye yanıtladı.

Ama dün istemiyordu, bugün istiyor. Bu, bende bir günde karar değiştirebileceğini kanıtlayan bir adam izi bıraktı.

CA: "Bugün önce Türkeş geldi Köşk'e. Sonra Çiller. Bu, basında bir üçgenden söz etmeye vesile oldu. Hatta 'seçimlerde ittifak' gibi."

SD: "Türkeş bana Türk toplulukları 3. Kurultayı için geldi. Ne zaman yapılsın, gelip gelmeyeceğimi ve hazırlıkları söyledi.

Galiba siyasette mi genel başkanlıkta mı öyle bir şey, 30. yılıymış.

Biliyorsun, benim dostumur Türkeş. MHP bu yıldönümünü görkemli biçimde kutlayacakmış. Beni de çağırdı. Gidip gitmemeye karar vermedim. (Sesimi çıkarmadım. Ama davranışlarımla böyle bir toplantıya gitmesini pek sindiremediğimi belli ettim. Çok çeşitli spekülasyonlara yol açardı.)

Sonra kadın geldi. 15.30 dedi, 17.00'de geldi. Senirkent'e gitmiş. Ona bir şey anımsattım. Tıpkı Erzincan depreminde olduğu gibi Senirkent'in yeniden imar edilebilmesi için bir yasa çıkması lazım. Bana 'Bakanlar Kurulu'nu toplayamıyorum' dedi. 'Niye' diye sordum. 'Gelmiyorlar' dedi. Şimdi başka yoldan... Üç-beş milletvekiline bir yasa teklifi verdirip yasayı çıkaracağız."

CA: "ABD'nin Türkiye Masası Şefi Sergi Abau'ya Cindoruk ile Daçe, düşünce suçlarının affedileceğini vaat etmişler. Af? Daha 8. madde çıkmıyor."

SD: "8. madde kolay çıkar."

CA: "Nasıl? Bu Meclis ve bu iktidar gruplarıyla mı?"

SD: "Bana (Çiller) dedi ki: 'Anayasayı 5-10 fire ile geçireceğim. Ve 8. maddeyi kaldıracağım.' "

CA: "Bana kalırsa zor yapar. Clinton'a durmadan vaatlerde bulunuyor."

SD: "Bir de Chriac çıktı başımıza. Bana söylediğine göre Clinton, hatta Chriac'la her hafta konuşuyormuş. Clinton mı idare ediyor bu memleketi? Bu kadın hiçbir şey bilmez. Şimdi Güneydoğu'da trilyonlar dağıtacağını yayıyor. Nerede, nasıl, nereden? Ben oraya Ahmet Sarp'ı yolladım. Ahmet, Kürt! Oralarda gezdi, geldi, yazdı. Elindeki rakamlar benim verdiğim rakamlar. Ona bir mektup yazdım. Şunlar yapılsın diye. Şimdi bekleyeceğim. Ne kadar oldu diye. Bu kadına 17 mektup yazdım bugüne kadar."

CA: "Etrafta yine yüksek komuta heyeti sorunu var. Deniz Kuvvetleri Komutanı gitmeyecekmiş. Doğrusu, MGK'daki konuşmalarına baktık, gidici değil."

SD: "Yok öyle bir şey. Deniz Kuvvetleri Komutanı eşyalarını topluyor. Nezih Çakar (tahmin ettiğime göre Genelkurmay'dan bilgi getiriyor) bana gelip söylemiyor. Genelkurmay Başkanı da gelip söyleyemedi. Ancak Çakar Paşa vasıtasıyla duyuruyor (Seçkinöz'e, oradan da Demirel'e).

Necdet'e naklettiklerine göre; demiş ki Karadayı: 'MGK Genel Sekreteri Doğan Bayazıt'ın bir yıl daha kalması için hükümetten istek gelebilir.'"

CA: "İçlerinde en dikkat çeken de Doğan Paşa."

SD: "İmzalamam, olur biter. (Geçen yıl da böyle söylemişti ama) MGK Genel Sekreteri... 'Söz sahibi miyim', elbette. (Geçen ağustosta da bu sözlerin daha sertini dinlemiştik.) Havaya Çörekçi... Deniz'e donanma komutanı. Jandarma'ya da Teoman Paşa.

Kadına sordum: 'Dışarda laftan, gürültüden geçilmiyor. Doğan Bayazıt, üniformalı, ABD'ye gidiyor gizlice, CIA ile görüşüyor. (Ben Doğan Paşa ABD'ye gittiği zaman Demirel'e 'niçin gittiğini' sormuştum. 'Bilgim yok' diye yanıtlamıştı.) Haberin var mı bundan?'

Hık mık etti, bozuldu. Üniformalı olmasında ne var gibi bir tavır sergiledi: 'Haberim var. CIA'nın asker kanadı ile görüştü. Ne yapılabilir, ne gibi işbirliği gibi.'"

(18 Temmuz 1995 Salı: Alınan ilke kararı doğrultusunda her hafta perşembe günleri toplanması gereken Bakanlar Kurulu CHP'li bakanların boykotundan beri toplanamıyor –gazeteler)

194

Hayli keyifli görünüyor (18 Temmuz 1995 Salı). "Ne var, ne yok."

Var olan şuydu:

Çiller, Yılmaz'a dört elle sarılmak istediğini bugün gruptaki konuşmasında söylemiş. Demek ki 'el operasyonuna' yeni bir biçimsellik geliyor!

Demirel başladı gülmeye. Gündemde Bosna-Hersek vardı, daha sonra Anayasa değişikliği geliyordu.

CA: "Ecevit, bugün 'Bosna'ya ambargoyu önce biz kaldıralım,' diye ilginç bir öneri yaptı. Ancak, sanırım bunun pratik bir değeri yok."

SD: "Neye yarayacak? Ambargoyu biz kaldırdık dersek ne olacak? Amerikalılar el altından hafif silahlar vermeye başladılar Boşnaklara. (Önündeki bir dosyayı açtı, bir sayfaya baktı) Malezya'dan 1000 ton, İran'dan 1000 ton. Türkiye üzerinden silah gitmiş oraya. En kestirme çare; Boşnaklara silah vererek kendilerini savunmalarını sağlamak."

CA: "Anayasa'nın 175. maddesi, plan bu gece geçerse..."

SD: "Bir türlü geçmedi mi 7. plan Meclis'ten?"

CA: "Hiç kimse gelmiyor. Dün CHP'den ancak 12 kişi vardı ve plan görüşmeleri 21.00'de biterse, 175. maddeye geçecekler."

SD: "Oysa GB'ye girmemiz Balkanlar'da ve Türki Cumhuriyetlerinde müthiş bir etki yapacak."

CA: "Benim gördüğüme göre, Türkiye'yi GB'ye alacaklar. Anayasa'yı veya 8. maddeyi öne sürmeden alacaklar. Çünkü kendi çıkarları var."

SD: "Evet, kendi menfaatlerine."

CA: "Türk-İş, bugün sokakta eylem yaptı. Trafiği aksatmamak için ara sokakları kullandılar."

SD: "Yapsınlar, yapsınlar. Beni kaygılandıran bir konuşma oldu bugün. Alevi-Bektaşi önde gidenleri geldiler. Bana 'Böyle giderse, biz de sokağa çıkarız, vergi vermeyiz' gibi sözler söylediler.

Onlara (ki bu görüşmenin tutanağını sana verdiririm) 'Kanunsuz hiçbir hareket yapmayın,' dedim. 'Vergi vermezseniz, devlet almasını bilir. Sokağa çıkarsanız, evinize girmenizi sağlar.'

Bana 'Cemevlerini yapamıyoruz, engelliyorlar' dediler. 'Kim çıkarsa karşınıza beni gösterin. Ben Ankara'da cemevinin temelini attım' dedim.

'Bize Kızılbaş diyorlar. Ansiklopediler böyle yazıyor.'

Onlara, 'Bu yazılara karşı çıkan yazılar yazın' dedim.

Genelkurmay Başkanı bugün bana listeyi gösterdi. Deniz ve Hava Kuvvetleri kesinlikle gidiyor. MGK Genel Sekreteri de..."

CA: "Öyle mi? (Dünkü bilgi tam tersineydi. Çakar, alamamıştı gerçeği) Doğan Bayazıt uzatılmıyor, hükümet böyle bir şey istemiyormuş, öyle mi?"

SD: "Öyle! Karadayı bana hükümetten böyle bir istek olduğuna ilişkin bir şey söylemedi."

CA: "Yerine kim geliyor?"

SD: "Bir Hava generali galiba. Karadayı'ya 'Hiç kimseyi bir yıl uzatmayın' dedim."

CA: "Çok iyi. Efendim, ordu kademelerinden sık değişiklikler iyi oluyor."

SD: "Genelkurmay Başkanı'nın önüne Zaman gazetesinden bir küpür koydum. Çörekçi ve diğerleriyle birlikte cuntalaşmaktan söz ediyor, değiniyor. Hani Çörekçi'nin basın toplantısından sonra yazılmıştı ya! 'Bakın, neler yazılıyor' dedim.

Bana kesinlikle bu değişimlerin olacağını söyledi. Çiller'e de söyledim.

'Eğer geçen yıl gibi olacaksa... Ben daha önce incelemeden yine önüme gelecekse...' dedim. Genelkurmay Başkanı'na da geçen yılı hatırlattım. (7. kitap: 'Sessiz Darbe')

Bugünkü konuşmamızdan (Genelkurmay Başkanı ile) çok memnunum. Genelkurmay Başkanı'ndan da... (İlk defa Karadayı hakkında olumlu bir konuşma yapıyor.)

Karadayı Paşa'ya 'Doğan Bayazıt'ın ABD'ye gitmesinden haberiniz var mı?' diye sordum. Bana 'Ben de sonradan öğrendim. Başbakan Çiller'in imzalı yazısını görünce... Ben bu türlü gezileri tasvip etmiyorum' dedi."

CA: "Peki ama Doğan Paşa, Karadayı'ya ABD'ye niçin gittiğini söylememiş mi?"

(Demirel, bu sorumu yanıtlamadı.)

195

Cumhurbaşkanı, dikkatle okuduğu gazetelerin kimilerine yine açıklamalar gönderiyor. (19 Temmuz 1995) Hürriyet'e gönderdiği açıklama Türkiye'nin yakın yıllardaki gelişmesini rakamlarla anlattığı için ilginç:

"Türkiye'nin 1965'ten 1995'e kaydettiği gelişmenin bazı önemsenecek değerlerine bir bakalım:

1965 Türkiye'sinin;

Okuma-yazma oranı % 48
İlkokul okullaşma oranı % 65
Öğretmen sayısı 190 bin
Doktor sayısı 11 bin
Hasta yatak sayısı 55 bin
Elektrikli köy sayısı 375
Sulanan toprakları 15 milyon dekar
Elektrik enerjisi üretimi 5 milyar kw/saat
Traktör sayısı 54 bin.

1994 Türkiye'sinin ise;

Okuma-yazma oranı % 95
İlkokul okullaşma oranı % 100
Öğretmen sayısı 468 bin
Doktor sayısı 64 bin
Hasta yatak sayısı 127 bin
Elektrikli köy sayısı 35 bin 191
Sulanan toprakları 42 milyon dekar
Elektrik enerjisi üretimi 78 milyar kw/saat
Traktör sayısı 650 bin'dir.

Görülüyor ki; Türkiye, 30 sene zarfında uygarlığın nimetlerini ülkeye yaymakta çok önemli mesafeler katetmiş; eğitimde, sağlıkta, ülkeyi karanlıktan kurtarmakta, Türk çiftçisine ve köylüsüne önemli hizmetler götürmekte büyük başarılar sağlamıştır.

Yine bu süre içerisinde Türkiye, Edirne'den Hakkari'ye, İzmir'den Hopa'ya, Ankara'dan Samsun'a, Ankara'dan Zonguldak'a,

Ankara'dan Antalya'ya, velhasıl ülkenin her köşesine asfalt yolla gidilebilir hale gelmiştir.

Türkiye; yine bu süre içerisine dünya ile boy ölçüşebilir, rekabet gücü olan bir sanayi kurmuştur.

Bu sanayinin istediği elektriği üretmiştir. Ayrıca, bu elektriği bütün Türkiye'ye yaymıştır.

1994 Türkiye'sinin;

60 bin km. yüksek gerilim şebekesi varsa,

60 bin km. asfalt yolu varsa,

İşleyen fabrikaları, sulanan toprakları varsa,

Ülkenin her köşesinde seyredilen televizyonları varsa,

Yurt sathına yaygın

– Okulları,

– Hastaneleri,

– Sağlık ocakları,

– Sağlık evleri varsa,

Ve Türkiye geçen 30 sene zarfında yüzde 5 kalkınma hızını sağlayabilmişse,

Nüfusu 30 milyondan 60 milyona çıkmasına rağmen, kişi başına düşen gayri safi milli hasılasını 258 dolardan 2 bin 193 dolara çıkarabilmişse,

bunların hepsinde bizim gayretimiz ve emeğimiz vardır.

Başkalarının da vardır. Ama iddia ediyoruz ki, bizim önemli hissemiz vardır.

Türkiye'de her il, ayrı bir devlet değildir.

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan beri, tabii ki mahalli baskı ve taleplerin altında kalmıştır. Ancak, ülkenin her yöresinin ve insanının yararlanacağı hizmetlere öncelik verilmiş, kıt imkânları ile, nerede ne lazımsa onun yapılmasına çalışılmıştır.

Yukarıda verilen tablodan, Çorum da hissesini almıştır.

Nitekim;

116 bin şehir nüfusu,

610 bin il nüfusu,

748 köyü bulunan

Çorum'un;

Her köyünde okul,

Her köyünde ışık,
Her köyünde telefon,
Her evinde televizyon,
203 köyünde sağlık evi,
5 bin 378 km. köy yolu,
618 km. asfalt yolu,
9 hastane,
25 lise,
16 lise dengi okul,
81 ortaokul,
1 yüksekokul,
4 bin 604 öğretmen,
113 bin öğrenci,
22 gölet ve baraj,
740 bin dekar sulanan arazi ve sulama tesisleri,
193 sanayi tesisi vardır.

Bunda da bizim iktidarımızın önemli hissesi vardır.

Çorum'daki fabrikalar, elektriği Hirfanlı-Kesikköprü, Altınkaya-Uğurlu barajlarından almaktadırlar. Hepsinde biz varız.

Ayrıca bugün, Çorum'un gerçekten övündüğümüz bir sanayi kalkınması vardır. Sanayi tesislerinin yapıldığı Organize Sanayi Bölgesinin inşaatına 12.6.1980 tarihinde başlanılmıştır.

Unutulmamalı ki, o tarihte bizim hükümetimiz işbaşındadır.

Hal böyle iken, kötüleme ve inkârcılığa kalkmanın hiçbir yararı yoktur.

Tevazuyu bir kenara bırakarak,
Türkiye'de;
İçinde okunan okulda,
Tedavi görülen hastanede,
Çalışılan fabrikada,
Üzerinden geçilen yolda,
İçilen suda,
Yakılan ışıkta,
Tarlayı sulayan suda,
bizim iktidarımızın hissesi vardır, önemli hissesi vardır diyorum.

Türkiye'nin kalkınması ile birlikte. Çorum'un da kalkınmasına önemli hizmetler yaptığımızı iddia ediyorum.

Aksini söyleyenlerin, yukarıda verdiğim tablonun nasıl meydana geldiğini ortaya koymaları lazım. Bu tablo, gökten zembille inmemiştir."

196

(22 Temmuz 1995) Hürriyet:

"Londra'da hüsran" diyor manşetinde:

"Türkiye'nin de aralarında yer aldığı 16 ülkenin katıldığı Londra'daki Temas Grubu toplantısında, Sırp'a yumuşak bir uyarı çıktı.

İnönü, Batı'yı 'Bosna'daki başarısızlık Kuzey Irak'a da yansıyabilir. BM'nin taahhütlerini yerine getirmemesi Irak gibi ülkeleri cesaretlendirebilir' diye uyardı."

Demirel, Zenica'da –basına göre– 'tarihi bir çağrıda' bulunuyor:

"Uluslararası toplum saldırgana çözüm bulamazsa saldırıya uğrayana kendini savunma hakkı verilmeli."

Cumhurbaşkanı, Bosna Cumhurbaşkanı Begoviç'le üç saat görüşüyor. Şunları da söylüyor:

"Bosna'da saldırgan durdurulmazsa, benzer saldırıların dünyanın diğer bölgelerinde de meydana gelmesi kaçınılmaz olur. Güvenlik sistemi çöker."

Bu sabah saat 01.30'da dönmüş Bosna'dan.

Yanına girdiğimde telefonda sadece dinliyordu. Ne bir evet, ne bir hayır. Kiminle görüşüyordu, bilmiyorum. Ama tahmin ediyordum: İnönü, Londra Konferansı'yla ilgili bilgi veriyordu.

Bir sözünü anımsadım Demirel'in: "Uygar adamdır İnönü, giderken ve döndükten sonra mutlaka bilgi verir."

Demirel, İnönü'ye dedi ki:

"İzzetbegoviç çok bozulacak, üzülecek. Zepa'nın düştüğünü kabul etmiyorlar. NATO'nun bombalayacağını umut ediyorlar. Demek ki olmayacak. Acaba Büyükelçi Şükrü Bey, sizin izlenimlerinizi İzzetbegoviç'e aktarabilir mi?"

Telefonu kapattı: Tam 'etkili alanların ele geçirilmesinden' söz

edecekti ki, yine telefon çaldı. Görüşme bittikten sonra şunları anlattı:

"Bombardımana Rusya engel. Batı devletleri bir 'Rus sorunu' çıkarmak istemiyorlar. Zaten Sırp saldırıları başladığı ilk günlerde İngiliz Dışişleri Bakanı Hurd'a, saldırıyı durdurmak için ne yapılacağını sormuşlar. 'Neden durduralım' diye cevap vermiş.

Şimdi görünen durum, BM'nin Bosna'daki faaliyeti İngilizlerle Fransızların elinde. Yavaş işletiyorlar mekanizmayı.

Makedonya, Hırvatistan'ın Alman etkisinde olmasından kaygılanıyor ve Sırpların hareketini bu etki alanının daha da genişlemesine karşı kullanıyorlar.

Bronoi'ye gittim, Tujman'la görüştüm. Bir yemek verdi. Yemekte Alman ve Amerikan elçileri de vardı. 'Bunlar bizim dostumuz' diyor. Ben de bu etki alanları çatışmasını söyledim Tujman'a. Ağzı açık kaldı."

CA: (Gülmek geldi içimden, hafifçe güldüm.)

SD: (Yüzüme baktı, ne oluyor gibilerinden.)

CA: "Yugoslavya'yla ilgili (tabii Sırplar deyince aklıma gelen) bir öyküyü anımsadım."

SD: "Yugoslavlar, Stalin'e gitmişler. 'Rus askerleri bizim kadınlarımızı düzüyor' demişler. Stalin gayet sakin demiş ki:

'Daha önce Hans'lar düzüyordu. Bırakın biraz da İvan'lar düzsün.'"

(Öykü malum ama, gülmeye başladık.)

CA: "Bugün TBMM'de Ecevit açıkladı. Meclis salı günü tatile giriyor. Belirli kimi yasalar çıkacak. Ancak ön görüşmesi yapılan Bosna sorununun asıl müzakeresi unutulmuş. Ecevit, 'Bir komisyon kuralım, ama Hariciye'nin değil, milletvekillerinin hazırlayacağı bir metni Meclis'ten geçirelim,' diyor.

Ecevit'e göre, ABD Kongresinde Bosna görüşmeleri gelecek hafta. Ya bizden önce ambargoyu kaldırırsa ABD? Biz daha önce bunu ilan etsek?"

SD: "Ne işe yarayacak ki?.. Her şey artık BM'nin kontrolünde."

CA: "İyi ama Türkiye'de hemen herkes Bosna için bir şeyler yapmamızı bekliyor. Meclis'ten böyle bir kararın çıkması moral etki yapar.

Meclis 'Ambargoyu kaldırın' diye hükümete tavsiyede bulunur, veya 'Kalksın' der.

Hükümet de kaldırır..."

(Fakat Demirel, Türkiye'nin Bosna'ya uygulanan ambargoyu kendi başına kaldırmasına pek yanlı değil.)

CA: (Devam ettim.) "Şimdi tabloya bakıyorum. Türkiye'nin Balkan politikasına. Arnavutluk-Makedonya-Bulgaristan'la askeri işbirliği anlaşmaları..."

SD: "Güven artırıcı anlaşmalar adıyla..."

CA: "İmzalanmış. Makedonya son örnek. Bu, Türkiye'nin Balkanlar'daki olaylara geniş ilgisini gösteriyor. Bosna Sırbistan'la, Makedonya Yunanistan'la sınır. Bu sizin 'Balkanlar'dan Uzak Asya'ya yol' dediğiniz politikanın eseri mi?"

SD: "Bu anlaşmalar daha çok askeri eğitim ve silah yardımıyla ilgili. Biz, mesela Arnavut subaylarını burada eğiteceğiz. Bizim subaylar oralara gidip onların askerlerini eğitecekler. Ordu kuracağız.

Biz Arnavutluğa 1 milyar dolarlık silah vermişiz. Bir kısmı Bosna için. Oraya gittiğimde Milli Savunma Bakanları bu silahların bir kısmını Bosna'ya vermekten sızlandı. 'Berişa (Arnavutluk Cumhurbaşkanı) ile konuşayım' dedim. Berişa ise, 'Boşnakların ihtiyaçları daha acil. Verelim. Sonra siz bize bunların yerine yenileri ile tamamlayın' dedi."

CA: "Akılcı formül."

SD: "Orada (Bosna'da) bir Kızılay kenti kuracağız. Yarın Kemal Demirel gelecek bana, bu konuyu konuşacağım."

CA: "Size bilgi vereyim. Özel televizyonlar Bosna gezinizi çok iyi verdi. Anayasa konusuna gelince. TBMM, açık oylama önerisini reddetti. DYP ve CHP ANAP önerisi doğrultusunda Anayasa paketini 'askıdan indirip' görüşmelere kaldığı yerden devamı kabul etti.

Mesut Yılmaz'ın 'kaldığı yerden devam' formülü işlemeye başladı.

Yılmaz, doğrusu Çiller'i tuş etti böylece."

SD: "Benim yaptığım her şeyin tersini yaptırıyorlar bu hatuna."

CA: "Siz bu insanlarla uzun süre nasıl çalıştınız?"

SD: "Ben onlardan ne istiyorsam onu yaptırdım onlara."

CA: "Meclis'te ılımlı bir hava esiyor bugün. Neşeli."

SD: (Güldü) "Meclis, işte budur.

Anayasa'nın çıkması ihtimaline sevindim. Benim için önemli olan TBMM'nin kendini koruması. Haysiyetini çiğnetmemesi."

CA: "Çiller'in acaba Balkanlar'da veya başka bir konuda ne olup bittiğinden haberi var mı?"

SD: "Sana bir saatte bu kadına neler ettiğimi, neler yapması gerektiğini anlatabilirim.

(Benim kafamda bir de 'istifa' sorunu var. İstifa mektubu cebimde. Şikâyetçi olduğum konulara değinecek olursa, hemen takdim edeceğim.)

Çiller'in bilgisizliğinden, olup biteni kavrayamamasından şikâyet ediyorsun. 5 Haziran Yerel Seçimlerinde alınan sonuç, 'bizim' arkadaşları yıldırdı. Medya öyle bir yayın yaptı ki; kadın, her şeye hâkim olacak duruma girdi. Bizimkiler yıldılar, şimdi toparlanamıyorlar."

(DYP'de iç muhalefetin iflas ettiğini söylüyordu Demirel. Çiller'e yüklenmeyi biraz geriye atması DYP'deki muhalefetin vardığı bu sonuçtan kaynaklanıyordu belki de.)

CA: "Anayasa'nın 300'ün üzerinde oyla kabul edileceğini sanıyorum.

Ne Anayasa değişikliği ne Gümrük Birliği... Halkı ilgilendirmez fazla. Etkilemez de. Seçimlerde bu iki unsurun etkili olacağını sanıyor Çiller ama, bunlar etkili olmaz."

SD: "Doğru, olmaz. Geçen gün bana özelleştirmenin başındaki adam geldi. Bir garip adam. Durmadan konuşuyor. 5-6 milyar olmuş da özelleştirme, bu yıl altı ay şu kadar milyar olmuş da, ikinci yarıda 2,5 milyar hedefliyormuş.

KİT'lerin Hazine'ye yükünü sordum. 3,5 trilyon! Öyleyse, 'Bedava verin gerekirse ama, hemen satın KİT'leri' dedim.

Geçenlerde memurlar üzerinde konuştum. Adam bana 'Yedi buçuk milyon lira ile nasıl geçinebileceğini' sordu. Şimdi sokaktalar."

CA: "İşçiler de."

SD: "İşçiler de memurlar da sokakta."

CA: "Bu durumda olan insanları GB veya özelleştirme ilgilendirir mi?"

197

CA: (Kanal D'deki ilginç programa değinirken) "Mesut Yılmaz, bu kanalda –gazetelerde görmüşsünüzdür– 'En büyük tehlike RP'dir!' demiş. Acaba böyle konuşması RP'nin gücü ile ilgili çeşitli varsayımlardan mı kaynaklanıyor?"

(Mesut Yılmaz ilk kez böyle bir 'tehlikenin' varlığından söz ediyor. Yılmaz, "Türkiye'de Tansu Çiller'den daha büyük bir tehlike vardır, o da Refah Partisi'dir. Bizim en büyük misyonumuz, Türkiye'nin bu makûs talihini engellemektir. Türkiye'yi bu Refah tehlikesinden korumaktır" diye konuşuyor.)

SD: "Kahramanmaraş'tan Ahmet Mumcu geldi. Bize her zaman yardımcı olmuştur. Dedi ki: 'Kahramanmaraş'ta biliyorsunuz tek bir DYP milletvekili var, gerisi RP'de. Belediyeler de RP'de. Ancak son zamanlarda RP'nin gücünde düşme var.

Fethullah'cılar sağladı' diyor, bu düşmeyi. Okulları, televizyonları ve gazeteleri ile..."

CA: "Çok ilginç. Ama Fethullah ayrı bir tehlike." (22 Temmuz 1995)

198

Bu sabah (23 Temmuz 1995) saat 04.00'e kadar TRT 3'ü izledim.

360 oyla geçti Anayasa.

Referanduma gerek kalmadı.

Bakalım Cumhurbaşkanı Demirel, sonucu nasıl karşılayacak?

Aradı erken saatte:

TBMM'deki sonuçtan çok memnundu. "Kurumu koruduk. Ötesi fasafiso." İşçi temsilcilerini (bugün) kabulünde Meclis'teki oylama üzerinde konuşacaktı, konuştu:

> "Günlerce Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde konuşulduktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi dün sabaha karşı Anayasa değişikliklerini kendi ölçüleri içerisinde kabul etmiştir. Denilebilir ki, 'Benim

istediğim şeyler kabul edilmedi.' Olabilir. Bu şudur; senin istediğin şeylerin de kabul edilmesinin yolu açık, yolu kapalı değil, bugün olmazsa yarın olur. Onun içindir ki, dünyanın sonu değildir. Dünyanın sonu saydığımız takdirde, parlamentoyu müessese olarak küçültmeye kalktığımız takdirde gerçekten Türkiye, sorunlarının cevabını bulamaz. Onun içindir ki, ben huzurunuzda bu kadar bile olsa, hatta bu kadar tartışmadan sonra bir virgül bile değişmiş olsaydı Anayasa değişikliği diye, bir virgülü dahi parlamentoda değiştirmiş olsaydı, içimiz bakımından, dışımız bakımından, parlamentonun itibarı bakımından bunu çok önemli sayardım. Kaldı ki, birçok maddede konuşulan, tartışılan hususlar, dün akşam 360 oyla parlamentoda kabul edilmiştir. Bunu rejimimizin başarısı sayıyorum. Rejimimizin, demokrasimizin başarısı sayıyorum, parlamentomuzun başarısı olduğu sürece rejimimiz başarılı olacaktır ve Türkiye Büyük Millet Meclisi kurulduğu günden beri büyük meselelerin hepsinde bir karara varmıştır. Onun içindir ki, evet Türkiye Büyük Millet Meclisi hür bir meclis olarak, dünyanın diğer hür meclislerinde olduğu gibi gürültülü, sesli ve renkli olacaktır.

Ve şunu da ben size ifade edeyim ki, Türkiye'de siyasetteki parçalanma henüz tamamlanmış değil, yani parçalanma ortadan kaldırılmış değildir. 11 partinin mevcut olduğu bir parlamentoda günlerce tartışmadan sonra, oluyor-olmuyor tartışmalarından sonra bir neticeye varılabilmiş olmasını, ben bir siyasi şuur meselesi sayıyorum ve bundan dolayı da fevkalade mutluyum, senelerce demokrasiyi savunmuş bir insan olarak."

Bu noktada, bir notla önemli bir olguya işaret etmek gerekiyor:

Demirel'in özellikle –yukardaki– sözlerinin 'son paragrafına' dikkat etmekte yarar var. Üstelik 'gelecekteki davranışları' açısından.

Cumhurbaşkanı, Temmuz 1995'te bir vesileyle "Türkiye'de siyasetteki parçalanmanın henüz tamamlanmadığını, 'yani' parçalanmanın ortadan kaldırılmadığını" söylüyor.

1998 yılında başkanlık sistemini savunurken öne sürdüğü gerekçelerden biri, 'siyasette parçalanma' olacak!

Anayasa değişiklikleri neler getiriyor topluma:

1) Madde 33: Derneklerden siyaset yasağı kalktı. 2) Madde 52: Sendikalara siyaset yasağı getiren bu madde tümüyle kaldırıldı. 3) Madde 53: Memurlara sendika hakkı getirildi ancak memur sendikaları greve gidemeyecek. 4) Seçme yaşı 20'den 18'e indirildi. Yurt dışındaki vatandaşlara ve cezaevlerindeki tutuklulara oy hakkı getirildi. 5) Madde 68: Siyasi partilere üyelik yaşı 21'den 18'e indirildi. Partilerin kadın ve gençlik kolları kurmalarına imkân sağlandı. 6) Madde 75: Milletvekili sayısı 450'den 550'ye çıkarıldı. 7) Madde 69: Siyasi partilerin sendikalar, dernekler, vakıf ve meslek kuruluşlarıyla siyasi ilişki ve işbirliği kurmaları yasağı kaldırıldı. 8) Madde 84: Milletvekillerine parti değiştirme yasağı kaldırıldı. İstifa eden milletvekilinin üyeliğinin düşmesi için salt çoğunluk şartı kaldırıldı. 9) Madde 85: Dokunulmazlığın kaldırılması veya üyeliğin düşmesine Anayasa Mahkemesi'nde yapılacak itiraz yeniden düzenlendi. 10) Madde 93: Meclis'in eylül ayının ilk günü yerine ekim ayının ilk günü toplanması hükmü getirildi. 11) Madde 127: Milletvekili genel veya ara seçimlerinden bir yıl önce veya bir yıl sonra yapılması gereken yerel seçimlerin, genel veya ara seçimlerle birlikte yapılması kararlaştırıldı. 12) Madde 135: Meslek kuruluşlarına siyasetle uğraşma yasağı kaldırıldı. 13) Madde 149: Partilerin temelli kapatılmasıyla ilgili davalarda, genel başkana veya tayin edeceği vekile savunma hakkı tanındı. 14) Madde 171: Kooperatiflere siyasetle uğraşma ve siyasi partilerle işbirliği yapma hakkı sağlandı.

Bir de manşetlerdeki 'bayrama' göz atalım:

Sabah: "Tarih yazıldı":

"Cumhuriyet tarihinde ilk defa siviller askerlerin yaptığı Anayasa'da önemli değişiklikler gerçekleştirdi. Böylece Avrupa ve Gümrük Birliği yolunda büyük bir engel aşıldı."

Hürriyet: "Özlediğimiz tablo":

"Anayasa 360 gibi ezici bir çoğunlukla değiştirildi."

Milliyet: "Bravo Meclis'e".

Cumhuriyet: "Anayasada 12 Eylül darbecilerinin izi kaldı.

Sivilleşmede 16 adım."

200

Tanker uçakların teslim töreni (24 Temmuz 1995):

CA: "Kiralık mı bu uçaklar?"

SD: "Evet, ötekiler yapılacak."

CA: "Bazı söylentiler var, Hava Kuvvetleriyle ilgili."

SD: "Aslı yok. Orada çalışanlar hep böyledir, karşı çıkarlar.

Şimdi çok daha güçlüyüz. Van'dan uçağı kaldır, İzmir üzerinde benzin ikmalini yap. Git Roma'yı vur! (Keyifli)"

201

İki ses:

Ecevit: "Anayasa değişikliği genelde sevindirici olmakla birlikte, sosyal haklarda dişe dokunur bir gelişme sağlanamamış olması çok üzücüdür."

RP Grup Başkan Vekili Oğuzhan Asiltürk: "Anayasa değişikliği, Batılılar istediği için yapıldı."

202

(24 Temmuz 1995) Çankaya'dan açıklama:

Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce kabul edilen "7.11.1982 tarihli ve 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Başlangıç Metni ve Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair 4121 Sayılı Kanun"u onaylamışlardır.

Söz konusu Kanun, Cumhurbaşkanı Sayın Süleyman Demirel tarafından onaylanarak yayımlanmak üzere Başbakanlığa gönderilmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına da onaylandığı bildirilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı ile Başbakanlığa gönderilen onay yazılarında Sayın Cumhurbaşkanımızın şu görüşlerine yer verilmiştir:

"Çok yoğun çalışma koşulları içerisinde gerçekleştirilen Anayasa değişiklikleri; hepimizin, rejimin, demokrasimizin, parlamentomu-

zun başarısı olarak kabul edilmiş ve son derece yerinde bulunmuştur.

Yüce Meclisimizin Başkan ve üyelerinin bu mesaileri takdirle karşılanmıştır.

Önümüzdeki Yasama yılında da Yüce Meclisimiz, başta Anayasa olmak üzere, yasalarda gerekli değişiklikleri eksiksiz yerine getirecek ve demokrasimizi daha sağlıklı bir zemine taşıyacaktır."

Başbakanlığa gönderilen yazıda ayrıca, Sayın Cumhurbaşkanı'mızın, Hükümetimizin de Yüce Meclisimizin gösterdiği bu yoğun mesaiye uygun olarak, Anayasa'da yapılan değişiklikler gereği çıkarılması lüzumlu kanunlara ait tasarıları bir an önce hazırlayarak Parlamento'ya sunmasını istedikleri belirtilmiştir.

Anayasa değişikliğinin kabul edilmesinden, Çekiç Güç'ün süresinin TBMM'de uzatılmasından sonra, ABD Başkanı Bill Clinton'ın Başbakan Tansu Çiller'e gönderdiği mektup devletin tepe noktalarında hayli eleştiri aldı.

Hatta –denilebilir ki– kızgınlık yarattı.

Zira Clinton bu mektubunda Çiller'in kendisine üç-beş gün önce gönderdiği petrol boru hattı ile ilgili mektuba yanıt veriyor, bu sorunun Türkiye için önemine değiniyordu ama...

Evet ama, 20 Nisandaki görüşmelerinde vaat ettiği gibi Türk demokrasisini geliştirmeyi amaçlayan çabaları gerçekleştirdiği için Çiller'i olağanüstü ölçüde övüyor.

Parlamentoda (tabii Anayasa paketini geçirmek için) çoğunluğu bulma çabalarını öven Clinton; bu sayede daha da gelişecek olan Türk politik yaşamına halkın katılımının sağlanacağını belirtiyor, "bu yaşamsal dönemde 'başarılı liderlik sergilediği' için" Çiller'i kutluyor.

Çiller'in 'demokrasi yolundaki sürekli başarılarından'... 'cesaret ve kararlılığından' söz edilen mektupta; Başkan, Türkiye'nin geleceği ve Gümrük Birliği'ne girebilmesi için Anayasa değişikliğinin ne kadar önemli olduğunu vurguluyor.

'Şahsi liderliği' ile Çekiç Güç'ün süresinin uzatıldığına övgüyle değiniyor Clinton. Bu gücün ne kadar elzem, hatta Türkiye için ne denli yararlı olduğunu övgülü sözcüklerle yineliyor.

203

Kanal D.

Nazlı Ilıcak'ın hazırlayıp sunduğu, kimi katılımcılarla renklenen 'Kazan Kaynıyor' programı. (27 Temmuz 1995).

Katılımcılar Leyla Tekül ve... Cumhurbaşkanı Demirel.

Demirel, önce "Çankaya'ya çıkınca arkama dönüp bakmam" sözüyle sorgulanıyor.

İki kadın, Cumhurbaşkanı'nı köşeye sıkıştırmaya çalışıyorlar:

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel "Her zaman önüme bakarım. Her zaman arkama da bakarım, yani insan gerisini bir yere atmaz" diyor.

Leyla Tekül (üç-dört yıl sonra nikâh tanıklığını yapacak olan) Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e soruyor:

"Zaman zaman böyle 'Tekrar şapkamı başıma alsam da şu Doğru Yol'u doğru yoluna koysam' diye içinizden geçirdiğiniz oluyor mu?.. Hani kızını evlendirmiş baba psikolojisiyle..."

İşte bu soru üzerine; bir siyaset adamının 'içeride', hani nasıl derler 'intim söyleşilerde' söyledikleriyle 'dışarıda' yani dünyaya açık, herkesin duyacağı bir ortamda 'bir konu' üzerindeki düşüncelerinin ne kadar farklı olduğunu kanıtlayacak bir sahne gelişiyor.

Çiller'le ilgili görüşlerini, düşüncelerini çok yakından, hatta gün be gün izlediğim Cumhurbaşkanı, Çiller hakkında bakın neler söylüyor. İzleyiniz:

('Arkama bakmam' sözüyle ilgili yanıtını tamamlamış görünen) Demirel:

"Şimdi ben size bir şey söyleyeyim. Bir laf iki defa söylenmez, bir laf bir defa söylenir ve laf söylendikten sonra da yeni baştan o laf revize edilmez. Ben lafı söyledim bitti" diyor.

Ama; Nazlı Ilıcak, Leyla Tekül'ün bıraktığı yerden sürdürüyor ve Çiller'le ilgili ayrıntılı değerlendirmeler başlıyor Demirel'den:

Nazlı Ilıcak: "Şöyle bir söz var; 'Anacılarla Babacılar arasında sanki bir mücadele var' gibi, doğru mu?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Yok yok senaryo o."

Nazlı Ilıcak: "Senaryo mu var?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Her gün senaryo var.

Senaryo şudur: Bu epey zamandan beri vardır, Türkiye Cumhuriyeti olduktan bu yana vardır. Bakın, Çankaya'da oturan Cumhurbaşkanı ile Hükümetin Başkanını filan birbirine düşürme, ihtilaf içindeymiş gibi gösterme ve birbirine karşı vaziyet almış gibi gösterme senaryosu yeni değil. Bu bize de uygulanıyor. Ben de çırpınıyorum –daha bugün sabahleyin tekzip yazdım gazetelerden birine– ben de çırpınıyorum, öyle bir şey yok, öyle bir şey yok...

Hani çok kere insan 'öyle bir şey yok, öyle bir şey yok' der, 'Bari şunu kabul edeyim de kurtulayım' der; ama bu o cinsten değil."

Nazlı Ilıcak: "Ama, acaba bu senaryonun arkasında Ana veya Anacılar olabilir mi?.. Sizi bir mücadelenin içine çekip yıpratmak..."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Şimdi bakın, benim rakibim yok; yani ben kimseyle rekabet halinde değilim, kimsenin rakibi de değilim.

Ben Türkiye için varım; yani Türkiye benden hangi hizmeti isterse ben onu yaparım, zaten yaptım geliyorum.

Bugün Türkiye benden bu hizmeti istedi, onu yapıyorum. Ben gelip buraya kendim oturmuş değilim, zorla da gelmiş değilim."

Leyla Tekül: "Senaryolardan bahsettiniz; bir zamanlar da bir 'Kasıma kadar İsmet Abi' senaryosu vardı. Bugün şöyle baktığınızda tepeden, Çankaya'dan, acaba mesela 'filan tarihe kadar Tansu Abla' gibi bir tahminde bulunabilir misiniz?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Ne kadar güzel sual soruyor... Sual soruyor da, şimdi alacağı cevaba bak.

Ben biraz evvel dedim ki; 'Ben bir kolumda Hükümet, bir kolumda parti Çankaya'ya gelmedim.' Sen bana sordun, 'geriye bakmam' dediniz diye, 'geriye bak' diyor bana; bakmıyorum."

Leyla Tekül: "Estağfurullah. Hani, 'watch your step' demiştiniz de hanımefendiye. Acaba, adımlarına hakikaten dikkat ediyor mu ya da birileri sizin adınıza onun adımlarını gözlemek gereğini duyuyor mu diye böyle bir..."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Tabii tabii... Bunlar çok zor mevzular. Aslında bunları halka anlatırken filan da büyük zorluk çekiliyor. Çünkü, rejimi Türkiye'de çok az kişi hakkıyla biliyor. Ente-

lektüellerin de büyük bir kısmı birtakım inceliklerinde zaman zaman atlamalar olabiliyor.

Şimdi, buradaki hadise şu: Türkiye bir plural devlet, çoğulcu. Ve Türkiye'de yanlış olan şu: Devlet Hükümetten ibaret değil veya devlet Cumhurbaşkanından ibaret değil veya devlet Meclisten ibaret değil. Bu bir kurumlar devletidir. Hepsinin ayrı ayrı görevi var sahanın içinde. Herkes görevini yaparsa iyi bir netice çıkıyor, herkes görevini hakkıyla yaparsa."

Leyla Tekül: "Antrenörler gol atmaya kalktığı zaman yalnız galiba kötü oluyor değil mi efendim?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Bir antrenör gol atarsa o sayılmaz zaten."

Leyla Tekül: "Hele mesela Adidas'ın yerine makosenle gol atmaya kalkarsa nasıl olacak acaba bu iş?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Görüyorsunuz, gene beni bir yere çekecek..."

Nazlı Ilıcak: "Efendim, Çankaya'da mutlu musunuz?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Mutluyum."

Nazlı Ilıcak: "Mutlusunuz.

Leyla'nın size bir bilmecesi var."

Leyla Tekül: "Halkın kafasını kurcalayan bir soruyu ben şöyle bir mani haline getirdim... Özürlüyüm ya efendim, affınıza sığınarak."

'Şapkası, makoseni, fuları; kimdedir Kırat'ın yuları' diye bir soru var. Buna acaba cevap vermek geliyor mu içinizden?.."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Bu şey bu, hani eskiden Hıdrellez'de... çekerlerdi, mani. Ama, işte öyle suyun içerisine gül filan atarlar, onun içerisine de böyle şeyler atarlardı, çekerlerdi, böyle şeyler çıkardı.

Tabii, her şeyin cevabı yok, bunun da yok."

Nazlı Ilıcak: "Çok teşekkür ediyoruz efendim."

Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel: "Rica ederim."

Ne dersiniz?

Kuşku yok; soruya pek çok kişide, çevrede yanıt hazır:

"Bir Cumhurbaşkanı, halkın önünde Başbakanı ile kavgalı olduğunu söyleyecek, değil ya! Elbette böyle konuşacak."

Bu yanıtlarda haklılık payı bulunabilir.

Ama, gerçeği değiştirmez!

204

Anayasa geçmiş Meclis'ten, 'artık haber yok.'

Gümüşhane Baro Başkanı'nı vurdular. Bir haber. Demirel'e göre, 'örgüt işi'.

Fakat asıl konu, yine siyaset üzerine, ama bir köşe yazarının "Zaman Olur ki" başlıklı yazısından kaynaklanıyor.

(28 Temmuz 1995 Cuma) Baro Başkanı Alevi değil. Üstelik cuma namazlarını kaçırmayan bir Müslüman. O halde niçin vurdular?

CA: "Güneri Civaoğlu'nun yazısını okudunuz mu? Yazdıkları doğru mu?"

Ömer Tarkan: "Tekzip ettim."

(Güneri'nin ortaya getirdiği konu ilginç ve doğrudan Demirel-Özal sorununa değiniyor ve şöyle diyor bir bölümünde:

> Yıl 1987.
>
> Süleyman Demirel kıl payıyla referandumu henüz aşmış ve küçük bir DYP grubuyla Meclis'e gelmiştir.
>
> 1987 seçiminden DYP küçük çıkmıştır. Ama, sezilmektedir ki... Bir sonraki seçimde Anavatan'ın üstüne çıkacaktır.
>
> Daha önemlisi... Ilımlı sağda geniş oy kitlelerini ikiye bölecektir.
>
> Oysa Özal'ın hesabı başkadır.
>
> O, Anavatan'ı en az 2000 yılına kadar tek başına iktidar yapmak istemektedir.
>
> Yani, hiç değilse 2-3 genel seçimden daha Anavatan'ı tek başına iktidar çoğunluğuyla çıkarmayı hedef almıştır.
>
> Örneği...
>
> Japonya'dır. O arada 2. Dünya Savaşı'ndan bu yana orta sağ

tek başına iktidarının, Japon ekonomik mucizesini yarattığı inancındadır.

Japonya örneğini, Türkiye'de kendisinin başında olacağı Anavatan sürekli iktidarının tekrarlayacağı kanısındadır.

Demirel'e ikisinin de çok güvendiği bir isimle haber gönderir.

"Birbirimizle mücadele etmeyelim.

DYP ile Anavatan'ı karşı karşıya getirmeyelim.

Bütünleşelim.

Güç birliği yapalım..."

Ve Özal, bunun yöntemini de bir öneri halinde Demirel'e iletir.

"Sayın Demirel'i, Sayın Evren'in süresi bittikten sonra Cumhurbaşkanı seçelim.

Ben, kendisiyle birlikte başbakan olarak hizmet vermeye hazırım.

Bundan hiçbir şekilde muberiyet duymam.

Uyum içinde çalışacağımıza inanıyorum.

Böylece partilerimiz de birleşir. Daha birkaç dönem Türkiye istikrarla yönetilir.

Yapılacak daha çok iş var.

Hizmetin ve programın yerine getirilmesi için iktidarın kesintisiz olması ve kuvvetli çoğunluğa dayanması lazım. Türkiye'nin çağ atlaması için 2000'li yıllara kadar, bir zamanlar Japonya'da olduğu gibi hep aynı partinin iktidarı sürdürmesi gerektiğine inanıyorum.

Sayın Demirel'i Cumhurbaşkanı seçmeye hazırız."

Tarihi Red

Bu öneri, Süleyman Demirel'e ulaştığında hiç iltifat görmemiş.

Can Pulak'tan dinlediğime göre, Demirel'in, Özal'a ilettiği yanıt şöyle:

"Bugüne kadar ben kimsenin ianetiyle, kimsenin bağışıyla, kimsenin koltuk değneğiyle bir yerlere gelmedim. Mevki ihtirası değil, hizmet isteğiyle siyaset mücadelesi yapıyorum.

Seçimi kazanacağım ve başbakan olacağım."

Böylece Özal'ın "Japonya Modeli" ve Türkiye için kesintisiz ve solla paylaşmasız 2000'li yıllara uzanacak tek başına Anavatan iktidarı hedefi gerçekleşmemiştir.

Demirel, bu Cumhurbaşkanlığı önerisini neden reddetti?

Hiç kuşkusuz, verdiği yanıttaki onurlu gerekçeye saygı duymak gerekir.

SD: (Birden parladı) "Ben Turgut Özal'dan ne isteyecekmişim? Ben ondan siyasal haklar için yardımcı olmasını bile istemedim. Onunla beraber çalışacakmışım da istememişim de... Hepsi yalan."

CA: "Güneri ne yapmak istiyor?"

SD: "Kadına yaranmak için böyle şeyler yazıyor."

CA: (Araya başka konu sokmak için) "Kuzey Irak'ta 'Türkiye'nin kontrolünde bir düzenleme için ABD'ye başvurunuz'. Hürriyet yazıyor."

SD: "İşin aslı şu: Irak'ta üç milyon Türkmen var."

CA: "Dağınık ve birbirleriyle çatışıyor demiştiniz bana."

SD: "Evet. Şimdi Zaho ile bizim sınır arasındaki bölgeye bunlardan bir kısmını yerleştirmek istiyoruz."

CA: "Olası Kürt devletine karşı önemli bir tedbir. Hatta PKK'ya karşı."

SD: "Bunlar ve bu (Çiller) beni aşmak istiyorlar.

Beni tekrar kavgaya kışkırtanlar var. Ben burada çok önemli bir görev yaptığıma inanıyorum. Devlet görevi. Bu görevle siyaset kavgası içine nasıl gireceğim?"

CA: "Zaten isteseniz de o kavgayı yapamıyorsunuz. Buradaki konumunuz gereği. Yarıda kalıyor."

SD: "Kimlerse, Özer ve çevresinde kimler var ve ne tertipler yapıyorlarsa, bilemiyorum. Ama kavgayı yapabilmek için burayı bırakıp gitmem lazım."

CA: "Çiller'in İstanbul İl Başkanlığına atadığı adam, 'Demirel'i aşmak lazım' demiyor da, 'şapkayı aşmak lazım' diyor."

SD: "Hadi bakalım, sıkıyorsa aşsınlar beni." (Sesi hırçın)

CA: "Bakın efendim; elimdeki notların tarihi 25 Temmuz 1995... Sakıp Sabancı 'Hükümetle uyum içinde olmak lazım' diyor. Rahmi Koç, koşup geliyor. Çiller'i destekliyorlar. Mesut Yılmaz'a baskı yapıyorlar."

SD: (Gülüyor) "Biz biliriz iş adamlarının desteğini. Hiçbir işe yaramaz."

CA: "Basın, üç gece Yılmaz'la yemek yedi. Söylediklerinin özeti: Müteredditt, kararsız bir adam ve bendeki şu notlar; Çiller'in hedefi:

a) DYP'yi Demirel'in partisi olmaktan çıkarmak."

SD: "Hadi bakalım, sıkıysa çıkarsın!"

CA: "b) Kendine bağlı bir kadro kurmak."

SD: "Kursun!"

CA: "c) En azından 1. parti olup sizi burada yalnız bırakmak, hatta bunaltmak!"

SD: "Bütün bunları yapsın. Benim DYP'ye verdiğim ideali ve ilkeleri ne yapacak? Sonra buraya gelenler, Çiller'in her dediğine evet mi diyecek bu adamlar?

DYP'yi Demirel'in partisi olmaktan asla çıkaramazsınız."

(Saatime baktığımı gördü. Cuma namazı zamanı geliyordu. Belki aptes alacaktı.)

CA: "Tatil ne zaman?"

SD: (Güldü) "Çıkalım mı?"

CA: "Eee, vallahi, gerekiyor."

SD: "Ayın 10'una kadar buradayım. Sonra İstanbul. Bir-iki yere gideriz."

CA: "İzin verirseniz bir şey söylemek istiyorum. Malum nedenlerle artık..." (ayrılayım diye tamamlayamadım cümlemi.)

SD: "Hele şu yaz geçsin." ("Yılbaşı gelsin, bakarız," dediği gibi, ileri bir tarihe erteliyor konuyu.)

Ben de 10 Ağustosta tatile çıkacağımı söyledim. Esin'e, Demirel'le aramızda geçen konuşmayı ve erteleme yolunu seçmesini anlattım. Kısa bir yanıt verdi:

"Yine mi?"

Her şeyi özetliyordu. Daha bir süre Köşk'te kalacaktım.

205

"Tunceli'de gerginlik artıyor" dedim:

"Gıda ambargosu varmış?"

Demirel, "Yok, yalan" dedi.

"Ama," dedim: "Bazı sokaklarda evden eve, polisle yani özel timle çatışmalardan söz ediliyor."

Demirel, "Tunceli işinin aslı şu" diye başladı anlatmaya:

"Bir gün önce üç özel tim polisini PKK öldürdü. Özel tim sokağa çıktı. Sağa sola ateş açtı. 'Bırakın bu işi biz çözelim' diye bağırıyorlardı.

Özel tim enfekte!

(Yüzüne hayretle baktım. Oysa, o günlerde çıkan Aktüel dergisinde özel timlerle ilgili bir yazı vardı. 'PKK'ya karşı, PKK metoduyla mücadele' amacıyla kurulan özel timleri, 'MHP'li olmak' ve halkı ezmekle suçluyordu dergi. Kimi özel tim mensuplarının siyasi eğilimlerini açıkça sergilemekten çekinmediği yazılıyor, fotoğraflarda yüzü kar maskeli adamların parmaklarındaki üç hilalli yüzükler dikkati çekiyordu. Dergi şöyle yazıyordu: "Polis özel timleri üç hilalli, bozkurtlu amblemler taşıyor, şehirlerde terör estiriyor, karakol polislerini dövüyor, valiler aleyhine sloganlar atıyorlardı. Son Tunceli olayları, 'Özel tim mi, yeniçeri mi?' sorusunu gündeme getirdi.")

(İçişleri Bakanı Nahit Menteşe ise; özel timi savundu. Tunceli'de acayip işler oluyor, şehre giriş çıkışlar OHAL yetkileriyle yasaklanıyor, bildiriler dağıtılıyordu.)

Evet, özel tim enfekte (mikrop kapmış)! Adamların bir elinde Kur'an, bir ellerinde ya RP ya da MHP... Enfekte bunlar.

Benim zavallı İçişleri Bakanım Nahit işin farkında değil. 'Bu pisliği temizleyin' dedim. 'İşin içinde olanları meslekten uzaklaştırın, atın' dedim. MGK'da söyledim."

CA: "Bugün toplanan savunma brifinginde bir şey var mı?"

SD: "Neler söyledim onlara. 30 yılda 150 milyar dolarlık yeni malzemeye ihtiyaçları varmış. Yerli sanayii öldürüyorlar. Bir tanesi kapanmak üzere."

CA: "Niye?"

SD: "TSK bunlardan malzeme satın alıyor. 90 milyar dolar borcu var TSK'nın, vermiyor. Adam kapayacak fabrikayı."

CA: "Bu iki tanker uçağı da kiralık ve ABD'den izin almadıkça uçamaz, görev yapamaz."

SD: "Ne çıkar! Ulusal bir mesele olduğunda uçurursak ne yapar NATO, ne yapar ABD?"

CA: "Çiller, Tunceli'nin farkında mı?"

SD: "Sanmam. Bugün temmuzun kaçı? 1 Haziranda buğday fiyatları ilan edilmeliydi, yok! Hikmet Çetin kararnameyi imzalamıyor."

CA: "Niye?"

SD: "Düşük buluyor fiyatı.

Şu İngiltere'de yayın yapan Kürt televizyonu var ya, mutlaka durdurulmalı. Bugün onu söyledim. Bu yayınları ben her gün izlesem, mutlaka PKK'lı olurum, dağa çıkarım. Çok tehlikeli."

CA: "İçişleri Bakanı özel tim işini basının abarttığını söylüyor."

SD: (Alaylı bir sesle) "Vah zavallı Nahit'im."

CA: "Emniyet Genel Müdürü Ağar, bizim Işık Kansu'ya 'Olayı basın abarttı. Kimse sahip çıkmıyor onlara. MHP sahip çıktı. Oraya meylettiler doğal olarak' demiş."

206

Pamukova'da mühimmat deposundan fırlayan şarapneller büyük patlamalara neden oldu (29 Temmuz 1995).

Ertesi gün, pazar. Demirel, Pamukova'ya gitti döndü.

Anlattığına göre, fosforlu bombalar; 70 cephanelikten ancak birkaçı patlamış. Yoksa daha büyük bir facia yaşanacakmış. Kent 2 km. uzakta. Diyor ki: "5-6 km. ötedeki binaların camları kırılmış." Hayret!

Asıl hayret uyandıran Demirel'in şu anlattıkları:

"Patlama olmuş, kent büyük bir tehlike atlatmış. Gelmişler benden imam-hatip okulu istiyorlar. Yani canları malları tehlikede, onlar bundan söz etmiyor, imam-hatip okulu istiyorlar."

CA: "Aslında Başbakan hanımın hemen Pamukova'ya koşacağını sanıyordum. Umurunda değil. Kuşadası'nda kotrada."

SD: (Alaylı bir sesle) "Canım herkesin bazı şeylere ihtiyacı vardır."

CA: "Ama sizin yerinize hemen onun koşacağını sandım."

SD: "Ben de öyle bekledim.

Oradaki bakanlara 'Buraya 10 milyar hemen gelsin. Başbaka-

na söyleyin, bu, yerine getirilsin' dedim. Bana 'Siz söyleseniz efendim' demez mi bakanlar? Yarın çözerim."

207

Ağustos ayının sıcağı kentin üzerinde. Çalışıyoruz. Ne zaman tatile çıkacağız? Ben ne zaman mesleğime döneceğim? Bu ikilemler arasında bocalıyorum.

Necdet Seçkinöz'e kimi direktifler veriyordu (1 Ağustos 1995).

"Türkilere verdiğimiz kredilerin geri dönmeyeceğini (Çiller) söylüyor. Elbette hibe ise dönmeyecek. Bana göre, ki bu rakamları devletten alıyoruz, Türkilere kredi toplamı 500 milyon dolar. O (Çiller) ise, '1 milyar 200 milyon dolar,' diyor. Şu rakamın hangisi gerçek, saptayalım.

İkincisi, şu Senirkent. 300-500 ev yapılacak, ama Senirkent'in neresine, para nereden bulunacak, ne zaman başlanacak? Ben rakamları ve yapılıp yapılmayacağını, her şeyini kovalıyorum.

(Türkgözü sınır kapısı açıldı; Gürcistan ile Türkiye'yi bağlayan.)

Şivardnatze bizi aldı götürdü Borjani diye küçük bir kente. Bayıldım. O parasızlığa, imkânsızlığa rağmen tertemiz bir kent. Yeni binalar, insanların üstü başı tertemiz. Bir de bizim Ardahan'a bak! Vallahi utandım. Tek yeni bina yok."

Konu değişti:

CA: "CHP'de Kurultay 9 Eylülde toplanacak gibi. Çiller ise hükümeti değiştirmek için 2 şey bekliyormuş. a) CHP Kurultayı. Eğer Baykal kazanacaksa –ki Deniz giderek güçleniyor– hükümet sorunu çıkabilir. b) 1996'ya 'atak kabine' ile girecekmiş.

Atak kabineyi bugün Milliyet resimledi. Münif İslâmoğlu, İsmet Sezgin...

(Demirel 'atak kabine'yi isimler sayarak anlatmamdaki alayı tabii hemen anladı ve başladı gülmeye) Galiba tek başına iktidar olmaktan da vazgeçti Çiller, seçimden birinci parti çıkmaya razı."

SD: "Vazgeçmedi. Hâlâ tek başına iktidara geleceğini söylüyor."

Akşamüzeri ikinci kez görüştük:

CA: "Öğleden sonra gelen haberlere göre; İran, Bosna'ya askeri ve her türlü yardım yapmayı kararlaştırmış.

Birkaç kez konuşmuştuk. Türkiye, Bosna'ya para-silah her türlü yardımı yapıyor. Ama biz ambargoya bağlı kaldıkça bu yardımlar gizli kalıyor. Yarın-öbürgün işler durulacak. Bu gizlilik nedeniyle Türkiye'nin yardımları –öteki İslam devletlerinin aksine– bilinmeyecek. Türkiye'nin Bosna'ya elini uzatmadığı yazılıp söylenecek."

SD: (Birden patladı) "Bosnalılar, zaten onlar da yaptığımız yardımların ortaya çıkmasını istemiyorlar." (Bosnalılar bizden her şeyi alıyor, ama Türklerin Bosna'ya yardımlarının açığa çıkmasını istemiyorlar.)

CA: "Peki neden? Türk düşmanlığının tahrik olmasını, üzerlerine Sırp ve başka düşmanların bu nedenle gelmemesini istiyorlar. Biraz Müslüman olmaktan ve Türklerle içiçe bulunmaktan –bence– bugün memnun değiller."

SD: "Çiller, kendi yetkisi alanına giren konularda Amerika'nın istemediği hiçbir şey yapmaz. (Clinton mektubundan sonra Demirel'in öteden beri söylediği bu saptama gerçeklik kazanmıştı.)

Evet, Amerika'nın istemediği hiçbir şey yapmaz!"

CA: "Bugün Askeri Şûra ve Bosna televizyonlarda birinci haber. Doğan Bayazıt'ın durumunda bir değişiklik var mı?"

SD: "Dün, 'Önüme uzatma getirmeyin,' dedim."

CA: "Kabineyi değiştirecek mi?"

SD: "Hiçbir şey yapamaz."

208

(2 Ağustos 1995) Demirel, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne gidiyor. Özel tim olaylarından sonra bu ziyaret dikkat çekici ve Cumhurbaşkanı polislere konuşuyor:

"Birtakım münferit olaylar büyütülerek, kurum olarak emniyet teşkilatına veya polise fatura çıkarmak, kötülemelerde bulunmak fevkalade yanlıştır" diyor.

Gece görüşmemizde:

CA: "Özel timden şikâyetler sürüyor. Bugünkü Emniyet Genel

Müdürlüğü'ndeki brifingte Tunceli olaylarına değindiğiniz ve size özel bir rapor verildiği söyleniyor. Terörle ilgili."

SD: "Ben Tunceli için soru sormam. Ancak böyle bir olayı da ele alıp bütün polis camiasını suçlamayı doğru bulmam.

Tunceli'de 'o işleri' yapanların hepsi uzaklaştırıldı. Dosyaları hazırlanıyor, meslekten uzaklaştırılacaklar, atılacaklar."

CA: "Ama özel televizyonlar Tunceli'de halkla konuşuyor. Halk polisten memnun değil. 'Ama askerden memnunuz,' diyor. Bugün Hürriyet'te bir haber vardı. Tunceli'de bir eve girmiş yazar. Güvenlik kuvvetlerinin teröristleri öldürdükten sonra bir mahallenin buldozerlerle yerle bir edildiğini yazıyor.

Siz Tunceli'ye..."

SD: "Evet, Tunceli'ye hareketi ben başlattım. Son MGK'da 'Tunceli olaylarını hangi polis başlattı ise, sonuç alınsın' diye talimatı ben verdim."

CA: "Ya Başbakan?"

SD: "Farkında değil. Söylüyorum özel timi, 'Bunda ne var' diyor."

CA: "Şimdi Batı basını da harekete geçecek. Operasyon sessiz sedasız yürüyordu. Ya şimdi?"

SD: "Bu doğru."

CA: "Bu hatunun planı malum. 'Şapkayı aşmak', yani sizi. DYP'yi Demirel partisi olmaktan çıkarmak girişimine bir yöntem bulup cevap vermeli."

SD: "Analarının bir yerini görsünler!

(Birden söylediklerinden pişmanlık duydu) Yani böyle bir şey yaparlarsa 'analarının hörekesini' görsünler demek istiyorum."

CA: "Bu kadın elbette yükselir. Muhalefet yok ki..."

SD: "Muhalefet yok ki... Zaten bütün sıkıntı buradan kaynaklanıyor. Muhalefetin yeterli olmamasından."

CA: "Gazetelere yansıdığı kadarıyla Askeri Şûra'da sürpriz yok galiba."

SD: "Yok. Öyle görünüyor. Bana bir haber yansımadı."

CA: "Bakın efendim: Bu yıl geçen yıla benzemiyor. Geçen yıl Güreş Paşa olayı vardı. Size, söylediğiniz gibi, bir komplo hazırlandı." (Darbe demedim.)

SD: "Kadınla birlikte."

CA: "Evet, diğerlerini de ikna ettiler ve o manzara çıktı. Tam manasıyla bir komplo idi. (Oysa bal gibi sessiz bir darbeydi.)

Bu yıl, Genelkurmay Başkanı tam bir asker, bu tür komplolara girmiyor bence.

(Demirel'den ses yok.)

Yarın gece Şûra üyelerine yemek vereceksiniz galiba."

SD: "Evet. Yemekten önce Şûra kararları hakkında bana bilgi verecekler. Ayın 15'inde de bir akşam yemeği yine. Emekli olanlara veda."

(3 Ağustos 1995 Perşembe)

SD: "Çiller'e bir mektup yazdım. Hemen her gün bir mektup gönderiyorum. Bu kez savunma sanayii ile ilgili."

CA: "Savunma sanayii Genelkurmay'ın eline geçiyor."

SD: "Bir kurul var, Başbakan'ın başkanlığında. Kadın toplamıyor ki kurulu." ("Doğal olarak Genelkurmay el attı" demeye getiriyor. Neden bir mektup daha yazarak "Kurulu çalıştır" demiyor acaba?)

CA: "Zaten bunlar artık basında haber değil. Kupon varken, habere gerek yok. Milliyet'e bakınız; kuponlarla tirajının bir milyonu geçtiğini iftiharla ilan ediyor. (Demirel de gülüyor.)

Bu arada ben de DYP'yi sizin etkinizden ya da elinizden nasıl alacaklarına şöyle bir baktım. Ertuğrul Özkök, konuya hem açıklık getiriyor, hem de doğruluyor. Şöyle yazıyor: 'Çiller 1996 seçimlerinde kesinlikle merkez yoklaması yapmayı planlıyor. Bu sayede Demirel'den miras aldığı kadroyu büyük ölçüde yenilemeyi düşünüyor.'"

SD: "Bir şey yazmaz. Vitrin düzeltme işini ben 1987'de, 1991'de denedim. Hiçbir şey getirmedi. Yapsın, ne isterse. Hiçbir halta yaramaz."

CA: "Kamuoyu yoklamalarında Çiller'in puanı yükseliyor mu; size gelen (Bülent Tanla araştırmaları) sonuçlarda?"

SD: "Çiller 3-5 puan yükselmiş. Ama bu, bugünkü vaziyet. Yarın ne olur bilinmez. Bu tür yoklamaları çok gördük."

CA: "Peki DYP'nin durumu?"

SD: "Yüzde 20'yi bulmuş. 1. parti!"

CA: "İşte felaket bu olur. (Benim DYP'deki yükselişe, tabii Çiller'den kurtulma umudu bırakmayacağı için, karşı çıkmama belki de Cumhurbaşkanı bozuldu, ama sesini çıkarmadı.) Basın, televizyonlar destek alıyorlar maddi açıdan galiba. Basıyorlar pompayı."

SD: "Clinton'dan gelen mektubu gördün. Meclis'teki (Anayasa değişikliğiyle ilgili) sonucu 'liderliğinizde' diye niteliyor. Övüyor ki, ne övgü. 'Dear Tansu' diye başlıyor mektup.

Ben devlet hayatımda böyle şey görmedim. Hoş, Turgut zamanından da böyle şeylere alışmıştık ya. Ancak sonunda mektup (gülmeye başladı) şu Çekiç Güç işini söylemekten geri kalmıyor."

CA: "Efendim, Kohl ve Clinton'a yazdığınız mektup sizin açınızdan önemli. Ambargonun kalkmasına evet dediklerini kanıtlamıyor mu?"

SD: "Ben Kohl'e yazınca, kalktı gitti Danimarka'ya. Orada kavga etti. 'Kalksın' diye. Sonra bana 'Clinton yazıyla ambargonun kalkmasını istediğini bildirsin' dedi. Clinton'a bildirdim, o da yazı ile teyit etti."

209

TOBB tarafından Prof. Doğu Ergil'e yaptırılan bir 'Güneydoğu araştırması' ile ilgili hacimli raporu masamın üzerinde buldum. Tartışmalı bir rapor. Şu çizgileri içeriyor:

1) Bölge halkının yüzde 85'i bağımsız Kürt devleti kurulmasına keskinlikle karşı. 'Kurulabilir' diyenler yüzde 15, 'kurulacak' diyenler ise sadece yüzde 3,6.

2) Bölgedeki Kürt kökenlilerin yüzde 65'i evlerinde Kürtçe konuşuyor. Ancak sokakta bu oran yüzde 21'e iniyor. Anadilinin Kürtçe olduğunu söyleyenlerin oranı ise yüzde 89.8.

3) Halkın yalnızca yüzde 2,4'ü "Devlet demokratik değil, örgüt kadar terör uyguluyor" görüşünü taşıyor.

4) "Terörist örgütte halen bir yakınınız var mı?" sorusuna deneklerin yüzde 34,8'i "Evet" dedi.

5) "PKK hangi amaçları gerçekleştiremez?" sorusuna cevaplar

şöyle: PKK bağımsız Kürt devleti kuramaz, yüzde 27. PKK ülkeyi bölemez, yüzde 10. Cevap yok: Yüzde 52,7.

6) Devletin PKK'ya karşı başarılı olabileceğine inananlar: Yüzde 20,3. Buna karşılık, yüzde 76,8 gibi bir çoğunluk devletin PKK'ya karşı başarılı olamayacağı görüşünde.

7) Bölgeden göç edenler, "Devlet baskısı ile mi, örgüt baskısı ile mi?" sorusuna şu yanıtları verdiler: İşsizlik ve fakirlik yüzde 44,8, örgüt baskısı yüzde 16, devlet baskısı yüzde 10.

"Güneydoğu Sorunu, Teşhisler ve Tespitler" başlığıyla yayımlanan raporun kalın çizgileri böyle.

Bir de basın toplantısı düzenlendi. TOBB Başkanı Yalım Erez, raporun sadece 'finansman kısmıyla ilgili' olduklarını, 'fikri yönüyle bağıntılı olamayacaklarını' açıkladı.

Fakat Çiller, 7. plana ait açıklamalar yaparken 'bu raporun, hazırlattıkları raporlardan biri' olduğunu ağzından kaçırdı.

Yalım Erez-Çiller ilişkisi göz önüne alınırsa; Ergil raporunda iktidar kokusu var.

Çiller, sonradan 'Raporu TOBB'un hazırlattığını' söylediğinde iş işten geçmişti.

Fakat raporun kalın çizgilerindeki 'olumlu görünen' ifadelerin yanı sıra ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliğini kuşkuya düşürecek kimi yalın ifadeler göze çarpıyor:

Rapor, yüzde 42,5 oranında 'federasyona destek veriyor.'

Halka dayanarak Kürtlere siyasal-kültürel haklar verilmesini istiyor.

Prof. Ergil'in 'paragöz' bir kişiliği olduğu söyleniyor ve Emin Çölaşan, tutukevindeki röportajını Ergil'in kendine mal ederek nasıl kullandığını ve o yazıları değerlendirmek için nasıl para istediğini yazıyor (6 Ağustos 1995 Pazar, Hürriyet).

Demirel'e soruyorum (4 Ağustos 1995 Cuma):

CA: "Tanır mısınız bu adamı?" (Doğu Ergil'i)

SD: (Sert bir sesle) "Tanırım."

CA: "Daha önce Güneydoğu raporu için Başbakan iken size başvurmuş. Öyle diyor."

(Demirel'den yine yanıt yok. Sadece küfür sözcükleri kullanmakla yetindi.)

Doğal olarak başka konuya geçtik. Ergil raporu üzerinde o sırada konuşmak istemiyordu.

CA: "Askeri Şûra sürpriz olmadan geçti. Zaten medyamızın üzerinde durduğu konu, başka: Çiller saç modelini değiştirmiş. Topuz yapmış."

SD: "Dün gece komutanlara yemek verdim. Genelkurmay Başkanı'na, yanımızda Milli Savunma Bakanı Mehmet Gölhan da vardı, 'MGK'nın yeni Genel Sekreterine lütfen söyleyiniz. Öyle Amerika'ya gizlice gitmek yok. Çörekçi Paşa gibi bazı kişilerle görüşmek, altında bir grup yaratmak da yok' dedim.

Genelkurmay Başkanı, 'Ben de sizin gibi düşünüyorum' dedi."

CA: "Ya Mehmet Gölhan?"

SD: "Bırak onu canım!"

CA: (Hâlâ bilgilenemediğim için sordum) "Sahi, Doğan Bayazıt ne yapmış Amerika'da?"

SD: "'Ben gönderdim' diyor bana (Çiller). Orada CIA'da bazı istihbarat işlerinin nasıl işlediğini konuşmuş."

CA: "MGK Genel Sekreterinin işi mi bu?"

SD: (Bir ara ayağa kalktı, gülerek) "Dün gece Tansu Çiller bana..."

CA: "Yemekte var mıydı?"

SD: "Vardı. Bana 'Mert (oğlu) bir ara tutturdu, gidip Kuzey Irak'ta savaşacağım, diye. Zorlukla yerine oturttum. Gideceğim de gideceğim, diyor. Zorlukla yerine oturttum' dedi. Ben de 'Tıpkı anası gibi' dedim.

(Demirel kahkaha attı, yineledi sözünü)

Tıpkı anası gibi!

Bilir misin neye yanarım: Kenan Paşa'ya 30 Ağustos 1980'de (eliyle büyük olduğunu anlatan bir işaret yaptı) bir kutu puro gönderdim. Kenan Paşa, bizim o tezek gibi yerli puroları içiyordu. En iyisinden purolar, kocaman bir kutu."

CA: "Havana puroları herhalde. Tanesi 50 dolar falan galiba."

SD: (Başıyla onayladı) "İşte... O purolara yanarım."

(Başka konuya geçtik.)

CA: "Türkiye uzmanı sayılan, galiba Çekiç Güç'ün ilk gelişinde buradaymış, Alan Makovski, yazılı bir açıklama yapmış. 'Anayasa

değişikliği hükümete istikrar getirdi ve Çiller'in artık kalıcı lider olduğu saptandı,' diyor.

Amerikalılar bu kadını fena destekleyecekler. Clinton'ın mektubu da bunu gösteriyor."

SD: "Bak, sana bir şey söyleyeyim: Türkiye'de seçim, askerlerin, Amerikalıların, Türk-İş'in, medyanın desteğiyle alınmaz.

Yahu, işlerin hiçbiri doğru dürüst gitmiyor. Bu kadın övülüyor. Bir Anayasa değişikliğiyle neler yazılıyor, neler. Gülen Hoca'yı övmekse başka bir olay.

Neymiş: Şeriata karşı çıkıyormuş! Hep Amerika'nın işleri..."

CA: "Enflasyon da temmuzda kıpırdandı."

SD: (Eliyle yukarıyı gösterdi) "Eylülde de!"

CA: "Yükselecek. İnanılmaz sözler söylüyor ve inanılıyor sanki: 7. planı açıklarken 'Çok hızlı gidiyoruz, kamuoyu bize yetişemiyor' demiş. Aman Allahım!"

SD: "Bir yığın palavra. Çivi çakılmıyor ülkede."

CA: "Bir özel televizyon haberleştirdi. Terör ANAP'ın üzerine yıkılmış."

SD: "Nasıl? Sadece seneler itibariyle terör rakamları verildi, işte o kadar."

CA: "Askerlerin Çiller'i Doğan Güreş zamanında desteklediklerini biliyoruz. Ama, yeni komuta düzeninde böyle bir şey yok."

210

Akşam'daki bir yazıda, ANAP'ın "Türkiye'nin son 20 yılına olumlu biçimde damgasını vuran politikacı" sorusuna yanıt arayan ankette çıkan sonuçlar yer alıyor:

Turgut Özal yüzde 38.40. Süleyman Demirel yüzde 5.64. Ecevit yüzde 4.89. Mesut Yılmaz yüzde 4.31. Tansu Çiller yüzde 4.28 ve Alparslan yüzde 2.71.

Necati Doğru (4 Ağustos 1995 Cuma) şöyle yazıyor:

"Dünya tükenir, yalanla yağcılık tükenmez. Şimdi Türkeş yağcılığı, Türkeş şakşakçılığı moda.

(Türkeş için; siyasete girişinin bilmem kaçıncı yıldönümünde)

Büyük kutlama düzenlenmiş.
Tansu Çiller ve Mesut Yılmaz...
Övgüler yağdırmışlar:
'Sayın Türkeş'in demokrasiye katkısı unutulamaz...'
Tek kelimeyle ayıptır.
Demokrasiden utanmıyorsanız...
Tarihten utanın..."

211

(7 Ağustos 1995)

CA: "1993'te Cumhurbaşkanı seçilmenizden bir ay sonra Bosna'ya ambargonun kaldırılması girişiminde bulunuyorsunuz.

O zaman başta Başkan Clinton, hemen her devlet, kısıtlı da olsa ambargonun kalkmasından yana.

Ya bugün? Şimdi? Tam tersi bir durum gözleniyor. ABD Başkanı Clinton 'Kalkmasın' diyor. Ne oldu da olumlu gidiş bu hale geldi?"

SD: (Canı sıkkın) "Bilmiyorum."

Şimdi (yeri geldi) Demirel'in Başkan Clinton, Almanya Başbakanı Helmut Kohl, Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand nezdinde (1993 yılında) yaptığı girişimleri anımsatalım. Önce:

Cumhurbaşkanı'nın Bosna-Hersek Büyükelçiliği'nin açılış törenindeki konuşması (19 Haziran 1993):

"Bugün burada Sayın İzzet Begoviç'le birlikte Bosna-Hersek Büyükelçiliği'ni açıyoruz. Bu açılış Bosna-Hersek'in kritik bir döneminde yapılıyor. Şimdi dünyada daha önce ısrarla üzerinde durulan uluslararası barış planını terk etme temayüllerinin kuvvetlendiğini esefle müşahade ediyoruz. Bosna-Hersek'te konfederasyon tezleri ortaya atılıyor. Bundan sonraki adımın büyük Sırbistan, büyük Hırvatistan olmayacağını kim garanti eder? Biz bütün bunlara karşıyız. Biz Bosnalı kardeşlerimizin Bosna-Hersek'in bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve egemenliği için mücadelesini sonuna dek destekleyeceğiz.

Sayın İzzet Begoviç'le burada bütün bu konuları görüştük. Ele aldığımız her konuda tam bir mutabakat içinde olduğumuzu memnuniyetle müşahade ettik. Biz öncelikle akıtılan kanın durdurulmasını ve Bosna-Hersek Müslümanlarına kendilerini savunma imkânının verilmesini, ambargonun kaldırılmasını istiyoruz. Bugün bir tarafta bir devletin ordusu, öte tarafta kendilerini müdafaa imkânları ellerinden alınmış olan ambargo kararı ve bu kararın ısrarla sürdürülmesi bu cinayetlerin mesuliyetini de beraberinde getirmez mi? Buradan bütün dünyaya sesleniyorum. Bu barbarlığa artık bir son verilmesi için elele veriniz. Mütecavizin lehine işleyen bu manasız ambargoya bir son veriniz. Daha da geç kalınmasına sebebiyet vermeyiniz.

Bugün açtığımız bu büyükelçilik kardeş Bosna-Hersek'le aramızdaki ilişkilerin her alanda gelişmesi için bize yardımcı olacaktır. Sayın Büyükelçi de bu amaçla yaptığı çalışmalarında bizden her türlü destek ve himayeyi görecektir."

İzzet Begoviç'in Ankara'da bulunduğu sırada Bosna'ya uygulanan silah ambargosunun kaldırılmasında inisiyatifi ele alan Cumhurbaşkanı Demirel, Avrupa'ya etkili olacağını düşündüğü ABD Başkanı Clinton'ı telefonla aradı, ne yazık ki, erişemedi.

Ama, 19 Haziran 1993'te Beyaz Saray'a, Clinton'a iletilmesi için 'bir not' bıraktı.

Bosnalılara yardım için kimi engelleri ancak ABD Başkanı'nın ivedi desteğiyle ortadan kaldırmanın olanaklı olacağını belirtiyordu 'not'un hemen başında.

Begoviç'in Ankara'ya gelmeden önce Avrupa başkentlerini gezdiğini belirtiyor, silah ambargosunun sadece Sırplara yaradığını, ambargonun sürmesi halinde ölümlerin tek sorumlusu olacağına değiniyor, üstelik Bosnalılara kendilerini koruma şansı verilmesindeki zorunluğa işaret ediyor.

Avrupa Birliği'nin Kopenhag'daki toplantısından önce Almanya Başbakanı Kohl ile görüştüğünü, Kohl'ün ambargo sorununu ele almaya hevesli olduğunu, Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand'la görüşeceğini notta özenle belirttikten sonra; Demirel, Bosnalılara sağlanması olası 200 milyon dolar tutarındaki askeri malzeme için Başkan Clinton'ın yeterli yetkiye sahip olduğuna değiniyor.

Ambargo konusunda Avrupa devletlerinde görülen kararsızlığı ancak Başkan Clinton ortadan kaldırabilir.

Demirel'in kanısı bu yolda.

Yineliyor: Bosnalılara uygulanan ambargonun kalkması, Bosnalıların savunma silahları edinebilmeleri Başkan'ın desteğine bağlı.

Başkan'ın kararını Başbakan Kohl'e ve kendisine bildirmesini diliyor.

Cumhurbaşkanı Demirel, Almanya Başbakan'ı Helmut Kohl ile 19 Haziran 1993'te bir telefon görüşmesi yapmıştı.

Bosna Cumhurbaşkanı İzzet Begoviç'in Ankara'da olduğunu anımsattıktan sonra; Bosna'ya Türkiye ve Almanya'nın 'destek vaadinden daha fazla' bir şeyler yapmasındaki zorunluk üzerinde duruyor.

Üzerinde durduğu, Bosna'ya hiç değilse savunma silahlarının verilmesini sağlamak için ambargonun kaldırılması.

Demirel, Başkan Clinton'ı da arayacağını söyleyince Kohl, görüşmeden sonra kendisini aramasını rica ediyor. Zira Kopenhag'da Avrupa ülkelerinin başbakanlarıyla bu konuyu konuşacağını sözlerine ekliyor.

(Cumhurbaşkanı aynı gün Kohl'den sonra Başkan Clinton'ı arıyor, ancak daha önceki sayfalarda gördüğünüz üzere, ulaşamıyor; uzun bir not bırakıyor.)

Kohl, Amerika'nın desteği olmadan ambargo sorununun çözülemeyeceğini de özenle vurguluyor.

Demirel anlatmakta ısrarlı: Sırpların elinde silah var, Boşnaklarda yok!

21 Haziran 1993'te de Fransa Cumhurbaşkanı Mitterand'la telefonlaşıyor.

Ona da aynı görüşleri iletiyor.

Kopenhag'da pek çok bakanın bu fikre karşı olduğunu anlatıyor Demirel'e. Ancak konuyla ilgileneceği vaadinde bulunuyor.

Cumhurbaşkanı Demirel, aynı gün, Mitterand'la konuştuğu gün; Almanya Başbakanı Kohl'ü arıyor. Başkan Clinton'la temasına değiniyor ve Clinton'ın gönderdiği mesajın içeriğini anlatıyor: Clinton'ın ambargonun kaldırılmasını destekleyeceklerini bildirdiğini söylüyor.

Clinton'ın, Kohl'e bir mesaj göndereceğini söyleyince Demirel, Almanya Başbakan'ı Clinton'dan bir mesaj aldığını doğruluyor.

21 Haziran 1993'te Başkan Clinton'dan –Demirel'in notuna karşılık– gelen 'cevabi' mesaj içten içerikli:

Kopenhag zirvesinden önce Başbakan Kohl'ün Bosna sorununu bildiğine değiniyor Clinton. ABD'ye gelince:

Mayıs ayında Brüksel'de ABD Dışişleri Bakanı Christopher'in Türkiye Dışişleri Bakanı Hikmet Çetin'e ABD'nin tutumunu anlattığını belirtiyor.

Clinton, o günden bu yana ABD'nin Bosna politikasında değişiklik olmadığını yineliyor, bir kez daha doğruluyor.

Clinton, ambargonun istenilmeyen sonuçlar getirdiğini söylüyor.

Bosnalıların savunma yetilerini engellediğini belirtiyor.

BM'nin (Güvenlik Konseyi'nin) ambargoyu kaldırması gereğini vurguluyor.

212

Bugün (7 Ağustos 1995 Pazartesi) Hüsamettin Cindoruk'la Tansu Çiller'in Köşk'e gelecekleri, günlük çalışma programında yoktu.

Bu iki görüşmeden sonra; Demirel önce Hırvat Büyükelçisinin ziyaretindeki konuşmaları anlattı.

CA: "Makedonya Cumhurbaşkanı Tujman'la Sırpları, Yeltsin biraraya getirmeye çalışıyor. Bu, Bosna'nın parçalanması olmaz mı?"

SD: "Hayır. Bu girişim sonuç vermez. Bugün için vermez. Zaten böyle bir anlaşma Bosna'nın sonu olur."

CA: "Times, Tujman'ın böyle bir isteği olduğunu yazıyor."

SD: "Bakma. İlk defa bizim Hariciyeyi eleştiriyorum. Şöyle olursa böyle, böyle olursa şöyle olur diye bir sürü engel."

Tam bu sırada bir mektup uzattı. İlk başta bu mektubun Demirel'in yazmaktan usanmadığı mektuplardan biri olduğunu sandım. Ama baktım ki; TBMM arması var kâğıtta.

Mektup, ABD'nin Ankara Büyükelçisi Grossman'a yazılmış:

Mektup, Anayasa değişikliğinin TBMM'nin ortak iradesiyle gerçekleştiğini Grossman'a bildiriyor.

Demirel, ikinci bir kâğıt uzattı. Bu da ABD antetli:

Bu da ABD'de yayımlanan (press releas) basın bülteni.

Burada Anayasa değişikliğinin Tansu Çiller'in liderliğinde sağlandığı Ankara Büyükelçiliğine dayanılarak yazılıyor.

Tabii yönetimden böyle bilgi akınca Amerikan basını uzun araştırmaya gerek duymaksızın bu bilgileri yazılarına, haberlerine alıyor. Bu Grossman, Abromowitz'den de beter. Hemen hemen aynısı. Demek ki, Grossman tahrik ediyor.

CA: "Amerikan yönetimi de büyükelçiliğin dolduruşuna geliyor, buradan akan bilgilerin ışığında Tansu Çiller'e destek veriyor."

SD: "Yok, zaten yönetim destek veriyor. Ama Grossman da tahrik ediyor.

Hüsamettin'in Londra'da görev yapmış bir Hariciyeci danışmanı var. Grossman bu adama bağırmış, 'Sizin başkan neden Çiller'e karşı' demiş.

Bu durum Çiller'in ABD'de nasıl şişirildiğini ve buradan nasıl desteklendiğini ortaya koyuyor.

Elçilik haber pompalıyor. Basın lehte hava basıyor. ABD yönetimi desteğini, böyle makul ve makbul nedenlerle işe yaramaz Çiller için sürdürüyor.

İşte Tansu Çiller'in yükselişi.

Tabii, Tansu Çiller de ABD ne istiyorsa, politikasına uygun ne isterse yerine getiriyor.

Böyle bir felaket görmedi Türkiye."

CA: "Emin Çölaşan bugün Doğu Ergil'i kontenjandan aday yaparken aldığınız bilgilerle bundan vazgeçtiğinizi yazıyor."

SD: "Yok böyle bir şey. Bizim bir adamımız var, küçük bir gazete çıkarıyor. Kızını bu Doğu Ergil ile evlendirirken ben tanık oldum. Cıvıl cıvıl bir kızdır. Hâlâ da evli adamla. Tanışıklığımız işte bu kadar."

CA: "Şimdi televizyonların gözdesi. Ama Ergil raporuyla başlayan tartışma iyi oldu. Kim nedir ve kimdir öğreneceğiz. Ne demek federasyon?.." (Ben böyle konuşunca keyifleniyor, gülüyor.)

SD: "Bu kadın bugün geldi."

CA: "Hayli uzundu görüşme."

SD: "Daha çok ben konuştum. Ona 'Siz seçim kazanmak istiyor musunuz?' diye sordum. 'Hayır' dedi. 'O zaman mesele yok' deyince ben 'Tabii kazanmak istiyorum' dedi.

'Bak öyleyse' dedim: 'Balıkesir bize 6 milletvekili verdi. Otoyol yapılıyor, yüzlerce araba kent içinden geçiyor. Kocaeli bize 5 milletvekili vermiş, tren hâlâ şehrin içinden geçiyor. Bunlara bakmazsan ne olur ki...

Senirkent evleri. O aptal ... (bakanın adını söyledi, yazmıyorum) müteahhide 450 milyar verilemeyeceğini söylüyor. Sana ne be! Ver parayı! Ne yaparsa yapsın. Ama evleri yapsın!"

CA: "Tartışma TOBB üzerine."

SD: "Kadına sordum, 'Ergil raporunu senin hazırlattığını söylüyorlar' dedim. İnkâr etti. (Zaten yazılı bir açıklama yaptı Çiller, raporla ilişki söylentilerini reddetti.)

(Tatilin ucu göründü. Demirel, İstanbul'a gidiyor. Bana "Nazmiye, 'Tuzla'daki evi temizletelim, orada kalalım,' dedi. Üç-dört gün ortadan kaybolacağım. Levent'teki evde. Belki bir-iki arkadaşıma yemeğe giderim. Mesela Kemal Demir'e. Sen gideceksin" dedi. Ben de Fethiye'ye. Ama çok sıcak oraları. 37 derece.)

(9 Ağustos 1995 Çarşamba)

CA: "DYP İstanbul Kongresinde Orhan Keçeli, hani bir şeyler yapacaktı? Tık yok!

Siz geçende muhalifleri kabul ettiniz. Bari bir şeyler yapacaklar mı?"

SD: (Hiddetli bir sesle) "Her zaman olduğu gibi benden bir şey yapmamı bekliyorlar."

CA: (Şaşırdım) "Siz ne yapabilirsiniz ki?.."

SD: "Hep böyle oldu bugüne kadar: 'Siz bir şeyler yapıverin!'"

CA: "Çiller de Kongre'de sizi övmüş. Yere göğe sığdıramamış."

SD: "Hepsi yalan!"

(10 Ağustos 1995) Hürriyet'te şaşırtıcı bir haber var.

Mesut Yılmaz'la Hikmet Çetin buluşmuşlar ve ara seçim kararı için işbirliği yapmaya karar vermişler.

Çiller'in karşı atağı erken genel seçim tarihi: 14 Temmuz 1996!

213

TOBB'un hazırlattığı Doğu Ergil raporu, tartışmaların odak noktası.

Demirel, bu konuda çok dikkatli. Gazetecilerin sorularını bir kabulden sonra yanıtlıyor:

Fakat yanıtların önemli yanı; Demirel'in erken seçim üzerine söyledikleri:

Soru: "Günlerdir tartışılıyor, TOBB raporu, ki, bu Güneydoğu raporu, herhalde incelediniz efendim. Bunun hakkında söylenenler, işte 'Hükümet yaptırdı' gibi..."

Cevap: "O tartışmaya hiç girmem."

Soru: "Bugün Sayın Cindoruk, Meclis'i seçim kararı almak üzere toplantıya çağırdı. Bu konuda siz de sık sık erken seçim olması gerektiğini ifade ettiniz."

Cevap: "Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni Sayın Cindoruk çağırmıyor toplantıya. Siyasi partiler muayyen imza ile çağırıyor. Meclis'i toplantıya çağıran önergede hangi talep varsa, Meclis Başkanı onu söyleyecek. Başka bir şey söz konusu olmaz."

Soru: "Erken seçim konusunda..."

Cevap: "Erken seçim konusu Sayın Cindoruk'un işi değil, benim işim de değil; o Meclis'in işi. Eğer siyasi partiler biraraya gelip Meclis'in erken seçim meselesini konuşmak ya da toplanmasını istemişlerse, veya ara seçim meselesini ... üzere toplanmak istemişlerse, Meclis Başkanı çağrısını yapar, onun yaptığı o. Bu hareketin, Sayın Meclis Başkanı tarafından başlatılan bir siyasi tarafı yok. Onu siyasi partiler başlatıyor; gelirler, tartışırlar, karar verirler. Seçim kararı verme Meclis'e aittir. Yani önerge verebilirsiniz de, karar onundur."

Türkiye, Suudi Arabistan'da enselerine inecek bir kılıç darbesiyle idam edilmeyi bekleyen Türklerin yaşamını kurtarmaya çalışıyor.

Suud'un Dışişleri Bakanlığından çıkan bildiri açık:

"Suudi Arabistan yasaları Allah'ın hükümlerinden ibarettir ve hiçbir şekilde değiştirilemez."

"Suudi Arabistan meselesinde fevkalade ihtiyatlıyım" dedi Demirel:

"Onur Öymen (Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı) ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Hallbrooke ile görüştü. Dışardan, özellikle Amerika'dan Suudi Arabistan'a baskı yapılması için.

Hallbrooke 'Dengeler bozulur. Müdahale edemeyiz' demiş (18 Ağustos 1995).

Nevzat Yalçıntaş'ın Suudi Arabistan'a gitmesi. Daha önce aramızda konuşuluyordu. Vahit Halefoğlu kral nezdinde özel elçiliği reddetti. Nevzat kabul etti.

Ben Onur Öymen'e 'İki başlı bir devlet manzarası vermeyin' dedim. Ben mektup yazıyorum, hükümet özel bir elçi gönderiyor! Bir mektup metni yazıp getirdiler, imzaladım bugün.

Ne çıkacak Nevzat Yalçıntaş'ın Suudilere gitmesinden? Belki hiç! Eğer ben gönderseydim Nevzat'ı ve bir şey çıkmasaydı, 'Başaramadı' diye yazarlardı. Ya şimdi? 'Çiller elinden geleni yaptı' diyecekler."

(Suudilerin çağ dışı ceza sistemine tepkiler büyürken, Kral Fahd yönetimin Ankara Büyükelçisi Naci El-Müfti, idamların devam edeceğini bildirdi. Türkiye Cumhurbaşkanı Demirel'in mektupla da en üst düzeyde yaptığı girişimlere Suudi Büyükelçiliği tarafından olumsuz açıklama ile cevap verilmesi Ankara'da şok etkisi yaptı.)

CA: "Fakat Suudi'deki idamlar televizyonların belli başlı konusu. Düşünebiliyor musunuz; kılıçla idamı dinsel kesim tartışıyor. Televizyonlarda bu adamlar konuşuyor. Geçen akşam saat 00.30'da Mehmet Şevki Eygi TRT 1'deydi."

SD: "Allah Allah!"

CA: "Evet, tabii Eygi, idamları, o ülkenin yasası diye savunu-

yor. 'Siz Adnan Menderes asılırken, onca şehit verilirken bugün, neredeydiniz' diye soruyordu. Suudi Arabistan'daki idamlara karşı böylesine saldırılar.

Rejim bu koşullarda nasıl oturacak?

Yarın-öbür gün Özer Çiller'in Bolu'daki arsalarını yazacak basın. Ne olacak? Hiç!"

SD: "Bana başka kanallardan gelen bilgiye göre; Özer Çiller, Bolu'da 19 dönüm arazi almış. Yanı başındaki arsayı da Dinç Bilgin. 70-80 dönüm kadar!

Fes kapma hikâyesi. Bu kadın ekrana çıkmaktan başka hiçbir şey düşünmez. Kılıçla adamların kellesi uçuruluyormuş. Umurunda değildir. Sadece fiyaka... Ekran... Basın!"

Şu Suud'lara bakınız hele: Nevzat Yalçıntaş Suudi Arabistan'a gitti, kralı görecekti, ancak veliaht prens tarafından kabul edildi (21 Ağustos 1995).

Çırağan Sarayı'nda basın toplantısı düzenleyen Çiller; Yalçıntaş'tan telefon geldiğini, 'idamların ertelendiğini' söylemiş. Bir umut!

Fakat Demirel bozuk:

"Ben bu budala Hariciye'ye söyledim. 'İki başlılık yaratmayın' dedim. İşte, kadın hemen ortaya fırladı. Çırağan'da basın toplantısı.

Eğer Nevzat seni temsilen gittiyse, işte kral kabul etmedi. Ne yapacaksın şimdi?

(İlk kez duyuyorum Demirel'den) Erdal Bey de Hariciye'de ha var, ha yok!

Devlette ikilik olmaz. Nevzat bana da telefon etti. Bugün gelecek bana."

(22 Ağustos 1995) Suudi Arabistan Büyükelçiliğinin açıklaması şok etkisi yaptı ama, Demirel meseleyi başka türlü yorumluyor:

"(İdamların süreceğinin açıklanmasından sonra) Tam (Çiller) çarşafladı. İşi gücü bu, bunun. Ekrana çıkacak, 'Ben yaptım' diyecek.

Bu kadın her şeyi ben yaptım demek için bunları yapıyor. Halbuki devleti Cumhurbaşkanı temsil eder. Hükümet ise bir kesimi temsil eder.

Nevzat Yalçıntaş dün bana dedi ki: 'Suud'ların bu kadar kızma-

sının ve böyle hareket etmesinin nedenlerinden biri Çiller'in ta Bişkek'ten (o sırada Başbakan Türki'lerdeydi) verdiği demeçte 'Elçimizi çekeriz' demesi. Türkiye'de 'devletle basın aynı paralelde' demişler.

Tabii bir başka nokta; ben Yalçıntaş'ın Suudi Arabistan'a gitmesine bir şey demiyorum. Oraya büyükelçi sıfatında birini göndermek gerekirdi."

215

Suudi sorununun dışında, CHP'de 'genel başkanlığı Baykal'ın yakaladığı' haberleri var gazetelerde. Demirel yorumluyor:

"Deniz önce CHP'yi kurdu. Sonra SHP ile birleşmesini sağladı. Elbette şimdi, birleştirdiği partinin başına geçecek."

CA: "Çiller, Baykal'ın genel başkanlığa gelişinden tedirginmiş?"

SD: "Eli mahkûm. Ne yapacak ki...

Ben bizim Hariciye'ye 'Fahd'a da telefon ederim,' dedim. Ya telefona çıkmazsa? Adam gönderirim.Ya Fahd kabul etmezse? Eh, şimdi Yalçıntaş'ı buldular. Pekâlâ!"

CA: "Şimdi basın piyasasında şu haber var: Dün gece Çiller, kocasıyla Aydın Doğan'da yemekteymiş. Bir ara söz sizden açılmış. Çiller, 'Babamızdır, büyüğümüzdür' dedikten sonra, 'Clinton bana Demirel'den daha fazla yardım ediyor' demiş."

SD: (Beklediğim oldu, öfkelendi) "Bu şunu gösteriyor: Türkiye'yi Clinton'a bağlamış. Amerika'ya endeksli her şey.

Biz, tam 30 yıl Amerika'nın kucağına oturmaktan nasıl kurtuluruz diye mücadele ettik. Şimdi bir yalan furyası ve o kocayla..."

CA: "Bütün bunlar Türkiye'nin ABD'den idare edildiğini gösteriyor."

SD: "Ben ne yardımı yapacakmışım?"

CA: "Tek derdi var: Sizi bir türlü aşamıyor. Bu sözlerle sizi küçümsemeye, kendini yüceltmeye çalışıyor."

(24 Ağustos 1995) Yalçın Doğan'la konuştuk. Çiller, gazete yöneticilerini aramış, "Suud sorununu çözeceğini, ancak konuyu gündemden indirmelerini" istemiş.

Cindoruk'un Büyükelçi Grossman'a yazdığı mektup günler sonra piyasaya sürüldü. Hürriyet tam metni verdi: "Skandal mektup."

Tabii, skandal olan, "ABD Büyükelçisi Grossman'ın DYP'de liderlik tartışması sürerken TBMM Başkanı Cindoruk'a sürpriz bir mektup göndererek Amerika'nın Başbakan Tansu Çiller'i desteklediği mesajını vermesiydi."

Cindoruk'un sert yanıtı ilginçti ve ABD Büyükelçisinin ağzının payını verecek nitelikteydi:

"T.B.M.M. ÖZEL

Sayın Büyükelçi,

26 Temmuz 1996 tarihli mektubunuzdaki olumlu düşüncelerinizi için teşekkürlerimi sunuyorum. Ne var ki, mektubunuza iliştirilen ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Burns'ün bazı değerlendirmelerine katılmam mümkün değildir. Meclisimizde kabul edilen son Anayasa değişiklikleri hiçbir genel başkanın veya partinin şahsi çabaları sonucu gerçekleşmemiştir. Türkiye'de başkanlık sistemi bulunmadığı gibi parlamentomuzda da tek parti çoğunluğu oluşmamıştır. Bu değişiklikte sağlanan 360 kabul oyu, Yüce Meclis'in milli ve ortak demokratik gelişme iradesinin sonucudur.

Üstelik, parlamentoda yer alan pek çok milletvekili, 1980 askeri müdahalelerine karşı çıkan ve totaliter hükümler ve yasaklar içeren bu Anayasayı reddettikleri için tutuklanan deneyimli siyaset adamlarıdır. Bu nedenle, uzun yıllardır demokrasinin çilesini çeken başta Cumhurbaşkanı Sayın Demirel olmak üzere bizlere bir Anayasa reformu yapmak için, 1981'de siyasete katılan kişilerin liderlik yaptığını düşünmek, tarihi ve siyasal yanılgı sayılmalıdır.

Dostumuz ABD'nin Türkiye'ye ilişkin değerlendirmelerine yardımcı olmak, ileri günlerde muhtemel bir sıkıntıyı önlemek istedim.

Hüsamettin Cindoruk
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı"

Cindoruk'un Grossman'a yolladığı bu yanıttan yaklaşık bir hafta sonra TBMM Başkanlığı'na Washington'dan önemli bir mesaj geldi.

Mesajı yollayan kişi, ABD Temsilciler Meclisi Başkanı Newt Gingricht.

Anayasa değişikliğini gerçekleştirmesinden ötürü 'kişileri değil' ama, 'Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin başarısını' kutluyor.

ABD yönetimi tarafından Çiller'e mal edilen kutlama, Cindoruk'un mesajından sonra ABD Kongresi tarafından TBMM'ye maledildiliyor.

Hürriyet güzel bir gazetecilik yapmıştı.

217

Fakat, söylentiler gelişiyor, genişliyordu.

Bir söylentiye göre; Çiller ve eşi ABD'ye gittiklerinde Başkan Clinton'dan bir ricada bulunacaklardı: Demirel'in Çiller'e muhalefetten vazgeçmesi ve hatta desteklemesi için aracı olmasını isteyeceklerdi!

'O akşam yemeğinde' Çiller ailesi bu savı da öne sürmüştü.

Grossman mektuplarla da yetinmiyor, fırsat bulunca resmi törenlerde kürsüye fırlayıp Çiller'i övüyordu.

Bir başka numarası şuydu Çiller'in: Televizyonlara çıktı. Bosna'da Sırpları 'havadan vurmak' için dünya devletlerine çağrı yaptı. Sabahın erken saatlerinde hava akınları başladı.

Demirel, Türki'lerden döndü.

"Uzakdoğu'dan hoş geldiniz" dedim.

"Sen de 'yakındoğu'dan" dedi. Gülüştük.

Çiller'in son maceralarını dinledi. Grossman'a yazılan mektubun yayımlanmasına tepkisiz kaldı ve sonunda patladı:

"Bu kadını Eva Peron yapma yolundalar" dedi.

Orta Asya ile ilgilenmediğimizi söylüyor. Tekrar 'mektup' işine döndü:

"O mektup var ya, başka memlekette olsa hükümet istifa ederdi.

O mektup kara günü karartıp kalmaz.

Medya makyajına devam."

1995'in ortalarına geldik.

Tepedeki zıtlaşmayı içeren 'Çankaya muhalefeti' gün be gün gelişti, gelişmeye devam edecek.

Başbakan Çiller, Cumhurbaşkanı Demirel'i aşmak için elinden ne geliyorsa yapıyor. Kuşkusuz medyada, siyasal kadrolarda Çiller'i kışkırtanlar da var.

Demirel de Çiller'i artık her açıdan karşısına almış, zaman ve zemin yokluyor.

Köktendinci akımlar, Refah'ın himayesinde hemen her gün yeni bir mesafe alıyor.

Demirel bu konuda duyarlı olduğunu gösteren çıkışlar yapıyor. Ama ara sıra.

Yoğunluk kazanmıyor bu çıkışlar. Ama bir gün...

Benim için köktendincilik birinci tehlike. Çiller giderilebilir bir arıza.

Genel seçim olacak, üstelik 1995'te. Yıl sonuna doğru. Tarihler üzerinde konuşmalar başladıktan sonra...

Genel seçim kesin. Tepedeki zıtlaşma; 'Çankaya muhalefeti', köktendincilik, Refah'ın yükselişi... Genel seçime doğru!

İçimde bir duygu var: Yeni yıl irtica yılı olacak!

SEKİZİNCİ KİTABIN SONU

Cüneyt Arcayürek'in 11 kitaptan oluşan
"Büyüklere Masallar-Küçüklere Gerçekler" dizisinin sekizincisi:

ÇANKAYA MUHALEFETİ

Dizinin bu kitabı bir dönemin aynası.
Çankaya Muhalefeti, devletin tepe noktasında yaşanan, gerçek içeriği kamuoyuna yansımayan ilginç, önemli ve renkli olayları aktarıyor.
Çankaya Muhalefeti'nin yadsınamaz değeri, kitabın adından da anlaşılacağı gibi, 9. Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ile zamanın Başbakanı Tansu Çiller arasındaki önlenemeyen çekişmeleri ayrıntılarıyla, üstelik gerçeklerden sapmadan ve gerçekleri saptırmadan yansıtmasıdır.
Başbakanını hemen her vesile ile küçümseyen, iç ve dış siyasetini eleştiren, yetenek ve niteliklerine değer vermeyen bir Cumhurbaşkanı ile seçime zorlanmaktan hoşlanmayan, hükümetteki bünyesel bir değişiklikten sonra Başbakanlık görevini Çankaya'dan alamamak korkusuyla yaşayan bir Başbakan arasındaki sürekli gerilimli günler, **Çankaya Muhalefeti**'nin özünü teşkil ediyor.
Kitap sadece bir dönemin olaylarını yansıtmıyor; o döneme damgasını vuranların renkli ama bilinmeyen kimliklerini de sergiliyor.
Çankaya Muhalefeti "tarihe düşülen notlar" diye de tanımlanabilir.

PROMOSYON KİTAP
4,75 YTL
2187 7759

ISBN 975 - 22 - 0006 - 0
2002 . 06 . Y . 0105 . 2136

KDV dahil 13000000 Lira